Fordeling af opgaver i den offentlige sektor

Regelsamling I og II

Regeringen nedsatte den 5. september 1996 Opgavekommissionen, der har til opgave for hele landet at vurdere den nuværende opgavefordeling mellem stat, amtskommuner og kommuner samt overveje eventuelle ændringer heri.

Opgavekommissionen indledte sit arbejde med en systematisk gennemgang af den eksisterende opgavefordeling, opdelt i opgaveområder efter ministeriernes ressortfordeling. I den forbindelse anmodede kommissionen alle ministerierne om en beskrivelse af opgavefordelingen inden for deres respektive områder.

Da der med disse beskrivelser er skabt et overblik over opgavefordelingen i den offentlige sektor, som ikke foreligger i anden sammenhæng, har Opgavekommissionen besluttet at udgive beskrivelserne samlet i bogform.

Opgavekommissionen har på grundlag af gennemgangen af de enkelte opgaveområder anmodet ministerierne om at ajourføre beskrivelserne. Opgavekommissionens sekretariat har herefter redigeret beskrivelserne sammen i bogform, men bidragene er stadigvæk ministeriernes.

- Indholdsfortegnelse
- Kolofon
- Download

Udgivet af Indenrigsministeriet

Indholdsfortegnelse

- Arbejdsministeriet
- Boligministeriet
- Erhvervsministeriet
- Finansministeriet
- Forskningsministeriet
- Forsvarsministeriet
- Fødevareministeriet
- Indenrigsministeriet
- Justitsministeriet
- Kirkeministeriet
- Kulturministeriet
- Miljø- og Energiministeriet
- Skatteministeriet
- Socialministeriet
- Sundhedsministeriet
- Trafikministeriet
- Udenrigsministeriet
- Undervisningsministeriet
- Økonomiministeriet

Udgivet af Indenrigsministeriet

Kolofon

Fordelingen af opgaver i den offentlige sektor

Regelsamling

Udgiver: Opgavekommissionen
c/ o Indenrigsministeriet
Christiansborg Slotsplads 1
1218 København K
Tlf.: 33 92 33 80
Fax: 33 11 12 39
E-mail: inm@inm.dk.

Tryk: Saloprint A/S

ISBN: 87-601-7179-0

Elektronisk ISBN: 87-601-7281-9

Oplag: 1200 stk.

Publikationen er tilgængelig på Internet på http://www.inm.dk

Pris: 150 kr. inkl. moms.

Publikationen kan købes ved henvendelse til Indenrigsministeriet på ovennævnte adresse.

Udgivet af Indenrigsministeriet

Download

Her er det mulig at downloade de enkelte ministeries bidrag til regelsamling I og II. Alle bidragene er i Word97 format.

Download:
PC: Klik på højre muse-knap, vælg "Save Link As", herefter vælges, hvor man vil gemme filen.
MAC: Hold muse-knappen nede, vælg "Save Link", herefter vælges, hvor man vil gemme filen.

- Arbejdsministeriet
- Boligministeriet
- Erhvervsministeriet
- Finansministeriet
- Forskningsministeriet
- Forsvarsministeriet
- Fødevareministeriet
- Indenrigsministeriet
- Justitsministeriet
- Kirkeministeriet
- Kulturministeriet
- Miljø- og Energiministeriet
- Skatteministeriet
- Socialministeriet
- Sundhedsministeriet
- Trafikministeriet
- Udenrigsministeriet
- Undervisningsministeriet
- Økonomiministeriet

Udgivet af Indenrigsministeriet

Fordeling af opgaver i den offentlige sektor

Regelsamling I og II

Regeringen nedsatte den 5. september 1996 Opgavekommissionen, der har til opgave for hele landet at vurdere den nuværende opgavefordeling mellem stat, amtskommuner og kommuner samt overveje eventuelle ændringer heri.

Opgavekommissionen indledte sit arbejde med en systematisk gennemgang af den eksisterende opgavefordeling, opdelt i opgaveområder efter ministeriernes ressortfordeling. I den forbindelse anmodede kommissionen alle ministerierne om en beskrivelse af opgavefordelingen inden for deres respektive områder.

Da der med disse beskrivelser er skabt et overblik over opgavefordelingen i den offentlige sektor, som ikke foreligger i anden sammenhæng, har Opgavekommissionen besluttet at udgive beskrivelserne samlet i bogform.

Opgavekommissionen har på grundlag af gennemgangen af de enkelte opgaveområder anmodet ministerierne om at ajourføre beskrivelserne. Opgavekommissionens sekretariat har herefter redigeret beskrivelserne sammen i bogform, men bidragene er stadigvæk ministeriernes.

- Indholdsfortegnelse
- Kolofon
- Download

Udgivet af Indenrigsministeriet

Arbejdsministeriet

Indholdsfortegnelse

Indledning
Oversigt over opgaveområder

1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt
1.1. Opgaver med et (amts)kommunalt engagement
1.1.1. Arbejdsmarkedsindsatsen
1.1.2. Orlovsordningerne
1.2. Opgaver uden et (amts)kommunalt engagement
1.2.1. Individuel ansættelsesret
1.2.2. Kollektiv arbejdsret
1.2.3. Arbejdsretlige fonde
1.2.4. Arbejdsmiljø
1.2.5. Arbejdsløshedsforsikring
1.2.6. Arbejdsmarkedsuddannelserne
1.3. Arbejdsministeriets interne opgavevaretagelse

2. Beskrivelse af de enkelte opgaver inden for ministeriets område
2.1. Individuel ansættelsesret
2.1.1. Ligebehandling
2.1.2. Lige løn
2.1.3. Foreningsfrihedsloven
2.1.4. Værnepligtsorlov
2.1.5. Lov om skriftligt ansættelsesbevis
2.1.6. Virksomhedsoverdragelsesloven
2.1.7. Ferieloven
2.1.8. Lov om visse arbejdsforhold i landbruget m.v.
2.1.9. Funktionærloven
2.1.10. Diskriminationsloven
2.1.11. Lov om helbredsoplysninger
2.2. Kollektiv arbejdsret
2.2.1. Arbejdsretsloven
2.2.2. Forligsmandsloven
2.2.3. Loven om Europæiske samarbejdsudvalg
2.3. Arbejdsretlige fonde
2.3.1. Arbejdsmarkedets tillægspension
2.3.2. Lønmodtagernes Garantifond
2.3.3. Lønmodtagernes Dyrtidsfond
2.4. Arbejdsmiljø
2.5. Arbejdsløshedsforsikring
2.5.1. Dagpenge, efterløn, delefterløn og overgangsydelse
2.5.2. Befordringsrabat til efterlønsmodtagere
2.5.3. Seniorydelse
2.6. Arbejdsmarkedsindsatsen
2.6.1. Aktiv arbejdsmarkedspolitik

2.6.2. Lov om uddannelses- og erhvervsvejledning
2.6.3. Varsling m.v. i forbindelse med afskedigelser af større omfang
2.6.4. Varslingspuljen ved kollektive afskedigelser
2.6.5. Personlig assistance til handicappede i erhverv
2.6.6. Fortrinsadgang for handicappede til visse offentligt regulerede beskæftigelser
2.6.7. Orlovsordningerne
2.7. Arbejdsmarkedsuddannelser

3. Beskrivelse af opgaver på ministeriet område, der løses af selskaber eller private organisationer
3.1. Dansk Arbejdsgiverforening (DA) og Landsorganisationen i Danmark (LO)
3.2. Arbejdsmiljø
3.2.1. Fremstillingskontrol og periodiske undersøgelser af transportable trykbeholdere
3.2.2. Branchesikkerhedsråd
3.2.3. Bedriftssundhedstjeneste
3.3. Arbejdsløshedsforsikring
3.4. Privat arbejdsformidling 61

4. Administrationen af Socialfonden i Danmark
4.1 Baggrund
4.1.1 Økonomi
4.1.2 Mål 3
4.1.3 Mål 4
4.1.4 Særligt om socialfonden under mål 2 og 5b
4.2 Administration
4.2.1 Mål 3
4.2.2 Mål 4
4.2.3 Mål 2, 5b og fællesskabsinitiativerne

Indledning

Beskrivelsen af de enkelte opgaver inden for Arbejdsministeriets område tager udgangspunkt i en opdeling af opgaver i områder, jf. boks 1. Beskrivelsen er disponeret således, at der i afsnit 1 gives en kort summarisk beskrivelse af udviklingen i opgavevaretagelsen på de enkelte områder. I afsnit 2 beskrives samtlige opgaver på ministerområdet, som varetages af enten stat eller (amts)kommuner. I afsnit 3 beskrives opgaver på ministerområdet, som varetages af selskaber eller private organisationer.

Boks 1: Oversigt over opgaveområder

Opgaveområder	*Opgaver*
1. Individuel ansættelsesret	Regulering forholdet mellem lønmodtager og arbejdsgiver.
2. Kollektiv arbejdsret	Regulering af spilleregler for mægling i arbejdsstridigheder og arbejdsrettens opgaver og funktioner.
3. Arbejdsretlige fonde	Regulering af administrationen af ATP, Lønmodtagernes Garantifond og Lønmodtagernes Dyrtidsfond.
4. Arbejdsmiljø	Forebygge, vejlede og kontrollere arbejdsmiljøforhold på private og offentlige virksomheder

5. Arbejdsløshedsforsikring	Administration af og kontrol med udbetaling af dagpenge, efterløn, overgangsydelse mv.
6. Arbejdsmarkedsindsatsen	Service til virksomheder og arbejds- og uddannelsessøgende, herunder formidling af arbejde og arbejdskraft samt information og vejledning. Tilbud om beskæftigelse og uddannelse til ledige. Uddannelses- og erhvervsvejledning. Indsats i forbindelse med afskedigelser af større omfang. Særlig indsats for handicappede. Administration af orlov til uddannelse og børnepasning.
7. Arbejdsmarkedsuddannelser	Vedligeholde, udbygge og forbedre arbejdsstyrkens erhvervskvalifikationer, afhælpe omstillings- og tilpasningsproblemer på arbejdsmarkedet på kortere sigt samt medvirke til et samlet kvalifikationsløft på arbejdsmarkedet på længere sigt.

1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

Dette afsnit er disponeret i 3 dele. I afsnit 1.1. beskrives summarisk udviklingen i de opgaver inden for ministeriets område, hvor der generelt er et (amts)kommunalt engagement. I afsnit 1.2. beskrives summarisk udviklingen i ministeriets opgaver, hvor der generelt ikke er et (amts)kommunalt engagement. Beskrivelserne tager udgangspunkt i den tidligere skitserede områdefordeling. I afsnit 1.3. skitseres udviklingen i Arbejdsministeriets interne opgavevaretagelse.

1.1. Opgaver med et (amts)kommunalt engagement

1.1.1. Arbejdsmarkedsindsatsen

I dette afsnit beskrives udviklingen i den aktive arbejdsmarkedspolitik. Afsnittet er struktureret i 2 dele. Først beskrives den ordinære indsats. Dernæst beskrives aktiveringsindsatsen, dvs. den særlige indsats for ledige.

Den ordinære indsats
Ved lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m.v., som trådte i kraft den 1. april 1969, blev kontrol og anvisningsfunktioner overført til en ny statslig institution :"Arbejdsformidlingen". Disse arbejdsopgaver var indtil da blevet varetaget af de delvist kommunalt finansierede "De offentlige Arbejdsanvisningskontorer" og af private foreninger, herunder især fagforeninger og A-kasser.

Oprettelsen af Arbejdsformidlingen kom til at betyde en afvikling af de private initiativer på arbejdsanvisningsområdet, da der som supplement til bestemmelserne om overførsel af anvisningen af arbejde til Arbejdsformidlingen, pr. 1. april 1969 blev indført et generelt forbud mod privat arbejdsanvisning. Det var dog forudsat, at der fortsat fandt et samarbejde sted mellem de nye statslige arbejdsformidlingskontorer og arbejdsløshedskasseafdelingerne, herunder om arbejdsanvisningen.

Baggrunden for ændringerne var et ønske om at effektivisere hele anvisningssystemet, navnlig under indtryk af et stigende behov for arbejdsformidling på tværs af faggrænser og over større geografiske afstande.

En vigtig administrativ nydannelse i forbindelse med ændringerne i lovgivningen om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring bestod i, at de hidtidige tilsynsråd for

arbejdsanvisningskontorerne blev erstattet af lokale arbejdsmarkedsnævn, der blev knyttet til hvert af de eksisterende 29 arbejdsformidlingskontorer. I arbejdsmarkedsnævnene, som kom til at bestå af 10 medlemmer plus en formand, blev såvel (amts) kommuner (3 medlemmer) som arbejdsmarkedets parter (6 medlemmer) repræsenteret. Arbejdsmarkedsnævnene fik som opgave blandt andet at følge udviklingen på det lokale arbejdsmarked og at virke koordinerende mellem arbejdsformidlingskontorerne og andre lokale kontorer.

I lov af 24. marts 1970 - ikrafttrådt 1. april 1970 - blev formålet for den statslige Arbejdsformidling defineret, således at denne blev placeret centralt i en aktiv arbejdsmarkedspolitik. Arbejdsformidlingen fik som opgave som neutralt landsdækkende system at foretage formidling af arbejde og i forbindelse hermed at yde bistand ved valg af erhverv og uddannelse. Arbejdsformidlingen skulle betjene alle arbejdssøgende og arbejdsgivere fra alle erhverv og stillingsgrupper. Arbejdsformidlingen skulle desuden følge udviklingen på arbejdsmarkedet, tage initiativer til foranstaltninger af arbejdsmarkedsmæssig betydning og yde statslige og kommunale myndigheder bistand ved indsamling og vurdering af oplysninger vedrørende arbejdsmarkedsforhold.

Til bistand for arbejdsdirektøren nedsattes der ved loven pr. 1. april 1970 et Landsarbejdsnævn med repræsentanter fra en række faglige arbejdstager- og arbejdsgiverorganisationer. Landsarbejdsnævnet fik rådgivende funktioner og havde herudover som opgave at virke koordinerende og initiativtagende i forhold til de regionale arbejdsmarkedsnævn samt at udtale sig forud for arbejdsdirektørens indstilling til arbejdsministeren om Arbejdsformidlingens struktur, omfang og virkemidler.

På det lokale plan skete der en tilpasning til den nye amtskommunale inddeling, således at antallet af arbejdsmarkedsnævn reduceredes til 14 svarende til de ny amtskommuner.

Den stigende ledighed fra midt i 1970'erne medførte et pres for nye initiativer og metoder overfor beskæftigelsesproblemerne. Blandt andet af den grund blev andre aktører på arbejdsmarkedet efterhånden inddraget i indsatsen for de ledige, således at flere institutioner, organisationer m.v. ud over AF og kommunerne i dag er involveret i indsatsen, herunder uddannelsesinstitutionerne og a-kasserne.

I maj 1975 gennemførtes en ændring af arbejdsformidlingsloven, der betød en ændret arbejdsdeling mellem Arbejdsformidlingen og de dertil knyttede statslige og kollegiale organer. Landsarbejdsnævnet - og dermed parterne - fik øget indflydelse på og ansvar for AF's budgetter.

I foråret 1978 blev det vedtaget, at anerkendte arbejdsløshedskasser kunne få tilladelse til igen at anvise arbejde til deres ledige medlemmer som led i den offentlige arbejdsformidling (parallelanvisning). Det statslige arbejdsformidlingssystems monopol på anvisning af arbejde blev senere ophævet helt, nemlig med virkning fra sommeren 1990. En liberalisering af AF-lovgivningen betød således, at både kommunerne og private igen fik mulighed for at anvise arbejdskraft. AF beholdt dog formidlingsansvaret for samtlige arbejdssøgende, der henvender sig til AF.

På tilsvarende vis er vejledningsopgaver efterhånden blevet spredt ud over flere myndigheder, således at både kommunerne, AF og flere andre institutioner, herunder uddannelsesinstitutioner og A-kasser, i dag varetager vejledning af blandt andet de ledige.

I juni 1981 blev det endvidere gennemført, at de (amts)kommunale organisationer blev repræsenteret som tilforordnede i Landsarbejdsnævnet. I de lokale arbejdsmarkedsnævn blev den (amts)kommunale repræsentation samtidigt styrket, således at amter og kommuner hver fik 3 repræsentanter. Baggrunden for disse organisatoriske ændringer var den stigende kommunale medvirken i beskæftigelsespolitikken samt den øgede betydning, som kommunerne fik som arbejdsgivere som følge af udlægningen af arbejdsområder fra staten til kommunerne.

Med arbejdsmarkedsreformen, der blev vedtaget i juni 1993, skete en omorganisering i administrationen af arbejdsmarkedsindsatsen. Arbejdsmarkedsreformen byggede på Zeuthen-

udvalget - et udredningsarbejde om arbejdsmarkedets strukturproblemer fra januar til juni 1992. En af målsætningerne i arbejdsmarkedsreformen var at bevæge sig væk fra et mere detailreguleret system til en fleksibel arbejdsmarkedsindsats tilpasset de lediges ønsker og forudsætninger samt det lokale arbejdsmarkeds behov. Fleksibiliteten søgtes opnået ved at overlade vide muligheder til det regionale niveau for at dimensionere og prioritere Arbejdsformidlingens indsats.

I forbindelse med arbejdsmarkedsreformen blev de eksisterende arbejdsmarkedsnævn nedlagt og erstattet med 14 arbejdsmarkedsråd, som fik en central placering i fastlæggelsen af arbejdsmarkedsindsatsen i de enkelte regioner. På tilsvarende vis nedlagdes Landsarbejdsnævnet, og et Landsarbejdsråd blev oprettet. Ændringerne betød en styrkelse af arbejdsmarkedets parters og (amts)kommunernes deltagelse i beslutningsprocessen om arbejdsmarkedspolitikken.

Aktiveringsindsatsen
Både staten og (amts)kommunerne har været involveret i aktiveringsindsatsen siden 1970, og generelt kan man sige, at der på aktiveringsområdet har været en udvikling, hvor kommunerne har fået stadig større ansvar og opgaver.

Hovedelementet i den statslige aktiveringsindsats før arbejdsmarkedsreformen fra 1993 var arbejdstilbudsordningen, tidligere jobtilbudsordningen. Baggrunden for ordningens tilblivelse var den forværrede beskæftigelsessituation fra midten af 1970'erne. Ordningen blev indført i slutningen af 1978 og sikrede, at ingen ledige arbejdsløshedskassemedlemmer fremover kunne miste retten til dagpenge, uden først at have fået et tilbud om arbejde.

Siden er der gennemført betydelige ændringer i Arbejdstilbudsloven; blandt andet blev Arbejdstilbudsloven revideret i 1988 , således at uddannelsestilbud (UTB) blev indført, og adgangen til uddannelsesydelse til selvvalgt uddannelse (UDY) og til iværksætterydelse (IVY) udvidet.

Den centrale instans i ATB-ordningen har hele tiden været det statslige arbejdsformidlingssystem; dvs. AF og de tilknyttede regionale Arbejdsmarkedsnævn og efter ændringen i 1988 de regionale UTB-udvalg. Kommuner og amter var også centrale aktører dels gennem deres deltagelse i arbejdsmarkedsnævnene, men navnlig som "leverandører" af offentlige arbejdstilbudspladser. Som ordningen var konstrueret skulle de ledige helst have et tilbud i den private sektor, men hvis det ikke lykkedes skulle kommunerne tilbyde et ATB. Var kommunen ikke i stand hertil, var det amtskommunens ansvar at sikre, at den ledige fik et arbejdstilbud.

UTB-udvalgene var også regionale partsorganer knyttet til AF, men adskilte sig fra Arbejdsmarkedsnævnene ved også at have repræsentanter fra de regionale uddannelsesinstitutioner. UTB-udvalgenes hovedopgave var - sammen med AF-regionschefen - at administrere den særlige UTB-bevilling, således at de ledige fik et rimeligt UTB i forhold til deres forudsætninger, ønsker og arbejdsmarkedets behov.

Med arbejdsmarkedsreformens ikrafttræden fra 1994 ophævedes den hidtidige ATB-UTB ordning, og blev afløst af redskaber som jobtræning, uddannelse og fra 1996 puljejob. Hovedansvarlig for aktiveringen af forsikrede ledige forblev det statslige arbejdsformidlingssystem, men (amts)kommunerne deltager fortsat i prioriteringen og dimensioneringen af aktiveringsindsatsen gennem deres repræsentation i de regionale arbejdsmarkedsråd, og er desuden forpligtet til at stille et givent antal jobtræningspladser til rådighed for AF. Udnyttelsen af puljejobordningen på (amts)kommunalt plan er frivillig for (amts)kommunerne.

(Amts)kommunernes øvrige indsats har især sin baggrund i væksten i ungdomsarbejdsløsheden i midten af 1970'erne. Da Folketinget vedtog beskæftigelsesplan II i 1977, blev indsatsen mod ungdomsarbejdsløsheden opprioriteret og lagt i faste rammer. Ved lov nr. 488 om ekstraordinære beskæftigelsesfremmende foranstaltninger i kommuner og amtskommuner fra september 1977 blev det bestemt, at der til bekæmpelsen af ungdomsarbejdsløsheden skulle afsættes et fast beløb per indbygger i hvert af årene 1978 til 1983 i kommuner og amter. De efterfølgende beskæftigelsesplaner for årene 1981 til 1983 fastholdt og udvidede det hidtidige aktivitetsniveau. Med vedtagelsen af den såkaldte martspakke i juni 1982 blev der desuden skabt grundlag for en

yderligere forøgelse af indsatsen. Martspakken indeholdt fem lovforslag : Forslag om ungdomsvejledning, jobskabelse, arbejdstilbud, lære- og praktikpladser og beskæftigelsesfremmende foranstaltninger i kommunerne. Alle forslag blev vedtaget.

Indsatsen mod ungdomsarbejdsløsheden er siden i stadig højere grad blevet kommunaliseret.

I juni 1985 blev vedtaget en ny lov om beskæftigelsesmuligheder for unge, som sikrede støtte til dels en videreførsel af en del af de eksisterende projekter og dels til etablering af nye projekter - primært i kommuner og amtskommuner. Den nye lov indeholdt hjemmel for først og fremmest kommunerne og amtskommunerne til at oprette beskæftigelsesprojekter med statstilskud for unge ledige med tre måneders forudgående ledighed. Herudover ville der også være mulighed for, at organisationer, foreninger, selskaber og lignende skulle kunne oprette projekter.

Som hovedregel skulle kommunerne og amtskommunerne selv beslutte, om de ville oprette projekter og i givet fald hvilke, og de skulle uden forudgående anvisning fra Arbejdsformidlingen kunne ansætte ledige på de projekter, hvor de var arbejdsgivere. Arbejdsformidlingen skulle derimod fortsat anvise eller henvise ledige til beskæftigelsesprojekter på det private arbejdsmarked.

Ved lov nr. 379 af 13. juni 1990 om kommunal beskæftigelsesindsats blev hele ansvaret for den særlige beskæftigelsesindsats over for unge og særlige udsatte grupper på arbejdsmarkedet lagt ud fra AF til kommuner og amter, dog således at Arbejdsmarkedsnævnene fortsat var involveret i indsatsen. Arbejdsmarkedsnævnene skulle i henhold til loven dels udarbejde en årlig redegørelse med en vurdering af behovet for beskæftigelses- og uddannelsesaktiviteter og på bagrund heraf stille forslag om koordinering af den regionale beskæftigelsesindsats, og dels tage initiativ til gennemførelse af beskæftigelses- og/eller uddannelsesprojekter af forsøgsmæssig og koordinerende karakter (den såkaldte § 17 stk. 2 pulje).

I lov om en aktiv arbejdsmarkedspolitik, som trådte i kraft den 1. januar 1994, blev lov om arbejdstilbud til ledige og lov om kommunal beskæftigelsesindsats samlet. Ansvaret for at tilvejebringe tilbud om aktiverende foranstaltninger til kontanthjælpsmodtagere samt førtidspensionister og personer med fysisk handicap eller særlige sociale problemer blev henlagt til kommunerne, og de redskaber, som hidtil havde været beskrevet i lov om kommunal beskæftigelsesindsats, blev flyttet over i lov om en aktiv arbejdsmarkedspolitik. Dermed blev der stillet stort set identiske redskaber til rådighed for (amts)kommunernes og Arbejdsformidlingens arbejdsmarkedspolitiske indsats. Lov om en aktiv arbejdsmarkedspolitik indeholder dog ikke en udtømmende regulering af (amts)kommunernes aktiveringstilbud, idet lov om social bistand indeholder en række særlige muligheder for visse grupper af ledige. Den kommunale aktiveringsindsats er endvidere reguleret i Lov om kommunal aktivering af 30. juni 1993.

Efter 1993 er amtskommunernes inddragelse blevet mindre i takt med en relativ stigning i vægten af uddannelsesindsatsen og et tilsvarende fald i betydningen af jobtræning i aktiveringsindsatsen, om end amtskommunerne stadig er en væsentlig aktør.

1.1.2. Orlovsordningerne

Orlovsområdet er forholdsvis nyt. De første love om uddannelses- og forældreorlov kom i 1992, og havde en midlertidig karakter. Den nuværende lov om uddannelses-, sabbat og børnepasningsorlov trådte i kraft den 1. januar 1994.

Orlovsordningerne administreres af Arbejdsformidlingen. Med lov om orlov i 1994 fik kommunerne ansvaret for orlov til kontanthjælpsmodtagere og ikke-forsikrede ledige.

1.2. Opgaver uden et (amts)kommunalt engagement

1.2.1. Individuel ansættelsesret

Den individuelle ansættelsesret regulerer forholdet mellem lønmodtager og arbejdsgiver. Arbejdsministeriet har både før og efter kommunalreformen varetaget den lovgivningsmæssige

regulering og administrationen af denne lovgivning.

1.2.2. Kollektiv arbejdsret

Den lovgivning, der findes med relation til den kollektive arbejdsret. regulerer spillereglerne for mægling i arbejdsstridigheder og arbejdsrettens opgaver og funktion. Arbejdsministeriet har både før og efter kommunalreformen varetaget reguleringen og administrationen af denne lovgivning.

1.2.3. Arbejdsretlige fonde

Reglerne om de arbejdsretlige fonde regulerer indholdsmæssige og proceduremæssige vilkår for administrationen af Arbejdsmarkedets tillægspension, Lønmodtagernes Garantifond og Lønmodtagernes Dyrtidsfond. Arbejdsministeriet har både før og efter kommunalreformen varetaget reguleringen af denne lovgivning.

1.2.4. Arbejdsmiljø

Tilsynet med overholdelsen af arbejdsmiljøreglerne har bortset fra enkelte områder været tillagt Arbejdstilsynet som statslig myndighed siden vedtagelsen af den første arbejderbeskyttelseslov i forrige århundrede.

Ved kommunalreformen i 1970 var tilsynet med maskiner i bl.a. mindre landbrug, foderstofforretninger m.v., i alt ca. 168.000 virksomheder, dog henlagt til det kommunale maskintilsyn i henhold til lov om almindelig arbejderbeskyttelse. Dette blev imidlertid ændret i 1971, hvor hele maskintilsynet blev henlagt til Arbejdstilsynet.

Baggrunden for dette var bl.a. den tekniske udvikling og den øgede brug af komplicerede maskiner i de pågældende hverv. Dette nødvendiggjorde en effektivisering af tilsynet, hvilket var vanskeligt med det kommunale tilsyn, der blev udøvet som borgerligt ombud og bibeskæftigelse.

I 1975 blev vedtaget en omfattende revision af arbejdsmiljøregelsættet, hvorunder de tre gældende love om arbejderbeskyttelse, som dækkede hvert sit område, blev samlet i en arbejdsmiljølov. Denne lov trådte i kraft 1. juli 1977.

Lovændringen betød en udvidelse af arbejdsmiljølovens materielle rækkevidde bl.a. på det kommunale område. Således blev en række arbejdssteder f.eks. dag- og døgninstitutioner, sygehuse, skoler, biblioteker med ændringen omfattet af arbejdsmiljølovens regler om sikkerhedsorganisation, arbejdsstedets indretning og reglerne om hviletid.

Ved lovændringen blev ligeledes foretaget ændringer i arbejdsmiljøapparatet. Der blev bl.a. indført Branchesikkerhedsråd og Bedriftssundhedstjenesten.

Der er siden 1975 foretaget forskellige mindre ændringer i arbejdsmiljøloven, uden at der dog er foretaget afgørende ændringer i opgavevaretagelsen.

Da arbejdsmiljøloven indeholder generelle regler om sikkerhed og sundhed dækkende hele arbejdsmarkedet, er kommuner og amter omfattet af samme arbejdsmiljøregler som øvrige arbejdsgivere. Kommuner og amter er således forpligtet til at følge arbejdsmiljølovens regler som arbejdsgivere på det private arbejdsmarked.

I regeringens handlingsprogram "Rent arbejdsmiljø år 2005" er det tilkendegivet, at det offentlige skal gå foran for at realisere målene i handlingsprogrammet. Herved tænkes både på rollen som arbejdsgiver og som myndighed.

Ud over den almindelige forpligtelse som arbejdsgiver og den brede almene forpligtelse, som ligger i tilkendegivelsen i regeringens handlingsprogram, er der alene på et enkelt punkt tillagt amter og kommuner opgaver i henhold til arbejdsmiljølovgivning, nemlig hvad angår kommunerne vedrørende byggesagsbehandling.

I forbindelse med et ønske om at forenkle og samordne reglerne om behandling af byggesager vedrørende de såkaldte "ukomplicerede erhvervsbyggeri" (bl.a. byggeri til kontorer, detailhandel, daginstitutioner mv.) blev der i 1986 indgået en aftale mellem Arbejdsministeriet og Boligministeriet, hvorefter byggesagsbehandlingen blev tillagt kommunerne, uden at Arbejdstilsynet samtidig behandler sagen.

Som bygningsmyndighed skal kommunerne i henhold til byggelovgivningen - udover bygningsreglementet - påse overholdelsen af række lovgivninger, herunder arbejdsmiljølovgivningen.

Kompetencefordelingen mellem kommunerne og Arbejdstilsynet er fastlagt i bekendtgørelse om faste arbejdssteders indretning. Den indgåede aftale hindrer ikke Arbejdstilsynet i efterfølgende at føre kontrol med arbejdsmiljølovgivningens overholdelse.

1.2.5. Arbejdsløshedsforsikring

Administrationen af ydelsesordningerne i arbejdsløshedsforsikringsloven har til stadighed været varetaget af de anerkendte arbejdsløshedskasser, der er private foreninger undergivet statsligt tilsyn.

Den statslige tilsynsmyndighed er Direktoratet for Arbejdsløshedsforsikringen (DfA). DfA blev i 1985 skilt ud fra daværende Arbejdsdirektoratet.

Indtil 1991 foregik tilsynet i et tæt samarbejde mellem DfA og tilsynsafdelinger under Arbejdsformidlingens regionale kontorer, således at DfA stod for det overordnede, centrale tilsyn og samtidig var vejledende myndighed for AF-kontorerne, som varetog tilsynet på lokalt plan. Fra 1. januar 1991 foregår al tilsynsaktivitet centralt i DfA, hvor der pr. 1. september 1996 blev oprettet en særlig tilsynsafdeling med 4 kontorer under ledelse af en tilsynschef.

Ved indtrædelsen i EF blev Danmark (med virkning fra 1. april 1973) omfattet af EF-forordningerne 1408/71 og 574/72 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet. Administrationen af forordningernes bestemmelser om arbejdsløshedsforsikring varetages af DfA.

Arbejdsløshedskassesystemet, der i 1970 omfattede 63 arbejdsløshedskasser for lønmodtagere med tilsammen godt 800.000 medlemmer, rummer i dag 35 kasser for lønmodtagere og 2 kasser for selvstændige erhvervsdrivende med tilsammen ca. 2,4 mill. medlemmer. Der er således sket en meget væsentlig udvikling i medlemstal, i antallet af arbejdsløshedskasser og de enkelte kassers størrelse.

1.2.6. Arbejdsmarkedsuddannelserne

AMU har eksisteret i mere end 35 år. I starten var der tale om rent centralt styret uddannelser rettet til ufaglærte og faglærte inden for det private område. Målgruppen er siden blevet udvidet med personer, der kan sidestilles med faglærte, arbejdsledere, laboranter og videregående teknikere. I 1994 fik arbejdsmarkedets parter rådighed over bevillingerne på området, og det offentlige område blev en del af loven. Det skete bl.a. efter anbefaling i betænkning nr. 1234 af maj 1992 om samordning af den erhvervsrettede voksen- og efteruddannelse. Med den seneste ændring af AMU-loven er selvstændige pr. 1. januar 1997 også omfattet af uddannelsesindsatsen.

I 1997 er økonomistyringen endvidere ændret til taxameterbetaling. Der er indført frit optag og deltagerbetaling (undtagen for kortuddannede og ledige med en handlingsplan). Desuden er en række opgaver, som hidtil er blevet varetaget af udvalg nedsat af arbejdsmarkedets parter (efteruddannelsesudvalg), flyttet fra det centrale plan til det decentrale plan, dvs. til uddannelsesinstitutionerne.

Opgavefordelingen har især fra 1985 og frem været under nøje overvejelser og omlægning tilpasset såvel interessenternes behov som indsatsen på voksen- og efteruddannelsesområdet generelt.

1.3. Arbejdsministeriets interne opgavevaretagelse

Arbejdsministeriets opgavevaretagelse har gennemgået en strukturel og institutionel udvikling, selvom ressortområdets administrative enkeltdele i ganske vidt omfang allerede var skabt, da ministeriet blev en realitet i 1942 ved delingen af Arbejds- og Socialministeriet. I dette afsnit beskrives de forskellige administrative enheder og rådgivende nævn. Som bilag vedlægges et organisationsdiagram for Arbejdsministeriets område.

Arbejdstilsynet
I 1873 skete der lovindgreb for at hindre det sundhedsfarlige børnearbejde. Man oprettede som kontrolinstans et særligt Fabriktilsyn, der med stærkt udbygget ansvar på arbejdsmiljøområdet eksisterer som Arbejdstilsynet i dag. Arbejdstilsynet blev først i 1963 overført til Arbejdsministeriet fra Socialministeriet.

Arbejdsdirektoratet
I 1907 gennemførtes loven om arbejdsløshedskasser. Arbejdsløshedskasserne fik efter loven tilskud fra stat og kommune og var derfor underkastet et statsligt tilsyn, der skulle blive begyndelsen til Arbejdsdirektoratet, der blev oprettet i 1912. Direktoratets arbejdsområde blev udvidet væsentligt ved loven om oprettelse af en offentlig arbejdsanvisning (den nuværende Arbejdsformidling) i 1913. Arbejdsdirektoratets forsikringsdel blev i 1963 overført til Arbejdsministeriets ressort fra Socialministeriet.

Direktoratet for Arbejdsmarkedsuddannelserne
Op gennem 1950´erne iværksattes kurser for ufaglærte. I 1960 vedtages loven om erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere. Dette førte i 1961 til oprettelsen af et særligt sekretariat, det senere Direktorat for Arbejdsmarkedsuddannelserne, der organiserede kurser for ufaglærte og efteruddannelse af faglærte arbejdere koncentreret på Specialarbejderskolerne, de senere nu selvejende AMU-centre.

Arbejdsmarkedsstyrelsen
Arbejdsmarkedsstyrelsen blev som et led i de statslige forenklings- og afbureaukratiseringstiltag oprettet i 1989 ved en sammenlægning af Arbejdsdirektoratet og Direktoratet for Arbejdsmarkedsuddannelserne.

Direktoratet for Arbejdsløshedsforsikringen
I løbet af 1970´erne blev arbejdsløshedsdagpengene på grund af den høje ledighed en af de helt store poster på statsbudgettet. I 1984 henlagdes arbejdsløshedsforsikringen og tilsynet med A-kasserne til det nye selvstændige Direktorat for Arbejdsløshedsforsikringen, der udskiltes fra Arbejdsdirektoratet.

Arbejdsmiljøinstituttet
Arbejdsmiljøinstituttet (AMI) er Arbejdsministeriets sektorforskningsinstitut. Instituttet udfører strategisk og anvendt tværfaglig arbejdsmiljøforskning. AMI huser desuden indtil videre den selvstændige institution Produktregistret med oplysninger om kemiske produkter og materialer samt et genregister. Arbejdsmiljøinstituttet er oprettet i 1978, men funktionerne har været varetaget siden 1946. AMI blev en selvstændig enhed pr. 1. januar 1997.

Sekretariatet for Internationalt Samarbejde. Arbejdsmarkedssystemer (SISA)
SISA varetager koordinering af, støtte til og deltagelse i bistand- og systemeksportaktiviteter på Arbejdsministeriets område. Oprettet 1993.

Departementet
Departementet blev som nævnt oprettet i 1942 ved delingen af Arbejds- og Socialministeriet.

Arbejdsmarkedets Ankenævn
Ankenævnet for Arbejdsløshedsforsikringen blev oprettet som et partssammensat nævn i 1970, som afløser for en afdeling af det i 1921 oprettede Arbejdsnævn. I 1990 overførtes andre sager end sager efter arbejdsløshedsforsikringsloven til nævnet, der derfor samtidigt skiftede navn til

Arbejdsmarkedets Ankenævn.

Arbejdsretten og Forligsinstitutionen
Efter septemberforliget i 1899 etableredes en voldgiftsret til løsning af faglige stridspunkter mellem parterne. Institutionen eksisterer i dag som Arbejdsretten. Forligsinstitutionen, der kan medvirke ved løsning af problemer i forbindelse med overenskomstindgåelse, blev oprettet ved lov i 1910.

Til ministeren er endvidere knyttet en række rådgivende, partssammensatte organer:

Landsarbejdsrådet
Landsarbejdsrådet afløste i 1993 Landsarbejdsnævnet, der igen blev oprettet i 1970 som efterfølger til en afdeling af det i 1921 oprettede Arbejdsnævn.

Arbejdsmiljørådet
Arbejdsmiljørådet har eksisteret siden 1901 (dengang med navnet Arbejdsrådet).

Rådet for Uddannelses- og Erhvervsvejledning
Det nuværende Rådet for Uddannelses- og Erhvervsvejledning er oprettet i 1981, men fra 1917 kan man følge udviklingen af en offentlig erhvervsvejledning.

Uddannelsesrådet for arbejdsmarkedsuddannelserne
Uddannelsesrådet for arbejdsmarkedsuddannelserne er oprettet i 1960 som Uddannelsesrådet for ikke-faglærte arbejdere, der senere blev slået sammen med andre uddannelsesudvalg i forbindelse med en lovrevision i 1986.

Tilsynsrådet for Arbejdsløshedsforsikringen
Tilsynsrådet for Arbejdsløshedsforsikringen blev oprettet i forbindelse med en lovrevision i 1996.

Internt i ministerområdet findes endvidere *samarbejdsorganer*, der sikrer den overordnede koordinering i "koncernen". Det drejer sig primært om direktørmødet, hvor de tre direktører og vicedirektørerne drøfter tværgående problemstillinger med departementschefen, departementets afdelingschefer og sekretariats- og budgetchefen. Endvidere mødes personalechefkredsen med regelmæssige mellemrum med henblik på at koordinere ministerområdets personalepolitik.

2. Beskrivelse af de enkelte opgaver inden for ministeriets område

Beskrivelsen af de enkelte opgaver inden for ministeriets område er disponeret efter den tidligere omtalte områdefordeling, jf. boks 1.

For de enkelte opgaver er beskrevet:

1. Lovgrundlag
2. Formål
3. Den organisatoriske tilrettelæggelse
4. Finansiering
5. Kvantitativ/statistisk beskrivelse.

I det omfang der findes oplysninger for de enkelte opgaver, er der derudover beskrevet:

6. Koordinationsmekanismer
7. Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen
8. Udenlandske erfaringer

Punkt 6, koordinationsmekanismer, er ikke beskrevet i de tilfælde, hvor der udelukkende er tale om koordination mellem ministeriets centrale og decentrale enheder.

2.1. Individuel ansættelsesret

2.1.1. Ligebehandling

Lov om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse og barselsorlov m.v., jf. Lovbekendtgørelse nr. 875 af 17. oktober 1994. Loven gennemfører Rådets direktiv nr. 76/207/EØF og nr. 92/85/EØF.

Formål
Formålet er at sikre mod direkte og indirekte forskelsbehandling p.g.a. køn for så vidt angår adgang til beskæftigelse, erhvervsuddannelse, forfremmelse og arbejdsvilkår. Det gælder navnlig under henvisning til graviditet, ægteskabelig eller familiemæssig stilling. Loven sikrer såvel faderen som moderen ret til frihed i forbindelse med barsel og adoption. Overtrædelse af loven kan sanktioneres med godtgørelse eller krav om genansættelse.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Loven administreres af Arbejdsministeriet.

Arbejdsmarkedets parter kan indarbejde bestemmelserne i overenskomst med den virkning, at loven ikke finder anvendelse.

Tvistemål behandles ved de civile domstole. Dog henvises til fagretlig behandling, hvis reglerne er indarbejdede i overenskomst.

Ligestillingsrådet kan tillade foranstaltninger, der fraviger ligebehandlingsreglerne med henblik på at fremme lige muligheder for mænd og kvinder. Inden en ressortminister giver eventuel dispensation til erhvervsudøvelse eller uddannelse, hvor det er afgørende, at udøveren har et bestemt køn, skal Ligestillingsrådet og arbejdsministeren afgive udtalelse.

Finansiering
Udgifter i forbindelse med administrationen finansieres af staten.

Udgifter i forbindelse med civile søgsmål og fagretlig behandling afholdes af de involverede parter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Loven omfatter alle lønmodtagere (ca. 2,4 mill.).

2.1.2. Lige løn

Lov om lige løn til mænd og kvinder, jf. Lovbekendtgørelse nr. 639 af 17. juli 1992. Loven gennemfører ligelønsdirektivet, direktiv nr. 75/117/EØF. EØF-traktatens art. 119 formulerer endvidere princippet om lige løn.

Formål
Formålet er at sikre mod lønmæssig forskelsbehandling p.g.a. køn. Ifølge loven skal der ydes lige løn for samme arbejde og arbejde af samme værdi. Loven beskytter mod afskedigelse p.g.a. lønmodtagerens fremsættelse af krav om lige løn. Overtrædelse af loven kan sanktioneres med godtgørelse eller krav om genansættelse.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Loven administreres af Arbejdsministeriet.

Arbejdsmarkedets parter kan indarbejde bestemmelserne i overenskomst med den virkning, at loven ikke finder anvendelse.

Tvistemål behandles ved de civile domstole. Dog henvises til fagretlig behandling, hvis reglerne er indarbejdede i overenskomst.

Finansiering
Udgifter i forbindelse med administrationen finansieres af staten.

Udgifter i forbindelse med civile søgsmål og fagretlig behandling afholdes af de involverede parter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Loven omfatter alle lønmodtagere (ca. 2,4 mill.).

2.1.3. Foreningsfrihedsloven

Lov om beskyttelse mod afskedigelse p.g.a. foreningsforhold, jf. Lovbekendtgørelse nr. 443 af 13. juni 1990.

Formål
Formålet er at sikre, at Danmark overholder sine forpligtelser efter Menneskerettighedskonventionen. Loven beskytter både lønmodtagerens positive og negative foreningsfrihed. Loven indeholder således forbud mod afskedigelse af en lønmodtager med den begrundelse, at han/hun er tilknyttet eller ikke er tilknyttet en forening eller en bestemt forening. Overtrædelse af loven kan sanktioneres med godtgørelse eller underkendelse af afskedigelsen.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Loven administreres af Arbejdsministeriet.

Tvistemål behandles ved de civile domstole.

Finansiering
Udgifter i forbindelse med administrationen finansieres af staten.

Udgifter i forbindelse med civile søgsmål afholdes af de involverede parter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Loven omfatter alle lønmodtagere (ca. 2,4 mill.).

2.1.4. Værnepligtsorlov

Lov om værnepligtsorlov m.v., jf. Lovbekendtgørelse nr. 982 af 14. december 1993.

Formål
Formålet er at sikre værnepligtige mod afskedigelse p.g.a. aftjening af værnepligt. Loven beskytter endvidere lønmodtagere, der stiller sig til rådighed for FN-tjeneste. Dog gælder visse beskæftigelseskrav og underretningsforpligtelser. Overtrædelse af loven kan sanktioneres med godtgørelse.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Loven administreres af Arbejdsministeriet.

Tvistemål behandles ved de civile domstole.

Finansiering
Udgifter i forbindelse med administrationen finansieres af staten.

Udgifter i forbindelse med civile søgsmål afholdes af de involverede parter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Loven omfatter alle værnepligtige samt personel, der stiller sig til rådighed for FN-tjeneste m.v. (f.eks. befalingsmænd og officerer af reserven).

2.1.5. Lov om skriftligt ansættelsesbevis

Lov om arbejdsgiverens pligt til at underrette lønmodtageren om vilkårene for ansættelsesforholdet

(lov om ansættelsesbeviser), jf. Lovbekendtgørelse nr. 385 af 11. maj 1994. Loven gennemfører direktiv nr. 91/533/EØF.

Formål
Formålet er at sikre, at lønmodtageren underrettes om ansættelsesvilkårene. Arbejdsgiveren har således pligt til skriftligt at oplyse om bl.a. navn og adresse på arbejdsgiver og lønmodtager, arbejdsstedets beliggenhed, tidspunktet for ansættelsesforholdets begyndelse, løn og ferierettigheder. Loven gælder dog kun for ansættelsesforhold af mindst en måneds varighed og med en ugentlig arbejdstid på mere end otte timer. Overtrædelse af loven kan sanktioneres med godtgørelse.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Loven administreres af Arbejdsministeriet.

Arbejdsmarkedets Ankenævn kan afgøre, hvorvidt der er tale om manglende overholdelse af oplysningspligten, men sagen skal ikke nødvendigvis indbringes for nævnet.

De civile domstole behandler spørgsmålet om en eventuel godtgørelses størrelse.

Arbejdsmarkedets parter kan indarbejde bestemmelserne i overenskomst med den virkning, at loven ikke finder anvendelse. Hvis forholdet er dækket af kollektiv overenskomst, er Arbejdsmarkedets Ankenævn ikke kompetent, og sagen henvises i det hele til fagretlig behandling.

Finansiering
Udgifter i forbindelse med administrationen finansieres af staten.

Udgifter i forbindelse med civile søgsmål og fagretlig behandling afholdes af de involverede parter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Loven omfatter alle lønmodtagere (ca. 2,4 mill.).

2.1.6. Virksomhedsoverdragelsesloven

Lov nr. 111 af 21. marts 1979 om lønmodtageres retsstilling ved virksomhedsoverdragelse.

Formål
Formålet er at sikre lønmodtageres rettigheder ved virksomhedsoverdragelse. Loven bestemmer, at en erhverver af en virksomhed indtræder i overdragerens rettigheder og forpligtelser, samt at afskedigelser p.g.a. overdragelse af en virksomhed som udgangspunkt ikke er rimeligt begrundet. Overtrædelse af dette forbud er ikke sanktioneret i loven, men må behandles som usaglig afskedigelse efter andre ansættelsesretlige love eller overenskomster.

Loven pålægger endvidere overdrageren af en virksomhed en informations- og forhandlingsforpligtelse. Manglende overholdelse kan sanktioneres med bøde.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Loven administreres af Arbejdsministeriet.

Tvistemål afgøres ved de civile domstole. Hvis forholdet kan behandles som usaglig afskedigelse i henhold til en kollektiv overenskomst, kan forholdet behandles fagretligt.

I praksis afgøres en del sager indirekte i Arbejdsretten.

Finansiering
Udgifter i forbindelse med administrationen finansieres af staten.

Udgifter i forbindelse med civile søgsmål og fagretlig behandling afholdes af de involverede

parter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Loven omfatter alle lønmodtagere (ca. 2,4 mill.).

2.1.7. Ferieloven

Lov om ferie, jf. Lovbekendtgørelse nr. 167 af 24. februar 1997.

Formål
Formålet er at sikre lønmodtagere ret til ferie samt feriegodtgørelse eller løn under ferien. Endvidere regulerer loven optjeningsår, feriens længde og placering m.v.

Loven hjemler bødestraf til en arbejdsgiver, der undlader at yde feriegodtgørelse, ferietillæg eller løn under ferie, eller som indgår aftaler om afkald på ret til ferie.

Loven indeholder endvidere regler om Arbejdsmarkedets Feriefond, hvis midler består af renter m.v. fra FerieKonto samt forældet feriegodtgørelse m.v. Midlerne skal anvendes til ferieformål for lønmodtagere.

Direktøren for Arbejdstilsynet kan godkende andre ferieordninger, hvis disse sikrer lønmodtagerne lige så godt, som ferieloven.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Loven administreres af Direktoratet for Arbejdstilsynet, hvis afgørelser kan indbringes for Arbejdsministeriet.

For søfarende administreres loven af erhvervsministeren.

Sager om gennemtvingelse af en ferieberettigets krav på feriegodtgørelse, ferie med løn eller feriefrihed må anlægges imod arbejdsgiveren ved de civile domstole.

Arbejdsmarkedets Feriefond er en selvejende institution, som administrerer renter og andet afkast af kapitalen, renteafkast fra FerieKonto, forældet feriegodtgørelse, beløb, som ikke har kunnet anvises og andre beløb, som i medfør af loven tilfalder fonden. Arbejdsmarkedets Feriefond varetager administrationen af FerieKonto med teknisk-administrativ bistand af ATP, jf. afsnit 2.3.1.

De andre ferieordninger, som godkendes af direktøren for Arbejdstilsynet, administreres af den pågældende ordnings parter.

Finansiering
Udgifter i forbindelse med administrationen af ferieloven finansieres af staten.

Udgifterne til Arbejdsmarkedets Feriefonds administration (incl. FerieKonto) finansieres af renteindtægterne fra Arbejdsmarkedets Feriefond.

Udgifter i forbindelse med civile søgsmål og fagretlig behandling afholdes af de involverede parter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Loven omfatter alle lønmodtagere, der ikke udtrykkeligt er undtaget i loven (f. eks. tjenestemænd).

Årets resultat for Arbejdsmarkedets Feriefond, der overføres til fondens egenkapital, udgjorde i 1996 24,9 mill. kr. Udgifterne til administration af Arbejdsmarkedets Feriefond udgjorde i 1996 62,1 mill. kr.

Det samlede renteafkast af FerieKonto blev i 1996 110,3 mill. kr.

Ferieloven administreres af Arbejdstilsynets Ferielovskontor, hvor der i 1996 blev anvendt 4,9 mio. kr. til administrationen.

2.1.8. Lov om visse arbejdsforhold i landbruget m.v..

Lov nr. 415 af 1. juni 1994 om visse arbejdsforhold i landbruget.

Formål
Formålet er at regulere ansættelsesvilkårene for lønmodtagere, der udfører husligt arbejde eller landbrugsarbejde, og som modtager kost og logi som en del af lønnen. Loven indeholder regler om kost, logi, arbejdstid, ferie, sygdom og ophør af arbejdsforholdet.

Loven kan fraviges, dog ikke til ugunst for lønmodtageren, medmindre det skriftligt aftales, at en landsdækkende overenskomst skal være gældende i arbejdsforholdet.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Loven administreres af Arbejdsministeriet.

Tvistemål afgøres ved de civile domstole.

Finansiering
Udgifter i forbindelse med administrationen finansieres af staten.

Udgifter i forbindelse med civile søgsmål afholdes af de involverede parter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Loven omfatter nogle få tusinde lønmodtagere, der er beskæftiget med husligt arbejde eller landbrugsarbejde, og som modtager kost/logi som en del af lønnen.

2.1.9. Funktionærloven

Lov om retsforholdet mellem arbejdsgivere og funktionærer (funktionærloven), jf. Lovbekendtgørelse nr. 642 af 24. juni 1996.

Formål
Funktionærloven regulerer retsforholdet mellem arbejdsgivere og funktionærer. Funktionærloven fastsætter særlige regler vedrørende opsigelse, godtgørelse, misligholdelse fra arbejdsgiverens og fra funktionærens side, sygdom, graviditet og barsel, efterløn, udlæg, organisations- og forhandlingsret, mægling, ret til frihed til arbejdssøgning, krav på tjenesteattest, tantieme, konkurrenceklausuler, avertering og sikkerhedsstillelse.

Loven kan ikke fraviges til ugunst for funktionæren.

Den organisatoriske tilrettelæggelse:
Loven administreres af Arbejdsministeriet.

Tvistemål behandles ved de civile domstole.

Finansiering
Udgifter i forbindelse med administrationen finansieres af staten.

Udgifter i forbindelse med civile søgsmål afholdes af de involverede parter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Funktionærloven dækker direkte ca. 450.000 funktionærer.

Indirekte gælder funktionærloven dog en langt større gruppe, idet en række overenskomster henviser helt eller delvist til funktionærlovens regler.

2.1.10. Diskriminationsloven

Lov nr. 459 af 12. juni 1996 om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet. Loven tager bl.a. sigte på effektivt at gennemføre ILO-konvention nr. 111 og FN-konventionen fra 1965 mod racediskrimination på arbejdsmarkedet.

Formål
Formålet er generelt at sikre mod forskelsbehandling i arbejdslivet p.g.a. race, hudfarve, religion, politisk anskuelse, seksuel orientering eller national, social eller etnisk forskelsbehandling.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Loven administreres af Arbejdsministeriet.

Arbejdsmarkedets parter kan indarbejde bestemmelserne i overenskomst med den virkning, at loven ikke finder anvendelse.

Tvistemål behandles ved de civile domstole. Dog henvises til fagretlig behandling, hvis reglerne er indarbejdede i overenskomst.

Finansiering
Udgifter i forbindelse med administrationen finansieres af staten.

Udgifter i forbindelse med civile søgsmål og fagretlig behandling afholdes af de involverede parter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Loven omfatter alle lønmodtagere (ca. 2,4 mill.).

2.1.11. Lov om helbredsoplysninger

Lov nr. 286 af 24. april 1996 om brug af helbredsoplysninger m.v. på arbejdsmarkedet.

Formål
Formålet er at sikre, at helbredsoplysninger m.v. ikke uberettiget anvendes til at begrænse lønmodtageres muligheder for at opnå eller bevare ansættelse. Dette gælder uanset om oplysningerne stammer fra genetiske undersøgelser, almindelige undersøgelser eller andre kilder. Indhentning af helbredsoplysninger til brug for udvælgelsen af eventuelle lønmodtagere er kun legitim, når oplysningerne er relevante for bedømmelsen af evnen til at udføre det konkrete arbejde. Overtrædelse af loven kan sanktioneres med godtgørelse og/eller bøde.

Den organisatoriske tilrettelæggelse:
Loven administreres af Arbejdsministeriet.

Arbejdsministeren kan efter loven nedsætte et sagkyndigt råd, der udtaler sig om dispensationsansøgninger efter loven. Rådets medlemmer udpeges efter indstilling fra forskellige myndigheder og organisationer.

Tvistemål behandles ved de civile domstole.

Finansiering
Udgifter i forbindelse med administrationen finansieres af staten.

Udgifter i forbindelse med civile søgsmål afholdes af de involverede parter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Loven omfatter alle lønmodtagere (ca. 2,4 mill.).

2.2. Kollektiv arbejdsret

2.2.1. Arbejdsretsloven

Lov nr. 183 af 12. marts 1997 om arbejdsret.

Formål
Loven regulerer Arbejdsretten, der er en specialdomstol til behandling af følgende sager:

- sager om overtrædelse og fortolkning af hovedoverenskomster og hovedaftaler, som f.eks. den mellem DA og LO indgåede hovedaftale,
- sager om overtrædelse af kollektive overenskomster om løn- og arbejdsforhold,
- sager om lovligheden af varslede kollektive kampskridt eller hertil knyttede varsler,
- sager om, hvorvidt der foreligger en kollektiv overenskomst og om lovligheden af anvendelse af kollektive kampskridt til støtte for krav om overenskomst på områder, hvor kollektiv overenskomst ikke er indgået, og
- tvister om forligsmændenes kompetence, jf. afsnit 2.2.2..

Ovennævnte sager kan ikke indbringes ved de ordinære domstole.

Arbejdsretten består af 12 ordinære dommere og 31 suppleanter, 1 formand, 5 næstformænd.

Loven indeholder herudover regler om Arbejdsrettens sammensætning, sekretariatsbistand, processuelle spørgsmål og bod.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Den daglige administration forestås af Arbejdsrettens sekretariat, der ledes af en sekretariatsleder, som er udnævnt af arbejdsministeren.

Finansiering
Udgifterne ved Arbejdsrettens virksomhed finansieres dels gennem de sagsomkostninger, der pålægges ved rettens afgørelser, dels af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
I 1996 modtog Arbejdsretten 460 sager.

Statens udgifter til arbejdsretten udgjorde 3,9 mio. kr. i 1996.

2.2.2. Forligsmandsloven

Lov om mægling i arbejdsstridigheder (forligsmandsloven), jf. Lovbekendtgørelse nr. 559 af 21. december 1971 som senest ændret ved lov nr. 1194 af 27. december 1996.

Formål
Loven regulerer forligsmandsinstitutionen, som skal bistå arbejdsmarkedets parter i forbindelse med indgåelse af kollektive overenskomster.

Forligsinstitutionen består af 3 forligsmænd og en suppleant, der som uvildige og udenforstående kan yde parterne bistand ved mægling. Herudover udnævnes indtil 21 mæglingsmænd, som ligeledes skal bidrage til opnåelse af enighed mellem arbejdsgivere og arbejdere om løn- og arbejdsvilkår.

Loven indeholder regler om valget af forligsmænd og mæglingsmænd, disses opgaver og beføjelser i overenskomstsituationen og i øvrigt, samt regler om afstemning, sammenkædning m.v.

Overtrædelser af loven kan sanktioneres med bøde.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Forligs- og mæglingsmændene udnævnes efter indstilling fra Arbejdsretten, til hvilken enhver tvist om forligsmændenes kompetence kan indankes.

Forligsmændene indgiver årlig indberetning til arbejdsministeren.

Forligsinstitutionen deler sekretariat med Arbejdsretten, jf. afsnit 2.2.1.

Finansiering
Udgifterne finansieres af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
For de år der har været overenskomstforhandlinger, behandles der mellem 200 og 300 overenskomster.

Statens udgifter til forligsinstitutionen udgjorde 5,3 mio. kr. i 1996.

2.2.3. Loven om europæiske samarbejdsudvalg

Lov nr. 371 af 22. maj 1996 om europæiske samarbejdsudvalg. Loven gennemfører direktiv nr. 94/45/EF.

Formål
Formålet er at forbedre lønmodtagernes muligheder for information og høring om spørgsmål, der berører virksomheder i flere lande. Lønmodtagerne får mulighed for at oprette et europæisk samarbejdsudvalg eller at indføre informations- eller høringsprocedure. Loven finder anvendelse på fællesskabsvirksomheder eller fællesskabskoncerner, som disse er defineret i loven.

Loven indeholder definitioner af de omfattede virksomhedstyper/begreber og regler om fremgangsmåde ved nedsættelse af et europæisk samarbejdsudvalg, nedsættelse af et særligt forhandlingsorgan og dettes opgaver, samt regler om indholdet af en aftale om et europæisk samarbejdsudvalg og om informations- og høringsprocedure.

Endvidere fastsætter loven regler for nedsættelse og kompetence for europæiske samarbejdsudvalg.

Endelig indeholder loven bestemmelser om fortrolighed, afskedigelsesbeskyttelse for medlemmer af det særlige forhandlingsorgan og det europæiske samarbejdsudvalg samt sanktioner for overtrædelse af loven.

Loven finder ikke anvendelse, hvis kollektiv overenskomst eller aftale indeholder regler, der som minimum svarer til direktiv 94/45/EF.

Den organisatoriske tilrettelæggelse:
Loven administreres af Arbejdsministeriet.

Finansiering
Udgifter i forbindelse med administrationen af loven finansieres af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
12 virksomheder i Danmark er omfattet af loven.

2.3. Arbejdsretlige fonde

2.3.1. Arbejdsmarkedets tillægspension

Lov om Arbejdsmarkedets tillægspension, jf. Lovbekendtgørelse nr. 4 af 8. januar 1996, med ændringer ved lov nr. 1197 af 27. december 1996.

Formål
Arbejdsmarkedets Tillægspension (ATP) er en selvejende institution, der blev oprettet i 1964.

ATP bygger på et forsikringsprincip, således at ATP kommer til udbetaling, hvis en af de i loven omtalte forsikringsbegivenheder finder sted.

ATP er obligatorisk for lønmodtagere, og bidraget er arbejdstidsafhængigt. Pensionsydelserne er af varierende størrelse, men vil på sigt udvikle sig til at blive mere ensartede.

Medlemmer af ATP er bl.a. alle lønmodtagere i alderen 16-66 år; tjenestemænd, der oppebærer rådighedsløn eller ventepenge; personer, der er opsagt, og som oppebærer løn i opsigelsesperioden; medlemmer af en arbejdsløshedskasse for lønmodtagere og under visse betingelser modtagere af kontanthjælp.

Man skal være fyldt 67 år for at få udbetalt ydelser fra ATP. I tilfælde af dødsfald før det fyldte 67. år kan den efterladte ægtefælle eller børn under 18 år få udbetalt et éngangsbeløb under visse betingelser.

Fondsmidlerne skal forvaltes således, at de bliver til størst mulig gavn for tillægspensionsordningen. Loven fastsætter nærmere regler herfor.

Loven fastsætter endvidere regler for arbejdsgiveres indberetninger og indbetalinger til ATP.

Loven hjemler bøde- og hæftestraf.

ATP-huset administrerer tillige en række arbejdsmarkedspolitiske ordninger og kollektive pensionsordninger som f.eks. Arbejdsgivernes Elevrefusion, Lønmodtagernes Dyrtidsfond, Lønmodtagernes Garantifond og FerieKonto.

Den organisatoriske tilrettelæggelse:
Den daglige administration sker i ATP-huset som ledes af et repræsentantskab, en bestyrelse og en direktør.

ATP´s afgørelser kan indbringes for et ankenævn nedsat af arbejdsministeren.

Finanstilsynet fører tilsyn med ATP´s anbringelse af midlerne og afgiver en årlig beretning til arbejdsministeren.

Afgørelser truffet af Finanstilsynet kan indbringes for Erhvervsministeriets Erhvervsankenævn.

Arbejdsgiveren foretager indbetalingen for medlemmet ved at tilbageholde medlemmets bidrag ved lønudbetalingen og indbetale det samlede bidrag til ATP efter hvert kvartals udløb.

Finansiering
ATP finansieres ved medlemmernes bidrag og ved ATP´s investeringsvirksomhed. Staten yder vederlag til ATP for kompensation til arbejdsgivere. Dette vederlag var i 1996 på 8,6 mio. kr.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
For 1995 blev der i alt indbetalt 4,9 mia. kr. til ATP-ordningen for 2,7 mill. lønmodtagere.

I 1995 udbetalte ATP pensionsydelser til en samlet værdi af 2,2 mia. kr.

I løbet af nogle år forventes det, at 95% af samtlige pensionister vil være omfattet af ATP-ordningen og modtage en ydelse derfra enten som løbende pension eller som et kapitaliseret beløb. Det kapitaliserede beløb kommer til udbetaling, hvis den enkelte pensionsydelse er lav, d.v.s. under 1000 kr. årligt.

Ca. 65% af alle nulevende pensionister modtager løbende ATP-pension og yderligere 10 % har modtaget en kapitaliseret ydelse, hvilket vil sige, at ATP ved udgangen af 1995 udbetalte løbende

ydelser til 423.000 pensionister. Siden 1993 har ATP udbetalt pensionsydelser som éngangsbeløb til yderligere 93.000 pensionister.

Af det samlede personaleforbrug i ATP-huset på 533 fuldtidsansatte var 144 i 1995 tilknyttet ATP-ordningen.

2.3.2. Lønmodtagernes Garantifond

Lov nr. 116 af 13. april 1972 om Lønmodtagernes Garantifond senest ændret ved lov nr. 1114 af 12. december 1996.

Formål
Formålet er at give lønmodtagere fuld sikkerhed for og hurtig dækning af privilegerede lønkrav. Dette sker gennem Lønmodtagernes Garantifond, som er en selvejende institution. Fonden træder ind i tilfælde af arbejdsgiverens konkurs, arbejdsgiverens død, såfremt der træffes afgørelse om insolvensbehandling, eller boet sluttes uden skiftebehandling, og ved virksomhedens ophør, hvis det godtgøres, at arbejdsgiveren er ude af stand til at betale kravet.

Loven fastsætter regler for krav, fristberegning, udbetalinger m.v. Loven hjemler bødestraf for den lønmodtager, der giver urigtige oplysninger til fonden.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Den daglige administration foretages af ATP, jf. afsnit 2.3.1.

Finansiering
Staten indbetaler hvert kvartal et bidrag til dækning af fondens udgifter, herunder administrationsudgifter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Loven omfatter alle lønmodtagere (ca. 2,4 mill.).

I 1995 blev 1718 virksomhedsophør godkendt som omfattet af loven om Lønmodtagernes Garantifond.

I 1995 havde 15.334 lønmodtagere anmeldt krav til Lønmodtagernes Garantifond.

Fonden udbetalte i alt 191 mill. kr. til 16.892 lønmodtagere, og fonden modtog 118 mill. i dividende fra konkursboerne i 1995.

Personaleforbruget blev i 1995 opgjort til 46 fuldtidsmedarbejdere, og administrationsudgifterne beløb sig til 22,9 mill. kr.

Statens udgifter i 1996 til bidrag til dækning af fondens udgifter var i 1996 på 103 mio. kr.

2.3.3. Lønmodtagernes Dyrtidsfond

Lov om Lønmodtagernes Dyrtidsfond, jf. Lovbekendtgørelse nr. 281 af 1. maj 1995.

Formål:
Lønmodtagernes Dyrtidsfond er en selvejende institution. Fonden har til opgave at forvalte og udbetale de midler, der stammer fra indbetalingerne til ATP i medfør af lov nr. 230 af 2. juni 1977 om midlertidig indbetaling af visse dyrtidsportioner (dyrtidsindbetalingsloven). Disse midler er udskilt fra ATP´s midler.

Loven indeholder regler om, hvilke lønmodtagere der kan forlange udbetaling af beløbet, samt regler om administration og forvaltning.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Lønmodtagernes Dyrtidsfond ledes af en bestyrelse og en direktør.

Bestyrelsen varetager sine opgaver med bistand af ATP, jf. afsnit 2.3.1.

Finansiering
Udgifter til administration, herunder udgifter til bistand fra ATP, finansieres af fondens indtægter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Lønmodtagernes Dyrtidsfond havde i 1995 1,6 mill. kontohavere og aktiver med en samlet markedsværdi på godt 41 mia. kr.

I 1995 var 13 fuldtidsansatte tilknyttet Lønmodtagernes Dyrtidsfond.

2.4. Arbejdsmiljø

Lov om arbejdsmiljø, jf. lovbekendtgørelse nr. 184 af 22. marts 1995 med senere ændringer.

Lov om sektorforskningsinstitutioner med tilhørende bekendtgørelse.

Formål
Arbejdsmiljøloven er en rammelov for forebyggelse på arbejdsmiljøområdet. Loven har 2 overordnede formål. For det første at skabe et sikkert og sundt arbejdsmiljø, der til enhver tid er i overensstemmelse med den tekniske og sociale udvikling i samfundet. For det andet at skabe grundlag for at virksomhederne selv kan løse sikkerheds- og sundhedsspørgsmål med vejledning fra arbejdsmarkedets organisationer samt vejledning og kontrol fra Arbejdstilsynets side.

Arbejdsmiljølovens hovedområde er arbejde for en arbejdsgiver, og lovens område er således knyttet til arbejdssituationen. Nogle af lovens bestemmelser finder dog anvendelse på alt arbejde, hvis det indeholder et vist faremoment (lovens såkaldte udvidede område).

Arbejdsmiljølovens område er endvidere afgrænset således, at loven ikke omfatter luftfart ud over arbejde på landjorden samt søfart og fiskeri ud over lastning og losning af skibe samt værftsarbejde om bord på skibe og lignende arbejde. Disse områder henhører under Statens Luftfartsvæsen henholdsvis Søfartsstyrelsen. Endvidere er arbejde på havanlæg (boreplatforme) underlagt Energistyrelsen.

Arbejdsmiljøloven indeholder overordnede bestemmelser om virksomhedernes sikkerheds- og sundhedsarbejde, branchesikkerhedsråd, almindelige pligter for arbejdsgivere, -ledere og -tagere, leverandører, projekterende og rådgivere, arbejdets udførelse, arbejdsstedets indretning, tekniske hjælpemidler, stoffer og materialer, hvileperiode og fridøgn, unge under 18 år, lægeundersøgelser samt Arbejdsmiljøråd, Arbejdsmiljøfond og Arbejdstilsyn foruden bestemmelser om klageadgang og straf.

Både arbejdsmiljølov og tilhørende bekendtgørelser er karakteriseret ved, at de ikke er rettet mod specifikke brancher, men omhandler arbejdsmiljøforhold, der i princippet kan forekomme inden for alle brancher. Det er således arbejdets art, der bestemmer, hvilke regler i arbejdsmiljølovgivningen der finder anvendelse.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Tilsynet med overholdelsen af arbejdsmiljøreglerne har bortset fra enkelte områder været tillagt Arbejdstilsynet som statslig myndighed siden vedtagelsen af den første arbejderbeskyttelseslov i forrige århundrede.

Arbejdstilsynet er en statslig myndighed organiseret i et direktorat og 15 decentrale enheder (kredse), hvoraf en kreds dækker Grønland. Kredsenes udstrækning følger stort set amtsinddelingen.

Arbejdstilsynets overordnede formål og virke er fastlagt i arbejdsmiljøloven, hvoraf det fremgår, at Arbejdstilsynet har til opgave :

- at vejlede virksomheder, branchesikkerhedsråd, arbejdsmarkedsorganisationer

samt offentligheden om arbejdsmiljømæssige spørgsmål,

- at yde bistand til Arbejdsministeriet ved forberedelse af nye regler i henhold til loven,
- at udstede forskrifter i henhold til bemyndigelse fra arbejdsministeren,
- at holde sig orienteret om den tekniske og sociale udvikling med henblik på at forbedre arbejdet for sikkerhed og sundhed i arbejdsmiljøet,
- at behandle planer for arbejdsprocesser, arbejdssteder, tekniske hjælpemidler mv. og stoffer og materialer samt meddele tilladelser i henhold til loven og administrere forskrifter, og
- at påse at loven og de forskrifter, der er givet med hjemmel i loven, overholdes.

Direktoratet for Arbejdstilsynet varetager den overordnede styring, planlægning og koordinering af Arbejdstilsynets arbejde, herunder tilsynsindsatsen. Direktoratet står endvidere for regelarbejde og udarbejdelsen af vejledende retningslinier og informationsmateriale.

Direktoratet fungerer som klageinstans i forhold til kredsenes afgørelser, mens Arbejdsministeriet er øverste klageinstans.

Ud over de mere overordnede opgaver varetager direktoratet en række kontrolfunktioner. Det drejer sig bl.a. om administrationen af visse anmelde- og godkendelsesordninger f.eks. ved anmeldelse af stoffer og materialer samt arbejdsulykker og arbejdsbetingede lidelser og ved kontruktionsgodkendelse af trykbeholdere.

Arbejdstilsynets kredse har den direkte kontakte til virksomhederne og fører via tilsynsbesøg på arbejdsstederne tilsyn med, at reglerne på arbejdsmiljøområdet overholdes. Dette sker bl.a. gennem kontrol og vejledning med henblik på at sætte virksomhederne i stand til selv at løse de arbejdsmiljømæssige opgaver. Tilsynet kan være led i en særlig indsats (kampagne) eller være en del af almene driftsopgaver.

Kredsene kan udstede påbud om, at en virksomhed inden en given tidsfrist, evt. straks, skal bringe forhold i orden, så arbejdet kan udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt.

Direktoratet kan ligeledes pålægge virksomheder samt den, der leverer eller markedsfører tekniske hjælpemidler, værnemidler eller stoffer og materialer, at rette forhold, der strider imod arbejdsmiljølovgivningen.

Arbejdstilsynet har mulighed for at pålægge en virksomhed at få foretaget en særlig undersøgelse ved en sagkyndig, f.eks. de teknologiske institutter.

Arbejdstilsynet kan indstille virksomheder til retslig tiltale, såfremt påbud ikke efterkommes, eller hvis der konstateres alvorlige overtrædelser af klare velkendte regler.

På områder, som traditionelt er blevet anset for alment farlige, stilles der krav om særlig kontrol, herunder periodisk kontrol, fra Arbejdstilsynets side. Dette gælder bl.a. kontrol med elevatorer, kedler og beholdere, køleanlæg mv. svarende til kontrollen på europæisk plan.

Der er endvidere i arbejdsmiljøloven fastsat kontrol i form af anmelde- og/eller indberetningspligt til Arbejdstilsynet og via godkendelsesordninger. Under Arbejdstilsynet er således Produktregistret, som er oprettet i samarbejde med Miljøministeriet og er et register for anmeldelse af stoffer og materialer. Endvidere er oprettet et register over arbejdsbetingede lidelser og ulykker, Arbejdsskaderegistret.

Arbejdstilsynet omfattede indtil årskiftet 1996/1997 også Arbejdsmiljøinstituttet (AMI), men dette er nu udskilt med selvstændig reference til Arbejdsministeriet med henblik på at opnå status som

et egentligt sektorforskningsinstitut. Der vil således i løbet af 1998 blive etableret en bestyrelse med ansvar for den overordnede ledelse, mens en direktion vil varetage den daglige ledelse.

AMI udfører forskning for forebyggelse og forandring inden for arbejdsmiljøområdet. Instituttet er et nationalt center for arbejdsmiljøforskning. Dette indebærer en forpligtelse til at udføre strategisk arbejdsmiljøforskning og at medvirke til at sikre den størst mulige koordination af denne arbejdsmiljøforskning. Endelig skal AMI overvåge den internationale arbejdsmiljøforskning samt arbejdsmiljøudviklingen i ind- og udland. I tilknytning til de primære forsknings- og udviklingsorienterede aktiviteter har instituttet til opgave at gennemføre forskeruddannelse samt hurtigt og effektivt at formidle de nyeste forskningsresultater til brugerne, dvs. Arbejdstilsynet, bedriftssundhedstjenesterne, branchesikkerhedsrådene, sikkerhedsledere og arbejdsmedicinske klinikker.

Derudover er der en række andre arbejdsmiljøaktører, hvilket afspejler traditionen for samarbejde mellem arbejdsmarkedets parter og myndighederne. Rammerne for arbejdsmiljøaktørernes opgaver og indsats er fastlagt i loven, og der er heri følgende aktører: Arbejdsmiljørådet, Arbejdsmiljøfondet, Branchesikkerhedsråd og Bedriftssundhedstjenesten.

Arbejdsmiljørådet og Arbejdsmiljøfondet er at betragte som offentlige myndigheder.

Branchesikkerhedsråd og Bedriftssundhedstjenesten er beskrevet under afsnit 3.

Arbejdsmiljørådet er sammensat af repræsentanter for arbejdsmarkedets parter. Rådet har bl.a. som opgave at rådgive arbejdsministeren i arbejdsmiljøspørgsmål. Arbejdsmiljørådet udarbejder således en årlig plan til arbejdsministeren med ønsker til den fremtidige udvikling på arbejdsmiljøområdet. Arbejdsmiljørådet medvirker endvidere ved udarbejdelsen af regler og udtaler sig om konkrete klagesager, forinden disse afgøres af Arbejdsministeriet.

Arbejdsmiljørådet er Arbejdsmiljøfondets øverste myndighed. Arbejdsmiljøfondets formål er gennem oplysning og uddannelse, herunder forskning, at fremme et bedre arbejdsmiljø. Fondet ledes af en bestyrelse på syv medlemmer, hvoraf Arbejdstilsynets direktør er formand og de øvrige medlemmer udpeges af arbejdsmarkedets parter.

Finansiering
Arbejdstilsynets virksomhed finansieres af bevilling på finansloven. Som en mindre del af budgettet har Arbejdstilsynet derudover tilskudsfinansieret forskningsvirksomhed og indtægtsdækket virksomhed, som bl.a. er brugerbetaling for publikationer, bekendtgørelser mv. samt gebyrer for Arbejdstilsynets kontrol med trykbærende udstyr, elevatorer m.v.

Arbejdsmiljøinstituttets aktiviteter finansieres dels af finanslovens bevilling til almindelig virksomhed, dels af danske og udenlandske forskningstilskud, som udgør ca. 30 % af AMI´s budget. AMI har endvidere indtægtsdækket virksomhed i form af brugerbetaling fra rekvirerede undersøgelser.

Arbejdsmiljørådets sekretariatsvirksomhed mv. og honorering af enkelte medlemmer finansieres over finansloven.

Arbejdsmiljøfondet finansieres via Arbejdsskadeforsikringen og de offentlige arbejdsgivere, der er selvforsikrede. Dette bidrag er i henhold til arbejdsmiljøloven fastsat til 45 mill. kr. Derudover har Arbejdsmiljøfondet aktiviteter, som fungerer på almindelig forretningsmæssige vilkår, f.eks. studierejser, eller hvor kræves brugerbetaling, bl.a. salg af pjecer og bøger.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Arbejdstilsynet havde i 1996 en nettoudgiftsbevilling på 293,2 mio. kr. Arbejdstilsynet beskæftigede på ordinær drift ca. 655 årsværk, hvoraf ca. 245 årsværk var beskæftiget i direktoratet, mens de resterende ca. 410 var beskæftige i kredsene inkl. visse landsdækkende specialfunktioner som f.eks. støj- og risikosekretariater samt tilsyn med militære anlæg og naturgas. Derudover var der yderligere et antal årsværk beskæftiget på indtægtsdækket virksomhed.

Arbejdstilsynets kredse gennemførte i 1995 omkring 55.000 tilsynsbesøg inkl. besøg i forbindelse med møder eller undervisning og ligeledes inkl. tilsynsbesøg for kontrol af elevatorer, kedler og beholdere. Besøg i forbindelse med almene tilsynsbesøg, både indsatser og driftsopgaver, udgjorde knap 30.000 besøg, mens møder og undervisning androg ca. 9.000 besøg. Endelig udgjorde tilsynsbesøg for kontrol af elevatorer, kedler og beholdere ca. 16.000 besøg.

Arbejdsmiljøinstituttet (inkl. Produktregistret) havde i 1996 en nettoudgiftsbevilling på 67,3 mio. kr. og 141 årsværk.

Arbejdsmiljørådets nettobevilling udgjorde i 1996 0,5 mill. kr.

Statens bidrag til Arbejdsmiljøfondet var i 1996 på 4,2 mill. kr.

Koordinationsmekanismer
Løsningen af arbejdsmiljøproblemer foregår i et tæt samarbejde med arbejdsmarkedets parter, såvel på lokalt og mere overordnet niveau. Parterne inddrages gennem Arbejdsmiljørådet i forbindelse med udfyldelsen af lovens rammebestemmelser ved udarbejdelsen af nye regler og ved afgørelsen af konkrete klagesager. Parterne har ligeledes indflydelse på den overordnede arbejdsmiljøpolitik og inddrages i Arbejdstilsynets indsats på konkrete områder, ligesom der sker en koordinering mellem Arbejdstilsynets og de øvrige aktørers del af arbejdsmiljøindsatsen.

Arbejdsministeriet har på arbejdsmiljøområdet påtaget sig koordineringen af implementeringen af EU-direktiver efter 118a i forhold til Energistyrelsen, Søfartsstyrelsen og Statens Lufthavnsvæsen.

Bruger-/borgerundersøgelser
Der er inden for de seneste år foretaget brugerundersøgelser af såvel Arbejdstilsynet, Arbejdsmiljøinstituttet og Arbejdsmiljøfondet.

Arbejdstilsynet gennemførte i 1996 en brugerundersøgelse med deltagelse af i alt 1.586 virksomheder (heraf 1/3 offentlige) og 226 samarbejdspartere. Adspurgte fra virksomhederne omfattede både arbejdsgivere/ledere og arbejdstagere. Undersøgelsen var struktureret omkring ni værdier. Der er ikke udarbejdet en egentlig konklusion på brugerundersøgelsen, men Arbejdstilsynet har på baggrund af resultaterne udpeget nogle områder, hvor der iværksættes initiativer med henblik på at højne brugertilfredsheden, f.eks. ensartethed og faglig kvalitet.

Arbejdsministeren og Arbejdstilsynet har endvidere udarbejdet et debatoplæg om arbejdsmiljøpolitikken og organiseringen af arbejdsmiljøapparatet med det overordnede tema "Rent arbejdsmiljø år 2005". Via disse debatoplæg, som er lagt ud til almindelig folkelig debat og debat i arbejdsmiljøkredse, søges bl.a. indhentet synspunkter på opgaveløsningen i bredeste forstand.

Udenlandske erfaringer
Der indhentes løbende erfaringer fra udlandet, bl.a. via samarbejdet i Norden, EU m.v.

EU-direktiver og ILO konventioner er endvidere implementeret i arbejdsmiljøloven og i bekendtgørelser. Der er de senere år reguleret i betydeligt omfang på EU-plan på arbejdsmiljøområdet, dog fortrinsvis på det materielle område.

2.5. Arbejdsløshedsforsikring

2.5.1. Dagpenge, efterløn, delefterløn og overgangsydelse

Lov om arbejdsløshedsforsikring m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 27 af 13. januar 1997.

Forordning (EØF) nr. 1408/71 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet.

Forordning (EØF) nr. 574/72 om regler til gennemførelse af forordning (EØF) nr. 1408/71.

Formål
Arbejdsløshedsforsikringssystemet er en frivillig forsikringsordning for såvel lønmodtagere som selvstændige erhvervsdrivende. Efter arbejdsløshedsforsikringsloven udbetales arbejdsløshedsdagpenge til ledige medlemmer af anerkendte arbejdsløshedskasser, samt feriedagpenge til ledige eller beskæftigede medlemmer, der ikke (fuldt ud) har optjent ret til ferie med løn eller feriegodtgørelse. Endvidere udbetales overgangsydelse, efterløn og delefterløn til medlemmer, der er overgået til disse ordninger.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
De anerkendte arbejdsløshedskasser administrerer forsikringsordningen. En arbejdsløshedskasse er ifølge loven "en forening enten af lønmodtagere eller af selvstændige erhvervsdrivende, der har sluttet sig sammen alene med det formål at sikre sig økonomisk bistand i tilfælde af ledighed". Arbejdsløshedskasserne er således private foreninger, der skal opfylde de i loven fastsatte betingelser for at opnå statslig anerkendelse. I afsnit 3.3 beskrives arbejdsløshedskassernes opgaver, arbejdsløshedskassernes antal og medlemstal, administrative opbygning mv.

Direktoratet for Arbejdsløshedsforsikringen, som er en statslig myndighed, er klageinstans for arbejdsløshedskassernes afgørelser vedrørende medlemmernes rettigheder og pligter efter loven, herunder om medlemsret, medlemsbidrag, ret til dagpenge og andre ydelser efter loven, udbetaling og tilbagebetaling af ydelser mv. Direktoratet træffer også i visse tilfælde afgørelse som første instans vedrørende medlemsrettigheder, fx vedrørende dispensationer, samt afgørelser i første instans vedrørende spørgsmål om bl.a. kassernes ret til forskud eller refusion fra staten for udbetalte ydelser, ansvar for fejludbetalinger, kassernes vedtægter mv. Direktoratet anviser via Danmarks Nationalbank forskud eller refusion til kassernes udgifter til ydelser efter loven. Danske dagpenge til medlemmer under arbejdssøgning i andre EØS-lande udbetales af direktoratet.

Direktoratet fører endvidere tilsyn med arbejdsløshedskassernes administration og regnskab. Administrationstilsynet retter sig både mod kassernes administration af reglerne og mod medlemmernes eventuelle misbrug af forsikringssystemet. Regnskabstilsynet påser, at kasserne administrerer såvel de statslige tilskudsmidler som kassernes egne midler efter bestemmelserne herom.

Direktoratet er regelsudstedende myndighed i henhold til en lang række bemyndigelsesbestemmelser i loven og yder vejledning både til arbejdsløshedskasserne og til medlemmer m.fl.

Landsarbejdsrådet, jf. afsnit 2.6.1., er rådgivende for Direktoratet for Arbejdsløshedsforsikringen i almindelige spørgsmål om arbejdsløshedsforsikring og om overgangsydelse, delefterløn og efterløn.

Arbejdsmarkedets Ankenævn er klageinstans for Direktoratet for Arbejdsløshedsforsikringens afgørelser om medlemmers rettigheder og forpligtelser efter arbejdsløshedsforsikringsloven og EØF-forordningerne. Det gælder uanset om direktoratets afgørelse er truffet som klageinstans eller som første instans. Det samme gælder direktoratets afgørelser om arbejdsløshedskassernes ret til refusion for ydelser, der er udbetalt med urette.

Ankenævnet behandler endvidere uoverensstemmelser mellem lønmodtager-medlemmer og arbejdsgivere vedrørende arbejdsgivernes pligt til at betale dagpengegodtgørelse for 1. og 2. ledighedsdag. Hvis medlemmets ansættelsesforhold er reguleret ved kollektiv overenskomst behandles uoverensstemmelser om dagpengegodtgørelse dog ad fagretlig vej.

Arbejdsministeriets departement (arbejdsministeren) er klageinstans for alle øvrige afgørelser, der træffes af Direktoratet for Arbejdsløshedsforsikringen efter arbejdsløshedsforsikringsloven.

Arbejdsministeren meddeler anerkendelse til arbejdsløshedskasser, der opfylder betingelserne herfor. Arbejdsministeren træffer endvidere afgørelse om anerkendelsens bortfald, samt afgørelser om bortfald af kassernes ret til statslig refusion mv. i visse tilfælde.

Tilsynsrådet er rådgivende for arbejdsministeren i spørgsmål vedrørende Direktoratet for Arbejdsløshedsforsikringens tilsynsvirksomhed.Tilsynsrådet behandler direktoratets rapporter og følger i øvrigt tilsynsvirksomheden.

Finansiering
Udgifterne til udbetaling af ydelser efter loven afholdes af Dagpengefonden. Fonden er en af tre arbejdsmarkedsfonde, som finansierer en række arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger og udgifter.

Fonden finansieres af 3 indtægtskilder:

- arbejdsmarkedsbidrag fra lønmodtagere, arbejdsgivere og selvstændige erhvervsdrivende

- medlemsbidrag fra arbejdsløshedskasserne

- overførsler fra staten

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Der blev i 1996 udbetalt ydelser for i alt 44 mia. kr., fordelt med 26 mia. kr. til dagpenge incl. feriedagpenge, 13 mia. kr. til efterløn, 40 mio. kr. til delefterløn og 5 mia. kr. til overgangsydelse.

I alt 367.000 personer (gennemsnitlige antal helårs personer) modtog ydelser, fordelt med 198.000 på dagpenge, 122.000 på efterløn, 800 på delefterløn og 46.500 på overgangsydelse.

Direktoratet for Arbejdsløshedsforsikringen havde i 1996 en udgiftsbevilling på 84 mio. kr. og et personaleforbrug svarende til 153 årsværk.

Arbejdsmarkedets Ankenævn havde i 1996 en udgiftsbevilling på 10,8 mio. kr. og et personaleforbrug svarende til 21 årsværk. Det bemærkes, at ankenævnet ud over sager om arbejdsløshedsforsikring og arbejdsgivernes dagpengegodtgørelse også behandler klagesager om ydelser efter lov om en aktiv arbejdsmarkedspolitik, lov om arbejdsmarkedsuddannelser og lov om orlov.

Udgiften til arbejdsløshedskassernes administration betales fuldt ud af medlemmerne via et særskilt administrationsbidrag, og der er derfor ingen statslige udgifter forbundet hermed. Arbejdsløshedskassernes samlede udgifter til administration og antal ansatte er angivet i afsnit 3.3.

Koordinationsmekanismer
Landsarbejdsrådet varetager opgaver på landsplan i forbindelse med styringen af arbejdsmarkedsindsatsen.

Bruger-/borgerundersøgelser
Direktoratet for Arbejdsløshedsforsikringen: "Karakterbog 1991". Karakterbogen er en ekstern undersøgelse udarbejdet af Busekist/Eurocom Analyse. Sigtet med undersøgelsen var bl.a. at afdække brugernes holdninger, forventninger og krav til direktoratet. Undersøgelsen omfatter følgende brugere: De anerkendte arbejdsløshedskasser, Arbejdsløshedskassernes Samvirke, Landsarbejdsrådets Arbejdsudvalg samt medierne. Endvidere indgik relationer til Statens Information og Folketingets Ombudsmand i undersøgelsen.

Som led i en resultatkontrakt, der blev indgået i 1996 mellem Arbejdsministeriets departement og Direktoratet for Arbejdsløshedsforsikringen, har direktoratet i marts 97 udsendt en rapport om brugernes, herunder medlemmernes, opfattelse bl.a. af kontakten til og informationen fra direktoratet, sagsbehandlingstiden, afgørelsernes form og indhold, og de af direktoratet udstedte regler.

2.5.2. Befordringsrabat til efterlønsmodtagere

Lov nr. 1015 af 3. december 1996 om befordringsrabat til efterlønsmodtagere.

Formål
Personer, der modtager efterløn efter arbejdsløshedsforsikringsloven, har ret til rabat på 50 pct. ved køb af abonnementskort til befordring i den kollektive persontrafik. Det er en forudsætning for rabat, at den kollektive persontrafik er omfattet af lov om hovedstadsområdets kollektive persontrafik eller lov om den lokale og regionale kollektive personbefordring uden for hovedstadsområdet. Der ydes kun rabat ved befordring med tog, hvis der er et takstsamarbejde mellem de transportansvarlige myndigheder og jernbanevirksomheder.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
De transportansvarlige yder rabatten ved køb af abonnementskort. De transportansvarlige er: Hovedstadsområdets Trafikselskab (HT), fælleskommunale trafikvirksomheder samt, i amter uden fælleskommunale trafikvirksomheder, amtsrådet eller kommunalbestyrelsen.

Direktoratet for Arbejdsløshedsforsikringen refunderer 90 pct. af det beløb, der er ydet i rabat.

Finansiering
Refusionsbeløbet finansieres af de midler, der er afsat i medfør af aftalen om anvendelse af satsreguleringspuljen 1996.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Der er afsat godt 100 mio. kr. i perioden 1996 - 1999.

2.5.3. Seniorydelse

Lov nr. 376 af 10. juni 1997 om seniorydelse. Loven træder i kraft 1. oktober 1997.

Formål
Man ønsker at fremme interessen for individuelle beskyttede enkeltpladser (50/50-stillinger) efter lov om social bistand gennem indførelsen af en efterlønslignenede tilbagetrækningsydelse - seniorydelsen.

50/50-stillinger bliver efter 1. januar 1998 til fleksjob, jf. lov nr. 459 af 10. juni 1997 om ændring af lov om social bistand og lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel (Regler om fleksjob m.v.).

Målgruppen er medlemmer af en arbejdsløshedskasse, som en lang årrække har haft tilknytning til det almindelige arbejdsmarked med en forventning om at kunne opnå efterløn, når de fylder 60 år. Efter de fylder 50 år, kan de ikke længere klare arbejdspladsens krav, men har mulighed for at fortsætte i en 50/50-stilling.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
De anerkendte arbejdsløshedskasser administrerer seniorydelsesordningen, der så vidt muligt bygger på samme regelsæt som efterlønsordningen. Arbejdsløshedskasserne er private foreninger.

Finansiering
Staten afholder udgifterne til seniorydelsen, der udbetales af arbejdsløshedskasserne. Udgiftsfordelingen mellem stat om kommuner indgår i forhandlingerne i henhold til Det Udvidede Totalbalanceprincip (DUT).

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Det skønnes, at tilgangen til ydelsen vil være begrænset i den første tid efter ikrafttrædelsen, men at tilgangen vil stige over de kommende år.

2.6. Arbejdsmarkedsindsatsen

2.6.1. Aktiv arbejdsmarkedspolitik

Lov om en aktiv arbejdsmarkedspolitik, jf. lovbekendtgørelse nr. 112. af 27. februar 1996, som ændret ved lov nr. 1198 af 27. december 1996.

Formål
Formålet er at bidrage til at sikre et velfungerende arbejdsmarked gennem en aktiv arbejdsmarkedspolitik rettet mod beskæftigede og arbejds- og uddannelsessøgende samt private og offentlige arbejdsgivere.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Både staten og (amts)kommunerne er engageret i den aktive arbejdsmarkedspolitik.

Den statslige arbejdsformidling har eksisteret siden 1970. Arbejdsformidlingen (AF) har ansvaret for den praktiske gennemførelse af den aktive arbejdsmarkedspolitik. AF har som neutralt og landsdækkende system formidlingsansvaret for alle arbejdssøgende, der er tilmeldt AF, og skal yde bistand bl.a. i form af information og vejledning ved valg af erhverv og uddannelse. AF består af 14 AF-regioner med et regionskontor og en række lokalkontorer. AF-regionen ledes af en regionschef, som desuden varetager det regionale arbejdsmarkedsråds sekretariatsforretninger.

AF's opgaver falder i to hovedindsatsområder.

Det ene hovedindsatsområde er den ordinære indsats, som omfatter:

- service over for personer, der søger arbejde eller uddannelse, bl.a. information, vejledning og formidling af arbejde,

- service over for virksomhederne, bl.a., virksomhedsbesøg, formidling og uddannelsesrådgivning

- overvågning af arbejdsmarkedet, bl.a. udarbejdelsen af kvartalsvise prognoser over udviklingen i ledighed og beskæftigelse samt redegørelser vedrørende potentielle flaskehalsområder.

Det anden hovedindsatsområde er aktiveringsindsatsen. AF har ansvaret for aktiveringen af forsikrede ledige. Til aktiveringsindsatsen har AF en række arbejdsmarkedspolitiske redskaber til rådighed. De ledige kan få tilbud om:

- (individuel) jobtræning hos private eller offentlige arbejdsgivere,

- puljejob hos offentlige arbejdsgivere,

- jobrotation,

- uddannelse, og

- etableringsydelse.

Forud for aktivering udarbejdes en individuel handlingsplan. I handlingsplanen aftales, hvilke beskæftigelsesmål den ledige har, og hvilke tilbud den ledige skal have for at nå dette beskæftigelsesmål. Den individuelle handlingsplan fungerer således som styringsredskab i indsatsen over for den enkelte ledige.

Kommunerne har ansvaret for aktiveringsindsatsen i forhold til kontanthjælpsmodtagere og kan vælge at overtage formidlingen af de grupper, som de har aktiveringsansvaret for efter at have orienteret AF herom.

I hver region er der nedsat et regionalt arbejdsmarkedsråd (RAR), som står for planlægningen og styringen af den regionale arbejdsmarkedsindsats inden for de rammer der er fastsat centralt, via regler, økonomiske rammer og centralt udmeldte mål- og resultatkrav. Arbejdsmarkedsrådene er sammensat af repræsentanter for arbejdsmarkedets parter og (amts)kommunerne. RAR har ansvaret for prioritering og dimensionering af arbejdsmarkedsindsatsen i regionen, og er desuden klageinstans for en del af de afgørelser, som AF træffer.

På landsplan medvirker Landsarbejdsrådet (LAR) i tilrettelæggelsen af arbejdsmarkedspolitikken gennem rådgivning af arbejdsministeren og afgiver indstilling til ministeren om bl.a. planlægning af arbejdsmarkedsindsatsen. LAR udmelder inden for de økonomiske rammer på finansloven og efter nærmere retningslinier fastsat af arbejdsministeren, mål og resultatkrav for den samlede arbejdsmarkedsindsats. LAR har en sammensætning svarende til RAR.

Arbejdsmarkedsstyrelsen (AMS) er daglig leder af arbejdsformidlingen på landsplan, og har således ansvaret for den overordnede administration af AF. AMS er regeludstedende myndighed i henhold til bemyndigelsesbestemmelse i loven og klageinstans for en del af de afgørelser, som AF træffer.

Arbejdsministeren har det overordnede ansvar for arbejdsmarkedspolitikken og de lovgivningsmæssige rammer på AF's område.

Finansiering
Udgifterne til opretholdelse og drift af AF finansieres med 3/4 til staten. Uden for Københavnsområdet med 1/4 til amtskommunen. I Københavnsområdet fordeles den kommunale andel på 1/4 mellem Københavns Amtskommune og Københavns og Frederiksberg Kommuner.

Udgifterne til aktiveringsindsatsen finansieres via Aktiveringsfonden, som er en af tre arbejdsmarkedsfonde, der finansierer en række arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger. Aktiveringsfonden finansieres af indtægter fra arbejdsmarkedsbidrag fra lønmodtagere og selvstændigt erhvervsdrivende.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Efter årsregnskabet for 1996 udgjorde udgifterne til aktiveringsindsatsen 6,2 mia. kr.

De 6, 2 mia. kr. dækker RAR'ernes aktivitetspulje, uddannelsesgodtgørelse og etablerings-ydelse til ledige, løntilskud til private og offentlige arbejdsgivere samt udgifter til puljejob.

Driftsudgifterne til AF, som også omfatter AF's ordinære indsats, udgjorde i 1996 812 mill. kr.

Ifølge Arbejdsmarkedsstyrelsens produktionsstatistik var AF's produktion i 1996 inden for den ordinære indsats bl.a.: 194.548 ordinære ordrer, dvs. anmeldte job og åbne ordrer. Anmeldte ledige job er job, hvor virksomheden giver AF besked om et ledigt job med henblik på formidling. Åbne ordrer er job, hvor AF efter aftale med arbejdsgiveren annoncerer ledige stillinger, via AF's jobbutikker og job-TV m.v. Der er således tale om kontaktformidling mellem arbejdsgivere og arbejdstagere uden henvisning via AF. Derudover havde AF 43.215 virksomhedsbesøg.

AF´s produktion inden for aktiveringsindsatsen var i 1996 bl.a.146.240 indgåede og reviderede handlingsplaner. Derudover var der en gennemsnitlig bestand af aktiverede helårspersoner på 59.698.

Koordinationsmekanismer
Arbejdsmarkedsindsatsen koordineres dels på landsplan og dels på regionalt plan.

På landsplan varetager LAR koordineringsopgaver i forbindelse med styringen af arbejdsmarkedsindsatsen, som led i mål- og rammestyringen.

Den administrative koordinering mellem de 14 AF-regioner varetages af AMS.

På regionalt plan varetager RAR koordineringen, bl.a. ved en samordning af AF og (amts)kommunernes varetagelse af arbejdsmarkedsindsatsen og ved en koordinering af uddannelses- og erhvervsvejledningen samt det virksomhedsopsøgende arbejde.

Bruger- /borgerundersøgelser
De undersøgelser, der indtil videre er foretaget, har været brugerundersøgelser gennemført i forhold til virksomhederne og ledige som led i et landsdækkende kvalitetsstyringsprojekt. Siden arbejdsmarkedsreformens indførelse gennemføres der som led i kvalitetsstyringsprojektet løbende

brugerundersøgelser. I forhold til virksomhederne gennemføres der jævnlige brugerundersøgelser af serviceydelserne, jobformidling, åben formidling og virksomhedsbesøg. I forhold til de ledige gennemføres der også jævnlige brugerundersøgelser om indgåelse af individuelle handlingsplaner.

Udenlandske erfaringer
Den danske mål- og rammestyringsmodel er inspireret af den tilsvarende svenske mål- og rammestyringsmodel.

2.6.2. Lov om uddannelses- og erhvervsvejledning

Lov om uddannelses- og erhvervsvejledning, jf. Lovbekendtgørelse nr. 452 af 4. juni 1996.

Formål
Der er 2 formål med loven. Det ene formål er at fastslå, at der skal ske en uddannelses- og erhvervsvejledning, som skal tjene til den enkeltes forberedelse og gennemførelse af valg af uddannelse eller erhverv samt i den forbindelse at fastsætte hvilke aktører, der skal forestå vejledningen. Det andet formål er at fastlægge en række bestemmelser omkring R.U.E.'s (Rådet for uddannelses- og erhvervsvejledning) virke. R.U.E's hovedopgaver er rådgivning af den minister, under hvis område det pågældende vejledningsanliggende ligger, overordnet samordning af vejledningsindsatsen samt fremstilling af publikationer om uddannelses- og erhvervsvejledning.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Det er fastsat, at uddannelses- og erhvervsvejledning ydes af Arbejdsformidlingen, af skoler og andre uddannelsesinstitutioner samt andre myndigheder og institutioner.

Finansiering
Rådet for uddannelses- og erhvervsvejledning finansieres af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Rådet har i 1996 udgivet en række publikationer, som henvender sig dels til unge og voksne vejledningssøgende, dels til vejledere og andre med vejledningsopgaver. Det samlede oplag af publikationer i 1996 var 917.400 eksemplarer. I 1996 blev der anvendt 13,8 mio. kr. til RUE´s aktiviteter.

Koordinationsmekanismer
På centralt plan varetages samordningen af de arbejdsmarkeds- og uddannelsespolitiske elementer af vejledningen af Landsarbejdsrådet, Arbejdsmarkedsstyrelsen og Undervisningsmyndighederne. Den vejledningsfaglige samordning varetages centralt af R.U.E.

På regionalt plan varetages samordningen af vejledningsindsatsen overordnet af de regionale arbejdsmarkedsråd, som har nedsat et vejledningsfagligt udvalg (VFU) bestående bl.a. af repræsentanter fra regionens skoler og andre uddannelsesinstitutioner.

2.6.3. Varsling m.v. i forbindelse med afskedigelser af større omfang

Lov nr. 414 af 1. juni 1994 om varsling m.v. i forbindelse med afskedigelser af større omfang.

Formål
Loven har to hovedformål. Det ene formål er, at der så tidligt som muligt forud for påtænkte afskedigelser af større omfang skal optages forhandlinger på den berørte virksomhed om, hvorledes afskedigelser kan undgås eller begrænses eller følgerne af afskedigelserne kan afhjælpes. Det andet formål er at give Arbejdsformidlingen mulighed for på et tidligt stadium at søge løsninger på de problemer, som afskedigelserne rejser. Det kan være omskolingsinitiativer, opkvalificeringstilbud og lignende tilbud, der kan forbedre mulighederne for at finde andet arbejde.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Opgaven varetages decentralt af Arbejdsmarkedsrådet/Arbejdsformidlingen. Arbejdsformidlingen er en statslig myndighed.

Finansiering
Udgifterne finansieres via AF´s driftsbevilling, jf. afsnit 2.6.1.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
I 1996 anmeldte 215 virksomheder varslinger af større omfang til de regionale arbejdsmarkedsråd.

2.6.4. Varslingspuljen ved kollektive afskedigelser

Finansloven § 17, tekstanmærkning nr. 89.

Formål
Formålet med Varslingspuljen er at finansiere særlige erhvervs- og beskæftigelsesmæssige foranstaltninger til løsning af akut opståede problemer i forbindelse med afskedigelser af større omfang. Den særlige indsats supplerer de aktiviteter, som arbejdsmarkedssystemet og erhvervsfremmesystemet normalt har mulighed for at tilbyde.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Erhvervsfremme Styrelsen og Arbejdsmarkedsstyrelsen varetager i fællesskab administrationen af varslingspuljen. Både Erhvervsfremmestyrelsen og Arbejdsmarkedsstyrelsen er statslige myndigheder. Forslagene udarbejdes af Arbejdsmarkedsrådet (i samarbejde med Teknologisk Informationscenter (TIC), der en selvejende institution)

Finansiering
Ordningen finansieres af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Puljen er i 1997 på 77 mio. kr. Arbejdsministeriets andel af puljen er 52 mio. kr., mens de resterende 25 mio. kr. er afsat under Erhvervsministeriet. Der kan inden for den samlede pulje ske overførsel mellem Arbejdsministeriet og Erhvervsministeriet.

2.6.5. Personlig assistance til handicappede i erhverv

Lov nr. 928 af 27. december 1991 om personlig assistance til handicappede i erhverv som er ændret ved lov nr. 203 af 29. marts 1995.

Formål
Formålet er at give personer med handicap de samme muligheder for erhvervsudøvelse som personer uden handicap.

Der kan ydes tilskud til ansættelse af en personlig assistent for en handicappet lønmodtager eller en selvstændig erhvervsdrivende, der har synsnedsættelse, alvorligt hørehandicap, meget betydelig nedsat funktion eller handicap i øvrigt, der medfører anden alvorlig nedsat funktion.

Der kan ydes tilskud til personer i ordinær beskæftigelse, i løntilskudsjob, og i beskyttede enkeltstillinger efter bistandslovens § 91 (50/50- og 1/3-stillinger). Der kan endvidere ydes tilskud under efteruddannelse forud for et konkret ansættelsesforhold.

Den personlige assistent aflønnes af virksomheden og skal bistå den handicappede med de praktiske arbejdsfunktioner, som den handicappede ikke selv kan udføre.

Der kan ydes tilskud i gennemsnitligt indtil 20 timer pr. uge. Tilskuddet udgør, bortset fra særlige tilfælde som fx tegnsprogstolkning, den overenskomstmæssige studenter timelønssats inden for statens område.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Ansøgning om personlig assistance administreres af Arbejdsformidlingen og med klageadgang til Arbejdsmarkedets Ankenævn.

Arbejdsformidlingen kan indhente oplysninger fra social- og sundhedsforvaltningen samt fra andre myndigheder eller institutioner.

Arbejdsformidlingen er en statslig myndighed.

Finansiering
Ordningen finansieres af staten.

Arbejdsgiveren modtager refusion efter regning ved udløbet af hvert kvartal, og beløbet skal være udbetalt senest den 15. i den følgende måned.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Der har været tale om en stærk stigende anvendelse af ordningen efter lovændringerne i 1995. Dette skyldes dels ansættelse af handicap-konsulenter i alle regioner af arbejdsformidlingen, dels en informationskampagne i foråret 1996 dels indsatsen for at skabe et mere rummeligt arbejdsmarked.

Der var godt 900 tilskudsmodtagere i 1996 (næsten en fordobling i forhold til året før). Der blev i 1996 anvendt 20,9 mio. kr.

2.6.6. Fortrinsadgang for handicappede til visse offentligt regulerede beskæftigelser

Lov om social bistand, jf. Lovbekendtgørelse nr. 110 af 26. februar 1996.

Formål
Formålet med reglerne er at overvinde de vanskeligheder, som handicappede ofte møder, når de søger arbejde.

Reglerne bygger på det princip, at initiativet til placering af handicappede hos de offentlige myndigheder påhviler Arbejdsformidlingen.

Fortrinsadgangen betyder, at den handicappede har ret til en jobsamtale. Hvis den handicappede ikke umiddelbart får stillingen, skal den offentlige arbejdsgiver - forud for besættelsen af stillingen - forhandle med Arbejdsformidlingen om muligheden for, at den handicappede alligevel får stillingen.

Det er præciseret, at en offentlig arbejdsgiver er forpligtet til at give en handicappet ansøger en ledig stilling, hvis den handicappede er lige så eller næsten lige så kvalificeret som de øvrige ansøgere.

Det er slået fast, at det er den offentlige arbejdsgiver, der vurderer, om en handicappet ansøger er lige så eller næsten lige så kvalificeret som de øvrige ansøgere, og at det er Arbejdsformidlingen, der vurderer, om en person er omfattet af bekendtgørelsen.

Ved bevilling af ledige stadepladser, avis- og bladkiosker, chokolade- og tobaksudsalg eller andre tilladelser, forpagtninger o.lign. samt ved bevillinger til almindelige taxikørsel skal den offentlige myndighed rette henvendelse til Arbejdsformidlingen om den ledige bevilling, og forhandle om dens eventuelle tildeling til en handicappet.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Ordningen administreres af Arbejdsformidlingen, som er en statslig myndighed. Arbejdsformidlingen modtager henvendelse fra en handicappet, der har vanskeligt ved at få beskæftigelse på det almindelige arbejdsmarked. På denne baggrund skal Arbejdsformidlingen registrere alle relevante oplysninger om den handicappede og skal forhandle med den offentlige myndighed om ansættelse af den handicappede, hvis denne kan gøre rimelig fyldest i stillingen.

Finansiering
Udgifterne finansieres via AF´s driftsbevilling, jf. afsnit 2.6.1.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Der foreligger ikke tal for i hvor mange tilfælde fortrinsadgangen er gjort gældende af handicappede og i hvilket omfang dette har ført til ansættelse.

Det er imidlertid indtrykket, at der har været tale om en stærk stigende anvendelse af ordningen dels som følge af en informationskampagne i foråret 1996, dels som følge af ansættelsen af handicapkonsulenter i alle regioner af Arbejdsformidlingen fra 1995.

2.6.7. Orlovsordningerne

Lov om orlov, jf. Arbejdsministeriets lovbekendtgørelse nr. 5 af 8. januar 1996.

Formål
De første love om orlov til uddannelse og orlov til børnepasning kom i 1992, og var begrundet i et ønske om at nedbringe den meget høje ledighed ved at give beskæftigede en mulighed for at tage orlov, så ledige kunne komme ind og vikariere i orlovsperioden. Ordningerne var betingede af, at arbejdsgiveren gav sin tilslutning og indvilligede i at ansætte erstatningsarbejdskraft, og bl. a. som følge heraf blev de ikke brugt i noget større omfang.

Med virkning fra 1. januar 1994 fik orlovsordningerne (stort set) deres nuværende udformning: En samlet lov med tre del-elementer, nemlig uddannelsesorlov, børnepasningsorlov og sabbatorlov. Både ledige og beskæftigede har mulighed for at tage orlov, og for de beskæftigede gælder, at kun uddannelses- og sabbatorlov skal aftales med arbejdsgiveren, mens børnepasningsorloven er en ret. Orlovsydelsen er differentieret, idet den for uddannelsesorloven ligger på 100% af dagpengeniveauet, mens den for de to andre orlovstyper udgør 60% af dagpengeniveauet.

Orlovsordningerne i deres nuværende form blev indført på et tidspunkt, hvor ledigheden var meget omfattende, og hvor det føltes nødvendigt at gøre noget for at nedbringe den store ledighed. Derfor blev orlovsordningerne gjort mere smidige og dermed lidt mere tillokkende end de tidligere ordninger, lige som kravet om genbesættelse forsvandt for uddannelsesorlovens og børnepasningsorlovens vedkommende.

Det var imidlertid ikke kun den høje ledighed og dermed et arbejdsmarkedspolitisk perspektiv, der var afgørende for ændringen af orlovsordningerne pr. 1. januar 1994 - der lå også familiepolitiske og uddannelsespolitiske overvejelser bag. Der var et generelt ønske om at tilgodese de pressede småbørnsfamilier og give dem mere tid og bedre muligheder for samvær med børnene, ligesom der var stigende opmærksomhed omkring efter- og videreuddannelsesspørgsmål og vigtigheden af, at arbejdsstyrken konstant er veluddannet og omstillingsbevidst.

Orlovsordningerne har været en stor succes, og hvor de havde karakter af en forsøgsordning til at begynde med, forudses de nu at have en mere permanent karakter, bortset fra sabbatorloven, som udløber med udgangen af marts måned 1999. De øvrige, dvs. uddannelsesorloven og børnepasningsorloven, må nu ses som nyttige arbejdsmarkedspolitsike instrumenter, der har deres plads i arbejdsmarkedets regelsæt, og som løbende må tilpasses og justeres under hensyn til de herskende konjunkturer.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Orlovsordningerne administreres af arbejdsformidlingen, arbejdsløshedskasserne og kommunerne. Arbejdsformidlingen er en statslig myndighed. Arbejdsløshedskasserne er private foreninger. Det er i alle tilfælde arbejdsformidlingen, ansøgningsskemaet skal indleveres til, og som træffer afgørelse om der kan bevilges orlov eller ej til en ansøger - og som i givet fald også træffer afgørelse om, hvorvidt en orlovsbevilling skal trækkes tilbage igen. Arbejdsløshedskasserne udbetaler orlovsydelsen til de dagpengeberettigede såvel beskæftigede som ledige under orlov, mens kommunerne står for udbetalingen af orlovsydelse til ikke-forsikrede beskæftigede og kontanthjælpsmodtagere. Kommunerne får fuld statsrefussion af udgiften til de ikke-forsikrede beskæftigede, mens de får 50% af udgiften til kontanthjælpsmodtagerne.

Der kan ikke klages over Arbejdsformidlingens afgørelse om, hvorvidt orlov kan bevilges eller ej,

men en afgørelse om tilbagetrækning af en bevilling kan indbringes for Arbejdsmarkedets Ankenævn. Ligeledes kan kommunens afgørelse om udbetaling af orlovsydelse til ikke-forsikrede beskæftigede og arbejdsløshedskassens afgørelse om udbetaling af orlovsydelse til forsikrede indbringes for Arbejdsmarkedets Ankenævn. Kommunens afgørelser i forhold til kontanthjælpsmodtagere kan indbringes for det sociale ankenævn og for Den Sociale Ankestyrelse.

Finansiering
Udgifterne til orlovsydelse finansieres via aktiveringsfonden og sygedagpengefonden.. Kommunerne finansierer 50 procent af orlovsydelsen til kontanthjælpsmodtagere. Aktiveringsfonden finansieres af indtægter fra arbejdsmarkedsbidrag fra lønmodtagere og selvstændigt erhvervsdrivende. Sygedagpengefonden finansieres af indtægter fra arbejdsmarkedsbidrag fra lønmodtagere og selvstændigt erhvervsdrivende samt indtægter fra selvstændigt erhvervsdrivendes og forsikrede arbejdsgiveres forsikringsbidrag.

Statistik
Udgifterne til orlovsydelse beløb sig i 1996 til ca. 6,6 mia. Beløbet fordeler sig med ca. 3,7 mia. kr. til uddannelsesorlovsydelse, ca. 2,8 mia. kr. til børnepasningsorlovsydelse og endelig ca. 100 mio. kr. til sabbatorlovsydelse.

I 1996 var i alt 61.000 helårspersoner på orlov, heraf var godt 30.000 på uddannelsesorlov, knapt 30.000 var på børnepasningsorlov, og endelig tog godt 1.000 helårspersoner sabbatorlov.

Bruger-/borgerundersøgelser
Socialforskningsinstituttet har foretaget en evaluering af orlovsordningerne, og resultatet er udkommet i form af to rapporter: "Orlov - evaluering af orlovsordningerne" ved Dines Andersen, Alice Appeldorn og Hanne Weise, 1996:11 og "Orlov, ledighed og beskæftigelse" ved Lisbeth Pedersen, 1996:10. Desuden har flere faglige organisationer undersøgt deres medlemmers brug af orlovsordningerne.

Udenlandske erfaringer
Der findes ikke paralleller til de danske orlovsordninger i udlandet, men der er stor interesse for dem, og især fra hollandsk og svensk side har der været mange forespørgsler, ønsker om tilsendelse af materiale og adskillige delegationsbesøg.

2.7. Arbejdsmarkedsuddannelser

Lov om arbejdsmarkedsuddannelser, jf. Lovbekendtgørelse nr. 53 af 23. januar 1997.

Lov om arbejdsmarkedsuddannelsescentre, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1005 af 20. november 1996.

Formål
Formålet med arbejdsmarkedsuddannelserne (AMU) er

- at vedligeholde, udbygge og forbedre arbejdsstyrkens erhvervskvalifikationer i overensstemmelse med arbejdsmarkedets behov

- at afhjælpe omstillings- og tilpasningsproblemer på arbejdsmarkedet på kortere sigt og

- at medvirke til et samlet kvalifikationsløft på arbejdsmarkedet på længere sigt.

AMU består af

- kompetencegivende uddannelse,

- ordinære og særligt tilrettelagte sammenhængende uddannelsesforløb,

- individuel kompetenceafklaring,

- virksomhedstilpasset uddannelse, og

- træningsskolens arbejdsmarkedsuddannelser.

AMU har eksisteret i mere end 35 år. I starten var der tale om uddannelse rettet til ufaglærte og faglærte inden for det private område. Målgruppen er siden blevet udvidet med personer, der kan sidestilles med faglærte, arbejdsledere, laboranter m.v. I 1994 blev det offentlige område og videregående teknikere en del af loven, og med den seneste større lovændring er selvstændige pr. 1. januar 1997 også omfattet af uddannelsesindsatsen. Ved en justering blev merkonomers, teknonomers og datonomers efteruddannelsesbehov omfattet af AMU i juni 1997.

I 1997 er der endvidere sket en ændring af økonomistyringen til taxameterbetaling, indført frit optag og deltagerbetaling (undtagen for kortuddannede og ledige med en handlingsplan) og en række opgaver, som hidtil er blevet varetaget af udvalg nedsat af arbejdsmarkedets parter-efteruddannelsesudvalg-, er flyttet fra det centrale plan til det decentale plan d.v.s. til uddannnelsesinstitutionerne.

På uddannelserne ydes der en godtgørelse svarende til max. dagpenge, befordringsgodtgørelse og kost og logitilskud. Godtgørelsen kan gives som arbejdsgiverrefusion ved udbetaling af løn under uddannelse.

AMU udbydes på uddannelsessteder godkendt hertil. Det drejer sig primært om AMU-centre og Erhvervsskoler men også andre offentlige og halvoffentlige uddannelsesinstitutioner og private kursusudbydere kan godkendes til at udbyde de uddannelser, der er udviklet inden for lovens rammer.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Arbejdsministeren er den øverste administrative myndighed. Den daglige administration af AMU varetages af Arbejdsmarkedsstyrelsen. Arbejdsmarkedets parter har en afgørende indflydelse på området både som besluttende og som rådgivende for såvel arbejdsministeren som Arbejdsmarkedsstyrelsen.

Arbejdsmarkedets parters indflydelse sker gennem det centrale Uddannelsesråd og ca. 50 Efteruddannelsesudvalg. Uddannelsesrådet beslutter om en uddannelsesplan kan godkendes som AMU, og indstiller om uddannelsesbehov, tilpasning af fysiske rammer, godkendelse af udbydere, bevillingsrammer til forsøg m.v. Efteruddannnelsesudvalgenes primære opgaver er udvikling af uddannelsesplaner til Uddannelsesrådets godkendelse samt udvikling og gennemførelse af teknisk-faglig læreruddannelse.

De 24 AMU-centre er selvejende, og fra 1. januar 1997 udbyder centrene AMU-uddannnelse under frit optag, optager kursisterne og beslutter tilrettelæggelsen af uddannelserne dag/aften, hverdag/week-end samt udvikler decentrale sammenhængende forløb, der sammensættes af kompetencegivende AMU-elementer og anden uddannelse. Bestyrelsen i AMU-centrene er sammensat af arbejdsmarkedets parter, og har desuden (amts)kommunal repræsentation.

Arbejdsmarkedets Ankenævn er klageinstans for alle afgørelser vedr. godtgørelse.

Andre udbydere end AMU-centre og Erhvervsskoler kan klage til et særligt nævn over afslag på ret til at udbyde arbejdsmarkedsuddannelse.

Finansiering
Udgifter til AMU finansieres via aktiveringsfonden. Fonden er en af tre arbejdsmarkedsfonde, som finansierer en række arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger og udgifter. Aktiveringsfonden finansieres af indtægter fra arbejdsmarkedsbidrag fra lønmodtagere og selvstændigt erhvervsdrivende.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

AMU udbydes af ca. 200 uddannelsessteder. I 1995 var der 280.000 deltagere. Driftsudgifterne i 1995 var 1,7 mia. kr. og godtgørelsen 1 mia. kr.

Koordinationsmekanismer
Uddannelsesrådet udtaler sig om spørgsmål af generel og principiel betydning for arbejdsmarkedsuddannelserne.

Bruger-/borgerundersøgelser
Oversigt over brugerundersøgelser af arbejdsmarkedsuddannelserne siden 1987, inddelt efter udgivelsestidspunkt.

Frederiksen, P., Lassen, M., & Lundgren H. (1987): Personale, Planlægning og Politik.

Frederiksen, P., Lassen, M., & Lundgren H. (1987): Virksomhederne og specialarbejderuddannelserne. Resultater fra en spørgeskema- og interviewundersøgelse af virksomheder i 4 erhvervsbrancher i foråret 1987.

Frederiksen, P. & Lassen, M. (1987b): Specialarbejdernes syn på specialarbejderuddannelsen. Resultater fra en spørgeskemaundersøgelse af specialarbejderuddannelsen inden for seks kursusbrancher i foråret 1986.

Funder, N.R., Pilegaard Jensen, T. & Wandall, J. (1988): Efteruddannelse og virksomhederne.

Jørgensen, H. et.al (1990): Personale, planlægning, og politik - virksomhedernes personaleplanlægning og samspillet med de offentlige arbejdsmarkeds- og uddannelsesmyndigheder. (blandt andet kapitel 4 omhandler virksomheders tilfredshed med offentlige udd.inst.)

AMU-center Trekantområdet (1993): Kundeundersøgelser vedr. de kompetencegivende kurser.

Advice Ledelses- og kommunikationsrådgivning (1995): Fremtidens arbejdsmarkedsuddannelse - ifølge 3.500 danske virksomheder.

AIM-Nielsen A/S (1995): Fremtidens arbejdsmarkedsuddannelse. Hele landet.

Danmarks Pædagogiske Institut (1995): Efteruddannelse i handels- og kontorfag - kursernes relevans og det faglige niveau.

Ole Gregersen (1997): Virksomheders brug af arbejdsmarkedsuddannelserne (udkast som endnu ikke er udgivet).

Hertil kommer Finansministeriets årligt tilbagevendende undersøgelse af brugernes oplevelse af det offentliges tilbud f.eks. AF, AMU, hjemmehjælpen.

3. Beskrivelse af opgaver på ministeriets område, der løses af selskaber eller private organisationer

Beskrivelsen af de enkelte opgaver inden for ministeriets område, der løses af selskaber eller private organisationer er så vidt muligt disponeret efter samme skabelon som i afsnit 2.

3.1. Dansk Arbejdsgiverforening (DA) og Landsorganisationen i Danmark (LO)

Den danske arbejdsmarkedsmodel er karakteriseret ved kollektive overenskomster, stærke arbejdstager- og arbejdsgiverorganisationer samt trepartssamarbejde. Derfor spiller hovedorganisationerne en vigtig rolle for regeludstedelsen på det arbejdsretlige område i Danmark. Mange love giver f.eks. organisationerne mulighed for at indarbejde lovbestemmelser i kollektive overenskomster.

Det danske arbejdsmarkedsmarked er i høj grad reguleret af aftaler mellem arbejdsmarkedets

parter. Lovgivningen er derfor af mindre omfang sammenlignet med andre lande. Den vigtigste retskilde på det danske arbejdsmarked i arbejdsretlige spørgsmål er de kollektive overenskomster. Derfor er en beskrivelse af arbejdsmarkedets hovedorganisationer relevant i beskrivelsen af opgaver inden for det arbejdsretlige område, jf. afsnit 2.1., 2.2. og 2.3.

Formål
DA blev grundlagt i 1896 og LO i 1898. En større arbejdskonflikt sluttede i 1899 med "Septemberforliget", der dels var udtryk for parternes gensidige anerkendelse, dels indeholdt de grundlæggende rettigheder og forpligtelser, som det danske system bygger på i dag: retten til at organisere sig, arbejdsgiverens ledelsesret, retten til kollektive kampskridt og fredspligten. Disse grundregler er indeholdt i Hovedaftalen mellem LO og DA, der tillige indeholder regler om afskedigelse, opsigelse, overtrædelse af overenskomst m.v.

I 1908 indgik LO og DA en aftale om bilæggelse af faglig strid, "Norm for regler for behandling af faglig strid p.g.a. uenighed om fortolkning af gældende overenskomst". Denne aftale er stadig gældende.

Desuden har LO og DA indgået aftaler om samarbejdsudvalg og holddrift.

LO/DA-området har traditionelt været retningsgivende for lønudviklingen på det private arbejdsmarked.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
LO er hovedorganisation (paraplyorganisation) for en række landsdækkende forbund/fagforeninger, der er organiseret efter fag. LO har indgået de ovennævnte aftaler og yder de enkelte organisationer rådgivning om alle forhold af betydning for arbejdsmarkedet. Desuden optræder LO på medlemsorganisationerne vegne ved sager i Arbejdsretten. LO indgår ikke selv egentlige overenskomster, men har en koordinerende funktion i overenskomstforhandlingerne.

DA er hovedorganisation for en række arbejdsgiverorganisationer og varetager stort set samme opgaver for sine medlemmer som LO for sine.

Finansiering
Udgifterne afholdes af organisationerne.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven
Kollektive overenskomster har betydning for langt den største del af det danske arbejdsmarked. Udover de landsdækkende overenskomster indgås en række lokalaftaler og virksomhedsoverenskomster.

Over 80% af de danske arbejdstagere er medlemmer af en fagforening.

Koordinationsmekanismer
LO og DA koordinerer med de enkelte forbund, fagforeninger eller arrbejdsgiverorganisationer, som igen koordinerer med arbejdstagere/arbejdsgivere.

3.2. Arbejdsmiljø

3.2.1. Fremstillingskontrol og periodiske undersøgelser af transportable trykbeholdere

Arbejdsmiljøloven, jf., lovbekendtgørelse nr. 184 af 22. marts 1995 med senere ændringer.

Formål
Efter arbejdsmiljøloven kan Arbejdstilsynets opgaver henlægges til en privat institution. Det er sket med hensyn til fremstillingskontrol og periodiske undersøgelser af transportable trykbeholdere.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Kontrollen og undersøgelserne af transportable trykbeholdere foretages af FORCE Instituttet,

FORCE-Dantest CERT (FDC), som anerkendt prøvningsinstitution.

Finansiering
Der foretages gebyropkrævning for kontrol/undersøgelsen.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
ForceInstituttet foretager årligt prøvninger af 400 tanke og 55.000 trykflasker.

3.2.2. Branchesikkerhedsråd

Arbejdsmiljøloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 184 af 22. marts 1995 med senere ændringer.

Formål
Branchesikkerhedsråd varetager opgaver i den forebyggende arbejdsmiljøindsats. Rådene medvirker ved løsning af de særlige arbejdsmiljøproblemer, der findes inden for de respektive brancheområder.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Der er oprettet 12 branchesikkerhedsråd dækkende forskellige brancher. Rådene består af repræsentanter for de ansatte, arbejdslederne og arbejdsgiverne.

Finansiering
Branchesikkerhedsrådene finansieres af arbejdsmarkedets parter. Endvidere yder staten tilskud til konsulenttjeneste for branchesikkerhedsrådene.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Der er oprettet 12 branchesikkerhedsråd.

I 1996 ydede staten 1,4 mio. kr. i tilskud til konsulenttjeneste for branchesikkerhedsrådene

3.2.3. Bedriftssundhedstjeneste

Arbejdsmiljøloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 184 af 22. marts 1995 med senere ændringer.

Formål
Arbejdsmiljøloven giver mulighed for at oprette bedriftssundhedstjenester (BST) i de virksomheder, hvor hensynet til de ansattes sikkerhed og sundhed taler for det. BST skal i samarbejde med virksomhederne forebygge arbejdsmiljøskader og fremme de ansattes sikkerhed og sundhed.

Den organisatorisk tilrettelæggelse
Arbejdsministeren bestemmer efter indstilling fra Arbejdsmiljørådet, om der skal inddrages nye brancher i BST-samarbejdet. De første virksomheder blev tilsluttet BST-ordningen i 1978, og BST er herefter udbygget i flere etaper, således at 17 procent af virksomhederne skal være tilsluttet BST.

Finansiering
Arbejdsgiverne afholder udgifterne til BST. Staten yder tilskud til at oprette og udvide BST. Kommuner og amter kan yde tilskud til BST.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
I 1996 anvendte staten 3,1 mio. kr. i tilskud til at oprette og udvide BST.

Der er ca. 120 BST-enheder i hele landet, heraf ca. 50 BST-centre, 10 branche-BSTére og 60 virksomheds-BSTére

3.3. Arbejdsløshedsforsikring m.v.

Lov om arbejdsløshedsforsikring m.v., lovbekendtgørelse nr. 27. af 13. januar 1997.

Lov nr. 376 af 10. juni 1997 om seniorydelse

Lov om en aktiv arbejdsmarkedspolitik, lovbekendtgørelse nr. 112 af 27. februar 1996, ændret ved lov nr. 1198 af 27. december 1996.

Lov om arbejdsmarkedsuddannelser, lovbekendtgørelse nr. 53 af 23. januar 1997.

Lov om orlov, lovbekendtgørelse nr. 5. af 8. januar 1996.

Formål
Arbejdsløshedskasserne administrerer arbejdsløshedsforsikringsordningen, jf. pkt. 2.5. herunder bl.a.:

- optagelse, overflytning, udmeldelse og slettelse af medlemmer

- opkrævning af kontingent, indbetaling af medlemsbidrag til staten

- afgørelser om medlemmers ret til dagpenge, feriedagpenge, overgangsydelse, efterløn, delefterløn og seniorydelse

- kontrol med, at medlemmerne (fortsat) opfylder lovens betingelser for udbetaling af ydelser

- vejledning af medlemmerne om rettigheder og forpligtelser efter arbejdsmarkedslov- givningen, herunder rådighedsforpligtelsen

- udbetaling af de nævnte ydelser samt afregning af kildeskat og ATP-bidrag af ydelser

- inddrivelse af fejludbetalte ydelser, der skal tilbagebetales af medlemmer

- aflæggelse af regnskab til Direktoratet for Arbejdsløshedsforsikringen

Desuden administrerer arbejdsløshedskasserne dele af den aktive arbejdsmarkedspolitik såsom

- opgør medlemmernes ledighed til brug ved afgivelse af tilbud efter loven

- modtager underretning ved afslag på tilbud, tilsidesættelse af handlingsplan m.v.

- udbetaler uddannelsesgodtgørelse og etableringsydelse til ledige medlemmer samt befordringsgodtgørelse til ledige medlemmer, der deltager i uddannelse, individuel jobtræning eller puljejob

- afregner kildeskat og evt. ATP af ydelser

- aflægger regnskab til Arbejdsmarkedsstyrelsen

- informere og vejlede medlemmerne om mulighederne for beskæftigelse på det almindelige arbejdsmarked

- kan formidle arbejde til egne medlemmer

Desuden administrerer arbejdsløshedskasserne dele af arbejdsmarkedsuddannelserne såsom

- udbetaler AMU-godtgørelse og befordringstilskud til medlemmer

- afregner kildeskat og ATP af godtgørelsen

- aflægger regnskab til Arbejdsmarkedsstyrelsen

Endelig administrerer arbejdsløshedskasserne dele af orlovsordningerne såsom

- attesterer, at ledige ansøgere er dagpengeberettigede efter arbejdsløshedsforsikringsloven

- attesterer ved orlov til uddannelse omfanget af tidligere ydelsesperioder for uddannelsesgodtgørelse, godtgørelse efter lov om arbejdsmarkedsuddannelser eller orlov til uddannelse

- attesterer ved orlov til uddannelse for ledige forbruget af dagpengeperioden

- attesterer ved orlov til uddannelse og orlov til børnepasning at en selvstændig erhvervsdrivende kan ophøre med arbejdet i orlovsperioden eller har ansat en afløser

- udbetaler orlovsydelsen til medlemmer, bortset fra medlemmer der modtager kontanthjælp

- afregner kildeskat

- aflægger regnskab til Arbejdsmarkedsstyrelsen

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Arbejdsløshedskasserne er private foreninger af lønmodtagere eller selvstændige erhvervsdrivende, der har sluttet sig sammen alene med det formål at sikre sig økonomisk bistand i tilfælde af ledighed. Pr. 1. januar 1997 er der 37 anerkendte arbejdsløshedskasser, hvoraf 35 er kasser for lønmodtagere og 2 er for selvstændige erhvervsdrivende. Medlemstallet, der efter loven skal udgøre mindst 5.000, varierer mellem ca. 7.000 og ca. 320.000.

Kasserne for lønmodtagere er fagligt afgrænset over for hinanden, således at hver kasse kun kan optage medlemmer inden for et eller flere faglige områder, der skal være anført i vedtægten. En enkelt - Kristelig Arbejdsløshedskasse - er dog tværfaglig, således at denne kan optage enhver person, som er berettiget til at blive optaget i en af de fagligt afgrænsede kasser. Begge kasserne for selvstændige kan optage alle grupper af selvstændige erhvervsdrivende, herunder personer, som deltager i ægtefællens selvstændige erhvervsvirksomhed, samt administrerende direktører.

Ca. halvdelen af kasserne er opbygget med faglige eller geografiske afdelinger, der helt eller delvist varetager den umiddelbare medlemsadministration. Udbetaling af ydelser skal dog altid ske centralt via kassens hovedkontor. I de øvrige kasser varetages administrationen af kassens hovedledelse, evt. således, at en del af hovedledelsens kompetence er lagt ud til regionale kontorer.

Langt de fleste lønmodtagerkasser har indgået administrationsaftale(r) med den/de faglige organisationer, der er tilknyttet kassen, således at administrationen delvist eller fuldt ud udføres af den pågældende faglige organisation på kassens vegne.

Finansiering
Der ydes ikke statsligt tilskud til udgifterne ved administrationen. Udgifterne dækkes hovedsagelig ved opkrævning af medlemskontingent. Nogle kasser modtager dog tilskud til delvis eller fuld dækning af udgifterne fra den eller de tilknyttede faglige organisationer.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse
Pr. 1. januar 1997 er arbejdsløshedskassernes samlede medlemstal ca. 2,4 millioner.

Kassernes samlede administrationsudgifter udgjorde i 1995 ca. 3 mia. kr., og det samlede antal

ansatte var ca. 5.000 personer. Tallene er behæftet med nogen usikkerhed og delvist baseret på skøn. Det skyldes bl.a., at der som oven for nævnt i adskillige kasser er administrationsfællesskab med korresponderende faglige organisationer, hvoraf nogle yder tilskud til delvis eller fuld dækning af administrationsudgifterne.

3.4. Privat arbejdsformidling

Den statslige arbejdsformidlings monopol på formidling blev ophævet 1. juli 1990. Organisationer, virksomheder, enkeltpersoner mv. kan nu drive arbejdsformidling.

4. Administrationen af Socialfonden i Danmark

4.1. Baggrund

Socialfonden er en af EU's strukturfonde. Socialfonden er et arbejdsmarkedspolitisk instrument, der har til formål at forbedre arbejdsstyrkens - især de lediges - beskæftigelsesmuligheder.

For at bekæmpe arbejdsløsheden bidrager Socialfonden bl.a. til at lette adgangen til arbejdsmarkedet, at fremme lige muligheder på arbejdsmarkedet, at udvikle faglige færdigheder og kvalifikationer og at tilskynde til oprettelse af nye arbejdspladser.

For programperioden, der løber fra 1994 til 1999, lægges der i overensstemmelse med principperne om partnerskab og komplementaritet vægt på, at Socialfondsindsatsen i Danmark supplerer og bidrager til den nationale aktive arbejdsmarkedsindsats med involvering af relevante myndigheder og arbejdsmarkedets parter.

Socialfondsindsatsen under mål 2, 3 og 5b er decentraliseret, idet den gennemføres i regi af regionale udvalg.

4.1.1. Økonomi

Den økonomisk set mest tungtvejende indsats ydes under Socialfondens *mål 3*. Støttebeløbet til det danske mål 3 program er i gennemsnit ca. 320 mill. kr. om året, i alt ca. 1.920 mill. kr. for hele perioden. Ca. 90 pct. af disse midler udmeldes årligt til de 15 regioner ud fra relevante statistiske ledighedskriterier. Herudover er der afsat midler til tilskud til ansættelse af en medarbejder pr. regional sekretariatsenhed under mål 3.

Støttebeløbet til det danske *mål 4* program er ca. 285 mill. kr. for hele perioden.

Med tilskuddene til de mange mindre programmer (mål 2, mål 5b og Fællesskabsinitiativerne), der administreres sammen med Erhvervsministeriet (Regionalfonden) og Fødevareministeriet (Landbrugsfondens udviklingssektion), hjemtages årligt ca. 500 mill. kr.fra Socialfonden.

Socialfonden finansierer 45-50 pct. af de samlede støtteberettigede udgifter. Restfinansieringen tilvejebringes via nationale offentlige midler - for mål 4 også via private midler.

4.1.2. Mål 3

Mål 3 er i Rådsforordning 2081/93 defineret således:

"Bekæmpelse af langtidsledighed og fremme af den erhvervsmæssige integrering af unge og af personer, der er udsat for udelukkelse fra arbejdsmarkedet."

I mål 3-programmet (1994-1999) er målsætningen angivet således:

udvikling af faglige kvalifikationer hos de ledige med henblik på at fremme målgruppernes integrering på arbejdsmarkedet samt at opnå et mere fleksibelt arbejdsmarked, øget produktivitet og, på længere sigt, øget beskæftigelse og økonomisk vækst. De tre prioriterede indsatsområder er foranstaltninger, der

1) skal lette den erhvervsmæssige integrering af unge,

2) støtter ledige, der er truet af langtidsledighed samt

3) foranstaltninger til støtte for personer, der er udsat for udelukkelse fra arbejdsmarkedet.

For alle tre indsatsområder under mål 3 er redskaberne erhvervsuddannelse, herunder særligt tilpasset uddannelse og omskoling, vejledning og rådgivning både før og efter uddannelsen, samt kombinationer af uddannelse og jobtræning.

4.1.3. Mål 4

Mål 4 er i Rådsforordning 2081/93 defineret således:

"Lettelse af arbejdstagernes (M/K) tilpasning til de industrielle ændringer og udviklingen i produktionssystemerne."

For mål 4-programmet (1994-1999) er målsætningen at gøre det lettere for arbejdstagerne at tilpasse sig den industrielle udvikling. De tre prioriterede indsatsområder er

1) foranstaltninger til foregribelse af udviklingen på arbejdsmarkedet,

2) erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelsesforanstaltninger, samt

3) foranstaltninger til forbedring og udvikling af erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelses-systemer.

Programmet skal finde anvendelse horisontalt og omfatte økonomien som helhed uden prioritering af industrier eller særlige sektorer, og foranstaltningerne skal ikke være rettet mod kortvarige markedsrelaterede symptomer. Der skal endvidere tages særligt hensyn til små og mellemstore virksomheder.

Foranstaltningerne omfatter efter- og videreuddannelsesforløb, gennemførelse af omskolingsprogrammer, fremme af uddannelsesinstitutionernes vejledningsfunktion for beskæftigede og fremme af lokalt samarbejde om vejledning af beskæftigede samt rådgivningsaktiviteter i forhold til virksomheder - især små og mellemstore virksomheder.

Indsatsen indebærer endvidere foranstaltninger, som udvikler metoder og værktøjer til overvågning af arbejdsmarkedet med henblik på vurdering af behov for fremtidige erhvervskvalifikationer, forebyggelse af flaskehalse og indkredsning af jobmuligheder.

4.1.4. Særligt om Socialfonden under mål 2 og 5b

Målgrupperne for socialfondsindsatsen under *mål 2 og 5b* er primært beskæftigede og nyledige. Der satses ikke specifikt på unge ledige eller langtidsledige, men på personer med relativ stabil tilknytning til arbejdsmarkedet samt på beskæftigede, der kan være truet af langtidsledighed.

Socialfondsindsatsen under mål 2 og 5b er typisk uddannelsesaktiviteter som erhvervsmæssig uddannelse og omskoling. Foranstaltningerne varierer alt efter målgruppe, behov for uddannelse, m.v., men det arbejdsmarkedsrettede sigte er gennemgående og indsatsen koncentreres om de mest påtrængende behov i relation til de nævnte målgrupper.

4.2. Administration

Socialfondsadministrationen blev ved Danmarks indtræden i EF henlagt til Arbejdsministeriet. Indtil 1989 blev tilskud fra Socialfonden givet direkte fra EF-kommissionen til den enkelte projektholde, og Arbejdsministeriets rolle var først og fremmest koordinerende i relation til Kommissionen, og vejledende overfor potentielle ansøgere.

Efter strukturfondsreformen fra 1989 er der etableret et system, hvor Danmark selv er ansvarlig for at fordele tilskuddene. Ordningen indebærer en forøget kontakt til EU-kommissionen, herunder forhandlinger om programindhold og tilskudsstørrelser. Desuden indebærer ordningen en meget kraftig forøgelse af det nationale arbejde i relation potentielle ansøgere og opfølgning på bevilgede tilskudstilsagn.

Indsatsen for de ledige blev derfor i 1990 regionaliseret i overensstemmelse med den eksisterende arbejdsmarkedspolitik.

Arbejdsministeriet har således det overordnede ansvar for socialfondsindsatsen i Danmark under alle mål.

Arbejdsministeriet er eneansvarlig for mål 3 og mål 4 samt for de fællesskabsinitiativer, der kun får tilskud fra Socialfonden.

Arbejdsministeriets departement varetager opgaver af principiel karakter, herunder ministerbetjening, tværgående koordinering, programudarbejdelse, samarbejde og forhandlinger med EU-Kommissionen, overvågningsudvalg, m.v.

Arbejdsmarkedsstyrelsen har ansvaret for implementeringen og den løbende administration af socialfondsprogrammerne på landsplan, herunder overvågning, kontrol og styring, regnskabsaflæggelse over for EU-Kommissionen samt den administrative kontakt til andre ressortministerier, regioner, EU-Kommissionen, m.v.

Et overvågningsudvalg bestående af repræsentanter for EU-Kommissionen, berørte ministerier, Amtsrådsforeningen, Kommunernes Landsforening, arbejdsmarkedets parter samt relevante interesseorganisationer følger og bistår ved gennemførelsen.

4.2.1. Mål 3.

Den konkrete administration varetages af 15 regioner, der geografisk udgøres af de 14 amter samt Københavns og Frederiksberg kommuner. Cirka 10 pct. af midlerne under mål 3 er dog placeret i en central pulje til pilotprojekter, landsdækkende projekter og forsøg. Disse midler administreres centralt i et samarbejde mellem Arbejdsmarkedsstyrelsen, Socialministeriet og Undervisningsministeriet.

Statsrevisorerne har i beretning 60/90 fra januar 1992 og beretning 17/91 fra januar 1992 anført, at delegationen af ansvar og kompetence formelt var baseret på et usikkert grundlag, og at forvaltningsformerne varierede fra region til region. Arbejdsministeriet fastlagde derefter en ensartet sammensætning af de regionale administrationer, men uden at der derved blev opnået et klart grundlag for delegation af kompetence og ansvar. For at opnå dette blev der iværksat et lovforberedende arbejde, der førte til vedtagelse af lov nr. 335 af 1. Maj 1996 om administration af Den Europæiske Socialfond.

I hver af de 15 regioner er der nedsat et *Regionalt Socialfondsudvalg - RSU*, der skal være sammensat af 2 repræsentanter fra amtskommunen, 3 repræsentanter fra kommunerne (for Københavns og Frederiksberg kommuner 5 kommunale repræsentanter), og fra arbejdsmarkedsrådets side 2 repræsentanter fra arbejdstagersiden, 2 repræsentanter fra arbejdsgiversiden samt 1 repræsentant for regionschefen. Kravet er et minimumskrav, der fastlægger, hvem der skal være repræsenteret og vægtningen af stemmer i udvalget.

RSU står for planlægning, koordinering, og projektgodkendelse, og Amtskommunerne varetager den daglige administration, herunder kontrol, evaluering og regnskabsaflæggelse over for Arbejdsmarkedsstyrelsen.

Til RSU er der knyttet sekretariatsbistand i form af en EU-støttet regional socialfondskoordinator, som formelt er ansat i amtet.

RSU udarbejder som grundlag for indsatsen regionale planer, der revideres årligt og fremsendes til

godkendelse i Arbejdsmarkedsstyrelsen. Planens godkendelse er en forudsætning for, at regionen kan disponere over socialfondsmidlerne. Planen udarbejdes efter bestemte krav til indholdet, herunder en analyse af situationen på det regionale arbejdsmarked.

Sekretariatets indstilling om regionalplan forelægges for arbejdsmarkedsrådet, amtsrådet og kommuneforening forinden endelig behandling i RSU. Ved andre udvalgsbehandlinger, herunder godkendelse af enkeltprojekter, træffer RSU afgørelsen.

For den centrale pulje er der nedsat et projektgodkendelsesudvalg, sammensat af de i overvågningsudvalget repræsenterede myndigheder og organisationer bortset fra EU-Kommissionen.

4.2.2. Mål 4

Socialfondsindsatsen under mål 4 administreres centralt af Arbejdsmarkedsstyrelsen og Arbejdsmarkedets Center for Internationale Uddannelsesaktiviteter (ACIU).

For mål 4 er der nedsat et *projektgodkendelsesudvalg* med samme sammensætning som under mål 3. Det er udvalgets opgave at godkende tilsagn og afslag til projekter efter indstilling fra Arbejdsmarkedsstyrelsen/ACIU, der varetager den daglige administration. Der foretages regional høring som nævnt nedenfor under mål 5b.

4.2.3. Mål 2, 5b og Fællesskabsinitiativerne

Administrationen af *mål 2*, der er regionalt afgrænset, er for Socialfondens vedkommende regionaliseret fuldt ud.

Mål 5b, der består af flere mindre områder, administreres principielt centralt, men der i henhold til aftale mellem de involverede ministerier, Amtsrådsforeningen og Kommunernes Landsforening foretages regional høring vedrørende alle ansøgninger. Fravigelse af de regionale indstillinger kan kun ske i særlige tilfælde og skal da behørigt begrundes.

*Fællesskabsinitiativerne***,** der som hovedregel har krav om, at flere medlemslande er involveret i projekterne, udgør et mere broget billede.

ADAPT og BESKÆFTIGELSE (EMPLOYMENT) er knyttet til hhv. mål 4 og mål 3 og administreres centralt, men med samme høringsforpligtelse som under mål 5b.

Af de øvrige initiativer, der alle modtager tilskud fra flere fonde, vedrører *Interreg*, *Konver og Urban* konkret definerede områder og er derfor som mål 2 regionaliseret fuldt ud, mens der for *LEADER og PESCA*, der består af spredte områder, administreres som angivet under mål 5b.

Udgivet af Indenrigsministeriet

Boligministeriet

Indholdsfortegnelse.

1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt på Boligministeriets hovedområder.
1.1. Det støttede boligbyggeri
1.2. Byfornyelseslovgivningen
1.3. Individuel boligstøtte
1.4. Byggelovgivningen
1.5. Lejelovgivningen m.v.
1.6. Lovgivning vedr. bygnings- og boligregister, kort- og geodataområdet m.v.

2. Faktuel beskrivelse af opgaver inden for Boligministeriets områder.
2.1. Det støttede boligbyggeri
2.2. Byfornyelse
2.3. Individuel boligstøtte
2.4. Byggeloven og bygningsreglementerne m.v.
2.5. Lejelovgivningen
2.6. Statsbyggeloven
2.7. Vilkår for statsligt og statsstøttet byggeri
2.8. Lov om gasinstallationer og installationer i forbindelse med vand- og afløbsledninger
2.9. Lovgivning vedr. Kort- og Matrikelstyrelsen, bygnings- og boligregistrering m.v.

3. Opgaver, der løses af selskaber
3.1. ETA Danmark A/S
3.2. Byggeskadefonden og Byggeskadefonden vedr. byfornyelsesforanstaltninger
3.3. Landsbyggefonden

1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt på Boligministeriets hovedområder.

Der er i særlig grad fokuseret på de af Boligministeriets hovedområder, der vurderes at have betydning for opgaveløsningen mellem det statslige, det primærkommunale og det amtslige niveau. Det drejer sig i særlig grad om følgende områder: Det støttede boligbyggeri, den offentlige byfornyelse, den individuelle boligstøtte, byggelovgivningen samt enkelte områder indenfor lejelovgivningen og lovgivningen vedr. bygnings- og boligregistret og kort- og geodataområdet.

Udviklingen i opgavefordelingen har siden kommunalreformen for flere af områderne været karakteriseret ved en vidtgående decentralisering af opgaver, primært fra det statslige til det primærkommunale niveau. Primærkommunernes kompetence og ansvar med hensyn til bolig- og byggepolitiske foranstaltninger er blevet væsentligt udvidet. Boligministeriets opgaver har i samme periode udviklet sig i retning af regelfastsættelse, overordnede mål/rammestyringsopgaver og udviklingsopgaver.

1.1. Det støttede boligbyggeri

Hovedaktørerne i den offentlige opgavefordeling for det støttede byggeri (primært almene familieboliger, almene ungdomsboliger og almene ældreboliger) er staten og primærkommunerne.

Amterne har historisk kun haft marginale opgaver på området.

Hovedopgaverne for den offentlige forvaltning er regelfastsættelse, tilsagn om offentlig støtte og efterfølgende støttesagsbehandling og tilsyn med driften af de støttede byggerier.

Regelfastsættelsen forestås af staten.

Kommunalbestyrelsen træffer på baggrund af behovet for nyt boligbyggeri inden for kommunens område beslutning om, hvor mange boliger, der skal opføres. Opgavens placering skal ses i lyses af, at kommunerne har det fornødne lokalkendskab, og at de støttede boliger indgår som et væsentligt led i kommunernes varetagelse af boligsociale opgaver.

Det offentlige yder en væsentlig støtte til opførelse af støttet byggeri. På denne baggrund har det støttede byggeri traditionelt været underlagt en detaljeret regelregulering kombineret med et offentligt tilsyn med såvel opførelse som drift af byggerierne. Såvel tilsagnsgivning som tilsynsopgaver er løbende blevet decentraliseret samtidig med, at der er en fortsat bevægelse fra detailstyring til rammestyring.

Med kommunalreformen i 1970 blev det egentlige tilsyn udlagt til kommunalbestyrelserne.

Amterne har af primært historiske grunde haft mulighed for at bevare tilsynet med "såkaldte" amtsboligorganisationer - p.t. bevares tilsynet med to boligorganisationer ud af i alt ca. 700. Med virkning fra 1. januar 1996 fik amterne mulighed for at meddele støttetilsagn til opførelse af ældreboliger til personer med vidtgående fysiske og psykiske handicaps som alternativ til de hidtidige amtskommunale institutioner.

For borgeren er der almindelig klageadgang til kommunen /amtskommunen i egenskab af tilsynsmyndighed, uden ankemulighed til staten. Tilsynsmyndigheden kan tage de nødvendige skridt i forhold til støttemodtagerne, herunder sætte støttemodtager under administration. Staten har i henhold til lovgivningen de samme bemyndigelser i forhold til støttemodtager som tilsynsmyndigheden, men det statslige tilsyn træder principielt først i funktion, når der modtages en indberetning fra tilsynsmyndigheden. Herudover antages staten at have en overordnet, ulovbestemt tilsynsforpligtelse, der indebærer, at Boligministeriet af egen drift kan tage sager op, hvori indgår spørgsmål af principiel karakter eller, hvor der er fare for tab af statslige midler.

I forlængelse af det decentrale tilsyn er kompetencen til at godkende dispositioner i institutionerne/boligorganisationerne løbende blevet uddelegeret til kommunerne/amtskommunerne samtidig med, at forenkling og harmonisering tilstræbes.

Senest blev ved lov nr. 374 af 22. maj 1996 om almene boliger m.v. gennemført en væsentlig forenkling og harmonisering af de eksisterende regelsæt for offentligt støttet boligbyggeri, såvel for nybyggeri som for byggeri i drift. Det primære formål hermed var at give bredere og mere fleksible anvendelsesmuligheder for den støttede boligmasse og dermed forbedre kommunernes muligheder for løbende at tilpasse boligforsyningen til konkrete behov.

Også på udlejnings- og anvisningsområdet er der sket ændringer, idet der ved en ændring af lov om almene boliger (lov nr. 229 af 2. april 1997) er skabt en udvidet mulighed for kommunerne til at iværksætte forsøg med udlejning og anvisning af almene boliger.

Med hensyn til opgave- og byrdefordelingen indenfor det støttede byggeri, er der tale om en forholdsvis klar afgrænsning af opgavefelter, hvor kommunerne gennem tiden har overtaget kompetencen på de områder, der vedrører de lokale forhold, og hvor statens primære opgave derfor i dag er at sikre rammerne, dvs. regler og økonomisk bidrag, samt den overordnede styring af de statslige udgifter.

1.2. Byfornyelseslovgivningen

Hovedaktørerne i den offentlige opgavefordeling for byfornyelsen er staten og primærkommunerne. Amterne har kun mindre opgaver på området.

Boligministeriet varetager regelfastsættelsen i henhold til byfornyelseslovens bemyndigelsesbestemmelser og har en overordnet ulovbestemt tilsynsforpligtelse.

Det er den enkelte kommunalbestyrelse, der på lokalt niveau tager initiativ til, planlægger og gennemfører byfornyelse og dermed har beslutningskompetence og ansvar for byfornyelsen. Efter den nye byfornyelseslov (lov nr. 381 af 10. juni 1997), som træder i kraft den 1. januar 1998, kan der træffes beslutning om henholdsvis helhedsorienteret byfornyelse, bygningsfornyelse, nybyggeri (infill), aftalt boligforbedring og nedsættelse af bygningsforbedringsudvalg.

Statens primære opgave er at sikre rammerne for byfornyelsen, d.v.s. regler og økonomiske bidrag, samt den overordnede styring af de betydelige offentlige udgifter. På grundlag af behovet for byfornyelse i de enkelte kommuner, opgjort efter objektive kriterier, fordeler Boligministeriet den samlede årlige bevilling til byfornyelse mellem de enkelte kommuner.

Den nye byfornyelseslov er et led i den fortsatte decentralisering og deregulering. Der er med denne lov sket en betydelig forenkling af reglerne for den offentlige byfornyelse, og der er sket en væsentlig uddelegering af kompetence til det primærkommunale niveau. Lovens bestemmelser om flere beslutningstyper og dereguleringen af bestemmelser om bygningers og områders tilstand medfører, at den enkelte kommune har større handlefrihed end hidtil til at vurdere og beslutte, hvilken byfornyelsesproblemer den vil sætte ind over for.

1.3. Individuel boligstøtte

Boligstøttelovgivningen trådte i kraft den 1. april 1967. Boligstøtteordningen administreres af kommunerne. Klagemyndigheden er i statsamtsligt regi.

Lovgivningen er siden 1967 ændret mere end 50 gange. Der er herunder sket ændringer i opgavefordelingen mellem stat og amtskommune med hensyn til klageinstanser vedrørende afgørelser om boligstøtte, ligesom der er foretaget justeringer i udgiftsfordelingen mellem stat og kommuner. Administration af boligstøttelovgivningen har dog siden indførelsen været en opgave, der i det væsentligste er løst på kommunalt niveau. Det er kommunalbestyrelsen, der har pligt til at yde boligstøtte. Kommunerne afholder selv de udgifter, der er forbundet med administrationen af reglerne, mens staten refunderer en del af boligstøtten efter nærmere fastsatte satser.

En arbejdsgruppe om individuel boligstøtte, under formandsskab af Finansministeriet, udsendte i marts 1995 en redegørelse, hvor boligstøtten analyseres, herunder kommunernes rolle i boligstøttesystemet og udgiftsfordelingen mellem stat og kommuner. Redegørelsen indgår i de videre overvejelser om boligstøttelovgivningen.

1.4. Byggelovgivningen

Byggelovgivningen har til formål at sikre en tilstrækkelig høj sikkerhed og sundhed i byggeriet. Gennem årene er kvalitetskravene til byggeriet blevet stadig mere omfattende - i takt med den almindelige udvikling i samfundet. Eksempelvis har den øgede opmærksomhed omkring forurening og udnyttelse af naturressourcer medført skærpede krav til bygningers energiforbrug, og på indeklimaområdet har ny viden medført behov for ændrede regler om ventilation af boliger, valg af byggematerialer m.v. Ligeledes er interessen om handicaptilgængelighed skærpet.

Kommunalbestyrelsen er byggesagsmyndighed og har pligt til at sikre, at byggelovgivningens regler overholdes.

Siden kommunalreformen i 1970 er der sket ændringer i byggeloven som følge af den nye kommunale fordeling. De ændrede regler for opgavefordelingen blev udmøntet i Bygningsreglement 1977 (BR 77). Der er i bygningsreglementerne løbende sket en række forenklings- og rationaliseringsbestræbelser, senest ved Bygningsreglementet fra 1985. Anmeldelsessystemet blev udvidet betragteligt, ligesom det blev muligt at udføre en række mindre, helt ukomplicerede byggearbejder uden byggetilladelse eller anmeldelse, såfremt arbejderne overholder reglementets bestemmelser i øvrigt.

Med lov nr. 270 af 2. maj 1990 blev der bl.a. gennemført en ankereform. Statsamtet, blev klageinstans for afgørelser truffet af kommunalbestyrelsen, i Københavns og Frederiksberg kommuner dog boligministeren på grund af disse to kommuners særlige status. Dispensationskompetencen blev uddelegeret fuldt ud til kommunalbestyrelsen, idet boligministeren dog fortsat kan fastsætte bestemmelser om kommunalbestyrelsens udøvelse heraf.

1.5. Lejelovgivningen m.v.

Lejelovgivningen har siden 1916 reguleret forholdet mellem lejere og udlejere, mens lovgivningen kun i meget begrænset omfang regulerer forholdet til det offentlige. De offentlige opgaver på området er primært kommunal kompetence til at nedsætte huslejenævn som første klageinstans i tilfælde af tvister mellem parterne i et lejeforhold, samt at udnytte boligreguleringslovens muligheder for - under hensyn til de lokale forhold - at sikre den bedst mulige udnyttelse af de eksisterende boliger.

Lejelovgivningen er senest beskrevet i Lejelovskommissionens betænkning fra februar 1997.

1.6 Lovgivning vedr. bygnings- og boligregister, kort- og geodataområdet m.v.

Kort- og Matrikelstyrelsen har igennem en årrække moderniseret og forenklet procedure og metoder inden for ejendomsregistrering og kort- og geodataområdet med udgangspunkt i den teknologiske udvikling - til gavn for brugerne. Der er ikke i forbindelse med moderniseringen foretaget væsentlige ændringer af opgavefordelingen mellem stat, amt og kommune.

Som led i forenklingen er der etableret et samarbejde med andre myndigheder om en modernisering af bl.a. BBR. Det er kommunerne, der varetager indberetninger af data til registret og driften af registrets EDB-system varetages af Kommunedata.

Boligministeriet påtænker i løbet af 1997 at fremsætte et lovforslag om adresseregister (adresseoplysninger om ejendomme, virksomheder og personer). Formålet er at forenkle og tydeliggøre bestemmelserne om adressering. Tilsvarende påtænkes en ændring af BBR-loven.

2. Faktuel beskrivelse af opgaver inden for Boligministeriets områder.

2.1. Det støttede boligbyggeri

Det støttede byggeri er først og fremmest reguleret ved lov om almene boliger m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 514 af 19. juni 1997 og lov om boligbyggeri, jf. lovbekendtgørelse nr. 512 af 19. juni 1997.

Det støttede boligbyggeri består primært af almene familieboliger, -ungdomsboliger og -ældreboliger, hvortil kommer de støttede private andelsboliger.

Den almene boligsektor (boligorganisationer og selvejende institutioner) har primært til opgave at løse en række boligsociale opgaver. Eftersom det offentlige yder en betydelig støtte til den almene boligsektor er boligorganisationerne underkastet kommunalt tilsyn, ligesom der er en række regler for, hvorledes boligorganisationerne og disses afdelinger skal forvaltes, og hvilke opgaver de må påtage sig.

Der er tale om en skattefinansieret myndighedsopgave udmøntet gennem et forholdsvist omfangsrigt regelsæt. Der er dog gennem de senere år gennemført en betydelig forenkling og harmonisering af regelsættet. Der er senest ved gennemførelsen af lov om almene boliger m.v. sket en regelforenkling. I de videre overvejelser indgår en udvidet overgang til rammestyring for de berørte parter (boligorganisationer og kommuner).

Hovedopgaverne for den offentlige forvaltning kan opdeles i regelfastsættelse, tilsagn om offentlig støtte og den efterfølgende støttesagsbehandling og tilsyn med driften af de støttede byggerier.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Boligministeriet varetager regelfastsættelsen i henhold til bemyndigelserne i de pågældende love.

Hypotekbanken varetager den kasse- og regnskabsmæssige forvaltning, herunder den samlede udbetaling af offentlig støtte med efterfølgende opkrævning af de kommunale bidrag hertil.

Tilsynet med støttemodtagerne, dvs. kontrol/sikring af at støttemodtagerne overholder gældende regler, er siden 1970 blevet varetaget af kommunerne. Det statslige tilsyn kommer dermed principielt kun i funktion, når der modtages indberetning om væsentlige problemer. Boligministeriet har ud fra almindelige stats- og forvaltningsretlige principper en overordnet, ulovbestemt tilsynsforpligtelse, der indebærer, at ministeriet af egen drift kan/bør tage sager op, hvori indgår spørgsmål af principiel karakter eller, hvor der er fare for tab af statslige midler.

Staten skal herudover meddele samtykke til få enkeltdispositioner, hvor staten har en helt åbenbar økonomisk interesse - eksempelvis ved nedrivning af støttede ejendomme eller ved salg af støttede ejendomme til ikke støtteberettigede bygherrer.

I forlængelse af det decentrale tilsyn er kompetencen til at godkende dispositioner i institutionerne/boligorganisationerne løbende blevet uddelegeret til kommunerne. Der er ikke klageadgang til Boligministeriet over kommunale afgørelser, men ministeriet har en forholdsvis omfattende enkeltsagsbehandling, typisk med afgivelse af vejledende udtalelser om fortolkning af gældende regler.

Boligministeriet varetager en central kvotestyring for nybyggeri af støttede andelsboliger (i medfør af lov om boligbyggeri) og servicearealer (i medfør af lov om almene boliger m.v.) med årlige kvoter på p.t. henholdsvis 1.500 boliger og 500 enheder.

Boligministeriet har, som led i omprioriteringen af en række af de såkaldt samspilsramte almene bebyggelser, meddelt tilsagn om støtte til omprioritering i medfør af lov om visse almennyttige boligafdelingers omprioritering. Udgangspunktet for støttesagsbehandlingen har været indstillinger fra kommunerne og Landsbyggefonden.

Boligministeriet administrer en forsøgsordning vedr. forsøg med nye byggemetoder, boligformer, drift af alment byggeri - samt med udlejnings- og anvisningsreglerne i det støttede byggeri . Der er ved en ændring af lov om almene boliger (lov nr. 229 af 2. april 1997) sket en præcisering, harmonisering og udvidet adgang til forsøg med udlejnings- og anvisningsregler i det almene boligbyggeri, således at kommunerne og boligselskaberne har fået forbedret deres mulighed for at påvirke beboersammensætningen og anvende udlejnings- og anvisningsreglerne fleksibelt og tilpasset de særlige forhold, der gør sig gældende i lokalområderne.

Amterne har haft mulighed for at bibeholde tilsynsopgaven med de almene boligorganisationer, der historisk har haft et amtskommunalt tilsyn. Inden for kort tid vil der kun være 2 boligorganisationer ud af 700 boligorganisationer tilbage. Tilsynet udføres efter helt samme retningslinjer, som gælder for det kommunale tilsyn, jf. nedenfor. Boligorganisationer, der har haft et amtskommunalt driftstilsyn er, gradvist overgået til et kommunalt tilsyn.

Amterne fik med plejeboligreformen den 1. januar 1996 i medfør af ældreboligloven (nu lov om almene boliger mv.) mulighed for via kommunen at meddele tilsagn om offentlig støtte samt selv at forestå opførelsen og driften af almene ældreboliger for personer med vidtgående psykiske og fysiske handicaps, dvs. den målgruppe, som amterne har ansvaret for, og som hidtil er blevet boligplaceret på institutioner.

Tilsynet med støttemodtagerne (institutioner og boligorganisationer, herunder forretningsførerorganisationer) varetages af kommunerne. Det decentrale tilsyn skal dels ses i sammenhæng med kommunernes lokale kendskab til forholdene i boligorganisationen, dels i sammenhæng med den øvrige decentralisering af forvaltningsopgaver til den kommunale sektor, som er nødvendig, hvis kommunerne skal kunne bruge boligpolitikken som et element i de lokale og udviklingspolitiske tiltag.

Der er offentligt (kommunalt) tilsyn med driften for alt støttet byggeri, bortset fra private støttede andelsboliger. Tilsynet omfatter alle dele af støttemodtagers virksomhed, bl.a. organisationen, økonomien, enkeltdispositioner, udlejning og vedligeholdelse. Som konkrete tilsynsopgaver kan nævnes gennemgang af regnskaber, godkendelse af enkeltdispositioner (køb, salg, forandring, ændret anvendelse m.v.) og gennemsyn af vedtægter.

Kommunerne kan i forlængelse af tilsynsforpligtelsen tage alle nødvendige skridt i forhold til støttemodtagerne, varierende fra en henstilling til at sætte støttemodtager under administration. Der er ikke klageadgang overfor kommunens afgørelser til Boligministeriet.

Kompetencen til at meddele tilsagn om offentlig støtte til nybyggeriet blev decentraliseret til kommunerne med virkning fra 1. januar 1992. Kommunerne har tillige tilsynet med selve opførelsen af byggeriet.

Kommunerne har siden ældreboliglovens introduktion i 1987 (nu lov om almene boliger m.v.) haft mulighed at forestå opførelsen og driften af ældreboliger. Boligerne afløser de frem til 1987 opførte plejehjem.

I forlængelse af det kommunale tilsyn har kommunerne hjemmel til at yde støtte i form af lån eller garantier til problemramte støttemodtagere (boligorganisationer eller selvejende institutioner). Der er tale om en skattefinansieret driftsopgave, som skal ses i sammenhæng med såvel kommunens ønske om at bevare støttede boliger til løsning af boligsociale opgaver som et led i en almindelig tabsbegrænsning ved at støtten kan ydes for at forhindre en tvangsauktion med deraf følgende udgifter for kommunen.

Opgavens finansiering
Staten bibeholdt en central kvotestyring frem til 1. januar 1994, hvor kvotestyringen (bortset fra støttede andelsboliger) blev afskaffet og erstattet af det nugældende system til styring af de statslige udgifter, det "såkaldte omdrejningspunkt". Omdrejningspunktet er den maksimale anskaffelsessum for landet som helhed, hvortil staten vil betale støtte. Overskrides omdrejningspunktet, reduceres det kommunale bloktilskud med et beløb svarende til de statslige merudgifter forbundet med overskridelsen.

For de støttede private andelsboliger og de pr. 1. januar 1996 introducerede servicearealer til eksisterende ældreboliger har staten fastholdt en central kvotestyring - servicearealer til nybyggede ældreboliger indgår i omdrejningspunktet uden central kvotestyring.

Almene boliger finansieres med 2 pct. beboerindskud, 7 pct. amtskommunal/kommunal grundkapitel (rente- og afdragsfrit lån i indtil 50 år) samt 91 pct. realkreditlån (IS-35 lån).

Andelsboliger finansieres med 20 pct. beboerindskud og 80 pct. realkreditlån (IS-35 lån). Den offentlige støtte til boligerne ydes dels som en kommunal garanti for den del af realkreditlånet, der ligger ud over 65 pct. af anskaffelsessummen, dels ved en løbende ydelsesstøtte, der finansieres af staten med 80 pct. og kommunen med 20 pct. (for andelsboliger er den løbende kommunale støtte dog kun 10 pct. af renterne på indekslånet).

Der er fastsat vejledende rammebeløb, der udgør den maksimale anskaffelsessum pr. bolig/m², som staten vil bidrage med ydelsesstøtte til - overskrides denne pris pr. bolig/m², må kommunen selv afholde den fulde ydelsesstøtte for overskridelse af rammebeløbet.

Regeringen og Kommunernes Landsforening indgik i juni 1997 en aftale om kommunernes økonomi i 1998, som indebærer betydelige ændringer af de gældende styrings- og finansieringsregler for det almene byggeri. Det hidtil vejledende rammebeløb afskaffes. Det hidtil fastsatte omdrejningspunkt til styring af de maksimale statslige udgifter bortfalder, og den kommunale medfinansiering på 20 pct. af den løbende ydelsesstøtte bortfalder. Til gengæld forhøjes den kommunale grundkapital fra de nuværende 7 pct. af anskaffelsessummen til fremover 14 pct. og realkreditbelåningen nedsættes tilsvarende fra 91 pct. til 84 pct.

Kommuneaftalen vil blive søgt udmøntet i en ændring af lov om almene boliger til ikrafttræden

den 1. januar 1998.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven
Pr. 1. januar 1996 var der godt 540.000 støttede boliger, hvoraf godt 460.000 var almennyttige (almene). Der er støttede boliger i samtlige landets kommuner. Der er de seneste år meddelt tilsagn til omkring 8.000 støttede boliger årligt.

Aktuelt ligger den gennemsnitlige anskaffelsessum for en almen familiebolig på omkring 775.500 kr.

Ved det aktuelle renteniveau udgør nutidsværdien af den offentlige støtte (ydelsesstøtte og grundkapital) 250.000 kr. Heraf udgør statens andel (ydelsesstøtten) 155.000 kr. og kommunens andel (grundkapital og ydelsesstøtte) 95.000 kr.

Eventuelle koordinationsmekanismer
Den løbende regelfastsættelse og afklaring af retningslinjer for tilsynet foretages i samarbejde mellem de kommunale organisationer og staten, med inddragelse af boligorganisationers repræsentanter. Bl.a. er der i et samarbejde i 1996 udviklet et såkaldt tilsynskoncept, der indeholder en samlet fremstilling af de gældende regler for tilsynet med angivelse af eksempler på løsning af opgaver m.v. Der er tillige etableret såvel ad-hoc foraer som faste erfaringsopsamlingsgrupper med henblik på en løbende justering af regelsættet.

Tilsagnsgivning, omdrejningspunkt, statslig støtte m.v. er siden 1994 styret og koordineret via Boligministeriets informations- og forvaltningssystem BOSSINF, hvortil de involverede parter har adgang.

2.2. Byfornyelse

Folketinget vedtog den 30. maj 1997 en ny byfornyelseslov (lov nr. 381 af 10. juni 1997), der træder i kraft den 1. januar 1998. Byfornyelsesloven afløser den nuværende lov om byfornyelse og boligforbedring, (jf. lovbekendtgørelse nr. 820 af 15. september 1994 med senere ændringer) som har til formål at forbedre utidssvarende byområder og beboelsesområder samt den nuværende lov om privat byfornyelse (jf. lovbekendtgørelse nr. 49 af 1. februar 1996 med senere ændringer), som har til formål at øge interessen for den private byfornyelsesindsats.

Lov om byfornyelse og boligforbedring har gennem årene undergået en lang række ændringer. I takt med at antallet af utidssvarende boliger er bragt ned, har der vist sig et stigende behov for en ny type byfornyelse - en helhedsorienteret byfornyelse. Den nye lov om byfornyelse giver kommunalbestyrelsen mulighed for at træffe beslutning om såvel bygningsfornyelse som helhedsorienteret byfornyelse, hvor der kan iværksættes en række tiltag af såvel bygningsmæssig som boligsocial, kulturel og trafikal karakter.

For at sikre kommunerne den bedst mulige samordning af de forskellige byfornyelsesinstrumenter, er reglerne om privat byfornyelse indarbejdet i byfornyelsesloven, ligesom kommunerne overtager de administrative og informationsmæssige opgaver med det, der nu kaldes aftalt boligforbedring.

Der er med den nye lov om byfornyelse gennemført en betydelig forenkling og smidiggørelse af regelsættet. Med de nye fleksible og rummelige beslutningstyper, som loven indeholder, har kommunerne bedre mulighed for at tilrettelægge deres byfornyelsespolitik i overensstemmelse med de lokale behov og samtidig sikre beboerinddragelsen. Der er ikke opstillet skarpe grænser mellem de forskellige beslutningstyper eller detaljerede procedureregler for udarbejdelse af beslutninger.

Objektet for den offentligt støttede byfornyelse er grundlæggende uændret i den nye byfornyelseslov, idet langt den væsentligste del af byfornyelsesmidlerne fortsat vil blive forbeholdt forbedring af væsentligt nedslidte boliger.

Den organisatoriske tilrettelæggelse:
Boligministeriet varetager regelfastsættelsen i overensstemmelse med byfornyelseslovens

bemyndigelsesbestemmelser.

Hypotekbanken varetager i medfør af lovgivningen en række kasse- og regnskabsmæssige forvaltningsopgaver.

Boligministeriet fordeler, efter objektive kriterier, den samlede årlige bevilling mellem kommunerne - efter de enkelte kommuners behov for byfornyelse.

Boligministeren fastsætter standardsatser for det maksimale lejeniveau for byfornyede boliger. Standardsatserne er geografisk betinget. Kommunalbestyrelsen kan kun i ganske særlige tilfælde fastsætte en lavere eller højere leje for beboelseslejemål. Reglerne om huslejefastsættelse i den nye byfornyelseslov er uændret i forhold til den gældende lov. Spørgsmål vedr. den fastsatte leje kan indbringes for huslejenævn eller byfornyelsesnævn.

Boligministeren kan godkende et antal byfornyelsesselskaber. Kommunerne kan få bistand fra et af disse selskaber eller fra en anden privat rådgiver til at planlægge og gennemføre byfornyelse.

Amtskommunerne har kun på et enkelt område opgaver efter byfornyelsesloven. Der skal i hver amtskommune nedsættes et byfornyelsesnævn, som har til opgave at afgøre tvister mellem kommune og ejer eller lejer og ejer. Amtskommunen beskikker et antal medlemmerne samt afholder udgifterne til nævnets virksomhed, herunder til kontorhold og udlæg.

Det er den enkelte kommune, der på lokalt niveau tager initiativ til, planlægger og gennemfører byfornyelsen. Den nye lov om byfornyelse indeholder flere beslutningstyper, således at kommunalbestyrelsen får mulighed for at vælge den type, der med hensyn til indhold, procedure og offentlig støtte passer bedst til det byfornyelsesproblem, der skal løses lokalt.

Kommunen kan således træffe beslutning om *helhedsorienteret byfornyelse*, som skal baseres på et handlingsorienteret og tværsektorielt byfornyelsesprogram med angivelse af tidsfølge for gennemførelsen af de enkelte foranstaltninger af f.eks. social, kulturel og trafikal art. I forbindelse med udarbejdelsen af programmet skal kommunalbestyrelsen etablere et forpligtende samarbejde med de parter, som bliver berørt af beslutningerne.

Kommunen kan endvidere træffe beslutning om *bygningsfornyelse*, som er en mere rummelig beslutningstype end den nugældende om byfornyelse eller boligforbedring. Bygningsfornyelse ophæver sondringen mellem byfornyelse og boligforbedring, og kan omfatte et område med flere ejendomme med gård- og boligforbedringer, nedrivninger og nybyggeri eller udelukkende en boligforbedring af den enkelte ejendom. Den nye byfornyelseslov giver således kommunalbestyrelsen mulighed for at opføre nybyggeri som et integreret led i byfornyelsen - med henblik på at undgå de meget dyre ombygninger. Bestemmelsen tager primært sigt på huludfyldning.

Herudover giver den nye byfornyelseslov mulighed for, at kommunen kan opfordre til, at der gennemføres ombygningsarbejder som aftalt boligforbedring, hvor kommunen får mulighed for at understøtte ejer og lejer om gennemførelse af ombygningsarbejder på ejendomme med et mindre renoveringsbehov. Kommunen kan dog ikke påbyde ejere og lejere at anvende den aftalte boligforbedring.

Endelig får kommunen mulighed for at oprette bygningsforbedringsudvalg, som kan yde rente- og afdragsfrie lån til særlige bygningsforbedringsbehov - til beboede landsbyhuse og til fredede og bevaringsværdige bygninger.

Opgavens finansiering:
Byfornyelsen finansieres ved, at stat og kommune yder støtte i form af tilskud samt støtte til lånefinansiering. Boligministeriet fordeler den samlede årlige bevillingsramme mellem kommunerne efter objektive kriterier, der afspejler kommunernes byfornyelsesbehov.

Der er afsat en særlig ramme på 100 mio. kr. til refusion i forbindelse med gennemførelsen af beslutning om helhedsorienteret byfornyelse. Til hver beslutning om helhedsorienteret

byfornyelse, som kommunen træffer, kan der maksimalt tildeles en investeringsramme på 10 mio. kr.

Til bygningsfornyelse kan kommunalbestyrelsen give tilsagn om ydelsesstøtte og ydelsesbidrag til lån optaget til finansiering af udgifter til ombygning, nybyggeri og nedrivning m.v. inden for en investeringsramme, der fastsættes af boligministeren. Kommunerne afholder en række planudgifter m.v. Dertil ydes en statslig refusion på 50 pct.

Modsat det støttede byggeri, er der ikke på byfornyelsesområdet fastsat et maksimalt rammebeløb pr. boligenhed eller pr. m^2. I byfornyelsen er der i stedet lagt vægt på, at kommunerne selv skal bære en væsentlig del af udgifterne ved "dyre ombygningsarbejder". Skønsmæssigt vil alle omkostninger på et niveau over 5.000 kr. pr. m^2 blive konverteret til tabsudgifter, hvoraf kommunen betaler halvdelen.

Nybyggeri kan indgå som alternativ til ombygning, hvis ombygningsudgifterne overstiger en nedre beløbsgrænse på ca. 9000 kr. pr. m^2 (i hovedstadsområdet). Nybyggeriet kan opføres som alment byggeri, som privat udlejningsbyggeri eller som private andelsboliger.

Midler til bygningsforbedringsudvalgene virksomhed stilles til rådighed af kommunen, staten og private bidragsydere. Den del af lånet, der udgøres af kommunale og statslige midler, må højst udgøre 2/3 af de støtteberettigede udgifter.

Der afsættes en særskilt investeringsramme til aftalt boligforbedring, hvorfra der kan søges om støtte efter princippet "først til mølle".

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven:
Efter den eksisterende byfornyelseslovgivning, gennemføres der i den *offentlige* byfornyelse forbedringer og andre ombygninger m.v. af ca. 6.000 boliger årligt. Der forventes i 1997 givet tilsagn om støtte til samlede investeringer på 2.500 mill. kr. Statens og kommunernes udgifter, der i høj grad består af støtte til ydelsen på lån optaget til finansiering af arbejderne, skønnes i 1996 at udgøre henholdsvis knap 700 mill. kr. og ca. 290 mill. kr. Det bemærkes, at de offentlige udgifter fortrinsvis vedrører investeringer gennemført i tidligere år.

Efter lov om *privat* byfornyelse er der i 1996 givet tilsagn om støtte til forbedringer m.v. af ca. 6.000 private udlejningsboliger, svarende til en samlet investering på ca. 330 mill. kr. Statens udgifter, der består af støtte til nedsættelse af de aftalte lejeforhøjelser, udgjorde i 1996 ca. 100 mill. kr. Det bemærkes, at de offentlige udgifter fortrinsvis vedrører investeringer gennemført i tidligere år.

Eventuelle koordinationsmekanismer:
De godkendte byfornyelsesselskaber har dannet samarbejdsorganet Byfornyelsesrådet. Boligministeriet holder jævnligt koordinerende møder med dette råd.

2.3. Individuel boligstøtte.

Reglerne for ydelse af individuel boligstøtte er fastsat i lov om individuel boligstøtte, jf. lovbekendtgørelse nr. 96 af 22. februar 1996, som ændret ved lov nr. 1048 af 11. december 1996.

Boligstøtte kan defineres som individuel hjælp til betaling af en husstands boligudgift. Boligstøttens størrelse er afhængig af husstandssammensætning, pensioniststatus, indkomst, husleje og boligens størrelse. Boligstøtte er en samlet betegnelse for boligsikring og boligydelse, der ydes til en husstand efter individuel ansøgning.

Formålet med boligstøttelovgivningen fremgår ikke direkte af loven. Ifølge forarbejderne til de oprindelige love om boligsikring og boligydelse har formålet været - gennem individuel hjælp til betaling af husstandens husleje - at give befolkningsgrupper med særlig lav betalingsevne mulighed for at bebo en passende bolig. Desuden var formålet at sikre pensionisterne en højere og mere ensartet levestandard, samtidig med at disse befolkningsgrupper fik bedre mulighed for at bo

i det nyere byggeri.

Boligstøtteloven indeholder regler om beregning af boligstøtte, regler om ansøgning om udbetaling, om omberegning og efterregulering, om klage og om administration.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Boligstøtteordningen administreres af kommunerne. Ansøgning om boligstøtte fremsendes af borgerne til kommunalbestyrelsen, som træffer beslutning i hvert enkelt tilfælde. Klage over kommunale afgørelser om individuel boligstøtte, kan indbringes for Det Sociale Ankenævn, der henhører under statsamtet. Beregning, omberegning og efterregulering foregår i det væsentligste på Kommunedata landsdækkende edb-boligstøttesystem.

I perioden 1. januar 1983 til 31. december 1991 var første ankeinstans amtsankenævnet under amtskommunen - for København og Frederiksberg Kommuner dog Boligministeriet - mens Boligministeriet var anden klageinstans i samme periode - fra 1. januar 1987 dog kun vedrørende principielle sager. Forud herfor var første ankeinstans statsamtet og anden ankeinstans Boligministeriet (i perioden 1. januar 1979 til 31. december 1982 var første ankeinstans for boligydelse til pensionister dog amtsankenævnet).

Der er ikke herudover sket ændringer i opgavefordelingen mellem stat, kommuner og amtskommuner, med hensyn til individuel boligstøtte.

Opgavens finansiering
Kommunerne afholder ifølge boligstøtteloven de udgifter, der er forbundet med administration af reglerne om boligstøtte.

Staten refunderer kommunernes udgifter med forskellige satser alt efter hvilken ydelse, der er tale om. Udgifter til boligsikring refunderes med 50 pct., udgifter til boligydelse til pensionister med 75 pct. og udgifter til boligstøtte til visse flygtninge refunderes med 100 pct. i 6,5 år efter datoen for opholdstilladelsen. Lån til betaling af beboerindskud stilles som udgangspunkt til rådighed med 2/3 fra staten. For visse flygtninge dog med 100 pct. Refusionssatsen for boligsikring har været ændret 4 gange siden 1967.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven
Pr. december 1996 var der 328.000 husstande, som modtog boligydelse og 170.000 husstande, som modtog boligsikring. De offentlige udgifter til boligydelse i 1996 var i gennemsnit 18.200 kr. pr. husstand. Den gennemsnitlige udgift til boligsikring var 10.300 kr. pr. husstand.

I 1996 udgjorde de samlede offentlige udgifter til boligydelse 5.948 mill. kr., hvoraf den statslige del udgjorde 4.676 mill. kr. De samlede offentlige udgifter til boligsikring beløb sig til 1.746 mill. kr. Heraf udgjorde den statslige refusion 936 mill. kr.

Eventuelle koordineringsmekanismer
Boligministeriet deltager løbende i en erfaringsarbejdsgruppe i Kommunernes Landsforenings regi.

2.4. Byggeloven og bygningsreglementerne m.v.

Byggelovgivningen har til formål at sikre en tilstrækkelig høj sikkerhed og sundhed i byggeriet. Loven finder anvendelse ved opførelse, tilbygning, ombygning, ændring, nedrivning m.v. af byggeri. Lovgrundlaget er byggeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 805 af 9. oktober 1995 samt bygningsreglement 1995 og bygningsreglement for småhuse 1985. Sidstnævnte erstattes af et nyt småhusreglement, der forventes at træde i kraft i løbet af 1997. Reglementerne har lovteknisk set karakter af bekendtgørelser udstedt med hjemmel i byggelovens bemyndigelser. I bygningsreglementerne fastsættes forskellige regler om udførelse og indretning af bebyggelser.

Bygningsreglementerne er løbende udviklet og forenklet med hensyn til større decentralisering, f.eks. anmeldelsessystemet samt hel/delvis fritagelse for byggesagsbehandling samt større grad af funktionskrav i stedet for tidligere tiders detailkrav. Det tilstræbes løbende at forenkle

kommunalbestyrelsens sagsbehandling under hensyn til, at byggelovgivningens overordnede sikkerheds- og sundhedsmæssige hensyn m.v. samtidig skal tilgodeses.

Den organisatoriske tilrettelæggelse
Boligministeriets varetager regelfastsættelsen og korresponderende virksomhed. Ministeriet er endvidere klageinstans for afgørelser truffet af kommunalbestyrelsen/magistraten i Frederiksberg og Københavns kommuner. Sidstnævnte opgave vil først kunne uddelegeres efter en eventuel hovedstadsreform.

Det er i hele lovgrundlaget fastslået, at kommunalbestyrelsen i den enkelte kommune er bygningsmyndighed. På en række områder gælder følgende:

Byggevaredirektivet (direktiv 89/106 EØF) blev formelt set gennemført i dansk byggelovgivning ved Bygge- og Boligstyrelsens bekendtgørelse nr. 480 af 25. juni 1991. På grund af forsinkelser i Kommissionen med implementeringen af Byggevaredirektivet er harmoniseringen endnu ikke gennemført. Der pågår til stadighed et anseligt myndighedsarbejde i Boligministeriet med implementeringen. Som konsekvens af, at Byggevaredirektivet ikke er anvendeligt, gælder de nationale regler fortsat, herunder godkendelsesordningerne for materialer og konstruktioner og vand- og afløbsmateriel.

ETA-Danmark A/S, jf. afsnit 3. varetager efter bemyndigelse fra boligministeren behandling af sager om godkendelse af materialer, konstruktioner og udførelsesmåder i henhold til bygningsreglementet.

De bebyggelsesregulerende bestemmelser blev ved lov nr. 270 af 2. maj 1990 overført fra lov om kommuneplanlægning (Miljøministeriet) til byggeloven. Samtidig blev kommuneplanlovens bestemmelser om dispensation og klage for området overført. Dette indebar en væsentlig forenkling i myndighedsbehandlingen, da klageadgangen tidligere havde været delt.

Sager vedrørende skorstensfejere blev overført fra Justitsministeriet til Boligministeriet med virkning fra 1. april 1988. I forlængelse af beretning fra Udvalget om forenkling af reglerne om brandværnsforanstaltninger for skorstene og ildsteder samt om skorstensfejernes fremtidige organisatoriske placering fra juni 1992, blev skorstensfejervæsenet i sin helhed overført fra amtsrådene til kommunalbestyrelserne som brand- og ansættelsesmyndighed. Det er kommunalbestyrelsens pligt at sikre, at lovpligtigt skorstensfejerarbejde tilbydes kommunens borgere. Området blev herefter omfattet af byggelovens rekurssystem.

Med lov nr. 362 af 14. juni 1995 indførtes bestemmelser i byggeloven om *individuel måling af forbrugsposter til el, gas, vand og varme* i form af en bemyndigelse. Lovændringen var et resultat af et omfattende udvalgsarbejde, der mundede ud i en betænkning om obligatorisk individuel måling af forbrugsposter (afgivet i februar 1995). Bemyndigelsen er udmøntet i Bygge- og Boligstyrelsens bekendtgørelse nr. 891 af 9. oktober 1996 om individuel måling af el, gas, vand og varme, som trådte i kraft den 1. februar 1997. Som med andre forhold under byggelovgivningen er kommunalbestyrelsen myndighed, ligesom kommunalbestyrelsens afgørelser kan påklages efter reglerne i byggeloven.

Boligministeriet nedsatte i 1995 et tværministerielt udvalg, som fik til opgave at udarbejde en *handlingsplan for tilgængelighed til de fysiske omgivelser.* Udvalget afgav i juli 1997 en betænkning samt udsendte en handlingsplan for handicappedes adgang til det fysiske miljø. Handlingsplanen skal nu følges op, og i den forbindelse skal der bl.a. ske overvejelser om, hvordan amtskommunerne og kommunerne kan følge op på planens intentioner.

2.5. Lejelovgivningen

Lejelovgivningen omfatter primært lov om leje, jf. lovbekendtgørelse nr. 837 af 20 september 1996, lov om lejeregulering i erhvervslokaler mv., jf. lovbekendtgørelse nr. 648 af 25. juli 1995 og lov om midlertidig regulering af boligforholdene, jf. lovbekendtgørelse nr. 913 af 17. oktober 1996. Herudover gælder lov om tvungen administration af udlejningsejendomme jf. lov nr. 610 af

12. december 1984.

Lejelovgivningens formål har siden 1916 været i større eller mindre omfang at regulere lejeforholdet mellem den enkelte lejer og udlejer. Loven har i perioder indeholdt bestemmelser om boliganvisning og offentlig godkendelse af lejens størrelse. I det omfang, der ikke for det støttede byggeri er fastsat særlige regler, gælder lejelovgivningen ligeledes.

Ud over regulering af forholdet mellem lejer og udlejer indeholder lejelovgivningen enkelte egentlige offentlige opgaver:

Boligreguleringsloven erstatter eller supplerer lejelovgivningens regler. Loven er specielt rettet mod de større bykommuner med mange udlejningsboliger og regulerer to hovedområder, huslejefastsættelse og benyttelse af boliger. Det er op til den enkelte kommunalbestyrelse at bestemme om boligreguleringsloven skal gælde i kommunen.

For privat udlejningsbyggeri er i væsentligt omfang fastsat særlige regler om lejefastsættelse, vedligeholdelse og betaling for forbedringer. Disse regler gælder som udgangspunkt i kommuner, hvis indbyggertal oversteg 20.000 den 1. april 1979. Den enkelte kommunalbestyrelse kan beslutte, at reglerne ikke skal gælde i kommunen. For de omfattede kommuner gælder særlige regler om løsning af tvister.

Uenighed mellem parterne om lejeforhold omfattet af lejeloven og erhvervslejereguleringsloven afgøres af domstolene. I kommuner, der er omfattet af boligreguleringsloven, er i stedet som 1. instans nedsat et eller - i enkelte kommuner - flere huslejenævn til afgørelse af tvister mellem lejer og udlejer. Huslejenævnet består af en formand, der beskikkes af amtmanden, og 2 sagkyndige medlemmer, der udpeges af kommunalbestyrelsen. Kommunalbestyrelsen stiller lokaler og sekretariat til rådighed. Huslejenævnets afgørelse kan indbringes for domstolene. I Københavns Kommune indbringes huslejenævnets afgørelse dog i første række for et ankenævn med en formand, som er beskikket af boligministeren og 4 medlemmer, som er beskikket af kommunalbestyrelsen.

Boligreguleringsloven indeholder regler om benyttelse af boliger, herunder at disse ikke må nedlægges, sammenlægges, stå tomme eller overgå til midlertidig benyttelse uden kommunalbestyrelsens godkendelse. Disse regler gælder i alle kommuner, hvor lovens øvrige bestemmelser er gældende. I andre kommuner kan kommunalbestyrelsen træffe beslutning om, at en eller flere af bestemmelserne skal gælde.

I lov om leje er fastsat, at en kommune skal anvise erstatningsbolig til lejere, der opsiges som følge af ekspropriation. Endvidere skal kommunen levere vand og varme til en lejet bolig, hvis udlejer undlader dette. Endelig er der mulighed for, at en kommune kan få stillet indeksfinansierede private udlejningsboliger til rådighed for boligsociale formål.

I lov om tvungen administration af udlejningsejendomme er fastsat, at huslejenævn i de kommuner, hvor et sådant findes, og boligretten i de øvrige kommuner, kan træffe afgørelse om, at en ejendom skal tvangsadministreres på udlejers vegne, såfremt denne har tilsidesat påbud om vedligeholdelse. Administrator udpeges af boligministeren. I særlige tilfælde, hvor ejendommens drift ikke giver mulighed for udførelse af arbejderne, påhviler det kommunen at yde lån til betaling af de budgetterede udgifter.

Som en 3-årig forsøgsordning er der i Københavns og Århus Amter nedsat boligklagenævn til afgørelse af uenighed om overholdelse af god skik og orden i ejendommene. Boligklagenævnene består af en formand, der er statsamtmanden eller en jurist beskikket af denne, samt 4 sagkyndige medlemmer, der beskikkes af boligministeren. Statsamtet yder sekretariatsmæssig bistand i nævnet.

I lov nr. 281 af 27. april 1994 om kommunal anvisningsret, er fastsat, at en kommune kan vælge at købe ret til anvisning af op til hver fjerde lejlighed i en eller flere private udlejningsejendomme.

Opgavens finansiering

Kommunerne afholder driftsudgifterne vedrørende huslejenævn, og staten udgifterne vedrørende boligklagenævn. Staten afholder udgifterne vedrørende kommunal anvisningsret indenfor årlige bevillingsrammer og indenfor et maksimalt refusionsbeløb pr. bolig. Staten yder rentefrie statslån til halvdelen af eventuelle kommunale lån efter tvangsadministrationsloven.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven
Der er som anført ikke i væsentligt omfang egentlige offentlige opgaver forbundet med lejelovgivningen vedrørende privat byggeri. Der er pr. 1. januar 1997 huslejenævn i 145 kommuner. Der blev i 1993 (i 143 kommuner) behandlet 8571 huslejenævnssager. De to boligklagenævn har i perioden juli 1995 - december 1996 behandlet i alt 53 sager.

2.6. Statsbyggeloven

Lov nr. 228 af 19. maj 1971 om statens byggevirksomhed regulerer de statslige styrelsers byggevirksomhed. Hovedprincippet er, at hvert ministerområde selv varetager sin byggevirksomhed og selv søger bevillinger.

Boligministeriet varetager regelfastsættelsen. Ministeriet varetager endvidere visse koordinerende opgaver gennem Samordningsudvalget for den statslige ejendomsforvaltning, hvori de store byggende styrelser og Kommunernes Landsforening deltager. Udvalget er rådgivende for boligministeren.

Området er under reducering, idet en del opgaver er lagt ud til kommunerne eller overgår til statslige selskaber, hvis virksomhed ikke omfattes af loven.

2.7. Vilkår for statsligt og statsstøttet byggeri

Med hjemmel i lov om almene boliger og statsbyggeloven har Boligministeriet udsendt en række regler, der normerer byggeprocessen med henblik på at effektivisere denne eller forbedre processen. Reglerne drejer sig om pris og tid, udbud, kvalitetssikring, brug af beton, bygningsdrift, brug af "Almindelige betingelser for arbejder og leverancer" og "Almindelige bestemmelser om teknisk rådgivning m.m.".

Reglerne forvaltes af Boligministeriet. På det statslige område er statsstyrelserne forpligtet til at overholde reglerne. For det statsstøttede boligbyggeri er forvaltningen decentraliseret til kommunerne, som påser, at reglerne overholdes af de støttede bygherrer og i et vist omfang kan meddele dispensationer.

2.8. Lov om gasinstallationer og installationer i forbindelse med vand- og afløbsledninger.

Formålet med lov om gasinstallationer og installationer i forbindelse med vand- og afløbsledninger er på *gasområdet* at sikre et acceptabelt sikkerhedsniveau for gasinstallationer og på *vand- og afløbsområdet* at bidrage til kvaliteten af de etablerede installationer ud fra et overordnet samfundshensyn.

Staten varetager regelfastsættelse, certificering af produkter og autorisation af Vvs-installatører og kloakmestre. Certificeringen, den sikkerhedstekniske overvågning og autorisationsudstedelsen udføres af Dansk Gasmateriel Prøvning (DGP).

Gasleverandører, kommunalt ejede interessentskaber, kommuner eller private selskaber, varetager tilsyn med gasinstallationer og rapporterer til DGP om sikkerhedsmæssige fejl.

Kommunerne varetager tilsyn med vand- og afløbsinstallationer i forbindelse med byggesagsbehandlingen og rapporterer uregelmæssigheder til DGP.

Lovens forudsatte opgavefordeling mellem stat og gasleverandører/kommuner har eksisteret siden første lov i 1962. DGP´s virksomhed finansieres ved årsafgifter, gebyrer og brugerfinansiering.

2.9.Lovgivning vedr. Kort- og Matrikelstyrelsen, bygnings- og boligregistrering m.v.

Kort- og Matrikelstyrelsen (KMS) har til opgave at varetage statens nuværende og fremtidige opgaver inden for kort- og geodataområdet. Styrelsen skal således etablere og vedligeholde en række landsdækkende geografiske databaser, producere landsdækkende topografiske kort og søkort samt forestå ejendomsregistreringen (matrikelvæsen og bygnings- og boligregistret) i Danmark. Der er tale om såvel produktionsopgaver som myndighedsopgaver. KMS varetager endvidere samordning og koordination af den offentlige sektors produktion af kort- og geodata med henblik på at imødegå en ukoordineret parallelproduktion og dobbeltregistrering hos statslige og kommunale myndigheder m.fl.

3. Opgaver, der løses af selskaber

3.1. ETA Danmark A/S

ETA-Danmark A/S blev i 1991 oprettet i henhold til Byggevaredirektivet, som følge af, at medlemsstaterne i forbindelse med implementeringen af Byggevaredirektivet udpeger et eller flere organer til at udstede europæiske tekniske godkendelser for så vidt angår godkendelser af materialer og konstruktioner m.v. til byggeri samt af materiel m.v. til vand- og afløbsinstallationer. Danmark indgår tillige som medlem af den europæiske organisation for tekniske godkendelser, EOTA, der udarbejder fælles retningslinier for europæiske tekniske godkendelser Harmoniseringen af byggevarer er endnu ikke gennemført, og selskabets primære virksomhed er derfor fortsat at varetage de opgaver, som tidligere blev varetaget af godkendelsessekretariaterne.

3.2. Byggeskadefonden og Byggeskadefonden vedrørende byfornyelsesforanstaltninger.

Byggeskadefonden; jf. lovbekendtgørelse nr. 514 af 19. juni 1997 om almene boliger m.v., yder støtte til udbedring af skader, som har årsag i forhold ved opførelsen af byggeriet, forestår eftersyn af byggeriet og formidler erfaringer med henblik på at begrænse byggeskader. Byggeskadefonden, der blev oprettet i 1986, varetager støttesagsbehandlingen og støtteudbetaling til udbedring af byggeskader i alt støttet byggeri med tilsagn efter den 1.7.1986.

Fonden, der er en selvejende institution, ledes af en bestyrelse på ni medlemmer valgt af Kommunernes Landsforening, Københavns- og Frederiksberg kommuner, Boligselskabernes Landsforening og Boligministeriet.

Fondens midler tilvejebringes via pligtmæssige bidrag fra bygherrerne i forbindelse med opførelsen. Bidraget udgør 1. pct. af det inden byggeriets anskaffelse senest godkendte anskaffelsessum. Der ydes ikke direkte offentlig støtte til fondens virksomhed.

Byggeskadefonden vedrørende byfornyelsesforanstaltninger, jf. lov nr. 381 af 10. juni 1997 om byfornyelse, der pr. 1. januar 1998 afløser den nuværende lov om byfornyelse og boligforbedring, yder tilsvarende støtte til udbedring af skader, der har årsag i forhold ved ombygningsarbejder, udbedringsarbejder og nybyggeri efter byfornyelsesloven. Fonden, der blev oprettet i 1990, er en selvejende institution, der ledes af en bestyrelse på fem medlemmer udpeget af boligministeren på grundlag af indstillinger fra Kommunernes Landsforening, Grundejernes Landsorganisation, Lejernes Landsorganisation og Andelsboligforeningernes Fællesrepræsentation.

Fondens midler tilvejebringes ved, at kommunerne indbetaler 1,5 pct. af de godkendte ombygningsudgifter, når ombygningsregnskabet er godkendt. For nybyggeri dog 1 pct. af de godkendte udgifter ved nybyggeri. Der ydes ikke direkte offentlig støtte til fondens virksomhed.

Boligministeriet forestår regelfastsættelsen for fondenes virksomhed og fører tilsyn med fondene.

3.3. Landsbyggefonden

Landsbyggefonden blev oprettet i 1967 og har gennem tiden overtaget langt hovedparten af al støttesagsbehandling og støttebetaling til arbejder i det eksisterende almene byggeri, herunder støtte til udbedring af byggeskader i det almene byggeri. Landsbyggefonden er endvidere støttemyndighed i forbindelse med støtte til nødlidende almene afdelinger. Driftsstøtten ydes først

og fremmest gennem den såkaldte 5. dels løsning, hvor Landsbyggefonden betaler 2/5, kommunen 1/5, den pågældende boligorganisation 1/5 og det långivende realkreditinstitut 1/5. Landsbyggefonden vejleder samtidig boligorganisationer gennem sin regnskabskonsulenttjeneste, og er samarbejdspartner for såvel staten som kommunerne.

Landsbyggefonden har på få specificerede områder omkring fondens støtteudbetaling fået overdraget kompetence til regelfastsættelse - de udarbejdede regler skal dog godkendes af Boligministeriet.

Fondens midler tilvejebringes alene via bidrag fra de almene boligorganisationer. Der ydes ikke direkte offentlig støtte til fondens virksomhed.

Forside - Indhold - Top/Bund - Forrige/Næste - Hovedside

Udgivet af Indenrigsministeriet

Erhvervsministeriet

Indholdsfortegnelse

1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt
1.1. Indledning
1.2. Om Erhvervsministeriet
1.2.1. Tilsyns- og registreringsvirksomhed
1.2.2. Forbrugerbeskyttelse og forbrugeroplysning
1.2.3. Erhvervsfremme
1.2.4. Søfart
1.3. Historisk udvikling i opgavevaretagelsen
1.3.1. Tilsyns- og registreringsvirksomhed
1.3.2. Forbrugerbeskyttelse og -oplysning
1.3.3. Erhvervsfremme
1.3.4. Søfart
1.4. Udviklingen i samspillet mellem Erhvervsministeriet og amter og kommuner

2. Beskrivelse af de enkelte opgaver inden for ministeriets område
2.1. Erhvervsministeriet, departementet
2.1.1. Turismeområdet
2.1.1.1. Historisk udvikling i opgavevaretagelsen generelt
2.1.1.2. Beskrivelse af opgaverne inden for ministeriets område
2.1.2. Invest in Denmark
2.1.3. Erhvervsøkonomiske konsekvensvurderinger
2.2. Konkurrencerådet
2.2.1. Beskrivelse af Konkurrencestyrelsen generelt
2.2.1.1. Konkurrenceloven
2.2.2. Beskrivelse af de enkelte opgaver under Konkurrencerådet/sekretariatet
2.2.2.1. Konkurrenceloven
2.2.2.2. Licitationsloven
2.2.2.3. Udbudsdirektiverne
2.2.2.4. Energi
2.3. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen
2.3.1. Beskrivelse af Erhvervs- og Selskabsstyrelsen
2.3.2. Beskrivelse af de enkelte opgaver 20
2.3.2.1. Årsregnskabsloven
2.3.2.2. Bogføringsloven
2.3.2.3. Lov om erhvervsdrivende fonde
2.3.2.4. Lov om erhvervsdrivende virksomheder
2.3.2.5. Lov om Forenings-Registeret
2.3.2.6. Lov om kommuners og amtskommuners samarbejde med aktieselskaber m.v.
2.3.2.7. Lov om restaurations- og hotelvirksomhed m.v.
2.3.2.8. Næringsloven
2.3.2.9. Lov om butikstid m.v.
2.3.2.10. Lov om dispachører
2.3.2.11. Lov om translatører og tolke
2.3.2.12. Lov om omsætning af fast ejendom
2.3.2.13. Lov om adgang til udøvelse af visse erhverv i Danmark for statsborgere i De Europæiske Fællesskaber og de nordiske lande

2.3.2.14. Lov om registrerede revisorer
2.3.2.15. Lov om statsautoriserede revisorer
2.3.2.16. Lov om aktieselskaber
2.3.2.17. Lov om anpartsselskaber
2.3.2.18. Forordning (EØF) nr. 2137/85 af 25. juli 1985 om indførelse af europæiske økonomiske firmagrupper
2.3.2.19. Lov om fordelingen af visse fra udlandet modtagne erstatninger
2.3.2.20. Lov om hjemmeservice
2.3.2.21. Lettelse af administrative byrder
2.4 Patentdirektoratet
2.4.1. Beskrivelse af Patentdirektoratet og opgaverne i tilknytning til rettighedsudstedelse
2.4.2. Beskrivelse af de enkelte opgaver
2.4.2.1. Patenter
2.4.2.2. Brugsmodeller
2.4.2.3. Vare-og fællesmærker
2.4.2.4. Mønster
2.4.3. Lovgivning og internationalt arbejde
2.4.4. Erhvervsservice
2.5. Forbrugerstyrelsen
2.5.1. Beskrivelse af Forbrugerstyrelsen generelt
2.5.2. Forbrugerombudsmanden
2.5.2.1. Markedsføringsloven
2.5.2.2. Betalingskortloven
2.5.3. Forbrugerklagenævnet
2.5.4. Statens Husholdningsråd
2.5.5. Styrelsesopgaver
2.5.5.1. Produktsikkerhedsloven
2.5.5.2. Prismærkningsloven
2.6. Erhvervsfremme Styrelsen
2.6.1. Adgang til viden og kompetence
2.6.2. Adgang til kapital
2.6.3. Internationale konkurrenceforhold
2.6.4. Regionalpolitik
2.7. Søfartsstyrelsen
2.7.1. Sikkerhed til søs og tilsyn med skibe
2.7.2. Sejladssikkerhed
2.7.3. Arbejdsmiljøforhold til søs
2.7.4. Ansættelsesretlige og sociale forhold til søs
2.7.5. Registrering af skibe
2.7.6. Uddannelse af søfarende og kontrol med skibes besætning
2.7.7. Opklaring af søulykker, havarier og forureningsuheld
2.7.8. International skibsfartspolitik og søret

3. Beskrivelse af eventuelle opgaver på ministeriets område, der løses af selskaber eller private organisationer
3.1. Danmarks Turistråd
3.2. Turismens Udviklingscenter
3.3. Regionale turismeudviklingsselskaber
3.4. Turistbureauer
3.5. Danmarks Skibskreditfond
3.6. Investeringsfonden for Vækstmarkeder - IFV-fonden
3.7. VækstFonden

4. Regionalfonden
4.1 Lov og bekendtgørelse
4.2 Central eller decentral administration
4.3 Administrationen af regionalfonde i andre EU-medlemslande

Bilag 1 - Erhvervsfremme Styrelsen

1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

1.1. Indledning

Denne rapport giver en beskrivelse af opgaverne indenfor Erhvervsministeriets ressort. Beskrivelsen er disponeret således, at ministeriets hovedopgaver og organisatoriske struktur indledningsvis skitseres. Dernæst beskrives kort den historiske udvikling i opgavevaretagelsen (afsnit 2). I afsnit 3 gives en mere udtømmende beskrivelse af de samlede opgaver på ministerområdet, herunder den eventuelle arbejdsdeling imellem stat, amt og kommuner. Endelig beskrives i afsnit 4 de opgaver, som varetages af selskaber eller private organisationer.

1.2. Om Erhvervsministeriet

Erhvervsministeriet varetager den erhvervspolitiske samordning samt opgaver vedrørende industri, handel- og service, håndværk, søfart og forbrugerområdet.

Ministeriet består af departementet, Konkurrencerådet, Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, Patentdirektoratet, Forbrugerstyrelsen, Erhvervsfremme Styrelsen og Søfartsstyrelsen.

Der er fastlagt en arbejdsdeling mellem Departement og styrelserne. Departementet skal yde bistand til den øverste ledelse med hovedvægten på rådgivnings-, planlægnings-, udviklings-, koordinerings-, og styringsopgaver, mens styrelserne, ud over at varetage sagsbehandlingen i medfør af deres regelgrundlag, skal medvirke i det departementale arbejde på grundlag af deres fagkundskab på de enkelte sagsområder.

De samlede opgaver i Erhvervsministeriet kan inddeles i følgende fire hovedgrupper:

Tilsyns- og registreringsvirksomhed

Forbrugerbeskyttelse og forbrugeroplysning

Erhvervsfremme

Søfart

1.2.1. Tilsyns- og registreringsvirksomhed

Området har til formål at sikre at erhvervsreguleringen - dvs. de love og regler der påvirker erhvervslivet - efterleves og udvikles således, at reguleringen søger at fremme en effektiv samfundsøkonomisk ressourceudnyttelse på kort og lang sigt. Reguleringen har bl.a. betydning for virksomhedernes muligheder for at udvikle nye produkter, effektivisere produktionen og omstille sig, når omverdenen ændrer sig.

En række af Erhvervsministeriets styrelser har størsteparten af deres arbejdsopgaver under denne hovedgruppe:

Konkurrencerådet har som hovedformål, at fremme konkurrencen og dermed en effektivitetsbetinget udvikling af erhvervsstrukturen samt at tilstræbe tidssvarende, effektivitetsfremmende internationale konkurrenceretlige vilkår for virksomheder. Konkurrencerådet fungerer endvidere som formidler af viden og erfaring inden for bl.a. det konkurrenceretlige område samt offentlige udbud.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen tilbyder erhvervslivet adgang til de i styrelsen registrerede

oplysninger. Styrelsen har endvidere til formål at skabe gennemsigtighed/offentlighed omkring virksomheders forhold gennem registrering, og at påse at betingelserne for at udøve visse former for erhvervsvirksomhed er opfyldt. Endvidere er det styrelsens formål at tilvejebringe internationalt tidssvarende og effektivitetsfremmende retlige rammer for virksomhedsudøvelse og virksomheders forhold.

Patentdirektoratet har til formål at beskytte den industrielle ejendomsret gennem udstedelse af patenter, registrering af varemærker o.lign. samt at yde erhvervsservice i forlængelse heraf.

1.2.2. Forbrugerbeskyttelse og forbrugeroplysning

Grundprincippet i forbrugerpolitikken er at sikre den enkeltes forbrugeres interesse. Hovedvægten lægges på det forebyggende arbejde.

Forbrugerstyrelsen varetager Erhvervsministeriets opgaver på forbrugerområdet. Forbrugerstyrelsen skal medvirke til at skabe og fastholde et højt niveau for forbrugerbeskyttelse på områderne kvalitet, sikkerhed og sundhed samt økonomiske og juridiske rettigheder. Styrelsen skal endvidere indsamle viden, informere og rådgive på forbrugerområdet.

Forbrugerstyrelsen fungerer endvidere som sekretariat for Forbrugerklagenævnet, Forbrugerombudsmanden samt Staten Husholdningsråd. Med et fælles sekretariat skal forbrugerne blot henvende sig til en offentlig myndighed om generel vejledning eller for at få løst en konkret problem på områder som markedsføring, køb eller anvendelse af varer og tjenesteydelser.

1.2.3. Erhvervsfremme

Erhvervsfremme er et element i erhvervspolitikken. Støtte til private virksomheders aktiviteter kan medvirke til at fremme strukturudviklingen, bedre konkurrenceevnen og styrke sektorpolitiske målsætninger.

Erhvervsfremme Styrelsen arbejder i samarbejde med erhvervslivet og dets organisationer på, at styrke dansk erhvervslivs internationale konkurrenceevne ved at udvikle de erhvervsøkonomiske rammebetingelser. Det sker ved at bidrage til at sikre virksomhederne de bedst mulige vilkår for innovation og kompetenceopbygning og fremme eksport og internationalisering.

1.2.4. Søfart

Danmark er den tredjestørste europæiske søfartsnation. Det er derfor væsentligt, at søfartserhvervet får de bedst mulige rammebetingelser inden for EU og globalt.

Søfartsstyrelsen har som hovedformål at tilgodese sikkerheden for skibe, havanlæg og deres ombordværende samt sikre danske farvande og havne mod skader og forurening fra skibe. Derudover at sikre de søfarendes arbejdssikkerhed, sundhed og trivsel, sikre en betryggende matrikulering og efterfølgende rettighedsregistrering af danske skibe. Endvidere at sikre at danske søfarende uddannes i nødvendigt antal og på en sådan måde, at uddannelsen har det nødvendige sikkerhedsmæssige indhold samt er et aktivt element i dansk søfarts konkurrenceven. Endelig er det et hovedformål, at bidrage til at sikre de optimale erhvervsmæssige rammebetingelser for dansk skibsfart og værftsindustri, bl.a. gennem varetagelse af den internationale skibsfartspolitik og søretten

1.3. Historisk udvikling i opgavevaretagelsen

I 1979 skifter ministeriet navn fra Handelsministeriet (Ministeriet for handel, håndværk, industri og søfart) til Industriministeriet.

Samme år overføres opgaver vedrørende energi til ministeriet i en selvstændig afdeling. Denne afdeling bliver i løbet af året udskilt i et selvstændigt Energiministerium.

I 1987/88 gennemføres en større omstrukturering af ministeriet, som ændrer på forholdet mellem

departement og styrelser, og som gennem sammenlægninger af en række styrelser og direktorater resulterer i den styrelsesstruktur, som principielt gælder i dag.

I forbindelse med regeringsomdannelsen i 1993 etableres Ministeriet for Erhvervspolitisk Samordning. Ministeriet skal koordinere erhvervspolitikken på tværs af samtlige erhvervsministerier.

I 1994 sammenlægges Industriministeriet og Ministeriet for Erhvervspolitisk Samordning til Industri - og Samordningsministeriet. Og i 1995 ændres navnet til Erhvervsministeriet.

Fra primo 1993 til oktober 1994 var turismeområdet udskilt i et særligt Ministerium for Kommunikation og Turisme.

I forbindelse med årsskiftet 1996/97 overgik det finansielle område og Finanstilsynet til Økonomiministeriet.

1.3.1. Tilsyns- og registreringsvirksomhed

Lov om *tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger* var fra 1955 og siden fra 1974 sammen med lov om priser og avancer fra 1974 det centrale grundlag for Monopoltilsynets virksomhed. Opgaven blev varetaget af Monopoltilsynet.

Monopolloven havde til formål at forhindre urimelige priser og forretningsbetingelser samt at sikre de bedst mulige vilkår for den frie erhvervsudøvelse. Pris- og avanceloven havde som formål at bidrage til den økonomiske stabilisering gennem tilsyn med priser samt tilsvarende foranstaltninger overfor takster, avancer og honorarer.

I 1986 blev der udarbejdet et forslag til en ny *konkurrencelov* på baggrund af en betænkning fra monopollovudvalget (nr. 1075/1986). Den nye konkurrencelov fik til formål at fremme konkurrencen og dermed styrke effektiviteten i produktion og omsætning. Det skulle ske ved at sikre størst mulig gennemsigtighed i konkurrenceforholdene bl.a. ved at offentliggøre undersøgelser om konkurrenceforhold på vigtige brancheområder, samt ved indgreb i form af påbud.

I 1990 trådte den nye konkurrencelov i kraft og samtidig ændrede tilsynet navn til *Konkurrencerådet/Sekretariatet.*

Med firmaloven fra 1889 og aktieselskabsloven fra 1917 blev grundlaget for *reguleringen af det selskabsretlige område* lagt. *Aktieselskabs-registeret* rolle var at fungere som ren registreringsmyndighed. Siden har der været tendenser til, at Aktieselskabsregisteret også bør overvåge det indsendte, dog uden at lovgrundlaget blev ændret.

Den moderne næringsretlige regulering begyndte med næringsloven fra 1857. Der var fra starten tale om en meget omfattende lovgivning som gav anledning til en stor administration. Både lovgivning og administration er i løbet af de seneste årtier blevet indskrænket meget.

I forbindelse med Industriministeriets strukturreform i 1987/88 ændrede aktieselskabsregistret navn til *Erhvervs- og Selskabsstyrelsen* for således at få en bredere benævnelse for styrelsen og de opgaver, som nu varetages af denne.

Patentdirektoratet begyndte sin virksomhed i 1881. Opgaven har lige siden starten været rettighedsudstedelse. Både den danske patentlov og varemærkelov har begge lidt over 100 år på bagen. Men selve udførelsen af opgaverne har ændret sig voldsomt især de seneste år som følge af den stigende internationalisering og den teknologiske udvikling.

Fra 1. januar 1987 fik Patentdirektoratet status som statsvirksomhed og senere fra 1992 som kontraktstyrelse.

1.3.2. Forbrugerbeskyttelse og -oplysning

Den ældste institution inden for forbrugerområdet var Statens Husholdningsråd, der blev oprettet ved lov i 1935 - som den første af sin art i Europa. Allerede da stod det klart at der måtte anvendes virkemidler som gjorde det muligt at nå ud til mange danske hjem for at formidle direkte oplysning til forbrugerne.

På baggrund af Forbrugerkommissionens betænkninger blev Forbrugerombudsmands-institutionen og Forbrugerklagenævnet oprettet i 1975.

Ved Industriministeriets strukturreform i 1987 blev *Forbrugerstyrelsen* oprettet gennem sammenlægning af sekretariaterne i henholdsvis Statens Husholdningsråd, Forbrugerklagenævnet og Forbrugerombudsmanden. Formålet med sammenlægningen var at skabe en mere sammenhængende og koordineret indsats overfor forbrugerne.

1.3.3. Erhvervsfremme

Erhvervsministeriets erhvervsfremmeopgaver udspringer af teknologi- og erhvervsfremmepolitikken op gennem 1960'erne og især 1970'erne.

Lov om teknologisk service (1973), lov om udviklingsfondet (1970) udgjorde sammen med lov om Statens Tekniske Prøvenævn (1973) det oprindelige grundlag for den teknologipolitiske indsats. Siden kom en række aktiviteter EDB-Fondet, Formidlingsrådet, Statstilskud til produktudvikling mv. til. I 1980 samledes de teknologiorienterede aktiviteter i Teknologistyrelsen.

Med baggrund i lov om egnsudvikling fra 1977 udbyggedes Egnsudviklingsdirektoratet i Silkeborg med ordninger som havde til formål at yde offentlig medfinansiering af virksomheders anlægsinvesteringer.

Danmarks Erhvervsfond blev oprettet i 1960 og her samledes administrationen af en række erhvervsfremmeordninger herunder eksportkreditordningen og en række eksportfremmeordninger.

Alle disse aktiviteter, med undtagelse af eksportkreditordningen, blev ved Industriministeriets strukturreform pr. 1. januar 1988 samlet i Industri og Handelsstyrelsen, som tillige overtog en række opgaver fra departementet vedrørende ind og udførsel af varer og tjenester, standardisering, tekniske handelshindringer mv.

I 1993 ændrede styrelsen navn til *Erhvervsfremme Styrelsen.* Og fra 1995 blev også eksportkreditordningen lagt ind i styrelsen efter bl.a. at have været privatiseret i A/S EKR i en årrække.

1.3.4. Søfart

Reguleringen af søfartsområdet tog sin begyndelse allerede med Frederik den II' søret fra 1567. Den første navigationsskole blev oprettet i 1647. Fra midten af 1600 tallet blev der ført lokale skibsregistre ved toldkamrene i 1867 trådte den første lov om skibsregistrering i kraft. Med dampskibenes fremtrængen blev der fra 1832 foretaget tilsyn med indretninger der blev drevet med dampmaskiner ved særlige synsmænd og i 1874 kom den første lov om maskinmesteruddannelsen. I 1920 blev der oprettet et egentligt statsligt skibstilsyn.

Søfartsstyrelsen blev dannet som led i Industriministeriets strukturreform i 1988 ved en sammenlægning af Direktoratet for Statens Skibstilsyn, Direktoratet for Søfarende, Direktoratet for Søfartsuddannelsen, Skibsregistret, Velfærdskontoret og Statens Istjeneste.

Samtidig blev der i departementet oprettet et skibsfartspolitisk sekretariat med international søfartspolitik og søret som område. Det er i 1996 blevet udlagt til Søfartssyrelsen.

1.4. Udviklingen i samspillet mellem Erhvervsministeriet og amter og kommuner

Erhvervsministeriets opgaver har traditionelt knyttet sig til tilsyns- og registreringsvirksomhed. Der har været tale om meget specialiserede myndighedsopgaver, og derfor har de været løst på

centralt statsligt niveau. I forbindelse med udførelsen af opgaverne har der kun i meget begrænset omfang været udlagt konkrete myndighedopgaver til kommuner og amter.

På andre dele af det erhvervspolitiske område fx erhvervsfremmeområdet, som er et af de nyere opgaveområder, er der i dag et udbredt samspil mellem den statslige og den kommunale og amtslige indsats. Samspillet baserer sig ikke på en fast opgaveudlægning eller -fordeling, men på en fælles vilje til at koordinere indsatsen på området.

Den statslige indsats på området har som nævnt oven for især udviklet sig siden 70'erne og har i dag som formål at sikre erhvervslivet gode rammebetingelser på en lang række områder fx. i form af en let adgang til viden og kapital, støtte til internationalisering og eksport mv.

I takt med at kommuner og amter indenfor de seneste 10 år af egen drift har bevæget sig ind på området med etablering af rådgivning, konkrete erhvervsfremmetilbud og lokale og regionale erhvervsudviklingsprogrammer mv. opstår der et behov for koordinering.

Denne koordinering sker i dag gennem Erhvervsudviklingsrådets godkendelse og medfinansiering af regionale erhvervsudviklingsprogrammer. Og senest har Erhvervsministeriet i forbindelse med Regionalpolitisk Redegørelse fra 1995 foreslået at etablere regionale erhvervsknudepunkter, hvor de lokale og regionale erhvervspolitiske aktører kan koordinere indsatsen og udstikke de fælles visioner for indsatsen.

Også på EU-strukturfondsområdet er der et udbredt samspil mellem ministeriet og amter og kommuner. Amterne varetager sekretariatsfunktionen fx i form af den indledende og indstillende sagsbehandling i de støtteudpegede områder. Erhvervsfremme Styrelsen varetager på baggrund af indstillinger fra regionen den endelige tilsagnsgivning og kontakten til EU-Kommissionen.

2. Beskrivelse af de enkelte opgaver inden for ministeriets område

2.1. Erhvervsministeriet, departementet

Erhvervsministeriets departement har som opgave at bistå ministeren med udvikling og planlægning på det erhvervspolitiske område. Det er et led i departementets arbejde at sikre dansk indflydelse på EU's erhvervs-, forbruger- og konkurrencepolitik.

Herudover udarbejder departementet lovforslag og bistår ministeren i folketingsarbejdet og i kontakten til erhvervslivets- og fagbevægelsens organisationer.

Udover disse almindelige departementale opgaver varetages en række selvstændige områder direkte fra departementet. Det drejer sig om følgende.

- Turismeområdet

- Invest in Denmark

- Erhvervsøkonomiske konsekvensvurderinger

2.1.1. Turismeområdet

2.1.1.1. Historisk udvikling i opgavevaretagelsen generelt

I perioden indtil 1986 var de offentlige myndigheders indsats på turisme-området af relativt begrænset omfang. Statens indsats bestod primært i støtte til Danmarks Turistråd med henblik på Turistrådets varetagelse af markedsføringen af Danmark i udlandet.

Kommunerne ydede driftsmæssig støtte - ofte via turistforeninger - til de lokale turistbureauer. Støtten gik især til turistbureauernes lokale service- og markedsføringsopgaver.

I 1986 aflagde regeringen ved industriministeren den 1. turistpolitiske redegørelse. I redegørelsen

præsenteres en turistpolitisk handlingsplan, hvor det foreslås, at Danmarks Turistråd udover fortsat at gennemføre markedsføring i udlandet også skal arbejde for at øge indlandsturismen. Handlingsplanen indeholder også forslag til fremme af produktudvikling og uddannelse.

I 1991 blev handlingsplanen justeret til primært at fremme etableringen af virksomhedssamarbejder om produktudvikling og markedsføring.

I den 2. turistpolitiske redegørelse fra 1991 fastholdes indsatsen på de nævnte områder, idet der dog sættes yderligere fokus på behovet for samarbejde mellem virksomheder og offentlige myndigheder.

I 1994 offentliggjorde Erhvervsfremmestyrelsen Ressourceområdeanalysen Turisme/Fritid. Regeringen ved det daværende Ministerium for Kommunikation og Turisme fremlagde senere samme år den 3. turistpolitiske redegørelse.

Analysen og redegørelsen medførte en kursændring i den statslige turismefremme. Der blev formuleret en turistpolitisk strategi, hvor det blev fastslået, at Danmarks Turistråd i højere grad skulle udvikle nye markeder. Samtidig blev det besluttet at styrke turisterhvervets kompetenceudvikling gennem oprettelse af Turismens Udviklingscenter og at styrke produktudviklingen ved at medvirke ved etableringen af en række regionale udviklingsselskaber (turismenetværksordning).

I oktober 1994 blev turismeområdet ved en ressortomlægning overført til Erhvervsministeriet.

2.1.1.2. Beskrivelse af opgaverne inden for ministeriets område

Udviklingen af turismen og turisterhvervets rammevilkår afhænger i høj grad af beslutninger og initiativer på andre politikområder, f.x. kultur, miljø og fysisk planlægning, trafik og infrastruktur samt uddannelsesområdet.

I det følgende vil der imidlertid udelukkende blive redegjort for den opgavevaretagelse, der sker inden for Erhvervsministeriets ressort.

Staten

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Der er udover Finansloven ingen lovgivning vedrørende turisme. Af FL 96 fremgår det, at målsætningen med den statslige turismefremmeindsats er at skabe øget vækst i turisterhvervene til gavn for det danske samfund. Det fastslås videre, at midlerne især skal anvendes til Danmarks Turistråd, markedsføring, kompetenceudvikling og strukturudvikikling.

De statslige opgaver på området består primært af:

- udarbejde turismepolitik (politikformulering og strategiudvikling på baggrund af dialog og analyser).

- overordnet administration af Finanslovsbevillingen til turismefremme,

- controller-funktion i forhold til bl.a. Danmarks Turistråd,

- koordinering med andre myndigheder mv., som gennemfører initiativer med betydning for turismen,

- medvirke til at sikre klar rollefordeling mellem turismens aktører.

- deltagelse i internationalt samarbejde i bl.a. EU, OECD og nordisk regi.

Opgaverne er hovedsageligt af udviklende karakter. Ansvaret for Finanslovsbevillingen er dog en

typisk myndighedsopgave. Forberedende sagsbehandling af driftsprægede og fagligt orienterede opgaver er udlagt til Danmarks Turistråd, jf. nedenfor. Af samme grund er der ikke udlagt opgaver på turismeområdet til en styrelse.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

En række af de opgaver, som varetages bl.a. i henhold til turismefremmebevillingen, er udlagt til andre organisationer, jf. nedenfor.

Opgavens finansiering

Opgaven er skattefinansieret.

Der findes en tilskudsordning (turismenetværksordningen), der har til formål at støtte etableringen af regionale turismeudviklingsselskaber og nationale netværkssamarbejder. For udviklingsselskaberne er der krav om deltagelse og medfinansiering fra erhvervet og amter og kommuner.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Den samlede turismefremmebevilling på Finansloven udgør i 1996 ca. 185 mio. kr. Heraf går godt 120 mio. kr. til Danmarks Turistråd. Den statslige bevilling til turisme har generelt set været stigende siden 1967.

Der er p.t. i Erhvervsministeriet 4-5 personer beskæftiget med turisme.

Eventuelle koordinationsmekanismer

Der er nedsat et Turistpolitisk Kontaktudvalg, hvor emner af væsentlig betydning drøftes. Udvalget består af erhvervets organisationer, en arbejdstagerorganisation, Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen m.fl.

For øjeblikket gennemføres en dialog med ressourceområdet, der har til formål at afdække barrierer for udviklingen af turismen og at komme med forslag til forbedringer af rammebetingelserne.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Der foreligger ikke undersøgelser af brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen.

Udenlandske erfaringer

Næsten alle lande, herunder bl.a. de fleste OECD-lande, har fordelt de nationale opgaver på turismeområdet mellem et ministerium, som varetager administration samt strategiske og politikformulerende opgaver, og et organ, som varetager markedsføringen og evt. andre mere operative opgaver.

I Sverige er der ud over et turistråd og et departement også en turismestyrelse, som tager sig af de driftsorienterede opgaver.

I en række lande, bl.a. de sydeuropæiske, er staten - set i forhold til Danmark - en meget aktiv medspiller på turismeområdet. I nogle af landene ejer staten hoteller eller udsteder autorisationer til at drive hoteller mv. Samtidig yder staten i disse lande typisk store tilskud til turismeudvikling.

Amtskommuner

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

De fleste amtskommuner igangsætter på eget initiativ (ikke fastsat ved lov) turismeudviklingsaktiviteter. Aktiviteterne vedrører produktudvikling i regionen, udgivelse af

informationsmateriale, koordination f.x. i relation til andre politikområder (f.x. regionsplaner og miljøpolitik), analyser mv.

Det kan dog forventes, at indsatsen fx på produktudviklingsområdet fremover i højere grad vil ske gennem de regionale turismeudviklingsselskaber.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

De fleste amtskommuner forventes inden årets udgang at deltage i de regionale udviklingsselskaber, jf. nedenfor.

Opgavens finansiering

Opgaven er skattefinansieret.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Det skønnes, at amtskommunerne tilsammen anvender ca. 30 mio. kr. til turismefremme.

Eventuelle koordinationsmekanismer

Der er med etableringen af de regionale turismeudviklingsselskaber skabt nye rammer for en tættere koordination i løsningen af de regionale opgaver på turismeområdet.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Kendes ikke.

Udenlandske erfaringer

Også i andre lande deltager regionerne aktivt i turismeudviklingen.

Kommuner

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Kommunerne iværksætter på eget initiativ opgaver på turismeområdet.

En række kommuner (ca. 200 i alt) varetager følgende opgaver direkte eller gennem et turistbureau:

- information og service til turister, herunder produktion af brochurer og guides,

- udvikling og koordination af lokale begivenheder og attraktioner.

En række kommuner deltager endvidere i de regionale turismeudviklingsselskaber.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Informations- og servicevirksomhed foregår primært gennem turistbureauer. Markedsføring og produktudvikling kan fremover forventes i vidt omfang at ske gennem de regionale udviklingsselskaber.

Opgavens finansiering

Opgaven er skattefinansieret.

Finansieringsmodellerne for de lokale/kommunale driftsopgaver, herunder drift af turistbureauer, er forskellig fra kommune til kommune. For turistbureauerne vil der dog typisk være tale om en

kombination mellem et kommunalt driftstilskud, tilskud fra den lokale turistforening samt turisternes brugerbetaling.

Kvantitativ/statistik beskrivelse af opgaven

Eventuelle koordinationsmekanismer

Der er med etableringen af de regionale turismeudviklingsselskaber skabt nye rammer for en tættere koordination i løsningen af de lokale/kommunale drifts- og udviklingsopgaver på turismeområdet.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Jf. nedenfor (afsnittet vedrørende turistbureauerne).

Udenlandske erfaringer

Jf. nedenfor (afsnittet vedrørende turistbureauerne).

2.1.2. Invest in Denmark

Grundlag, formål og indhold samt udvikling

I 1988 besluttede den daværende regering at gennemføre en 3-årsplan om statslig fremme af udenlandske højteknologiske investeringer i Danmark for et samlet budget på 65 mio. kr. Nævnte investeringsfremmeprogram blev i 1992 forlænget for perioden 1993-95 med et budget på 60 mio. kr. Herefter har Investeringsfremmearbejdet figureret som et selvstændigt punkt på finansloven med et årligt budget på 20 mio. kr.

Planens hovedmål var at bidrage til internationaliseringen af dansk erhvervsliv og aktiviteterne blev målrettet mod investeringer fra U.S.A og Japan. I midten af 1993 blev landeprioriteringen udvidet til også at omfatte U.K. og Frankrig. Endvidere blev det besluttet at fokusere på sektorer og styrkepositioner, i stedet for en markedsføring af Danmark af karakteren generel imagekampagne. Der blev ligeledes sat fokus på spørgsmålet om sagsstyring i form af oprettelse og fortsat udvikling af en enkeltsagsdatabase, ligesom der blev lagt vægt på at forbedre enkeltsagsbehandlingen i dybden, f.eks. ved udarbejdelse af individuelle investeringsoplæg (proposals).

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Investeringsfremmeaktiviteten i udlandet har været gennemført af de i målgruppelandene berørte ambassader og generalkonsulater - understøttet af de relevante markedsføringsmaterialer om Danmark generelt som investeringsland og mere specifikt i form af sektorrapporter om de nævnte danske styrkepositioner.

I Danmark har forberedelse, koordination og investorbetjening fra starten været varetaget af Investeringssekretariatet i Udenrigsministeriet indtil januar 1993, hvor ansvarsområdet blev overdraget til Ministeriet for Erhvervspolitisk Samordning. I forbindelse med fusionen mellem Ministeriet for Erhvervspolitisk Samordning og Industriministeriet (nu Erhvervsministeriet) i februar 1994, blev ansvaret for investeringsfremmearbejdet overdraget hertil. I alt aflønnes der over budgettet for Investeringsfremmearbejdet 32 personer.

Fra projektets start blev der tilknyttet en referencegruppe (senere Investeringsfremmeudvalget) med repræsentanter for bl.a. ministerier, erhvervsorganisationer og de lokale erhvervschefer.

Opgavens finansiering

Skattefinansieret

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Se ovenfor.

Eventuelle koordinationsmekanismer

Investeringsfremme har i mange år haft de lokale og regionale områders interesse. Mange danske kommuner har tidligere søgt at markedsføre lokal-området i udlandet. Gennem de sidste år har flere af de lokale initiativer slået sig sammen i større enheder og dannet **r**egionale **i**nvesterings**f**remme**o**rganisationer (RIFO) på tværs af amts- og kommune-grænser.

Udviklingen, som sker under tilskyndelse af Erhvervsministeriet giver mulighed for et tættere og mere formaliseret samspil mellem Invest in Denmark og de regionale organisationer i arbejdet med at tiltrække udenlandske investeringer, så der skabes grundlag for en samlet national indsats på området. Danmark skal i arbejdet med at tiltrække udenlandske investeringer fremstå koordineret og samlet såvel nationalt som internationalt. Samarbejdet mellem det statslige investeringsfremmearbejde og RIFO'erne er etableret ved en rammeaftale, der er frivillig og ikke eksklusiv. Aftalen er grundlaget for et meget tæt samarbejde både i markedsføringen og i den konkrete sagshåndtering.

En række organisationer har løbende tilsluttet sig, således at der i dag er tilsluttet 10 RIFO'er, som tilsammen dækker omkring 3/4 af Danmarkskortet, og der er forhandlinger i gang med alle øvrige regioner.

Udenlandske erfaringer

Med henblik på at skabe en stærkere strategisk platform for investeringsfremmearbejdet fra 1997 og fremover har der været gennemført et strategiprojekt (STRATEGI 97+). I den forbindelse aflagde Invest in Denmark besøg hos 4 af de førende investeringsfremmeorganisationer i Europa. Omend erfaringerne fra disse besøg vil indgå i de forandringsprocesser, der skal gennemføres i Invest in Denmark, vil det dog ikke give anledning til væsentlige ændringer i samarbejdet med RIFO'erne.

2.1.3. Erhvervsøkonomiske konsekvensvurderinger

Opgavens lovgrundlag

Statsministeriets cirkulære om bemærkninger til lovforslag nr. 12 af 11. november 1995.

Den organisatoriske tilrettelægning

Erhvervsmæssige konsekvensvurderinger skal gennemføres af ressortministeriet i forbindelse med alle lovinitiativer. Kontoret koordinerer og vurderer de samlede konsekvensvurderinger samt yder rådgivning til ressortministerierne.

Opgavens finansiering

Skattebetaling

Kvantitativ beskrivelse af opgaven

Se generelt

Koordinationsmekanismer

Der er nedsat et koordinationsudvalg vedrørende erhvervsøkonomiske konsekvensvurderinger med deltagelse af ressortministerier og organisationer.

Brugernes/borgernes syn på opgavens løsning

Udenlandske erfaringer

Der gennemføres erhvervsmæssige konsekvensvurderinger i ministerie-regi i de fleste EU-lande. En del EU-lande og EU-kommissionen overvejer at styrke området yderligere.

2.2. Konkurrencerådet

2.2.1. Beskrivelse af Konkurrencestyrelsen generelt

Konkurrencestyrelsen er sekretariat for Konkurrencerådet. Konkurrencerådet påser overholdelsen af konkurrenceloven og de forskrifter, der er udstedt i medfør af loven.

Konkurrencerådet hører ind under Erhvervsministeriet, men har en uafhængig stilling i forhold til dette. Afgørelser fra rådet kan ikke indbringes for erhvervsministeren, men alene indankes for konkurrenceankenævnet.

Konkurrencestyrelsen administrerer konkurrenceloven og licitationsloven og har tillige ansvaret for gennemførelsen af visse af EUs udbudsregler. Sekretariatet har endvidere opgaver i forbindelse med EU-Kommissionens konkurrencemyndighed. Endelig er styrelsen også sekretariat for Elprisudvalget og Gas- og Varmeprisudvalget.

Konkurrencestyrelsen består af: Direktion, 5 driftsenheder, et administrationssekretariat, et juridisk-internationalt sekretariat, et udbudskontor og et energikontor.

Konkurrencestyrelsen havde i 1995 98 heltidsansatte medarbejdere. Samlede udgifter 47,8 mio. kroner.

2.2.1.1. Konkurrenceloven

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Konkurrencelov. Lov nr. 384 af 10. juni 1997.

Konkurrenceloven har til formål at fremme en effektiv samfundsmæssig ressourceanvendelse gennem virksom konkurrence.

Loven omfatter enhver form for erhvervsvirksomhed, privat og offentlig. Konkurrenceloven forbyder konkurrencebegrænsende aftaler og misbrug af dominerende stilling. Forbudene gælder ikke hvis en konkurrencebegrænsning er en direkte eller nødvendig følge af offentlig regulering eller, hvis der er tale om myndighedsudøvelse. Spørgsmålet om der er tale om en offentlig regulering afgøres af den pågældende myndighed. I stedet kan Konkurrencestyrelsen rette henvendelse til pågældende myndighed, der har pligt til at svare inden tre måneder. Henvendelsen og myndighedens besvarelse kan offentliggøres. Forbudet mod konkurrencebegrænsende aftaler gælder ikke, hvis de involverede virksomheder har en samlet årlig omsætning under 1 mia. kr. og under 10% af markedet eller under 150 mio. kr. i samlet årlig omsætning.

2.2.2. Beskrivelse af de enkelte opgaver under Konkurrencerådet/ sekretariatet

2.2.2.1. Konkurrenceloven

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Bekendtgørelse af Konkurrencelov. Industriministeriets lovbekendtgørelse nr. 114 af 10. marts 1993, ændret ved lov nr. 357 af 9. juni 1995.

Konkurrenceloven har til formål at fremme konkurrencen og derved styrke effektiviteten i produktion og omsætning.

Loven omfatter al erhvervsvirksomhed, såvel privat som offentlig (dvs. statslig såvel som

kommunal og amtskommunal erhvervsvirksomhed). Konkurrencestyrelsen skal fremme konkurrencen ved at skabe gennemsigtighed om konkurrenceforhold. Hvis gennemsigtighed er et utilstrækkeligt middel til at skabe konkurrence, kan Konkurrencestyrelsen søge dette opnået gennem forhandling. Lykkes det ikke, kan der gribes ind med påbud. Muligheden for påbud gælder dog ikke over for offentlig erhvervsvirksomhed eller over for forhold, som er reguleret af anden offentlig myndighed. I stedet kan Konkurrencestyrelsen rette henvendelse til vedkommende offentlige myndighed om forholdet, som kan offentliggøres.

Typisk myndighedsudøvelse. Administrationen af konkurrencereglerne er altid blevet varetaget af en statslig konkurrencemyndighed.

Organisatoriske tilrettelæggelse

Se under 2.2.1.

Opgavens finansiering

Skattefinansieret.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Se under 2.2.1.

Udenlandske erfaringer

I EU (og så vidt vides i alle lande med en udviklet markedsøkonomi) eksisterer der love, som regulerer erhvervsvirksomheders konkurrenceforhold. Disse administreres af statslige konkurrencemyndigheder.

2.2.2.2. Licitationsloven

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Licitationsloven - tilbudsgivning i Bygge- og Anlægssektoren. Industriministeriets lov nr. 216 af 8. juni 1966, ændret ved lov nr. 818 af 19. december 1989.

Loven finder anvendelse på tilbudsgivning ved arbejder og leverancer inden for bygge- og anlægsvirksomhed. Ressourcemæssigt har den mindre betydning i Konkurrencerådets arbejde. Myndighedsudøvelse.

Finansiering

Skattefinansieret.

2.2.2.3. Udbudsdirektiverne

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Sekretariatet administrerer følgende tre EU-udbudsdirektiver:

Tjenesteydelsesdirektivet:

Bekendtgørelse om samordning af fremgangsmåderne ved indgåelse af kontrakter om offentlige indkøb af tjenesteydelser i De Europæiske Fællesskaber (bekendtgørelsen gennemfører Rådets direktiv nr. 92/50/EØF af 18. juni 1992, EFT 1992 L 209/1. Industriministeriets bekendtgørelse nr. 415 af 22. juni 1993.

Indkøbsdirektivet:

Bekendtgørelse om fremgangsmåderne ved offentlige indkøb (bekendtgørelsen gennemfører

Rådets direktiv nr. 93/36/EØF af 14. juni 1993, EFT 1993 L 199/1). Industri- og Samordningsministeriet bekendtgørelse nr. 510 af 16. juni 1994

Forsyningsvirksomhedsdirektivet:

Bekendtgørelse om udbud af indkøb inden for vand- og energiforsyning samt transport og telekommunikation i Det Europæiske Fællesskab (bekendtgørelsen gennemfører Rådets direktiv nr. 93/38/EØF af 14. juni 1993, EFT 1993 L 199/84, for så vidt angår indkøb af varer og tjenesteydelser samt visse bestemmelser i Rådets direktiv nr. 92/13/EØF, EFT 1992 L 76/14) Industri- og Samordningsministeriets bekendtgørelse nr. 557 af 24. juni 1994.

Endvidere bekendtgørelse om udbud af bygge- og anlægsarbejder inden for vand- og energiforsyning samt transport og telekommunikation i Det Europæiske Fællesskab (gennemfører ovennævnte fællesskabsbestemmelser for så vidt angår bygge- og anlægskontrakter). Bygge- og Boligstyrelsens bekendtgørelse nr. 558 af 24. juni 1994.

EU-Traktatens almindelige regler om varer og tjenesteydelsers fri bevægelighed gælder også for de indkøb og ydelser, som leveres af den offentlige sektor. Til opfyldelse af Traktatens regler har EU vedtaget en række direktiver, der regulerer indgåelse af kontrakter om vareindkøb, tjenestydelser og bygge- og anlægsopgaver ved at forpligte det offentlige til at udbyde indkøbsaftaler i hele fællesskabsområdet. Ovennævnte EU-udbudsregler administreres af Konkurrencerådets sekretariat. Opgaven består i at vejlede/rådgive offentlige myndigheder og virksomheder om reglernes fortolkning. En typisk myndighedsopgave.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Se under 2.2.1.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Opgaven varetages af ét kontor, men også tværgående opgavevaretagelse. Se under 2.2.1.

2.2.2.4. Energi

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov om elforsyning. Lov nr. 54 af 25. februar 1976, senest ændret ved lov nr. 409 af 14. juni 1995. Lov om varmeforsyning. Lov nr. 382 af 13. juni 1990, senest ændret ved lov nr. 436 af 10. juni 1997.

Opgaven består bl.a. i at kontrollere og regulere forsyningsselskabernes priser og leveringsbetingelser. Der kan gribes ind over for priser og betingelser, hvis de er urimelige, eller hvis de antages at medføre en samfundsmæssig uøkonomisk anvendelse af energi. Det er en typisk myndighedsopgave.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Konkurrencestyrelsen er sekretariat for Elprisudvalget og Gas- og Varmeprisudvalget, som administerer de to love. Lovene hører ind under Energiministeriet, men udvalgene har en uafhængig stilling i forhold til dette.

Opgavens finansiering

I overvejende grad skattefinansieret.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Opgaverne varetages af energikontoret. På varmesiden er der tale om godt 350 virksomheder og på elsiden ca. 300 virksomheder. Se i øvrigt under 2.2.1.

2.3. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen

2.3.1. Beskrivelse af Erhvervs- og Selskabsstyrelsen

Erhvervs- og Selskabsstyrelsens opgavevaretagelse omfatter administrationen af den selskabsretlige og regnskabsretlige regulering i bred forstand, næringsretten, grundlaget for udøvelse af en række liberale erhverv samt administrationen af lov om hjemmeservice. Endvidere har styrelsen til opgave at arbejde for lettelser i virksomhedernes administrative byrder.

Det påhviler Erhvervs- og Selskabsstyrelsen at føre offentligt tilgængelige, retlige registre over henholdsvis aktieselskaber, anpartsselskaber, erhvervsdrivende fonde, visse virksomheder med begrænset ansvar og finansvirksomheder. Disse virksomheders årsregnskaber offentliggøres af styrelsen, der tillige foretager stikprøvevis kontrol af årsregnskaberne og vejleder revisorer og selskabsledelserne. Styrelsen fører endvidere register over europæiske økonomiske firmagrupper.

Det er ligeledes styrelsens opgave at sørge for offentliggørelse af de regnskaber, som skal offentliggøres i henhold til miljøbeskyttelsesloven (grønne regnskaber).

Styrelsen har endvidere visse tilsynsbeføjelser dels ved udøvelse af fondsmyndighedsopgaver for langt de fleste af de registrerede erhvervsdrivende fonde, dels ved at påse at de anpartsselskaber, der har lidt tab, rekonstrueres eller opløses.

Inden for det næringsretlige område administrerer styrelsen bl.a. butiktidsloven og lovene om revisorer og ejendomsmæglere, og herunder autorisation til udøvelse af visse erhverv. Herudover udfører styrelsens sekretariatsopgaver for de i henhold til den næringsretlige lovgivning nedsatte nævn og kommissioner samt for Erhvervsministeriets Erhvervsankenævn, Globalerstatningsnævnet, Konkurrenceankenævnet og Klagenævnet for Udbud.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen bestod pr. 1. august 1997 organisatorisk af en direktion, 10 linjekontorer, herunder en enhed (Publi-com), der varetager styrelsens indtægtsdækkede virksomhed med salg af visse oplysninger bl.a. på on-line basis. Styrelsen er i 1997 udvidet med et linjekontor, der skal koordinere lettelsen af administrative byrder for nye, små og mellemstore virksomheder. Styrelsen havde pr. 1. august 1997 165 heltidsansatte medarbejdere. Styrelsens samlede udgiftsbevilling for 1997 udgør 139,4 mio. kr. Styrelsens samlede indtægtsbevilling udgør for samme periode 10,4 mio. kr.

2.3.2. Beskrivelse af de enkelte opgaver

2.3.2.1. Årsregnskabsloven

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Årsregnskabsloven, lovbekendtgørelse nr. 526 af 17. juni 1996.

I 1981 vedtoges lov om visse selskabers aflæggelse af årsregnskab m.v. (årsregnskabsloven), som udvidede regnskabsreguleringen ganske betragteligt -dog ikke offentliggørelsesreglerne. Årsregnskabsloven gennemførte 4. selskabsretsdirektiv. I 1990 gennemførtes 7. selskabsretsdirektiv om koncernregnskaber.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen modtager regnskaber fra aktie- og anpartsselskaber, erhvervsdrivende fonde og visse erhvervsdrivende virksomheder.

I 1994 fik Erhvervs- og Selskabsstyrelsen pligt til på stikprøvebasis at undersøge de indkomne årsregnskaber. Desuden skulle for sen indsendelse sanktioneres med afgifter. Samtidig fik styrelsen pligt til at vejlede selskaber, revisorer m.fl. om reglerne for regnskabsaflæggeelse.

Opgaverne i tilknytning til årsregnskabsloven omfatter bl.a.:

- Offentliggørelse af årsregnskaber m.v. og afgiftssanktionering. Derved

stilles aktuelle regnskabsinformationer til rådighed for offentligheden.

- Stikprøvevis undersøgelse af årsregnskaber m.v.

- Vejledning om regler for regnskabsaflæggelse.

Dette arbejde tilrettelægges i samarbejde med Regnskabsrådet, som i 1994 blev nedsat af Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. I Regnskabsrådet er en række relevante organisationer repræsenteret.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Arbejdet sker som led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven er brugerfinansieret.

Udenlandske erfaringer

Som anført har opgaven i den nuværende form sit udspring i EU-regulering med harmonisering for øje. Internationale tendenser, der rækker videre end EU for regnskabsaflæggelse, har stor indflydelse på regelfastsættelsen og administrationen af denne.

2.3.2.2. Bogføringsloven

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Bogføringsloven, lovbekendtgørelse nr. 60 af 19. februar 1986.

Opgaver i tilknytning til bogføringsloven består i at vejlede om reglerne for bogføring.

Loven, der oprindelig er fra 1959, er under revision og forventes ændret i folketingsåret 1997/98.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Arbejdet sker som led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven er skattefinansieret.

2.3.2.3. Lov om erhvervsdrivende fonde

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov om erhvervsdrivende fonde, lovbekendtgørelse nr. 547 af 20. juni 1996.

Opgaverne i tilknytning til loven, der blev trådte i kraft 1. januar 1985, består af to hovedområder:

1. Styrelsen er registreringsmyndighed for alle erhvervsdrivende fonde. Til varetagelse af myndighedsopgaven føres et register for de erhvervsdrivende fonde på samme måde som f.eks. registeret over aktie- og anpartsselskaber. I forbindelse med optagelse i registeret foretager styrelsen en konkret vurdering af fondene, f.s.a. deres organisation og erhvervsudøvelse.

Alle erhvervsdrivende fonde indsender reviderede årsregnskaber til offentliggørelse. Styrelsen udfører stikprøveundersøgelser af disse.

2. Styrelsen er fondsmyndighed for ca. 80% af de erhvervsdrivende fonde i henhold til lovens § 57. Fondsmyndigheden indebærer, at styrelsen påser, at fondene overholder såvel lovgivningen som de respektive vedtægter. Ved en lovændring i 1991 blev der gennemført en centralisering af fondsmyndighedsopgaverne, således at disse enten varetages af Justitsministeriet eller Erhvervs- og Selskabsstyrelsen.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Arbejdet sker som led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven er brugerfinansieret.

2.3.2.4. Lov om erhvervsdrivende virksomheder

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov om erhvervsdrivende virksomheder, lovbekendtgørelse nr. 546 af 20. juni 1996.

Loven, der er fra 1. januar 1995, afløste lov om handelsregistre, firma og prokura fra 1889. Loven er en registreringslov, der sikrer en central registrering af virksomheder med begrænset ansvar. Loven er resultatet af overvejelser over en årrække om en centralisering af registreringen af visse forhold vedrørende disse virksomheder.

Administrationen af loven består i at føre et register over de omfattede virksomheder, f. eks. andelsselskaber, herunder at foretage en vurdering af nye retsdannelser i forbindelse med optagelse, samt registreringer af ændringer.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Arbejdet sker som led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven har som udgangspunkt været brugerfinansieret, men udgifterne i forbindelse med registrering afholdes af statens indtægter fra grønne afgifter.

2.3.2.5. Lov om Forenings-Registeret

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov om Forenings-Registeret, lovbekendtgørelse nr. 147 af 17. marts 1988.

Administrationen af loven består i at føre et register over foreninger. Registrering i registeret er frivilligt. Kun retsdannelser, der ikke registreringspligtige i henhold til andre love, kan optages i Forenings-Registeret.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Arbejdet sker som led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven er brugerfinansieret.

Loven overvejes ophævet.

2.3.2.6. Lov om kommuners og amtskommuners samarbejde med aktieselskaber m.v.

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov om kommuners og amtskommuners samarbejde med aktieselskaber m.v., lov nr. 384 af 20. maj 1992, som ændret ved lov nr. 253 af 19. april 1995 og lov nr. 289 af 24. april 1996

Loven giver kommuner og amtskommuner adgang til at deltage i aktieselskaber m.v. uden for kommunalfuldmagtens rammer under nogle nærmere anførte betingelser.

Opgaverne i tilknytning til loven består i at udarbejde en årlig redegørelse til Folketingets Erhvervsudvalg om kommuners og amtskommuners deltagelse i erhvervsdrivende selskaber på baggrund af kommunernes og amtskommunernes indberetninger herom. Desuden afgiver kontoret vejledende udtalelser om, hvorvidt konkrete projekter er omfattet af loven eller ej.

Loven indeholder en adgang for erhvervsministeren til at dispensere fra en i loven fastsat beløbsgrænse, men vedrører ikke herudover opgavefordelingen mellem stat, amt og kommune.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Arbejdet sker som led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven er skattefinansieret.

2.3.2.7. Lov om restaurations- og hotelvirksomhed m.v.

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov om restaurations- og hotelvirksomhed m.v., lov nr. 256 af 6. maj 1993, ændret ved lov nr. 371 af 14. juni 1995, lov nr. 377 af 22. maj 1996 og lov nr. 386 af 22. maj 1996.

Restaurationsloven har til formål at sikre, at restaurations- og hotelvirksomhed og dermed sidestillet virksomhed drives under iagttagelse af samfundsmæssige, ædruelighedsmæssige og ordensmæssige hensyn.

Loven omfatter selvstændig erhvervsvirksomhed ved servering af spise- og drikkevarer, modtagelse af overnattende gæster med mulighed for servering, servering af spise- og drikkevarer ved enkeltstående arrangementer, samt udlevering af stærke drikke til nydelse på eller ved forretningsstedet.

For at drive virksomhed omfattet af loven kræves næringsbrev, dog med visse undtagelser Næringsbrev udstedes af politimesteren, i København magistraten. For udskænkning af stærke drikke kræves tillige alkoholbevilling, som gives og fornys af kommunalbestyrelsen, dog af Landsbevillingsnævnet, hvis virksomheden drives i ejendomme tilhørende stat eller kommune, eller i tog, turistbusser, fly eller skibe.

Siden kommunalreformen er der på lovens område flyttet kompetence fra staten til kommunerne, således at kommunalbestyrelserne træffer den endelige afgørelse uden ankemulighed ved ansøgning om bevilling og ved fratagelse af en af kommunalbestyrelsen given bevilling. Det er politiet, som forbereder sagerne og i det daglige administrerer loven. Adgangen til at dispensere fra lovens bestemmelser er ved den gældende lov henlagt fra Erhvervs- og Selskabsstyrelsen til den myndighed, der i øvrigt skal træffe afgørelse om, hvorvidt betingelserne for at drive virksomheden er opfyldt.

Kompetencen til at træffe afgørelser om åbningstiden er overført fra politiet til bevillingsmyndigheden, og afgørelserne kan ikke længere indbringes for Erhvervs- og Selskabsstyrelsen.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Arbejdet sker som led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven er delvis skattefinansieret, delvis gebyrfinansieret.

Udenlandske erfaringer

I de fleste lande findes der en eller anden form for regulering af restaurationer.

2.3.2.8. Næringsloven

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Næringsloven, lovbekendtgørelse nr. 185 af 25. marts 1988, ændret ved lov nr. 936 af 27. december 1991, lov nr. 453 af 30. juni 1993, lov nr. 1071 af 20. december 1995, lov nr. 377 af 22. maj 1996 og lov nr. 386 af 22. maj 1996.

Lovens formål har traditionelt været en regulering af en række erhverv i form af krav om næringsbrev. Med tiden har flere erhverv fået selvstændig lovgivning, så lovens primære mål i dag er forbrugerbeskyttelse og hensyn til andre næringsdrivende.

Næringsloven omfatter i dag handlende, håndværkere, industridrivende, speditører, vognmænd, auktionsholdere og vekselerere. For at drive næring i de nævnte former må materielle krav om indfødsret, bopæl i Danmark og myndighed være opfyldt. Auktionsholdere og vekselerere skal desuden have næringsbrev.

Næringsbrev udstedes lokalt af politiet, i København af magistraten, mens dispensationer fra visse af lovens bestemmelser gives af Erhvervs- og Selskabsstyrelsen.

Ejendomshandlere var indtil 1993 omfattet af næringsloven og skulle derfor have næringsbrev udstedt af politiet (magistraten).

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Arbejdet sker som led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven er delvis skattefinansieret, delvis gebyrfinansieret.

Udenlandske erfaringer

Fra Norge kendes omtrent tilsvarende lovgivning med dispensationsmuligheder fra både statslig og kommunal side. I Sverige findes ikke noget samlet lovkompleks, men en række særlige former for handel (bl.a. torvehandel og vekselerervirksomhed) kræver tilladelse.

2.3.2.9. Lov om butikstid m.v.

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov om butikstid m.v., lov nr. 371 af 14. juni 1995, ændret ved lov nr. 841 af 8. november 1995.

Formålet med den gældende lov var en liberalisering og forenkling af de hidtidige regler om butikstider. Lovens overordnede mål er en regulering af butikstider under hensyntagen til såvel erhvervs- som forbrugerinteresser. Alkoholpolitiske, ordensmæssige og butiksstrukturmæssige aspekter indgår som delmål i loven.

Loven omfatter butikker med detailsalg, samt frisørsaloner og saloner for skønhedspleje. Sådanne

butikker skal holdes lukket fra lørdag kl. 17.00 til mandag kl. 6.00 samt på helligdage, grundlovsdag og juleaftensdag. Stærke drikke må kun sælges i en begrænset del af åbningstiden.

Butikker med en forventet årlig omsætning under 13 mio. kr. ekskl. moms kan holde ubegrænset åbent, såfremt de ikke udelukkende eller hovedsagelig sælger udvalgsvarer.

Ved ganske særlige lejligheder af officiel karakter kan Erhvervs- og Selskabsstyrelsen efter indstilling fra kommunalbestyrelsen dispensere fra lovens bestemmelser om lukketid. Styrelsens afgørelser i den slags sager er endelige.

Kontrollen med lovens overholdelse varetages af politiet.

Efter tidligere love kunne kommunalbestyrelsen dispensere fra lovens bestemmelser i bestemte områder, ved særlige lejligheder eller for særlige butikstyper. Kommunalbestyrelsens beslutninger kunne indbringes for Butikstidsankenævnet, der blev nedsat af Erhvervs- og Selskabsstyrelsen.

Den nuværende lov indeholder kun ganske få dispensationshjemler. Disse administreres restriktivt under hensyn til den skete generelle liberalisering af åbningstiderne.

I § 7 er indføjet, at loven tages op til revision i år 2000.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Arbejdet sker som led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven er skattefinansieret.

Udenlandske erfaringer

De fleste europæiske lande har regulering af butikstiden, enten nationalt, regionalt eller lokalt. Typisk er der nationale rammeregler, der udfyldes lokalt. I visse lande er butikstiden reguleret gennem arbejdstidsbestemmelser.

2.3.2.10. Lov om dispachører

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov om dispachører, lovbekendtgørelse nr. 184 af 25. marts 1988, ændret ved lov nr. 936 af 27. december 1991, lov nr. 377 af 22. maj 1996 og lov nr. 386 af 22. maj 1996.

Lovens formål er at fastlægge grundlaget for at beskikke dispachører (personer, der opgør skader i forbindelse med søtransport) og at regulere disses rettigheder og pligter.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Arbejdet sker som led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven er skattefinansieret.

Udenlandske erfaringer

Norge, Sverige, Finland og Tyskland har lovregulering omtrent som Danmark. I England forestås godkendelse, registrering m.v. i privat foreningsregi.

2.3.2.11. Lov om translatører og tolke

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov om translatører og tolke, lovbekendtgørelse nr. 181 af 25. marts 1988, ændret ved lov nr. 936 af 27. december 1991, lov nr. 377 af 22. maj 1996 og lov nr. 386 af 22. maj 1996.

Lovens formål er at fastlægge grundlaget for at beskikke translatører og tolke og at regulere disses rettigheder og pligter.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen fører register over translatører og tolke. Styrelsen foretager desuden legaliseringer af dokumenter, der skal anvendes i udlandet.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Arbejdet sker som led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven er skattefinansieret.

Udenlandske erfaringer

Styrelsen bekendt er der kun få lande i EU, der har autorisationslovgivning for translatører og tolke. Legaliseringen varetages i de enkelte lande på forskellig vis, bl.a. af udenrigsministerierne og af domstolene.

2.3.2.12. Lov om omsætning af fast ejendom

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov om omsætning af fast ejendom, lov nr. 453 af 30. juni 1993, ændret ved lov nr. 1098 af 21. december 1994, lov nr. 377 af 22. maj 1996 og lov nr. 386 af 22. maj 1996.

Loven har til formål at sikre forbrugerne gennemsigtighed, valgfrihed, sikkerhed og effektivitet i forbindelse med omsætning af fast ejendom.

Loven omfatter erhvervsdrivendes aktiviteter over for forbrugere i forbindelse med disses omsætning af fast ejendom. Loven regulerer, hvilke oplysninger den erhvervsdrivende skal give vedrørende bl.a. ejendommens stand og pris. Loven regulerer endvidere, hvem der må drive virksomhed som ejendomsformidlere.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen fører register over ejendomsmæglere.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Arbejdet sker som led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven er skattefinansieret.

Udenlandske erfaringer

En række andre lande har lignende autorisationsordninger for ejendomsmæglere, typisk på statsligt niveau.

2.3.2.13. Lov om adgang til udøvelse af visse erhverv i Danmark for statsborgere i De Europæiske Fællesskaber og de nordiske lande

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov om adgang til udøvelse af visse erhverv i Danmark for statsborgere i De Europæiske Fællesskaber og de nordiske lande, lov nr. 291 af 8. maj 1991.

Lovens formål er at lette den frie bevægelighed for borgerne i EU og Norden ved at skabe hjemmel til at fastsætte rammerne for gennemførelse af generelle ordninger for gensidig anerkendelse af eksamensbeviser inden for EU og Norden.

Den nærmere regulering af de individuelle ordninger sker ved bekendtgørelser udstedt af Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Styrelsen er koordinerende myndighed, således at borgere, der ønsker en udenlandsk uddannelse godkendt, henvender sig til styrelsen, der herefter sender ansøgningen videre til den kompetente myndighed; alle kompetente myndigheder er i Danmark statslige.

Den kompetente myndighed, d.v.s. den myndighed der administrerer lovgivningen for det regulerede erhverv (f.eks. Sundhedsstyrelsen for fysioterapeuter), påser, om betingelserne for erhvervsudøvelse i Danmark er opfyldt.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Arbejdet sker som led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven er delvis skattefinansieres, delvis gebyrfinansieret.

Udenlandske erfaringer

Ordningen endnu er ny. Der findes tilsvarende lovgivning i de øvrige EU-lande, idet loven er en gennemførelse af EU-direktiv.

I de fleste lande foregår al godkendelse på statsligt niveau, men i England og Irland har en række private organisationer kompetence til at foretage godkendelsen.

2.3.2.14. Lov om registrerede revisorer

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov om registrerede revisorer, lovbekendtgørelse nr. 604 af 28. juni 1996.

Lovens formål er at fastlægge betingelser for optagelse i et særligt register i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen og for udøvelse af hvervet som registreret revisor. Samtidig sikrer loven revisorernes uafhængighed gennem en række bestemmelser herom.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen administrerer loven med bistand fra en af styrelsen nedsat Revisorkommission. Endvidere kan styrelsen give dispensationer for visse af lovens bestemmelser.

Foreningen af Registrerede Revisorer opretter et Disciplinærnævn, hvis forretningsorden udstedes af Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Disciplinærnævnet behandler klager over registrerede revisorers virksomhed.

Disciplinærnævnets afgørelser kan indbringes for Revisornævnet, der nedsættes af Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, og hvis afgørelser ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Arbejdet sker som led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven er delvis skattefinansieret. Udgifterne til disciplinærnævnet afholdes af Foreningen af

Registrerede Revisorer, dog aflønnes formanden og næstformanden af Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Ved indbringelse af sager for Revisornævnet betales et gebyr, der kun delvis dækker nævnets omkostninger. Resten er skattefinansieret.

Udenlandske erfaringer

EU's 8. selskabsretsdirektiv er grundlag for loven. Direktivet bestemmer, at medlemsstaternes myndigheder godkender revisorer. Dog kan faglige sammenslutninger gennem national lovgivning opnå tilladelse til at foretage godkendelser, hvilket er tilfældet i England.

2.3.2.15. Lov om statsautoriserede revisorer

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov om statsautoriserede revisorer, lovbekendtgørelse nr. 603 af 28. juni 1996.

Lovens formål er at fastlægge en række betingelser for beskikkelse og udøvelse af hvervet som statsautoriseret revisor. Samtidig sikrer loven revisorernes uafhængighed gennem en række bestemmelser herom.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen administrerer loven med bistand fra en af styrelsen nedsat Revisorkommission. Revisorkommissionen afholder eksamen for statsautoriserede revisorer. Endvidere kan styrelsen give dispensationer for visse af lovens bestemmelser.

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer opretter et Disciplinærnævn, hvis forretningsorden udstedes af Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Disciplinærnævnet behandler klager over statsautoriserede revisorers virksomhed.

Disciplinærnævnets afgørelser kan indbringes for Revisornævnet, der nedsættes af Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, og hvis afgørelser ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Arbejdet sker som led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven er delvis skattefinansieret. Udgifterne til disciplinærnævnet afholdes af Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, dog aflønnes formanden og næstformanden af Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Ved indbringelse af sager for Revisornævnet betales et gebyr, der kun delvis dækker nævnets omkostninger. Resten er skattefinansieret.

Udenlandske erfaringer

EU's 8. selskabsretsdirektiv er grundlag for loven. Direktivet foreskriver, at medlemsstaternes myndigheder godkender revisorer. Dog kan faglige sammenslutninger gennem national lovgivning opnå tilladelse til at foretage godkendelser, hvilket er tilfældet i England.

2.3.2.16. Lov om aktieselskaber

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov om aktieselskaber, lovbekendtgørelse nr. 545 af 20. juni 1996.

Loven har til formål at sikre offentlighed om aktieselskabers forhold, herunder ledelse, vedtægter, og regnskabsforhold, ved at stille oplysninger herom til rådighed for offentligheden.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen fører et register over samtlige aktieselskaber. Ændringer i allerede registrerede oplysninger skal anmeldes til styrelsen med henblik på ajourføring af registeret. I forbindelse med registreringsopgaver foretages der en nærmere prøvelse af de registrerede

oplysninger, herunder oplysningernes overensstemmelse med lovgivningens krav.

Herudover yder styrelsen i et betydeligt omfang rådgivning og vejledning på området til brugerne af registeret, det være sig selskaberne selv, deres rådgivere, samhandelspartnere, andre offentlige myndigheder og offentligheden i øvrigt.

Den gældende aktieselskabslov stammer fra 1973. Loven har været ændret løbende siden og bygger i vidt omfang på EU-direktiver. Den seneste større ændring skete ved lov nr. 1060 af 23. december 1992 på baggrund af betænkning nr. 1229 fra 1992.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Arbejdet sker som led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven har som udgangspunkt været brugerfinansieret, men udgifterne i forbindelse med registrering afholdes af statens indtægter fra grønne afgifter.

Udenlandske erfaringer

På grund af det fælles EU-retlige grundlag, genfindes tilsvarende regulering i de øvrige EU-lande.

2.3.2.17. Lov om anpartsselskaber

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov om anpartsselskaber, lov nr. 378 af 22. maj 1996. Loven bygger i begrænset omfang på EU-direktiver.

Loven afløste lov om anpartsselskaber fra 1973.

Jf. i øvrigt det for aktieselskabslovens anførte.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Arbejdet sker som led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven har som udgangspunkt været brugerfinansieret, men udgifterne i forbindelse med registrering afholdes af statens indtægter fra grønne afgifter.

Udenlandske erfaringer

På grund af det fælles EU-retlige grundlag, genfindes regulering i et vist omfang i øvrige EU-lande.

2.3.2.18. Forordning (EØF) nr. 2137/85 af 25. juli 1985 om indførelse af europæiske økonomiske firmagrupper

Lov om administration af Det Europæiske Økonomiske Fællesskabs forordning om indførelse af europæiske økonomiske firmagrupper

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Forordning (EØF) nr. 2137/85 af 25. juli 1985 om indførelse af europæiske økonomiske firmagrupper og lov om administration af Det Europæiske Økonomiske Fællesskabs forordning om indførelse af europæiske økonomiske firmagrupper, lov nr. 217 af 5. april 1989.

Forordningen har til formål at indføre en juridisk organisationsform af interessentskabslignende karakter, der kan danne grundlag for erhvervsmæssigt samarbejde på tværs af landegrænserne. Forordningen er umiddelbart anvendelig i Danmark, men nødvendiggør supplerende national regulering om betingelserne for at kunne deltage i en europæisk økonomisk firmagruppe, anmeldelse, opløsning og straffebestemmelser.

Dette er sket ved lov nr. 217 af 5. april 1989.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen fører et register over europæiske økonomiske firmagrupper. Registeret er offentligt tilgængelig. Der er p.t. 6 firmagrupper registreret, og arbejdet og erfaringerne med administrationen af loven er ringe.

Den organisatoriske tilrettelæggelse af arbejdet

Arbejdet sker som led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven er brugerfinansieret.

Udenlandske erfaringer

Da reguleringen udspringer af en forordning, genfindes tilsvarende regulering i alle EU-lande.

2.3.2.19. Lov om fordelingen af visse fra udlandet modtagne erstatninger

pgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov om fordelingen af visse fra udlandet modtagne erstatninger (lov om globalerstatning), lovbekendtgørelse nr. 135 af 14. marts 1988.

Loven fastsætter nærmere retningslinjer for fordeling beløb, der måtte blive udbetalt på grundlag af en aftale mellem Danmark og en anden stat som en samlet godtgørelse (globalerstatning) for tab, der er opstået som følge af foranstaltnninger fra den anden stats side i forbindelse med krig, nationalisering eller inddragelse af ejendom o.lign.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen varetager sekretariatsfunktionen for det nævn, der kan nedsættes i henhold til loven.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Arbejdet sker som led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgavens finansiering

Omkostningerne i forbindelse med nævnets virksomhed finansieres af globalerstatningen.

Det overvejes at ophæve loven.

2.3.2.20. Lov om hjemmeservice

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov om hjemmeservice, lov nr. 463 af 12. juni 1996 .

Formålet med loven er gennem et tilskud til forbrugerens køb af ydelser fra hjemmeservicevirksomheder at nedsætte forbrugerbetalingen til et niveau, der kan konkurrere med "gør-det-selv" arbejde og "sort" arbejde. Hjemmeserviceordningen skal således få efterspørgsel og udbud til at mødes på markedet for husholdningsydelser og dermed skabe grobund for reelle og varige arbejdspladser for kortuddannede.

Loven administreres af styrelsen i samarbejde med kommunerne. Lovens kompetencefastlæggelse bygger på en afvejning af ønsket om en central administration, som har til formål at sikre dels en let og hurtig sagsgang med færrest mulige administrative byrder for virksomheder og forbrugere, og en ensartet og mere automatiseret kontrol, samtidig med at kommunernes lokalkendskab og erfaringer fra den gældende ordning udnyttes.

Opgaverne i tilknytning til lov om hjemmeservice består af 4 hovedopgaver:

1. Styrelsen optager hjemmeservicevirksomhederne under ordningen efter indstilling fra kommunerne.

2. Styrelsen varetager administrationen i forbindelse med udbetalingen af tilskuddet.

3. Styrelsens kontrol af de virksomheder, der er tilknyttet ordningen, sker via et samarbejde med dels told- og skattemyndighederne og dels med kommunerne. Der kan således bl.a. udveksles oplysninger mellem Erhvervs- og Selskabsstyrelsen og told- og skattemyndighederne.
Kommunernes lokalkendskab udnyttes ved, at styrelsen kan overlade det til en kommune at foreståundersøgelse af en lokal virksomheds forhold med henblik på at klarlægge, om loven er overholdt. Kommunen kan endvidere på eget initiativ foretage undersøgelser med samme formål.
Uanset ovenstående vil det dog altid være styrelsen, der træffer afgørelse om tilbagebetaling af tilskud og udelukkelse m.v.

4. Kontrollen med, om virksomhederne overholder lovens krav om god skik i forbindelse med ansættelsesforholdene, påhviler kommunerne. Kommunerne afgiver efter at have foretaget en undersøgelse af sagen indstilling til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, hvis kommunen finder, at en virksomhed skal udelukkes.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Arbejdet sker som led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgaven finansiering

Opgaven er skattefinansieret.

2.3.2.21. Lettelse af administrative byrder

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Aktstykke nr. 236 af 13. maj 1997.

I 1996 foretog man en generel kortlægning af alle de indberetninger, som virksomheder foretager til offentlige myndigheder. Med udgangspunkt i denne kortlægning skal alle indberetningskrav til det offentlige gennemgås med henblik på at koordinere indberetningskrav, genbruge oplysninger og udvikle elektroniske indberetninger. I den forbindelse igangsattes en række pilotprojekter, der skal føre til lettelse af administrative byrder særligt for nye, små og mellemstore virksomheder. Pilotprojekterne angår hhv. elektronisk indberetning af regnskabsdata, elektronisk indberetning af løn og personaleoplysninger, elektronisk indberetning af oplysninger om omsætning og produktion samt elektronisk indberetning via Internet. Foruden gennemførelsen af de nævnte pilotprojekter varetages driften af Erhvervsministeriets Testpanel. Testpanelet har til opgave at vurdere de administrative konsekvenser af ny lovgivning. I den forbindelse skal der udarbejdes en årlig redegørelse, som beskriver udviklingen i virksomhedernes administrative byrder.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Der er fra 1. juli 1997 oprettet et selvstændigt kontor til lettelse af administrative byrder i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Arbejdet sker som et led i den løbende opgavevaretagelse i styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven er skattefinansieret.

Udenlandske erfaringer

En række lande arbejder på at lette virksomhedernes administrative byrder bl.a. Storbritannien og Holland. Desuden er der i EU-regi initiativer i gang m.h.p. lettelse af virksomhedernes administrative byrder.

2.4 Patentdirektoratet

Patentdirektoratet varetager opgaver inden for følgende hovedområder:

- Rettighedsudstedelse

- Lovgivning og internationalt arbejde

- Erhvervsservice

Det første hovedområde omfatter primært direktoratets myndighedsopgaver, derfor lægges der særlig vægt på dette område i det følgende.

2.4.1. Beskrivelse af Patentdirektoratet og opgaverne i tilknytning til rettighedsudstedelse

Den rettighedsudstedelse (industriel ejendomsret), som varetages af Patentdirektoratet har altid ligget i statslig regi. Fx er den første danske patentlov lidt over 100 år gammel og patentudstedelsen i 1894 havde en instans som kaldtes Patentkommissionen autoritet til.

Helt tilbage i 1950'erne påbegyndtes i nordisk regi udarbejdelsen af en betænkning, som lå færdig i 1963. Denne betænkning danner stadig grundlag for en stor del af bestemmelserne i den nuværende patentlov.

Også den første danske varemærkelov er mere end 100 år gammel. Den første danske varemærkelov var i det væsentlige overensstemmende med varemærkelovene i Norge og Sverige. På samme måde som patentudstedelsen har også varemærkeregistreringen altid foregået i statsligt regi.

Patentmyndigheden består af Patentdirektoratet og Patentankenævnet. Patentdirektoratets myndighedsopgave består i udstedelse af rettigheder inden for patenter, varemærker, brugsmodeller og mønster (industriel design).

På baggrund af ansøgninger træffer Patentdirektoratet afgørelse om, hvorvidt der kan udstedes en rettighed. Patentdirektoratets afgørelser kan i vidt omfang påklages til Patentankenævnet.

Rettighedsudstedelsen er hovedsagelig brugerfinansieret.

Patentdirektoratet består af 5 såkaldte markedscentre og et antal supportfunktioner. Derudover har direktoratet de sædvanlige administrationsafdelinger, der beskæftiger sig med økonomi og personale.

Der er tale om myndighedsudøvelse, som alle lande har valgt at lægge på statsligt niveau. Der er Patentdirektoratet bekendt ikke eksempler på, at man i andre lande lægger opgaver af denne type på et lavere trin. Udviklingen går snarere i modsat retning, idet der for Danmarks - og mange andre landes - vedkommende for tiden overføres kompetence til internationale organer. Der

foregår desuden en omfattende international harmonisering af de internationale systemer for industriel ejendomsret.

Patentdirektoratet har fået foretaget nogle undersøgelser, som skal kortlægge brugernes syn på Patentdirektoratet. Konklusionen på disse undersøgelser har været, at brugerne ønsker et kvalificeret dansk Patentdirektorat og at erhvervslivet generelt udtrykker tilfredshed med Patentdirektoratet. Direktoratet afholder jævnligt brugermøder. Af disse møder er det fremgået, at brugerne, som lægger stor vægt på kvalitet og sagsbehandlingstid, mener at Patentdirektoratet lever op til disse krav.

I Patentdirektoratet er ansat ca. 250 årsværk. Direktoratet har status som statsvirksomhed og er en kontraktstyrelse. I 1996 var indtægterne ca. 151 mio. kr. og udgifterne var på ca. 169 mio. kr. Underskuddet dækkes af et overskud fra 1995.

2.4.2. Beskrivelse af de enkelte opgaver

2.4.2.1. Patenter

Lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lovgrundlaget til udstedelse af patenter findes i patentloven, Erhvervsministeriet lovbekendtgørelse nr. 824 af 13. september 1996. Formålet med patentloven er mod betaling at tildele eneretsbeskyttelse på opfindelser, således at opfinderen i en årrække kan forbyde andre at udnytte opfindelsen. Til gengæld skal opfinderen offentliggøre den, således at andre kan bygge videre på den opnåede viden. Dette system ansporer industrien til at bruge penge på forskning og produktudvikling.

Man kan få et patent, som har gyldighed i Danmark på 3 måder:

1) På baggrund af en national ansøgning til Patentdirektoratet undersøger direktoratet, om opfindelsen er ny og vurderer, om opfindelsen har opfindelseshøjde.

2) WIPO (World Intellectual Property Organisation) har kompetence til at foretage nyhedsundersøgelse og foreløbige patenterbarhedsvurderinger i internationale patentansøgninger, hvor Danmark er designeret. Patentdirektoratets rolle i denne forbindelse er dels at fungere som modtagende myndighed dels at videreføre og udstede det internationale patent efter supplerende behandling.

3) Siden 1990 har Den Europæiske Patent Organisation (EPO) i München haft kompetence til at udstede patenter med gyldighed for Danmark. Ved indlevering af patentansøgning kan Danmark designeres og når EPO har udstedt patent vil dette patent gælde for Danmark, hvis patenthaver indleverer en dansk oversættelse af patentet. Patentdirektoratets rolle i denne forbindelse begrænser sig til modtagelse af oversættelsen og bekendtgørelse af rettighedens eksistens.

Organisatorisk tilrettelæggelse, finansiering og kvantitativ beskrivelse af opgaven

Patentudstedelsen varetages af markedscentrene. Som ovenfor beskrevet skal der foretages en nyhedsundersøgelse og en vurdering af, om der er opfindelseshøjde. Denne vurdering foretages af akademisk personale med teknisk baggrund. Markedscentrenes fagområder er opdelt i forhold til brancher. Patentsystemet er hovedsagelig brugerfinansieret. Patentdirektoratet modtog i 1996 1499 patentansøgninger og 5436 europæiske patenter fik gyldighed i Danmark.

2.4.2.2. Brugsmodeller

Lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lovgrundlaget til udstedelse af brugsmodelbeskyttelse findes i Lov om brugsmodeller m.v. , lov nr. 130 af 26. februar 1992. Brugsmodelbeskyttelsen er først indført i 1992. Den er tænkt som et hurtigt og billigt supplement eller alternativ til patentbeskyttelsen.

Organisatorisk tilrettelæggelse, finansiering og kvantitativ beskrivelse af opgaven

Brugsmodelregistreringen varetages af markedscentrene. Også brugsmodelsystemet er hovedsaglig brugerfinansieret. I 1996 modtog Patentdirektoratet 475 brugsmodelansøgninger.

Brugernes syn på opgaveløsningen

Patentdirektoratet gennemførte en undersøgelse af brugsmodelsystemet i 1995. Af denne undersøgelse fremgår det bl.a., at 83% af de, der havde fået en registrering, tillagde registreringen værdi og en af manglerne ved ordningen er, at systemet ikke er internationalt harmoniseret.

2.4.2.3. Vare-og fællesmærker

Lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lovgrundlaget til registrering af vare-og fællesmærker findes i varemærkeloven, Erhvervsministeriets lovbekendtgørelse nr. 162 af 21. februar 1997 og fællesmærkelov, lov nr. 342 af 6. juni 1991. Formålet med loven er at give erhvervslivet en mulighed for at beskytte deres varemærker, hvorved en opnået goodwill beskyttes og forbrugerens mulighed for at genkende varer/tjenesteydelser forbedres.

Varemærkeregistrering, som gælder for Danmark, kan opnås på 3 måder:

1) På baggrund af en national ansøgning til Patentdirektoratet undersøger direktoratet, om der er en tilsvarende registrering i varemærkeregistret og vurderer, om varemærket lever op til lovens krav om særpræg m.m.

2) EU har pr. 1/4/96 oprettet en varemærkemyndighed, som har kompetence til at udstede varemærker gældende for hele EU. Patentdirektoratets rolle i den forbindelse består i at foretage en undersøgelse i det danske varemærkeregister og rapportere resultatet af denne undersøgelse til EU-varemærkemyndigen. Patentdirektoratet kan evt. fungere som modtagende myndighed.

I WIPO-regi eksisterer siden 1/4/96 muligheden for international registrering af varemærker efter den såkaldte Madrid Protokol. Patentdirektoratets rolle i den forbindelse er at godkende eller afvise de internationale registreringer, der er designeret Danmark.

Organisatorisk tilrettelæggelse, finansiering og kvantitativ beskrivelse af opgaven

Registreringen af varemærker foregår i markedscentrene, hvor juridiske eksperter og kontorpersonale vil beskæftige sig med dette område. Varemærkesystemet er brugerfinansieret. I 1996 modtog Patentdirektoratet 7031 varemærkeansøgninger.

2.4.2.4. Mønster

Lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lovgrundlaget er mønsterloven, lovbekendtgørelse nr. 251 af 17. april 1989. Formålet med lovgivningen er at give mulighed for eneretsbeskyttelse på industriel design. Der er også her tale om brugerfinansiering. Patentdirektoratet modtog i 1996 1242 mønsteransøgninger.

Der er på EU-plan bestræbelser fremme om at harmonisere lovgivningen på dette område.

Der er også i WIPO-regi et internationalt registreringssystem, som Danmark dog ikke er medlem af.

2.4.3. Lovgivning og internationalt arbejde

Departementet har uddelegeret varetagelsen af det internationale arbejde til Patentdirektoratet. Desuden står direktoratet for en væsentlig del af det forberedende lovgivningsarbejde.

Der er tale om en opgavetype, der traditionelt har ligget i departementet. I mange andre lande ligger denne opgavetype stadig i departementerne.

Lovigvningsarbejdet består i, at forberede lovforslag og forestå bekendtgørelsesændringer. Det internationale arbejde består i varetagelsen af det internationale samarbejde, herunder forslag til og ændringer af traktater, international harmonisering m.m. Dette arbejde foregår i høj grad i samarbejde med andre instanser bl.a. EU-specialudvalget og Udenrigsministeriet og naturligvis Erhvervsministeriets departement. Direktoratet har også et Rådgivende Udvalg. Direktoratets praksis diskuteres løbende med brugerne.

2.4.4. Erhvervsservice

Der er tale om en relativ ny opgavetype (siden 1974). Patentdirektoratet tilbyder mod betaling forskellige ydelser til erhvervslivet. Der er tale om ydelser, hvor man kan gøre brug af direktoratets specielle viden. Det drejer sig om f. eks. nyhedsundersøgelser, patentovervågninger, kopiservice og kursusvirksomhed. Her er der således ikke tale om myndighedsudøvelse.

Denne del af Patentdirektoratets virksomhed er brugerfinansieret og skal balancere økonomisk efter årsregnskabslovens principper over en 3-årig periode. I øvrigt er området generelt underlagt krav om fair og lige konkurrence med de private udbydere. I 1996 havde Patentdirektoratet på dette område en omsætning på ca. 13,8 mio. kr.

Danmark er, sammen med Sverige, nogle af de lande, der er længst fremme med en sådan erhvervsservice, der giver erhvervslivet mulighed for at udnytte den nationale patentmyndigheds ekspertise.

Udover de ovenfor skitserede opgaver fungerer Patentdirektoratet som informationscenter og offentligt bibliotek på området industriel ejendomsret.

2.5. Forbrugerstyrelsen

2.5.1. Beskrivelse af Forbrugerstyrelsen generelt

Forbrugerstyrelsen er en styrelse i Erhvervsministeriet. Forbrugerstyrelsen sekretariatsbetjener Forbrugerombudsmanden, Forbrugerklagenævnet og Statens Husholdningsråd. Styrelsen administrerer endvidere lov om produkt-sikkerhed og lov om mærkning og skiltning med pris m.v.

Styrelsen havde i 1995 et årsværksforbrug svarende til godt 98 heltidsansatte. Samlede udgifter udgjorde i 1995 59,0 mio. kr.

2.5.2. Forbrugerombudsmanden

2.5.2.1. Markedsføringsloven

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Lov nr. 428 om markedsføring af 1. juni 1994. Først vedtaget 14. juni 1974. I forbindelse med udarbejdelsen af loven brugte man den svenske forbrugerlovgivning som forbillede.

Efter lov om markedsføring fører Forbrugerombudsmanden tilsyn med, at der i privat erhvervsvirksomhed og offentlig virksomhed, der kan sidestilles hermed, ikke sker overtrædelse af god markedsføringsskik. Beskyttelseshensynet er rettet mod såvel forbrugerne som de erhvervsdrivende.

Administrationen af markedsføringsloven er altid blevet varetaget af Forbrugerombudsmanden.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Se under "Generelt".

Opgavens finansiering

Skattefinansieret.

Kvantitativ beskrivelse

Forbrugerombudsmanden har i de senere år behandlet ca. 1.700 sager.

2.5.2.2. Betalingskortloven

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Lov nr. 811 af 12. september 1994 om betalingskort m.v.

Loven har til formål sikre, at betalingskortsystemer m.v. indrettes og virker er således at der sikres brugerne overskuelighed, frivillighed og beskyttelse mod misbrug. Enhver kortudsteder skal anmeldes til Forbrugerombudsmanden.

Såfremt Forbrugerombudsmanden finder, at lovens bestemmelser ikke overholdes, skal han ved forhandling søge forholdet ændret. Kan en ændring ikke ske ved forhandling, kan Forbrugerombudsmanden udstede påbud, der, hvis det ikke efterleves, skal indbringes af Forbrugerombudsmanden for domstolene.

Typisk myndighedsudøvelse. Betalingskortloven er, siden dens vedtagelse, blevet administreret af Forbrugerombudsmanden.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Se under "Generelt".

Opgavens finansiering

Omkostninger ved administrationen af loven pålignes anmeldte kortudstedere i forhold til betalingssystemets omsætning.

Kvantitativ beskrivelse

Forbrugerombudsmanden behandler ca. 100 sager årligt vedrørende betalingskort m.v.

2.5.3. Forbrugerklagenævnet

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Lovbekendtgørelse nr. 282 af 10. maj 1988 om Forbrugerklagenævnet. Forbrugerklagenævnet blev oprettet i 1975 med den opgave at behandle konkrete klager fra forbrugere vedrørende varer eller arbejds- og tjenesteydelser.

Forbrugerklagenævnets væsentligste arbejdsopgaver er behandling af klager på skriftligt grundlag og telefonisk retshjælpsrådgivning.

Forbrugerklagenævnet behandler hvert år ca. 2.500 skriftlige klagesager over varer, arbejds- og tjenesteydelser inden for de vareområder og beløbsgrænser m.v., der er fastlagt ved nævnets virksomhedsbekendtgørelse (bkg. nr. 89 af 24. februar 1994).

Organisatorisk tilrettelæggelse

Se "Generelt".

Opgavens finansiering

Primært skattefinansieret. Der betales et mindre gebyr kr. 80 (kr. 480 ved bilsager).

Kvantitativ beskrivelse

Forbrugerklagenævnet behandler hvert år ca. 2.500 klager.

2.5.4. Statens Husholdningsråd

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Lovbekendtgørelse nr. 232 af 13. april 1988 om Statens Husholdningsråd.

Statens Husholdningsråd har til formål - samarbejde med andre institutioner og organisationer at virke til fremme af husholdningernes ernæringsmæssige, hygiejniske, økonomiske og tekniske forhold med henblik på såvel hjemmenes som samfundets interesse.

Oplysningsvirksomheden fungerer som en kombination af en forsøgs- og informationsvirksomhed, og er målrettet den brede befolkning. Statens Husholdningsråds forpligtelse til at informere om de lovbundne emneområder er især sket via publikationen "Råd & Resultater". "Råd & Resultater" offentliggøres således i dag som et forbrugertidsskrift, der omfatter relevante oplysninger fra Statens Husholdningsråd, Forbrugerombudsmanden, Forbrugerklagenævnet samt andre informationer om forbrugerspørgsmål.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Se "Generelt".

Opgavens finansiering

Primært skattefinansieret. Styrelsen har indtægter på området ved salg af publikationer m.v.

Kvantitativ beskrivelse

"Råd & Resultater" udkommer 10 gange årligt. Der er p.t. ca. 70.000 abonnenter.

2.5.5. Styrelsesopgaver

2.5.5.1. Produktsikkerhedsloven

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Lov nr. 364 af 18. maj 1994 om produktsikkerhed. Loven indeholder bestemmelser, der gennemfører Rådets direktiv nr. 92/59.

Produktsikkerhedsloven indeholder regler, der supplerer bestemmelser om produkters sikkerhed i den øvrige lovgivning. Loven kræver, at virksomheder, som bringer produkter på markedet, gør en aktiv indsats for at forebygge, at anvendelse af disse produkter eller tjenesteydelser i tilknytning hertil, fører til skade på personer eller ejendom.

Administrationen af loven - og dermed kontrol af produkters sikkerhed - påhviler alle produktsikkerhedsmyndigheder afhængigt af produktet art. Udover at være produktsikkerhedsmyndighed er Forbrugerstyrelsen den myndighed, der koordinerer de øvrige myndigheders arbejde efter loven.

Typisk myndighedsudøvelse.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Se "Generelt".

Opgavens finansiering

Skattefinansieret.

Kvantitativ beskrivelse

Der afsluttes ca. 200 sager årligt.

2.5.5.2. Prismærkningsloven

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Lbkg. nr. 456 af 17. juni 1991 om mærkning og skiltning med pris m.v.

Prismærkningsloven gælder stort set ethvert detailsalg i Danmark og indeholder reglerne for, hvorledes priser og øvrige betingelser skal meddeles forbrugerne.

Prismærkningsloven sigter på forbrugeroplysning, dvs. konkurrencefremme i kraft af øget gennemsigtighed i markedet, således at forbrugerne sættes i stand til at bedømme priserne og derefter ud fra egne behov og foreliggende tilbud vælge det mest fordelagtige tilbud.

Typisk myndighedsudøvelse.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Se "Generelt".

Opgavens finansiering

Skattefinansieret.

2.6. Erhvervsfremme Styrelsen

Beskrivelsen af styrelsens arbejdsopgaver er nedenfor opdelt på 4 hovedområder: adgang til viden, adgang til kapital, internationale konkurrencevilkår og regionale initiativer. Det skal bemærkes, at fordelingen af de forskellige erhvervsfremmeordninger på de 4 hovedområder er gennemført ud fra en helhedsbetragtning. Flere af ordningerne kunne således fremstå under flere af hovedområderne, idet disse udgør et samlet hele.

2.6.1. Adgang til viden og kompetence

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

- Erhvervsministeriets lovbekendtgørelse nr. 323 af 25. april 1996 om erhvervsfremme

- Lov nr. 221 af 27. marts 1996 om teknologisk service.

- Akt. 225 af 25. marts 1996

- Lov nr. 456 af 30. juni 1993 om tilskud til iværksættere

- Finanslov 1997

Hovedområdet Adgang til viden og kompetence har til mål at sikre, at virksomheder til stadighed får stillet den nyeste teknologiske viden til rådighed. Det sker ved etablering, indsamling, forarbejdning og formidling af viden. Hertil er opbygget en række instrumenter.

- Godkendte Teknologiske Serviceinstitutter

- Udviklingskontrakter
- Miljøstyring
- Centerkontrakter
- Isbryderordninger
- Iværksætterklippekort
- TIC
- Udvikling af HjemmeService
- Innovative iværksættere
- Professionelle bestyrelser
- EuroCenter

For en gennemgang af den enkelte instrumenter henvises til bilaget.

De nævnte instrumenter går i takt med den almindelige erhvervspolitiske drejning fra at være almindelige tilskudsordninger til at være instrumenter, der skal medvirke til at skabe optimale rammebetingelser for erhvervslivets indsamling, bearbejdning og udnyttelse af viden og kompetence.

Organisatoriske tilrettelæggelse

Flere af instrumenterne administreres af Erhvervsfremme Styrelsen men varetages af eksterne parter eller er i sig selv en ekstern, decentral enhed. Disse instrumenter er:

- Godkendte Teknologiske Serviceinstitutter
- TIC
- Innovative iværksættere
- Professionelle bestyrelser
- EuroCenter

Central placeret og administreret er kun enkelte instrumenter:

- Udviklingskontrakter
- Miljøstyring
- Centerkontrakter
- Isbryderordninger
- Iværksætterklippekort
- Udvikling af HjemmeService

Opgavens finansiering

Fortrinsvis statsfinansiering. Der er delvis selvfinansiering på:

- Udviklingskontrakter

- Centerkontrakter

- Isbryderordningen

- Iværksætterklippekortet

Kvantitativ/Kvalitativ beskrivelse af opgaven

Der er skønsmæssigt 30.000 sager, hvoraf langt størstedelen er sager om Iværksætterklippekort.

Der henvises i øvrigt til bilaget.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Udviklingen og videreudviklingen af erhvervsfremmeinstrumenter gennemføres i tæt samspil med interesse- og brancheorganisationer. For hver enkelt ordning/instrument udføres midtvejs- eller efterevaluering. Der er ikke udarbejdet en samlet analyse af erhvervslivet syn på hovedområdet. Det skønnes dog som værende hovedsageligt positivt. De enkelte borgere har hovedsagelig ingen interesse i hovedområdet.

Udenlandske erfaringer

Det skal bemærkes, at hovedområdet er væsentligt i såvel Danmark som i udlandet med hensyn til såvel viden som kvalitet.

2.6.2. Adgang til kapital

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

- Lov nr. 365 af 18. maj 1994 om statsgaranti til udviklingsvirksomhed, senest ændret ved lov nr. 386 af 10. juni 1997.

Gennem private udviklingsselskaber gives der garanti på investeringer ved nytegning af ansvarlig kapital i små og mellemstore virksomheder beliggende i Danmark.

Gennem det internationale medfinansieringsprogram gives der nationalt tilskud til danske virksomheders deltagelse i udviklingsprojekter med mindst 2 udenlandske virksomheder.

Der henvises til bilaget.

Organisatoriske tilrettelæggelse

Erhvervsfremme Styrelsen varetager driften, hvilket for udviklingsselskabernes vedkommende er at godkende disse, og at varetage al administration i forbindelse med udviklingsselskaberne, mens det for Eurekas side betyder, at styrelsen indstiller projekter til godkendelse i samråd med Forskningsministeriet, der har det politiske ansvar.

Opgavens finansiering

Statsfinansieret.Udviklingsselskaberne investerer egne midler, mens staten garanterer tab med 50 %.

Kvantitativ/Kvalitativ beskrivelse af opgaven

Med lovændringen er der nu en samlet ramme for udviklingsselskabernes investeringer på 1 mio. kr. Herefter har p.t. 13 udviklingsselskaber fået garantirammer på i alt 815 mio. kr., hvoraf de godt 400 mio. kr. er investeret i ca. 105 selskaber.

Der er givet Eureka-tilsagn om medfinansiering på 478 mio.kr. i 1986 - 1996, fordelt på 85 danske deltagere i 77 internationale projekter. Der har i de senere år været 20-25 projekter årligt.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Vurderes som positive, omend at instrumenterne ikke er dækkende. Dette gælder især kapitalformidlingen til små og mellemstore virksomheder.

Udenlandske erfaringer

Det skal bemærkes, at hovedområdet er væsentligt i såvel Danmark som i udlandet vedrørende viden og kvalitet.

2.6.3. Internationale konkurrenceforhold

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

- Erhvervsministeriets lovbekendtgørelse nr. 323 af 25. april 1996 om erhvervsfremme.

- Lov nr. 1070 af 20. december 1995 om Dansk Eksportkreditfond m.v.

- Aktstykke nr. 3 af 13. oktober 1993 og nr. 118 af 11. december 1996.

- Aktstykke nr. 250 af 12. maj 1993 og 226 af 4. maj 1994

- Lovbekendtgørelse nr. 91 af 28. februar 1986 om lån til erhvervelse

eller ombygning af mindre fragtskibe, ændret ved lov nr. 385 af 10.

juni 1997. (Garantistillelse for lån til bygning og ombygning af mindre fragtskibe.)

- Lov nr. 522 af 4. december 1985 om garantier til for lån til

skibsfinansiering. Formålet med ordningen er at stille garanti for lån fra Danmarks Skibskreditfond til ny- eller ombygning af skibe. Der udstedes ikke nye garantier under ordningen.

- EU-forordning (96/613/FUSP).

- EKSF-traktaten

- Beredskabsloven

- Lov om forsyningsmæssige foranstaltninger

- Direktiv 83/189/EØF, ændret ved direktiv 88/182/EØF og 94/10/EF om en informationsprocedure med hensyn til tekniske standarder og forskrifter.

- Maastricht-traktatens artikel 113.

- Lov nr. 209 af 28. april 1993 om Garantifonden for Skibsbygning m.v., senest ændret ved lov nr. 292 af 28 april 1997.

- Erhvervsministeriets bekendtgørelse nr. 468 af 13. juni 1995 om

udførsel af varer teknologier og knowhow med dobbelt anvendelse.

- Lov nr. 443 af 14. juni 1995 som ændret ved lov nr. 470 af 10. juni 1997 om inspektioner, erklæringsafgivelse og kontrol i medfør af de Forenede Nationers konvention om forbud mod kemiske våben,

Hovedområdet har til formål at sikre de bedste konkurrenceforhold for dansk erhvervsliv i international sammenhæng. Dette sker blandt andet ved at fremme Danmarks internationale konkurrenceevne og eksport ved at eliminere tekniske handelshindringer gennem udbredelse af kendskabet til andre landes tekniske forskrifter samt ved at fremme og styrke standardiseringsarbejdet. Endvidere tilbydes lempelige finansieringsvilkår for optagelse af lån til skibsbygning og derigennem hjælpe skibsværfterne og deres underleverandører.

Følgende instrumenter er omfattet af hovedområdet:

- DANAK
- Eksportkreditfonden
- Garantifonden for Skibsbygning m.v.
- Handelspolitik
- Værftstøtteordninger
- Tekniske standarder og forskrifter
- Støvsugerbanden
- Akkreditering
- Eksportfremme
- Systemeksport

Der henvises til bilaget for en uddybende beskrivelse af de enkelte instrumenter.

Organisatoriske tilrettelæggelse

Instrumenterne administreres af Erhvervsfremme Styrelsen.

Opgavens finansiering

Hovedsagelig statsfinansieret.

Kvantitativ/Kvalitativ beskrivelse af opgaven

Der henvises til bilaget.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Udviklingen og videreudviklingen af erhvervsfremmeinstrumenter gennemføres i tæt samspil med interesse- og brancheorganisationer. For hver enkelt ordning/instrument udføres midtvejs- eller efterevaluering. Der er ikke udarbejdet en samlet analyse af erhvervslivet syn på hovedområdet. Det skønnes dog som værende hovedsageligt positivt. De enkelte borgere har hovedsagelig ingen interesse i hovedområdet.

Udenlandske erfaringer

Det vil være for omfangsrigt at komme ind på udlandets erfaringer vedrørende viden og kvalitet, men det skal bemærkes, at hovedområdet er væsentligt i såvel Danmark som i udlandet.

2.6.4. Regionalpolitik

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

- Rådsforordning 2081/93, 2082/93 og 2083/93

- Erhvervsministeriets lovbekendtgørelse nr. 323 af 25. april 1996 om Erhvervsfremme, samt

- Lov nr. 1202 af 27. december 1996 om administration af tilskud fra Den Europæiske regionalfond og tilhørende statslig medfinansiering.

- Lov nr. 383 af 20. maj 1992 om kommuner og amtskommuners deltagelse i erhvervsudviklingsaktiviteter, ændret ved lov nr. 20 af 20. december 1996 og Arbejdsministeriets bekendtgørelse nr. 72 af 28. januar 1997 om en varslingspulje. De statslige initiativer tager sigte på at tilskynde de lokale og regionale aktører til at samordne og koordinere deres erhvervsfremmende indsatser.

Regional Erhvervsudvikling dækker over en bred vifte af indsatsområder. Størstedelen er centralt placeret i forhold til den erhvervspolitiske strategi under hovedområdet offentligt-privat samspil.

Opgaverne består i at være myndighedsudøver og sparringspartner, når det handler om regionale erhvervsudviklingsprogrammer og regionale Erhvervsknudepunkter. Dette medfører et samarbejde med de berørte kommuner og amter.

Der henvises til bilaget for uddybende beskrivelse.

Udviklingen inden for regionalpolitikken går i takt med den generelle erhvervspolitiske drejning mod en stadig højere decentralisering af de udøvede aktiviteter.

Organisatoriske tilrettelæggelse

Loven om regionalfondsmidler fastslår, at administrationen på området skal foregå på en ensartet og decentral måde.

Opgavens finansiering

EU- og statsfinansiseret.

Kvantitativ/Kvalitativ beskrivelse af opgaven

Styrelsen godkendte i 1996 tilsagn på 316 mio. kr. til projekter under regionalfondsprogrammerne. Heraf udgjorde EU-tilsagn 224 mio. kr. og den statslige medfinansiering 92 mio. kr.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Udviklingen og videreudviklingen af erhvervsfremmeinstrumenter gennemføres i tæt samspil med interesse- og brancheorganisationer. For hver enkelt ordning/instrument udføres midtvejs- eller efterevaluering. Der er ikke udarbejdet en samlet analyse af erhvervslivet syn på hovedområdet. Det skønnes dog som værende hovedsageligt positivt. De enkelte borgere har hovedsagelig kun interesse i hovedområdet, såfremt de er bosiddende i geografiske områder omfattet af Regionalfonden.

Udenlandske erfaringer

Den organisatoriske placering af administrationen af regionalfondsmidler varierer en del mellem EU´s medlemsstater. I Frankrig, Sverige og UK er den ansvarlige myndighed statslig, mens det i Tyskland er Länderne, der har ansvaret. I Holland ses den højeste grad af decentralisering til

regionale myndigheder (provinces), her er statens rolle primært begrænset til overvågning og evaluering og til at forestå overordnede forhandlinger med EU-Kommissionen.

2.7. Søfartsstyrelsen

En beskrivelse af opgaverne indenfor søfartsområdet

2.7.1. Sikkerhed til søs og tilsyn med skibe

Søfartsstyrelsen tilgodeser sikkerheden for skibe, havanlæg og deres ombordværende. Endvidere sikrer styrelsen danske farvande og havne mod skader og forurening fra skibe og havanlæg.

Lovgrundlag

Lov om skibes sikkerhed m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 594 af 26. juni 1996, og tilhørende bekendtgørelser og tekniske forskrifter.

Tekniske forskrifter, der er regelsamlingen for en skibsgruppe, er samlet i en række særlige udgaver af Meddelelser fra Søfartsstyrelsen:

Meddelelser fra Søfartsstyrelsen B - passagerskibe i international fart uanset størrelse og for lastskibe, bortset fra fiskeskibe, med en bruttotonnage på 500 eller derover i international fart. Visse af bestemmelserne gælder også for andre passager og lastskibe.

Skibstilsynets Meddelelser C-lastskibe med en bruttotonnage på 20 og derover i indenrigsfart og lastskibe med en bruttotonnage på 20 og derover, men under 500 i international fart.

Skibstilsynets Meddelelser D - passaserskibe med en bruttotonnage på 20 og derover i indenrigsfart.

Meddelelser fra Søfartsstyrelsen E - fiskeskibe med en bruttotonnage på 20 eller derover.

Skibstilsynets Meddelelser F - mindre erhvervsfartøjer.

Lov om skibsmåling, jf. lovbekendtgørelse nr. 43 af 2. februar 1993.

Lovgrundlaget er baseret på en række internationale sikkerhedskonventioner.

Ud over sikkerhed med skibe varetages også sikkerhed ved dykning, jf. lov om dykkerarbejde og dykkermateriel m.v., nr. 307 af 17. maj 1995, og visse sikkerhedsspørgsmål vedrørende havanlæg, jf. lov nr. 292 af 10. juni 1981 om visse havanlæg, med tilhørende forskrifter.

Formål og indhold

Lovgivningen om sikkerhed til søs skal sikre de ombordværendes sikkerhed og sundhed og gode arbejds- og levevilkår for søfarende. Desuden skal reguleringen varetage beskyttelse af havet mod forurening. Ved at føre tilsyn med skibene sørger Søfartsstyrelsen for, at danske og internationale regler opfyldes for skibe og mobile boreplatforme. Udenlandske passagerskibe godkendes, inden de indsættes i rutefart på dansk havn. Gennem aftalen om havnestatskontrol kontrollerer styrelsen også, om andre udenlandske skibe i dansk havn lever op til de internationale regler om sikkerhed og beskyttelse af havmiljøet.

På dykkerområdet skal reglerne sikre, at dykkerarbejdet udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt samt, at det tekniske udstyr er i sikkerhedsmæssigt betryggende stand.

Udvikling

Den danske regelfastsættelse vedrørende krav til skibes konstruktion, udstyr m.v., er baseret på et omfattende internationalt regelsæt, der fastsættes i FN's internationale søfartsorganisation - IMO. Disse regler er i et vist omfang suppleret af EU-forskrifter.

En række opgaver vedrørende typegodkendelser og tilsyn med danske skibe udføres af private uafhængige firmaer, som f.eks. internationale klassifikationsselskaber, der er anerkendt af Søfartsstyrelsen til at påtage sig opgaver med hensyn til syn på danske skibe. I mange tilfælde sker disse syn uden for Danmark. Søfartsstyrelsen har overført opgaverne ved delegation, og styrelsen fører tilsyn med opgavevaretagelsen.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Tilsyn med skibe sker dels centralt, dels gennem Søfartsstyrelsens regionskontorer.

Opgavens finansiering

Fortrinsvis statsfinansieret.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

De samlede udgifter til sejladssikkerhed, sikkerhed til søs og tilsyn med skibe (pkt. 2.1 og 2.2) udgør i 1996 84 mio. kr.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Regelfastsættelsen på området sker i tæt samarbejde med erhvervets parter, d.v.s. arbejdstagere, arbejdsgivere og værfter.

Udenlandske erfaringer

Den danske opgavevaretagelse ligner de lande, som vi normalt sammenligner os med, f.eks. Norge.

2.7.2. Sejladssikkerhed

Søfartsstyrelsen er den ansvarlige danske myndighed for sejladssikkerheden i danske farvande.

Lovgrundlag

Lov om skibsfartens betryggelse, lovbekendtgørelse nr. 587 af 29. september 1988 med tilhørende bekendtgørelser.

Formål og indhold

At sikre sejladsen i danske farvande ved en regulering af de forhold, der har indflydelse på sejladsen, og bestemmer hvorledes sejladsen skal foregå, således at f.eks. grundstødninger og kollisioner undgås. Reglerne vedrører gennemsejling af broer, lodsbestemmelser, skibsmeldesystemer, ankrings- og fiskeriforbud, sikkerhedszoner omkring havanlæg m.v. Søfartsstyrelsen vurderer endvidere gennemsejlingsforholdene under og efter etableringen af de faste forbindelser over Storebælt og Øresund og fastsætter bestemmelser for sejladsen gennem området. De nærmere sejladsforskrifter udarbejdes under hensyntagen til de internationale regler på området. Disse fastsættes i IMO.

Udvikling

Når de internationale søvejsregler skal ændres, sker det i IMO. Den globale regelfastsættelse sker for at sikre, at også tredjelandes skibe skal overholde reglerne. I IMO tages stilling til etablering af dels skibsruter, dybvandsruter og trafiksepareringer, dels meldesystemer for skibe.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Sagsbehandlingen på området finder sted centralt i Søfartsstyrelsen.

Opgavens finansiering

Området er statsfinansieret.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Der foreligger ingen brugerundersøgelser på området men regelfastsættelsen sker i tæt samarbejde med erhvervets parter og andre berørte ministerier.

Udenlandske erfaringer

Sagerne på området behandles på samme måde som i andre lande, som Danmark normalt sammenligner sig med.

2.7.3. Arbejdsmiljøforhold til søs

Søfartsstyrelsen sikrer, at de søfarendes arbejdssikkerhed og sundhed så vidt muligt ligger på samme niveau som i land.

Lovgrundlag

Lov om skibes sikkerhed m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 594 af 26. juni 1997, og tilhørende bekendtgørelser og tekniske forskrifter.

Meddelelser fra Søfartsstyrelsen A - Forskrifter for arbejdsmiljø i skibe. Samler forskrifterne for sikkerhed og sundhed om bord og gælder for alle handels- og fiskeskibe.

Formål og indhold

Lov om skibes sikkerhed m.v. har bl.a. til formål at beskytte personer, der er beskæftiget ved arbejde om bord. I medfør af loven er der udstedt en række forskrifter om sikkerheds- og sundhedsforhold omkring udførelsen af arbejdet om bord i skibe. Disse regler om arbejdsmiljø til søs er for en stor dels vedkommende nationale gennemførelser af EF-direktiver.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Administrationen af arbejdsmiljølovgivningen til søs er en typisk myndighedsopgave. Den forestås af Søfartsstyrelsen, bl.a. via regionskontorerne, der er placeret forskellige steder i Danmark.

Endvidere forestår Søfartsstyrelsen administrationen af det maritime sundhedssystem lægebog, Radio Medical, telemedicin, skibsmedicinkister, lægeundersøgelser og sundhedsuddannelser.

2.7.4. Ansættelsesretlige og sociale forhold til søs

Søfartsstyrelsen sikrer, at de søfarendes sociale forhold og trivsel samt deres fritidstilbud så vidt muligt ligger på samme niveau som forholdene i land.

Lovgrundlag

Lov om skibes sikkerhed m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 594 af 26. juni 1997, og tilhørende bekendtgørelser og tekniske forskrifter.

Meddelelser fra Søfartsstyrelsen A - Forskrifter for arbejdsmiljø i skibe. Samler forskrifterne for sikkerhed og sundhed om bord og gælder for alle handels- og fiskeskibe.

Formål og indhold

Lov om skibes sikkerhed m.v. har bl.a. til formål at beskytte personer, der er beskæftiget ved arbejde om bord. I medfør af loven er der udstedt en række forskrifter om sikkerheds- og sundhedsforhold omkring udførelsen af arbejdet om bord i skibe. Disse regler om arbejdsmiljø til

søs er for en stor dels vedkommende nationale gennemførelser af EF-direktiver.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Administrationen af arbejdsmiljølovgivningen til søs er en typisk myndighedsopgave. Den forestås af Søfartsstyrelsen, bl.a. via regionskontorerne, der er placeret forskellige steder i Danmark.

Endvidere forestår Søfartsstyrelsen administrationen af det maritime sundhedssystem; lægebog, Radio Medical, telemedicin, skibsmedicinkister, lægeundersøgelser og sundhedsuddannelser.

Lovgrundlag

Sømandsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 766 af 19. september 1995, og tilhørende bekendtgørelser.

Offentlig sygesikring for søfarende m.fl., bekendtgørelse nr. 732 af 21. december 1982.

Dagpenge til søfarende ved sygdom eller fødsel, bekendtgørelse nr. 172 af 13. marts 1990.

Ferie for søfarende, bekendtgørelse nr. 306 af 27. april 1992.

Lovgrundlaget er baseret på ILO-konventioner og på EU-retsakter.

Formål og indhold

Sømandsloven er en social beskyttelseslov, hvis formål er at beskytte den søfarende i tjenesteforholdet. Loven indeholder derfor i lighed med funktionærloven regler om opsigelse m.v., men også andre særregler for arbejdstagere til søs. Lovens formål er bl.a. at fastslå rederens forpligtelser over for de søfarende i tilfælde af sygdom og lignende. Loven er dog også et redskab for skibsledelsen til at opretholde ordenen om bord. I medfør af sømandsloven er bl.a. udstedt bekendtgørelser om mønstringsforhold, lægeundersøgelser af søfarende, og skibsofficerers ansvarsområder om bord i skibe.

Reglerne om offentlig sygesikring for søfarende har til formål at sikre søfarende på danske skibe de samme sygesikringsretttigheder som personer på landjorden, herunder særlige ydelser, når de søfarende bliver syge uden for Danmark.

Reglerne om dagpenge ved sygdom og fødsel hører under Socialministeriets ressort, men de regler, der gælder for søfarende, administreres af Søfartsstyrelsen. Reglerne har til formål at sikre søfarende på danske skibe de samme dagpengerettigheder som personer på landjorden.

Ferieloven hører under Arbejdsministeriets ressort, men Søfartsstyrelsen administrerer de regler, der gælder for søfarende. I lighed med, hvad der gælder for andre ansatte, har reglerne til formål at sikre søfarende mulighed for rekreativ ferie. På nogle områder har man fundet det berettiget at etablere særordninger for søfarende, f.eks. for at sikre mulighed for at afholde ferie i hjemlandet.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Administrationen af opgaverne vedrørende ansættelsesretlige og sociale forhold er typiske myndighedsopgaver. Der er tale om et begrænset antal beskæftigede, hvoraf en del af de søfarende ikke har dansk bopæl.

Reglerne om offentlig sygesikring for søfarende hører under Sundhedsministeriets ressort, men administreres af Søfartsstyrelsen.

Opgavens finansiering

De søfartssociale ordninger finansieres af det offentlige. Dog yder rederne bidrag til sygesikringsordningen for søfarende. Ingen anden arbejdsgivergruppe betaler et tilsvarende bidrag. I princippet dækker bidraget ca. 25 % af det offentliges sygesikringsudgifter til de søfarende.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

På sygesikrings- og dagpengeområdet blev der i 1995 behandlet ca. 6.600 sager til en samlet værdi af 18,8 mio. kr.

Eventuelle koordinationsmekanismer

Lovgivningen på området er rettet mod søfartserhvervet, men på væsentlige punkter sammenhængende med de tilsvarende landbaserede regler, som derfor følges nøje.

2.7.5. Registrering af skibe

Lovgrundlag

Lov om skibsregistrering, jf. lovbekendtgørelse nr. 272 af 11. april 1997.

Bekendtgørelse nr. 360 af 11. maj 1994 om skibsregistrering, med senere ændringer.

Lov om Dansk Internationalt Skibsregister, jf. lovbekendtgørelse nr. 273 af 11. april 1997.

Lov om registreringsafgift for fritidsfartøjer, jf. lovbekendtgørelse nr. 102 af 13. februar 1992.

Lov om stempelafgift, jf. lovbekendtgørelse nr. 1066 af 6. december 1996.

Formål og indhold

I det almindelige Skibsregister registreres samtlige danske skibe med en bruttotonnage på 20 eller derover. Desuden kan skibe med en bruttotonnage på 5 eller derover, herunder lystfartøjer, vælge frivilligt at lade sig registrere i dette register. Formålet med registrering er at sikre en entydig identifikation af skibet og ejerforhold med henblik på en offentligretlig regulering, samt registrering af pant m.v.

I Dansk Internationalt Skibsregister kan alene passagerskibe og handelsskibe med bruttotonnage på 20 eller derover optages. Registreringen svarer til det almindelige Skibsregister.

I Fartøjsfortegnelsen optages erhvervsskibe, hvis bruttotonnage er mindre end 20, og som ikke er i Skibsregistret. Formålet svarer til Skibsregistrets, dog kan der ikke registreres pantehæftelser m.v.

Arbejdet i Skibsregistret kan sammenlignes med det, der udføres i Matrikelstyrelsen og på tinglysningskontorerne.

Med virkning fra 1. september 1996 er der oprettet et Dansk Bareboatregister, hvori der er muligt at registrere bareboatchartrede, udenlandske skibe med den virkning, at skibene får dansk flag og underkastes dansk offentligretlig regulering. Den privatretlige regulering af disse skibe forbliver imidlertid i det udenlandske register, hvor matrikel, ejerforhold, hæftelser og byrder er registreret. En tilsvarende ordning findes ved bareboatregistrering af dansk tonnage til fremmed flag.

Skibsregistret opkræver stempelafgifter af skibsskøder og pantebreve samt registreringsafgift for fritidsfartøjer.

Udvikling

Siden 1992 er al registrering foregået via edb.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Registrering af skibe sker centralt.

Opgavens finansiering

Skibsregistrets opgaver er statsfinansierede.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Arbejdet i Skibsregistret resulterer årligt i færdigbehandling af ca. 5.000 sager, eller i alt ca. 9.000 dagbogsnumre/ekspeditioner. Dette registreringsarbejde dækker alt fra ændring af navn og hjemsted på fritidsskibe til registrering af flådepant på 7 mia. kr.

Udgifterne til registrering af skibe udgør i 1996 5,9 mio kr.

Eventuelle koordinationsmekanismer

Søfartsstyrelsen følger nøje udviklingen på tinglysningsområdet.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Skibsregistret foretog i 1995 en brugerundersøgelse af i alt ca. 1.000 af Skibsregistrets kunder. Besvarelsesprocenten var på ca. 80, og heraf udtrykte mere end 75 % tilfredshed med den service, Skibsregistret yder.

2.7.6. Uddannelse af søfarende og kontrol med skibes besætning

Søfartsstyrelsen varetager alle de maritime uddannelser, skolernes og øvelsesskibenes programmer, udstedelse af sønæringsbeviser og søfartsbøger, samt fastsættelse og kontrol af skibes besætning.

Lovgrundlag

Sømandsloven, kapitel IV a, jf. lovbekendtgørelse nr. 766 af 19. september 1995, med tilhørende bekendtgørelser.

Lov om skibes besætning, jf. lov nr. 15 af 13. januar 1997, med tilhørende bekendtgørelser.

Lov om søfartsuddannelse, lov nr. 16 af 13. januar 1997, med tilhørende bekendtgørelser.

Lov om maskinmesteruddannelsen, nr. 350 af 1. juli 1988, med tilhørende bekendtgørelser.

Lovgivningen er baseret på ILO- og IMO-konventioner og EU-retsakter.

Formål og indhold

Søfartsstyrelsen fastsætter i medfør af besætningsloven størrelse og uddannelseskrav til besætningerne på danske skibe og fører i medfør af sømandsloven kontrol med, at disse forskrifter overholdes. Formålet er at sikre, at alle danske skibe har en besætning, der kvalitets- og kvantitetsmæssigt gør det muligt at udføre de forskellige funktioner om bord sikkerhedsmæssigt forsvarligt.

Besætningsloven fastsætter kvalifikationskrav, herunder uddannelseskrav til søfarende. Formålet er at sikre, at den søfarende kan varetage bestemte arbejdsopgaver om bord. Endvidere stilles der helbredsmæssige krav til den søfarende. Baggrunden herfor er hensynet til skibets og de ombordværendes sikkerhed. Således stilles der særlige syns- og hørekrav til navigatørerne, i lighed med, hvad der gælder for f.eks. kaptajner på fly. Søfartsstyrelsen udsteder sønærings- og duelighedsbeviser og forestår bekræftelse af kvalifikationer i søfartsbøger. Herudover udstedes dispensationer.

I medfør af de to uddannelseslove fører Søfartsstyrelsen tilsyn med navigations-, maskinmester- og søfartsskoler samt øvelses- og skoleskibe. Styrelsen tilrettelægger uddannelserne, herunder afholdelse af eksaminer, for navigatører, maskinmestre, radioekspedienter, skibskokke, skibsassistenter, fiskere, skibsmekanikere og fritidssejlere. Styrelsen er sekretariat for to

uddannelsesråd og to eksamenskommissioner.

Søfartsstyrelsen disponerer over et skoleskib og et øvelsesskib. Styrelsen har derfor også rederifunktioner med tilhørende ansvar.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Uddannelserne foregår på i alt 18 institutioner, heraf er 4 søfartsskoler, 2 skoleskibe, 1 skipperskole, 3 navigationsskoler og 8 maskinmesterskoler.

Opgavens finansiering

Skolerne er enten statsskoler, selvejende institutioner med 100 % statstilskud eller privatejede skoler med varierende statstilskud.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

De samlede udgifter til søfartsuddannelserne udgør i 1996 212,6 mio. kr.

Eventuelle koordinationsmekanismer

Ministeren rådgives i uddannelsesspørgsmål af Søfartens uddannelsesråd og Uddannelsesrådet for Maskinmesteruddannelsen, hvor søfartserhvervets organisationer og skolerne er repræsenteret.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

I 1992 undersøgte Maskinmestrenes Forening uddannelsen af maskinmestre. Konklusionen på den såkaldte DAMASK undersøgelse var en positiv tilkendegivelse af maskinmesteruddannelsen som helhed. Herudover foretog Evalueringscentret under Undervisningsministeriet i 1996 en evaluering af maskinmesteruddannelsen. Dimittendundersøgelsen mundede ud i en udbredt tilfredshed med uddannelsens faglige profil.

2.7.7. Opklaring af søulykker, havarier og forureningsuheld

Søfartsstyrelsens Opklarings- og Kontrolenhed (OK-enheden) har ansvar for

opklaring af søulykker og personulykker i danske handels- og fiskeskibe og i udenlandske passagerskibe på dansk territorium. Endvidere foretager enheden intern kvalitetskontrol på alle Søfartsstyrelsens arbejdsområder.

Lovgrundlag

Sølovens § 477.

Bekendtgørelse nr. 463 af 29. juli 1988 om syn og certifikater, § 18, stk. 2.

Formål og indhold

Ved søulykker optræder Opklarings- og Kontrolenheden som en særlig havarigruppe. Efter søloven skal en skibsfører, som har været indblandet i en søulykke, eller som har haft et alvorligt uheld om bord, anmelde begivenheden til retten, som fastsætter tid for søforklaring. Denne afholdes normalt ved domstolene eller i udlandet ved danske repræsentationer, der er bemyndiget hertil. OK-enheden vil næsten altid følge søforklaringen.

Formålet med OK-enhedens opgave er at supplere søforklaringen med mere dybtgående analyser af årsagen til uheldet samt fremkomme med forslag til en forebyggende indsats. OK-enhedens rapport samt udskrift af retsbogen indgår i Søfartsstyrelsens vurdering af, hvorvidt styrelsen skal anmode anklagemyndigheden om at gå videre i sagen. Ud over det rent strafferetlige giver rapporten også et godt grundlag for udvikling af nye regler til forbedring af sikkerheden eller forebyggelse af forureningsskader fra skibe.

Efter bekendtgørelsen om syn og certifikater skal en reder informere Søfartsstyrelsen om skader af nogen betydning på et skib, eller hvis der om bord indtræffer en ulykke med tab af menneskeliv eller betydelig personskade til følge.

Dansk Søulykkesstatistik udkommer en gang om året og beskriver statistisk alle årets ulykker, inddelt efter art og årsag.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

OK-enheden arbejder uafhængigt af Søfartsstyrelsens andre aktiviteter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

De samlede udgifter til opklaring af søulykker, havarier og forureningsuheld udgør i 1996 4,9 mio kr.

2.7.8. International skibsfartspolitik og søret

Også på andre områder bidrager Søfartsstyrelsen til fastsættelse af erhvervets rammevilkår og relationer til tredjelande. Søfartsstyrelsen varetager den internationale skibsfartspolitik. Endvidere fastsættes regler inden for søretten. Der er her først og fremmest tale om den privatretlige regulering af transport af varer og passagerer til søs. Det drejer sig om fx. erstatningsregler ved transport til søs. Endvidere varetages sekretærfunktionen for Sølovsudvalget og for bestyrelsen i Krigsforsikringen for Danske Skibe.

Lovgrundlag

Rådets forordninger (EØF) nr. 4055/86 om anvendelse af princippet om fri udveksling af tjenesteydelser på søtransportområdet, nr. 4056/86 om fastsættelse af de nærmere retningslinier for anvendelse af traktatens artikel 85 og 86 på søtransport, nr. 4057/86 om illoyal priskonkurrence inden for søtransport og nr. 4058786 om samordnede foranstaltninger til sikring af fri adgang til fragter i oceanfarter.

Søloven, Lov nr. 170 af 16. marts 1994 med senere ændringer.

Lov om danske skibes forsikring mod krigsfare, jf. Lovbekendtgørelse nr. 245 af 14. maj 1986 med senere ændringer.

Grundlaget i øvrigt er en række internationale konventioner vedtaget bl.a. i IMO og UNCTAD. Det skibsfartspolitiske arbejde, herunder ved fastsættelsen af aftaler mellem Danmark og andre lande, bygger på liberaliseringsprincippet, ønsket om fri og åbne markeder og om fri og fair konkurrence, som er fastsat i OECD, og som danner grundlag for de fire EU-forordninger, der er kernen i europæisk skibsfartspolitik samt i WTO's liberaliseringsaftale på tjenesteydelsesområdet.

Formål og indhold

Målsætningen er at forbedre og sikre dansk skibsfart adgang til markeder i andre lande og at påvirke den internationale regelfastsættelse af betingelserne for transport af passagerer og gods til søs. En afgørende forudsætning for dansk skibsfartserhvervs indtjening og beskæftigelse er opretholdelse og forbedring den danske handelsflådes konkurrencesituation internationalt, idet mere end 90 % af danske skibes virksomhed finder sted mellem havne uden for Danmark.

Søfartsstyrelsens opgave er at fastlægge en målrettet politik og påvirke udviklingen i ønsket dansk retning med henblik på at forfølge de overordnede mål. På denne baggrund følges udviklingen indenfor international skibsfart i en række tredjelande og internationale fora, således at det på et tidligt tidspunkt bliver muligt at fastlægge dansk holdning og præge udviklingen i den retning, der bedst tilgodeser dansk skibsfart.

Udvikling

I oktober 1996 flyttede departementets skibsfartspolitiske sekretariat til Søfartsstyrelsen og udgør nu en søjle i styrelsens søfartspolitiske sekretariat. Der er ikke ændret ved opgavesammensætningen.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Fastsættelse af den danske skibsfartspolitik sker i tæt samarbejde med Udenrigsministeriet efter høring af erhvervet.

Fastlæggelse af dansk holdning og implementeringen til dansk lovgivning af internationale konventioner på det søretlige område sker først og fremmest gennem behandling i Sølovsudvalget, hvori erhvervets parter er repræsenteret.

Opgavens finansiering

Opgaverne er statsfinansierede.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Dansk skibsfart havde i 1995 en bruttoindsejling på 38 mia. kr. - nettoindsejlingen var 6 mia. kr.

Eventuelle koordineringsmekanismer

Der er etableret EU-koordineringer i forbindelse med forhandlinger i visse af de internationale fora, men generelt forhandles selvstændigt.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Det danske skibsfartserhverv har gentagne gange udtrykt sin store tilfredshed med arbejdet og resultater.

Udenlandske erfaringer

Der arbejdes i tæt kontakt med udenlandske myndigheder og erhvervsorganisationer, der beskæftiger sig med international skibsfartspolitik og søret. Et omfattende internationalt kontaktnet udgør en væsentlig forudsætning for påvirkningsmuligheden. På det søretlige områder hersker tillige et tæt og velfungerende nordisk samarbejde.

3. Beskrivelse af eventuelle opgaver på ministeriets område, der løses af selskaber eller private organisationer

- Danmarks Turistråd

- Turismens Udviklingscenter

- Regionale turismeudviklingsselskaber

- lokale turistbureauer

Turismeområdet

3.1. Danmarks Turistråd

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Danmarks Turistråd er en erhvervsdrivende fond oprettet i 1967.

Turistrådets målsætninger og opgaver beskrives i anmærkninger til Finansloven og i turistrådets

vedtægter. Danmarks Turistråd har til formål at fremme Danmark som turistmål og at fremme væksten i det danske turisterhverv.

Med henblik herpå skal Turistrådet gennemføre og koordinere markedsførings- og markedsudviklingsaktiviteter for at udvikle nye markeder og vedligeholde etablerede markeder, opbygge og formidle markeds- og produktviden mv.

Fra januar 1996 varetager Danmarks Turistråd endvidere på grundlag af en særlig kontrakt en række driftsmæssige og faglige opgaver for Erhvervsministeriet, herunder forberedende sagsbehandling samt administration af turismenetværksordningen.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Turistrådet ledes af en bestyrelse, hvoraf formanden og 4 medlemmer er udpeget direkte af Erhvervsministeren, 2 medlemmer er udpeget af ministeren efter indstilling fra Turismens Fællesråd og 2 medlemmer er udpeget af turistrådets medarbejdere.

Den daglige ledelse varetages af en adm.direktør samt en marketingdirektør.

Danmarks Turistråd driver et hovedkontor i København samt 10 markedskontorer i udlandet. Hovedkontoret varetager ledelsesopgaver, koordinations- og serviceopgaver, udviklingsopgaver samt forberedende sagsbehandling for ministeriet.

Markedskontorerne varetager de markedsspecifikke driftsopgaver vedrørende markedsføring og afsætning af det danske turistprodukt.

Opgavens finansiering

Turistrådets midler tilvejebringes dels gennem årlige statslige tilskud på finansloven, dels gennem turisterhvervets medfinansiering af markedsførings- og udviklingsprojekter og dels fra indtægter ved salg af informations- og serviceydelser.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Turistrådet beskæftiger i 1996 127 medarbejdere, heraf 67 på hovedkontoret.

Turistrådets samlede økonomiske aktivitetsniveau var i 1995 på 188 mio. kr., hvoraf det statslige tilskud over finansloven udgjorde 123,5 mio. kr.

Eventuelle koordinationsmekanismer

Den overordnede koordination med turisterhvervet og myndigheder er sikret gennem bestyrelsens sammensætning, mens den daglige koordination med samarbejdspartnerne sikres gennem indgåelse af samarbejdskontrakter, kontaktmøder samt projekt- og styregrupper.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Brugerne er bl.a. virksomheder, organisationer og myndigheder.

Turistrådet gennemfører ikke systematiske brugeranalyser, men da Turistrådets primære brugergruppe er det danske turisterhverv, og da turistrådets primære aktivitetsområde er marketing- og udviklingssamarbejder, der medfinansieres af turisterhvervet, kan brugertilfredsheden til en vis grad aflæses af erhvervets engagement og medfinansiering.

Det kan i den forbindelse oplyses, at erhvervets medfinansiering i absolutte tal har været markant stigende i de sidste 5 år.

Udenlandske erfaringer

Der er i næsten alle lande, og i hvert fald de lande som Danmark normalt sammenligner sig med,

etableret en national turismeorganisation i lighed med Danmarks Turistråd. Hovedformålet generelt for disse institutioner er at fremme den udenlandske turisme til hjemlandet gennem markedsføring. Der eksisterer således et rigt internationalt erfaringsgrundlag for opgaveløsningen.

3.2. Turismens Udviklingscenter

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Den erhvervsdrivende fond Turismens Udviklingscenter (TUC) blev stiftet i januar 1996 af Erhvervsministeriet og Turismens Fællesråd i fællesskab.

TUC´s målsætninger og opgaver fremgår dels af anmærkninger til Finansloven og dels af centrets vedtægter. TUC har i følge disse til opgave at styrke kompetenceudviklingen i det danske turisterhverv ved at:

- yde rådgivning og erhvervsservice til virksomheder,

- styrke leder- og medarbejderudviklingen i turisterhvervet,

- varetage turismefaglig videnopbygning- og formidling.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

TUC ledes af en bestyrelse på 10 medlemmer, hvoraf formanden og 2 medlemmer er udpeget af Erhvervsministeren, og de øvrige 7 medlemmer er udpeget af interesseorganisationer. Desuden er der nedsat et bredt sammensat repræsentantskab. Den daglige ledelse varetages af en direktør.

Opgavens finansiering

TUC's midler tilvejebringes dels via årlige statslige tilskud (foreløbig 3-5 år), dels via turisterhvervets og organisationers medfinansiering og dels via indtægter fra salg af tjenesteydelser.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Centret forventes i løbet af 1997 at ville beskæftige ialt 10-12 medarbejdere.

TUC's økonomiske aktivitetsniveau skønnes i 1996 at ville være på ca. 5-6 mio. kr. for herefter at stige de følgende år.

Eventuelle koordinationsmekanismer

Det ligger implicit i TUC's opgavevaretagelse, at denne skal være efterspørgselsstyret og ske i tæt samarbejde med turismens aktører. Dette er også afspejlet i sammensætningen af bestyrelsen samt centrets bredt sammensatte repræsentantskab.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

På grund af TUC's korte levetid har det ikke været muligt eller relevant at foretage brugeranalyser vedrørende centrets aktiviteter. Imidlertid blev der forud for centrets etablering gennemført en bruger- og behovsanalyse vedrørende turisterhvervets behov for kompetenceudvikling. Det er hovedresultaterne fra denne analyse, der har dannet grundlag for centrets etablering og opgavesammensætning.

Udenlandske erfaringer

I en række lande, herunder de fleste EU-lande, eksisterer lignende organisationer, som har til formål at fremme viden og kompetence om turismeforhold og i turisterhvervet.

3.3. Regionale turismeudviklingsselskaber

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Erhvervsministeriet iværksatte i 1995 det 5 årige "Turismenetværksprogram", som primært har til formål at støtte etableringen af regionale turismeudviklingsselskaber.

Etableringsstøtten ydes i henhold til retningslinier, som er udarbejdet af Erhvervsministeriet. I retningslinierne stilles der minimumskrav til selskabernes organisation, finansiering og opgaveportefølje. For at få statsligt tilskud er det bl.a. en forudsætning, at både offentlige parter (kommuner og mindst ét amt) og private parter deltager i selskabskonstruktionen.

De regionale selskaber har til opgave at være rammen om et styrket privat-offentligt samspil vedrørende:

- strategisk planlægning af regionernes turismeaktiviteter,
- produktudvikling,
- kompetenceudvikling,
- koordination vedrørende den regionale markedsføringsindsats.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Der stilles krav om, at udviklingsselskaberne udgør en juridisk enhed og f.x. er et selskab.

Opgavens finansiering

Opgaven finansieres af statslige tilskud, amtskommunale og kommunale tilskud, virksomhedstilskud samt brugerbetaling.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Statens tilskud er et igangsætningstilskud, som aftrappes over en 5 årig periode. Det samlede statslige tilskud til udviklingsselskaberne er beregnet til med udgangen af 1999 at andrage knap 200 mio. kr.

Der er medio 1997 godkendt og etableret 8 regionale turismeudviklingsselskaber, således at det meste af landet er omfattet af den ny regionale struktur.

Omfanget af de enkelte udviklingsselskabers aktiviteter er for de fleste i størrelsesordenen 12-20 mio. kr. om året.

Eventuelle koordinationsmekanismer

Der er indtil nu etableret et koordinationsudvalg på erhvervsturismeområdet, der bliver sekretariatsbetjent af Danmarks Turistråd.

For at sikre en klar og hensigtsmæssig opgavefordeling er det hensigten, at der skal udformes samarbejdsaftaler mellem selskaberne og Danmarks Turistråd samt mellem selskaberne og Turismens Udviklingscenter.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

På grund af de regionale selskabers korte levetid har det endnu ikke været relevant at gennemføre en evaluering af selskabernes aktiviteter.

Det faktum, at næsten hele landet er omfattet af den regionale struktur, tilsiger imidlertid, at selskabsdannelserne opfylder amternes, kommunernes og virksomhedernes behov for en regional platform for fælles udviklingsaktiviteter.

Udenlandske erfaringer

En stærk regional organisering om de turismemæssige udviklingsopgaver er et kendt fænomen i de lande, som Danmark normalt sammenligner sig med. Et tættere regionalt samarbejde er efterhånden en grundlæggende forudsætning for at kunne mobilisere de tilstrækkelige udviklingsressourcer i en stadig skærpet international konkurrence.

3.4. Turistbureauer

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

For at løse opgaverne vedrørende information og service overfor turisterne er der i mange kommuner og regioner etableret turistbureauer under velkomstcentre.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Typisk er kommunen eller den lokale turistforening driftsansvarlig for turistbureauet.

Opgavens finansiering

Turistbureauernes drift og aktiviteter i øvrigt finansieres af kommunerne, turistforeningerne og gennem brugerbetaling.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Der findes i alt ca. 190 turistbureauer. De samlede omkostninger ved at drive bureauerne skønnes at udgøre i størrelsesordenen ca. 100 mio. kr., hvoraf det vurderes, at kommunerne finansierer ca. 70 %.

Eventuelle koordinationsmekanismer

Turistbureauerne samarbejder i forskelligt omfang. Formelt er der dannet Foreningen af danske Turistchefer og Foreningen Medarbejdere ved danske Turistbureauer. Endvidere har turistforeningerne dannet Samvirkende danske turistforeninger.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Den lokale driftsenhed, typisk turistbureauet, har en bred vifte af brugere som for eksempel turister, den lokale befolkning, de lokale turismevirksomheder, de lokale kulturinstitutioner samt i en vis udstrækning kommunen selv.

Der er ikke gennemført en generel evaluering og brugerundersøgelse af den lokale/kommunale drift på turismeområdet. Danmarks Turistråd har dog gennem analyser påvist, at ca. 40 % af samtlige turister benytter sig af turistbureauernes servicetilbud under opholdet i Danmark.

Alene antallet af turistbureauer indikerer også, at der er finansieringsvilje og efterspørgsel efter lokal service- og informationsvirksomhed.

Udenlandske erfaringer

I næsten alle lande med en lang turismetradition har hver by og hver egn et turistkontor. Tilstedeværelsen af de mange turistkontorer kan dels ses som udtryk for turismens økonomiske og beskæftigelsesmæssige betydning for mange lokalsamfund, dels som udtryk for lokalsamfundenes behov for et "udstillingsvindue" for de lokale kulturelle og naturmæssige værdier.

3.5. Danmarks Skibskreditfond

Danmarks Skibskreditfond er en selvejende institution, der på grundlag af udstedelse af obligationer samt lånoptagelse i øvrigt på penge- og kapitalmarkeder yder langfristede lån til ny-

og ombygning af skibe samt køb og salg af brugt tonnage.

Danmarks Skibskreditfond blev oprettet i 1961 i henhold til lov nr. 143 af 17. maj 1961, der bemyndigede handelsministeren til at godkende oprettelsen af et skibsfinansieringsinstitut. Erhvervsministeriets bekendtgørelse nr. 479 af 4. juni 1997 fastlægger de nærmere rammer for fondens virksomhed.

Fonden yder lån mod registreret 1. prioritets panteret i skibet inden for 70% af skibets værdi. Lån kan i øvrigt ydes, hvis der stilles sikkerhed af særlig god bonitet f.eks. i form af statsgaranti, garanti fra dansk eller udenlandsk pengeinstitut eller forsikringsselskab, og obligationer noteret på Københavns Fondsbørs eller hvis der foretages merbelastning af fondens solvens. Mod sikkerhed af særlig god bonitet eller merbelastning af fondens solvens, kan Skibskreditfonden yde lån, der overstiger 70 pct. af skibets værdi.

Staten kan under nærmere fastsatte betingelser stille delvis garanti for den del af lånet, der ikke dækkes af 1. prioritetspant. Der opkræves i den forbindelse en risikopræmie til dækning af den individuelle kreditrisiko.

Til sikkerhed for Fondens forpligtelser er der tegnet en garantikapital på 300 mio. kr., hvortil kommer fondens reserver på henved 6 mia. kr.

3.6. Investeringsfonden for Vækstmarkeder - IFV-fonden

Lovgrundlag, formål og indhold

Lovgrundlaget er lov nr. 379 af 22. maj 1996 om fond til investeringer i vækstmarkeder m.v. Kommissionen har godkendt loven, hvorfor denne snarest vil blive sat i kraft.

Investeringsfonden for Vækstmarkeder - IFV-fonden - har til formål at forbedre erhvervslivets muligheder for at etablere sig i vækstmarkeder med henblik på at styrke virksomhedernes internationalisering samt bidrage til en positiv og miljømæssigt forsvarlig erhvervsudvikling på de pågældende markeder.

Fonden skal virke efter forretningsmæssige principper og i nært samarbejde med det private erhvervsliv.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Administrationen af Fonden vil blive henlagt til samme organisation, der varetager IFU og IØ-fonden.

IFV-fonden vil blive ledet af en bestyrelse, der udpeges af erhvervsministeren. I denne bestyrelse vil hovedparten af medlemmerne have praktisk erfaring fra erhvervslivet.

Finansiering

Der er på Finansloven for 1997 bevilget 100 mio. kr. til IFV-fonden. Budgetoverslagstallene for årene 1999 til 2001 er på 128,0 mio. kr.

Det forudses, at private virksomheder, herunder banker og forsikringsselskaber m.v., vil kunne bidrage til fondens kapitalgrundlag.

3.7. VækstFonden

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Fonden er oprettet i 1992 ved lov om VækstFonden, jf. lovbekendtgørelse nr. 652 af 9. august 1993 som ændret ved lov nr. 366 af 14. juni 1995.

Fondens formål er at støtte perspektivrige og risikobetonede udviklingsprojekter, som ellers ikke ville være blevet igangsat eller som vil blive væsentligt fremskyndet som følge af fondens medfinansiering. Fonden yder lån til forskning- og udviklingsprojekter og til markedsudvikling. Lånene forrentes på markedsniveau og tilbagebetales i tilfælde af kommerciel succes.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Fonden ledes af en bestyrelse udpeget af erhvervsministeren. Fondens bestyrelse betjenes af et selvstændigt sekretariat.

Opgavens finansiering

Fonden er oprettet med en statslig indskudskapital på 2 mia. kr. Afkastet heraf samt tilbagebetalingen på fondens lån anvendes - afhængig af tab og renteniveau - til fondens udlån, som er ca. 275 mio. kr. pr. år.

Udenlandske erfaringer

I række andre lande findes ordninger som har til formål at støtte udviklingsprojekter.

Bilag 1.

Erhvervsfremme Styrelsen

1.0 De nationale opgaveområder

1.1 Godkendte teknologiske serviceinstitutter (eksl. de teknologiske informationscentre).

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov nr. 221 af 27. marts 1996 om teknologisk service.

Formålet med loven er at styrke den teknologiske service i Danmark, herunder at fremme udvikling og udnyttelse af teknologisk, ledelsesmæssig og markedsmæssig viden samt at fremme innovationsindsatsen i virksomhederne.

Organisatorisk tilrettelæggelse

I henhold til lovens § 2 er der etableret et Råd for Teknologisk Service (RTS). Rådet har til opgave at planlægge og koordinere den samfundsmæssige indsats til fremme for teknologisk service. Det følger og støtter udviklingen af den teknologiske service, der finder sted i selvstændige, selvejende teknologiske serviceinstitutter. Det skal fremlægge en strategi for udviklingen af den teknologiske service i Danmark til drøftelse i Erhvervsudviklingsrådet og til godkendelse af erhvervsministeren. Erhvervsfremme Styrelsen er sekretariat for rådet.

Opgavens finansiering

På finansloven afsættes årligt midler til de godkendte teknologiske serviceinstitutter. Der ydes basistilskud til kompetenceopbygning, udvikling af nye serviceudbud og generel videnformidling.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Der findes for øjeblikket 14 godkendte teknologiske serviceinstitutter. Basistilskud til institutterne forventes i 1997 at udgøre ca. 280 mio. kr. Institutterne omsætter på årsbasis ca. 1,9 mia. kr. primært ved salg af serviceydelser til danske virksomheder.

Udenlandske erfaringer

I de fleste industrialiserede lande finansierer det offentlige beslægtede teknologiske service aktiviteter i offentlige eller semi-offentlige institutioner.

1.2. Teknologiske Informationscentre (TIC)

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Efter Erhvervsministeriets lovbekendtgørelse nr. 323 af 25. april 1996 om Erhvervsfremme, gives der tilskud til medfinansiering af TIC. Amterne er den anden hovedkilde til finansiering.

TICs formål er, at styrke dansk erhvervslivs udvikling gennem en overvejende gratis og tidsmæssigt afgrænset indsats over for de enkelte virksomheder i regionen. TIC skal desuden samarbejde med regionens og de nationale erhvervsfremmeaktører samt bidrage til, at udviklingspotentialet i små og mellemstore virksomheder erkendes og udnyttes på den for virksomheden mest hensigtsmæssige måde.

Opgaven har ikke flyttet myndighed, men TIC har pr. 1. januar 1996 skiftet status fra at være en del af DTI til at være en selvejende institution med vedtægter, som er givet af erhvervsministeren.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

TIC består af TIC Danmark samt et regionalt TIC i hvert amt (dog 2 i Nordjyllands amt). TIC Danmark, som varetager ledelse og koordination af TIC-nettet, er underlagt et repræsentantskab og en bestyrelse. De regionale centre er underlagt et regionalt centerudvalg, som udstikker retningslinier for det pågældende center på grundlag af de særlige erhvervspolitiske behov i regionen. Følgende er repræsenteret i centerudvalgene: amtsrådet, DA i amtet, LO i amtet, erhvervslivet i amtet, TICs direktør.

Opgavens finansiering

Den årlige bevilling tiltrædes af Erhvervsudviklingsrådet. TIC forhandler selv den amtslige finansiering samt eventuelt øvrige bevillingsgivere. Endvidere har TIC en beskeden egenindtjening.

Kvantitativ beskrivelse af opgaven

Den statslige bevilling til TIC for 1997 er 45,5 mio. kr. Sammenlagt har amterne og kommunerne i 1996 bevilget ca. 10 mio. kr. TIC er i kontakt med mere end 10.000 virksomheder årligt.

Koordineringsmekanismer

TICs styrende organer - repræsentantskab, bestyrelse og centerudvalg - varetager koordinationen af TICs indsats.

Brugernes syn på opgaveløsningen

TIC foretager løbende og rutinemæssigt tilfredshedsanalyser, som viser en meget høj grad af tilfredshed med TICs ydelser blandt de virksomheder, som anvender TICs tilbud. Der arbejdes i øjeblikket med at udvikle mekanismer, som kan måle effekten af TICs indsats.

Udenlandske erfaringer

Regionale erhvervscentre som TIC er også kendt i udlandet. Eksempler er "ALMI Företagspartner" i Sverige, som tilbyder rådgivning og uddannelse til små og mellemstore virksomheder. I Storbritannien findes "Business Link", der fra regionale kontorer tilbyder information og rådgivning til små og mellemstore virksomhed samt søger at samordne erhvervsfremmeaktiviteterne.

1.3. Centerkontrakter

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold

Lov nr. 221 af 27. marts 1996 om teknologisk service

Formålet er at etablere strategiske samarbejdsprojekter mellem teknologiske institutter, forskningsinstitutioner og virksomheder bl.a. med henblik på at øge kompetencen i den teknologiske service. De aktiviteter der gennemføres i forbindelse med en konkret centerkontrakt strækker sig typisk over ca. 3 - 4 år. Aktiviteterne resulterer i konkrete innovationer i de deltagende virksomheder.

Den afsatte bevilling dækker primært de godkendte teknologiske serviceinstitutters deltagelse i samarbejdsprojekter. Endvidere gives mulighed for at dække offentlige forskningsinstitutioners deltagelse. Der ydes ikke tilskud til virksomhedernes deltagelse i samarbejdsprojekterne

Organisatorisk tilrettelæggelse

Ordningen administreres af Rådet for teknologisk service, som har sekretariat i Erhvervsfremme Styrelsen.

Ordningen administreres efter tre objektive kriterier: i) De deltagende virksomheder skal finansiere mindst 50 % af aktiviteterne. ii) De deltagende GTS-institutioner skal egenfinansiere mindst 25% af deres aktiviteter. iii) Der skal med projekterne opbygges en kommercielt orienteret know-how i den teknologiske service.

Opgavens finansiering

Der blev i 1996 afsat 90 mio. kr. til centerkontrakter i Erhvervsfremme Styrelsen og i 1997 afsat 90 mio. kr. til centerkontrakter i Erhvervsfremme Styrelsen og ca 9 mio. kr. i Forskningsministeriet.

Kvantitativ/ statistisk beskrivelse af opgaven

Der er i perioden 1995-1997 igangsat 21 centerkontrakter.

Udenlandske erfaringer

Centerkontraktkonceptet har vakt betydelig interesse i udlandet.

1.4. Udviklingskontrakter

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold

Erhvervsministeriets lovbekendtgørelse nr. 323 af 25. april 1996 om erhvervsfremme.

Formålet er at fremme offentlig-privat samarbejde om udvikling af nye produkter / koncepter. Det sker bl.a. gennem medfinansiering af udviklingsprojekter, der foregår i samarbejde mellem offentlige institutioner og private virksomheder. Desuden medfinansieres feasibility-studier af mulighederne for kommercielt offentlig-privat samarbejde, f.eks. udlicitering eller fælles selskabsdannelse.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Ansøgninger om medfinansiering afgøres af Udviklingskontraktudvalget, der er nedsat af Erhvervsministeren. Udvalget består af tre erhvervsrepræsentanter, tre repræsentanter fra Erhvervsministeriets område og en repræsentant fra amter og kommuner. Erhvervsfremme Styrelsen er sekretariat for udvalget og varetager administration af sagerne.

Opgavens finansiering

Der er til ordningen afsat 90 mill. kr. på finanslov 1996 og 1997.

Kvantitativ/ statistisk beskrivelse af opgaven

Der under ordningen i årerne 1994 - 1996 afgivet tilsagn om medfinansiering af 35 udviklingskontrakter og 25 feasibility-studier på i alt 170 mill. kr. til projekter med et samlet budget på i alt ca. 250 mill. kr.

Udenlandske erfaringer

I Norge findes lignende ordninger til støtte af forsknings/ udviklingssamarbejde

1.5. Erhvervsforskere

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold

Erhvervsministeriets lovbekendtgørelse nr. 323 af 25. april 1996 om erhvervsfremme.

Formålet med erhvervsforskerordningen er at gennemføre universitets-relaterede forskning, der tager direkte udgangspunkt i virksomheders forskningsprojekter. De uddannede erhvervsforskere opnår en ph. D grad i forbindelse med erhvervsforskerprojektet.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Ordningen administreres for Erhvervsfremme Styrelsen af Akademiet for det tekniske Videnskaber (ATV). ATV har i forbindelse med administrationen nedsat et erhvervsforskerudvalg som vurderer de enkelte ansøgningers faglige relevans og kvalitet.

Opgavens finansiering

Der blev i 1996 afsat 41 mio. kr. og i 1997 31,5 mio. kr. til erhvervsforskerordningen.

Kvantitativ/ statistisk beskrivelse af opgaven

Der uddannes ca. 50 erhvervsforskere årligt. I 1996 gennemførtes en evaluering af ordningen som bl.a. viste at erhvervslivet fandt, at de uddannede ph.D´ere havde mere relevante kompetencer end øvrige traditionelt uddannede ph.D´ere.

Udenlandske erfaringer

Der søges i forbindelse med EU´s 5. rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling med stor sandsynlighed etableret en europæisk erhvervsforskeruddannelse.

1.6. Metrologi

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Erhvervsministeriets lovbekendtgørelse nr. 323 af 25. april 1996 om erhvervsfremme.

Formålet er at fremme Danmarks internationale konkurrenceevne og eksport ved at sikre at danske virksomheder har adgang til internationalt anerkendte måleteknikker. I henhold til lovbekendtgørelsens §10 fastsætter erhvervsministeren regler for metrologi.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Metrologi administreres af Erhvervsfremme Styrelsen.

Opgavens finansiering

Metrologi er delvist brugerfinansieret.

Udenlandske erfaringer

I udlandet findes tilsvarende metrologiopgave i statsligt regi.

1.7. Miljøstyring og miljørevision mv. i virksomheder

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold

Erhvervsministeriets lovbekendtgørelse nr. 323 af 25. april 1996 om Erhvervsfremme

Med henblik på at fremme danske virksomheders deltagelse i en fællesskabsordning for miljøstyring og miljørevision (EMAS) har Erhvervsfremme Styrelsen og Miljøstyrelsen oprettet en tilskudsordning til fremme af især de små og mellemstore virksomheders deltagelse.

Formålet med tilskudsordningen er at fremme de uddannelses-, ledelses-, og videnmæssige forudsætninger for virksomhedernes deltagelse i ordningen. Der afholdes udgifter til hel- eller delvis finansiering af information og formidling, rådgivning, uddannelse samt udvikling af miljøstyringssystemer. Der ydes ikke direkte tilskud til enkeltvirksomheder, men f.eks. til brancheorganisationer.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Tilskudsordningen administreres af Miljøstyrelsen og Erhvervsfremme Styrelsen efter samråd med Miljøstyringsrådet. Bevillingskompetencen ligger, f.s.a. den bevilling der er i Erhvervsfremme Styrelsen, hos styrelsens bevillingsudvalg.

Opgavens finansiering

Der blev i 1996 afsat 17,5 mio. kr. under Erhvervsfremme Styrelsen og i 1997 15 mio kr. Der er afsat tilsvarende beløb på Miljøstyrelsens budgetter.

Kvantitativ/ statistisk beskrivelse af opgaven

Der igangsattes i 1996 8 brancheprojekter under Erhvervsfremme Styrelsen.

Udenlandske erfaringer

EMAS-fællesskabsordningen gælder for hele EU

1.8. Innovative iværksættere

Generelt om opgaven

Opgaven vedrører administrationen af ydelserne over for iværksættere og opfindere. Ydelserne består af:

- en basisdel, hvor der stilles grundlæggende rådgivning til rådighed om den konkrete forretningsplan eller produktidé

- en overbygning, hvor der tilbydes yderligere bistand, som sammensættes individuelt efter behovet og perspektivet i idéen

Konkret opereres der med følgende erhvervsfremmeordningerne til innovative iværksættere:

- Tilskud til indledende rådgivning (basisdelen for innovative iværksættere)

- Tilskud til bearbejdning af nye, perspektivrige produktidéer

- Tilskud til udvidet rådgivning og sparring

- Iværksætterstipendieordningen

- Indsatsen for opfindere og forskere

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Erhvervsministeriets lovbekendtgørelse nr. 323 af 25. april 1996 om erhvervsfremme.

Indsatsen på iværksætterområdet har til formål at øge antallet af nye virksomheder og styrke deres overlevelsesevne. Der gøres en særlig indsats for at motivere højteknologiske iværksættere til at starte virksomhed.

Delmål

- At højne beslutningsgrundlaget, før virksomheden startes samt motivere iværksættere til forretningsmæssig udvikling

- at fremme tilgangen af nye virksomheder, der i ganske særlig grad viser vilje til vækst gennem perspektivrig nytænkning

- at fremme nyttiggørelsen af perspektivrige danske opfindelser

Opgaven er overvejende driftsorienteret. Sagsbehandlingen består i gennemgang af ansøgningsmateriale, konsultationer med ansøgere, beslutning om tilsagn/afslag, opfølgning på tilskud, administration af udbetalinger og tilbagebetalinger.

Desuden gennemføres informationsvirksomhed vedrørende erhvervsfremme-området.

Opgaven løses i samarbejde med Dansk Teknologisk Institut, DTI Innovation, der er styrelsens eksterne operatør på sagsområdet.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Den daglige administration af ordningerne er lagt ud til Dansk Teknologisk Institut, DTI Innovation, der således fungerer som ekstern operatør på ordningerne efter styrelsens instruks, styring og kontrol. Den endelige beslutning vedrørende bevillingstilsagn eller -afslag på enkeltansøgninger om tilskud varetages af styrelsen, der ligeledes står for den efterfølgende projektopfølgning.

Opgavens finansiering

Opgaven finansieres via finanslovens § 26.32.04.20, iværksætteraktiviteter mv.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Konto § 26.32.04.20 budgetteres i 1997 med 52 mio. kr. (1996: 68 mio. kr.)

DTI Innovation:

Antal telefoniske henvendelser/konsultationer: 2800

Antal registrerede opfindersager: 1100

Antal sager med basisrådgivning/udarbejdelse af projektbeskrivelser: 850

EFS:

Antal ansøgninger modtaget af EFS: 300

Antal tilsagn om støtte: 240

Tallene er baseret på 1995 årsopgørelsen.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Ordningerne underkastes periodiske eksterne evalueringer, der bl.a. belyser såvel kundernes/borgernes som andre interessenters syn på opgaveløsningen.

1.9. Udviklingsselskaber

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Efter lov nr. 365 af 18. maj 1994 om statsgaranti til udviklingsvirksomhed gives der 50% garanti på de investeringer udviklingsselskaber foretager ved nytegning af ansvarlig kapital i små og mellemstore virksomheder beliggende i Danmark. Udviklingsselskaberne opretter en portefølje bestående af ansvarlig kapital, som statsgarantien dækker.

Formålet med udviklingsselskabernes er at styrke formidlingen af risikovillig og kompetent kapital til innovative mindre virksomheder og at medvirke til at opbygge et egentlig venturemarked i Danmark.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

EFS varetager driften, dvs. godkender at udviklingsselskaberne henfører en investering til den statsgaranterede portefølje. EFS varetager udbetaling af evt. statsgarantier. Ved lovens start tildelte EFS selskaberne statsgaranti.

Opgavens finansiering

Garantierne til selskaberne er tildelt i henhold til loven. Udbetaling til selskaberne sker i henhold til de årlige finanslove.

Kvantitativ beskrivelse af opgaven

Der er udstedt 815 mill. kr. garantier til 13 udviklingsselskaber. Selskaberne har fået godkendt investeringer for godt 400 mill. kr. Der er p.t. foretaget 1 udbetaling til dækning af garantien.

Koordineringsmekanismer

Der gennemføres løbende seminarer og møder med udviklingsselskaberne.

Brugernes syn på opgaveløsningen

Der blev i foråret 1996 gennemført en undersøgelse af alle udviklingsselskaber og 8 case-virksomheders vurdering af loven.

Udviklingsselskaberne giver udtryk for, at de investerer flere penge og går tidligere ind i projekterne end de ellers ville have gjort uden statsgarantien. Udviklingsselsskaberne peger på, at de involverer sig aktivt i virksomhedernes udvikling og dermed tilfører kompetence.

Virksomhederne giver udtryk for, at de i forbindelse med kapital har fået tilført kompetence - og der konstateres et godt samarbejde mellem virksomhederne og udviklingsselskaberne. Virksomhederne finder således ikke det har givet problemer at afgive indflydelse.

Udenlandske erfaringer

I Holland har en tilsvarende ordning med garanti til ventureinvesteringer fungeret fra 1981 til 1995. Venturemarkedet i Holland anses nu for at være veludviklet, hvorfor ordningen er standset.

1.10. Nationalt initieret regional erhvervsfremme

Generelt

Regional Erhvervsudvikling dækker over en bred vifte af indsatsområder. Størstedelen er centralt placeret i forhold til den erhvervspolitiske strategi under kerneområdet offentligt-privat samspil.

Opgaverne består i at være myndighedsudøver og sparringspartner, når det handler om regionale erhvervsudviklingsprogrammer og regionale erhvervsknudepunkter. Dette medfører et samarbejde med de berørte kommuner og amter.

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Erhvervsministeriets lovbekendtgørelse nr. 323 af 25. april 1996 om erhvervsfremme, lov nr. 383 af 20. maj 1992 om kommuner og amtskommuners deltagelse i erhvervsudviklingsaktiviteter, som ændret ved lov nr. 20 af 20. december 1996. Arbejdsministeriets bekendtgørelse nr. 72 af 28. januar 1997 om en varslingspulje.

Erhvervsfremmelovens §2 fastlægger, at statslige erhvervsfremmende aktiviteter bl.a. kan finde sted ved regionale og lokale erhvervsfremmende aktiviteter. Lov om kommuner og amtskommuners deltagelse i erhvervsudviklingsaktiviteter fastlægger, at Erhvervsudviklingsrådet inden for rammerne af erhvervsfremmeloven kan medfinansiere etablering og gennemførelse af regionale erhvervsudviklingsprogrammer og regionale erhvervsknudepunkter. Varslingspuljen finder anvendelse i egne af landet, hvor der varsles afskedigelser af halvdelen af de ansatte på virksomheder med mere end 100 ansatte.

De statslige initiativer tager sigte på at tilskynde de lokale og regionale aktører til at samordne og koordinere deres erhvervsfremmende indsatser.

Organisatoriske tilrettelæggelse

se under "generelt".

Opgavens finansiering

Skattefinansieret.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

se under "generelt".

Udenlandske erfaringer

Initiativerne flugter den programform, der i en årrække er anvendt i EU-regi. Herudover tages der bl.a. i England initiativer vedr. koordinationen af de mange lokale og regionale i initiativer i de såkaldte Business Links.

1.11. Øvrige opgaver i SMV-kontoret - sekretariatsbetjening af Butiksstrukturkommissionen og professionelle bestyrelser

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Butiksstrukturkommissionen sekretariatsbetjenes af SMV-kontoret, herunder gennemførsel af analyser.

Initiativet "professionelle bestyrelser" koordineres af SMV-kontoret. Initiativet går ud på at etablere et marked for bestyrelsesmedlemmer, som kan træde ind i SMV-bestyrelser.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Sekretariatsbetjening af Butiksstrukturkommissionen er forankret i Erhvervsfremme Styrelsen.

Erhvervsfremme Styrelsen koordinere initiativet professionelle bestyrelser. De konkrete aktiviteter under initiativet gennemføres regionalt af TIC.

Opgavens finansiering

Professionelle bestyrelser har i 1997 et budget på 2,5 mio. kr.

Kvantitativ beskrivelse af opgaven

Målsætningen i 1997 for professionelle bestyrelser er at medvirke til etablering af 100 bestyrelser på landsplan.

Koordineringsmekanismer

Professionelle bestyrelser koordineres af en styregruppe.

1.12. Udvikling af HjemmeService-erhvervet

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

På Finansloven for 1997 er der afsat en ramme på 10 mio kr. til erhvervsudvikling af HjemmeService-erhvervet.

Erhvervs- og beskæftigelsesmulighederne inden for HjemmeService er store, men fortsat vækst og udvikling kræver, at der gennemføres en mere bred og målrettet indsats for professionalisering af erhvervet.

I den sammenhæng er det et problem, at HjemmeService-erhvervet mangler den infrastruktur som andre erhverv kan betjene sig af. Derfor påbegyndes i 1997 udvikling af lokale og regionale infrastrukturer og netværk, som kan støtte HjemmeService-virksomhederne i deres etablerings-, udviklings- og vækstbestræbelser. Hensigten er ikke at opbygge en helt ny infrastruktur, men at fremme et bedre samspil mellem Erhvervsfremme Styrelsen og de lokale/regionale erhvervspolitiske aktører om udvikling af hejmmeServiceerhvervet. Dette gøres ved at iværksætte en række demo-projekter (6-8) i nogle udvalgte regioner. Til dette formål har Center for Virksomhedsudvikling i Århus for Erhvervsfremme Styrelsen udviklet en "værktøjskasse", der består af målrettede informationsmøder og kurser, etablering af en HjemmeService-vagt og klub m.m.

Der er etableret samarbejder med Center for Virksomhedsudvikling, Århus Amt, Storstrøms Erhvervscenter, Udviklingspark Syd, og flere er på vej.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Centralt er der oprettet en tværgående erfa-gruppe, der skal sikre videnoverførsel mellem projekterne. Erfra-gruppen og en efterfølgende evaluering af projekterne skal sikre, at erfaringerne kan anvendes loaklt/regionalt i andre dele af landet.

Erhvervsfremme Styrelsen er overordnet ansvarlig for projekterne.

Opgavens finansiering

Økonomien for det samlede projekt fastlægges i en aftale om konsulentbistand til "udvikling af lokale rammebetingelser" mellem Erhvervsfremme Styrelsen og de enkelte regionale/regionale samarbejdspartnere. Etableringen af et demo-projekt forudsætter i en vis udstrækning regional medfinansiering.

Projektet forudsætter, at der afsættes de fornødne bevillinger på finansloven for 1997 og 1998.

Kvantitativ beskrivelse af opgaven

Der afsættes en samlet ramme på 3,5 mio. kr. til projektets gennemførelse.

Koordineringsmekanismer

HjemmeService-virksomheder, brancheorganisationer samt aktører inddrages i opgaveløsningen.

1.13. Isbryderordning for højtuddannede med indvandrer/flygtningebaggrund samt Miljøisbrydere.

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Isbryderordningen for højtuddannede med indvandrer/flygtningebaggrund gennemføres i henhold til aktstykke nr. 226 af 25. marts 1996, tiltrådt af Finansudvalget den 10. april 1996. Miljøisbryderordningen gennemføres i henhold til Finanslov for 1997. Afgørelsen af enkeltsager foretages i henhold til Erhvervsministeriets lovbekendtgørelse nr. 323 af 25. april 1996 om erhvervsfremme.

For begge ordningers vedkommende er der tale om statsstøtte i henhold til Unionskontraktens bestemmelser. Ordningen gennemføres under henvisning til EU's de minimis-regel.

Formålet er at give mindre og mellemstore danske virksomheder mulighed for at ansætte deres første højtuddannede medarbejder med en indvandrer/flygtningebaggrund eller højtuddannede til gennemførelse af miljø- eller arbejdsmiljømæssige projekter. Hermed får virksomhederne mulighed for at drage fordel af de uudnyttede potentialer, der ligger i disse personer.

Virksomheder i målgruppen kan søge og få tilskud til ansættelse af en højtuddannet på virksomheden. Tilskuddet er på 11.000 kr. om måneden og virksomheden vil kunne oppebære tilskuddet i op til 6 måneder, i alt 66.000 kr., såfremt den konkrete aflønning har været mindst 11.000 kr./md.

Der er tale om en typisk myndighedsopgave (administration af en tilskudsordning).

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Ansøgninger om tilskud behandles og afgøres af Erhvervsfremme Styrelsen efter bemyndigelse fra Bevillingsudvalget.

Bevillingsudvalget har i henhold til Lov om Erhvervsfremme til opgave at træffe afgørelse i sager vedrørende ansøgninger om medfinansiering til virksomheder, enkeltpersoner m.v. Erhvervsudviklingsrådet og Eksportfremmerådet kan overlade Bevillingsudvalget andre bevillingsopgaver.

Bevillingsudvalget kan bemyndige styrelsen til at træffe afgørelser på udvalgets vegne.

Der er etableret en særlig følgegruppe, som primært har til opgave at bistå styrelsen med markedsføring af ordningerne.

Opgavens finansiering

Ordningerne finansieres over Erhvervsministeriets finanslovsbevillinger under kontoen for udviklingsprogrammer.

Kvantitaviv/statistisk beskrivelse af opgaven

For isbryderordningen for højtuddannede med indvandrer/flygtningebaggrund blev der afsat 10 mio. kr. i hvert af årene 1996 og 1997, således at der årligt vil kunne gives tilskud til i alt 150 ansættelser.

For miljøisbryderordningen er der årligt afsat 20 mio. kr. i 1997-2000, således at der årligt vil

kunne gives tilskud til i alt 300 ansættelser.

Eventuelle koordinationsmekanismer

For Miljøisbryderordningen er der koordination/erfaringsudveksling med Miljøstyrelsen og Arbejdstilsynet.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Ukendt. De første resultater af de løbende brugerundersøgelser vil først kunne foreligge september 1997.

Udenlandske erfaringer

Ingen.

1.14. Gratis rådgivning for virksomhedsstart

Lovgrundlag og formål

Ordningen trådte i kraft 1. august 1997 som erstatning for det tidligere Iværksætterklippekort. Ordningen har hjemmel i LB 724 1005 om erhvervsfremme.

Ordningens formål er at øge iværksætternes kompetence og forbedre de nyetablerede virksomheders overlevelsesevne. Dette sker via gratis etableringsvejledning samt tilskud til iværksætternes køb af rådgivning og uddannelse.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Ordningen bliver administreret i Erhvervsfremme Styrelsen, men der er ca. 150 lokalt forankrede etableringsvejlederne tilknyttet ordningen. Det er etableringsvejlederne, der har den direkte tilknytning til iværksætterne.

Etableringsvejledere har en kontrakt med Erhvervsfremme Styrelsen om hvervet som etableringsvejledere for 1½ år ad gangen. Etableringsvejlederne er af baggrund fx revisorer, advokater, virksomhedskonsulenter, erhvervschefer og lignende. Det er en betingelse, at de har en hovedbeskæftigelse ved siden af hvervet som etableringsvejleder som ansat eller selvstændig.

Der vil i perioden 1. januar 1998 - 30. juni 1998 blive gennemført pilotprojekt med Viborg Amts Erhvervshus vedrørende en decentralisering af administration til andre erhvervshuse.

Der sker regionalt en koordinering af etableringsvejledernes arbejde i TIC regi, men det er styrelsen, der har det overordnede ansvar.

Opgavens finansiering

I henhold til aktstykke af 13. maj 1997 er der i 1997 afsat 24 mio kr. Endvidere afsættes årligt 50 mio kr. i årene 1998-2000 på finansloven.

Iværksættere kan modtage gratis rådgivning hos en etableringsvejleder eller dennes underleverandør for 7.000 kr. svarende til mindst 12 timers rådgivning. Rådgivningen tager udgangspunkt i iværksætterens udarbejdelse af forretningsplan.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgave

Det er endnu for tidligt at estimere, hvor mange iværksættere der vil benytte sig af ordningen. Et foreløbigt skøn ligger mellem 5.000 - 7.500 vejledningsforhold om året.

1.15. Garantifonden for Skibsbygning m.v.

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov nr. 209 af 28. april 1993 om Garantifonden for Skibsbygning m.v. senest ændret ved lov nr. 292 af 28. april 1997.

Fondens formål er at stille garanti eller regaranti for lån optaget i pengeinstitutter eller forsikringsselskaber til ny- eller ombygning af skibe ved danske værfter.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Garantifonden for Skibsbygning m.v. administreres af Erhvervsfremme Styrelsen. I henhold til lovens § 5 nedsættes et Skibsgarantiudvalg, som træffer afgørelse om garantistillelse efter indstilling fra fondens sekretariat på grundlag af en kreditvurdering, som er foretaget af et pengeinstitut eller forsikringsselskab.

Opgavens finansiering

For garantier stillet af Garantifonden for Skibsbygning m.v. betales en præmie. Ordningen påregnes at kunne hvile i sig selv.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Fondens garantiansvar udgør ca. 1 mia. kr.

Udenlandske erfaringer

Der findes tilsvarende udenlandske ordninger.

1.16. Værftstøtteordninger

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

a) Aktstykke nr. 3 af 13. oktober 1993 og nr. 118 af 11. december 1996 (rentestøtteordningen).

Formålet med ordningen er at nedbringe finansieringsomkostningerne i forbindelse med bygning af skibe på danske skibsværfter.

b) Aktstykke nr. 250 af 12. maj 1993 og 226 af 4. maj 1994 (indekslåneordningen).

Formålet med ordningen er udstedelse af indeksregulerede obligationer til finansiering af ny- og ombygning af skibe kontraheret ved danske værfter. Herved tilbydes lempelige finansieringsvilkår for optagelse af lån til skibsbygning for derigennem at hjælpe skibsværfterne og deres underleverandører. Der afgives ikke nye lånetilsagn under denne ordning.

c) Lovbekendtgørelse nr. 91 af 28. februar 1986 om garantier for lån til erhvervelse eller ombygning af mindre fragtskibe, ændret ved lov nr. 385 af 10. juni 1997.

Ordningen har som formål at stille garanti for lån optaget til ny- og ombygning af mindre fragtskibe samt køb af brugte skibe.

d) Lov nr. 522 af 4. december 1985 om garantier for lån til skibsfinansiering.

Formålet med ordningen er at stille garanti for lån fra Danmarks

Skibskreditfond til ny- eller ombygning af skibe. Der udstedes ikke nye garantier under ordningen.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Værftstøtteordningerne administreres af Erhvervsfremme Styrelsen.

Ad c: I henhold til § 3 i lov nr. 385 af 10. juni 1997 nedsættes et fragtskibsgarantiudvalg, som træffer afgørelse i konkrete sager.

Opgavens finansiering

Ad a, b og d: Værftstøtteordningerne finansieres af staten. For ordning d) opkræves en garantipræmie.

Ad c: Der opkræves en præmie for udstedte garantier. Ordningen påregnes at kunne hvile i sig selv. Staten hæfter for eventuelle tab, som ikke dækkes af præmieindtægterne.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Støtteomfanget fastsættes via bevilling på finansloven.

Ad c: Statens garantiansvar udgør ca. 250 mio kr.

Ad. d: Statens garantiansvar er 3 mio. kr.

Udenlandske erfaringer

Der findens tilsvarende ordninger i udlandet.

1.17. Dansk Akkreditering (DANAK)

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Erhvervsministeriets lovbekendtgørelse nr. 323 af 25. april 1996 om erhvervsfremme.

Derved bidrages til gensidig anerkendelse internationalt af akkrediterede certifikater, prøvninger etc.

Organisatorisk tilrettelæggelse

DANAK administreres af Erhvervsfremme Styrelsen. I henhold til lovbekendtgørelsens §10 fastsætter erhvervsministeren regler for akkreditering. Såfremt der efter anden lovgivning er givet forskrifter kan Erhvervsministeren alene fastsætte bestemmelser efter aftale med vedkommende myndighed.

Opgavens finansiering

DANAK er indtægtsdækket virksomhed.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Opgaven omfatter p.t. 20 årsværk.

Udenlandske erfaringer

I udlandet findes akkrediteringsorganer svarende til DANAK, og DANAK har indgået aftale med 15 andre akkrediteringsorganer i Europa om gensidig anerkendelse vedrørende prøvning og med 11 vedrørende akkreditering til certificering. De europæiske akkrediteringsorganer arbejder efter samme metode og på samme grundlag som DANAK, hvilket bl.a. er en forudsætning for denne

gensidige anerkendelse.

2.0 De internationale opgaver

2.1. Eksportfremme.

Eksportfremmerådet har til formål at fremme dansk erhvervslivs eksport og internationalisering. Styrelsen udvikler og administrerer forskellige eksportfremmende aktiviteter/ordninger, fx. eksportstipendiater, kollektiv eksportfremme, Virksomhed-til-Virksomhed programmet og eksportudviklingsprogrammet. Herudover varetages sekretariatsfunktionen over for Eksportfremmerådet.

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold, samt udvikling

Erhvervsministeriets lovbekendtgørelse nr. 323 af 25. april 1996 om erhversfremme, §1-3 regulerer de gennemførte statslige erhvervsfremmeaktiviteter, hvoraf eksportfremmen er en del. I §7 præciseres Eksportfremmerådets opgaver. Lovbekendtgørelse nr. 323 regulerer derimod ikke amter og kommuners aktiviteter. (Dette sker gennem § 2 i lovbekendtgørelse nr. 383 af 25. april 1996.)

Der er ikke tale om nogen myndighedsudøvelse overfor amter og kommuner, men styrelsen overvåger de lokale og regionale initiativer.

Opgavens finansiering

Skattefinansieret.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Eksportfremmerådet har i 1995 gennemført en første kortlægning af det kommunale og amtskommunale eksportfremmearbejdes omfang og karakter.

Undersøgelsen har vist, at kommuner og amter årligt gennemfører eksportfremmeaktiviteter for mellem 30 og 75 mill. kr., hvilket ligger under den statslige indsats. Samtidigt viser undersøgelsen, at der, generelt betragtet, kun er et begrænset overlap til de statslige eksportfremmeaktiviteter. Rapporten viser tilgengæld, at amterne og kommunernes eksportfremmeindsats varierer kraftigt imellem de enkelte regioner.

2.2. Systemeksport

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold, samt udvikling

Amternes og kommunernes mulighed for at indgå i systemaktiviteter reguleres efter § 3 i lov nr. 383 af 20. maj 1992 om kommuners og amtskommuners deltagelse i erhvervsudviklingsaktiviter, som ændret ved lov nr. 20 af 20. december 1996.

Styrelsen bistår med fortolkning af loven og bekendtgørelsen (bekg. nr. 962 af 28. november 1994), og påser at der ikke sker overtrædelser af reglerne.

Ressourcemæssigt har opgaven begrænset betydning for styrelsens arbejde.

Lov nr. 384 af 20. maj 1992 om kommuners og amtskommuners samarbejde med aktieselskaber m.v., handler ligeledes om systemeksport, hvorfor der kan forekomme en vis grad af overlap mellem de to love.

Opgavens finansiering

Skattefinansieret.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Kommunernes Landsforening udarbejder en årlig redegørelse over omfanget af systemeksportaktiviteter. Heraf fremgår at 40 kommuner i 1996 er involverede i i alt 87 sytemeksportprojekter. Amtsrådsforeningen har lavet en opgørelse der alene omfatter amternes internationale projekter, hvorfor antallet af systemeksportprojekter ikke kendes.

2.3. Eksportkreditfonden EKF

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov nr. 1070 af 20. december 1995 om Dansk Eksportkreditfond.

Formålet er at fremme Danmarks internationale konkurrenceevne og eksport ved at tilbyde danske virksomheder og pengeinstitutter konkurrencedygtige garanti- og finansieringsvilkår med hensyn til dækning af ekstraordinære risici for tab i forbíndelse med eksport, herunder også af skibe til danske redere.

Organisatorisk tilrettelæggelse

EKF administreres af Erhvervsfremme Styrelsen. I henhold til lovens § 3 nedsættes et eksportkreditudvalg, som fastlægger rammer og principper for EKF`s produkt- risiko- og præmie politik og træffer konkrete afgørelser vedrørende risikoaccept og bistand til finansiering, herunder fastlæggelse af rammer for administrationens stillingtagen i denne henseende.

Opgavens finansiering

Der opkræves hos garantitagerne en præmie ved udstedelse af garantier. Fondens egenkapital er finansieret ved indskud fra staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

EKF`s garantiansvar udgør ca. 10 mia. kr., og garantierne har en løbetid på op til 10 år.

Udenlandske erfaringer

I udlandet findes eksportkreditordninger svarende til den danske ordning.

2.4. Danmarks Erhvervsfond (DE)

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lov nr. 1070 af 20. december 1995 om Dansk Eksportkreditfond, som erstatter lov nr. 185 af 23. marts 1992. DE administreres i henhold til § 11, stk. 3, af EKF, og er under afvikling, idet DE ikke udsteder nye garantier.

DE`s garantiportefølje består af garantier udstedt før 1. maj 1992 samt af fordringer overtaget i forbindelse med udbetaling af erstatning til danske eksportører. Hovedparten af fordringerne er omfattet af indgåede moratorieaftaler, hvoraf de længst løbende udløber i år 2020.

Organisatorisk tilrettelæggelse

DE administreres af Erhvervsfremme Styrelsen.

Opgavens finansiering

DE finansieres delvist ved præmieindtægter samt ved indskud fra staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

DE`s garantiportefølje udgør ca. 2 mia. kr., og fordringerne udgør ca. 9 mia. kr.

Udenlandske erfaringer

Der findes i enkelte andre lande tilsvarende ordninger, som forestår administrationen af garantier udstedt indtil begyndelsen af 90`erne.

2.5. Regionalfonds medfinansierede aktiviteter

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Rådsforordning 2081/93, 2082/93 og 2083/93,

Erhvervsministeriets lovbekendtgørelse nr. 323 af 25. april 1996 om erhvervsfremme.

Lov nr. 1202 af 27. december 1996 om administration af tilskud fra Den Europæiske Regionalfond og tilhørende statslig medfinansiering.

Tildeling af tilskud fra Regionalfonden har til formål at udligne de største regionale skævheder i Fællesskabet. I Danmark koncentreres indsatsen om gennemførelse af erhvervsudviklingsprogrammer i Nordjylland og på Lolland og i særligt landbrugsafhængige områder. Endvidere gennemføres initiativer af særlig interesse for Fællesskabet, herunder grænseoverskridende programmer.

Organisatoriske tilrettelæggelse

Lov om administration af tilskud fra den europæiske regionalfond fastslår, at administrationen på området skal foregå på en ensartet og decentral måde.

For at sikre regional indflydelse angives i lovforslagets § 3 at afgørelser om tilsagn som udgangspunkt træffes på baggrund af en regional indstilling. Af lovforslagets § 8 fremgår, at der nedsættes regionale udvalg, der netop har til formål at indstille projekter til ministerens endelige godkendelse. Den forberedende sagsbehandling i forbindelse med ansøgninger om projektstøtte, ligger i dag, og vil efter lovforslaget, være placeret regionalt, mens tilsagnsgivningen og den efterfølgende sagsbehandling er placeret i styrelsen. Loven tydeliggør denne arbejdsdeling og præciserer samtidig at de myndigheder (kommuner og amtskommuner), der nedsætter de regionale udvalg, skal påse, at udvalgenes indstillinger er i overensstemmelse med forordninger mv. I helt særlige tilfælde kan ministeren efter lovens § 8, stk. 4, bemyndige regionale udvalg til at træffe afgørelser om tilsagn om og udbetaling af tilskud fra Regionalfonden.

Opgavens finansiering

Skattefinansieret.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Styrelsen godkendte i 1996 tilsagn på 316 mio. kr. til projekter under regionalfondsprogrammerne. Heraf udgjorde EU-tilsagn 224 mio. kr. og den statslige medfinansiering 92 mio. kr.

Udenlandske erfaringer

Den organisatoriske placering af administrationen af regionalfondsmidler varierer en del mellem EUs medlemsstater. I Frankrig, Sverige og UK er den ansvarlige myndighed statslig, mens det i Tyskland er Länderne, der har ansvaret. I Holland ses den højeste grad af decentralisering til regionale myndigheder (provinces), her er statens rolle primært begrænset til overvågning og evaluering og til at forestå overordnede forhandlinger med EU-Kommissionen.

2.6. EUREKA

Opgavens lovgrundlag

Hjemmel til offentlig medfinansiering af danske virksomheders og forskningsinstitutioners deltagelse i det internationale højteknologiske initiativ EUREKA findes i aktstykke nr. 308 af 30. juli 1986. Det fremgår heraf, at ansvaret for udmåling og tildeling af offentlig medfinansiering tildeles Teknologistyrelsen under Industriministeriet efter samråd med Forskningssekretariatet under Undervisningsministeriet.

Forskningsministeren er politisk ansvarlig for dansk EUREKA deltagelse.

Ved vedtagelsen af Erhvervsfremmeloven i 1990 og samtidig ophævelse af loven om Udviklingsfonden var der enighed om, at man bl.a. for at opretholde den etablerede balance mellem Erhvervsministeriet og Forskningsministeriet, ville opretholde den gældende bevillingsmæssige praksis efter hvilken Erhvervsfremme Styrelsens direktør afgjorde ansøgninger om tilskud efter samråd med Forskningsministeriet, og bevillingsmyndigheden således ikke skulle overflyttes til det nyetablerede Bevillingsudvalg.

Der opstod i 1995 tvivl om, hvorvidt den hidtidige bevillingsmæssige praksis havde fuldstændig dækning i den eksisterende lovgivning. I konsekvens heraf søgte man og fik bevilliget en bemyndigelse fra Bevillingsudvalget til at opretholde praksis.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Sagsbehandling af ansøgninger om EUREKA notifikation og om offentlig medfinansiering foretages i dag i Programenheden i Erhvervsfremme Styrelsen (EFS).

I regi af DIME (det interministerielle EUREKA udvalg) samarbejdes der med Forskningsministeriet, Udenrigsministeriet og Statsministeriet om tilrettelæggelsen og udførelsen af den overordnede danske EUREKA politik.

Der samarbejdes med EuroCenter Erhvervsfremme Styrelsen om information om EUREKA over for danske virksomheder, forskningsinstitutioner m.v.

Opgavens finansiering

Opgaven er skattefinansieret.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Der i perioden 1986 – ultimo 1997 oprettet ca. 325 tilskudssager i EFS.

Pr. 1. juli 1996 var der 85 dansk deltagere i 77 igangværende (internationale) EUREKA projekter. Pr. 1. juli 1996 var der afsluttet 37 EUREKA projekter, som havde haft dansk deltagelse.

Pr. 1. november 1996 var der i alt givet tilsagn om offentlig medfinansiering på 478 mio. kr. i perioden 1986 - 1996; heraf var 349 mio. kr. udbetalt. I alt 244 mio. kr. var udbetalt til afsluttede projekter.

Der har i de seneste år været dansk deltagelse i 20 - 25 nye projekter årligt med en svagt stigende tendens. Flere og flere SMV'ere kommer med.

Eventuelle koordinationsmekanismer

Koordination sker i regi af DIME udvalget, jf. ovenfor.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Der findes ikke sammenhængende, systematiske undersøgelser, men der gives uformelt megen positiv feed-back.

Der gennemføres i 1997 ved ekstern konsulent en undersøgelse af de ikke-kommercielle resultater

af EUREKA projekter med dansk deltagelse.

Der er i 1997 gennemført en konsulentundersøgelse af danske erfaringer med EUREKA 1986-1996. Deltagerne oplever EUREKA som en fleksibel og ubureaukratisk ramme om FoU-samarbejde. Det gælder både mindre virksomheder med meget konkrete samarbejdsprojekter f.eks. med kunder, og store virksomheder, der ofte ønsker et forskningsstrategisk samarbejde. Alle deltagere værdsætter den velfungerende, danske administration.

Undersøgelsen viser samtidig, at de kommercielle resultater af den første generation (1986-1991) af EUREKA projekter med dansk deltagelse har været betydeligt mindre, end forventet. Resultaterne af den anden generation af projekter, fra 1992 og frem, lader sig endnu ikke gøre op, men forventes at blive en del bedre, især fordi projekterne i mindre grad end tidligere er kompetenceopbyggende.

Udenlandske erfaringer

Der findes undersøgelser og erfaringer fra udlandet, som med visse forbehold også lader sig anvende på den danske situation. Det gælder særligt omkring de positive resultater fra deltagelses processen i projekterne.

De udenlandske erfaringer er imidlertid baseret på et spinkelt talmateriale, hvorfor man har besluttet at gennemføre en dansk undersøgelse, jf. ovenfor.

Der findes undersøgelser og erfaringer fra udlandet, som med visse forbehold også lader sig anvende på den danske situation. Det gælder eksempelvis en norsk undersøgelse, som bekræfter, at projekterne fra perioden efter 1991 tegner mere positivt kommercielt set, end de tidligste projekter.

De fleste udenlandske undersøgelser er dog baseret på et relativt spinkelt talmateriale.

2.7. Handelspolitik

Kernen er regulering af international handel. Der forhandles i bl.a.

EU og OECD om fri handel og markedsadgang. Samtidig administreres reguleringer af international handel inden for eksportkontrol, c-våben kontrol, sanktioner og industrisamarbejdsaftaler.

Industrisamarbejdsaftaler

Af aktstykker om nyanskaffelser til Forsvaret fremgår, at der forudsættes en tilfredsstillende aftale mellem den udenlandske leverandør og Erhvervsministeriet om industrisamarbejde, typisk køb af danske underleverancer.

Eksportkontrol

Danmarks eksportkontrol med produkter, der både kan anvendes inden for den civile og den militære sektor sker til opfyldelse af internationale forpligtelser, der skal sikre at danske virksomheder ikke udfører produkter, som vil kunne blive anvendt til fare for international fred og sikkerhed. Reglerne findes i Erhvervsministeriets bekendtgørelse nr. 468 af 13. juni 1995 om udførsel af varer, teknologier og know-how med dobbelt anvendelse samt i EU-retsakter.

Handelspolitik

Styrelsen bidrager med den erhvervsmæssige vinkel til den danske handelspolitik, forhandler Danmarks interesser på stålområdet (EKSF-traktaten), repræsenterer staten som aktionær i Stålvalseværket og administrerer sanktioner over for embargobelagte lande (EU-forordninger).

C-våben

I følge "Lov om erklæringsafgivelse, kontrol og inspektioner mv." er Styrelsen national myndighed i forhold til FNs konvention om forbud mod kemiske våben. Man identificerer berørte virksomheder, afgiver erklæringer, ledsager ved inspektioner og koordinerer arbejdet i Danmark.

Civilt beredskab

Retsgrundlaget er Beredskabsloven og Lov om forsyningsmæssige foranstaltninger. Styrelsen er bl.a. ansvarlig for udvælgelsen af prioriterede virksomheder og indgåelse af beredskabskontrakter, sikkerhedsgodkendelser, koordinering i NATO, udpegning af regionale rådgivere og deltagelse i øvelser.

Der er en tæt dialog med andre ministerier, erhvervs- og brancheorganisationer og virksomheder, bl.a. i fire følgegrupper: Eksportkontrolkredsen, Følgegruppen for industrisamarbejdsaftaler, Koordinationsudvalget for c-våben og Erhvervsministeriets rådgivende EKSF-udvalg.

Styrelsen afholder alle udgifter, dog undtaget EU-rejser.

Opgaverne og varetagelsen heraf modsvarer i store træk sammenlignelige lande, som dog typisk anvender betydeligt flere ressourcer på opgaverne.

2.8. Informationsprocedure vedr. tekniske standarder og forskrifter

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Direktiv 83/189/EØF, ændret ved direktiv 88/182/EØF og 94/10/EF om en informationsprocedure med hensyn til tekniske standarder og forskrifter.

Formålet er at fremme Danmarks internationale konkurrenceevne og eksport ved at udbrede kendskab til andre medlemslandes tekniske forskrifter samt ved at fremme og styrke standardiseringsarbejdet.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Ordningen administreres af Erhvervsfremme Styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven er offentlig finansieret.

Udenlandske erfaringer

I udlandet findes tilsvarende opgaver i statsligt regi, dvs. direktivet administreres f.eks. i Tyskland i Wirtschaftsministerium, i UK i DTI (Department of Trade and Industri), i Frankrig og Irland af det statslige standardiseringskontor og i Sverige i kommerskollegium.

2.9. Støvsugerbanden

Er ikke hjemlet ved lov men beror på en beslutning fra ministeren fra 1991.

Formålet er at hjælpe danske virksomheders eksport med at bistå disse med at overkomme konkrete handelshindringer inden for Det Indre Marked.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Støvsugerbanden er et udvalg bestående af industriens og arbejdsmarkedets organisationer, som sekretariatbetjenes af Erhvervsfremme Styrelsen.

Opgaven finansiering

Opgaven er offentlig finansieret.

Udenlandske erfaringer

I flere EU-lande findes tilsvarende opgave i statsligt regi.

Frankrig: Ministère De L'Economie

UK: Action Single Market, DTI, UK

NL: Ministerium vor Ekonomische Saven,

Norge: Utenrigshandelsdepartementen Oslo, Norge.

Flere lande er på vej med lignende enheder.

2.10. Gensidig anerkendelse og udvikling af erhvervsfremme

I UK er det DTI. NL samarbejder mellem UM og Økonomiministeriet.

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Erhvervsministeriets lovbekendtgørelse nr. 323 af 25. april 1996 om erhvervsfremme og Maastricht-traktatens artikel 113.

Formålet er at fremme Danmarks internationale konkurrenceevne og eksport ved at videreudvikle den danske akkrediterings- og kvalitetsinfrastruktur, herunder at repræsentere Danmark i de europæiske forhandlinger med tredje lande om gensidig anerkendelse.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Opgaven administreres af Erhvervsfremme Styrelsen.

Opgaven finansiering

Opgaven er offentlig finansieret.

Udenlandske erfaringer

I en række andre lande findes tilsvarende opgave i statsligt regi.

2.11. Institutters deltagelse i EU-projekter på vegne af danske virksomheder

Generelt om opgaven

Formålet er at fremme danske virksomheders udbytte af EU´s forsknings- og udviklingsprogrammer. I en række tilfælde er det mest hensigtsmæssigt, at et godkendt teknologisk serviceinstitut deltager i EU-projekter på vegne af danske virksomheder. Ordningen giver institutterne mulighed for at få finansieret en del af den såkaldte egenfinansiering i det samlede projekt, som EU ikke dækker. Ordningen styrker dermed rammebetingelserne for de danske virksomheder.

Ordningens lovgrundlag

Der er ikke udarbejdet speciel bekendtgørelse eller lovgrundlag for ordningen, der hviler på Erhvervsministeriets lovbekendtgørelse nr. 323 af 25. april 1997 om Erhvervsfremme. Der er udarbejdet en ansøgningsvejledning.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Ordningen administreres af Erhvervsfremme Styrelsen. Grundlaget for det enkelte tilskud er en

underskreven kontrakt med EU-kommisionen om deltagelse i et særprogram under EU's rammeprogram eller et rammelignende program. Det er en forudsætning, at der udover det godkendte teknologiske institut er deltagelse af danske virksomheder. Tilskuddet udmåles som supplement til EU´s finansiering gradueret i forhold til virksomhedsdeltagelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven finansieres via finanslovens § 26.32

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Projekterne kan først behandles, når der foreligger underskrevet kontrakt med EU. Denne afhængighed af EU indebærer, at projekterne kommer med betydelig tidsforskydning efter ansøgningsfristerne i EUs rammeprogrammer.

I de senere år har der været tale om 10-15 projekter årligt med en samlet national finansiering på 6-10 mio. kr. årligt.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Ordningen har endnu ikke været evalueret eksternt, men de deltagende virksomheder er meget glade for ordningen, der er afgørende for de pågældende institutters muligheder for at deltage.

2.12. EU-information til virksomhederne

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Under lov om erhvervsfremme gives der tilskud til Eurocenter/Erhvervsfremmestyrelsen.

Eurocenter/EFSs formål er at sprede relevant EU-information til dansk erhvervsliv og dets rådgivere samt sikre højst mulig deltagelse af danske virksomheder i EUs forsknings- og teknologiprogrammer.

Eurocenter/EFS er officielt udpeget af EU som både Euro Info Centre (som der er flere af i Danmark), der står for den generelle information om EU, og som Innovation Relay Centre (som der kun er et af i Danmark), der står for formidling fra EUs teknologiprogrammer.

Opgaven har ikke flyttet myndighed. Men tidligere var det et fælles projekt med Forskningsministeriet under navnet PUF/Eurocenter. Forskningsministeriet har siden trukket sig ud og oprettet sit eget PUF, som primært informerer forsknings- og undervisningsverdenen om EUs teknologiprogrammer.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Eurocenter/EFS er udlagt til DTI, Tåstrup.

Informationsspredningen er tilrettelagt, så overlap med regionale og branchespecifikke aktører undgås. Information spredes direkte fra Eurocenter til virksomhederne, hvor der er tale om meget specialiseret information, især om FTU-programmerne. Omvendt er Eurocenter informationsgrossist og formidler information gennem andre aktører (regionale aktører, brancheforeninger mv.), hvor der er tale om mere alment materiale, bl.a. om tekniske handelsvilkår.

Opgavens finansiering

De årlige bevillinger tiltrædes af Erhvervsudviklingsrådet. Dette suppleres med en beskeden egenindtjening på nogle af serviceydelserne samt tilskud fra EU til udvalgte opgaver.

Kvantitativ beskrivelse af opgaven

Den statslige bevilling for 1996 er 14 mill.kr. Eurocenter betjener 7500 telefonhenvendelser i 1996. Langt størsteparten fra virksomheder.

Koordineringsmekanismer

Som rådgivende organ er nedsat en styregruppe, der drøfter årlige handlingsplaner og de løbende afrapporteringer. I den sidder Amtsrådsforeningen, hovedorganisationerne, forskningsverdenen samt Udenrigs- og Forskningsministeriet repræsenteret.

Koordineringen til konkrete regionale aktører sker ved at Eurocenter/EFS udarbejder samarbejdsaftaler med de enkelte regioner om informationsspredning.

Endvidere koordineres informationsindsatsen mellem Eurocenter/EFS og PUF med Forskningsministeriet.

Brugernes syn på opgaveløsningen

Der blev i 1994 foretaget en tilbundsgående evaluering af Eurocenter. Ud fra interviews med brugerne og interessenter var hovedkonklusionerne, at der er behov for et nationalt Eurocenter med særlige kompetencer. Eurocenter skulle dog sikre klarere arbejdsdeling ift. regionale og branchespecifikke aktører. Dette er efterfølgende gjort gennem Eurocenter/EFSs nye strategi og etablering af en styregruppe. Begge dele er tiltrådt af Erhvervsudviklingsrådet i 1995.

Udenlandske erfaringer

Hvert EU-land har organiseret sig forskelligt, alt efter størrelse og de lokale institutioners sammensætning. I Danmark har man valgt at slå den generelle information (Euro Info Centre) sammen med informationen om teknologiprogrammerne (Innovation Relay Centre). Dermed skabes een national indgang for virksomheder og deres rådgivere til EU-information.

2.13. CRAFT

Generelt om opgaven

Opgaven vedrører deltagelse af små og mellemstore danske virksomheders deltagelse i EU´s forskningsprogrammer.

Ydelserne består af:

- deltagelse i EU-møder, som fastlægger metoder til fremme af formålet.

- Gennemførelse af bred information af danske virksomheder om ordningens eksistens

- Målrettede aktiviteter overfor de enkelte virksomheder.

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Lovhenvisning

Der er ikke et specielt dansk lovgrundlag, da ordningen er formuleret af EU og administreres af EU.

Det er CRAFT-ordningens overordnede formål, at fremme udviklingen af teknologier, som er tilpasset små og mellemstore virksomheders behov, og at fremme tværnationale netværk og samarbejde mellem disse og forskergrupper/store virksomheder. Craft skal også støtte små og mellemstore virksomheders indsats for at styrke deres evner til at tilegne sig og bidrage til udviklingen af teknologier, som de har brug for.

Opgavens karakter

Deltagelse i EU-møder, hvor der dels bliver fastlagt politik for og udformet fremtidige aktiviteter og dels bliver fulgt op på allerede eksisterende aktiviteter.

Generel information om ordningen overfor små og mellemstore virksomheder.

Mere specifik information om de enkelte forskningsprogrammer under 4. Rammeprogram omfattende oplysninger om relevante arbejdsprogrammer, ansøgningsvejledning og ansøgningsfrister. Hjælp til udfærdigelse af ansøgninger.

Erhvervsfremme Styrelsen har derudover pligt til at koordinere CRAFTordningens tiltag med Forskningsministeriets arbejde med EU-forskningsprogramerne.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Det politiske arbejde i EU varetages af Erhvervsfremme Styrelsen, mens informationsarbejdet varetages af EuroCenter/EFS.

Opgavens finansiering

Arbejdet i Erhvervsfremme Styrelsen finansieres over driften, mens informationsarbejdet på EuroCenter/EFS er en del af Erhvervsfremme Styrelsens bevilling til EuroCenter-/EFS.

Ved specielle informationstiltag indgår der også EU-midler.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Erhvervsfremme Styrelsen deltager årligt i ca. 6 EU-møder af en varighed på 1 1/2 dag.

Eurocenter/EFS giver om året generel information til ca. 8.000 virksomheder og mere specifik information til ca. 1.000 virksomheder, samt direkte ansøgningshjælp til ca. 200 virksomheder.

Brugernes/Borgernes syn på opgaveløsningen

Der er ikke gennemført evaluering på ordningen, men ifølge virksomhederne er den udførte information nødvendig for at mindre og mellemstore virksomheder kan deltage i EU-forskningsprogrammerne.

2.14. Nordic Industrifond, supplerende dansk finansiering

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold samt udvikling

Lovbekendtgørelse nr. 323 af 25. april 1996 om Erhvervsfremme.

Formålet er at fremme den danske industrideltagelse i projekter i nordisk regi. Nordisk Industrifond har i perioden fra 1993-96 haft tre initiativområder, nemlig træ/papir, lette materialer og fødevarer. Nordisk Industrifond (NI) har - efter aftale med de nationale finansieringskilder - en finansieringsmodel, hvor de ansøgende virksomheder selv skal finansiere 50%, NI yder 30% og de respektive nationale de sidste 20%.

NI er fra 1997 ved at implementere en ny strategi. Ordningens fremtid og indhold efter 1998 er endnu ikke fastlagt.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Ordningen administreres af Erhvervsfremme Styrelsen. Grundlaget for det enkelte tilskud er tilsagn om bevilling fra Nordisk Industrifond.

Opgavens finansiering

Opgaven finansieres via finanslovens § 26.32

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Projekterne behandles, når der foreligger underskrevet kontrakt med NI. Der har været behandlet under 10 sager årligt med en samlet dansk finansiering på 1-3 mio. kr. årligt.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Ordningen blev evalueret i 1996-97. Evalueringen var positiv også med hensyn til brugernes syn på opgaveløsningen.

4. Regionalfonden

Oversigt over administrationen af EU's strukturfonde i Danmark inden for Erhvervsministeriets ressort.

4.1. Lov og bekendtgørelse

Af EU's strukturfonde administrerer Erhvervsministeriet regionalfonden.

Administrationen af regionalfonden er reguleret af *lov* nr. 1202 af 27. december 1996 om administration af tilskud fra Den Europæiske Regionalfond og tilhørende statslig medfinansiering.

Af lovens § 3 fremgår, at erhvervsministeren er den øverste ansvarlige myndighed for administrationen af regionalfonden i Danmark. Det fremgår endvidere, at erhvervsministeren træffer afgørelse om tilsagn om og udbetaling af tilskud fra regionalfonden.

Jf. lovens § 8, stk. 1, kan der nedsættes regionale udvalg, der har til opgave at indstille projekter til erhvervsministerens endelige godkendelse. Af bemærkningerne til § 8, stk. 1, fremgår, at de regionale udvalgs indstillinger forudsættes fulgt, når indstillingerne er afgivet på baggrund af et tilstrækkeligt beslutningsgrundlag og er tilstrækkeligt begrundede. Staten udøver således primært en legalitetskontrol af de regionale indstillinger.

§ 8, stk. 4, i loven giver mulighed for, at erhvervsministeren, når særlige forhold taler derfor (grænseoverskridende programmer), kan bemyndige regionale udvalg til at træffe afgørelser om tilsagn og udbetaling af tilskud fra regionalfonden.

I medfør af lovens § 4 er *bekendtgørelse* nr. 201 af 14. marts 1997 udstedt. I bekendtgørelsen er ansvar og kompetence mellem det regionale og det statslige niveau nærmere fastlagt. Kapitel 4 i bekendtgørelsen fastlægger de regionale udvalgs opgaver, mens kapitel 5 fastlægger Erhvervsfremme Styrelsens opgaver (bekendtgørelse nr. 1 af 8. januar 1997 henlægger Erhvervsministerens beføjelser i henhold til loven til EFS).

4.2. Central eller decentral administration

Administrationen af regionalfonden varetages i Danmark i et samarbejde mellem centrale og decentrale myndigheder.

Opgaver som varetages af centrale myndigheder:

Forhandlinger i Rådet og med EU-kommissionen, deltagelse i EU-komitéer, regeludstedelse (love, bekendtgørelser, retningslinier vedrørende støtteberettigelse m.v.) fastlæggelse af den nationale erhvervspolitiske strategi (herunder forslag til afsættelse af FL-midler til regional erhvervsfremme/ matchning af regionalfondsmidler), formandsskab og sekretariat for overvågningsudvalg, udfærdigelse af støttetilsagn/afslag, udbetalinger af støtte, projektopfølgning og –kontrol.

Opgaver som varetages af decentrale myndigheder:

Fastlæggelse af den regionale erhvervspolitiske strategi (herunder afsættelse af midler til matchning af regionalfondsmidler), formandskab og sekretariat for det regionale udvalg, udvælgelse af og indstilling af projekter til støtte/afslag, information af og kontakt til ansøger i ansøgningsfasen, opfølgning vedrørende resultater.

Overordnet skal de centrale myndigheder sikre ensartetheden i administrationen, mens de decentrale myndigheder sikrer, at administrationen tilrettelægges i overensstemmelse med de regionale/lokale behov og ønsker.

4.3. Administrationen af regionalfonden i andre EU-medlemslande

Opgavekommissionen anmoder om en kortfattet oversigt over oplysninger, Erhvervsministeriet er i besiddelse af, om administrationen af EU's strukturfonde i andre EU-medlemslande, herunder om administrationen i disse lande varetages centralt eller decentralt.

I vedlagte bilag til temapapir "Managing the Structural Funds: Institunationalising Good Practice", november 1996, fra European Policies Research Centre præsenteres en oversigt over strukturfondsadministrationen (mål 2) i Østrig, Danmark, Finland, Frankrig, Tyskland, Holland, Sverige, UK (England og Wales) og UK (Skotland).

Som det ses, er administrationen af regionalfondsmidlerne selvfølgelig afhængig af det enkelte lands overordnede administrative organisering, herunder om man eksempelvis har dekoncentrerede statslige enheder.

Ligeledes er organiseringen og placeringen af den reelle beslutningskompetence afhængig af på hvilket niveau den nationale medfinansiering af regionalfondsmidlerne bevilges.

Af oversigten ses, at Holland har den højeste grad af decentralisering til regionale myndigheder (provinces), hvor det centrale niveaus rolle er begrænset til overvågning og evaluering og til at forestå de overordnede forhandlinger med EU-kommissionen.

Udgivet af Indenrigsministeriet

Finansministeriet

Finansministeriet består af Departementet og to tilhørende institutioner: Økonomistyrelsen og Hypotekbanken. Det tilføjes, at Hypotekbanken udfører aktivitet vedr. inddrivelse af restancer og gebyrer.

De særlige opgaver der kendetegner henholdsvis Departementet og de to til ministeriet hørende institutioner, er kort beskrevet nedenfor under pkt. 1-3. Hypotekbankens aktivitet vedr. inddrivelse af restancer og gebyrer er uddybende beskrevet under pkt. 4.

1. Departementet

Departementets opgaveportefølje er tværgående og koordinerende i forhold til de øvrige ministerier. Den grundlæggende opgave er således at sikre, at staten varetager sine opgaver økonomisk effektivt og med kvalitet. Endvidere bistår Departementet Finansministeren med gennemførelsen af overordnede politiske målsætninger.

Departementet udarbejder forslag til finanslove med budgetoverslag for de følgende år og tillægsbevillingslove samt behandler budget- og bevillingssager i tilknytning hertil.

Endvidere arbejdes med samlede offentlige budgetter for staten og kommunerne m.v. samt med disses samordning med den sektorplanlægning, der udføres i de øvrige ministerier, og som omfatter både statslige og kommunale aktiviteter.

Arbejdet med en forbedret belysning af de offentlige finansers udvikling som led i den samfundsøkonomiske udvikling vil blive fortsat i de kommende år, blandt andet med henblik på vurderinger af samspillet mellem de offentlige finanser og den samfundsøkonomiske udvikling på det lidt længere sigt.

Departementet varetager opgaven som statens centrale arbejdsgivermyndighed og står for udformningen af den generelle administrations- og personalepolitik. Under Departementet hører sager om løn- og ansættelsesvilkår for de under staten og folkekirken ansatte tjenestemænd, statens kollektive overenskomster og andre løn- og arbejdsvilkår for ansatte i staten m.v. Departementet forestår endvidere en regelmæssig gennemgang af statsadministrationens opgaver og virksomhed.

Departementet forestår den overordnede udformning af statens lånepolitik

og den hertil hørende lovgivning.

Departementets informationsvirksomhed omfatter bl.a. Finansredegørelsen, Budgetredegørelsen, budgetoversigter samt løn- og personalepolitiske redegørelser og vejledninger.

Under Departementets administrationsområde hører Lønningsrådet og Tjenestemandsretten.

I forbindelse med nedlæggelsen af Grønlandsdepartementet pr. 1. januar 1989 har Departementet overtaget administrationen af visse tilskudsordninger til Grønland. I forbindelse med nedlæggelsen

af Det Offentlige Aftalenævn for Grønland, jfr. L 193 1991, er aftalenævnets funktion for så vidt angår det statslige personale i Grønland overført til Departementet.

Departementet yder støtte til studieophold på Den franske Forvaltningshøjskole (ENA) i Paris samt tilskud til studieophold på John F. Kennedy School of Government, Harvard University, USA og Copenhagen International Management Institutes MBA-uddannelse (CIMI).

Departementet yder tilskud til internationale uddannelsesinstitutioner for offentlig forvaltning, som f.eks. Det Europæiske Institut for Offentlig Forvaltning (EIPA) i Maastricht, Holland. Finansministeriet yder tilskud til Danmarks Forvaltningshøjskole.

2. Økonomistyrelsen

Økonomistyrelsen blev etableret pr. 1. august 1995 med udgangspunkt i det daværende Statens Regnskabsdirektorat og en række opgaver, der blev overført fra Finansministeriets departement i 1994 samt i 1995.

Med udgangspunkt i en ny strategi for Økonomistyrelsen, herunder de fremtidige rammer for den statslige regnskabs- og økonomiforvaltning kan styrelsens opgaveportefølje beskrives ved følgende hovedopgaver:

Opgaver vedr. de centrale økonomi- og regnskabssystemer

Udvikling og drift af statens centrale regnskabs- og budgetsystemer samt omstilling af disse med henblik på etablering som rapporteringssystemer.

Drift, vedligeholdelse og udvikling af statens centrale lønsystem.

Rådgivning og service i relation til de statslige økonomisystemer og den statslige økonomistyring i relation hertil.

Opgaver vedr. lokale økonomi- og regnskabssystemer

Udvikling og implementering af lokale økonomi- og personalestyringssystemer i statsinstitutioner.

Udvikling og udbud af konsulentydelser indenfor økonomistyring, system-implementering og supportering i tilknytning til lokale systemer.

Udvikling og implementering af koncernsystem til departementer og større styrelser.

Opgaver vedr. den statslige økonomi- og regnskabsforvaltning samt analyseopgaver m.v.

Udvikling og implementering af nye styringsredskaber og -initiativer, herunder kontraktstyring og virksomhedsregnskaber.

Udvikling af regler og retningslinier i relation til den statslige økonomiforvaltning, samt overvågning, vejledning og fortolkning i relation hertil.

Konkrete overordnede og koordinerende opgaver vedrørende den statslige økonomiforvaltning, herunder opgaverne vedr. udarbejdelse af statsregnskab, andre tværministerielle regnskabsopgaver, statslig likviditetsstyring, pengeforsyning mv.

Konkrete analyse- og udredningsopgaver, herunder budgetanalyser.

Forhandlingsopgaver

Indgåelse af en række kollektive aftaler om løn og ansættelsesvilkår samt administration af visse generelle regelsæt i relation hertil, herunder:

Indgåelse af overenskomster og organisationsaftaler.

Spørgsmål vedr. arbejdsmiljø.

Administration af udvekslingsordninger for personalet i statsadministrationen.

Rådgivning om lønfastsættelse, stillingsbeskrivelser og stillingsvurdering.

Pensionsopgaver

Konkrete afgørelser i pensionsretlige forhold.

Fastlæggelse og formidling af regler samt forvaltning af pensionsaftaler for overenskomstansatte.

Beregning og anvisning af pensioner.

Forvaltning af det statslige pensionsvæsens økonomi.

3. Hypotekbanken

Hypotekbanken udøver sin virksomhed på baggrund af lov om Kongeriget Danmarks Hypotekbank og Finansforvaltning.

Ifølge lovens § 1 kan Hypotekbanken optage lån blandt andet med henblik på udlån til investeringsopgaver af samfundsmæssig betydning, og Hypotekbanken kan i øvrigt varetage statslige forvaltningsopgaver, som henlægges til den efter nærmere beskrevne regler.

Herudover er Hypotekbanken i medfør af lov om Kongeriget Danmarks Fiskeribank forretningsfører for Fiskeribanken.

Medens Finansforvaltningen er en ren statslig opgave under Finansministeriet, er de to bankvirksomheder selvejende institutioner med egne bestyrelser, vedtægter og regnskaber, idet staten i et vist omfang har garanteret for deres aktiviteter. De to bankvirksomheder refunderer statskassen de udgifter, som bankernes drift medfører.

Hypotekbanken varetager relationerne til kammeradvokaten.

Hypotekbankvirksomheden

Selve hypotekbankvirksomheden blev grundlagt i 1906 som Kongeriget Danmarks Hypotekbank og har ifølge hypotekbankloven til formål at optage udenlandske og indenlandske lån mod udstedelse af obligationer med henblik på videreudlån til investeringsopgaver af samfundsmæssig betydning. Endvidere kan Hypotekbanken yde lån til kommuner og amtskommuner også til andre formål end investeringsopgaver.

Bankens virksomhed finansieres altovervejende ved optagelse af lån i udlandet og det afkast, som kan opnås af bankens obligationsbeholdning og andre placeringer. På udlånssiden optræder først og fremmest de regionale naturgasselskaber som låntagere, men også andre institutioner, som f.eks. Københavns Lufthavn A/S og Københavns Havn, er i takt med dannelsen af de statslige aktieselskaber at finde i denne kreds. Hertil kommer kommuner og amtskommuner, der i de senere år har fået mulighed for at optage lån til almindelig drift i Hypotekbanken.

Bankens overskud tilfalder statskassen.

Fiskeribankvirksomheden

Fiskeribankvirksomhedens aktiviteter udøves som nævnt på grundlag af lov om Kongeriget Danmarks Fiskeribank, hvis formål er at støtte dansk fiskeri og dermed beslægtede aktiviteter.

Fiskerierhvervet dækker hovedsageligt sit finansieringsbehov ved lånoptagelse i Fiskeribanken og private pengeinstitutter. Gennem lånoptagelse i Fiskeribanken dækkes behovet for lån med lang løbetid, som er en følge af fiskerfartøjernes lange levetid. Endvidere kan Fiskeribanken tilbyde længerevarende lån til finansiering af faste investeringer i fiskeindustrien og i fiskeopdrætsvirksomhed m.v.

Bankens virksomhed finansieres ved udstedelse af obligationer. Staten garanterer for betaling af renter og afdrag på disse obligationer, og til yderligere sikkerhed for bankens virksomhed har staten stillet en grundfond på 30 mill. kr. til rådighed for banken.

Finansforvaltningen

Finansforvaltningen udgør langt den største del af Hypotekbankens samlede virksomhed, og opgaverne omfatter administration af statslige finansielle ordninger i videste forstand.

Traditionelt udøver Hypotekbanken statens kreditorbeføjelser i relation til statslån og statsgaranterede låneordninger, men hertil kommer udbetaling og regnskabsføring af en række forskellige statstilskud til såvel private som institutionelle formål. Herudover varetager Hypotekbanken administrationen af præmieobligationslånene samt inddrivelsen af skyldig studiegæld, herunder spørgsmål om eftergivelse og gældssanering og tilskud til studiegæld i pengeinstitutter. Pr. 15. oktober 1996 har Hypotekbanken endvidere overtaget administrationen af alle SU-lån under tilbagebetaling.

Endelig er inddrivelsen af statslige restancer, bortset fra restancer, der inddrives af Told- og skattestyrelsen, kommunerne og politiet, henlagt til Hypotekbanken.

Finansforvaltningsopgaverne dækker et bredt område af samfundet, og som følge heraf har Hypotekbanken kontakt med og arbejder for en lang række forskellige ministerier og styrelser. Det gælder også regelforberedende arbejde, herunder udformning af udkast til lovforslag og bekendtgørelser, deltagelse i tværministerielle arbejdsgrupper m.v.

4. Hypotekbankens restanceinddrivelse

Indtil 1991 varetog Hypotekbanken kun inddrivelsen af skyldig studiegæld og statens tilgodehavender efter misligholdte statslån og statsgaranterede lån.

I april 1991 traf regeringen beslutning om at samle inddrivelsen af alle statslige restancer i Hypotekbanken, bortset fra krav, som inddrives af kommunerne, told- og skattemyndighederne og politiet.

Disse krav, som omfatter en meget lang række forskellige fordringsarter, havde ikke hidtil været gjort til genstand for nogen særlig systematisk inddrivelsesproces efter ensartede retningslinier, og der forelå ikke nogen opgørelse af de samlede restancer.

Efter overgivelsen til Hypotekbanken viste det sig, at de samlede restancer udgjorde ca. 700 mill. kr., som sammenlagt med skyldig studiegæld og misligholdte lån og garantier udgør ca. 15% af de offentlige restancer.

Inddrivelsesforløbet

Påkrav

Så snart Hypotekbanken har modtaget en fordring, underrettes debitor om, at inddrivelsen nu varetages af banken og debitor afkræves samtidig det skyldige beløb. Afhængig af fordringens størrelse og art vil påkravet lyde på enten fuld betaling eller afvikling med et månedligt beløb, således at kravet er afviklet inden for en rimelig periode. Hypotekbanken har adgang til told- og skattemyndighedernes skatteregistre, og kan på den baggrund danne sig et skøn over debitors økonomi og dermed fastsætte størrelsen af den månedlige ydelse. Debitor kan dog henvende sig og mod dokumentation få enten henstand med betalingen eller få nedsat sin ydelse, hvis de aktuelle økonomiske forhold taler for det.

Afviklingsordninger

Hypotekbanken opfordrer i næsten alle tilfælde debitorerne til selv at komme med forslag til afvikling, hvis vedkommende ikke økonomisk er i stand til at afvikle gælden med den ydelse, Hypotekbanken har fastsat. Afviklingsordningerne aftales for en kortere eller længere periode, hvorefter debitors økonomi tages op til vurdering på ny.

Lønindeholdelse

Som led i de senere års effektivisering af den offentlige restanceinddrivelse er der indført adgang til lønindeholdelse for næsten alle statslige restancer, hvor det er relevant, og således også for de fordringer, som Hypotekbanken administrerer.

Beslutningen om lønindeholdelse træffes ud fra en vurdering af debitors økonomi, og først efter, at debitor har været tilbudt en afviklingsordning og er rykket flere gange for betaling. Lønindeholdelse kan ske med op til 20% af nettolønnen, men det skal sikres, at husstanden overlades tilstrækkelige midler til dagliglivets fornødenheder.

Adgangen til lønindeholdelse har gennem tiden vist sig at være et ganske effektivt redskab i inddrivelsesarbejdet ikke mindst fordi mange debitorer vælger at indgå en frivillig betalingsaftale, når de foreholdes muligheden for, at lønindeholdelse kan finde sted.

Ultimo 1996 vedtog Folketinget i øvrigt loven om Det Fælles Lønindeholdelsesregister, som har til formål at koordinere alle inddrivelsesmyndighedernes afgørelser om indeholdelse i løn og lette det administrative arbejde for virksomhederne. Registeret skal administreres af Hypotekbanken og forventes sat i drift primo 1998.

Modregning

Hypotekbanken benytter sig af muligheden for at modregne i udbetalinger - typisk overskydende

skat - fra det offentlige til debitor, når udbetalingerne ikke udtrykkeligt er undtaget fra modregning. Der er mellem de offentlige myndigheder aftalt en nærmere procedure for gennemførelse af modregning ved hjælp af indberetninger til og fra Det Centrale Fordringsregister.

Modregning udgør såvel antalsmæssigt som beløbsmæssigt et væsentligt element i inddrivelsesarbejdet og beslaglagde indtil foråret 1995 en stadig større del af Hypotekbankens ressourcer. Modregningsproceduren var indtil da baseret på manuelle indberetninger og antallet af gennemførte modregninger nåede i 1994 op på ca. 26.000. Kommunedata I/S har nu for Hypotekbanken udviklet et modul i tilknytning til det fælleskommunale debitorsystem, således at modregningsprocedurerne i relation til overskydende skat nu foregår elektronisk uden manuelle indberetninger. Det betyder, at arbejdet med forespørgsler om modregning stort set er forsvundet både hos kommunerne og Hypotekbanken, og på betalingssiden har den nye procedure medført, at de mange enkeltvise betalinger er reduceret til én ugentlig indbetaling fra hver kommune. I 1995 gennemførte Hypotekbanken i alt 35.818 modregninger, først og fremmest i overskydende skat.

Inkasso

I tilfælde, hvor lønindeholdelse ikke er mulig eller når det må antages, at debitor er i besiddelse af aktiver, der kan gøres til genstand for tvangsfuldbyrdelse, overgår kravet til retlig inkasso. Det samme gælder, hvis det af andre årsager er ønskeligt at opnå dom over en debitor, f.eks. for at få afbrudt forældelsen.

Retlig inkasso er imidlertid forbundet med ikke ubetydelige omkostninger både for Hypotekbanken og for debitor i form af advokatsalærer og retsafgifter. Anvendelsen af dette inddrivelsesskridt søges derfor begrænset til situationer, hvor det efter en konkret vurdering må anses for hensigtsmæssigt.

Debitorer bosat i udlandet

En del af Hypotekbankens debitorer er permanent bosiddende i udlandet. Det gælder særligt debitorer med studiegæld, og Hypotekbanken har derfor indgået aftale med inkassofirmaet Intrum Justitia, der har lokalkontorer i de fleste relevante lande, om inkassation af disse krav, jf. Finansudvalgets aktstykke nr. 168 af 12. marts 1997. Ordningen er nyetableret, hvorfor der på nuværende tidspunkt ikke er indvundet nogen erfaringer på området.

Restancernes sammensætning og karakter

Bortset fra studiegælden og kravene efter misligholdte statslån og statsgaranterede lån er restancerne af meget forskelligartet karakter. Restancemassen indeholder således blandt andet licenskrav til Danmarks Radio, billetkrav til DSB, uberettiget udbetalte dagpenge, fakturakrav vedrørende offentlige ydelser, erstatningskrav i forbindelse med hærværk og tyveri, krav fra statsbibliotekerne på strafafgifter og tilbagelevering af bøger m.m.

Restancerne hidrører fra flere end 300 forskellige statslige institutioner og virksomheder, som Hypotekbanken løbende samarbejder med. Banken har derfor en bred kontaktflade, som udover den praktiske overdragelse af kravene også rummer regnskabsmæssige og juridiske aspekter, hvor Hypotekbanken har en rådgivende funktion. I forhold til nogle af de større institutioner er der etableret et mere formaliseret samarbejde med elektronisk udveksling af informationer.

Efterhånden har langt de fleste institutioner fået mulighed for at genanvende de beløb, som inddrives. Hypotekbanken afregner derfor inddrevne beløb direkte til disse institutioner, som udviser en stor interesse for, hvordan inddrivelsen forløber.

Samlingen af de statslige restancer til inddrivelse i Hypotekbanken har betydet, at der er etableret et entydigt regelsæt for, hvorledes de involverede institutioner skal reagere, såfremt deres udestående fordringer misligholdes, samtidig med at institutionerne kun skal kommunikere med en enkelt instans om inddrivelsesforløbet.

Administrationen

Administrationen af restancerne baserer sig i udstrakt grad på et debitorsystem, som Hypotekbanken har udviklet specielt til inddrivelse af studiegæld og restancer. Systemet varetager den regnskabsmæssige behandling af fordringerne og indeholder derudover en lang række sagsbehandlingsfunktioner, herunder journalisering, brevdatabase samt funktioner til administration og styring af påkrav, afviklingsordninger, lønindeholdelse, modregning og inkasso mv. Desuden indeholder systemet funktioner til kommunikation med eksterne systemer såsom CPR, PBS og Told-Skat.

Restanceudviklingen

Som tidligere nævnt er der i de senere år taget en række initiativer med henblik på at effektivisere inddrivelsen af restancer til det offentlige. Udover muligheden for lønindeholdelse drejer det sig blandt andet om indberetning af debitorer til et kreditoplysningsbureau, fratagelse af autorisationer inden for visse erhverv, begrænsning af skyldneres muligheder for at deltage i offentlige udbudsforretninger, delvis indregning af skatterestancer i forskudsregistreringen og forskellige stramninger af kreditmulighederne på afgiftsområdet.

Erfaringerne inden for inddrivelsesområdet har sat Hypotekbanken i stand til at koordinere disse bestræbelser på Finansministeriets vegne i form af fremsættelse af de nødvendige lovforslag etc. Siden 1991 har Hypotekbanken således været involveret i følgende lovgivning på området:

Lov nr. 380 af 6. juni 1991 om ændring af forskellige lovbestemmelser om inddrivelse af offentlige fordringer (lønindeholdelse mv.).

Lov nr. 284 af 27. april 1994 om ændring af forskellige lovbestemmelser om inddrivelse af statskrav (lønindeholdelse og modregning i visse erhvervs- og miljøtilskud).

Lov nr. 1093 af 21. december 1994 om begrænsning af skyldneres muligheder for at deltage i offentlige udbudsforretninger og om ændring af visse andre love (effektivisering af inddrivelsen af restancer til det offentlige).

Lov nr. 1204 af 27. december 1996 om ændring af forskellige lovbestemmelser om inddrivelse af gæld til det offentlige (effektivisering af det offentliges restanceinddrivelse).

Lov nr. 1203 af 27. december 1996 om Det Fælles Lønindeholdelsesregister.

For Hypotekbankens vedkommende er restanceudviklingen beskrevet i oversigtsform i bilaget til denne redegørelse.

Bilag

Hypotekbanken: Restancer 1993-1996. Mill. kr.

Ultimo	1993	1994	1995	1996
Studiegæld	2.367	2.509	2.596	2.675

Lån/garantier	750	779	766	757
DR-licens	300	341	343	352
DSB-billetter	46	58	73	85
Andre statskrav	130	212	263	303
Renter	1.150	1.279	1.368	1.561
I alt	4.743	5.178	5.409	5.733

Inddrevne beløb 1993-1996. Mill. kr.

	1993	1994	1995	1996
Indbetalinger[1)]	154,5	200,0	192,3	211,6
Lønindeholdelse	8,9	23,6	36,2	34,0
Modregning	51,7	59,4	72,8	70,7
Dividende[2)]	10,3	12,2	12,3	12,9
I alt	225,4	295,2	313,6	329,2

1) Betalinger fra debitorer

2) Dividende, hovedsageligt fra gældssaneringssager

Forside - Indhold - Top/Bund - Forrige/Næste - Hovedside

Udgivet af Indenrigsministeriet

Forskningsministeriet

Forskningsministeriet varetager forvaltnings- og driftsopgaver mv. inden for områderne forskning, informationsteknologi (IT) og telekommunikation. Forskningsministeriets ansvar omfatter bl.a. udviklingen af dansk forskning, herunder forskningspolitisk koordination, internationalt forskningssamarbejde og konkrete forskningsaktiviteter, der ikke finansieres af de højere læreanstalters bevillinger (herunder Forskningscenter Risø), statens IT-udvikling samt regulering af telekommunikationsområdet.

Forskningsministeriet består af et departement og en række underliggende institutioner, herunder Telestyrelsen, Statens Information, Statens Forskningsråd og Forskningscenter Risø. Herudover er der til Forskningsministeriet knyttet en række rådgivende organer. Forskningsministeriet varetager statens ejerinteresser i TeleDanmark og CSC Datacentralen A/S.

1. Forskningsministeriets opgaver

Forskningsministeriets opgaver er samordningen af forskningen, herunder sektorforskningen, sager vedrørende telekommunikationsområdet og den fremtidige anvendelse af informationsteknologi. Departementet har til opgave at følge udviklingen inden for forskning, informationsteknologi (IT) og telekommunikation og formidle resultater på disse områder. Departementet varetager derudover den overordnede forvaltning af Forskningsministeriets institutioner med videre.

Forskningsministeriets opgaver kan således opdeles i forskningspolitik og IT- og Telepolitik.

2. Forskningspolitiske opgaver

Ministeriets forskningspolitiske søjle former udspillene om national- og international forskningspolitik. Det sker blandt andet ved igangsætning af nye forskningsinitiativer herunder udmøntning af nationalstrategiens prioriteringsområder samt ansvar for input til forberedelse af EU's rammeprogrammer. Derudover har ministeriet ansvaret for udarbejdelse af handlingsplaner for nye initiativer og forhandling med institutioner og andre myndigheder om implementeringen heraf.

Forskningsministeriet deltager i forskningssamarbejde med andre ministerier om bl.a. centerkontrakter, resultat- og udviklingskontrakter og samordning af sektorforskning, herunder stillingsstruktur, beskikkelser inden for forskningsrådgivningssystemet, OECD, komiteen for forsknings- og teknologipolitik (CSTP).

Forskningsministeriets relationer i forhold til internationale opgaver er først og fremmest via EU’s institutioner, nordisk samarbejde og øvrigt internationalt samarbejde.

Ministeriet udarbejder den officielle forskningsstatistik og Offentligt Forskningsbudget, udførelse af specialanalyser og kvalitetsvogtning på forskningsområdet, udvikling af forskningspolitiske instrumenter og indikatorer. Ministeriet deltager i internationalt forskningspolitiskt samarbejde med strategisk analytisk sigte, herunder OECD, nordisk samarbejde og Eurostat.

3. IT- og Telepolitiske opgaver

Formulering, koordinering og gennemførelse af en sammenhængende offentlig IT-politik, herunder udarbejdelse af årlige IT-politiske redegørelser til Folketinget, sekretariatsbetjening af Statens IT-forum, oprettelse og vedligeholdelse af en databank til belysning af Danmarks internationale og nationale status på IT-området, formulering og koordinering af en offentlig IT-sikkerhedspolitik - herunder sekretariatsbetjening af IT-sikkerhedsrådet.

På IT-området deltager Forskningsministeriet i internationalt samarbejde i EU-, OECD-, og nordisk regi.

På teleområdet deltager Forskningsministeriet bl.a. i politikfastlæggelse såvel nationalt som internationalt, regulering af telesektoren omfattende rammer for udbud af teletjenester og -infrastruktur, sikring af forsyningspligt, konkurrence- og prisregulering på teleområdet, regulering af radiofrekvens- og nummerområdet m.v., varetagelse af danske telepolitiske interesser internationalt, især i forhold til EU, OECD, CEPT og i nordisk regi, sekretariatsfunktioner for Telerådet, EU-Specialudvalget for IT og Tele og Telenævnet samt departemental styringsfunktion for Telestyrelsen.

4. Telebruger- og Teleklagenævnet

Under Forskningsministeriets departement ligger Sekretariatet for Telebrugernævnet og Teleklagenævnet. Sekretariatet forestår sagsforberedelsen for henholdsvis Telebrugernævnet og Teleklagenævnet vedr. klager over Telestyrelsens afgørelser truffet med hjemmel i lov om forsyningspligt og visse forbrugerforhold inden for telesektoren, lov om offentlig mobilkommunikation, lov om konkurrenceforhold og samtrafik i telesektoren, lov om radiokommunikation, lov om standarder for transmission af tv-signaler m.v. og lov om radio- og fjernsynsvirksomhed samt klager over Telestyrelsens sagsbehandling i forbindelse med den nævnte lovgivning.

5. Institutioner tilknyttet Forskningsministeriet

Forskningsministeriet består af 12 institutioner (forskningsinstitutioner samt SI og Telestyrelsen) med driftsbevillinger samt et antal institutioner, der modtager en tilskudsbevilling. De største institutioner er Forskningscenter RISØ, Telestyrelsen, SI og Statens Forskningsråd, som beskrives nærmere nedenfor.

6. Forskningscenter RISØ

Forskningscenter RISØ udfører naturvidenskabelig og teknisk-videnskabelig forskning, der tilfører det danske samfund nye teknologiske udviklingsmuligheder. Forskningen rettes mod anvendelsesområder, der bidrager til dansk erhvervslivs konkurrenceevne og reduktion af miljøbelastningen inden for industri, energi og jordbrug. Som et særligt ansvarsområde sikrer RISØ videngrundlaget for rådgivning om nukleare forhold. Forskningen er organiseret i følgende programområder: Industrielle materialer, nye funktionelle materialer, optik og sensorsystemer, planteproduktion og stofomsætning, systemanalyse, vindenergi og atmosfæriske processer og nuklear sikkerhed.

7. Telestyrelsen

Telestyrelsen varetager myndigheds- og forvaltningsopgaver vedrørende telekommunikationsforhold. Telestyrelsen udarbejder bidrag til brug for Forskningsministeriets lovgivningsarbejde mv., hvad angår det telefaglige og administrative indhold. Telestyrelsens opgaver på teleområdet er bl.a. administration af lovgivningen på telekommunikationsområdet, herunder radiokommunikationsloven, EMC-loven, lov om satelitjordstations- og terminaludstyr, lov om visse forhold på telekommunikationsområdet, lov om forsyningspligt og visse brugerforhold inden for telesektoren, lov om offentlig mobilkommunikation, lov om konkurrenceforhold og samtrafik i telesektoren, lov om radio- og fjernsynsvirksomhed m.fl.

8. Statens Information

Statens Informations overordnede formål er at bidrage til, at det offentlige informerer godt og professionelt og at hjælpe borgerne med at finde rundt i det offentlige. Statens Informations aktiviteter består bl.a. i at rådgive om informationsteknologi, tilrettelægge kampagner, yde sproglig rådgivning, samt rådgive om og styre fremstillingen af publikationer - både trykte og elektroniske. Gennem webaktiviteterne hjælpes offentlige virksomheder med at udnytte Internettets muligheder for at informere med produktion af OBS-spots. I samarbejde med et reklamebureau formidler Statens Information en stor mængde annoncer for offentlige institutioner og myndigheder. Statens Information vil i 1998 følge op på Heinesenudvalgets anbefalinger vedr. den offentlige informationspolitik.

Statens Information udfører oplysningsaktiviteter ved at rådgive borgerne pr. telefon og ved at opbygge og vedligeholde databaser over det offentliges opgaver, lovgrundlag, adresser og publikationer. Informationerne stilles til rådighed for offentligheden på Internettet på hjemmesiden WWW.danmark.dk., som Statens Information har driftsansvaret for. Informationerne fra databaserne udgives også i trykt eller elektronisk form på almindelige markedsvilkår, f.eks. som Hof- & Statskalenderen, Samfundsnøglen og Status.

Under Statens Information hører Statstidende og tillægget Tingbladet. I 1998 forventer Statens Information at lancere en elektronisk udgave af Statstidende, som vil kunne læses gratis på Internettet.

9. Statens Forskningsråd

Forskningsrådene har til opgave at rådgive offentlige myndigheder og forvalte en del af de forskningsbevillinger, der henhører under Forskningsministeriet. Under Statens Forskningsråd er der nedsat en række udvalg. Den Centrale Videnskabsetiske Komité fastlægger de retlige rammer for den videnskabsetiske bedømmelse af biomedicinske forskningsprojekter. Et nyoprettet udvalg vedrørende videnskabelig uredelighed (UVVU) vil få til opgave på eget initiativ eller efter modtaget klage at behandle sager, hvor der er mistanke om uredelig videnskabelig adfærd. FIRST er en nyhedstjeneste, som har til opgave at informere om danske og udenlandske forskningsmidler og stillinger, der kan søges af danske forskere.

10. Øvrige Institutioner under Forskningsministeriet

Analyseinstitut for Forskning

Bornholms Forskningscenter

Center for Freds- og Konfliktforskning

Center for IT-forskning

Center for Sprogteknologi

Danmarks Grundforskningsfond

Dansk Center for Migration og Etniske Studier

Dansk Polarcenter

Dansk Rumforskningsinstitut

Det Danske Center for Menneskerettigheder

Det administrative Bibliotek (DAB)

Europæisk Center for Mindretalsspørgsmål (ECMI)

Forskningscentret ved Hørsholm

INFOSCAN

Institut for Grænseregionsforskning

Teknologirådet

Forside - Indhold - Top/Bund - Forrige/Næste - Hovedside

Udgivet af Indenrigsministeriet

Forsvarsministeriet

1.Forsvarets militære opgaver

Dansk forsvars formål og opgaver fremgår af Lov nr. 909 af 8. december 1993 om forsvarets formål, opgaver og organisation. Af loven fremgår, at formålet med dansk forsvar er:

- at forebygge konflikter og krig,
- at hævde Danmarks suverænitet og sikre landets fortsatte eksistens og integritet, samt
- at fremme en fredelig udvikling i verden med respekt for menneskerettighederne.

Dansk forsvar skal, som en integreret del af NATO's samlede forsvar sammen med allierede styrker kunne sikre og forsvare dansk område. Danske styrker skal indgå i NATO's styrkestruktur og deltage i konfliktforebyggelse, krisestyring og forsvar i overensstemmelse med Alliancens strategi. Dansk forsvar deltager som følge heraf i NATO's forsvarsplanlægning ligesom dansk politik på en række områder i forbindelse med NATO's tilpasning til den nye sikkerhedspolitiske situation efter Sovjetunionens sammenbrud, eksempelvis NATO's kommandostruktur, samt de militære aspekter af NATO's udvidelse varetages af Forsvarsministeriet. Dansk forsvar bidrager endvidere blandt andet til NATO's Partnerskab for Fred Program (PfP) med Central og Østeuropa.

Dansk forsvar skal herudover på mandat af FN eller OSCE kunne medvirke i konfliktforebyggende, fredsbevarende, fredsskabende, humanitære og andre lignende opgaver.

Forsvaret af dansk territorium vil altid være hovedopgaven for dansk forsvar, og løsning af andre opgaver må ikke kunne hindre forsvaret i effektivt og rettidigt at sikre nationens eksistens, integritet og suverænitet.

Forsvaret skal endvidere:

- deltage i gennemførelse og verifikation af våbenkontrol og nedrustningsaftaler,
- deltage i og støtte gennemførelse af tillids- og sikkerhedsskabende foranstaltninger,
- støtte og samarbejde med landets øvrige totalforsvar,
- deltage i myndighedsudøvelse i områder under dansk jurisdiktion,
- yde hjælp til den civile del af samfundet,
- i muligt omfang yde bistand til afhjælpning af katastrofer i udlandet samt
- udøve sin virksomhed under aktiv hensyntagen til det omgivende miljø.

I den forbindelse samarbejder dansk forsvar med de central- og østeuropæiske lande gennem såvel bi-, tri- og multinationale projekter, ligesom dansk forsvar forestår koordinationen af det internationale "BALBAT-projekt", m.h.p. etablering af en baltisk fredsbevarende bataljon. Endvidere varetages en række udviklingsprojekter vedrørende konfliktforebyggelse og konfliktløsning, eksempelvis oprettelsen af en multinational FN udrykningsstyrke på højt beredskab.

Løsningen af ovennævnte opgaver indebærer endvidere, at der varetages en lang række personaleadministrative opgaver inden for ministerområdet herunder fastlæggelsen af personel- og uddannelsesstrukturer, varetagelse af den fornødne uddannelse og undervisning, fastlæggelse af den overordnede lønpolitik inden for forsvaret mv. Værnepligtsområdet indgår som en del heraf, eksempelvis indkaldelse af et antal svarende til ca. 8000 årsværk årligt.

2. Totalforsvaret

Med henblik på at optimere indsatsen i tilfælde af katastrofe, krise eller krig, herunder sikre effektiv og afbalanceret ressourceudnyttelse, koordineres den samlede indsats mellem civile og militære myndigheder såvel på lokalt som centralt niveau i totalforsvarssamarbejdet.

Totalforsvarets opgaver er at:

- opretholde forsvarsviljen og sikre, at alle militære og civile ressourcer udnyttes bedst muligt til at forebygge konflikter,
- forsvare landet,
- opretholde et organiseret og velfungerende samfund, herunder at beskytte befolkningens liv og ejendom.

3. Forsvarets hjælp til den civile del af samfundet

Forsvaret løser tillige en række civiltrelaterede opgaver. De væsentligste opgaver er:

- katastrofehjælp,
- eftersøgnings- og redningstjeneste,
- fiskeriinspektion,
- søopmåling,
- isbrydning,
- forureningsbekæmpelse,
- lufttransport af patienter.

Herudover kan Forsvarets Bygningstjeneste, der i henhold til lov nr. 228 af 19. maj 1971 om Statens byggevirksomhed er Forsvarsministeriets faglige myndighed vedrørende

- bygge- og anlægsvirksomhed,
- vedligeholdelse af arealer, anlæg bygninger og bygningstekniske anlæg,
- ejendomsforvaltning, herunder køb og salg m.v.,
- sager vedrørende fysisk planlægning/miljø m.v.,

med Forsvarsministeriets godkendelse yde rådgivning til samt forestå byggerier mv. for andre ministerier og styrelser uden for Forsvarsministeriets område.

4. Forsvarets opgaver i Nordatlanten

Forsvarets hovedopgaver i Nordatlanten omfatter suverænitetshævdelse, herunder blandt andet overvågning, fiskeriinspektion og eftersøgnings- og redningstjeneste. Hertil kommer stationstjeneste, isrekognoscering, deltagelse i forureningsbekæmpelse, søopmåling og øvrige fredstidsopgaver samt opgaver i relation til konfliktforebyggelse, eventuel krisestyring og - ultimativt - egentligt forsvar i samarbejde med allierede styrker.

Opgaverne løses integreret og i kraft af forsvarets permanente tilstedeværelse i området året rundt med kommandomyndigheder, skibe, fly, slædepatrulje mv.

5. Hjemmeværnets opgaver

Hjemmeværnets opgaver er beskrevet i Lov nr. 231 af 26. maj 1982 om hjemmeværnet.

Hjemmeværnet er en bredt sammensat folkelig organisation, baseret på frivillige medlemmer, der ulønnet uddanner og forbereder sig til om nødvendigt at deltage i landets forsvar sammen med og til støtte for hæren, søværnet og flyvevåbnet.

I fredstid kan hjemmeværnet stille sin organisation og sit personel til rådighed til løsning af civiltrelaterede opgaver. Hjemmeværnet har i stigende omfang indgået lokale samarbejdsaftaler i takt med, at man i lokalsamfundene har set hjemmeværnets muligheder for at yde assistance.

Af civile opgaver kan nævnes:

- assistance ved sportsstævner,
- trafikregulering,
- overlevelsesture for skoler mfl.,
- hjælp til søs (stævner, bugsering mv.),
- sanitetsvagt samt
- fyrværkeridemonstrationer.

Hjemmeværnet deltager også i søredningstjenesten, ved trafikregulering, afspærring af områder ved større ulykker, eftersøgning af personer og med indsættelse af personel og materiel i katastrofesituationer.

6. Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjenestes opgaver

Institutionen skal sprede kendskab til forsvaret, dets baggrund og virke samt fremme indbyrdes forståelse og samarbejde mellem befolkning og det militære forsvar.

Endvidere skal institutionen søge at fremme det militære personels trivsel gennem behandling af blandt andet sociale, økonomiske, juridiske, personlige forhold som følger af den militære tjenestes særlige karakter.

7. Forsvarets Auditørkorps' opgaver

Auditørkorpset behandler sager inden for den militære straffe- og retsplejelovgivning og forhold i relation til den humanitære folkeret, navnlig Genêvekonventionerne med tillægsprotokoller.

8. Farvandsvæsenets opgaver

Farvandsvæsenet har til opgave at sikre besejlingen af farvandene omkring Danmark, Færøerne og Grønland, og har i den forbindelse eneret på søopmålingen i disse farvande.

Den danske lodstjeneste, kystredningstjeneste, den civile radionavigationstjeneste samt fyr- og afmærkningstjenesterne henhører ligeledes under Farvandsvæsenet. Opgaver som drift af institutionens skibe, redningsfartøjer og -stationer, fyr, bøjesystemer og radionavigationssystemer indgår som led heri.

9. Fæstnings- og Natursekretariatets opgaver

Sekretariatets hovedopgave er administrationen af processen vedrørende lovliggørelsen af Christiania. Udgangspunktet herfor er lov nr. 399 af 7. juni 1989 om anvendelse af Christianiaområdet og aftaler mellem Forsvarsministeriet og Christiania om brugsretten til bygninger og arealer.

Som led i lovliggørelsen skal Christianiaområdet i stigende grad anvendes til rekreativ gavn for offentligheden. Rammerne herfor er fastlagt i en lokalplan, der er udarbejdet af Miljøministeriet. Endvidere skal sekretariatet sikre at bygninger og arealer vedligeholdes, samt at værtshuse og restauranter på Christiania drives med de fornødne bevillinger og næringsbreve. Forsvarsministeriets direkte driftsudgifter til området betales af Christianias beboere.

Herudover administrerer sekretariatet visse områder og ejendomme, som ikke mere tjener militære formål.

Forside - Indhold - Top/Bund - Forrige/Næste - Hovedside

Udgivet af Indenrigsministeriet

Fødevareministeriet

Indholdsfortegnelse

Indledning

Lovområder - oversigt.

1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt.
1.1. Opgaver med et amtskommunalt eller kommunalt engagement.
1.1.1. Levnedsmiddellovgivning.
1.1.2. Jord- og areallovgivning.
1.1.3. Visse strukturordninger.
1.1.4. Andet (opgaver vedr. bl.a. hegn, mark- og vejfred, bekæmpelse af muldvarpe, vandløb).
1.2. Opgaver uden et amtskommunalt eller kommunalt engagement.
1.2.1. Markedsordninger.
1.2.2. Plantelovgivning.
1.2.3. Veterinærlovgivning.
1.2.4. Fiskerilovgivning.
1.2.5. Erhvervsfremme, særlige støtteforanstaltninger og andet/tværgående lovgivning.

2. Beskrivelse af de enkelte opgaver inden for ministeriets område.
2.1. Markedsordninger.
2.1.1. Eksportstøtte og licensadministration.
2.1.2. Forarbejdningsstøtte og andre virksomhedsrelaterede ordninger.
2.1.3. Intervention og privat oplagring inden for kød- og mejerisektoren og vedrørende vegetabilske produkter og sammensatte varer.
2.1.4. Hektarstøtte og andre støtteordninger for landmænd på det animalske og vegetabilske område, herunder husdyrpræmier.
2.1.5. EU-direktoratets særlige opgaver som udbetalingsorgan
2.1.6. Kontrol med EU-markedsordninger.
2.1.7. Administration i tilknytning til producentorganisationer på fiskeriområdet.
2.2. Strukturordninger.
2.2.1. Tilskud til strukturudvikling inden for jordbrugserhvervet.
2.2.2. Strukturprojekter.
2.2.3. Tilskud til strukturforanstaltninger inden for fiskerierhvervet.
2.2.4. Ophørsstøtte til erhvervsfiskere og jordbrugere.
2.2.5. Opgaver vedr. strukturspørgsmål - fiskeri.
2.3. Plantelovgivning m.v.
2.3.1. Grønne marker, sædskifte- og gødningsplaner samt gødningsregnskaber.
2.3.2. Økologisk jordbrugsproduktion (autorisation mm. af jordbrugsbedrifter m.fl.)
2.3.3. Journal over brug af plantebeskyttelsesmidler m.v.
2.3.4. Biavl.
2.3.5. Flyvehavre.

2.3.6. Foderstoffer.
2.3.7. Gødning og jordforbedringsmidler m.m.
2.3.8. Lov om frø, kartofler og planter.
2.3.9. Lov om plantenyheder.
2.3.10. Lov om planteskadegørere.
2.3.11. Lov om anvendelse af Det Europæiske Fællesskabs forordninger om EF-sortsbeskyttelse.
2.4. Veterinærlovgivning
2.4.1. Dyrlægeloven m.v.
2.4.2. Salmonellakontrol.
2.4.3. Dyreværnsmæssigt tilsyn.
2.4.4. Øvrige opgaver (vedr. Grønland samt Forskning og udvikling m.v. på veterinærområdet).
2.5. Levnedsmiddellovgivning.
2.5.1. Levnedsmiddelloven
2.5.2. Kødloven m.m.
2.5.3. Fiskekvalitetsloven.
2.5.4. Mælkeproduktloven m.m.
2.5.5. Ægloven.
2.5.6. Økologiregler.
2.5.7. Øvrige opgaver.
2.6. Jord- og areallovgivning.
2.6.1. Landbrugsloven.
2.6.2. Afvanding af marsken ved Tønder.
2.6.3. Jordfordeling og jordkøb.
2.7. Fiskerilovgivning.
2.7.1. Statistisk kvoteovervågning.
2.7.2. Fysisk kvoteovervågning.
2.7.3. Kontrol af nationale regler - saltvand.
2.7.4. Kontrol af nationale regler - ferskvand.
2.7.5. Rekreativt fiskeri.
2.7.6. Øvrige opgaver (Bugsering/redning).
2.8. Erhvervsfremme.
2.8.1. Tilskud til konsulentvirksomhed, vikarordninger og efteruddannelse.
2.8.2. Tilskud til produktudvikling vedr. forarbejdning m.v. af jordbrugsprodukter.
2.9. Særlige støtteforanstaltninger.
2.9.1. Afløsning af grundbyrder.
2.9.2. Lov om læhegn og tilskud til læplantning.
2.9.3. Statsgaranti og ydelsestilskud ved lån til yngre jordbrugere.
2.9.4. Statsgaranti og ydelsestilskud ved lån til yngre fiskere.
2.10. Andet/tværgående lovgivning.
2.10.1. Landboretlige opgaver.
2.10.2. Øvrige opgaver (forskning og udvikling, landlegatet, Danske Fiskeres Kulturelle Fond, tilsyn med Dansk Landbrugs Realkreditfond, fiskeribankordningen).

3. Beskrivelse af opgaver på ministeriets område, der løses af selskaber eller private organisationer.
3.1.1. Administration af produktions- og promilleafgiftsfondene.
3.1.2. Administration af mælkekvoter.
3.1.3. International transport af letfordærvelige fødevarer.
3.1.6. Andet (Opgaver vedr. kontrol af præ-basisavl (læggekartofler), lov om husdyravl, Det Centrale Husdyrbrugsregister (CHR), Fællesudvalget for læplantning, Finansieringsfondene, kvalitetsbedømmelse og undersøgelse for antibiotika i mælk, salg af fisketegn).

4. Administration af støtteordninger under eu-strukturfondene

Bilag til afsnit 2.1. Markedsordninger.

Bilag til afsnit 2.5. Levnedsmiddellovgivning.

Indledning

Beskrivelsen af de enkelte opgaver inden for ministeriets ressort tager udgangspunkt i en opdeling af opgaverne i områder, jf. figur 1.

Beskrivelsen er disponeret således, at der indledningsvis er givet en kort beskrivelse af udviklingen i opgavevaretagelsen på de enkelte områder (afsnit 1). Herefter er samtlige opgaver på ministerområdet, som varetages af enten stat, amtskommuner eller kommuner, beskrevet (afsnit 2). Afslutningsvis er beskrevet de opgaver på ministerområdet, som varetages af selskaber eller private organisationer (afsnit 3).

Opgaverne, der er beskrevet på ministerområdet, er i overvejende grad myndighedsopgaver. Hvor der er tale om driftsopgaver eller en blanding af drifts- og myndighedsopgaver, er dette angivet eksplicit.

Lovområder - oversigt

Figur 1

Lovområde:	*Opgaver og primær opgavevaretager:*
1. Markedsordninger	EU's markedsordninger på landbrugs- og fiskeriområdet (hektar- og eksportstøtte m.v.) (EU-direktoratet).
2. Strukturordninger	Tilskud vedr. miljøordninger, ophørsordninger, investeringer i bygninger og fiskerfartøjer samt erhvervsudvikling i særlige landdistrikter og fiskeriafhængige områder (Strukturdirektoratet).
3. Plantelovgivning	Kontrolopgaver vedr. kvalitet af vegetabilske produkter samt miljøregulering af jordbrug (Plantedirektoratet).
4. Veterinærlovgivning	Kontrolopgaver vedr. veterinærvæsen (det veterinære beredskab), husdyrsundhed samt dyreværn (Veterinær- og Fødevaredirektoratet).
5. Levnedsmiddellovgivning	Forskning, udvikling og kontrolopgaver herunder koordinering af disse vedr. animalske og vegetabilske fødevare (Veterinær- og Fødevaredirektoratet)
6. Jord- og areallovgivning	Opgaver i relation til landbrugsloven, jordfordelingsaktiviteter samt de jordbrugsmæssige interesser ved planlægning i det åbne land (Strukturdirektoratet).
7. Fiskerilovgivning	Myndighedsudøvelse, herunder administration og

	konkret sagsbehandling, samt kontrolopgaver i henhold til EU's regler og nationale regler, herunder fiskerikontrol (Fiskeridirektoratet).
8. Erhvervsfremme	Tilskud til produktudvikling, konsulentvirksomhed, vikarordning inden for jordbruget og efteruddannelse (Strukturdirektoratet).
9. Særlige støtteforan- staltninger	Tilskud vedr. lån til yngre jordbrugere/fiskere, etablering af læhegn (Strukturdirektoratet).
10 . Andet/tværgående lovgivning	Opgaver i relation til produktions- og promilleafgiftsfondene, hegnsloven, lov om mark og vejfred, samt bekæmpelse af muldvarpe og mosegrise (Strukturdirektoratet).

1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

Dette afsnit er disponeret således, at opgaver med et amtskommunalt eller kommunalt engagement er beskrevet i afsnit 1.1., mens opgaver uden et sådant engagement er summarisk beskrevet i afsnit 1.2.

Beskrivelsen af opgaverne tager udgangspunkt i den tidligere omtalte områdeopdeling, jf. figur 1.

1.1. Opgaver med et amtskommunalt eller kommunalt engagement

1.1.1. Levnedsmiddellovgivning

Levnedsmiddelloven

Levnedsmiddelloven overførtes til Fødevareministeriet ved dets dannelse i december 1996. Levnedsmiddelloven omfatter bl.a. virksomhedsbestemmelser for produktions- og engrosforhandling af ikke animalske produkter samt detailhandelsområdet, herunder hoteller, restauranter, supermarkeder, slagtere, bagere etc., i alt ca. 35.000 virksomheder.

Med vedtagelsen af levnedsmiddelloven i 1973 blev der etableret fælleskommunale levnedsmiddelkontrolenheder, og de kommunale opgaver, som hidtil var varetaget af den enkelte kommunalbestyrelse (sundhedskommissionen), blev overført til de fælleskommunale levnedsmiddelkontrolenheder, som på vegne af kommunalbestyrelsen udfører kontrollen.

Produktspecifik levnedsmiddellovgivning

Inden for den produktspecifikke levnedsmiddellovgivning (kødloven, mælkeloven, ægloven, fiskekvalitetsloven) har det været et generelt princip, at kontrollen med levnedsmidler til forhandling på hjemmemarkedet var en kommunal opgave, mens kontrollen med animalske levnedsmidler til eksport var en statslig opgave.

Dette har betydet, at virksomheder med en betydelig eksport af animalske levnedsmidler har været underkastet statslig kontrol, mens kontrollen med virksomheder, hvis produkter hovedsagelig blev forhandlet på hjemmemarkedet, har været henlagt til kommunerne.

Amtskommunerne har på intet tidspunkt været inddraget i levnedsmiddelkontrolopgaver.

Ovennævnte princip medførte indtil iværksættelsen af det indre marked pr.

1. januar 1993 følgende fordeling mellem statslige og kommunale kontrolopgaver:

Statslige kontrolopgaver

Eksportautoriserede kødvirksomheder.

Mejerier med forarbejdning af mejeriprodukter (smør, ost, mælkekonserves m.v.).

Margarinefabrikker.

Ægpakkerier, ægengrosvirksomheder og ægproduktvirksomheder.

Fiskevirksomheder.

Kommunale kontrolopgaver

Hjemmemarkedsgodkendte kødvirksomheder.

Mejerier med fremstilling af konsummælkprodukter.

Det kan tilføjes, at detailhandel med animalske levnedsmidler er omfattet af levnedsmiddelloven og således en kommunal kontrolopgave. Endvidere skal det fremhæves, at eksportautoriserede virksomheder udover levnedsmidler til eksport, også under statslig kontrol kan fremstille levnedsmidler til forhandling på hjemmemarkedet. Tilsvarende har virksomheder under kommunal kontrol (f.eks. konsummælkmejerier) haft mulighed for eksport.

Kommunalreformen i 1970 og Danmarks tiltrædelse af Rom-traktaten pr. 1. januar 1973 nødvendiggjorde ikke ændringer i ovennævnte fordeling af kontrolopgaverne mellem staten og kommunerne.

Med iværksættelsen af det indre marked pr. 1. januar 1993 var der som følge af vedtagelsen af fællesskabsbestemmelser gældende også for de nationale områder, dvs. hjemmemarkederne, behov for at revurdere fordelingskriterierne for den statslige og kommunale kontrol. Forsendelse til andre EU-lande var ikke længere i henhold til fællesskabsbestemmelserne at betragte som eksport, men som samhandel. Der var således ikke længere nogen principiel forskel på vilkår for fremstilling af levnedsmidler til nationalområdet og til forhandling til andre EU-lande.

På baggrund af Administrations- og Personaledepartementets turnusrapport "Kontrol med levnedsmidler" blev der i 1990 nedsat et tværministerielt embedsmandsudvalg med den opgave at fremkomme med et forslag til et mere effektivt og koordineret levnedsmiddelkontrolsystem i Danmark. Dette arbejde resulterede i Finansministeriets betænkning nr. 1217 om modernisering af levnedsmiddelkontrollen i Danmark, marts 1991 og Budgetdepartementets betænkning, december 1991, om etablering af énstrenget decentral opgavevaretagelse på levnedsmiddelområdet. Disse betænkninger indeholder bl.a. forslag om udlægning af en række opgaver fra de statslige myndigheder til de kommunale myndigheder.

Med udgangspunkt i disse forslag blev der i forbindelse med vedtagelsen af kødloven, mælkeproduktloven samt lov om æg og ægprodukter i 1992 truffet aftale mellem Landbrugsministeriet og Kommunernes Landsforening om udlægning af opgaver fra Veterinærdirektoratet til levnedsmiddelkontrolenhederne. Aftalen bygger på det princip, at levnedsmiddelkontrol inden for det animalske område er et statsligt ansvar, men at staten i videst muligt omfang vil anvende decentrale myndigheder, dvs. fælleskommunale levnedsmiddelkontrolenheder, som kontroludøvende instanser. Hjemmemarkedet blev principielt

udvidet til at omfatte hele EU-området. Undtaget fra denne hovedregel er dog slagterier, idet kontrol på slagterier autoriseret til slagtning af dyr til EU-området varetages af staten.

Inden for kødlovens område er der knyttet særlige kontrol- og certificeringsmæssige vilkår til kødvirksomheder, der har eksport til tredjelande, hvorfor staten varetager denne kontrol.

Kontrollen med fiskekvalitetsloven har siden vedtagelsen af den første lov til regulering af kvalitetsbestemmelser for fisk og fiskevarer været statslig. Der skete ikke ændringer i dette forhold i forbindelse med Danmarks indtræden EF i 1973 eller ved sammenlægningen af Landbrugsministeriet og Fiskeriministeriet i 1994/95. I den forbindelse blev ansvaret for lovens administration, for så vidt angår levnedsmiddelområdet, henlagt til Veterinærdirektoratet, men således at kontrolopgaverne fortsat udøves af fiskeriinspektoraterne.

Med vedtagelsen af lov om økologisk jordbrugsproduktion i 1987 og den efterfølgende udstedelse af Landbrugsministeriets bekendtgørelse om økologiske levnedsmidler i 1989 blev kontrollen med markedsføring af økologiske levnedsmidler henlagt til de myndigheder, som i henhold til levnedsmiddellovgivningerne i øvrigt udfører kontrol med virksomhederne. Kontrollen inden for dette område har således siden iværksættelsen været delt mellem statslige og kommunale myndigheder efter den fordelingsnøgle, der gælder inden for de enkelte lovgivninger.

Som en konsekvens af overførslen af levnedsmiddelområdet til Fødevareministeriet ved dets dannelse i december 1996, er Fødevareministeriet i færd med at udarbejde forslag til lov om fødevarer. Lovforslaget forventes vedtaget i folketingsåret 1997/98.

Med lovforslaget tilsigtes en modernisering og samling af lovreglerne om fødevarer i én lov. Formålet er at skabe en forenklet og overskuelig lovgivning og at gennemføre en modernisering af kontrolsystemet. Der sigtes mod en styrkelse af forbrugerbeskyttelsen og -oplysningen og på at skabe klare og gennemskuelige rammer for erhvervenes virksomhed. I den forbindelse overvejes levnedsmiddelkontrollens organisatoriske struktur.

I Fødevareloven vil man samle reglerne fra følgende love: Levnedsmiddelloven, kødloven, mælkeproduktloven, ægloven og fiskekvalitetsloven. Dertil kommer bestemmelser i loven om offentliggørelse af kontrolresultater samt bestemmelser, som har relation til fødevarer, og som nu findes i andre love.

1.1.2. Jord- og areallovgivning

Landbrugsloven

Før 1990 var kompetencen til at træffe afgørelser i henhold til landbrugsloven i al væsentlighed fordelt mellem Jordlovsudvalget og det daværende Landbrugsministerium.

Sager om erhvervelse af hele landbrugsejendomme blev afgjort af udvalget. Udvalget fremkom med indstillinger til Landbrugsministeriet i bl.a. sager om landbrugsejendommes drift og om omlægning af jorder mellem landbrugsejendomme.

De af Folketinget samt landbo- og husmandsforeningerne udpegede medlemmer af udvalget fungerede som stedlige medlemmer for hvert sit amt/hovedstadsområdet. De stedlige medlemmer fremkom med indstillinger til Jordlovsudvalgets afgørelser og var samtidig formænd for en, to eller tre jordbrugskommissioner i amtet (med repræsentation fra landbo- og husmandsforeningerne), der havde opgaver i forbindelse med støttelovgivning m.v.

Den 1. januar 1990 blev administrationen af landbrugsloven uddelegeret til regionale jordbrugskommissioner, og Jordlovsudvalget blev nedlagt. Opgavefordelingen blev fastlagt ved en lovændring i 1989.

Baggrunden for lovændringen var betænkning nr. 1152 fra Udvalget vedrørende struktur, finansiering og ejerforhold, delrapport 2, "Struktur- og Ejerformer". Hensigten med at uddelegere administrationen af landbrugsloven til regionale jordbrugskommissioner var først og fremmest at tilgodese nærhedsprincippet. Desuden ønskede man at sikre landbrugserhvervet indflydelse på sagsbehandlingen gennem repræsentation i kommissionerne.

Der er nedsat en jordbrugskommission for hvert amt. Amtskommunen yder jordbrugskommissionen sekretariatsmæssig bistand.

Jordbrugskommissionerne træffer afgørelser om køb af landbrugsejendomme og suppleringsjord, samdrift, ikke-jordbrugsmæssig anvendelse, ophævelse af landbrugspligt m.v. Afgørelserne kan med hensyn til det retlige indhold påklages til Strukturdirektoratet.

Strukturdirektoratet varetager de overordnede opgaver i henhold til landbrugsloven, herunder klagesagsbehandling, samt varetager (i samarbejde med jordbrugskommissionerne) de jordbrugs- og fiskerimæssige interesser i forbindelse med den fysiske planlægning, jf. planloven.

Amtskommunerne træffer afgørelser om tilladelser til råstofudvinding på landbrugsjorder.

Primærkommunerne bistår jordbrugskommissionerne med en løbende kontrol med lovens overholdelse, navnlig bopælspligten.

Lov om afvanding af marsken ved Tønder

Fødevareministeriet er myndighed på vandløbsområdet i Tøndermarsken. Opgaver af denne karakter varetages normalt af amtskommunerne. Den pågældende opgavefordeling, der har historiske rødder, har således løbende været drøftet mellem Fødevareministeriet og Sønderjyllands Amt.

De seneste overvejelser har imidlertid resulteret i, at den lovbestemte myndighedsstruktur er blevet opretholdt, og det overordnede ansvar er forblevet hos Fødevareministeriet . Vedligeholdelse og drift af de særlige af- og bevandingsanlæg i området varetages af lodsejerne, repræsenteret ved bestyrelsen for Digelaget (afvandingsinteressentskabet). Primærkommunerne og amtskommunen er sammen med Fødevareministeriet repræsenteret i Digelagets bestyrelse. Fødevareministeriets opgaver varetages af Strukturdirektoratet.

Jordkøb

Den Sønderjyske Jordfond har siden 1993 haft beføjelse til at købe landbrugsjord i Sønderjyllands amt i henhold til jordkøbsloven. I 1997 er der foretaget en ændring af jordkøbsloven, hvorefter der i samtlige landets amter kan etableres et jordkøbsnævn med de samme beføjelser. Strukturdirektoratet administrerer jordkøbslovens regler om forkøbsret for staten på ubebyggede landbrugsarealer, der ikke er en del af en landbrugsejendom (frijorder). Fra 1. juli 1997 kan Strukturdirektoratet købe puljejord til brug for jordfordeling for at imødegå ulemperne ved statslige projekter.

1.1.3. Visse strukturordninger

Den daglige administration af miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger varetages af amtskommunerne. Ansøgninger indgives til amtskommunerne, der forestår al sagsbehandling og meddelelse af tilsagn. Strukturdirektoratet er klageinstans over amtskommunale afgørelser.

Tilskudsordningerne vedrørende fremme af udviklingen i særlige områder (PESCA, mål 5b og LEADER II), som skal tilgodese særlige regionale og lokale behov, administreres af Strukturdirektoratet, Erhvervsfremme Styrelsen og Arbejdsmarkedsstyrelsen i et samarbejde med de kommunale myndigheder.

Med hensyn til mål 5b-foranstaltningen udarbejdes programmet, der danner grundlag for ordningens gennemførelse i Danmark, efter inddragelse af amtskommuner og kommuner. Der oprettes regionale forretningsudvalg , som træffer beslutning om indstilling af projekter i overensstemmelse med regionale og nationale strategier. Herefter træffer de ansvarlige ministerier afgørelse om tilsagn eller afslag, idet det samtidig er aftalt, at ministerierne normalt følger indstillingerne. Denne administrationsmodel er etableret for programperioden 1994-1999. Tidligere var de kommunale myndigheder ikke involveret i beslutningsprocessen.

PESCA-ordningen, hvis bevilling er delt mellem de tre samme statslige myndigheder, har til formål at fremme omstilling og udvikling i de mest fiskeriafhængige kommuner. Strukturdirektoratet har ansvaret for at koordinere indsatsen i tæt samarbejde med amtskommunerne, primærkommunerne og fiskerierhvervets organisationer, svarende til samarbejdsmodellen mellem myndighederne under mål 5b-ordningen.

I forbindelse med administrationen af LEADER II, der på statsligt plan administreres af samme styrelser som mål 5b og PESCA, er der etableret 3 såkaldte LEADER II-grupper, der dækker de særlige landdistrikter, som ordningen omfatter. En LEADER II gruppe består af lokale myndigheder, herunder kommuner og amtskommuner, samt erhvervs- og interesseorganisationer. I de 3 områder er der derudover etableret 10 lokale aktionsgrupper. Projektansøgninger indsendes via den lokale aktionsgruppe til LEADER II-gruppen i området. Denne træffer reelt den endelige afgørelse i form af en indstilling til vedkommende statslige styrelser om tilsagn eller afslag.

1.1.4. Andet (opgaver vedr. bl.a. hegn, mark- og vejfred, bekæmpelse af muldvarpe, vandløb)

Ved hegnsloven er afgørelsen af privatretlige hegnstvister henlagt til de særlige hegnsmyndigheder i tre instanser: hegnssyn, landvæsenskommission og overlandvæsenskommission. Hegnssynene er nedsat i henhold til hegnsloven, der hører under Fødevareministeriet, mens landvæsens- og overlandvæsenskommissionerne er nedsat i henhold til lovgivning under Justitsministeriet. Landvæsenskommissionen er klageinstans for afgørelser i henhold til hegnsloven. I særlige tilfælde kan landvæsenskommissionens afgørelse påklages til overlandvæsenskommissionen efter 3. instansbevilling, der meddeles af Strukturdirektoratet.

Hegnssynet fungerer efter hegnsloven i kommunalt regi, og kommunalbestyrelsen er pålagt enkelte opgaver i forbindelse med hegnssynets virksomhed.

Ved mark- og vejfredsloven er afgørelsen af spørgsmål om erstatningskrav henlagt til kommunernes vurderingsmænd.

Bekæmpelse af muldvarpe og mosegrise blev i 1957 udlagt til kommunerne.

Amtskommuner og kommuner administrerer henholdsvis amtskommunale og kommunale vandløb i henhold til vandløbs- og ferskvandsfiskerilovene, idet beslutning om ændringer i vandløb dog forelægges Fiskeridirektoratet til udtalelse. Disse afgørelser blev før ændringen af ferskvandsfiskeriloven i 1992 truffet af landvæsensretterne.

1.2. Opgaver uden et amtskommunalt eller kommunalt engagement

1.2.1. Markedsordninger

EU-direktoratet eksisterede ikke ved kommunalreformen i 1970, men blev først oprettet i forbindelse med Danmarks indtræden i EF pr. 1. januar 1973. Udviklingen i opgavevaretagelsen er betinget af udviklingen i markedssituationen på de enkelte områder, som hyppigt ændres. Der er siden 1973 etableret mange nye støtteordninger, eller der er sket ændringer i eksisterende ordninger. De hyppige ændringer skyldes, at formålet med de forskellige ordninger er at regulere den aktuelle markedssituation for de enkelte produkter såvel internt i EU som i forhold til verdensmarkedet.

Der er de seneste år sket store ændringer på området grundet internationale forhold. I maj 1992 blev der således opnået enighed om en reform af den fælles landbrugspolitik (1992-reformen). Hovedelementet i reformen er en omlægning fra markedsstøtte til direkte producentstøtte for markafgrøder, oksekød m.v. Samtidig blev der i GATT-regi i december 1993 indgået en aftale, som bl.a. indebærer en generel nedsættelse af støtten til landbruget. Derudover skal der skabes en øget markedsadgang for landbrugsprodukter. Aftalen trådte i kraft den 1. januar 1995, men havde for den overvejende del af landbrugsprodukterne først virkning fra den 1. juli 1995.

Støttebeløbene, der finansieres af Den Europæiske Udviklings- og Garantifond for Landbruget (EUGFL), har i perioden været jævnt stigende. I 1973 blev der i Danmark udbetalt 2,5 milliarder kr., mens der i 1996 blev udbetalt knap 10 milliarder kr. I takt med denne udvikling er kontrollen med udgifterne blevet øget. Særligt siden 1990 er kravene til dokumentation, regnskaber og kontrol med udgifterne blevet skærpet meget væsentligt. Samtidig er reglernes kompleksitet øget. Alt i alt er kravene til administrationens effektivitet og faglige ekspertise vokset betydeligt.

1.2.2. Plantelovgivning

Opgaverne på dette lovgivningsområde består udelukkende af myndighedsopgaver, hvor kontrol spiller en betydelig rolle. De pågældende opgaver har til stadighed været varetaget i statsligt regi af forskellige landbrugsministerielle institutioner.

Ved Landbrugsministeriets reorganisering i 1990 blev Plantedirektoratet dannet ved sammenlægning af følgende selvstændige institutioner: Statsfrøkontrollen, Statens Plantetilsyn, Statens Foderstofkontrol, Landbrugsministeriets Gødningstilsyn, Statens Herkomstkontrol med Skovfrø og -planter og Tilsynet med De statsautoriserede Laboratorier. I 1993 overførtes Veterinærdirektoratets EF-kontrolkontor med tilhørende lokale distrikter til Plantedirektoratet.

Tilrettelæggelsen af fysisk kontrol, administrativ kontrol, laboratorieanalyser og administration foregår centralt, medens den fysiske kontrol allerede i 1964 blev påbegyndt decentraliseret. Den fysiske kontrol udføres i dag fra 6 distriktskontorer placeret forskellige steder i landet.

I de senere år har de største ændringer i opgavevaretagelsen vedrørt administration og tilsyn med miljøordninger, udviklingen af økologisk jordbrugsproduktion og kontrol af tilskudsregler i EU's markedsordninger og strukturordninger.

Med hensyn til varetagelsen af fysiske kontrolopgaver havde etableringen af Det Indre Marked kun betydning for plantesundhedskontrollen, hvor grænsekontrollen bortfaldt, og al kontrol blev omlagt til at være kontrol på produktionsstedet.

1.2.3. Veterinærlovgivning

Myndighedsopgaverne på dette område har til stadighed været varetaget fuldt ud af staten. Med undtagelse af, at Statens Veterinære Serumlaboratorium (SVS) og Statens Veterinære Institut for Virusforskning (SVIV) ved Landbrugsministeriets reorganisering i 1990 blev placeret organisatorisk under Veterinærdirektoratet (nu Veterinær- og Fødevaredirektoratet), har den væsentligste ændring i perioden været knyttet til Det Indre Marked.

Etableringen af Det Indre Marked i begyndelsen af 90'erne indebar dels flytning af veterinærkontrollen ved samhandel inden for EU fra de indre grænser til oprindelses- og modtagerstedet, dels at der skulle oprettes grænsekontrolstationer for import fra tredjelande.

Disse ændringer betød, at de eksisterende grænsedyrlægeembeder blev nedlagt, og opgaverne overført til kredsdyrlægerne, idet der dog blev oprettet en særskilt grænsekontrolenhed i København.

For de lokalt placerede kredsdyrlægeembeder medførte ændringen, at embederne fra alene at bestå af kredsdyrlægen blev styrket gennem tilførsel af personale i form af såvel dyrlæger som kontorfunktionærer. Denne udvikling er blevet forstærket gennem de nye opgaver, der blev pålagt kredsdyrlægeembederne som følge af lov om opdræt af visse dyrearter, zoonoseloven samt bekendtgørelser om transport af dyr og om hold af kalve og svin i henhold til dyreværnsloven.

1.2.4. Fiskerilovgivning

Gennemførelse af fiskerikontrol har til stadighed været henlagt til statsligt regi, idet der er tale om en specialiseret tilsynsfunktion på fiskeriområdet. I dag varetages området af Fiskeridirektoratet, der er organiseret i en central del med 6 underlagte fiskeriinspektorater samt 5 fiskerikontrolskibe. I takt med udviklingen af fiskerierhvervet og i lyset af EU’s fiskeripolitik stilles der stadigt voksende krav til kontrolindsatsen.

Med hensyn til udviklingen i opgavefordelingen skal det nævnes, at der i forbindelse med ændringen af lov om ferskvandsfiskeri i 1992 blev ført forhandlinger mellem Fiskeriministeriet og Amtsrådsforeningen om indgåelse af aftale om opdeling af tilsynet med spærringer i ferske vande. Forhandlingerne førte ikke til en ændret opgavefordeling.

1.2.5. Erhvervsfremme, særlige støtteforanstaltninger og andet/tværgående lovgivning

De ordninger, som kan henføres til ovennævnte kategorier, administreres centralt i Strukturdirektoratet (eller er uddelegeret til Dansk Landbrugs Realkreditfond eller Kongeriget Danmarks Fiskeribank), og der er i forbindelse hermed ikke relationer til amtskommuner og primærkommuner.

Dette gælder bl.a. tilskud til produktudvikling i det primære jordbrug og i virksomheder, der forarbejder og forædler jordbrugets og fiskeriets produkter. Målsætningen for denne ordning er således af generel, overordnet karakter.

En række øvrige støtteordninger administreres af Strukturdirektoratet i samarbejde med lokale landbrugsorganisationer. Det er således sikret, at der ved administrationen af ordningerne tages hensyn til faglige og geografiske forudsætninger.

Endvidere er der tale om ordninger, hvor den samlede administration er særdeles begrænset.

På baggrund af ovennævnte har Fødevareministeriet ikke fundet grundlag for overvejelser med hensyn til opgavefordelingen.

2. Beskrivelse af de enkelte opgaver inden for ministeriets område

Beskrivelsen af de enkelte opgaver inden for ministeriets område er disponeret efter den tidligere omtalte områdefordeling, jf. figur 1,

For de enkelte opgaver er beskrevet :

1. Lovgrundlag.
2. Formål.
3. Finansiering
4. Den organisatoriske tilrettelæggelse.
5. Kvantitativ/statistisk beskrivelse.
6. Koordinationsmekanismer.

For alle opgavers vedkommende er punkterne 1-5 beskrevet. Punkt 6, koordinationsmekanismer, er ikke beskrevet i de tilfælde, hvor der udelukkende er tale om koordination mellem departement og direktoratet samt koordination inden for den enkelte myndighed. For opgaver, hvor der er tale om koordination mellem direktorat og decentral/kommunal opgavevaretager eller koordinationsmekanismer i EU-regi, er dette beskrevet

Der foreligger ikke en særskilt angivelse af erfaringer med borgernes syn på samt udenlandske erfaringer med opgavevaretagelsen på ministerområdet. Dette skyldes, at der ikke er foretaget egentlige undersøgelser af sådanne holdninger og erfaringer med opgavevaretagelsen. Erfaringer med hensigtsmæssigheden og tilrettelæggelsen af opgavevaretagelsen på ministerområdet indhentes således via den almindelige offentlige debat samt ved løbende diskussioner med bl.a. organisationsrepræsentanter, interesseorganisationer m.v. Fødevareministeriet indhenter endvidere løbende udenlandske erfaringer med opgavevaretagelsen på landbrugs- og fiskeriområdet via ministeriets arbejde i EU-regi.

2.1. Markedsordninger

2.1.1. Eksportstøtte og licensadministration

Lovbekendtgørelse nr. 65 af 9. februar 1996 om administration af Det Europæiske Fællesskabs forordninger om markedsordninger for landbrugsvarer m.v.

Området er kraftigt reguleret via et stort antal EF-forordninger. For så vidt angår de rådsforordninger, der ligger til grund for opgaverne, henvises der til bilag til afsnit 2.1.

Formål

For at gøre EU's landbrugsvarer konkurrencedygtige på verdensmarkedet udbetales der ved udførsel fra Fællesskabet eksportstøtte (benævnt eksportrestitution), der skal udligne forskellen mellem EU's interne priser for landbrugsvarer og den sædvanligvis lavere verdensmarkedspris. Størrelsen af eksportrestitutionen varierer afhængig af varens art, og der er desuden varieret restitution for en række landbrugsvarer afhængig af bestemmelsesland. I tilfælde hvor EU's

interne priser ligger under verdensmarkedsprisen kan der pålægges eksportafgift ved udførsel fra Fællesskabet.

Efter ikrafttrædelsen af de nye GATT-regler på landbrugsområdet den 1. juli 1995 er der nu et krav om, at der lægges licens på størstedelen af ind- og udførslerne til/fra EU. Licensen forpligter indehaveren til at gennemføre den i licensen givne tilladelse til import henholdsvis eksport af den fastsatte mængde varer inden for licensens gyldighedsperiode. Indehaveren skal stille sikkerhed for dette, og sikkerhedsstillelsen inddrages helt eller delvis, såfremt det pågældende vareparti ikke eller kun delvis eksporteres inden for forordningens frister. EU-direktoratet skal som den licensudstedende myndighed i Danmark løbende indberette ansøgninger til Kommissionen, som derefter godkender udstedelse af licens. Ved udstedelse af licens skal eksportøren anmode EU-direktoratet om forudfastsættelse af eksportrestitutionen til den sats, der er gældende på tidspunktet for ansøgningen om licens.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

EU-direktoratet administrerer ordningen og udbetaler støttebeløb til ansøgerne. Ordningen kontrolleres af Told- og Skattestyrelsen, bistået af Veterinær- og Fødevaredirektoratetet og Plantedirektoratet. Fødevareministeriets departement er klageinstans.

Finansiering

Den danske stat finansierer administrationen, mens støttemidlerne finansieres af Fællesskabet (EUGFL, Garantisektionen).

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der er ca. 600 aktive brugere (virksomheder) af ordningen. Der blev i 1996 udbetalt ca. 3.108 mill. kr. Årsværksforbruget i EU-direktoratet er ca. 67 årsværk, og udgifterne er ca. 33 mill. kr.

Koordinationsmekanismer

For ordningen gælder, at der afholdes møder med kontrolorganerne, hvor koordinationen af kontrolindsatsen i fornødent omfang drøftes.

På EU-plan eksisterer en række forvaltningskomiteer, hvor Fødevareministeriet er fast repræsenteret.

2.1.2. Forarbejdningsstøtte og andre virksomhedsrelaterede ordninger

Lovbekendtgørelse nr. 65 af 9. februar 1996 om administration af Det Europæiske Fællesskabs forordninger om markedsordninger for landbrugsvarer m.v.

Lov nr. 482 af 12. juni 1996 om administration af Det Europæiske Fællesskabs for-

ordninger på fiskeriets område og administration af produktionsafgifter m.v.

Området er kraftigt reguleret via et stort antal EF-forordninger. For så vidt angår de

rådsforordninger, der ligger til grund for opgaverne, henvises der til bilag til afsnit 2.1.

Formål

På grund af det højere prisniveau i EU end på verdensmarkedet for visse landbrugsråvarer, der forarbejdes, ydes produktionsrestitutioner til virksomheder, der anvender EU-producerede landbrugsråvarer i deres produktion. Ved produktion af kartoffelstivelse ydes der en særlig fremstillingspræmie og udligningsbeløb til kartoffelavlere for at ligestille kartoffelstivelse i konkurrencen med korn- og majsstivelse. Der ydes produktionsrestitutioner til virksomheder, der anvender landbrugsstivelse fra bl.a. korn og kartofler ved produktion af godkendte færdigvarer som f.eks. papir og kemiske produkter. For at øge EU's selvforsyning med proteinholdige fodermidler ydes forarbejdningsstøtte til produktion af tørret foder fremstillet af lucerne og græs m.v. For at imødegå det stagnerende forbrug af æbler yder EU en refusion på indtil 60 procent af udgifter, der afholdes af brancheorganisationer i medlemslandene, til foranstaltninger med henblik på at øge forbruget af æbler, herunder forskning vedr. sortsspredning. Der ydes direkte støtte til skummetmælk, skummetmælkspulver og kærnemælk, der anvendes til foderbrug, ligesom der ydes støtte til fremstilling af kasein og kaseinater samt prisstøtte på de produkter, der har særlig betydning for dannelsen af producentpriserne for mælk. For bl.a. at sikre afsætning af fedtoverskud fra mælkeproduktionen i Fællesskabet ydes støtte til forbruget af smør og koncentreret smør eller fløde, der anvendes til særlige formål. For at fremme forbruget af mejeriprodukter ydes støtte til projekter, der bidrager til oplysning om mejeriprodukter. Der ydes produktionsrestitutioner til sukker, der anvendes i den kemiske industri, og der ydes produktionsrestitutioner for olivenolie, der anvendes i fiskekonserves m.v. Endelig er der etableret en overvågningsmekanisme for import af tunfisk og sardiner, hvor importørerne ansøger om importlicenser hvert kvartal og forelægger disse ved indførsel af produkterne.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

EU-direktoratet administrerer ordningerne og udbetaler støttebeløb til ansøgerne. Kontrolorganer i forbindelse med virksomhedsordningerne er Told- og Skattestyrelsen og Plantedirektoratet. Fiskeridirektoratet kontrollerer dog ordningen vedrørende produktionsrestitutioner for olivenolie, der anvendes i fiskekonserves m.v. Fødevareministeriets departement er klageinstans for alle ordningernes vedkommende.

Finansiering

Den danske stat finansierer administrationen, mens støttemidlerne finansieres af Fællesskabet (EUGFL, Garantisektionen).

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der er stor forskel i antallet af tilmeldte producenter til de enkelte markedsordninger. Antallet er fra 1 tilmeldt producent og op til 20 tilmeldte producenter. For alle ordningerne under ét udbetales der årligt ca. 500 mill. kr. Årsværksforbruget i EU-direktoratet er ca. 8 årsværk, og udgifterne er ca. 4 mill. kr.

Koordinationsmekanismer

For alle ordningerne gælder, at der afholdes møder med kontrolorganerne, hvor koordinationen af

kontrolindsatsen drøftes.

På EU-plan eksisterer en række forvaltningskomiteer, hvor Fødevareministeriet har faste repræsentanter.

2.1.3. Intervention og privat oplagring inden for kød- og mejerisektoren og vedrørende vegetabilske produkter og sammensatte varer

Lovbekendtgørelse nr. 65 af 9. februar 1996 om administration af Det Europæiske Fællesskabs forordninger om markedsordninger for landbrugsvarer m.v.

Området er kraftigt reguleret via et stort antal EF-forordninger. For så vidt angår de rådsforordninger, der ligger til grund for opgaverne, henvises der til bilag til afsnit 2.1.

Formål

For at undgå at markedspriserne i EU falder væsentligt under de tilstræbte producentpriser, fastsætter EU interventionspriser for visse landbrugsprodukter. EU-direktoratets opgaver i forbindelse med intervention består i modtagelse og behandling af tilbud om interventionskøb, indgåelse af kontrakter med private lagerholdere om oplagring af interventionsprodukterne, herunder betaling af lagerleje, samt varetagelse af salg fra lagrene. Salg sker hovedsageligt ved en licitationsprocedure, både ved salg på det interne marked i EU og ved salg med henblik på udførsel til tredjelande. For tiden er interventionsordningerne vedr. oksekød og korn aktive, mens interventionsordningen vedr. smør og skummetmælk ikke er aktiv.

EU-direktoratet administrerer også ordninger om privat oplagring. Formålet med ordninger om privat oplagring er stort set sammenfaldende med interventionsforanstaltninger, nemlig at udtage en vis mængde producerede varer fra markedet og derigennem påvirke den interne markedspris. Den største forskel mellem disse to ordninger er, at ved intervention overtager EU ejerskabet af de intervenerede varer, mens det ved privat oplagring fortsat er oplageren, der har ejerskabet af varerne.

Der er ordninger vedrørende privat oplagring af smør og fløde, fåre- og gedekød, kalvekød samt svinekød.

For at give sukkerproducenterne et incitament til at oplagre sukker, som ellers ville blive tilbudt til intervention umiddelbart efter produktionsperioden, ydes refusion af lageromkostninger.

Endelig uddeles der levnedsmidler (oksekød) fra interventionslagrene til de socialt dårligst stillede.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

EU-direktoratet administrerer ordningerne og udbetaler støttebeløb til ansøgerne. Undtaget herfor er dog ordningen for udligning af lageromkostninger for sukker, hvor den daglige administration varetages af Told- og Skattestyrelsen, mens EU-direktoratet foretager udbetaling af udligningsbeløb. Kontrolorganer i forbindelse med de interventionsorienterede ordninger er Told- og Skattestyrelsen, Plantedirektoratet, Veterinær- og Fødevaredirektoratetet samt autoriserede vejere og målere/akkrediterede selskaber. Fødevareministeriets departement er for alle ordningernes vedkommende klageinstans.

Finansiering

Den danske stat finansierer administrationen, mens støttemidlerne finansieres af Fællesskabet (EUGFL, Garantisektionen), idet interventionskøb dog sker ved, at staten finansierer opkøbet. Det tab, der eventuelt opstår ved et senere salg af interventionsprodukter, finansieres af EUGFL. Refusionen fra EUGFL kommer to måneder efter, udgifterne er afholdt af EU-direktoratet.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der blev i 1996 anvendt ca. 187 mill. kr. til interventionskøb og støtte til privat oplagring, mens salget udgjorde godt 279 mill. kr. Årsværksforbruget i EU-direktoratet er ca. 13 årsværk, og udgifterne er ca. 6 mill. kr.

Koordinationsmekanismer

For alle ordningerne gælder, at der afholdes møder med kontrolorganerne, hvor koordinationen af kontrolindsatsen drøftes.

På EU-plan eksisterer en række forvaltningskomiteer, hvor Fødevareministeriet har faste repræsentanter.

2.1.4. Hektarstøtte og andre støtteordninger for landmænd på det animalske og vegetabilske område, herunder husdyrpræmier

Lovbekendtgørelse nr. 65 af 9 februar 1996 om administration af Det Europæiske Fællesskabs forordninger om markedsordninger for landbrugsvarer m.v.

Området er kraftigt reguleret via et stort antal EF-forordninger. For så vidt angår de rådsforordninger, der ligger til grund for opgaverne, henvises der til bilag til afsnit 2.1.

Formål

Hovedparten af de nævnte markedsordninger er EU-støtteordninger, hvis formål er at yde direkte økonomisk støtte til landmænd. Der er tale om cirka 10 forskellige ordninger. Til nogle af ordningerne er der knyttet en national kvote af præmierettigheder. Disse rettigheder er i visse tilfælde tilknyttet den enkelte producent, der således har en individuel kvote af præmierettigheder. Hektarstøtteordningen, som er den største ordning, har til formål at yde kompensation til EU's landmænd for det indtægtstab, der var en følge af 1992-reformens prisreduktioner. En anden vigtig udløber af 1992-reformen er præmieordningerne på oksekødsområdet.

Mælkeområdet har siden 1984 været undergivet en kvoteordning, som er en produktionsregulerende foranstaltning, der har til formål at styre omfanget af produktion af mælk i EU. Der udbetales ikke direkte støtte til producenterne efter denne ordning.

Endvidere administreres støtte til skoleelevers forbrug af mælk og mejeriprodukter samt visse institutioners forbrug af smør.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

EU-direktoratet administrerer ordningerne og udbetaler støttebeløb til ansøgerne - mælkekvoteordningen dog undtaget, se nærmere afsnit 3.1.2. Den fysiske kontrol foretages af Plantedirektoratet og for ordningen for handyr tillige af Veterinær- og Fødevaredirektoratetet. Fødevareministeriets departement er for alle ordningernes vedkommende klageinstans.

Finansiering

Den danske stat finansierer administrationen. Ved markedsordningen for markfrø er der etableret brugerfinansiering for enkelte opgavers vedkommende. Støttemidlerne finansieres af Fællesskabet (EUGFL, Garantisektionen).

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der er stor forskel i antallet af tilmeldte producenter til de enkelte markedsordninger. Antallet er fra 20 tilmeldte producenter og op til ca. 65.000 tilmeldte producenter under hektarstøtteordningen. For ordningerne (undtaget hektarstøtteordningen) udbetales der årligt mellem 525 mill. kr. og 600 mill. kr. For hektarstøtteordningen udbetales der årligt ca. 4.800 mill. kr. Årsværksforbruget i EU-direktoratet til hektarstøtteordningen er ca. 52 årsværk, og udgifterne er ca. 25 mill. kr. I spidsbelastningsperioden er der endvidere hvert år beskæftiget ca. 30 vikarer. Årsværksforbruget i EU-direktoratet til de øvrige landmandsordninger er ca. 30 årsværk, og udgifterne er ca. 14 mill. kr.

Koordinationsmekanismer

For alle ordningerne gælder, at der afholdes møder med kontrolorganerne, hvor koordinationen af kontrolindsatsen drøftes. Med hensyn til kvoteordningen for mælk afholdes der møder flere gange om året mellem Mælkeudvalget, EU-direktoratet og Fødevareministeriets departement til drøftelse af generelle spørgsmål.

På EU-plan eksisterer en række forvaltningskomiteer, hvor Fødevareministeriet har faste repræsentanter.

2.1.5. EU-direktoratets særlige opgaver som udbetalingsorgan

Lovbekendtgørelse nr. 65 af 9. februar 1996 om administration af Det Europæiske Fællesskabs forordninger om markedsordninger for landbrugsvarer m.v.

Området er kraftigt reguleret via et stort antal EF-forordninger. For så vidt angår de rådsforordninger, der ligger til grund for opgaverne, henvises der til bilag til afsnit 2.1.

Formål

Foruden den egentlige administration af støtteordningerne er der også en række andre opgaver i relation til disse, f.eks. regnskabskontrol og opgaven som udbetalingsorgan. EU-reglerne indeholder retningslinjer for det udbetalende organs arbejde, herunder kontrol af ansøgninger,

opbevaring af dokumentation samt korrekt anmeldelse af udgifterne til EUGFL. Forordningen indeholder yderligere krav om, at medlemslandene, under hensyn til national lovgivning m.m., begrænser antallet af udbetalende organer. Tilsvarende er der krav om, at medlemslande med flere udbetalende organer, skal udnævne et af disse til såkaldt "forbindelsesorgan".

I henhold til EU-reglerne skal en central myndighed varetage den overordnede tilrettelæggelse og koordination af efterfølgende regnskabskontrol. Der skal årligt udarbejdes et kontrolprogram med angivelse af de virksomheder, der skal kontrolleres baseret på risikoanalyse. Der skal foretages overvågning af kontrollens gennemførelse og koordination, og der skal tages stilling til sager, hvor der foreligger uregelmæssigheder. Endelig er der varetagelse af samarbejdet med andre lande og Kommissionen vedr. efterfølgende regnskabskontrol.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

EU-direktoratet er efter EU-reglerne godkendt af Fødevareministeriets departement som eneste udbetalingsorgan i Danmark. EU-direktoratet er derfor overordnet ansvarlig for den samlede administration af midler fra EUGFL, Garantisektionen. EU-direktoratet har således en koordinerende funktion i relation til Strukturdirektoratet, Fiskeridirektoratet, Skov- og Naturstyrelsen samt til amtskommunerne, der alle i begrænset omfang på fiskeri- og strukturområdet administrerer ordninger finansieret af EUGFL, Garantisektionen. Udgifterne til disse ordninger udgør kun ca. 1,4 procent af de samlede danske udbetalinger. De nævnte myndigheder har derfor undtagelsesvist i relation til enkelte specifikke ordninger fået status som særlige anvisningsberettigede organer.

EU-direktoratet har indgået aftaler med Strukturdirektoratet, Fiskeridirektoratet samt Skov- og Naturstyrelsen om indgåelse af aftaler, der bl.a. fastlægger retningslinjerne for overførsel af midler fra EUGFL og for regnskabsaflæggelse over for EUGFL. EU-direktoratets interne revision reviderer Strukturdirektoratet, Fiskeridirektoratet, Skov- og Naturstyrelsen og amtskommunerne, for så vidt angår ordninger, der helt eller delvis finansieres af EUGFL.

Den Særlige Tjeneste i EU-direktoratet varetager som den centrale myndighed vedrørende efterfølgende regnskabskontrol opgaver i henhold til EU-reglerne.

Revision

EUGFL finansierer alene udgifter, som er afholdt i overensstemmelse med fællesskabsreglerne. Kommissionen foretager til sikring heraf løbende revisionsbesøg i medlemslandene, hvor de kontrollerer regnskabernes rigtighed, samt om administrationen er i overensstemmelse med forordningskravene.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Årsværksforbruget i EU-direktoratet er ca. 37 årsværk, og udgifterne er ca. 9 mill. kr.

Koordinationsmekanismer

EU-direktoratet er overordnet koordinator for alle udgifter, som finansieres af EUGFL, Garantisektionen.

På EU-plan eksisterer forvaltningskomiteer, hvor Fødevareministeriet er fast repræsenteret.

2.1.6. Kontrol med EU-markedsordninger

Lovbekendtgørelse nr. 65 af 9 februar 1996 om administration af Det Europæiske Fællesskabs forordninger om markedsordninger for landbrugsvarer m.v.

Området er kraftigt reguleret via et stort antal EF-forordninger. For så vidt angår de rådsforordninger, der ligger til grund for opgaverne, henvises der til bilag til afsnit 2.1.

Formål

Kontrollen med de EU-markedsordninger, der administreres af EU-direktoratet, har været udført af statslige myndigheder siden Danmarks indtræden i EF. Kontrollen er henlagt til Plantedirektoratet, Told- og Skattestyrelsen (især eksportrestitutioner), Veterinær- og Fødevaredirektoratetet og Fiskeridirektoratet. Plantedirektoratet og Told- og Skattestyrelsen har den overvejende del af kontrollen, mens Veterinær- og Fødevaredirektoratetets opgaver er mere begrænsede. Fiskeridirektoratet har kontrollen, for så vidt angår produktionsrestitutioner for olivenolie, der anvendes i fiskekonserves. (Se endvidere afsnit 2.1.7 vedrørende producentorganisationer på fiskeriområdet).

Plantedirektoratet varetager den overvejende del af kontrollen gennem sine distrikter. For Veterinær- og Fødevaredirektoratetets vedkommende foretages kontrollen i al væsentlighed af det lokalt placerede kontrolpersonale. Told- og Skattestyrelsen varetager kontrollen via de lokale told- og skatteregioner.

Gennem bl.a. bogføringskontrol, kontrol af produktionsmetoder, kontrol af regnskaber, prøveudtagning og analyser, sikres det, at betingelserne for udbetaling af støtte bliver overholdt.

Plantedirektoratet foretager kontrol på følgende områder

- EU-ordning om hektarstøtte med braklægning.
- Støtte til skummetmælkspulver til foderbrug.
- Efterfølgende regnskabskontrol hos virksomheder, der modtager støtte og/eller som skal indbetale afgifter.
- Støtte til skummetmælk til foderbrug.
- Støtte til skummetmælk, der forarbejdes til kasein og kaseinater.
- Støtte til smør, fløde og koncentreret smør til særlige formål (levnedsmiddelindustrien).
- Støtte til uddeling af mælk og visse mejeriprodukter til elever i skoler og undervisningsanstalter.
- Støtte til smør, der sælges til nedsat pris til institutioner eller samfund, der ikke arbejder med gevinst for øje.
- Støtte til markedsføringsprojekter for mælk og mejeriprodukter.
- Støtte til definitivt ophør med mælkeproduktion.
- EU-ordning om tillægsafgift for mælk og mejeriprodukter (mælkekvoteringsordningen).
- EU-ordning om en årlig opgørelse af interventionslagre af smør, som er frysehusoplagret for EU-direktoratets regning.
- Regnskabskontrol på mejerier.
- Støtte til privatoplagring af mejeriprodukter.
- EU-ordning om udbetaling af eksportrestitutioner til mejeriprodukter.
- EU-ordning om anvendelse af kasein og kaseinater til osteproduktion.
- Tilsyn med interventionslagre af korn.
- Støtte til kunsttørret foder (grønmel).

- Støtte til produktion af spindhør.
- Støtte til rydning af æbleplantager.
- Støtte til bordvin der eksporteres ud af fællesmarkedet.
- Støtte til opretholdelse af ammekobesætninger.
- Støtte til oksekødsproducenter (handyrsordningen).
- Støtte til fårekødsproducenter.
- EU-ordning om intervention af oksekød.
- EU-ordning om en årlig opgørelse af interventionslagre af oksekød, som er frysehusoplagret for EU-direktoratets regning.
- EU-ordning om gratis uddeling af levnedsmidler fra EUs interventionslagre.
- EU-ordning om kontrol med udbetaling af restitutioner til visse kødprodukter.

Veterinær- og Fødevaredirektoratetet foretager kontrol på følgende områder

- Privat oplagring af kalvekød.
- Privat oplagring af svinekød.
- Privat oplagring af fårekød.
- Præmieordningen for handyr.
- EU-ordning om intervention af oksekød.

Fiskeridirektoratet foretager kontrol på følgende områder

- Produktionsrestitutioner for olivenolie, der anvendes i fiskekonserves m.v.
- Ordningen vedrørende producentorganisationer. (Se afsnit 2.1.7).

Told- og Skattestyrelsen foretager kontrol på følgende områder

- EU-ordning om udbetaling af eksportrestitutioner.
- Ordningen for støtte til forbrug af smør.
- Importordningen for konserves af visse arter af tunfisk, bonit og sardin.
- Ordningen om udligning af lageromkostninger for sukker.
- Produktionsrestitutioner til sukker der anvendes i den kemiske industri.
- Produktionsrestitutioner til stivelse.
- Fremstillingspræmie til kartoffelstivelse.
- Udlagring af korn og oksekød fra interventionslagre.
- Efterfølgende regnskabskontrol hos virksomheder, der modtager støtte, og/eller som skal betale afgift.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Opgaverne udføres af de nævnte kontrolmyndigheder i samarbejde med EU-direktoratet.

Finansiering

Udgifterne, i forbindelse med udførelsen af kontrollen på EU-ordninger, afholdes af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

For så vidt angår Plantedirektoratet, udføres der på de forskellige ordninger ca. 17.000 kontroller. Endvidere tages og analyseres ca. 7.000 prøver i forbindelse med kontrollen. Der anvendes 14 årsværk til sagsbehandling og 50 årsværk til kontrol.

Told- og Skattestyrelsen udførte i regnskabsåret 95/96 8.146 kontroller. Det har herudover ikke været muligt at angive ressourceforbrug. For så vidt angår Told- og Skattestyrelsen afholdes deres kontroludgifter over egen bevilling.

Veterinær- og Fødevaredirektoratetets kontrol varetages i forbindelse med anden kontrol på Veterinær- og Fødevaredirektoratetets område, og det er derfor ikke muligt at opgøre udgifterne i forbindelse med kontrollen.

Fiskeridirektoratet skønnes at anvende mindre end 1 årsværk til sin kontrol vedrørende produktionsrestitutioner til olivenolie, og den administrative udgift skønnes ikke at være over 100.000 kr. Se i øvrigt under pkt. 2.1.7. vedrørende producentorganisationer.

Koordinationsmekanismer

Udførelsen af opgaven sker i et løbende tæt samarbejde mellem EU-direktoratet og de nævnte kontrolmyndigheder.

2.1.7. Administration i tilknytning til producentorganisationer på fiskeriområdet

Lov nr. 482 af 12. juni 1996 om administration af Det Europæiske Fællesskabs forordninger på fiskeriets område og administration af produktionsafgifter m.v.

Formål

Formålet med opgaven er at foretage beregning af støtte finansieret af EU i forbindelse med, at fisk ikke har opnået gældende mindstepriser og derfor tages tilbage fra markedet. Endvidere omfatter opgaven kontrol i tilknytning hertil.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Administrationsloven implementerer EU's markedsordning og handelsnormer på fiskeriområdet. Kontrol med overholdelse af sorterings- og friskhedsklassificerings-

normer foretages af fiskeriinspektoraterne i forbindelse med landings- og kvalitetskontrollen. Når fisk tages tilbage fra markedet af producentorganisationerne (PO), fordi de ikke har opnået de gældende mindstepriser, gennemfører fiskeriinspektoraterne stikprøvevis kontrol med den fisk, der tages tilbage. Ansøgninger fra PO'erne om EU-refusion for den tilbagetagne fisk behandles i Fiskeridirektoratet.

For fiskeriinspektoraterne består opgaven i fysisk kontrol og modtagelse og videresendelse til Fiskeridirektoratets centrale del af dokumentation, hvorefter der centralt foretages en gennemgang af dokumentationen, beregning af refusionsbeløbet, regnskab m.v. Efter at refusionen er beregnet, anmodes EU-direktoratet om at udbetale beløbet til PO'en. EU-direktoratet har endvidere visse regnskabsmæssige forbindelser til Fiskeridirektoratets PO-administration. Revisionsdelen foretages af EU-direktoratets interne revision.

Finansiering

Den danske stat finansierer administrationen, mens støttemidlerne finansieres af Fællesskabet (EUGFL, Garantisektionen).

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der er ikke foretaget en præcis registrering af ressourceforbruget i forbindelse med denne opgave. Det skønnes, at der i fiskeriinspektoraterne ikke anvendes over 2 årsværk, og at den administrative udgift beløber sig til ca. 0,5 mill. kr.

Hvad angår Fiskeridirektoratet centralt, skønnes ressourceforbruget at være 2-3 årsværk og den administrative udgift ca. 0,5 mill. kr.

Koordinationsmekanismer

Udførelsen af opgaven sker i et tæt samarbejde mellem EU-direktoratet og Fiskeridirektoratet.

2.2. Strukturordninger

2.2.1. Tilskud til strukturudvikling inden for jordbrugserhvervet

Lov nr. 479 af 12. juni 1996 om støtte til jordbrugets strukturudvikling og til økologisk jordbrug.

Formål

Formålet med ordningerne under denne lov er at yde støtte til landbrugsstrukturernes effektivitet, regionaludvikling, miljøvenlige produktionsmetoder i landbruget samt økologisk jordbrugsproduktion. Følgende ordninger er omfattet af loven:

Forbedringsplaner for jordbrugsbedrifter

For at opnå støtte til investeringer skal jordbrugeren udarbejde en forbedringsplan, der skal indeholde en beskrivelse af de investeringer, der er nødvendige for at gennemføre planen. Planen skal desuden vise, at bedriften på ansøgningstidspunktet giver en arbejdsindkomst pr. heltidsbeskæftiget på bedriften, der er mindre end referenceindkomsten (årsfortjeneste for fuldt beskæftigede arbejdstagere uden for hovedstadsområdet), og at planen vil medføre stigning i indkomsten eller være nødvendig for at opretholde indkomsten på det nuværende niveau.

Støtte kan som hovedregel ydes til alle fysiske investeringer, der er nødvendige til planens gennemførelse. Støtte kan dog ikke ydes til køb af jord, udvidelse af svine- og slagtekalvebesætninger.

Mål 5b og LEADER.

Under mål 5b ordningen har Europa-Kommissionen i samarbejde med de danske myndigheder

udpeget ca. 20 procent af det danske landområde til at indgå i det danske mål 5b-program og LEADER II-program for perioden 1994-1999. LEADER II-områderne forudsættes dog reduceret i forhold hertil. Mål 5b-områderne er karakteriseret ved en større andel af beskæftigede i primære fremstillingserhverv end i andre dele af landet. Desuden er gennemsnitsindkomsterne mindre og arbejdsløsheden større i disse områder end i resten af landet. Målet med ordningerne er at bevare områderne som levende og erhvervsaktive landdistrikter.

Der ydes mål 5b-støtte til følgende aktiviteter:

1. Omstilling af produktion og produktionsmetoder.
2. Virksomhedsudvikling.
3. Landboturisme.

Der ydes LEADER II-støtte til følgende aktiviteter:

1. Erhvervelse af kompetence.
2. Fornyelse i landdistrikter.
3. Tværnationalt samarbejde.

Arealtilskud til økologisk jordbrugsproduktion

Til økologisk jordbrugsproduktion ydes et grundtilskud for anvendelse af den økologiske produktionsmetode. Der ydes tillæg til grundtilskuddet for arealer under omlægning og for arealer, der drives økologisk og samtidig er beliggende i særligt følsomme landbrugsområder (SFL). Til bedrifter uden mælkekvote, der drives økologisk, kan der ydes et supplerende omlægningstilskud. Til bedrifter uden mælkekvote, og hvor en bestående svineproduktion omstilles til økologiske produktionsforhold, kan der ligeledes ydes et supplerende omlægningstilskud.

Miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger

Miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger omfatter følgende indsatsområder:

1. Nedsættelse af kvælstoftilførslen
2. Dyrkning uden brug af plantebeskyttelsesmidler
3. Etablering af sprøjtefrie randzoner
4. Miljøvenlig drift af græsarealer uden for omdriften
5. Pleje af græs- og naturarealer med græsning
6. Pleje af græs- og naturarealer med rydning
7. Pleje af græs- og naturarealer med høslæt
8. Udlæg af rajgræs i kornafgrøder
9. Udtagning af agerjord
10. Udtagning af græsarealer uden for omdriften
11. Ændret afvanding
12. Demonstrationsprojekter af betydning for miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger.

Demonstrationsprojekter for miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger og økologisk jordbrugsproduktion

Ordningen har til formål at fremvise og udbrede interessen for miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger og økologisk jordbrugsproduktion blandt jordbrugere.

Demonstrationsprojekter kan omfatte en eller flere jordbrugsbedrifter eller et samlet SFL-område

og kan være baseret på forudgående forskning eller pilotprojekter, men må ikke i sig selv indeholde forskning eller teknologisk udvikling.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Tilskud til investeringer i henhold til forbedringsplaner, til økologisk jordbrugsproduktion og til demonstrationsprojekter administreres af Strukturdirektoratet.

Den daglige administration af de statslige ordninger vedrørende miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger er i marts 1997 udlagt til amtskommunerne. Efter aftale med det enkelte amtsråd kan Strukturdirektoratet dog fortsat i visse tilfælde give tilsagn om tilskud. Strukturdirektoratet fører tilsyn med amtskommunernes administration af miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger. Klager over amtskommunale afgørelser behandles af Strukturdirektoratet.

Mål 5b-ordningen og LEADER II-ordningen omfatter de tre EU-strukturfonde: Landbrugsfonden, Regionalfonden og Socialfonden. Administrationen er henlagt til Strukturdirektoratet (koordinator), Erhvervsfremme Styrelsen og Arbejdsmarkedsstyrelsen.

I henhold til retningslinierne udarbejdes Mål 5b programmet, der danner grundlag for ordningens gennemførelse i Danmark, efter inddragelse af amtskommuner og kommuner. Der oprettes regionale forretningsudvalg, som træffer beslutning om indstilling af projekter under de nævnte initiativer. Efter behov inddrages Sammenslutningen af Danske Småøer, arbejdsmarkedets parter, uddannelses- og forskningsinstitutioner o.lign. Forretningsudvalgene træffer beslutning om indstilling efter helhedsbetragtninger og i overensstemmelse med regionale og nationale strategier. Herefter træffer de ansvarlige ministerier afgørelse om tilsagn eller afslag, idet det er aftalt, at ministerierne normalt følger indstillingerne.

LEADER II er en decentralt organiseret støtteordning. I forbindelse med administrationen af LEADER II-ordningen er der etableret 3 såkaldte LEADER II-grupper, der dækker de særlige landdistrikter, som ordningen omfatter. En LEADER II-gruppe består bl.a. af repræsentanter fra Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen samt fra erhvervs- og interesseorganisationer. I de 3 LEADER II områder er der desuden etableret 10 lokale aktionsgrupper. De lokale aktionsgrupper har til opgave at initiere og gennemføre projekter. Projektansøgningerne indsendes via den lokale aktionsgruppe til LEADER II-gruppen i området. Denne træffer reelt den endelige afgørelse i form af indstilling om tilsagn eller afslag. Den relevante statslige myndighed kontrollerer herefter projektets overensstemmelse med programmet og lovgrundlaget i øvrigt, og fremsender afgørelsen til ansøger. Det er ligeledes de statslige myndigheder, der foretager udbetaling af tilskud og er ansvarlig for den finansielle kontrol.

Finansiering

Tilskud til investeringer i henhold til forbedringsplaner finansieres af Staten med 25 procent medfinansiering fra EU, og tilskud til økologisk jordbrug, miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger og demonstrationsprojekter finansieres af staten med 50 procent medfinansiering fra EU.

Den offentlige medfinansiering af mål 5b- og LEADER II-projekter udgør maksimalt 50 procent, hvoraf EU medfinansierer halvdelen. Der er under EUGFL, udviklingssektionen, afsat 160 mill. kr. for mål 5b-ordningen og 24 mill. kr. for LEADER II-ordningen for programperioden 1994-99. Der forudsættes en tilsvarende national medfinansiering.

Den danske stat finansierer administrationen.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Strukturdirektoratet modtager årligt 1.500-2.000 ansøgninger om forbedringsstøtte. I 1996 er der udbetalt i alt 337,1 mill. kr.

På mål 5b ordningen er der fra begyndelsen af programperioden i 1994 til august 1997 indkommet knap 700 ansøgninger. Der er givet tilsagn for 146,0 mill. kr. og foretaget udbetalinger for 42,5 mill. kr.

På økologiordningen er der i 1996 foretaget udbetalinger for ca. 35,1 mill. kr.

Til miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger er der i 1996 foretaget udbetalinger svarende til ca. 37,8 mill. kr.

Til administration af ovennævnte ordninger under strukturloven anvendes der i Strukturdirektoratet ca. 27 årsværk.

2.2.2. Strukturprojekter

Lov nr. 89 af 23. februar 1991 om tilskud til strukturprojekter inden for jordbruget

Formål

Strukturprojektordningen har til formål at yde investeringsstøtte til projekter, der medvirker til forbedring af vilkårene for forarbejdning og afsætning af landbrugs- og skovbrugsprodukter.

De tilskudsberettigede investeringsudgifter kan omfatte, a) opførelse og ombygning af bygninger, b) nye maskiner og nyt udstyr samt c) generalomkostninger, det vil sige udgifter til arkitekter, ingeniører og rådgivere og til gennemførelsesundersøgelser.

Ved prioriteringen lægges der særlig vægt på projekter:

1. Der er af nyskabende karakter, fortrinsvis som resultat af en aktuel produktudviklingsindsats.
2. Der vedrører produkter med høj forædlingsgrad, og som er eksportorienterede.
3. Der vedrører produkter, der skaber nye afsætningsmuligheder, og projekter, der indebærer investeringer i moderne teknologi og fremmer beskæftigelsen eller arbejdsmiljøet.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Strukturdirektoratet foretager udvælgelsen af projekter, bistået af det rådgivende Strukturprojektudvalg, som er sammensat af repræsentanter fra Fødevareministeriet og berørte erhvervsorganisationer.

Finansiering

Det samlede tilskud fra EU og den danske stat vil normalt udgøre 17,5 procent af den støtteberettigede investering. Tilskuddet fra den danske stat udgør mindst 5 procent af den støtteberettigede investering. Tilsagnsrammen for 1997 er på 55,0 mill. kr.

Den danske stat finansierer administrationen.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der er i 1996 godkendt 33 projektansøgninger. I finansåret 1996 er der udbetalt i alt 39,3 mill. kr., heraf 11,2 mill. kr. i tilskud fra den danske stat og 28,1 mill. kr. i EU-tilskud.

Til administration af ordningen anvendes der i Strukturdirektoratet ca. 2 årsværk.

2.2.3. Tilskud til strukturforanstaltninger inden for fiskerierhvervet

Lov nr. 483 af 12. juni 1996 om strukturforanstaltninger vedrørende fiskerisektoren.

Formål

Det overordnede formål med tilskudsordningerne under denne lov er at sikre fiskerisektorens konkurrenceevne og overlevelse på langt sigt, bl.a. gennem kapacitetstilpasninger og gennem investeringer, der tilsigter en forbedring af kvaliteten af de landede og forarbejdede produkter, en forsvarlig ressourceudnyttelse samt forbedring af arbejdsmiljø og sikkerhed på fiskerfartøjerne.

FIUF (Det Finansielle Instrument til Udvikling af Fiskerisektoren)

FIUF-programmet omfatter indsatsområderne kapacitetstilpasning (ophør, blandede selskaber og fællesforetagender), fornyelse af fiskerisektoren (nybygning og modernisering), forarbejdning samt fiskeri og akvakultur (akvakultur, fiskerihavnes faciliteter, beskyttede havområder, afsætningsfremmende foranstaltninger og oplægning af fiskefartøjer).

PESCA

Formålet med PESCA er at fremme omstillingen i de fiskeriafhængige kommuner i forbindelse med indskrænkninger inden for fiskerisektoren, at hjælpe med at klare de sociale og økonomiske følger, samt at bidrage til diversificering i de pågældende områder ved hjælp af jobskabende aktiviteter.

Programmet er inddelt i fire hovedfelter:

1. Bistand til omstrukturering i fiskerisektoren.
2. Bistand til omstilling af virksomheder i fiskerisektoren til andre erhverv.
3. Foranstaltninger til fremme af økonomisk aktivitet, der kan skabe arbejdspladser.
4. Bistand til iværksættelse af andre projekter af generel art af betydning for fiskeriet.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

PESCA-bevillingen er delt mellem Strukturdirektoratet, Erhvervsfremme Styrelsen og Arbejdsmarkedsstyrelsen. Strukturdirektoratet har ansvaret for at koordinere indsatsen i et tæt samarbejde med de berørte amtskommuner.

Strukturdirektoratet er tilsagnsgivende myndighed med hensyn til FIUF, og med hensyn til PESCA for så vidt angår felterne 1 og 4.

Finansiering

Ifølge det godkendte FIUF-program er Danmark tildelt 1.049 mill. kr. i perioden 1994-1999. Den nationale medfinansiering er anslået til 573 mill. kr.

Ifølge PESCA-programmet 1994-1999 er Danmark tildelt 123 mill. kr., hvoraf 54,5 mill. kr. kan henføres til Fødevareministeriet. Den nationale medfinansiering via Fødevareministeriet er anslået til 55 mill. kr.

Den danske stat finansierer administrationen.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

FIUF-ordningerne har vidt forskellig karakter. I 1996 varierer antallet af tilsagn fra 0 til 319 på de forskellige ordninger. Samlet er der givet tilsagn for godt 321 mill. kr. fordelt på ca. 560 tilsagn.

Under PESCA-ordningen er der i 1996 afgivet 13 tilsagn for i alt 22,5 mill. kr.

Til Strukturdirektoratets administration af ordningerne anvendes ca. 7 årsværk.

2.2.4. Ophørsstøtte til erhvervsfiskere og jordbrugere

Lovbekendtgørelse nr. 676 af 9. august 1995 om ophørsstøtte til jordbrugere

Lov nr. 1081 af 22. december 1993 om ophørsstøtte til erhvervsfiskere

Formål

Formålet med ophørsstøtten er at tilskynde ældre jordbrugere og erhvervsfiskere til at forlade erhvervet med henblik på at lette strukturtilpasningen for jordbrugs- og fiskerierhvervene.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Strukturdirektoratet administrerer ordningerne.

Finansiering

Ophørsstøtte finansieres af staten med 50 procent medfinansiering fra EU.

Den danske stat finansierer administrationen.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

I 1996 blev der givet tilsagn i 74 sager. Der blev udbetalt i alt 25,4 mill. kr. i tilskud, heraf 24,7 mill. kr. til jordbrugere og 0,7 mill. kr. til fiskere. Der anvendes ca. 2 årsværk til Strukturdirektoratets administration af ordningerne.

2.2.5. Opgaver vedr. strukturspørgsmål - fiskeri

Lov nr. 483 af 12. juni 1996 om strukturforanstaltninger vedrørende fiskerisektoren.

Lov nr. 1081 af 22. december 1993 om ophørsstøtte til erhvervsfiskere.

Formål

Det overordnede formål er gennem strukturforanstaltninger at understøtte udviklingen indenfor fiskerierhvervet med henblik på bevaring og bedst mulig udnyttelse af de enkelte bestande. Fiskeridirektoratet udfører tilsyn og kontrol med ordningerne i forbindelse med modernisering af fartøjer, støtte til div. projekter og udbetaling af ophørsstøtte.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Strukturdirektoratet har det overordnede ansvar og udsteder retningslinier og vejledninger på området. Efter aftale mellem Strukturdirektoratet og Fiskeridirektoratet varetager fiskerinspektoraterne tilsyn og kontrol i forbindelse med disse opgaver.

Finansiering

Udgifter forbundet med opgaven finansieres af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Der er ikke foretaget en præcis registrering af ressourceforbruget i forbindelse med denne opgave, men det kan oplyses, at der til en række øvrige opgaver omfattende bl.a. lovforberedende arbejde, juridisk bistand, vejledning i forbindelse med overtrædelsessager, sagsbehandling omkring fiskerflådens kapacitet og erhvervs- og bierhvervsregistrene er afsat i alt 17,3 årsværk og 8,6 mill. kr.

2.3. Plantelovgivning m.v.

2.3.1. Grønne marker, sædskifte- og gødningsplaner samt gødningsregnskaber

Lov om landbrugsejendomme jf. lovbekendtgørelse nr. 769 af 24. august 1994

Formål

Formålet er at begrænse udvaskningen af kvælstof fra dyrkningsjorden ved bl.a. at stille krav om en landøkonomisk optimal gødningsanvendelse på den enkelte jordbrugsbedrift.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Plantedirektoratet varetager administration og kontrol med grønne marker, sædskifte- og gødningsplaner samt gødningsregnskaber.

Den stedlige kontrol udføres som hovedregel fra distriktskontorer placeret 6 forskellige steder i landet, mens selve kontrollen tilrettelægges i Plantedirektoratets centrale del i et samspil mellem de faglige afdelinger.

Finansiering

Udgifter forbundet med opgaven finansieres af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Sagsbehandlingen varetages p.t. af ca. 17 årsværk. Der anvendes herudover ca. 11 årsværk i distrikterne til kontrol på jordbrugsbedrifter.

Der foretages årligt kontrol af sædskifte- og gødningsplaner hos ca. 2500 jordbrugere. Derudover kontrolleres 30.000 indsendte gødningsregnskaber.

2.3.2. Økologisk jordbrugsproduktion (autorisation mm. af jordbrugsbedrifter m.fl.)

Lov nr. 479 af 12. juni 1996 om støtte til jordbrugets strukturudvikling og til økologisk jordbrug m.v.

Formål

Formålet med Plantedirektoratets virksomhed inden for området er at sikre, at reglerne for økologisk produktion overholdes, hvilket bl.a. har betydning for udbetaling af støtte, jf. afsnit 2.2.1., samt for forbrugernes tillid til det økologiske koncept.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Autorisation af og tilrettelæggelse af kontrol med økologiske bedrifter m.v. varetages centralt i et samspil med de faglige afdelinger, mens den fysiske kontrol gennemføres af distrikskontorerne som led i en integreret kontrolindsats.

Finansiering

Sker dels af staten og dels ved brugerbetaling. Brugerbetalingen er midlertidigt p.t. suspenderet, idet betalingen dækkes via Erhvervsministeriets pulje til lettelse af administrative byrder.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Sagsbehandlingen varetages af 8 årsværk. Der anvendes herudover ca. 10 årsværk i distrikterne til den fysiske kontrol.

Der foretages mindst et årligt kontrolbesøg af alle økologiske jordbrug. Derudover foretages en del ekstra stikprøvekontroller. Sammenlagt foretages ca. 2.500 kontrolbesøg årligt på de ca. 1.650 økologiske bedrifter, samt på virksomheder, som sælger økologisk sædekorn, frø, planter og foderstoffer.

2.3.3. Journal over brug af plantebeskyttelsesmidler m.v.

Lov nr. 266 af 6. maj 1993 om journal over brug af plantebeskyttelsesmidler og eftersyn af udstyr til udbringning af plantebeskyttelsesmidler i jordbruget.

Formål

I henhold til handlingsplanen for en bæredygtig udvikling i landbruget er der fastsat regler om, at der skal føres journal over anvendelsen af bekæmpelsesmidler samt gennemføres stikprøvevis kontrol af marksprøjter, med henblik på at reducere forbruget, ved korrekt anvendelse og udbringning.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Plantedirektoratet varetager administration af ordningen centralt, mens den fysiske kontrol planlægges centralt i et samspil med de faglige afdelinger og gennemføres af distrikterne som en del af den integrerede kontrol..

Finansiering

Udgifter forbundet med opgaven finansieres af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Sagsbehandlingen varetages af 1 årsværk. Der anvendes herudover ca. 3 årsværk i distrikterne til den fysiske kontrol.

Der foretages årligt test af ca. 500 marksprøjter og kontrol af ca. 2000 sprøjtejournaler.

2.3.4. Biavl

Lovbekendtgørelse nr. 585 af 6. juli 1995 af lov om biavl.

Formål

Loven bemyndiger fødevareministeren til ved bekendtgørelse at fastsætte bestemmelser om en række forhold til fremme af biavlen, herunder om foranstaltninger til hindring af indslæbning og udbredelse af farlige sygdomme hos honningbier, om renavl, om foranstaltninger til forhindring af forgiftningsskader som følge af brugen af plantebeskyttelsesmidler samt om ind- og udførsel af bier.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Der gennemføres kun systematisk kontrol ved import og eksport af bier, som foretages af Veterinær- og Fødevaredirektoratetet, medens kontrollen med overholdelsen af de fastsatte bestemmelser om sygdomme, om renavl og om forgiftningsskader foregår ved, at Plantedirektoratet reagerer på anmeldelser om konkret konstaterede eller formodede overtrædelser.

Det påhviler ejere af bigårde for egen regning at gennemføre bekæmpelsesforanstaltninger ved konkret konstaterede forekomster af smitsomme sygdomme i en bigård. Danmarks JordbrugsForskning, Forskergruppe Biavl, og de bisygdomsinspektører forskergruppen har ansat, yder råd og vejledning om egnede bekæmpelsesforanstaltninger.

Finansiering

Udgifter forbundet med opgaven finansieres af staten over Plantedirektoratets og Danmarks JordbrugsForsknings bevillinger.

Kvalitativ/statistisk beskrivelse

Danmarks JordbrugsForskning budgetterer med årlige udgifter til bekæmpelsesforanstaltninger m.m., herunder aflønning af de 48 bisygdomsinspektører, på ca. 1,4 mill. kr. Herudover anvendes der i varierende omfang generelle juridiske ressourcer i Plantedirektoratet.

2.3.5. Flyvehavre

Lov nr. 298 af 24. april 1996 om flyvehavre.

Formål

Bekæmpelse af flyvehavre med henblik på udryddelse for at hindre/begrænse de produktionsskadelige virkninger som forekomst af flyvehavre forårsager.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Administration varetages centralt af Plantedirektoratet. Den kontrol, der foretages på området, sker hovedsagelig efter anmeldelse og gennemføres af distrikskontorerne.

Finansiering

Udgifter forbundet med opgaven finansieres af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Sagsbehandlingen varetages af 1 årsværk. Der anvendes herudover ca. 1,5 årsværk i distrikterne til den fysiske kontrol.

Der foretages årligt kontrol hos ca. 400 jordbrugere efter anmeldelse og som opfølgning af tidligere års forekomster af flyvehavre.

2.3.6. Foderstoffer

Lov om foderstoffer, jf. lovbekendtgørelse nr. 422 af 15. maj 1996.

Formål

Loven giver hjemmel til at gennemføre en række EU-direktiver på området og sikre, at landbrugets forsyning med foder- og tilsætningsstoffer overholder nærmere fastsatte krav til kvalitet, samt at indhold af næringsstoffer er deklareret i henhold til lovgivningen.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Administrationen og analyseopgaver varetages af Plantedirektoratet centralt, mens den fysiske kontrol planlægges centralt og gennemføres af distrikskontorerne som en del af den integrerede kontrol.

Finansiering

Kontrollen med foderstoffer er brugerbetalt.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Opgaven lægger beslag på 55 årsværk, herunder 26 laborant årsværk og 7 kontrollørårsværk. I 1996 blev der i alt udtaget 5.024 prøver af foder og gennemført 41.735 analyser.

2.3.7. Gødning og jordforbedringsmidler m.m.

Lov om gødning og jordforbedringsmidler m.m. jf. lovbekendtgørelse nr. 853 af 25. september 1996.

Formål

Loven giver hjemmel til at gennemføre en række EU-direktiver på området og sikre landbrug og gartnerier, at forsyningen af gødning og jordforbedringsmidler overholder de fastsatte krav til kvalitet samt, at indholdet af næringsstoffer er deklareret i henhold til lovgivningen. I medfør af loven udføres endvidere tilsyn med kvaliteten af kommunalt spildevandsslam og komposteret husholdningsaffald m.m. til jordbrugsformål.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Administrationen og analyseopgaver varetages af Plantedirektoratet centralt, mens den fysiske kontrol planlægges centralt i et samspil med de faglige afdelinger og gennemføres af distrikskontorerne som et led i den integrerede kontrol.

Finansiering

Kontrollen med gødning og jordforbedringsmidler samt slam til jordbrugsformål er brugerbetalt.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Plantedirektoratet anvender på opgaven 4,9 årsværk, herunder 2,5 laborant årsværk og 0,8 kontrollørårsværk. Der blev i 1996 udtaget 466 prøver.

2.3.8. Lov om frø, kartofler og planter

Lov nr. 834 af 18. december 1991 om frø, kartofler og planter.

Formål

Loven giver primært hjemmel til at gennemføre en række EU-direktiver på området, hvis formål er at sikre jordbrugets forsyning med frø, sædekorn, læggekartofler, planter samt skovfrø, der overholder nærmere fastsatte mindstekrav til kvaliteten, herunder til spireevne.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Administration og analyseopgaver varetages af Plantedirektoratet centralt, mens den fysiske kontrol planlægges centralt i et sampil med de faglige afdelinger og gennemføres af

distrikskontorerne som et led i den integrerede kontrol.

Finansiering

Kontrollen med frø er fuldt brugerbetalt. Kontrollen med kartofler og planter er principielt brugerbetalt. I 1996 blev kartoffelkontrollen finansieret dels ved tilbageføring af CO_2-midler, dels ved midler vedrørende lettelse af administrative byrder for små og mellemstore virksomheder. I 1997 finansieres kontrollen af midler vedrørende lettelse af administrative byrder for små og mellemstore virksomheder. For planter sker en delvis finansiering i både 1996 og 1997 ved tilbageføring i hvert af årene af 4,5 mio. kr. af CO_2-midlerne.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Plantedirektoratets administration og kontrol lægger beslag på ca. 160 årsværk, heraf ca. 55 kontrollør- og prøvetagerårsværk og ca. 85 laborantårsværk. Der blev i vækståret 1995-1996 gennemført markinspektion af 164.039 ha sædekorn og markfrø og 5.659,8 ha læggekartofler, udtaget og analyseret 6.164 prøver fra læggekartoffelkontrollen, certificeret 387.946 tons markfrø og sædekorn samt gennemført 5.969 kontroller af spisekartofler, frugt og grøntsager. Herudover gennemførtes 4.339 avlskontroller i 1.539 gartnerier og planteskoler.

2.3.9. Lov om plantenyheder

Lovbekendtgørelse nr. 51 af 5. februar 1996 af lov om plantenyheder.

Formål

Sorter af alle slægter og arter af planter kan beskyttes, så ejeren af sorten kan opkræve en licensafgift fra alle, der anvender sorten i erhvervsmæssig produktion, til formering eller til salg eller overdragelse. Loven angiver rammerne for sortsejerens rettigheder og forpligtelser i forhold til producenter af en beskyttet sort.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Plantedirektoratet varetager i samarbejde med Danmarks JordbrugsForskning registrering m.m. af sorter.

Finansiering

Kontrol i henhold til lov om plantenyheder er brugerbetalt. Udgifterne er en del af den lovbestemte sortsafprøvning, der har et samlet budget på 10,9 mill. kr. i 1997.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der blev i 1996 optaget 116 sorter i nyhedsregisteret.

2.3.10. Lov om planteskadegørere

Lovbekendtgørelse nr. 687 af 18. juli 1996 af lov om planteskadegørere.

Formål

Loven udgør grundlaget for en række bestemmelser om ind- og udførsel af planter m.m. og om foranstaltninger mod enkelte skadegørere med henblik på at sikre mod indslæbning eller udbredelse af planteskadegørere.

Loven fastlægger forholdsregler ved ind- og udførsel fra og til tredjelande samt bekæmpelsesforanstaltninger ved konstatering af planteskadegørere inden for landets grænser.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Administration varetages af Plantedirektoratet centralt mens den fysiske kontrol planlægges centralt i et sampil med de faglige afdelinger og gennemføres af distrikskontorerne som et led i den integrerede kontrol.

Finansiering

Udgifter forbundet med opgaven finansieres af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Opgaven beslaglægger i alt 13 årsværk, heraf 9 kontrollørårsværk. Der blev i 1995 gennemført kontrol af 8.908 import/eksport sendinger og udtaget og analyseret 3.259 prøver.

2.3.11. Lov om anvendelse af Det Europæiske Fællesskabs forordninger om EF-sortsbeskyttelse

Lov nr. 301 af 10. maj 1995 om anvendelse af Det Europæiske Fællesskabs forordning om EF-sortsbelyttelse, jf. Rådets forordning 2100/94 om EF-sortsbeskyttelse.

Formål

Loven giver fødevareministeren hjemmel til at fastsætte de bestemmelser, der er nødvendige for anvendelse af EU-reglerne om sortsbeskyttelse. Med hjemmel i loven er fastsat bestemmelse om straf for overtrædelse af forordningerne.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Plantedirektoratet har p.t. ingen administrative opgaver i forbindelse med ordningen da flertallet af overtrædelser er undergivet privat påtale.

2.4. Veterinærlovgivning

2.4.1. Dyrlægeloven m.v.

Lovbekendtgørelse nr. 492 af 28. juni 1990 af lov om veterinærvæsenet samt om udøvelse af dyrlægegerningen, som ændret ved lov nr. 403 af 10. juni 1997.

Lovbekendtgørelse nr. 381 af 7. juni 1993 af lov om husdyrsygdomme.

Formål

Til området knytter sig primært opgaver vedr.:

1. Information og rådgivning på det veterinære område.
2. Ind- og udførsel af levende dyr, animalske produkter (undtagen levnedsmidler) o.lign.
3. Veterinært beredskab til bekæmpelse af "eksotiske" husdyrsygdomme.
4. Bekæmpelse af "nationale" husdyrsygdomme
5. Tilsynsopgaver vedr. destruktionsanstalter, dyrefoderfabrikker, aquakulturbrug, rugerier og produktion af rugeæg.
6. Tilsyn med praktiserende dyrlæger og med medicinanvendelse til husdyr.
7. Mærkning og registrering af husdyr samt registrering af ejendomme med husdyr.

De primære formål med de nævnte opgaver er at sikre en sund husdyrproduktion og at bidrage til at sikre eksport til flest mulige markeder af levende dyr og animalske produkter med færrest mulige restriktioner.

Opgaverne omfatter en lang række aktiviteter. Som eksempler kan nævnes løbende information og rådgivning i forhold til praktiserende dyrlæger, besætningsejere og almenheden, udstedelse af sundhedscertifikater ved udførsel af levende dyr m.v. til andre EU-lande, dokumentkontrol og fysisk kontrol ved import af levende dyr m.v. fra tredjelande, screeningsundersøgelser for visse smitsomme husdyrsygdomme, fysisk kontrol og laboratorieundersøgelser ved mistanke om visse smitsomme husdyrsygdomme, bekæmpelse af smitsomme husdyrsygdomme, regelmæssige tilsyn med bl.a. dambrug og fjerkrævirksomheder, godkendelse af bl.a. tyre- og ornestationer, autorisation af og tilsyn med praktiserende dyrlæger og godkendelse af mærker til brug ved mærkning af husdyr.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Opgaverne varetages af Veterinær- og Fødevaredirektoratet i samarbejde med de 2 under direktoratet hørende laboratorier: Statens Veterinære Serumlaboratorium (SVS) og Statens Veterinære Institut for Virusforskning (SVIV). Tilsyns- og kontrolopgaverne udføres i al overvejende grad af direktoratets 12 kredsdyrelægeembeder og grænsekontrolenheden i København.

Finansiering

De under pkt. 1, 3, 4, 6 og 7 nævnte opgaver er fuldt statsfinansierede, medens de under pkt. 2 og 5 nævnte opgaver som udgangspunkt er brugerbetalte. For nærværende er dog eksempelvis dambrug fritaget for gebyrbetaling.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Det samlede ressourceforbrug ved opgavevaretagelsen hos kredsdyrlægeembederne og grænsekontrolenheden i København har i 1996 udgjort ca. 71 årsværk med en samlet nettoudgift på 26 mill. kr.

I relation til pkt. 6 kan nævnes, at der årligt udføres over 1.000 tilsynsbesøg i aquakulturbrug og udstedes mere end 10.000 attester i forbindelse med omsætning.

Samlet indebærer dette, at kredsdyrlægeembederne udfører over 31.000 rutinemæssige kontroller årligt.

En væsentlig del af opgaverne under pkt. 1-7 er ad hoc-prægede, og det er derfor

ikke muligt nærmere at kvantificere omfanget af disse opgaver. Dette gælder eksempelvis det veterinære beredskab samt information og rådgivning, som hyppigt vil finde sted i tilknytning til andre opgaver.

Koordinationsmekanismer

De regelmæssige kredsdyrlægemøder, hvori samtlige kredsdyrlæger deltager sammen med Veterinær- og Fødevaredirektoratets hovedkontor, medvirker til at koordinere opgavevaretagelsen.

2.4.2. Salmonellakontrol

Lov nr. 1106 af 21. december 1994 om zoonoser.

Formål

Formålet er at bidrage til at reducere forekomsten af salmonella i fødevarer gennem kontrol med besætninger for forekomst af salmonella. Hvad angår svin, er det primære element undersøgelse for salmonella-antistoffer af stikprøver fra de til slagterierne leverede slagtesvin, medens de primære elementer for salmonellakontrollen af fjerkræ er rutinemæssig udtagelse af prøver fra samtlige hønseflokke, der producerer rugeæg eller konsumæg og nedslagning af inficerede rugeægsflokke. Endvidere foretages der kontrolbesøg fra kredsdyrlægeembederne 1 uge før levering af slagtekyllinger til slagteri samt undersøgelse af prøve udtaget og indsendt af besætningsejeren 3 uger før levering til slagteri.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Opgaverne varetages af Veterinær- og Fødevaredirektoratet i samarbejde med Statens Veterinære Serumlaboratorium.

Finansiering

Udgifterne ved salmonellakontrollen er dels brugerfinansierede og dels finansieret af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Stikprøveantallet for slagtesvin udgør ca. 5 procent af den samlede årlige leverance af slagtesvin, hvilket svarer til, at ca. 800.000 kødsaftprøver bliver undersøgt for salmonella ved Statens Veterinære Serumlaboratorium. For fjerkræ indebærer salmonellakontrollen årligt omtrent 5.000 kontrolbesøg fra kredsdyrlægeembederne i besætningerne.

Koordinationsmekanismer

Ud over den daglige kontakt sikres koordination ved de regelmæssige kredsdyrlægemøder. Statens Veterinære Serumlaboratorium fremsender desuden, som en integreret del af kontrollen, månedlige opgørelser over resultaterne af laboratorieundersøgelserne til Veterinær- og Fødevaredirektoratet.

2.4.3. Dyreværnsmæssigt tilsyn

Lov nr. 401 af 10. juni 1997 om opdræt af visse dyrearter

Lov nr. 386 af 6. juni 1996, dyreværnslov (opgaver i henhold hertil udføres for Justitsministeriet).

Formål

Formålet med opgaven er at sikre dyreværnsmæssigt forsvarlig dyrehold og -transport. Opgaven indebærer bl.a. regelmæssigt tilsyn fra kredsdyrlægeembederne af vildtopdræt og burhønseanlæg samt af svine- og kalvebesætninger. Endvidere fungerer kredsdyrlægeembederne som faglige rådgivere for politiet i dyreværnssager og andre sager i relation til dyreværnsloven.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Opgaven varetages af Veterinær- og Fødevaredirektoratet på vegne af Justitsministeriet.

Finansiering

Som udgangspunkt er tilsyn og godkendelse i henhold til vildtloven gebyrfinansieret, men disse opgaver er for nærværende fritaget for gebyrbetaling. Tilsyn i henhold til dyreværnsloven er statsfinansieret.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der foretages årligt ca. 400 tilsyn med vildtfarme i medfør af vildtloven. På dyreværnslovens område foretages der årligt ca. 1.200 tilsyn med burhønseanlæg, kalve- og svinebesætninger.

Koordinationsmekanismer

De regelmæssige kredsdyrlægemøder, hvori samtlige kredsdyrlæger deltager sammen med Veterinær- og Fødevaredirektoratets hovedkontor, medvirker til at koordinere opgavevaretagelsen.

2.4.4. Øvrige opgaver (vedr. Grønland samt Forskning og udvikling m.v. på veterinærområdet)

Opgaver vedr. Grønland

Anordning nr. 857 af 18. december 1991 om ikrafttræden for Grønland af lov om kød m.m.

Anordning nr. 858 af 18. december 1991 om ikrafttræden for Grønland af lov om husdyrsygdomme.

Anordning nr. 858 af 18. december 1991 om ikrafttræden for Grønland af lov om veterinærvæsenet samt om udøvelse af dyrlægegerning.

Veterinær- og Fødevaredirektoratet varetager efter aftale med Grønlands hjemmestyre en række opgaver på det veterinære område. Til varetagelsen af disse opgaver har Veterinær- og Fødevaredirektoratet placeret en veterinærinspektør i Qaqortoq.

Forskning og udvikling m.v. på veterinærområdet

Såvel Statens Veterinære Serumlaboratorium (SVS) som Statens Veterinære Institut for Virusforskning (SVIV) udfører forskning på veterinærområdet samt udvikler, producerer og sælger sera og vacciner. Disse aktiviteter knytter sig naturligt til det veterinære beredskab og det husdyrsygdomsforebyggende og -bekæmpende arbejde.

2.5. Levnedsmiddellovgivning

2.5.1. Levnedsmiddelloven

Lov nr. 310 af 6. juni 1973 om levnedsmidler m.m.

Formål

Formålet med levnedsmiddelloven er at sikre forbrugeren mod sundhedsrisici fra bl.a. mikrobiologiske og kemiske forureninger, at sikre forbrugeren mod vildledning, at skabe grundlag

for godkendelse og autorisation af virksomheder og at skabe grundlag for regulering af tilsætningsstoffer (Positivlisten).

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Veterinær- og Fødevaredirektoratet autoriserer de virksomheder, der producerer ikke animalske produkter.

De fælleskommunale levnedsmiddelkontrolenheder godkender virksomheder, der engros- og detailforhandler fødevarer, herunder restaurationer, storkøkkener, etc.

Veterinær- og Fødevaredirektoratet fører overtilsynet med de fælleskommunale levnedsmiddelkontrolenheder og koordinerer i samarbejde med levnedsmiddelkontrolenhederne kontrollen med henblik på en ensartet og effektiv kontroludøvelse.

Finansiering

Den kommunale opgavevaretagelse finansieres via det kommunale bloktilskud.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der er i henhold til loven autoriseret/godkendt eller registreret ca. 500 engrosproducerende virksomheder, ca. 3000 engrosforhandlende virksomheder og ca. 30.000 detailvirksomheder.

Koordinationsmekanismer

Veterinær- og Fødevaredirektoratet varetager koordinationen af den kommunale kontrol i et formaliseret samarbejde med de fælleskommunale levnedsmiddelkontrolenheders sammenslutning (MLK-Sammenslutningen). I samarbejde tilrettelægges kursusvirksomhed for kontrollen, ligesom levnedsmiddelkontrollerne inddrages i udarbejdelse af vejledninger etc. Der er etableret stående udvalg vedrørende kontrol- og laboratoriespørgsmål.

2.5.2. Kødloven m.m.

Lov nr. 343 af 14. maj 1992 om kød (kødloven).

Formål

Formålet er at sikre sundhed og kvalitet af kød og kødvarer, der bringes i omsætning.

Loven fastlægger de sundhedsmæssige betingelser for produktion og afsætning af kød og kødprodukter samt den kontrol, der skal udføres i forbindelse hermed.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Veterinær- og Fødevaredirektoratet forestår godkendelse og autorisation af virksomheder. Tilsyns- og kontrolopgaver udføres dels af statsansat kontrolpersonale (overdyrlæger, dyrlæger samt tilsynsfunktionærer) tilknyttet den enkelte virksomhed, dels af levnedsmiddelkontrolenhederne.

Levnedsmiddelkontrolenhederne udfører tilsyn med godkendte og autoriserede kødvirksomheder uden tredjelandsautorisation (kødopskæringsvirksomheder, kødproduktvirksomheder samt køle- og fryselagre).

Veterinær- og Fødevaredirektoratet har det overordnede ansvar for den udlagte kontrol og udmelder tilsyns- og prøvefrekvenser. Veterinær- og Fødevaredirektoratet har fuld instruktions- og tilsynsbeføjelse med den udlagte kontrols udførelse.

Finansiering

Der afkræves refusion af virksomhederne i henhold til EU-regler for de af staten afholdte kontroludgifter. Tilsyns- og kontrolopgaver, som er udlagt til de kommunale levnedsmiddelkontrolenheder, er brugerbetalte, hvad angår de faktiske kontrolomkostninger.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der er i henhold til loven autoriseret/godkendt følgende virksomheder (pr. 1. september 1997):

Slagterier

58 eksportautoriserede svine-, kreatur-, fjerkræ og kaninslagterier.

129 hjemmemarkedsgodkendte svine- og kreaturslagterier.

Kødvirksomheder

173 autoriserede opskærings-, produkt-, vildtbehandlings- og tarmvirksomheder samt køle- og fryselagre.

119 hjemmemarkedsgodkendte opskærings- og produktvirksomheder.

199 engrosvirksomheder.

Kontrolpersonale

Der er beskæftiget følgende kontrolpersonale:

VFD-ansatte: 290 dyrlæger, heraf 56 deltidsansatte, samt 402 tilsynsfunktionærer.

Endvidere varetager personale ansat i levnedsmiddelkontrolenhederne kontrolopgaver i henhold til aftale mellem Fødevareministeriet og Kommunernes Landsforening.

Koordinationsmekanismer

Veterinær- og Fødevaredirektoratet varetager den centrale koordination af kontrollen, herunder udarbejdelse af cirkulærer og vejledninger om tilsynets gennemførelse, udtagning af prøver til laboratoriemæssig undersøgelse samt metodeforskrifter.

Endvidere gennemføres kursus- og informationsvirksomhed for kontrolpersonalet.

2.5.3. Fiskekvalitetsloven

Lovbekendtgørelse nr. 649 af 4. august 1993 af lov om kvalitetskontrol med fisk og fiskevarer.

Formål

Formålet med opgaven er at sikre kvaliteten af fisk og fiskevarer i alle omsætningsled fra fangst til afsætning i detailleddet. Hertil kommer sikring af kvaliteten af importerede fisk og fiskevarer fra andre EU-lande og tredjelande.

Der udstedes eksportcertifikater ved krav fra myndigheder i modtagerlandet, hvori attesteres, at eksportvaren er produceret i overensstemmelse med gældende hygiejneregler.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Veterinær- og Fødevaredirektoratet varetager administrationen af lovgivningen, herunder udstedelse af lovgivningsmæssige bestemmelser til brug for kontrollens gennemførelse. Tilsyns- og kontrolopgaver på fiskefartøjer, på virksomheder og ved landingssteder samt under transport og oplagring af fisk og fiskevarer foretages af fiskeriinspektoraterne efter aftale mellem Veterinær- og Fødevaredirektoratet og Fiskeridirektoratet.

Finansiering

Udgifterne ved kontrollen er fortrinsvis brugerfinansieret, idet der pålignes autoriserede virksomheder en årlig autorisationsafgift til dækning af kontrolomkostningerne. Udgiften til administration af algeovervågningen (vedrører forekomst af toksiner i muslinger) betales p.t. af det offentlige. Udgifter til laboratorieundersøgelser i forbindelse med algeovervågning er brugerbetalt.

Ved import fra tredjelande betales afgifter til dækning af de hermed forbundne kontroludgifter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Lovområdet omfatter:

I Danmark

- Fangst fra ca. 5000 fiskefartøjer (registrerede erhvervsfiskere).
- Fangst og produktion på 83 autoriserede fartøjer.
- Produktion m.v. i 512 autoriserede virksomheder i land.
- Registrerede importører, 62.885 importpartier fra 3. lande i 1995.

- Registrerede eksportører, ca. 12.000 udstedte attester i 1995.
- Ca. 20.000 kemiske og mikrobiologiske enkeltanalyser på fiskeprodukter i 1995.
- Analyser for giftige alger og algetoksiner (vedrører forekomst af toksiner i muslinger).

I Grønland

- Fangst og produktion på 36 autoriserede fartøjer.
- Produktion i 59 autoriserede virksomheder i land.

Koordinationsmekanismer

Med henblik på koordinering af opgaverne mellem Veterinær- og Fødevaredirektoratet og Fiskeridirektoratet er i oktober 1995 udfærdiget aftale om levnedsmiddelopgaver på fiskeriområdet. I forlængelse af aftalen etableres et kontaktudvalg med repræsentanter fra de 2 direktorater.

Til brug for kontrollens gennemførelse er udarbejdet instrukser og vejledninger til brug for kontrolpersonalet.

2.5.4. Mælkeproduktloven m.m.

Lov nr. 342 af 14. maj 1992 om mælk, mælkeprodukter, margarine m.v.

For så vidt angår de rådsforordninger, der ligger til grund for opgaverne, henvises der til bilag til afsnit 2.5.

Formål

Formålet med opgaven er at sikre den hygiejniske og sundhedsmæssige kvalitet af mælk, mælkeprodukter, margarine m.m. I medfør af lovgivningen er fastsat hygiejniske og sundhedsmæssige bestemmelser, der omfatter levering af mælk fra besætninger, tilvirkning af mælkeprodukter m.v. i produktionsleddet (mejerier m.m.) samt opbevaring og engrosforhandling af mælkeprodukter m.v.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Veterinær- og Fødevaredirektoratet forestår autorisation af mejerivirksomheder, herunder godkendelse af egenkontrolprogram og egenkontrollaboratorium samt godkendelse af og tilsyn med laboratorier, der udfører analyser i henhold til gældende regler om kvalitetsafregning.

Levnedsmiddelkontrolenhederne varetager registrering af og tilsyn med mælkeleverende besætninger samt tilsyn og kontrol på mejerivirksomheder. Endvidere foretager levnedsmiddelkontrolenhederne autorisation og tilsyn med engrosvirksomheder.

Finansiering

Veterinær- og Fødevaredirektoratets autorisation m.v. er afgiftsfri i henhold til EU-regler. I levnedsmiddelkontrolenhedernes regi er tilsyn med besætninger og kontrol af mælkeproduktvirksomheder brugerfinansieret, hvad angår de faktiske kontrolomkostninger.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der er p.t. ca. 14.000 mælkeleverandører samt 340 engrosvirksomheder og 130 autoriserede virksomheder, omfattet af mælkeproduktloven.

Koordinationsmekanismer

Veterinær- og Fødevaredirektoratet varetager den centrale koordination af kontrollen med mælk og mælkeprodukter, herunder udarbejdelse af cirkulærer, vejledninger m.v. om tilsynets gennemførelse, udtagning af prøver til laboratoriemæssig undersøgelse samt metodeforskrifter.

Endvidere gennemføres kursus- og informationsvirksomhed for det decentrale kontrolpersonale ansat ved levnedsmiddelkontrolenhederne.

2.5.5. Ægloven

Lov nr. 290 af 29. april 1992 om æg og ægprodukter.

For så vidt angår de rådsforordninger, der ligger til grund for opgaverne, henvises der til bilag til afsnit 2.5.

Formål

Formålet med opgaven er at sikre sundhed og kvalitet af æg og ægprodukter, der bringes i omsætning. Endvidere fastlægger EU-regler krav til særlige produktionsformer for æg (eksempelvis skrabeæg), jf. bilag til afsnit 2.5.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Veterinær- og Fødevaredirektoratet varetager autorisation af ægproduktvirksomheder, herunder godkendelse af egenkontrolprogram og egenkontrollaboratorium.

Levnedsmiddelkontrolenhederne varetager autorisation af og tilsyn med visse ægproducenter, ægpakkerier og engrosvirksomheder, registrering af ægeksportører samt tilsyn på ægproduktvirksomheder, ægpakkerier og æg-engrosvirksomheder.

Finansiering

Opgaven er overvejende brugerfinansieret, idet autorisation af virksomheder dog er afgiftsfri. I levnedsmiddelkontrolenhedernes regi er tilsyns- og kontroludgifter brugerfinansieret, hvad angår de faktiske omkostninger.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der er p.t. 192 registrerede ægproducenter, 60 ægpakkerier, 10 ægproduktvirksomheder og 211 engrosvirksomheder, som er omfattet af ægloven.

Koordinationsmekanismer

Veterinær- og Fødevaredirektoratet varetager den centrale koordination af kontrollen med æg og ægprodukter, herunder udarbejdelse af cirkulærer, vejledninger m.v. om tilsynets gennemførelse, udtagning af prøver til laboratoriemæssig undersøgelse samt metodeforskrifter.

Endvidere gennemføres kursus- og informationsvirksomhed for det decentrale kontrolpersonale ansat ved levnedsmiddelkontrolenhederne.

2.5.6. Økologiregler

Lov nr. 479 af 12. juni 1996 om støtte til jordbrugets strukturudvikling og til økologisk jordbrug m.v.

For så vidt angår de rådsforordninger, der ligger til grund for opgaverne, henvises der til bilag til afsnit 2.5.

Formål

Formålet med opgaven er bl.a. at sikre lige konkurrence ved markedsføring af økologiske levnedsmidler, at sikre mod vildledende markedsføring samt at fremme udbredelsen af miljøvenligt jordbrug.

Der er fastlagt betingelser for markedsføring af økologiske levnedsmidler samt kontrol med overholdelse af disse betingelser.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Kontrollen med forarbejdning, indførsel og markedsføring af økologiske levnedsmidler udøves af de myndigheder, som i henhold til levnedsmiddellovgivningen i øvrigt udøver kontrol med en given virksomhed.

Finansiering

Opgaven er overvejende brugerfinansieret. Myndighedernes fastlæggelse af, hvilke specifikke driftsvilkår, der skal gælde for den enkelte virksomhed under kontrolordningen, er dog ikke brugerfinansieret.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Ca. 700 virksomheder er omfattet af kontrollen i henhold til de gældende regler.

Koordinationsmekanismer

Veterinær- og Fødevaredirektoratet varetager den centrale koordination af kontrollen med markedsføring af økologiske levnedsmidler, herunder udarbejdelse af cirkulærer, vejledninger m.v. om tilsynets gennemførelse, udtagning af prøver til laboratoriemæssig undersøgelse samt metodeforskrifter.

Herudover gennemføres kursus- og informationsvirksomhed for det decentrale kontrolpersonale ansat ved levnedsmiddelkontrolenhederne.

Veterinær- og Fødevaredirektoratet deltager endvidere ved

1. Møder i Det Økologiske Jordbrugsråd. Dette råd, der er nedsat af fødevareministeren, fungerer bl.a. som rådgivende organ i relation til Veterinær- og Fødevaredirektoratets administrative opgaver.
2. Møder i et af Fødevareministeriet nedsat kontrolkoordineringsudvalg vedr. økologiske levnedsmidler, hvor også MLK-Sammenslutningen og Plantedirektoratet deltager.

2.5.7. Øvrige opgaver

Veterinær- og Fødevaredirektoratets Institut for Fødevareundersøgelser og Ernæring er referencelaboratorium for danske fødevarelaboratorier (kommunale kontrolenheder samt slagteri- og mejerilaboratorier) og udfører udviklingsopgaver i forbindelse hermed. Instituttet opretholder et omfattende system til overvågning af levnedsmidlers indhold af en række stoffer m.v. Herudover arbejdes der med ernæringsrelaterede emner. Instituttet foretager kontrolanalyser efter rekvisition af offentlige myndigheder og private. Instituttet er fysisk placeret i Mørkhøj og Ringsted.

Veterinær- og Fødevaredirektoratets Institut for Fødevaresikkerhed og Toksikologi rådgiver om sikkerhed inden for toksikologi, mikrobiologi og genteknologi og opretholder gennem egen forskning en bred faglig viden om sundhedsmæssige risici ved kostens indhold af tilsætningsstoffer, forureninger, pesticidrester og mikroorganismer. Instituttet foretager også risikovurderinger af kemiske stoffer og produkter, genteknologisk fremstillede organismer og deres produkter og generel miljøforurening af jord, vand og luft. Instituttet er fysisk placeret i Mørkhøj.

2.6. Jord- og areallovgivning

2.6.1. Landbrugsloven

Lovbekendtgørelse nr. 769 af 24. august 1994 af lov om landbrugsejendomme.

Formål

Landbrugslovens formål er:

- At værne dyrkningsjorderne og de hertil knyttede landskabelige værdier, således at både jordbrugets erhvervsøkonomiske interesser og hensynet til det omgivende miljø tilgodeses.
- At sikre en forsvarlig udnyttelse af de jordbrugsmæssige arealressourcer.
- At sikre en hensigtsmæssig udvikling af jordbrugserhvervene og en forbedret konkurrenceevne i disse erhverv.

Med landbrugsloven reguleres jordbrugets strukturforhold ved at fastholde og fremme en bestemt ejendoms- og besiddelsesstruktur i jordbruget gennem regler om landbrugsejendommes drift, ejendomsstruktur, brugsforhold og erhvervelse.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Fødevareministeriet

Fødevareministeriets arbejde med administrationen af landbrugsloven omfatter bl.a. lovforberedende arbejde, behandling af klager over afgørelser, der er truffet i medfør af landbrugsloven, behandling af andre ministeriers køb m.v. af landbrugsejendomme, kontrol med erklæringer vedrørende erhvervelse af landbrugsejendomme m.v.

I forbindelse med den fysiske planlægning varetager Fødevareministeriet, jf. planloven, de jordbrugs- og fiskerimæssige interesser både i den amtskommunale og i den primærkommunale planlægning og ved konkrete større anlægsprojekter i det åbne land. Opgaverne løses bl.a. i samarbejde med de regionale jordbrugskommissioner.

Jordbrugskommissionerne

Administrationen af landbrugsloven er uddelegeret til regionale jordbrugskommissioner, der er nedsat i medfør af landbrugsloven. For hver amtskommune er nedsat en jordbrugskommission bestående af en formand og yderligere to medlemmer. Formanden udpeges af amtsrådet. De to menige medlemmer udpeges af amtsrådet efter indstilling fra de stedlige foreninger under henholdsvis De danske Landboforeninger og Dansk Familielandbrug.

Jordbrugskommissionerne træffer afgørelser vedrørende ansøgninger om køb af landbrugsejendomme og suppleringsjord (herunder eventuel fortrinsstilling), samdrift, ikke-jordbrugsmæssig anvendelse, ophævelse af landbrugspligt m.v.

Jordbrugskommissionernes afgørelser med hensyn til retlige spørgsmål kan påklages til Strukturdirektoratet. Herudover kan jordbrugskommissionernes afgørelser ikke påklages.

Primærkommuner

Primærkommunerne bistår jordbrugskommissionerne med kontrollen af, at landbrugslovens regler, herunder især bopælspligten, overholdes og påtegner skøder herom inden tinglysning. Det påhviler desuden primærkommunerne at være opmærksomme på, at landbrugslovens regler i øvrigt overholdes.

Amtskommuner

Amtskommunen yder jordbrugskommissionen sekretariatsmæssig bistand.

Afgørelser om skovtilplantning på landbrugsejendomme og om indvinding af råstoffer i jorden

træffes af amtsrådene.

Amtsrådenes afgørelser efter landbrugsloven kan påklages til Strukturdirektoratet.

Finansiering

Jordbrugskommissionernes arbejde finansieres via bloktilskudsmidler til amtskommunerne (6,7 mill. kr. i 1991-niveau plus yderligere 1,9 mill. kr. i 1994-niveau).

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Fødevareministeriet har i 1996 modtaget 201 klagesager efter landbrugsloven. Hovedparten af disse klager har vedrørt det af jordbrugskommissionen udøvede skøn og har derfor måttet afvises. Ca. 20 procent af de behandlede klagesager har indeholdt retlige fejl og mangler af en sådan karakter, at sagen er blevet hjemvist til fornyet behandling.

I forbindelse med Fødevareministeriets kontrol med erklæringer vedrørende erhvervelse af landbrugsejendomme har ministeriet i 1996 modtaget 8479 erklæringer vedrørende personers erhvervelse af landbrugsejendomme eller anpart heri og 112 erklæringer vedrørende selskabers erhvervelse af landbrugsejendomme.

I 1996 meddelte jordbrugskommissionerne 5496 tilladelser og 873 afslag.

Fødevareministeriet har i 1996 gennemgået og kommenteret 54 forslag til regionplaner og regionplantillæg samt forskelligt sektorplanlægningsmateriale. Ministeriet har endvidere gennemgået og kommenteret 203 forslag til kommuneplaner og kommuneplantillæg samt 785 lokalplanforslag. Ministeriet har fremsat indsigelse mod 61 af disse lokalplanforslag med efterfølgende forhandlinger med de kommunale myndigheder.

Strukturdirektoratet varetager Fødevareministeriets opgaver efter Landbrugsloven.

Til Strukturdirektoratets varetagelse af opgaver i henhold til Landbrugsloven medgår ca. 10 årsværk.

2.6.2. Afvanding af marsken ved Tønder

Lovbekendtgørelse nr. 270 af 22. april 1988 om afvanding af marsken ved Tønder.

Lovbekendtgørelse nr. 271 af 22. april 1988 om tillæg til lov om afvanding af marsken i Tønder.

Formål

Vandløb reguleres generelt efter lov om vandløb (vandløbsloven, Miljø- og Energiministeriet). Efter denne lov er amtskommunen vandløbsmyndighed for de amtslige vandløb og offentlige pumpelag, kommunerne for kommunale og private vandløb. De amtslige vandløb i Tøndermarsken er Vidåen og nogle af de større kanaler.

I Tøndermarsken gælder imidlertid en særlig lov for vandløbene m.m., herunder afvandings- og bevandingsanlæggene inden for kogene. Kanalerne samt diger, bygværker, pumpestationer, stemmeværk m.m. reguleres af lov om afvanding af Tøndermarsken. I henhold til denne lov er

Fødevareministeriet vandløbsmyndighed i Tøndermarsken.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Anlæggenes vedligeholdelse og drift i henhold til regulativerne varetages af lodsejerne, repræsenteret ved Digelagets bestyrelse.

Primærkommunerne og amtskommunerne er repræsenteret i Digelaget.

Fødevareministeriet besætter posten som ministeriets tilsynsførende med afvandingsanlæggene i marsken ved Tønder. Desuden udpeger Fødevareministeren efter samråd med Trafikministeriet ét medlem af bestyrelsen for Digelaget for Tøndermarsken.

Endvidere godkender Fødevareministeriet løbende landvæsenskommissionens kendelser, som afsiges vedrørende af- og bevandingsanlæggene.

Opgaverne er henlagt til Strukturdirektoratets kontor i Tønder.

Finansiering

Udgifter forbundet med opgaven finansieres af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der medgår ca. 1 årsværk til Fødevareministeriets opgavevaretagelse på området.

2.6.3. Jordfordeling og jordkøb

Lovbekendtgørelse nr. 318 af 25. april 1996 om jordfordeling mellem landejendomme.

Lovbekendtgørelse nr. 493 af 13. juni 1997 om offentlig fremskaffelse af jord til jordbrugsmæssige formål m.v.

Formål

Formålet med jordfordelingsloven er at tilstræbe, at de landbrugsejendomme, der deltager i en jordfordeling, får en forbedret arrondering og struktur. Derved reduceres kørselsafstanden mellem marker og bygninger på den enkelte ejendom, og der opnås en bedre erhvervsmæssig udnyttelse. Jordfordeling omfatter udarbejdelse af jordfordelingsplaner, afsigelse af kendelser, matrikulær berigtigelse og den tilknyttede sagsbehandling.

I henhold til jordkøbsloven kan Strukturdirektoratet erhverve arealer til supplering af jord, til jordfordelingsformål, af hensyn til bevarelse af landskabet eller det landbrugsmæssige miljø, til brug for jordomlægninger for at afbøde de jordbrugsmæssige gener ved ikke-jordbrugsmæssige aktiviteter i landbrugsområder samt til fremskaffelse af jord til oprettelse af havekolonier. Desuden kan der pålægges forkøbsret på frie arealer med henblik på anvendelse til ovennævnte formål (bortset fra havekolonier).

Den organisatoriske tilrettelæggelse

De to love administreres af Strukturdirektoratet.

I jordfordelingssager afsiges kendelserne af jordbrugskommissionerne, der i denne forbindelse har en dommer som formand. Strukturdirektoratet fungerer i disse sager som sekretariat for jordbrugskommissionerne.

Strukturdirektoratet administrerer alle arealer, som er erhvervet i medfør af jordkøbsloven.

Finansiering

Jordfordeling finansieres af staten. Udgiften til Strukturdirektoratets jordfordelings- aktiviteter udgjorde 13,6 mill. kr. i 1996. En mindre del af jordfordelingen gennemføres som indtægtsdækket virksomhed. Bevillingen vedrørende jordkøb var på 10,8 mill. kr. i 1996. Udgifter i forbindelse med jordbrugskommissionernes arbejde finansieres via bloktilskud, jf. bemærkninger under afsnit 2.6.1. I øvrigt skønnes, at de amtskommunale udgifter i forbindelse med jordfordelingssager er minimale.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

I 1996 er der i 22 jordfordelingssager omlagt 4.266 ha mellem 654 ejendomme.

I henhold til jordkøbsloven er der i 1996 erhvervet arealer på i alt 148,6 ha for 2,9 mill. kr. og solgt arealer på 648,1 ha for 13,1 mill. kr.

Til varetagelse af opgaverne vedrørende jordfordeling og jordkøb anvendes der i Strukturdirektoratet ca. 20 årsværk.

2.7. Fiskerilovgivning

2.7.1. Statistisk kvoteovervågning

Lov nr. 482 af 12. juni 1996 om administration af Det Europæiske Fællesskabs forordninger på fiskeriets område og administration af produktionsafgifter m.v.

Lov nr. 285 af 27. april 1994 om førstegangsomsætning af fisk.

Lovbekendtgørelse nr. 904 af 30. november 1993 om regulering af fiskeriet.

Formål

Formålet med opgaven er at overvåge forbruget af Danmarks samlede årskvote, der er forhandlet i EU eller med tredjelande med henblik på at foretage regulerende indgreb vedrørende de enkelte arter, eventuelt i form af fiskestop.

Oplysningerne modtages dels fra fiskerne, der bortset fra undtagelsestilfælde, skal udfylde og aflevere logbog for hver enkelt fangstrejse, dels fra den opkøber, der køber fisken første gang.

Logbøgerne sendes eller afleveres til fiskeriinspektoraterne, hvor de indtastes med henblik på registrering centralt i Fiskeridirektoratets Edb-system. Førsteopkøberne indberetter direkte til Fiskeridirektoratet enten gennem on line-forbindelse eller ved indsendelse af kopi af afregninger, der derefter indtastes.

I tilknytning til overvågningen træffes nødvendige afgørelser og udføres administrative opgaver, herunder udstedelse af tilladelser til at deltage i de enkelte fiskerier.

Opgaven har en vis driftsmæssig karakter.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Decentralt varetages opgaven af 6 regionale fiskeriinspektorater, herunder 9 tilknyttede lokale fiskerikontrolstationer. Centralt varetages opgaven af Fiskeridirektoratet, herunder vurdering og videreformidling af oplysningerne.

Finansiering

Udgifter forbundet med opgaven finansieres af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

I 1997 er der til løsning af EDB/statistikopgaver afsat samlet 27,0 årsværk og 21,5 mill. kr. til drift. En stor del af disse ressourcer kan henføres til den beskrevne opgave.

2.7.2. Fysisk kvoteovervågning

Lov nr. 482 af 12. juni 1996 om administration af Det Europæiske Fællesskabs forordninger på fiskeriets område og administration af produktionsafgifter m.v.

Lovbekendtgørelse nr. 904 af 30. november 1993 om regulering af fiskeriet.

Lovbekendtgørelse nr. 798 af 29. september 1993 af lov om saltvandsfiskeri.

Formål

Formålet er gennem kontrol af fiskeriet at sikre, at de regler, der regulerer fiskeriet, overholdes, således at de samlede kvoter ikke overskrides. Opgaven har karakter af en politifunktion med såvel forebyggende som strafforfølgende effekt. Desuden foretages en monitering/overvågning af dele af fiskeriet. Der udføres kontrol med fiskeriet til søs og i havnene, hvor der landes.

Desuden træffes afgørelser i en lang række spørgsmål, f.eks. i tilknytning til administrationen af fiskeflådens kapacitet, ligesom der udføres andre administrative opgaver, såsom udstedelse af fisketilladelser.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Opgaven gennemføres af Fiskerikontrollen, der er organiseret i 6 fiskeriinspektorater med 9 tilhørende fiskerikontrolstationer og 5 fiskerikontrolskibe. Den overordnede styring og vejledning samt hovedparten af moniteringen foretages centralt i Fiskeridirektoratet.

Finansiering

Udgifter forbundet med opgaven finansieres af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Opgaven samles normalt under betegnelsen landings- og søværts kontrol, hvortil der i 1997 er afsat 142,5 årsværk og 62,9 mill. kr.

2.7.3. Kontrol af nationale regler - saltvand

Lovbekendtgørelse nr. 798 af 29. september 1993 af lov om saltvandsfiskeri.

Lov nr. 42 af 13. februar 1959 om fiskeri i Flensborg inderfjord.

Lov nr. 67 af 23. marts 1965 om fiskeri i Randers Fjord og Gudenaa m.m.

Lov nr. 101 af 27. marts 1933 om Frednings- og Ordensbestemmelser for Fiskeriet i de til Kongerigerne Danmark og Sverige grænsende Farvande.

Formål

I henhold til regelgrundlaget er der fastsat en række bestemmelser vedr. udøvelse af erhvervs-, bierhvervs- og fritidsfiskeri, og i enkelte tilfælde er der fastsat bestemmelser vedr. særlige geografiske områder. Formålet er bevaring og bedst mulig udnyttelse af de enkelte fiskebestande. Udover en række generelle bestemmelser for fiskeriets udøvelse er der navnlig tale om kontrol med det kystnære fiskeri (fredningsbælter m.v.) og fritidsfiskeriet, der er underlagt særlige begrænsninger. Der er tale om såvel forebyggende som opfølgende virksomhed.

I forbindelse med registreringen af erhvervs- og bierhvervsfiskere træffes en række beslutninger, herunder vurdering af kriterier såsom indkomstforhold, erhvervsstatus m.v.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Opgaven udføres først og fremmest af fiskeriinspektoraterne og i begrænset omfang af kontrolskibene. Fiskeridirektoratet udsteder generelle retningslinier og giver bistand og vejledning.

Finansiering

Udgifter forbundet med opgaven finansieres af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Opgaven gennemføres af det samme kontrolhold, som kontrollerer de ferske vande (jf. pkt. 2.7.4.) og lystfiskeriet (jf. pkt. 2.7.5.), hvorfor ressourceforbruget vedr. det kystnære fiskeri ikke er specificeret for sig. Der er i 1997 afsat 27,0 årsværk og 10,1 mill. kr. til kontrol af de nævnte områder.

2.7.4. Kontrol af nationale regler - ferskvand

Lov nr. 330 af 14. maj 1992 om ferskvandsfiskeri, jf. Lovbekendtgørelse nr. 495 af 16. juni 1997.

Lov nr. 67 af 23. marts 1965 om fiskeri i Randers Fjord og Gudenaa m.m.

Formål

Hvad angår nærmere beskrivelse af formålet og indhold henvises til afsnit 2.7.3. vedr. kontrol af nationale regler - saltvand, idet der i forbindelse med ferskvand dog er fastlagt særlige bestemmelser.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Opgaven udføres af fiskeriinspektoraterne efter generelle retningslinier og vejledning fra Fiskeridirektoratet.

Der er fremsat lovforslag om ændring af ferskvandsfiskeriloven, som bl.a. indeholder bestemmelse om optagelse af Amtsrådsforeningen som medlem af de i §37 nævnte rådgivende udvalg vedr. fastsættelse af regler for fiskeriets udøvelse, ophjælpning og beskyttelse af fisk, krebs og bløddyr.

Finansiering

Udgifter forbundet med opgaven finansieres af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Se pkt. 2.7.3: Kontrol af nationale regler - saltvand.

2.7.5. Rekreativt fiskeri

Lov nr. 227 af 8. april 1992 om fisketegn m.v.

Lovbekendtgørelse nr. 798 af 29. september 1993 af lov om saltvandsfiskeri.

Formål

Formålet med opgaven er at sikre, at lyst- og fritidsfiskere indløser fisketegn og betaler fritidsfiskerlicens, idet hovedparten af betalingen for fisketegn anvendes til fiskepleje, især i form af udsætninger. Endvidere kontrolleres, at lystfiskere kun anvender tilladte redskaber. Det helt overordnede formål er bevaring af de enkelte bestande, jf. ovenfor.

Som for de øvrige områder træffes der afgørelser og udføres administrative opgaver, dels i forbindelse med udstedelse af fisketegn og fritidsfiskerlicens, betalingsspørgsmål o.lign. og dels i tilknytning til den videre administration og anvendelse af fiskeplejemidler.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Den overordnede administration af ordningen varetages af Fiskeridirektoratets centrale del, mens kontrolopgaverne varetages af fiskeriinspektoraterne efter retningslinier og vejledning fra centralt hold.

For så vidt angår de ferske vande varetages kontrollen med fisketegn desuden af private opsynsmænd, som udpeges af de lokale lyst- og sportsfiskeriforeninger efter Fiskeridirektoratets godkendelse.

Finansiering

En del af kontrollen varetages i tilknytning til den øvrige ferskvands- og kystnære kontrol, og er derfor principielt finansieret af staten. Der er dog mulighed for at finansiere en begrænset del af kontrollen af de midler, der indbetales gennem fisketegnsafgiften. Dette forudsætter, at der indbetales mere end 20 mill. kr. i afgift.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Se pkt. 2.7.3: Kontrol af nationale regler - saltvand.

2.7.6. Øvrige opgaver (Bugsering/redning)

Bugsering/redning

Formål

Opgaven har til formål at servicere fiskefartøjer, der har behov for assistance. Opgaven vedrører først og fremmest bugsering af fiskefartøjer og anden assistance til søs. Redningstjenesten, der er historisk betinget, udføres for alle fartøjer i danske farvande.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Opgaven foretages med Fiskeridirektoratets skibe, som også anvendes til gennemførelse af fiskerikontrol til søs. Deciderede redningsopgaver, hvor der indgår faremomenter, udføres efter de

almindelige regler i søloven. Opgaven er ikke en speciel myndighedsopgave, idet også private foretagender udøver en sådan virksomhed.

Finansiering

Opgaven er delvist statsfinansieret delvist brugerfinansieret, dels gennem direkte betaling i henhold til gældende takster, dels gennem forsikringsordninger.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Hvad angår ressourceforbruget er der i 1997 afsat 25,0 årsværk og 12,1 mill. kr. til drift.

2.8. Erhvervsfremme

2.8.1. Tilskud til konsulentvirksomhed, vikarordninger og efteruddannelse

Lov nr. 483 af 12. juni 1996 om strukturforanstaltninger vedrørende fiskerisektoren.

Lov nr. 813 af 21. december 1988 om tilskud til jordbrugets konsulentvirksomhed.

Lovbekendtgørelse nr. 875 af 17. december 1991 om tilskud til vikarordninger inden for landbruget.

Lov nr. 17 af 14. januar 1987 om tilskud til efteruddannelse inden for jordbrugserhvervene.

Formål:

Jordbrugets konsulentvirksomhed.

Konsulentordningen sikrer, at den enkelte jordbrugere inden for bestemte og relevante fagområder kan tilbydes en billigere rådgivning. Målet er at kunne bidrage til en gradvis forbedring af de enkelte jordbrugeres driftsresultater. Ordningen er endvidere medvirkende til, at forskningsresultater opsamles og formidles til det primære jordbrug, og dermed bliver anvendt så hurtigt som muligt.

Fiskeriets konsulentvirksomhed.

Formålet med ordningen er at understøtte fiskerierhvervets udvikling og omstilling til de skiftende markedsvilkår, bl.a. gennem formidling af forskningsresultater, uddannelse og finansielle ordninger. Konsulenterne ansættes som rådgivere for foreningernes medlemmer.

Vikarordninger

Formålet med støtte til vikarordninger er at medvirke til at forbedre landmænds og gartneres vilkår gennem mulighed for kvalificeret hjælp til pasning af bedriften under sygdom, barsel, barns første sygedag, efteruddannelse m.v. Tilskuddet ydes til sammenslutninger af ejere og forpagtere af jordbrugsbedrifter.

Efteruddannelse

Formålet med ordningen er at fremme efteruddannelse inden for jordbrugserhvervet. Tilskuddet ydes som kursiststøtte til ejere, forpagtere, bestyrere og brugere af jord- og skovbrugsbedrifter i landbruget samt til disses ægtefæller.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Tilskuddet til jordbrugets og fiskeriets konsulentvirksomhed administreres af Strukturdirektoratet. Inden for hvert erhvervs konsulenttjeneste fordeles tilskudsmidlerne mellem de af Strukturdirektoratet godkendte foreninger i forhold til deres tilskudsberettigede rådgivningsaktiviteter. Tilskuddet udgør en fælles tilskudsprocent for alle foreninger suppleret med faste forhøjede tilskud for rådgivning ydet til særlige målgrupper. Inden for jordbrugets konsulentvirksomhed bliver der således ved rådgivning af nyetablerede jordbrugere, og jordbrugere, der lægger om til økologisk produktion eller bor på en ikke-landfast ø, ydet et forhøjet tilskud.

Finansiering

De nævnte ordninger er statsligt finansieret. For en del efteruddannelseskurser er der dog op til 25 procent EU-medfinansiering.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Inden for jordbrugets konsulentvirksomhed blev der i 1996 ydet tilskud med et samlet beløb på 128,1 mill. kr.

Til fiskeriets konsulentvirksomhed blev der i samme periode ydet tilskud på 1,7 mill. kr.

Til efteruddannelsesordningen blev der i 1996 udbetalt tilskud på i alt 13,7 mill. kr.

I 1996 blev der på vikarordningen ydet tilskud med et samlet beløb på 48,3 mill. kr.

Til varetagelse af opgaverne vedrørende konsulentvirksomhed, vikarordninger og efteruddannelse anvendes der i Strukturdirektoratet ca. 4 årsværk.

2.8.2. Tilskud til produktudvikling vedr. forarbejdning m.v. af jordbrugsprodukter

Lovbekendtgørelse nr. 617 af 18. juli 1995 om tilskud til produktudvikling af jordbrugs- og fiskeriprodukter m.v., som ændret ved lov nr. 480 af 12. juni 1996.

Formål

Lovens formål er gennem tilskud til projekter at fremme udviklingsaktiviteten og rammebetingelserne for udviklingsaktivitet i det primære jordbrug og i de virksomheder, der forarbejder og forædler jordbrugets og fiskeriets produkter. Lovens formål er endvidere at yde

tilskud til aktiviteter, typisk rammeskabende, som kan fremme den erhvervsmæssige udnyttelse af forsknings- og udviklingsprojekternes resultater.

Lovens målgrupper er det primære jordbrug, virksomheder inden for forarbejdning og forædling af jordbrugs- og fiskeriprodukter samt forsknings- og uddannelsesinstitutioner.

Der ydes desuden udviklingstilskud til projekter, som sigter på at afhjælpe særlige indkøringsvanskeligheder i forbindelse med indsamling, forarbejdning, afsætning m.v. af økologisk fremstillede produkter. Derudover ydes udviklingstilskud til udarbejdelse af undervisnings- og informationsmateriale, gennemførelse af forsøgsvirksomhed (herunder markforsøg) og andre foranstaltninger, som har særlig betydning for udvikling af økologisk jordbrug.

Produktudviklingsloven omfatter endvidere Det Fødevareteknologiske Forsknings- og Udviklingsprogram, FØTEK 2, for så vidt angår Fødevareministeriets andel. Programmet omfatter tværministerielle indsatser mellem Fødevareministeriet, Erhvervsministeriet og Forskningsministeriet.

Indsatsen under FØTEK 2 sker primært i form af støtte til erhvervsorienterede samarbejdsprojekter inden for områderne sundhed og ernæring, kvalitet, nye anvendelsesmuligheder for fødevarer, miljø- og arbejdsmiljøvenlige produktionsmetoder samt forbrugerpræferencer- og adfærd.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Projektansøgninger i forbindelse med produktudvikling i forarbejdningssektoren afgøres af Bevillingsnævnet for Jordbrugs- og Fiskeriprodukter med sekretariatsbistand af Strukturdirektoratet, der udfører beslutningerne samt varetager den løbende administration. Projektansøgninger i forbindelse med produktudvikling i det primære jordbrug afgøres af Strukturdirektoratet bistået af Det rådgivende Udvalg for tilskud til produktudvikling i det primære jordbrug. Udvalget har dog afgørelseskompetence vedrørende gruppeprojekter.

Ansøgninger vedrørende økologiske udviklingsprojekter afgøres af Strukturdirektoratet bistået af Det Økologiske Jordbrugsråd.

Ansøgninger vedrørende FØTEK afgøres af Bevillingsnævnet for Jordbrugs- og Fiskeriprodukter.

Finansiering

Ordningen finansieres af staten.

Kvantitativ/ statistisk beskrivelse

I 1996 er der givet tilsagn til 237 ansøgninger vedrørende produktudvikling med et samlet støttebeløb på 221,8 mill. kr.

Der er i 1996 givet tilsagn for 71,7 mill. kr. til økologiske udviklingsprojekter.

Til administration af loven anvendes der i Strukturdirektoratet ca. 9 årsværk.

2.9. Særlige støtteforanstaltninger

2.9.1. Afløsning af grundbyrder

Lov nr. 77 af 27. marts 1929 om afløsning af grundbyrder.

Der er ikke afsat særskilte ressourcer til denne opgave.

2.9.2. Lov om læhegn og tilskud til læplantning

Lovbekendtgørelse nr. 17 af 18. januar 1996 om læhegn og tilskud til læplantning

Formål

Hensigten med loven er at fremme læplantningen med henblik på at nedsætte vindhastigheden over arealer, der benyttes til bl.a. landbrug og gartneri, hvorved afgrødernes vækstbetingelser forbedres.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Strukturdirektoratet har det overordnede ansvar for tilskudsordningen, mens den daglige administration er henlagt til Fællesudvalget for Læplantning. Tilskud til forsknings-, forsøgs- og udviklingsprojekter administreres af Strukturdirektoratet efter indstilling fra Fællesudvalget for Læplantning.

Finansiering

Tilskud til læplantning finansieres af staten med 50 procent medfinansiering fra EU.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

I 1996 er der udbetalt tilskud med et samlet beløb på ca. 25,8 mill. kr.

Til administration af ordningen anvendes der i Strukturdirektoratet mindre end 1

årsværk.

2.9.3. Statsgaranti og ydelsestilskud ved lån til yngre jordbrugere

Lov nr. 397 af 14. juni 1995 om statsgaranti og ydelsestilskud ved lån til yngre jordbrugere.

Formål

Formålet med tilskudsordningen er at forbedre grundlaget for yngre jordbrugeres førstegangsetablering med jordbrug som hovederhverv på egen bedrift.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Afgørelser om bevilling af lån efter loven træffes af Kongeriget Danmarks Hypotekbank og Finansforvaltning (Hypotekbanken). Dansk Landbrugs Realkreditfond yder og administrerer lånene.

Strukturdirektoratet er klageinstans med hensyn til Hypotekbankens afgørelser vedrørende lovens uddannelseskrav.

Finansiering

Ordningen finansieres af staten med 50 procent medfinansering fra EU af ydelsestilskuddet.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Til administration af ordningen anvendes der i Strukturdirektoratet ca. 2 årsværk.

Der blev i 1996 udbetalt ydelsestilskud på i alt 87,9 mill. kr.

2.9.4. Statsgaranti og ydelsestilskud ved lån til yngre fiskere

Lov nr. 483 af 12. juni 1996 om strukturforanstaltninger vedrørende fiskerisektoren.

Ordningen iværksættes når Europa-Kommissionens godkendelse foreligger. Nærmere regler vil blive fastsat i en bekendtgørelse.

Formål

Ordningen skal lette yngre fiskeres etablering som selvstændige erhvervsfiskere ved anskaffelse af eget fartøj. Ordningen er i øvrigt en parallel til ordningen for yngre jordbrugere.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Afgørelser om støtte og lån efter loven træffes af Fiskeribanken. Hypotekbanken fungerer som forretningsfører for Fiskeribanken. Fiskeribankens afgørelser kan ikke påklages til anden administrativ myndighed. Afgørelser kan tages op i bestyrelsen, som har det endelige ansvar.

Finansiering

Ordningen finansieres af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Det forventes, at 30-40 erhvervsfiskere årligt vil kunne opnå støtte og lån efter ordningen. Det er i lovforslaget anslået, at der vil blive anvendt 1 årsværk til administrationen.

2.10. Andet/tværgående lovgivning

2.10.1. Landboretlige opgaver

Lov nr. 592 af 12. december 1984 om kapitelstakster

Lov nr. 271 af 22. maj 1986 om høstpant

Lovbekendtgørelse nr. 799 af 11. december 1987 om hegn

Lovbekendtgørelse nr. 818 af 11. december 1987 om mark og vejfred

Lovbekendtgørelse nr. 503 af 29. juni 1990 om bekæmpelse af muldvarpe og mosegrise

Formål

Hegnsloven regulerer forhold vedrørende hegn, der har en eller flere af følgende funktioner: markering af ejendomsskel, beskyttelse mod uønsket færdsel, lævirkning samt beskyttelse af privatlivet ved boligbebyggelse.

Mark- og Vejfredsloven regulerer hovedsagelig erstatningsforholdene i forbindelse med skade forvoldt af husdyr.

Lov om høstpant fastsætter de betingelser, under hvilke ejeren eller brugeren af en landbrugsejendom kan stifte pant i ejendommens afgrøder til sikkerhed for betaling af gæld, der er opstået i forbindelse med køb af rå- og hjælpestoffer, der er anvendt i produktionen.

Lov om kapitelstakster fastlægger grundlaget for Danmarks Statistiks beregning af kapitelstaksterne, der hovedsagelig anvendes i forbindelse med regulering af forpagtningsafgiften for landbrugsejendomme, hvor forpagtningsafgiften er afhængig af ændringer i markedsprisen for korn.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Med hensyn til lov om høstpant og lov om kapitelstakster har Fødevareministeriet ingen administrative beføjelser, og Strukturdirektoratets virksomhed er begænset og normalt alene af vejledende karakter.

Kapitelstaksterne beregnes af Danmarks Statistik på grundlag af indberetninger om de gennemsnitlige salgspriser, som landmændene har opnået for korn.

Strukturdirektoratet varetager følgende opgaver efter hegnsloven:

- Klager over kommunalbestyrelsens afgørelser vedrørende hegnsynsmænd med hensyn til nægtelse af fritagelse for hvervet og afskedigelse.

- Ansøgning om tredjeinstansbevilling.
- Ansøgning om oprejsningsbevilling.
- Klager over statsamtets afslag på ansøgning om fri proces.

Strukturdirektoratet behandler følgende sager efter mark- og vejfredsloven:

- Ansøgning om oprejsningsbevilling.
- Klager over kommunalbestyrelsens afgørelser vedrørende vurderingsmænd med hensyn til nægtelse af fritagelse for hvervet og tilbagekaldelse af beskikkelse.

Med hensyn til bekæmpelse af muldvarpe og mosegrise er kompetencen ved ovennævnte lovbekendtgørelse udlagt til kommunerne.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der er alene afsat ressourcer til administration af hegnsloven og mark- og vejfredsloven, hvor der anvendes ca. 1 årsværk.

2.10.2. Øvrige opgaver (forskning og udvikling, landlegatet, Danske Fiskeres Kulturelle Fond, tilsyn med Dansk Landbrugs Realkreditfond, fiskeribankordningen)

Forskning og udvikling

Forsknings- og udviklingsaktiviteterne har hjemmel på den årlige Finanslov.

Formål

Sektorforskningen under Fødevareministeriet har til formål gennem forskning og forsøg at opbygge, indsamle og formidle viden om produktionsmetoder, produkter, sygdomsforebyggelse og sygdomsbekæmpelse til gavn for jordbrugs- , fiskeri- og fødevaresektoren og for samfundet.

Fødevareministeriet yder tilskud til forsknings-, forsøgs- og udviklingsaktiviteter inden for landbrug, gartneri, fiskeri og fødevarer.

Fødevareministeriet yder endvidere tilskud til forsøgsfiskeri og videnskabelige undersøgelser, der udføres med henblik på undersøgelser af alternative fiskemuligheder og fangsttekniker samt tilrettelæggelse af nye produktioner og afsætning heraf.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Forskningen udføres på 4 egentlige forskningsinstitutioner under Fødevareministeriet inden for områderne planteavl, husdyrbrug, økonomi, skadedyr og fiskeri. Hertil kommer forskning på fødevareområdet og det veterinære område, der udføres på institutioner med andre hovedopgaver end forskning.

Fødevareministeriet har i henhold til Lov nr. 120 af 4. marts 1996 om Danmarks Forskningsråd og offentlige forskningsudvalg og ændring af lov om Forskningspolitisk Råd og forskningsråd nedsat Fødevareministeriets Rådgivende Forskningsudvalg, der rådgiver ministeren om ministeriets forskningsaktiviteter og om anvendelsen og fordelingen af ministeriets forskningsbevillinger. Dette udvalg afløste pr. 1. januar 1997 Det Rådgivende Forskningsudvalg for Landbrug og Gartneri, som

indtil da udførte tilsvarende opgaver.

Tilskud til forsøgsfiskeri m.v. ydes efter indstilling fra et bredt sammensat forsøgsfiskeriudvalg. Bevillingen anvendes til tilskud til forsøgsfiskeri og videnskabelige undersøgelser, der udføres med henblik på undersøgelser af alternative fiskemuligheder og fangstmetoder samt tilrettelæggelse af nye produktioner og afsætning heraf.

Finansiering

For de 4 sektorforskningsinstitutioner under Fødevareministeriet udgjorde driftsbevillingen i 1996 638,6 mill. kr. Hertil kommer tilskud til forskningsaktiviteter inden for jordbrugets og fiskeriets forsknings- og forsøgsområde, som i finansåret 1996 udgjorde 129,6 mill. kr. Tilskudsbevillingerne anvendes til forsknings- og forsøgsaktiviteter ved offentlige og private forskningsinstitutioner, herunder Fødevareministeriets forskningsinstitutioner.

Tilskudsudbetalinger til forsøgsfiskeri udgjorde i 1996 6,3 mill. kr.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Til varetagelse af opgaver i forbindelse med forskningsområdet anvendes der i Strukturdirektoratet ca. 13 årsværk.

Landlegatet

Det formelle grundlag for Landlegatet er et generelt aktstykke fra 1984 samt årlige aktstykker, hvorved de årlige udbetalinger bevilges.

Formål

Landlegatet kan yde økonomisk støtte til personer, institutioner og sammenslutninger, fortrinsvis til gennemførelse af aktiviteter, der

- Kan forbedre landbefolkningens indtjeningsmuligheder.
- Kan medvirke til at øge trivslen på landet.
- Kan øge viden af betydning for dansk landbrugsproduktion i videste forstand.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Uddelingen foretages af et udvalg, der består af departementschefen, en repræsentant fra De danske Landboforeninger og en repræsentant fra Dansk Familielandbrug. Strukturdirektoratet varetager sekretariatsopgaverne.

Finansiering

Uddelingen af midler finansieres via en del af overskuddet fra landbrugslotteriet. Udgifter forbundet med administrationen finansieres af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

I 1996 indkom der 250 ansøgninger inden for ansøgningsfristen, og Landlegatet uddelte ved den seneste årlige uddeling ca. 1,7 mill. kr.

Til varetagelsen af disse opgaver er der afsat mindre end 1 årsværk.

Danske Fiskeres Kulturelle Fond

Fundatsen for fonden.

Formål

Fonden yder bl.a. tilskud til den enkelte fisker, som ønsker en videregående uddannelse, samt til foreninger eller sammenslutninger, der har til formål at give unge fiskere undervisning.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Fondsbestyrelsen består af departementschefen og 2 fiskeriforeningsformænd. Strukturdirektoratet er sekretariat for bestyrelsen.

Sekretariatsarbejdet består i at tilrettelægge og gennemføre bestyrelsesmøder, at indstille uddeling af midler, at føre fondens regnskab samt varetage fondens forpligtelser over for skattemyndigheder, legathåndbøger, fiskeriskoler m.v.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Til varetagelsen af disse opgaver er der afsat ca. 0,2 årsværk.

Tilsyn med Dansk Landbrugs Realkreditfond

Lovbekendtgørelse nr. 647 af 2 juli 1996 om Dansk Landbrugs Realkreditfond,

Formål

Tilsynet med de finansielle institutioner har som en af sine væsentlige opgaver at bevare investors og låntagers tillid til den finansielle sektor.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Tilsynet med Dansk Landbrugs Realkreditfond varetages af Fødevareministeriet.

Finansiering

Dansk Landbrugs Realkreditfond afholder de samlede udgifter i forbindelse med tilsynet.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Til opgaven anvendes mindre end 1 årsværk.

Fiskeribankordningen

Fiskeribanken er oprettet ved lov, jf. lovbekendtgørelse nr. 889 af 22. november 1995.

Formål

Formålet er at yde lån til dansk fiskeri og akvakultur. Staten har stillet en grundfond på 40 mill. kr. til rådighed for bankens virksomhed. Midler til udlån tilvejebringes ved obligationsudstedelse. Iflg. loven kan andre opgaver henlægges til banken.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Fiskeribanken ledes af en bestyrelse, som beskikkes af fødevareministeren (5 medlemmer) og finansministeren (1 medlem). Hypotekbanken er forretningsfører for banken.

Administrationen varetages af Hypotekbanken.

Finansiering

De administrative udgifter, som i 1996 udgjorde 8,9 mill. kr., dækkes af bidrags- og gebyrindtægter fra låntagerne.

Kvantitativ beskrivelse

De samlede udlån udgjorde ved udgangen af 1996 1.507 mill. kr. I 1996 udgjorde lånetilsagn 115,5 mill. kr.

3. Beskrivelse af opgaver på ministeriets område, der løses af selskaber eller private organisationer

3.1.1. Administration af produktions- og promilleafgiftsfondene

Lov nr. 414 af 13. juni 1990 om administration af Det Europæiske Fællesskabs forordninger om markedsordninger for landbrugsvarer m.v. (Bemyndigelsesloven)

Lov nr. 482 af 12. juni 1996 om administration af Det Europæiske Fællesskabs forordninger på fiskeriets område og administration af produktionsafgifter m.v. (Bemyndigelsesloven på fiskeriets område)

Formål

Der er oprettet 2 promilleafgiftsfonde: Promilleafgiftsfonden for landbrug og Promilleafgiftsfonden for frugtavlen og gartneribruget. Promilleafgiftsfondenes midler anvendes til fælles erhvervsøkonomiske foranstaltninger i forbindelse med afsætningsfremme, forskning og forsøg, produktudvikling, rådgivning, uddannelse, kontrol, sygdomsforebyggelse og -bekæmpelse samt foranstaltninger, som fødevareministeren i øvrigt giver tilladelse til. Ligeledes kan midlerne anvendes til kontrol i forbindelse med finansiering af ovennævnte formål.

Promilleafgiftsfonden for landbrug yder tilskud til produktionsafgiftsfondene inden for landbrugsområdet. Desuden ydes tilskud til Landbrugets Rådgivningscenter, Landbrugets Eksportfremmeudvalg og Landskontoret for Planteavl. Tilskuddene anvendes til finansiering af ovennævnte erhvervsøkonomiske foranstaltninger.

Promilleafgiftsfonden for frugtavlen og gartneribruget yder tilskud direkte til ovennævnte foranstaltninger.

Der er oprettet 12 produktionsafgiftsfonde på landbrugsområderne, svin, mælk, kvæg, fjerkræ, får, heste, kaniner, pelsdyr, frø, planter, sukkerroer og kartofler, samt en på området for gartneri og frugtavl.

Produktionsafgiftsfondenes midler anvendes til finansiering af ovennævnte erhvervsøkonomiske foranstaltninger.

Inden for fiskeriet kan produktionsafgiftsfondenes midler anvendes til fiskepleje, forbedring og tilpasning af fiskeri- og akvakulturstrukturerne, rådgivning, uddannelse, sygdomsforebyggelse, sygdomsbekæmpelse og kontrol samt erhvervsøkonomiske foranstaltninger, herunder afsætningsfremme, forskningsprojekter og forsøg samt i øvrigt foranstaltninger, som fødevareministeren giver tilladelse til. Ligeledes kan midlerne anvendes til kontrol i forbindelse med finansiering af ovennævnte formål.

Der er endnu ikke oprettet nogen produktionsafgiftsfonde inden for fiskeriet, men inden udgangen af 1997 forventes der oprettet en produktionsafgiftsfond for fisk generelt.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Promille- og produktionsafgiftsfondene ledes af bestyrelser, som er udpeget af fødevareministeren.

Den daglige administration af fondene er delegeret til landbrugets og gartneriets erhvervs- og brancheorganisationer.

Fødevareministeriet udøver tilsyn med fondene med henblik på at sikre, at midlerne anvendes i overensstemmelse med Bemyndigelsesloven og EU´s statsstøtteregler samt de udstedte regnskabs- og revisionsinstrukser. Endvidere består tilsynet i at sikre, at midlerne anvendes på en økonomisk forsvarlig måde. Fondenes budgetter og årsregnskaber godkendes af ministeriet. Der udarbejdes årligt en rapport til Folketinget om promille- og produktionsafgiftsfondenes virksomhed i foregående regnskabsår.

Finansiering

Promilleafgiftsfondene finansieres via provenu af afgifter på bekæmpelsesmidler, desuden modtager Promilleafgiftsfonden for landbrug midler i form af agromonetær kompensation (EU-midler).

Produktionsafgiftsfondenes aktiviteter finansieres delvist gennem tilskud fra promilleafgiftsfondene og dels gennem produktionsafgifter, der opkræves med hjemmel i bemyndigelsesloven.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Promilleafgiftsfonden for landbrug udbetalte i 1996 i alt 158,6 mill. kr. Heraf anvendtes 76,7 mill. kr. til generelle aktiviteter inden for landbruget via tilskuddene til Landbrugets Rådgivningscenter, Landbrugets Eksportfremmeudvalg og Landskontoret for Planteavl. De resterende 81,9 mill. kr. ydes som tilskud til produktionsafgiftsfondene, hvoraf den agromonetære kompensation udgør 5,0 mill. kr.

Der blev i 1996 indbetalt 273,7 mill. kr. i produktionsafgifter til produktionsafgiftsfondene inden for landbrug.

Samlet blev der i 1996 anvendt 436,4 mill. kr. (inkl. overførsler fra tidligere år) til erhvervsøkonomiske foranstaltninger inden for landbrugsområdet finansieret via promille- og produktionsafgiftsfondene inden for landbruget.

Promilleafgiftsfonden for frugtavlen og gartneribruget udbetalte i 1996 ca. 6,4 mill. kr. Der blev i 1996 indbetalt 8,0 mill. kr. i produktionsafgifter til Produktionsafgiftsfonden for frugt og gartneriprodukter. Samlet blev der i 1996 anvendt ca. 14,7 mill. kr. (inkl. overførsler fra tidligere år) til erhvervsøkonomiske foranstaltninger inden for frugtavlen og gartneribruget finansieret af promille- og produktionsafgiftsfondene inden for frugtavlen og gartneribruget.

Til varetagelse af tilsynsopgaver (m.v.) i Fødevareministeriet anvendes der ca. 3 årsværk.

3.1.2. Administration af mælkekvoter

Lovbekendtgørelse nr. 65 af 9. februar 1996 om administration af Det Europæiske Fællesskabs forordninger om markedsordninger for landbrugsvarer m.v.

Området er endvidere kraftigt reguleret via et stort antal EF-forordninger - se nærmere afsnit 2.1.4.

Formål

Ordningen er en produktionsregulerende foranstaltning, der har til formål at styre omfanget af produktion af mælk i EU. Der udbetales ikke støtte efter ordningen.

Hvert medlemsland har en mælkekvote, hvis overskridelse udløser betaling af tillægsafgift på 115 procent af den politisk fastsatte målpris på mælk. Mælkekvoten er opdelt på en mælkekvote til leverancer (når mælken leveres til mejeri) og en mælkekvote til direkte salg. Mælkekvoten på medlemsstatsniveau er fordelt mellem et antal producenter. Overskridelse af producenternes individuelle kvote til leverancer eller til direkte salg udløser betaling af tillægsafgift.

Der er i retsgrundlaget fastlagt detaljerede regler for overdragelse af kvoter, køb (ophør) og salg (tildeling) af kvoter samt indberetning og betaling af tillægsafgift.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Administrationen af ordningen vedrørende producenter, der leverer mælk til mejeri, herunder opkrævning af tillægsafgift, varetages af Danske Mejeriers Mælkeudvalg efter delegation fra Fødevareministeriet. Mælkeudvalget er en privat selvejende institution, der er stiftet af Danske Mejeriers Fællesorganisation med det formål at forsyne de danske mejerier med mælk fra danske producenter. Plantedirektoratet er kontrolmyndighed. EU-direktoratet er klageinstans for de afgørelser Danske Mejeriers Mælkeudvalg træffer på kvoteområdet for leverancer. EU-direktoratet fører desuden tilsyn med Danske Mejeriers Mælkeudvalgs varetagelse af de uddelegerede opgaver.

Danske Mejeriers Mælkeudvalg er godkendt som opkøber af mælk i Danmark efter EU-reglerne.

Finansiering

Staten yder et årligt tilskud på 3,1 mill. kr. til Mælkeudvalget for administrationen af ordningen.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der er ca. 13.400 mælkeproducenter i Danmark, der leverer mælk til mejeri. Mælkeudvalget behandler ca. 3000 ansøgninger årligt, fordelt på ca. 2200 ansøgninger om overdragelse af kvoter, ca. 350 ansøgninger om køb (ophør) og ca. 450 ansøgninger om salg (tildeling) af kvoter.

Mælkeudvalget anvender ca. 22 årsværk til administration af mælkekvoteordningen.

Koordinationsmekanismer

Der afholdes møder flere gange om året mellem Mælkeudvalget, EU-direktoratet og Fødevareministeriets departement med henblik på drøftelse af generelle spørgsmål.

På EU-plan eksisterer en forvaltningskomite for mælk og mejeriprodukter. Fødevareministeriet har en fast repræsentant i komiteen.

3.1.3. International transport af letfordærvelige fødevarer

Lov nr. 538 af 17. november 1976 om transport af letfordærvelige levnedsmidler.

Formål

Formålet med ordningen er at sikre, at Danmark opfylder traktaten om international transport af letfordærvelige levnedsmidler (ATP).

Reglerne angiver betingelserne for grænseoverskridende transport ad landevej eller på jernbane af letfordærvelige fødevarer til et land, der har tiltrådt ATP-traktaten. Endvidere er der i reglerne fastsat bestemmelser om kontrol og finansiering af ordningen.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Afprøvning, godkendelse og eftersyn af transportmateriel foretages af ATP-materielkontrollen under Slagteriernes Forskningsinstitut. Et af fødevareministeren nedsat ATP-udvalg med repræsentanter for vognmands-, landbrugs- og fiskerierhvervet bistår ved administration af ATP-loven. Kontrol af transportmateriel ved indførsel fra tredjelande varetages af Veterinær- og Fødevaredirektoratet og Told- og Skattestyrelsen. Kontrol af transportmateriel i forbindelse med samhandel varetages af politiet. Veterinær- og Fødevaredirektoratet står for udarbejdelse af regler, mødevirksomhed i forbindelse med ændring af traktatteksten, samt afregning af indtægter og udgifter over for Slagteriernes Forskningsinstitut og gennemgang og godkendelse af ATP-materielkontrollens budget og regnskab.

Finansiering

Udgifterne ved ATP-kontrollen, herunder udgifterne til ATP-udvalget, afholdes af Slagteriernes Forskningsinstitut, og refunderes af Veterinær- og Fødevaredirektoratet. Til finansiering af ordningen opkræver Slagteriernes Forskningsinstitut på vegne af Veterinær- og Fødevaredirektoratet betaling for godkendelse og syn af ATP-transportmateriel. De samlede indtægter og udgifter er anført på finansloven. Det er forudsat, at Slagteriernes Forskningsinstituts udgifter ved ATP-materielkontrollen dækkes ved de opkrævede indtægter. Udgifterne ved det arbejde, der udføres af Veterinær- og Fødevaredirektoratet, Told- og Skattestyrelsen og politiet, dækkes over de ordinære bevillinger inden for hvert område.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

ATP-materielkontrollen har i kalenderåret 1996 udstedt 1456 certifikater på grundlag af en samlet bruttotilgang af materiel på 777 transportenheder (vogne/anhængere). Ved udgangen af 1996 var der herefter 4393 godkendte enheder i Danmark fordelt på 346 ejere. Der findes ikke materiale til kvantificering af arbejdet under Veterinær- og Fødevaredirektoratet, politiet og Told- og Skattestyrelsen.

3.1.6. Andet (Opgaver vedr. kontrol af præ-basisavl (læggekartofler), lov om husdyravl, Det Centrale Husdyrbrugsregister (CHR), Fællesudvalget for læplantning, Finansieringsfondene, kvalitetsbedømmelse og undersøgelse for antibiotika i mælk, salg af fisketegn)

Kontrol af præ-basisavl (læggekartofler)

Kontrol af præ-basisavlen af læggekartofler udføres af De danske Landboforeninger og Dansk Familielandbrug efter bemyndigelse fra fødevareministeren og efter retningslinier fastsat af Plantedirektoratet.

Opgaver i henhold til lov om husdyravl

Veterinær- og Fødevaredirektoratet varetager de overordnede myndighedsopgaver i henhold til lov nr. 299 af 24. april 1996 om husdyravl. Den løbende administration, herunder stambogsføring, varetages af en række godkendte organisationer og private foreninger. Der er godkendt stambogsførende organisationer for kvæg, svin, heste, får og geder.

Opgaver vedrørende Det Centrale Husdyrbrugsregister (CHR)

Lovbekendtgørelse nr. 381 af 7. juni 1993 om husdyrsygdomme.

Lov nr. 1106 af 21. december 1994 om Zoonoser.

Det Centrale Husdyrbrugsregister (CHR) er oprettet af Fødevareministeriet med hjemmel i husdyrsygdomslovens § 10 a, som følge af at den veterinære kontrol har ændret karakter fra en grænsekontrol til en kontrol på dyrenes oprindelsessted på grund af bortfaldet af EF's indre grænser pr. 1. januar 1993. Registeret indeholder oplysninger om samtlige husdyrbesætninger i Danmark af bl.a. dyrearterne kvæg, svin, får, geder og diverse fjerkræ- og vildtarter. Registerets ajourføres løbende på grundlag af indberetninger fra husdyrbrugerne. Ministeriet har overdraget denne del af det praktiske ajourføringsarbejde til Landbrugets Rådgivningscenter, der løser opgaven via de lokale landbocentre. Andre oplysningstyper, herunder sygdomsoplysninger, ajourføres af Veterinær- og Fødevaredirektoratet.

Fællesudvalget for læplantning

I henhold til bekendtgørelse nr. 17 af 18. januar 1996 af lov om læhegn og tilskud til læplantning varetager Fællesudvalget for Læplantning den daglige administration af tilskudsordningen.

Finansieringsfondene

Finansieringsfondene er private fondskonstruktioner, som er oprettet på grundlag af statsmidler. Fondsmidlernes status som "statsmidler af særlig karakter" betyder, at fondene er omfattet af rigsrevisionslovens §§ 4 og 6. Finansieringsfondene er undtaget fra fondslovgivningen under hensyn til det særlige tilsyn Fødevareministeriet og Rigsrevisionen fører med fondene.

Ministeriets arbejdsopgaver omfatter varetagelse af de opgaver, der efter lovgivningen er tillagt fondsmyndigheden, f.eks. spørgsmål om evt. godkendelse af kapitalforbrug, forhåndsgodkendelse af ekstraordinære dispositioner, fondsvedtægternes overholdelse m.v.

Kvalitetsbedømmelse og undersøgelse for antibiotika i mælk

Steins Laboratorium undersøger leverandørmælken i henhold til:

1. Landbrugsministeriets bekendtgørelse nr. 801 af 14. december 1989 om kvalitetsbedømmelse og kvalitetsafregning af mælk leveret til mejerivirksomheder.
2. Instruks for mejerivirksomheder vedrørende kvalitetsbedømmelse og kvalitetsafregning af mælk.

Salg af fisketegn.

Med henblik på at lette erhvervelsen af fisketegn har Fiskeridirektoratet udliciteret administration af salg af fisketegn gennem 200 udsalgssteder (turistforeninger og campingpladser) til et privat firma. Et privat revisionsfirma er samtidig engageret til at revidere udsalgsstederne.

Det private firma fører endvidere Fiskeridirektoratets register over fritidsfiskere og indløsere af 12 måneders fisketegn, ligesom de genudsender GIRO-kort, når fisketegnene udløber.

Fiskeriopsynsmænd, der fører tilsyn med ferskvandfiskeriloven og fisketegnsloven, og som er

ansat med hjemmel i ferskvandsfiskeriloven, ansættes af private foreninger, men godkendes af Fiskeridirektoratet.

4. Administration af støtteordninger under EU-strukturfondene

Opgavekommisionen har anmodet Fødevareministeriet om en oversigt over administrationen i Danmark af Landbrugsfonden (Udviklingssektionen).

Administration af støtteordninger

Mål 5a - landbrug

Mål 5a tilsigter at fremme udviklingen i landdistrikterne ved at fremskynde tilpasningen af landbrugsstrukturerne, som led i reformen af den fælles landbrugspolitik.

Støtteordningerne i relation til landbrugsbedrifterne omfatter investeringsstøtte (forbedringsordningen), etableringsstøtte (yngre jordbrugerordningen) samt efteruddannelse. Herudover ydes der investeringsstøtte til forarbejdningessektoren (strukturprojekter).

Den samlede EU-ramme, som er tildelt Danmark under mål 5a for årene 1994-1999, er 127 mill. ECU. Heraf tildeles forbedringsordningen 62,7 mill. ECU, efteruddannelsesordningen 0,7 mill. ECU, ordningen for yngre jordbrugere 27,8 mill. ECU og ordningen for strukturprojekter 26,7 mill. ECU. Hertil kommer efteruddannelse under andre ministerier, i alt 9,1 mill. ECU.

Forbedringsordningen

Forbedringsordningen administreres af Strukturdirektoratet. Ansøgning om tilskud indsendes til Strukturdirektoratet, der tager stilling til ansøgningen.

Når de forudsatte investeringer er gennemført, udfærdiger ansøgeren en indberetning, som sammen med regnskabsoversigt og regnskabsbilag for investeringerne sendes til den lokale jordbrugskommission.

Jordbrugskommissionen gennemgår indberetningen og foretager derefter en kontrol af bedriften. Strukturdirektoratet tager på grundlag af jordbrugskommissionens vurdering stilling til, om indberetningen kan godkendes, og giver ansøger meddelelse herom.

Med henblik på at kontrollere grundlaget for den udarbejdede ansøgning indkalder Strukturdirektoratet stikprøvevis det regnskabsmateriale m.v., der ligger til grund for udarbejdelse af ansøgningen.

Yngre jordbrugere

Ansøgning om støtte indsendes til Hypotekbanken, der tager stilling til, om støtte kan bevilges. Ansøgningens oplysninger skal være attesteret af en særlig sagkyndig konsulent. Hvis der kan bevilges støtte, udbetaler Dansk Landbrugs Realkreditfond (DLR), når de fornødne dokumenter er indsendt, et statsgaranteret lån. Herefter forestår DLR administrationen af lånene. Strukturdirektoratet varetager administrationen af ydelsestilskud.

Efteruddannelse

Forud for et kursusår indsender kursusarrangører, landbrugsskoler og lokale jordbrugsorganisationer ansøgninger om godkendelse af planlagte kurser til Strukturdirektoratet. Strukturdirektoratet giver kursusarrangørerne meddelelse om, hvorvidt kurserne kan godkendes som tilskudsberettigede.

Når et godkendt kursus er gennemført, indsender kursusarrangøren udbetalingsanmodning, der er bilagt oplysning om de enkelte kursusdeltagere til Strukturdirektoratet, der udbetaler tilskuddet til kursusarrangøren. Jordbrugerens pris for kurset nedsættes ved tilskuddet fra Strukturdirektoratet.

Strukturprojekter

Ordningen administreres af Strukturdirektoratet, der bistået af det rådgivende Strukturprojektudvalg, som er sammensat af repræsentanter fra Fødevareministeriet og berørte erhvervsorganisationer, foretager udvælgelsen blandt de projekter, der kvalificeres som støtteberettigede.

Mål 5a - fiskeri

EU-fonden FIUF skal bidrage til varig, bæredygtig ligevægt mellem ressourcerne og udnyttelsen af disse, styrket konkurrenceevne i fiskerisektoren samt forbedret forsyning med fiskeriprodukter og forædlingen heraf.

Til det danske program er der afsat 139,9 mill. ECU for perioden 1994-1999.

De vigtigste ordninger under FIUF omfatter tilskud til:

- Modernisering af fiskeflåden
- Oplægning og ophugning af fiskefartøjer
- Afsætningsfremme
- Investeringer i akvakulturbrug og forarbejdningsvirksomheder.

Fiskeriordningerne administreres af Strukturdirektoratet. Tilsagn gives på baggrund af en ansøgning med en nøjagtig projektbeskrivelse. Forud for udbetalingen skal der afleveres et regnskab udarbejdet efter bestemte retningslinier. Udbetaling forudsætter regnskabets godkendelse.

Der skal foretages kontrol på stedet af de centrale myndigheder i mindst 5 pct. af tilskudssagerne.

I Overvågningsudvalget for FIUF deltager de danske myndigheder, Europa-Kommissionen og erhvervsorganisationerne. Her drøftes ordningernes indhold og retningslinier for gennemførelsen heraf.

Mål 5b og LEADER II - landdistrikter

Mål 5b-foranstaltningen sigter på at fremme udviklingen af landdistrikterne. Projekter under fællesskabsinitiativet LEADER II har til formål at understøtte denne udvikling. Projekter under mål 5b-ordningen kan omfatte omstrukturering og miljøbeskyttelse i jordbruget, virksomhedsudvikling og landboturisme. Emnerne inden for LEADER II-ordningen er erhvervelse

af kompetence, fornyelse i landdistrikter og tværnationalt samarbejde.

Der er til mål 5b- og LEADER II-foranstaltninger i perioden 1994-1999 i Danmark under Landbrugsfonden afsat henholdsvis 21,6 mill. ECU og 3,3 mill. ECU. Landbrugsfondens andel af den samlede EU-støtteramme for mål 5b- og LEADER II-foranstaltninger udgør 40 pct.

Mål 5b-ordningen administreres af Strukturdirektoratet, for så vidt angår Landbrugsfonden. Strukturdirektoratet er koordinerende myndighed i forhold til Erhvervsfremme Styrelsen og Arbejdsmarkedsstyrelsen, der også er strukturfondsansvarlige inden for de to ordninger. Strukturdirektoratet er sekretariat for Overvågningsudvalget, der skal overvåge programmernes gennemførelse og træffe beslutninger om eventuelle tilpasninger. I Overvågningsudvalget deltager de danske myndigheder, Europa-Kommissionen og de berørte erhvervsorganisationer m.v.

I henhold til en administrationsaftale med Amtsrådsforeningen i Danmark og Kommunernes Landsforening træffer Strukturdirektoratet på landbrugsområdet afgørelse om tilsagn eller afslag om støtte efter indstillinger fra regionale forretningsudvalg. Efter behov inddrages Sammenslutningen af Danske Småøer, arbejdsmarkedets parter, uddannelses- og forskningsinstitutioner m.fl.

Samtlige projekter under mål 5b- og LEADER II-ordningerne underkastes administrativ kontrol, og mindst 5 pct. af projekterne kontrolleres på stedet. Derudover foretages der en overordnet kontrol med ordningernes gennemførelse.

Revisorer attesterer bl.a., at revisionen har omfattet samtlige godkendte, projektrelaterede udgifter. Ved udbetaling af sidste rate udarbejdes en rapport om resultatet af projektets gennemførelse.

Den fysiske kontrol på stedet gennemføres så vidt muligt i samarbejde med den konsulent eller revisor, der har været involveret i projektet.

PESCA

Formålet med PESCA er at sætte fiskerisektoren i stand til at gennemføre en omstilling som følge af ændrede vilkår i erhvervet, at hjælpe med at klare de sociale og økonomiske følger heraf samt at bidrage til diversificering i de fiskeriafhængige områder ved hjælp af jobskabende aktiviteter. PESCA skal supplere den allerede eksisterende strukturfondsstøtte under FIUF, Regionalfonden og Socialfonden.

Programmet omfatter fiskeriafhængige områder i Danmark, i alt 38 kommuner. Herunder kommuner, hvor fiskerierhvervene udgør grundlaget for den lokale økonomi, kommuner med et betydeligt antal fartøjer i forhold til størrelse, samt kommuner som indgår i et sammenhængende fiskeriafhængigt område.

PESCA-programmet er opdelt i 4 hovedfelter:

1. Foranstaltninger i fiskerisektoren
2. Omstillingsforanstaltninger i fiskerisektoren
3. Omstillingsforanstaltninger uden for fiskerisektoren
4. Andre projekter af generel karakter i fiskerisektoren

EU's strukturfonde forudses at bidrage med 16,40 mill. ECU til PESCA-initiativet i Danmark i perioden 1994-1999, heraf 5,0 mill. ECU fra Regionalfonden, 4,13 mill. ECU fra Socialfonden og 7,27 mill. ECU fra Fiskerifonden.

Administrationen af PESCA varetages i Danmark af Strukturdirektoratet, Erhvervsfremme Styrelsen og Arbejdsmarkedsstyrelsen med bistand fra de regionale myndigheder. Strukturdirektoratet er ansvarlig for den overordnede koordination.

Forud for Strukturdirektoratets behandling af ansøgningerne høres de regionale myndigheder for bl.a. at sikre projekternes overensstemmelse med regionale og lokale erhvervsstrategier, lokal- og regionalplanlægning m.v.

En aftale om retningslinier for de regionale myndigheders deltagelse i administrationen af støtteordningen er under forberedelse. En formaliseret aftale træder i kraft, når der med Amtsrådsforeningen i Danmark, Kommunernes Landsforening, SID og Danmarks Fiskeriforening er opnået enighed om formen for det decentrale arbejde.

Med henblik på koordination af ansøgninger og for at opnå større integration og sammenhæng i indsatsen skal der i forhold til programmet nedsættes et forretningsudvalg bestående af de fondsansvarlige myndigheder. Forretningsudvalget er tillige det forum, hvor udmøntningen af opfølgning, kontrol og evaluering foretages.

Til overvågning af programmet er der nedsat et Overvågningsudvalg, hvis forpligtelser er beskrevet i programmets gennemførelsesbestemmelser.

Bilag til afsnit 2.1. Markedsordninger

Oversigt over de væsentligste rådsforordninger, der udgør en del af retsgrundlaget for administrationen i Danmark af EU's markedsordninger

Eksportstøtte og licensadministration

RFO (EØF) 2727/75 af 29. oktober 1975 om den fælles markedsordning for korn og de tilsvarende bestemmelser i de øvrige markedsordninger.

RFO (EØF) 386/90 af 12. februar 1990 om kontrol i forbindelse med udførsel af landbrugsprodukter, der giver ret til udbetaling af restitutioner og andre beløb.

RFO (EF) 1469/95 af 22. juni 1995 om foranstaltninger, der skal træffes over for visse erhvervsdrivende, der drager fordel af transaktioner finansieret af EUGFL, Garantisektionen.

Der er senere ændringer til forordningerne.

Forarbejdningsstøtte og andre virksomhedsrelaterede ordninger

RFO (EØF) 804/68 af 27. juni 1968 om den fælles markedsordning for mælk og mejeriprodukter.

RFO (EØF) 986/68 af 15. juli 1968 om fastsættelse af almindelige regler for ydelse af støtte til skummetmælk og skummetmælkspulver til foderbrug.

RFO (EØF) 987/68 af 15. juli 1968 om de almindelige regler for ydelse af støtte til skummetmælk, som er blevet forarbejdet til kasein og kaseinater.

RFO (EØF) 1766/92 af 30. juni 1992 om den fælles markedsordning for korn.

RFO (EF) 1868/94 af 27. juli 1994 om en kvoteordning for produktion af kartoffelstivelse.

RFO (EØF) 1418/76 af 21. juni 1976 om den fælles markedsordning for ris.

RFO (EF) 603/95 af 21. februar 1995 om den fælles markedsordning for tørret foder.

RFO (EØF) 2073/92 af 30. juni 1992 om fremme af forbruget i fællesskabet og udvidelse af

markederne for mælk og mejeriprodukter.

RFO (EØF) 1079/77 af 17. maj 1977 om en medansvarsafgift og om foranstaltninger til udvidelse af markederne for mælk og mejeriprodukter.

RFO (EØF) 1010/86 af 25. marts 1986 om almindelige regler for produktionsrestitutioner for visse produkter fra sukkersektoren, der anvendes i den kemiske industri.

RFO (EØF) 1358/77 af 20. juni 1977 om fastlæggelse af almindelige regler for udligning af lageromkostningerne for så vidt angår sukker, samt om ophævelse af RFO (EØF) 750/68.

RFO (EØF) 1195/90 af 7. maj 1990 om foranstaltninger med henblik på at øge forbruget og anvendelsen af æbler.

RFO (EØF) 3089/78 af 19. december 1978 om fastsættelse af almindelige bestemmelser vedrørende støtte til forbruget af olivenolie.

RFO (EF) 1469/95 af 22. juni 1995 om foranstaltninger, der skal træffes over for visse erhvervsdrivende, der drager fordel af transaktioner finansieret af EUGFL, Garantisektionen.

Der er senere ændringer til forordningerne.

Intervention og privat oplagring inden for kød- og mejerisektoren og vedrørende vegetabilske produkter og sammensatte varer

RFO (EØF) 804/68 af 27. juni 1968 om den fælles markedsordning for mælk og mejeriprodukter.

RFO (EØF) 3013/89 af 25. september 1989 om den fælles markedsordning for fåre- og gedekød.

RFO (EØF) 805/68 af 27. juni 1968 om den fælles markedsordning for oksekød.

RFO (EØF) 2759/75 af 29. oktober 1975 om den fælles markedsordning for svinekød.

RFO (EØF) 2763/75 af 29. oktober 1975 om fastsættelse af almindelige regler om ydelse af støtte til privat oplagring inden for svinekødssektoren.

RFO (EØF) 3730/87 af 10. december 1987 om almindelige regler for levering til visse

organisationer af levnedsmidler fra interventionslagre med henblik på uddeling til de socialt dårligst stillede personer i Fællesskaberne.

RFO (EØF) 777/87 af 16. marts 1987 om ændring af interventionsopkøbsordningen for smør og skummetmælkspulver.

RFO (EØF) 2727/75 af 29. oktober 1975 om den fælles markedsordning for korn.

RFO (EØF) 1766/92 af 30. juni 1992 om den fælles markedsordning for korn.

RFO (EØF) 1358/77 af 20. juni 1977 om fastlæggelse af almindelige regler for udligning af lageromkostningerne for så vidt angår sukker, samt om ophævelse af RFO (EØF) 750/68.

RFO (EF) 1469/95 af 22. juni 1995 om foranstaltninger, der skal træffes over for visse erhvervsdrivende, der drager fordel af transaktioner finansieret af EUGFL, Garantisektionen.

Der er senere ændringer til forordningerne.

Hektarstøtte og andre støtteordninger for landmænd på det animalske og vegetabilske område, herunder husdyrpræmier

RFO (EØF) 805/68 af 27. juni 1968 om den fælles markedsordning for oksekød.

RFO (EØF) 3013/89 af 25. september 1989 om den fælles ordning for fåre- og

gedekød.

RFO (EØF) 3493/90 af 27. november 1990 om almindelige regler for ydelse

af præmie til fåre- og gedekødsproducenter.

RFO (EØF) 2358/71 af 26. oktober 1971 om den fælles markedsordning for frø.

RFO (EØF) 1674/72 af 2. august 1972 om fastsættelse af almindelige regler om ydelse og finansiering af støtte indenfor frøsektoren.

RFO (EF) 1551/95 af 29. juni 1995 om fastsættelse for produktionsårene 1996/1997 og 1997/1998 af støtten til frø.

RFO (EØF) 1308/70 af 29. juni 1970 om den fælles markedsordning for hør og hamp.

RFO (EØF) 619/71 af 22. marts 1971 om fastsættelse af almindelige regler for ydelse af støtte til hør og hamp.

RFO (EØF) 620/71 af 22. marts 1971 om fastsættelse af rammebestemmelser for købekontrakter om hør og hampestrå.

RFO (EØF) 804/68 af 27. juni 1968 om den fælles markedsordning for mælk og mejeriprodukter.

RFO (EØF) 3950/92 af 28. december 1992 om en tillægsafgift på mælk og mejeriprodukter.

RFO (EØF) 1842/83 af 30. juni 1983 om almindelige regler for uddeling for mælk og visse mejeriprodukter til elever i skoler og visse undervisningsanstalter.

RFO (EØF) 1723/81 af 24. juni 1981 om fastsættelse af generelle regler vedrørende

foranstaltninger med henblik på at opretholde smørforbruget inden for visse forbrugergrupper og industrier.

RFO (EØF) 1765/92 af 30. juni 1992 om indførelse af en støtteordning for producenter af visse markafgrøder.

RFO (EØF) 3508/92 af 27. november 1992 om et integreret system for forvaltning og

kontrol af visse EF-støtteordninger.

Der er senere ændringer til forordningerne.

Fælles bestemmelser

RFO (EØF) 1182/71 af 3. juni 1971 om fastsættelse af regler om tidsfrister, datoer og

tidspunkter.

RFO (EØF) 729/70 af 21. april 1970 om finansiering af den fælles landbrugspolitik.

RFO (EØF) 4045/89 af 21. december 1989 om medlemstaternes kontrol med de foranstaltninger, der indgår i ordningen for finansiering gennem Den Europæiske Udviklings- og Garantifond for Landbruget, Garantisektionen, og om ophævelse af direktiv 77/435/EØF.

RFO (EØF) 595/91 af 4. marts 1991 om uregelmæssigheder og tilbagebetaling af beløb, der uberettiget er udbetalt inden for rammerne af finansieringen af den fælles landbrugspolitik samt om oprettelse af et informationssystem på dette område samt om ophævelse af RFO (EØF) 283/72.

RFO (EF) 2988/95 af 18. december 1995 om beskyttelse af De Europæiske Fællesskabers finansielle interesser.

Der er senere ændringer til forordningerne.

Oversigt over de væsentligste rådsforordninger, der udgør en del af retsgrundlaget for Plantedirektoratets kontrol med EU's markedsordninger i Danmark

RFO (EØF) 986/68 af 15. juli 1968 om fastsættelse af almindelige regler for ydelse af støtte til skummetmælk og skummetmælkspulver til foderbrug.

RFO (EØF) 4045/89 af 21. december 1989 om medlemsstaternes kontrol med de foranstaltninger, der indgår i ordningen for finansiering gennem Den Europæiske Udviklings- og Garantifond for Landbruget, Garantisektionen, og om ophævelse af direktiv 77/435/EØF.

RFO (EØF)1766/92 af 30. juni 1992 om den fælles markedsordning for korn.

RFO (EF) 603/95 af 21. februar 1995 om den fælles markedsordning for tørret foder.

RFO (EØF) 1308/70 af 29. juni 1970 om den fælles markedsordning for hør og hamp.

RFO (EØF) 1200/90 af 7. maj 1990 om sanering af Fællesskabets produktion af æbler.

RFO (EØF) 987/68 af 15. juli 1968 om de almindelige regler for ydelse af støtte til

skummetmælk, som er blevet forarbejdet til kasein og kaseinater.

RFO (EØF) 1723/81 af 24. juni 1981 om fastsættelse af generelle regler vedrørende foranstaltninger med henblik på at opretholde smørforbruget inden for visse forbrugergrupper og industrier.

RFO (EØF) 1842/83 af 30. juni 1983 om almindelige regler for uddeling af mælk og

visse mejeriprodukter til elever i skoler og undervisningsanstalter.

RFO (EØF) 1079/77 af 17. maj 1977 om en medansvarsafgift og om foranstaltninger til udvidelse af markederne for mælk og mejeriprodukter.

RFO (EØF) 1336/86 af 6. maj 1986 om fastsættelse af en godtgørelse for definitivt ophør med mælkeproduktion.

RFO (EØF) 805/68 af 27. juni 1968 om den fælles markedsordning for oksekød.

RFO (EØF) 3013/89 af 25. september 1989 om den fælles markedsordning for fåre- og gedekød.

RFO (EØF) 3950/92 af 28. december 1992 om en tillægsafgift på mælk og mejeriprodukter.

RFO (EØF) 3492/90 af 27. november 1990 om fastlæggelse af de elementer, der skal tages i årsregnskaberne for de interventionsforanstaltninger i form af offentlig oplagring, som finansieres

gennem Den Europæiske Udviklings- og Garantifond for Landbruget, Garantisektionen.

RFO (EØF) 3730/87 af 10. december 1987 om almindelige regler om levering til visse organisationer af levnedsmidler fra interventionslagre med henblik på uddeling til socialt dårligt stillede personer i Fællesskabet.

RFO (EØF) 1765/92 af 30. juni 1992 om indførelse af en støtteordning for producenter af visse markafgrøder.

RFO (EØF) 2204/90 af 24. juli 1990 om fastsættelse af supplerende almindelige regler for den fælles markedsordning for mælk og mejeriprodukter, for så vidt angår ost.

RFO (EØF) 822/87 af 16. marts 1987 om den fælles markedsordning for vin.

Der er senere ændringer til forordningerne.

Bilag til afsnit 2.5. Levnedsmiddellovgivning

Oversigt over de væsentligste rådsforordninger, der udgør en del af retsgrundlaget for administrationen i Danmark på levnedsmiddelområdet

RFO (EF) 2232/96 af 25. juni 1996 om fastlæggelse af en fællesskabsprocedure for aromastoffer anvendt i levnedsmidler.

RFO (EØF) 315/93 af 8. februar 1993 om Fællesskabsprocedurer for forurenende stoffer i levnedsmidler.

RFO (EØF) 2081/92 af 14. juli 1992 om geografisk oprindelsesbetegnelse.

RFO (EØF) 2082/92 af 14. juli 1992 om specificitetsattestering.

RFO (EØF) 258/97 af 27. januar 1997 om nye levnedsmidler og nye levnedsmiddelingredienser.

Kødloven

RFO (EØF) 1906/90 af 26. juni 1990 om handelsnormer for fjerkrækød.

Mælkeproduktloven m.m.

RFO (EF) 2991/94 af 5. december 1994 om handelsnormer for visse smørbare fedtstoffer.

RFO (EØF) 1898/87 af 2. juli 1987 om beskyttelse af benævnelserne for mælk og mejeriprodukter i forbindelse med afsætning.

Ægloven

RFO (EØF) 1907/90 af 26. juni 1990 om handelsnormer for æg som senest ændret ved RFO (EF) 3117/94 af 12. december 1994.

Økologiregler

RFO (EØF) 2092/91 af 24. juni 1991 om økologisk produktionsmetode for landbrugsprodukter og om angivelse heraf på landbrugsprodukter og levnedsmidler, senest ændret ved KFO (EF) 418/96 af 7. marts 1996.

Forside - Indhold - Top/Bund - Forrige/Næste - Hovedside

Udgivet af Indenrigsministeriet

Indenrigsministeriet

Indholdsfortegnelse

Indledning

1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt
1.1. Opgaver som helt eller delvis varetages af kommuner/amtskommuner
1.1.1. Beredskabsområdet
1.1.2. Beskyttelsesrumsområdet
1.1.3. Valgområdet
1.1.4. Folkeregistrering
1.1.5. Integrationsområdet
1.2. Opgaver som ikke varetages af kommuner/amtskommuner
1.2.1. Det almindelige tilsyn med kommuner og amtskommuner
1.2.2. Den kommunale inddeling og grænseændringer
1.2.3. Kommuneøkonomi
1.2.4. Værnepligtsområdet
1.2.5.Det nukleare område
1.2.6.Fyrværkeriområdet
1.2.7. Udlændinges indrejse og ophold
1.2.8. Underhold af asylansøgere og personer med midlertidig opholdstilladelse efter jugoslaverloven

2. Beskrivelse af de enkelte opgaver inden for ministeriets område
2.1. Opgaver som helt eller delvis varetages af kommuner/amtskommuner
2.1.1. Beredskabsområdet
2.1.2. Beskyttelsesrumsområdet
2.1.3. Valgområdet
2.1.4. Folkeregistrering
2.1.5. Kommunernes og amtskommunernes styrelse mv.
2.1.6. Integrationsområdet
2.2. Opgaver som ikke varetages af kommuner/amtskommuner
2.2.1. Det almindelige tilsyn med kommuner og amtskommuner
2.2.2. Den kommunale inddeling og grænseændringer
2.2.3. Kommuneøkonomi
2.2.3.1. Kommunal udligning og generelle tilskud til kommuner og amtskommuner
2.2.3.2. Den kommunale og amtskommunale momsudligningsordning
2.2.3.3. Kommunal låntagning
2.2.3.4. Kommunal og amtskommunal indkomst- og ejendomsbeskatning
2.2.3.5. Budget- og regnskabssystemet
2.2.4. Værnepligtsområdet
2.2.4.1. Værnepligtsloven
2.2.4.2. Lov om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde
2.2.4.3. Lov om værnepligtens opfyldelse ved bistandsarbejde i udviklingslande
2.2.5. Det nukleare område

2.2.5.1. Radioaktivitetsloven
2.2.5.2. Atomberedskabet
2.2.5.3. Atomanlæg
2.2.6. Fyrværkeriområdet
2.2.7. Udlændinges indrejse og ophold
2.2.8. Underhold af asylansøgere og personer med midlertidig opholdstilladelse efter jugoslaverloven

3. Beskrivelse af opgaver på ministeriets område, der løses af selskaber eller private organisationer
3.1. Værnepligtens opfyldelse ved bistandsarbejde i udviklingsarbejde
3.2. Beredskabs-Forbundet
3.3. Dansk Flygtningehjælp
3.3.1. Asylområdet
3.3.1.1. Flygtningenævnet
3.3.1.2. Åbenbart-grundløs sagsbehandling
3.3.2. Integrationsområdet
3.3.2.1. Det ordinære integrationsprogram for anerkendte flygtninge m.fl
3.3.2.2. Aktiveringsprogrammet for personer med midlertidig opholdstilladelse efter jugoslaverloven
3.3.2.3. Det særlige integrationsprogram for bosniske krigsflygtninge
3.4. Dansk Røde Kors

Indledning

Indenrigsministeriet er kendetegnet ved at have et meget varieret sagsområde. Ministeriet har blandt andet ansvaret for opgaver i forbindelse med kommunernes styrelse, tilsynet med kommunerne, kommunernes og amtskommunernes økonomi, valg til Folketinget, kommunale råd, folkeafstemninger m.v., flygtninge- og udlændingeområdet, redningsberedskab, værnepligtsadministration, CPR-systemet samt opgaver, der varetages af statsamterne.

Til forskel fra andre ministerområder har Indenrigsministeriet ikke et sammenhængende sagsområde, men har derimod en lang række forskellige sagsområder, der varetages centralt af departementet, en styrelse eller decentralt/regionalt af et statsamt eller et beredskabscenter.

Indenrigsministeriet har i alt ca. 3.200 ansatte fordelt på tre centrale institutioner (departementet, Udlændinge- og Beredskabsstyrelsen) samt 29 regionale institutioner (15 statsamter og 14 tjenestesteder under Beredskabsstyrelsen).

Udlændingestyrelsen administrerer lovgivningen om udlændinge og står i den forbindelse for behandlingen af sager om udlændinges mulighed for ophold her i landet, herunder sager vedrørende asyl, familiesammenføring og visum. Styrelsen sørger endvidere for asylansøgeres indkvartering og forsørgelse.

Styrelsen er tillige ankeinstans for afgørelser vedrørende visse sager om opholds- og arbejdstilladelse, hvor afgørelse træffes af statsamterne. Styrelsen står herudover for rådgivende opgaver, lovforberedende opgaver, informationsvirksomhed samt det internationale samarbejde, herunder især med de nordiske og baltiske lande. Endelig har styrelsen visse integrationsprægede opgaver.

Beredskabsstyrelsen er den øverste administrative ledelse på beredskabsområdet, dvs. planlægning, opbygning og drift af statens redningsberedskab, herunder atomberedskabet, etablering og drift af varslings- og kommunikationssystemer, samt de opgaver i det civile beredskab, der ikke er henlagt til de enkelte ministerier.

Styrelsen fører tilsyn med landets kommunale redningsberedskaber, meddeler en række godkendelser ifølge beredskabsloven og er rådgivende for myndigheder i sager om brandforebyggelse, brandslukning, m.v. Styrelsen varetager de styrelsesmæssige opgaver i forbindelse med sygehusberedskabet for Sundhedsministeriet og visse styrelsesmæssige opgaver inden for vejtransport af farligt gods for Trafikministeriet.

Styrelsen deltager i internationalt samarbejde på beredskabs/civilbeskyttelsesområdet bl.a. inden for FN, NATO og EU.

Under styrelsen er der syv beredskabscentre, fire skoler samt tre materieltjenester.

Statsamterne: Der findes 14 statsamter i Danmark, der stort set er geografisk sammenfaldende med amtskommunerne, samt Københavns Overpræsidium, der dækker Københavns Kommune. Arbejdsopgaverne omfatter primært person- og familieretlige sager (dvs. skilsmisser, navneændringer, underholdsbidrag m.m.), sekretariatsbetjening af de sociale ankenævn og revaliderings- og pensionsnævnene samt sager i forbindelse med tilsyn med kommunerne.

Endvidere har statsamterne ansvaret for sager om tildeling af opholdstilladelse til personer, der er omfattet af EF/EØS-bekendtgørelsen, sager under stempelloven, fri proces,m.v. I visse statsamter udføres endvidere opgaver i forbindelse med den lokale værnepligtsadministration.

Statsamterne er som institution tilknyttet Indenrigsministeriet. De fleste af statsamternes opgaver udføres dog efter lovgivning på andre ministerområder, især Socialministeriet og Justitsministeriet.

Nedenfor gennemgås kort udviklingen i opgavevaretagelsen på de enkelte områder under Indenrigsministeriet siden kommunalreformen (afsnit 1). Herefter er samtlige opgaver på ministerområdet, som varetages af enten stat, amtskommuner eller kommuner, beskrevet (afsnit 2). Afslutningsvis er beskrevet de opgaver på ministerområdet, som varetages af selskaber eller private organisationer (afsnit 3).

1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

Dette afsnit er disponeret således, at opgaver som helt eller delvis varetages af kommuner/amtskommuner er beskrevet i afsnit 1.1., mens opgaver som ikke varetages af kommuner/amtskommuner er mere summarisk beskrevet i afsnit 1.2.

1.1. Opgaver som helt eller delvis varetages af kommuner/amtskommuner

1.1.1. Beredskabsområdet

I beredskabsloven er fastlagt rammerne for en sammenlægning af det hidtidige civilforsvar og brandvæsen til et énstrenget og integreret beredskab på såvel kommunalt som på statsligt niveau, hvor det fredsmæssige beredskab er udgangspunktet for de brand- og redningsopgaver, der skal varetages såvel i fredstid som under krise eller krig.

Beredskabsloven omfatter de områder, der tidligere var indeholdt i brandloven, civilforsvarsloven og loven om det civile beredskab.

Den 29. juni 1989 blev der indgået et forlig om civilforsvarets ordning for perioden 1989-1991. I forbindelse med dette forlig blev der nedsat et udvalg, der fik til opgave at udarbejde et oplæg til en forenkling og bedre koordinering og ressourceudnyttelse på det katastrofebekæmpende og beredskabsmæssige område. Udvalget skulle herunder bl.a. undersøge mulighederne for at etablere et enstrenget og integreret katastrofeberedskab til anvendelse under både freds- og krigsforhold.

I betænkning nr. 1226 fra 1991 om katastrofeberedskabet pegede udvalget på en ny struktur for katastrofeberedskabet, idet ansvaret for brandvæsenet og civilforsvaret blev foreslået samlet både på kommunalt og på centralt niveau. Dette ville indebære, at lovgivningen vedrørende brandvæsenet og civilforsvaret samledes under én minister, at Statens Brandinspektion og Civilforsvarsstyrelsen sammenlagdes til en ny beredskabsstyrelse, samt at brandvæsenet og civilforsvaret sammenlagdes i alle kommuner.

Den grundlæggende idé i betænkningen om katastrofeberedskabet var, at det kommunale beredskab skulle indsættes mod de almindeligt forekommende ulykker, mens det blev fundet hensigtsmæssigt med statslige regionale beredskabscentre som supplement til det kommunale beredskab.

Ved en kongelig resolution af 6. december 1991 blev sager vedrørende brandlovgivningen og fyrværkerilovgivningen samt sager vedrørende Statens Brandinspektion overført fra Justitsministeriet til Indenrigsministeriet med virkning fra 1. januar 1992.

På baggrund bl.a. af betænkningen om katastrofeberedskabet nedsattes i februar 1992 en styregruppe, der fik til opgave at udarbejde udkast til forslag til en samlet lovgivning om det fremtidige katastrofeberedskab.

I styregruppens redegørelse blev det i overensstemmelse med katastrofebetænkningens anbefalinger foreslået, at brandvæsenet og civilforsvaret skulle sammenlægges til et redningsberedskab omfattende det statslige redningsberedskab, herunder det statslige regionale redningsberedskab, og det kommunale redningsberedskab. Under krise eller krig skulle sygehusberedskabet indgå i redningsberedskabet, ligesom politimesteren skulle indgå som ansvarlig for det statslige lokale redningsberedskab.

Ifølge beredskabsloven, som blev vedtaget af et enigt Folketing den 18. december 1992, er indenrigsministeren ansvarlig for det statslige redningsberedskab. Et hovedpunkt i loven hvad angår opgavevaretagelsen, er - udover en sammenlægning af brandvæsen og civilforsvar - at der etableres statslige regionale beredskabscentre, hvis opgave bl.a. er at yde assistance til det kommunale redningsberedskab. Kommunalbestyrelsen er som hidtil ansvarlig for det kommunale redningsberedskab, der skal kunne varetage de opgaver, som det kommunale brandvæsen og civilforsvaret hidtil varetog. Amtskommunerne har som hidtil alene planlægningsopgaver inden for det civile beredskab.

Beredskabsloven har siden ikrafttrædelsen den 1. januar 1993 skabt rammerne for et enstrenget beredskab, hvor det fredsmæssige beredskab er udgangspunktet for de opgaver, der skal varetages såvel i fredstid som under krise eller krig.

På grundlag af budgetmæssige problemer blev der i samarbejde mellem Beredskabsstyrelsen og Indenrigsministeriet gennemført en beredskabsfaglig analyse af redningsberedskabet. Analysen skulle gennemføres på et beredskabsfagligt og ikke et økonomisk grundlag.

Analysen formål var at danne grundlag for den politiske stillingtagen til et nyt, effektivt og om muligt billigere redningsberedskab, der giver samme forsvarlige beskyttelsesniveau som hidtil.

Den 19. juni 1997 blev der med bred politisk tilslutning indgået et 4-årigt forlig på beredskabsområdet for perioden 1998-2001. På baggrund af analysen og de indkomne høringssvar blev der i forligsaftalen lagt følgende til grund for omstillingen af Beredskabet:

- Ændringerne i det militære trusselsbillede, hvor en sikkerhedspolitisk vurdering bl.a. peger i retning af en længere varslingsperiode for krig og et ændret skadebillede i tilfælde af krig.

- For at sikre gennemførelsen af beredskabslovens intentioner

om et integreret krigs- og fredsmæssigt beredskab og for at sikre et bedre samspil mellem det statslige og kommunale beredskab er det behov for en fortsat tilpasning og omstilling, bl.a. på uddannelsesområdet.

- Ud fra en beredskabsfaglig vurdering styrkes beredskabet gennem etablering af nogle kommunale støttepunktsstationer med henblik på at opnå en bedre geografisk dækning tættere på borgeren.

- De fredsmæssige opgaver i Beredskabsstyrelsen prioriteres højere på bekostning af de krigsmæssige opgaver.

Det fremtidige beredskab indrettes herefter som et enstrenget og fleksibelt beredskab, hvor opbygningen af beredskabet på de vigtigste områder, nemlig brand, redning og miljø organiseres i tre niveauer, der afhængig af situationen trinvis aktiveres.

Det fremtidige kommunale og statslige beredskab kan karakteriseres som et "oppusteligt" beredskab, der i uvarslede og varslede katastrofetilfælde, herunder krig, kan udbygges og indsættes efter behov.

Med dette udgangspunkt omfatter "Aftale om beredskabet 1998 - 2001" følgende hovedtemaer:

1. Tilpasning af det krigsmæssige beredskab

2. En forbedring af beredskabets beskyttelsesniveau

3. En fælles lederuddannelse for det statslige og kommunale beredskab

4. Omlægninger m.v. af det statslige beredskab

5. Forbedringer af de frivilliges vilkår og omlægninger af støtten til de frivillige.

I forbindelse med indfrielse af intentionerne i aftalen og det øvrige virke er det hensigten, at Beredskabsstyrelsen skal kontraktstyres. Arbejdet i forbindelse hermed indgår som en integreret del af ministeriets igangværende arbejde med intern kontrol og resultatopfølgning.

1.1.2. Beskyttelsesrumsområdet

Opgaverne på beskyttelsesrumsområdet omfatter opførelse, vedligeholdelse, drift og klargøring af offentlige beskyttelsesrum. Opgaverne omfatter også opførelse af sikringsrum og fjernelse af betondækningsgrave.

Fra 1. januar 1993 overgik kompetencen på området fra staten til kommunerne. De statslige opgaver på området har herefter været at udarbejde reglementer og tekniske forskrifter om indretning og rådgivning af kommunerne. Staten har endvidere skullet fordele eventuelle statstilskud til opførelse af offentlige beskyttelsesrum.

1.1.3. Valgområdet

Opgaverne på valgområdet omfatter de administrative og praktiske opgaver i forbindelse med folketingsvalg, folkeafstemninger, kommunale valg og Europa-Parlamentsvalg. Under valgområdet hører endvidere administrationen af reglerne om økonomisk støtte til politiske partier m.v.

Opgavefordelingen mellem staten og kommunerne på valgområdet blev ikke berørt af kommunalreformen i 1970 og har i perioden siden da kun undergået en enkelt, mindre ændring. Det drejer sig om opgaven med at annoncere om udsendelse af valgkort m.v. i forbindelse med folketingsvalg, folkeafstemninger og Europa-Parlamentsvalg. Fra og med 1. juli 1988 blev denne opgave overført fra det kommunale niveau til det statslige niveau.

Der har siden kommunalreformen været gennemført to udvalgsarbejder på valgområdet med afgivelse af i alt fire betænkninger. Opgavefordelingen mellem staten og kommunerne har ikke været hovedemnet for nogen af de to udvalgsarbejder.

Opgaverne vedrørende Europa-Parlamentsvalg og partistøtte hidrører fra lovgivning gennemført efter kommunalreformen, i henholdsvis 1977 og 1986.

1.1.4. Folkeregistrering

Den nuværende opgavefordeling mellem Indenrigsministeriet og de kommunale folkeregistre vedrørende vedligeholdelse af CPR har stort set været uændret siden CPR's etablering i 1968, når bortses fra løbende ændringer begrundet i den teknologiske udvikling, som f.eks. omlægning til terminaladgang til CPR med tilhørende afskaffelse af papirkartoteker og fra 1991 direkte indberetning til CPR's on-line-ajourføringssystem.

1.1.5. Integrationsområdet

Opgavefordelingen mellem stat, Dansk Flygtningehjælp og kommuner er karakteriseret ved, at staten har integrationsansvaret i de første 18 måneder efter meddelelsen af opholdstilladelse til anerkendte flygtninge m.fl., og at kommunerne efter denne periode har ansvaret.

Ved lov nr. 348 af 14. maj 1992 om ændring af bistandsloven indførtes der adgang for kommunerne til efter aftale med Dansk Flygtningehjælp at overtage integrationsopgaver på et tidligere tidspunkt, mens Dansk Flygtningehjælp fik mulighed for efter aftale med kommunerne at udføre sine integrationsopgaver efter dette tidspunkt.

Ved lov nr. 290 af 24. april 1996 om ændring af bistandsloven indførtes der adgang for indenrigsministeren til at fastsætte regler om, at kommunerne forinden udløbet af 18 måneders perioden uden aftale med Dansk Flygtningehjælp kunne overtage integrationsopgaver.

1.2. Opgaver som ikke varetages af kommuner/amtskommuner

1.2.1. Det almindelige tilsyn med kommuner og amtskommuner

Det almindelige tilsyn med kommunerne og amtskommunerne blev væsentligt ændret både organisatorisk og indholdsmæssigt i forbindelse med kommunalreformen i 1970, hvor det daværende approbationstilsyn blev ændret til det nuværende retlige tilsyn (legalitetstilsyn), og hvor tilsynsrådene for hvert amt blev etableret til at varetage tilsynet med kommunerne.

De gældende bestemmelser i den kommunale styrelseslovgivning om tilsynsmyndighedernes anvendelse af sanktioner er gennemført ved lov nr. 210 af 16. maj 1984 på baggrund af betænkning nr. 996/1983 om ansvarsplacering og reaktionsmuligheder i kommunestyret.

1.2.2. Den kommunale inddeling og grænseændringer

Opgaven har siden kommunalreformen været varetaget af Indenrigsministeriet og Inddelingsnævnet.

1.2.3. Kommuneøkonomi

Det kommunale udlignings- og tilskudssystem er ved en række lovændringer løbende blevet revideret og tilpasset udviklingen på det kommunaløkonomiske område bl.a. som led i budgetsamarbejdet mellem staten og kommunerne og amtskommunerne.

En samlet revision af systemet fandt sted i 1983, jf. lov nr. 431 af 14. september 1983, som havde virkning fra tilskudsåret 1984. Loven var baseret på betænkning nr. 963, Kommunal udligning og tilskud til kommuner, oktober 1982.

1.2.4. Værnepligtsområdet

Der er ikke siden kommunalreformen ændret væsentligt i statens varetagelse af opgaven, bortset fra interne organisatoriske ændringer.

1.2.5. Det nukleare område

Opgaverne har til stadighed været varetaget af statslige myndigheder. Indenrigsministeriets opgaver på området har senest henhørt under Miljøministeriets ressort.

1.2.6. Fyrværkeriområdet

Opgaverne på området varetages af Beredskabsstyrelsen under Indenrigsministeriet. Opgaverne har til stadighed været varetaget af statslige myndigheder.

1.2.7. Udlændinges indrejse og ophold

Meddelelse af tilladelse til udlændinges indrejse og ophold og kontrollen hermed har siden den første fremmedlov fra 1875 været placeret hos statslige myndigheder (i dag indenrigsministeren, Flygtningenævnet, Udlændingestyrelsen, politiet og - fra 1995 - statsamterne). De nævnte statslige myndigheder er - på nær statsamterne - centrale.

Ved udlændingeloven af 1983 blev den endelige kompetence i asylsager overført fra Justitsministeriet til et uafhængigt Flygtningenævn, ligesom domstolene fik kompetence til at træffe afgørelse om udvisning på grund af strafbart forhold.

Ved lov nr. 382 af 14. juni 1995 indførtes der bemyndigelse for indenrigsministeren til at fastsætte regler om, at meddelelse af visse typer opholdstilladelse blev udlagt fra Udlændingestyrelsen til statsamterne som regionale statslige myndigheder, jf. nærmere bekendtgørelse nr. 684 af 12. juli 1996 om ændring af EF/EØF bekendtgørelsen. Udlændingestyrelsen blev samtidig klageinstans i disse sager.

Afgørelseskompetencen mellem indenrigsministeren, Udlændingestyrelsen, Flygtningenævnet og politiet har ikke været ændret.

1.2.8. Underhold af asylansøgere og personer med midlertidig opholdstilladelse efter jugoslaverloven.

Udlændingestyrelsen har i samarbejde med Dansk Røde Kors haft ansvaret for etableringen og driften af indkvarteringscentrene og underholdet af denne gruppe udlændinge.

Ved lov nr. 233 af 28. november 1992 om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien fik Dansk Flygtningehjælp opgaven med at tilvejebringe et aktiveringsprogram for denne gruppe flygtninge.

Ved lov nr. 462 af 30. juni 1993 om ændring af udlændingeloven og "jugoslaverloven" blev der skabt hjemmel til, at andre statslige styrelser, private organisationer og kommunerne kunne deltage i denne opgave i et samarbejde med Udlændingestyrelsen.

Ved lov nr. 425 af 1. juni 1995 om ændring af "jugoslaverloven" blev der skabt mulighed for, at statsamterne godkendte indkvartering i satellitter og hos private værtsfamilier af personer med midlertidig opholdstilladelse efter jugoslaverloven.

2. Beskrivelse af de enkelte opgaver inden for ministeriets område

Beskrivelsen af de enkelte opgaver inden for ministeriets område er disponeret efter inddelingen i afsnit 1, d.v.s. der først foretages en beskrivelse af opgaver som helt eller delvis varetages af kommuner/amtskommuner. Dernæst følger en beskrivelse af opgaver, der udelukkende løses på statsligt niveau.

For opgaver, der løses helt eller delvis af kommuner/amtskommuner er der indledningvist i kortfattet form redegjort for den nuværende arbejdsdeling.

Herefter følger en konkret beskrivelse af hver opgave indeholdende følgende elementer:

1. Lovgrundlag, formål og indhold

2. Den organisatoriske tilrettelæggelse

3. Finansiering

4. Kvantitativ/statistisk beskrivelse

5. Evt. koordinationsmekanismer

For alle opgavers vedkommende er punkterne 1-2 beskrevet. Punkterne 3-4 er beskevet i videst muligt omfang. Punkt 5, koordinationsmekanismer, er beskrevet i relevant omfang.

Der foreligger kun for beredskabsområdet en særskilt angivelse af erfaringer med borgernes syn på samt udenlandske erfaringer med opgavevaretagelse. For de øvrige områder er der ikke fortaget egentlige undersøgelser af sådanne holdninger og erfaringer med opgavevaretagelsen. Erfaringer med hensigtsmæssigheden og tilrettelæggelsen af opgavevaretagelsen på ministerområdet indhentes således via den almindelige offentlige debat samt ved løbende diskussioner med bl.a. interesseorganisationer m.v.

2.1. Opgaver som helt eller delvis varetages af kommuner/amtskommuner

2.1.1. Beredskabsområdet

Arbejdsdeling mellem stat, amtskommuner og kommuner

Opgaver der løses på statsligt niveau

Indenrigsministeren er øverste administrative myndighed for det statslige redningsberedskab og fører tilsyn med det kommunale redningsberedskab. Indenrigsministeren har bemyndiget Beredskabsstyrelsen til at udøve tilsynet, herunder til at foretage prøvealarmering af redningsberedskabet.

Beredskabsstyrelsen leder det statslige redningsberedskab og rådgiver myndighederne i spørgsmål om redningsberedskabet og det civile beredskab.

Det statslige regionale redningsberedskab har til opgave at yde assistance til det kommunale redningsberedskab, hvis det skønnes påkrævet på grund af karakteren eller omfanget af en ulykke eller en katastrofe, herunder krigshandlinger. De statslige regionale beredskabscentre forestår endvidere uddannelsen af de værnepligtige i Beredskabskorpset.

Det frivillige personels opgaver, for så vidt angår det statslige redningsberedskab, fastsættes af indenrigsministeren.

Inden for det civile beredskab, skal de enkelte ministre, herunder indenrigsministeren, hver inden for deres område planlægge og træffe foranstaltninger til udførelse af opgaver inden for det civile beredskab.

Beredskabsstyrelsen koordinerer planlægningen vedrørende det civile beredskab og de deraf følgende foranstaltninger, og gennemfører den del af planlægningen, der ikke påhviler andre myndigheder.

Landet er inddelt i 7 civilregioner. Civilregionens hovedopgave er at prioritere og koordinere anvendelsen af regionens civile ressourcer. Civilregionen skal endvidere samle og formidle informationer om situationen inden for det civile beredskab i regionen.

Det statslige lokale redningsberedskab, som hører under politimesteren, varetager under krise eller krig følgende opgaver: Evakuering, varsling af civilbefolkningen, afspærring og bevogtning i forbindelse med udførelsen af redningsberedskabets opgaver, tilsyn med mørklægning og andre beredskabsopgaver, som efter forhandling med justitsministeren henlægges til politiet.

Hvad angår forebyggende foranstaltninger vedrørende brand, eksplosionsfare, uheld i nukleare anlæg. m.v. fastsætter indenrigsministeren de nærmere regler herom.

Opgaver der løses på amtskommunalt niveau

Amtsrådet skal udarbejde en samlet plan for amtskommunens civile beredskab.

Den samlede plan for amtskommunens beredskab, skal omfatte amtskommunens opgaver inden for sundheds- og socialområdet, herunder sygehusberedskabet, beredskabet i den primære sundhedstjeneste og lægemiddelberedskabet. Planen skal endvidere omfatte områder såsom vejvæsen, transport, vandforsyning (vandindvinding), miljø mv. Det anbefales, at planen for amtskommunernes civile beredskab udarbejdes således, at den også kan anvendes ved katastrofer i fredstid. Sygehusberedskabet er i øvrigt reguleret i lovgivningen om sygehusvæsenet.

Opgaver der løses på kommunalt niveau

Det kommunale redningsberedskab hører under kommunalbestyrelsen.

To eller flere kommunalbestyrelser kan samordne deres redningsberedskab.

Det kommunale redningsberedskab skal kunne yde en forsvarlig indsats mod skader på personer, ejendom og miljøet ved ulykker og katastrofer, herunder krigshandlinger. Redningsberedskabet skal endvidere kunne modtage, indkvartere og forpleje evakuerede og andre nødstedte.

Herudover skal redningsberedskabet i visse kommuner tillige kunne yde en øjeblikkelig og mere omfattende indsats mod følgerne af krigshandlinger.

Kommunalbestyrelsen skal endvidere sørge for, at der er tilstrækkelig vandforsyning til brandslukning.

Udover det daglige indsatsberedskab skal kommunalbestyrelsen varetage den brandtekniske byggesagsbehandling og beskyttelsesrumsberedskabet, udføre brandsyn, føre tilsyn med indgåede slukningsoverenskomster samt udarbejde en samlet plan for kommunens redningsberedskab og civile beredskab. Kommunalbestyrelsen kan endvidere pålægge myndigheder og virksomheder at træffe foranstaltninger til deres beskyttelse under krise eller krig (bedriftværn). Ved beredskabsloven blev denne opgave udlagt til kommunalbestyrelsens fulde kompetence.

Kommunalbestyrelsen fastsætter endelig de opgaver, der kan løses af frivillige i kommunens redningsberedskab og civile beredskab.

Lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Hovedformålet med beredskabsloven, lov nr. 1054 af 23. december 1992, er at sammenlægge civilforsvaret og brandvæsenet på såvel det statslige som det kommunale niveau til et enstrenget og integreret redningsberedskab.

Formålet er endvidere at integrere planlægningen af redningsberedskabet og det civile beredskab på det kommunale niveau. Loven fastlægger rammerne og opgaverne for redningsberedskabet og omfatter endvidere planlægningen af redningsberedskabet og det civile beredskab.

Loven er endelig resultatet af en teknisk og redaktionel revision og sammenskrivning af brandloven, civilforsvarsloven og loven om det civile beredskab.

Redningsberedskabets opgave er ifølge lovens formålsbestemmelse at forebygge, begrænse og afhjælpe skader på personer, ejendom og miljøet ved ulykker og katastrofer, herunder krigshandlinger, eller overhængende fare herfor. På et enkelt område - bedriftværnsområdet - er der ikke tale om et enstrenget og integreret beredskab, idet bedriftværnspligten kun kan pålægges som en krigsmæssig foranstaltning.

Det civile beredskabs opgave er at planlægge og træffe foranstaltninger med henblik på under krise eller krig at videreføre samfundets funktioner samt at yde støtte til landets samlede forsvar.

De opgaver, der i beredskabsloven fastsættes regler om, er helt overvejende myndighedsopgaver. Loven indeholder dog en hjemmel til, at visse kommunale opgaver, herunder brandslukning og indsatsledelse, kan udføres af andre, herunder private.

For så vidt angår udviklingen inden for beredskabet, er der med beredskabsloven sket en integration af beredskabet på henholdsvis det kommunale og det statslige niveau. Dette blev som nævnt foreslået i Administrationsdepartementets "Rapport om civilforsvar m.v." fra 1976 og betænkning 860/1979 om civilforsvar og brandvæsen. Opgaverne løses i dag imidlertid på samme myndighedsniveau som tidligere. Der er således ikke tale om, at opgavevaretagelsen er flyttet fra et myndighedsniveau til et andet.

Med indgåelsen af Aftale om beredskabet 1998 - 2001 er der taget skridt i retning af yderligere integration af det samlede redningsberedskab, ligesom der generelt er lagt op til en fokusering på fredstidsrelaterede opgaver. Endvidere er der opstillet en række omstillingstiltag og nyskabelser som f.eks. etableringen af en udviklingsenhed, der skal varetage forsknings- og

udviklingsrelaterede aktiviteter på det beredskabsfaglige område.

Der har ikke under beredskabslovgivningen været gennemført forsøgsvirksomhed, herunder frikommuneforsøg.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Beredskabsstyrelsen

Beredskabsstyrelsen leder det statslige redningsberedskab. Styrelsen har ca. 140 ansatte og er organisatorisk opdelt i en ledelse bestående af en direktør, en korpschef, en kommitteret samt 11 liniekontorer. Styrelsen skal bl.a. rådgive indenrigsministeren og andre myndigheder i spørgsmål om redningsberedskabet og det civile beredskab.

Endvidere leder Beredskabsstyrelsen det statslige regionale redningsberedskab, og styrelsen kan indgå aftaler med andre myndigheder, virksomheder og andre, der har ansvar for beredskab og indsats, om at yde bistand i tilfælde af ulykker eller katastrofer.

Der er mellem Beredskabsstyrelsen og en række andre myndigheder indgået forskellige samarbejdsaftaler. Som eksempler herpå kan nævnes samarbejde mellem forsvaret og redningsberedskabet i fredstid og under krise eller krig. Dette samarbejde er fastlagt i bestemmelser, der angiver de overordnede principper, ansvarsfordeling og samarbejdsopgaver. Endvidere er der et regelmæssigt samarbejde med politiet både om beredskabsopgaver under ulykker og katastrofer og om politiets beredskabsopgaver under krise eller krig.

Styrelsen forestår drift af 2 indkvarteringscentre (Middelfart og Broby) efter aftale med Udlændingestyrelsen og varetager opgaver i medfør af lov om sygehusvæsenet (sygehusberedskabet), fyrværkeriloven og færdselsloven (transport af farligt gods på vej).

Det statslige regionale redningsberedskab

Det statslige regionale redningsberedskab varetages af Beredskabskorpset. Det statslige regionale redningsberedskab er placeret på 6 beredskabscentre med udrykningsvagt fordelt med 3 i Jylland (Thisted, Herning, Haderslev), 2 på Sjælland (Hillerød, Næstved) og 1 på Bornholm (Allinge). Redningsberedskabets centrale materieltjeneste er placeret på afdelinger i Glostrup, Aalborg og Kolding.

De statslige regionale beredskabscentre forestår uddannelsen af for tiden ca. 1400 værnepligtige årligt. På Beredskabsstyrelsen skoler (i alt 4) gennemføres dels grund-, efter- og videreuddannelse af faste befalingsmænd til Beredskabskorpset, dels kurser m.v. for bl.a. kommunalt personel.

For at løse en række ledelses- og koordineringsopgaver etableres der i en krise- eller krigssituation en særlig kommandoorganisation med en landskommando, 2 landsdelskommandoer og 7 regionskommandoer.

Det statslige lokale redningsberedskab

Politimesteren (det statslige lokale redningsberedskab) varetager i henhold til beredskabslovens § 30 følgende opgaver: Evakuering, varsling af civilbefolkningen, afspærring og bevogtning i forbindelse med udførelsen af redningsberedskabets opgaver, tilsyn med eventuel mørklægning og andre opgaver, som efter forhandling med justitsministeren kan henlægges til politiet.

Det kommunale redningsberedskab

Det kommunale redningsberedskab hører under kommunalbestyrelsen. Alle kommunalbestyrelser skal nedsætte en beredskabskommission, der skal varetage den umiddelbare forvaltning af redningsberedskabet. Som udgangspunkt varetager beredskabskommissionen spørgsmål om planlægning af redningsberedskabet og sikrer koordinationen af kommunens beredskabsplanlægning med politimesterens og andre myndigheders beredskabsplanlægning samt forbereder kommunalbestyrelsens beslutninger om redningsberedskabet.

To eller flere kommunalbestyrelser kan dog samordne deres redningsberedskab. I disse tilfælde nedsættes en fælles beredskabskommission.

De kommunale beredskaber dimensioneres under hensyn til lokale risici. For så vidt angår brandulykker er der dog - på grundlag af kommunens indbyggertal - fastsat en generel minimumsdimensionering. Der er ligeledes fastsat en minimumsdimensionering af beredskabet mod akutte uheld med farlige stoffer.

Det er i forbindelse med denne dimensionering (Indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 730 af 10. august 1994 om det kommunale redningsberedskabs organisation, virksomhed, materiel og dimensionering) fastsat, at det kommunale redningsberedskab - udover indsats ved brand eller overhængende fare herfor - skal kunne yde en forsvarlig indsats ved sammenstyrtningsulykker, togulykker, flyulykker til lands, skibsulykker ved kaj, naturkatastrofer og akutte uheld med farlige stoffer på landjorden, i søer, vandløb og havne. Bortset fra indsatser mod akutte uheld med farlige stoffer og brandindsatser er der ikke fastsat dimensioneringsregler for det kommunale redningsberedskab, herunder for de kommunale redningsindsatser. En sådan dimensionering må fastlægges af kommunalbestyrelsen på grundlag af lokale risici og eventuelle lokale beredskabsplaner. Også den amtskommunale ambulanceredningstjeneste deltager i visse redningsindsatser. Afgrænsningen mellem denne redningstjeneste og den kommunale redningstjeneste er imidlertid ikke fastlagt i noget regelsæt.

Det primære beredskab i kommunerne kan udover mellemkommunal bistand og bistand på niveau 2 fra de 6 statslige regionale beredskabscentre suppleres med bistand fra 7 særlige kommunale støttepunktsstationer.

Da det må forventes, at brand- og især redningsindsatsernes antal og omfang vil være væsentligt større i krigstid, er det pålagt i alt 40 kommuner, heraf 20 kommuner uden for det storkøbenhavnske område, at etablere et udvidet beredskab, der skal kunne yde en øjeblikkelig og mere omfattende indsats mod følgerne af krigshandlinger.

Det kommunale krigsmæssige redningsberedskab blev væsentligt reduceret med beredskabsloven ikke mindst i lyset af den ændrede sikkerhedspolitiske situation og den deraf følgende forøgede varslingstid for et eventuelt angreb på Danmark.

Til bemanding af det udvidede beredskab i en mobiliseringssituation har kommunerne bl.a. de tidligere kommunale værnepligtige, uddannede værnepligtige overført fra det statslige regionale redningsberedskab og frivillige.

Det civile beredskab

Indenrigsministeren koordinerer planlægningen vedrørende det civile beredskab og de deraf følgende foranstaltninger, og gennemfører den del af planlægningen, der ikke påhviler andre myndigheder, som f.eks. det administrative beredskab og presseberedskabet. Beredskabsstyrelsen varetager på indenrigsministerens vegne den praktiske koordinering og planlægning.

På det regionale niveau er landet inddelt i 7 civilregioner, jf. Indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 1070 af 15. december 1994 om civilregioner m.v. Indenrigsministeren har udpeget en

statsamtmand (regionsamtmand) til leder af hver civilregion. Regionsamtmanden er regeringens stedlige repræsentant, for så vidt angår det civile beredskab i regionen.

Amtsrådet skal udarbejde en samlet plan for amtskommunens civile beredskab. Den amtskommunale plan skal udarbejdes således, at den også kan anvendes ved katastrofer i fredstid.

Kommunalbestyrelsen har ansvaret for at udarbejde en samlet plan for kommunens redningsberedskab og civile beredskab. Kommunernes beredskabsplanlægning forudsættes koordineret med andre relevante myndigheder, herunder politiet.

Opgavens finansiering

Det statslige redningsberedskab finansieres ved bevillinger på de årlige finanslove. Det kommunale redningsberedskab - svarende til dimensioneringen i henhold til dimensioneringsbekendtgørelsen - finansieres over bloktilskud. Beredskab, der ligger ud over denne minimumsdimensionering samt redningstjeneste finansieres af kommunen selv.

Staten refunderer årligt direkte kommunerne 4-6 mio. kr. for uddannelse af frivillige til det kommunale redningsberedskab (elevtimerefusion).

Det statslige redningsberedskab har kun begrænsede indtægter fra indtægtsddækket virksomhed på 1,5 - 3 mio. kr. (assistanceydelser, kursusvirksomhed og laboratorieundersøgelser).

Udgangspunktet for mellemkommunal bistand er, at den rekvirerende kommune afholder udgiften. Praksis er imidlertid, at der kommunerne imellem indgås aftaler om vederlagsfri bistand.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Det statslige regionale redningberedskab gennemførte i perioden 1990-1995 i alt 1.560 indsatser.

Det statslige redningsberedskabs udgifter er således:

Mill. kr.	1994	1995	1996	1997
I alt	520,8	465,7	454,2	446,5

Anm. Ifølge FL 1997 er der beskæftiget i alt 784 årsværk inden for det statslige redningsberedskab.

I perioden 1989-1995 havde det kommunale redningsberedskab i alt 147.018 udrykninger. Det fremgår af statistikken, at indsatsen i ca. 97 % af alle udrykninger kan løses af førsteudrykningen. I de resterende ca. 3 % af udrykningerne er der behov for assistance fra nabokommunen og/eller det statslige regionale beredskab.

Udgifterne til det kommunale redningsberedskab beløber sig til:

Kommunale udgifter Beløb i 1.000 kr.

	Budget	Regnskab
1993	1.011.538	1.011.865
1994	1.013.217	1.049.363
1995	1.026.983	

1996	1.091.422	1.107.781
1997	1.130.406	

Anm. Budget- og regnskabstallene vedrører kommunernes bruttodrifts- og anlægsudgifter.

Der er i alt beskæftiget ca. 5.700 brandfolk i det kommunale redningsberedskab. De deltidsansatte og de frivillige brandværnsforbund repræsenterer i alt ca. 4.000 brandfolk. Reddernes Landsklub/SID og FOA repræsenterer ca. 1.700 brandfolk, der hovedsageligt er heltidsansatte.

Det forventede årsværksforbrug i det kommunale redningsberedskab i 1997 udgør ca. 2.100. En stor del af disse årsværk udgøres af deltidsansatte.

Brugernes syn på opgaveløsningen

Et privat konsulentfirma har i september 1996 foretaget en interessentanalyse for Beredskabsstyrelsen. Analysen viste bl.a., at der er bred enighed om, at rammerne for det statslige beredskab med den nye beredskabslov er gode. Interessenterne tilslutter sig således lovens mål og intentioner.

Der synes endvidere at være en tendens til, at de dele af det statslige beredskab, som interessenterne selv oplever sig som brugere af eller samarbejdspartnere med, også er de dele, interessenterne vurderer mest positivt. Tendensen er, at de vurderinger, der er baseret på konkrete erfaringer, er mere
positive end de vurderinger, der baserer sig på almindelig viden eller omdømme.

Det er også karakteristisk, at de statslige institutioner og myndigheder er mere positive i deres vurderinger af det statslige beredskab end kommunerne. De statslige myndigheder giver således udtryk for, at det statslige beredskab i det store hele er velfungerende og velstruktureret. Det siges også, at Beredskabsstyrelsen fungerer som de fleste andre statslige styrelser.

Blandt kommunerne er det en typisk opfattelse, at det statslige beredskab fokuserer på de krigsmæssige opgaver. Opfattelsen er således, at de opgaver, kommunerne oplever som de væsentligste, ikke er prioriterede i Beredskabsstyrelsen. Beredskabsstyrelsen forekommer på denne baggrund kommunerne at være teoretisk, bureaukratisk og uden indlevelsesevne og virkelighedsfornemmelse. Ifølge kommunerne er kontakten mellem kommunerne og de statslige regionale beredskabscentre ikke tæt. Kommunerne trækker sjældent på den assistance, som Beredskabskorpset kan tilbyde, fordi kommunerne ikke oplever noget stort behov. Kommunernes erfaringer med det statslige redningsberedskabs skoler er positive.

Udenlandske erfaringer

Det har været forsøgt at inddrage erfaringer fra udlandet, for så vidt angår løsningen af beredskabsopgaverne.

Det er imidlertid vanskeligt umiddelbart at foretage en sammenligning med det danske redningsberedskab og udenlandske beredskaber. Landenes geografiske og demografiske karak teristika m.v. og de forskelligartede risici, der bl.a. udspringer heraf, samt forskellige historiske traditioner har spillet ind, når landene har skullet opbygge deres redningsberedskaber.

Men ligesom der er grundlæggende forskelle, er der visse ligheder. Det er således et fællestræk, at det kommunale beredskab også udgør hovedhjørnestenen i f.eks. de tyske, hollandske, svenske og norske beredskaber.

Det kommunale beredskab yder således altid førsteindsatsen ved dagligdagens ulykker. Er denne

indsats ikke tilstrækkelig tilkaldes de nærmeste naboberedskaber.

Til imødegåelse af mere omfattende ulykker og katastrofer, der fordrer en indsats udover, hvad det kommunale beredskab kan yde, har landene indrettet sig forskelligt.

I de fleste lande er der dog etableret en organisation, der kan yde assistance bl.a. med specialudstyr til det kommunale beredskab. Den overbygning på det kommunale beredskab, som findes i de pågældende landes beredskaber, skal naturligvis ses i sammenhæng med dimensioneringen af det kommunale redningsberedskab.

For så vidt angår det krigsmæssige beredskab, synes tankegangen om det enstrengede beredskab - dvs. at der som udgangspunkt anvendes det samme beredskab under såvel fred som krig - at have vundet mere eller mindre konsekvent indpas i alle landene på nær Norge, idet man her har nedlagt såkaldte fjernhjælpskolonner.

Kun Holland anvender ikke under en eller anden form værnepligtige i beredskabet. Hvad angår anvendelse af frivillige, skiller Tyskland sig ud, idet de frivillige her traditionelt spiller en afgørende rolle i beredskabet. I de øvrige lande har de frivillige ingen eller kun marginal beredskabsmæssig betydning.

Med hensyn til udviklingstendenser, kan der peges på, at der i Sverige og Norge lægges stadig større vægt på skadeforebyggende og skadebegrænsende virksomhed, ligesom forsknings- og udviklingsvirksomhed samt risikovurderinger får en mere fremtrædende rolle. I Holland fokuseres der især på krisestyringsbegrebet og på "disaster control".

2.1.2. Beskyttelsesrumsområdet

Opgavefordeling mellem stat, amtskommuner og kommuner

Opgaverne på beskyttelsesrumsområdet, herunder sikringsrumsområdet, er med vedtagelsen af Beskyttelsesrumsloven udlagt til kommunernes fulde kompetence pr. 1. januar 1993. Opgaverne havde indtil da været varetaget af staten.

Lovgrundlag, formål og indhold

Beskyttelsesrumsloven - Lov nr. 1055 af 23. december 1992 med senere ændringer.

Loven overlader det til kommunernes ansvar at sikre tilstrækkelige beskyttelses- og sikringsrum.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Det er efter loven kommunalbestyrelserne der varetager opførelse, vedligeholdelse, drift og klargøring af offentlige beskyttelsesrum. Det er ligeledes kommunalbestyrelserne der kan påbyde opførelse af sikringsrum. Det er tillige kommunalbestyrelserne der træffer afgørelse om fjernelse af betondækningsgrave.

Indenrigsministeren kan fastsætte regler om opførelse af sikringsrum i nye trafikale anlæg, om indretning af sikringsrum, om indretning af supplerende rum til beskyttelse og om udgifter vedrørende indretning af supplerende rum. Indenrigsministeren kan bestemme klargøring af beskyttelsesrum og at sikringsrum skal klargøres til beskyttelsesrum.

Finansiering

Kommunalbestyrelserne afholder alle udgifter vedrørende offentlige beskyttelsesrum.

Ejere af bygninger eller anlæg hvori der efter loven skal opføres sikringsrum, skal afholde udgiften hertil. Kommunalbestyrelsen kan bestemme, at ejeren i stedet for opførelse af sikringsrum indbetaler et af kommunalbestyrelsen fastsat beløb til en beskyttelsesrumspulje. Midlerne kan efter kommunalbestyrelsens beslutning anvendes til opførelse af beskyttelses- eller sikringsrum.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Det er ikke muligt at opgøre nøjagtigt hvor mange årsværk Beredskabsstyrelsen anvender til varetagelse af opgaverne, idet styrelsen varetager opgaverne i sammenhæng med andre opgaver. Indenrigsministeriet anvender 1/8 årsværk til varetagelse af departementale opgaver.

2.1.3. Valgområdet

Opgavefordeling mellem stat, amtskommuner og kommuner

Opgaverne på valgområdet varetages i et samarbejde mellem Indenrigsministeriet og kommunerne samt, når det drejer sig om kommunalvalg og udbetaling af partistøtte, tillige amtskommunerne.

Indenrigsministeriet forestår de overordnede, landsdækkende opgaver på valgområdet, mens opgaverne vedrørende den praktiske gennemførelse af valg og folkeafstemninger forestås af kommunerne.

Opgaverne på valgområdet er en kombination af myndigheds- og driftsopgaver.

Lovgrundlag, formål og indhold

Opgaverne på valgområdet varetages i henhold til lov om valg til Folketinget (lovbekendtgørelse nr. 488 af 11. juni 1997), lov om kommunale valg (lovbekendtgørelse nr. 258 af 4. april 1997), lov om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet (lovbekendtgørelse nr. 157 af 4. marts 1994 med senere ændringer) samt lov om økonomisk støtte til politiske partier m.v. (lovbekendtgørelse nr. 704 af 21. august 1995).

Formålet med opgaverne på valgområdet er at gennemføre valg af medlemmer til Folketinget og til de kommunale råd samt af de danske repræsentanter til Europa-Parlamentet. Endvidere at afholde folkeafstemninger, når det ifølge grundloven er påkrævet, eller lovgivningsmagten i øvrigt træffer beslutning herom. Partistøtteordningen har til formål at styrke det grundlæggende politiske arbejde ved, at der ydes offentlig økonomisk støtte til de politiske partier m.v.

I perioderne mellem valg vedrører de *statslige opgaver* på valgområdet forberedelse af ny lovgivning, udarbejdelse af administrative forskrifter m.v., anmeldelse af nye partier samt sekretariatsbetjening af Valgretsnævnet, der træffer afgørelse i sager om udlandsdanskeres optagelse på valglisten, Valgbarhedsnævnet, der træffer afgørelse i sager om tab af valgbarhed til kommunale råd på grund af straf, og Partistøttenævnet, der træffer afgørelse i sager om klager over amtskommunale og kommunale afgørelser om udbetaling af partistøtte. Endvidere forestås udbetalingen af partistøtte til de partier og kandidater uden for partierne, der har ret til partistøtte på grundlag af deltagelse i folketingsvalg.

Opgaverne i forbindelse med afholdelsen af et valg består i udsendelse af meddelelser til alle involverede myndigheder m.v. om valgets afholdelse og om de særlige forhold, der gør sig

gældende ved det pågældende valg. Ved folketingsvalg folkeafstemninger og Europa-Parlamentsvalg forestår Indenrigsministeriet endvidere den endelige opgørelse af valgets resultat og udarbejder valgstatistik samt forbereder sager om klager over valget til Folketingets afgørelse. Ved kommunale valg forestår Indenrigsministeriet udover opgaver med forberedelsen af valgene den endelige administrative afgørelse i sager om klager over valgene.

Kommunernes opgaver på valgområdet vedrører i perioderne mellem valg behandlingen af sager om optagelse af udlandsdanskere på folketingsvalglisten og attestation af vælgererklæringer til brug ved anmeldelse af nye partier til deltagelse i folketingsvalg.

Kommunerne såvel som amtskommunerne forestår endvidere den løbende administration i forbindelse med udbetaling af partistøtte på grundlag af deltagelse i kommunalbestyrelsesvalg henholdsvis amtsrådsvalg.

Amtskommunerne har ingen opgaver på valgområdet i perioderne mellem (kommunale) valg udover administration af partistøtteordningen på af grundlag af deltagelse i amtsrådsvalg.

Kommunernes opgaver i forbindelse med afholdelse af valg består i den administrative og praktiske forberedelse og gennemførelse af stemmeafgivningen og stemmeoptællingen. Ved kommunale valg forestår kommunerne ligeledes opgørelsen af valgets resultat samt behandler valgklager i 1. instans. Visse opgaver vedrørende amtsrådsvalg forestås dog af amtskommunerne.

Organisatorisk tilrettelæggelse

De statslige opgaver varetages af Indenrigsministeriet. Ved folketingsvalg varetages enkelte opgaver af statsamtmændene.

En del opgaver i forbindelse med folketingsvalg, Europa-Parlamentsvalg og folkeafstemninger varetages for de fleste kommuners vedkommende i fællesskab af flere kommuner under ledelse af en valgbestyrelse sammensat af medlemmer af kommunalbestyrelserne i de berørte kommuner. Det drejer sig om opgaverne med at fremstille stemmesedler og foretage den endelige stemmeoptælling (fintælling). Denne fælles opgavevaretagelse er en konsekvens af landets valgmæssige inddeling i opstillingskredse og af, at de nævnte opgaver historisk set altid har været varetaget på opstillingskredsniveau.

Bortset fra de kommunale opgaver, der i medfør af inddelingen i opstillingskredse m.v. varetages i fællesskab af flere kommuner, er ansvaret for opgavevaretagelsen på det kommunale niveau henlagt til de enkelte kommuner. Det skal dog nævnes, at opgaverne med at fremstille valglister og valgkort rent praktisk varetages af de regionale edb-centraler.

Finansiering

Udgifterne i forbindelse med valg afholdes i alt væsentligt af kommunerne.

Udgifterne til partistøtte, er fordelt mellem stat, amtskommuner og kommuner. Staten afholder udgifterne til partistøtte på grundlag af deltagelse i folketingsvalg, mens amtskommunerne og kommunerne afholder udgifterne til partistøtte på grundlag af deltagelse i kommunalbestyrelses-henholdsvis amtsrådsvalg.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

De samlede kommunale udgifter ved afholdelse af et valg ligger i størrelsesordenen omkring 50 mill.kr.

De statslige udgifter i forbindelse med gennemførelse af et valg udgør mindre end 1 mill.kr.

Folketingsvalg afholdes mindst hvert fjerde år. Kommunalvalg afholdes hvert fjerde år. Europa-Parlamentsvalg afholdes hvert femte år. Folkeafstemninger afholdes, når det af forfatningsmæssige er nødvendigt, eller når lovgivningsmagten i øvrigt finder det hensigtsmæssigt.

2.1.4. Folkeregistrering

Opgavefordeling mellem stat, amtskommuner og kommuner

Varetagelsen af folkeregistreringen og CPR-opgaven sker i et samarbejde mellem de kommunale folkeregistre og Indenrigsministeriets CPR-kontor.

Den daglige folkeregistrering udføres af de kommunale folkeregistre. CPR-kontoret administrerer lovgivningen om folkeregistrering.

Lovgrundlag, formål og indhold

Lovbekendtgørelse nr. 508 af 14. september 1978 om folkeregistrering, som ændret ved lov nr. 386 af 22. maj 1996 om ændring af forskellige bestemmelser om umyndiggørelse m.v.

Formålet med folkeregistreringen og driften af CPR er at administrere personnummersystemet, at registrere almindelige persondata, herunder bopælsadresse, der indrapporteres fra de kommunale folkeregistre til CPR, samt at videregive persondata på en teknisk/økonomisk hensigtsmæssig måde fra CPR i overensstemmelse med register- og folkeregistreringslovgivningen.

CPR medvirker herved til en effektivisering og rationalisering indenfor såvel den offentlige som den private sektor. CPR er grundlaget for, at der kan arbejdes på et ensartet datagrundlag. Den enkelte myndighed eller virksomhed er fritaget for selv at indsamle og verificere almindelige personoplysninger fra borgerne, mens disse kan fritages for at anmelde flytninger, navneændringer mv. til en række myndigheder og private virksomheder, som i stedet henter eller får leveret disse oplysninger fra CPR. Generelt fungerer CPR i øvrigt som et index til de grundregistrerende myndigheder, dvs. ministerialbøger, domstole, statsamter, kommunale vielsesmyndigheder mv., idet registrerede personoplysninger i CPR ledsages af oplysning om, hvilken grundregistrerende myndighed, der har indberettet hændelsen.

Den nuværende opgavefordeling mellem Indenrigsministeriet og de kommunale folkeregistre vedrørende vedligeholdelse af CPR har stort set været uændret siden CPR's etablering i 1968, når bortses fra løbende ændringer begrundet i den teknologiske udvikling, som f.eks. omlægning til terminaladgang til CPR med tilhørende afskaffelse af papirkartoteker og fra 1991 direkte indberetning til CPR's on-line-ajourføringssystem.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Varetagelsen af folkeregistreringen og CPR-opgaven sker i et samarbejde mellem de kommunale folkeregistre og Indenrigsministeriets CPR-kontor.

Den daglige folkeregistrering udføres af de kommunale folkeregistre på baggrund af meddelelser fra borgere og indberetning på blanketter fra de grundregistrerende myndigheder. De kommunale folkeregistres opgaver omfatter overordnet: kontrol og berigtigelse af bopælsregistrering,

registrering af til- og fraflytninger, registrering af indberetninger fra andre myndigheder, udfærdigelse af attester på grundlag af CPR, administration af adressebeskyttelse og videregivelse af enkeltoplysninger fra CPR.

De fleste hændelser, som folkeregistrene modtager fra andre grundregistrerende myndigheder, stammer fra folkekirkens ministerialbøger. I folkekirkens ministerialbøger føres de grundbegivenheder, der har retslig betydning, og som er lovpligtige anmeldelser. Det drejer sig om fødsel, navngivning/navneændring og dødsfald. Herudover registreres desuden kirkelige handlinger, hvoraf vielser samt ind- og udmeldelse af folkekirken, er af interesse for CPR. Når den grundlæggende registrering er sket i ministerialbøgerne, indsendes en blanket til borgerens bopælskommune, som danner grundlag for folkeregistrets indtastning af de nødvendige oplysninger til opdatering af CPR. Der foretages ingen selvstændig sagsbehandling i folkeregistret.

CPR-kontoret administrerer lovgivningen om folkeregistrering, herunder reglerne for kommunernes registrering i CPR og spørgsmålet om bopælsregistrering, og giver en udstrakt vejledning til borgere og myndigheder, herunder også videreuddannelse af folkeregistrenes personale. CPR-kontoret fungere endvidere som ankeinstans i registrerings- og bopælsspørgsmål ved tvister mellem borger og kommunen henholdsvis kommunerne imellem.

Drift, vedligeholdelse og videreudvikling af CPR samt levering af persondata til offentlige myndigheder og private forestås ligeledes af Indenrigsministeriet.

Finansiering

Udgifterne i forbindelse med folkeregistreringen i de kommunale folkeregistre afholdes af kommunerne. Indberetningen af hændelser til CPR og kontrollen af CPR's dataindhold forestås og afholdes således lokalt af kommunerne. Kommunernes udgifter i forbindelse med den direkte indrapportering til CPR via terminal udgjorde for 1996 ca. 6 mill.kr. Fra januar 1998 overtager Indenrigsministeriet denne betaling for ajourfø-

ringen af CPR mod en tilsvarende nedsættelse af det kommunale bloktilskud.

Indenrigsministeriet afholder de øvrige udgifter til CPR's drift, vedligeholdelse og videreudvikling, mens offentlige myndigheder og private betaler for dataleverancer fra CPR.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

I de 275 kommunale folkeregistre er godt 1.300 personer autoriseret af CPR-kontoret til at foretage terminalindberetninger til CPR's terminalsystem samt til at benytte andre folkeregisterfunktioner (opslag, attester m.m.) i CPR's terminalsystem. Det må her tages i betragtning, at folkeregistreringen i en række kommuner ikke som tidligere varetages af personale med folkeregistrering som den eneste (hoved)opgave, men i vidt omfang udføres i kvikskranker o.lign. af en større gruppe personer, hvor folkeregistrering blot er én af mange opgaver. Folkeregistrene foretager årligt ca. 1.3 mill. ajourføringer i CPR.

I CPR-kontoret er beskæftiget i alt 18 personer, heraf 7 med opgaver i forbindelse med administration af folkeregistreringsloven, funktionen som ankeinstans og drift af CPR-funktioner, som har direkte relation til samarbejdet mellem Indenrigsministeriet og de kommunale folkeregistre om folkeregistreringsopgaven.

CPR-kontoret administrerer endvidere offentlige myndigheders og privates anvendelse af CPR. CPR bruges generelt i hele den danske offentlige administration samt af erhvervsvirksomheder, hvor bl.a. alle større banker og forsikringsselskaber anvender systemet. Der leveres årligt ca. 100 mio. personoplysninger ved dataoverførsel fra CPR samt foretages mellem 10-15 mio. terminalopslag i CPR.

Koordinationsmekanisme

Det er besluttet ultimo 1996 at videreføre EDB-samordningsudvalget for folkeregistrering, hvor Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen i Danmark, Københavns og Frederiksberg kommuner, Danmarks Statistik, Forskningsministeriet og Indenrigsministeriet (formandskab) er repræsenteret, i en ny og ændret form. Samordningsudvalget for personregistrering (SAMPERSON) vil således også omfatte Boligministeriet, Justitsministeriet og Kirkeministeriet. Derved repræsenteres i udvalget - ud over de kommunale parter - de tre store basisregistre CPR, BBR og CVR samt de grundregistrerende myndigheder, der indberetter til CPR. Hermed styrkes Indenrigsministeriets muligheder for at varetage det tværgående koordineringsansvar vedrørende optimal anvendelse af persondata.

2.1.5. Kommunernes og amtskommunernes styrelse m.v.

Lov om kommunernes styrelse (lovbekendtgørelse nr. 615 af 18. juli 1995) indeholder regler om kommunalbestyrelsernes og de øvrige kommunalpolitiske organers konstituering og virkemåde. Reglerne vedrører ikke de opgaver, som kommunerne kan eller skal løse, men regulerer, hvordan de kommunalpolitiske organer træffer beslutninger vedrørende opgavevaretagelsen m.v.

Herudover indeholder styrelsesloven regler om tilsynet med kommunerne, jf. afsnit 2.2.1, og regler om kommunernes økonomi, jf. afsnit 2.2.3.

Kommuner og amtskommuner kan efter de såkaldte kommunalfuldmagtsregler på ulovbestemt grundlag varetage en lang række opgaver, som f.eks. at stille forskellige servicefaciliteter til rådighed for kommunens eller amtskommunens borgere, f.eks. forsyning af vand, varme, elektricitet o.lign., kollektiv trafik, kulturelle foranstaltninger, fritidsaktiviteter m.v. Kommuners og amtskommuners opgavevaretagelse er dog i vid udstrækning reguleret i sektorlovgivningen.

Kommuner og amtskommuner varetager som udgangspunkt alene opgaver for kommunens eller amtskommunens borgere og virksomheder. Der er dog i lovgivningen og på ulovbestemt grundlag en vis adgang til at udføre opgaver for andre, herunder for andre kommuner og amtskommuner. Denne adgang er udvidet ved lov nr. 378 af 14. juni 1995 om kommuners og amtskommuners udførelse af opgaver for andre offentlige myndigheder.

Lov om gebyrer og morarenter vedrørende visse ydelser, der opkræves eller inddrives af kommuner og amtskommuner (lov nr. 939 af 27. december 1991, som ændret ved ved lov nr. 131 af 28. februar 1994) giver kommuner og amtskommuner adgang til at opkræve gebyr for erindringsskrivelser vedrørende ikke rettidigt betalte ydelser samt ved tilsigelser til udlægsforretninger og begæringer om indeholdelse i løn m.v. De nævnte gebyrer kan højst udgøre 200 kr. Derudover giver loven adgang til opkrævning af morarenter på 1% pr. påbegyndt måned.

2.1.6. Integrationsområdet

Lovgrundlag, indhold, formål

En udlænding, der får opholdstilladelse i Danmark, er berettiget til samme ydelser efter den sociale lovgivning som danskere.

En kommune yder derfor hjælp efter bistandsloven til udlændinge efter de nærmere regler herfor. Kommunernes nægtelse af at yde hjælp til en udlænding kan påklages i det sociale rekurssystem efter de almindelige regler herfor.

I medfør af bistandslovens § 10, stk. 5, er staten forpligtet til at yde integrationsbistand til udlændinge, der er omfattet af bistandslovens § 134 a, stk. 1, i indtil 18 måneder, efter at opholdstilladelsen er blevet meddelt.

De udlændinge og de hjælpeforanstaltninger, der er omfattet af statens integrationsansvar, er beskrevet i afsnit 3.3.2.1. Kommunen har en række opgaver fra starten af integrationsområdet, f.eks. dagtilbud, folkeskole, hjælpeforanstaltninger for børn, ældreservice, boligstøtte, m.v.

Efter bistandslovens § 10, stk. 5, kan en kommune overtage pligten til at yde integrationsbistand på et tidligere tidspunkt end efter 18 måneder.

Reglerne for kommunernes tidlige overtagelse af pligten til at yde integrationsbistand findes i Indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 729 af 4. august 1996 om bistand til udlændinge, der er omfattet af bistandslovens § 134 a, stk. 1.

Efter bekendtgørelsens § 6, stk. 1, kan en kommune ensidigt uden aftale med Dansk Flygtningehjælp beslutte at yde hjælp i stedet for Dansk Flygtningehjælp før udløbet af den almindelige 18 måneders integrationsperiode til bosniske flygtninge, der er meddelt opholdstilladelse efter udlændingeloven i umiddelbar forlængelse af en opholdstilladelse efter jugoslaverloven.

Endvidere kan en kommune efter bekendtgørelsens § indgå aftale med Dansk Flygtningehjælp om, at kommunen yder hjælp i stedet for Dansk Flygtningehjælp før udløbet af den 18 måneders integrationsperiode til flygtninge, der er omfattet af bistandslovens § 134 a, som ikke er bosniske flygtninge.

Den integrationsbistand, kommunerne overtager fra staten, omfatter som hovedregel hjælp efter følgende bestemmelser i bistandsloven; kapitel 7, § 33, stk. 2, nr. 8, og afsnit III, dog ikke § 43, stk. 10, § 46 c og § 48 a.

Organisatorisk tilrettelæggelse

For så vidt angår den organisatoriske tilrettelæggelse af kommunernes tidlige overtagelse af ansvaret for integrationsindsatsen fremgår det af bekendtgørelsens § 7, stk. 1, at kommunen forud for beslutningen om at overtage hjælpen skal oplyse Dansk Flygtningehjælp om kommunens integrationsplaner og herefter indhente en udtalelse fra flygtningehjælpen, herunder en vurdering af kommunens integrationsplaner.

Kommunalbestyrelsen skal tillige underrette Dansk Flygtningehjælp og Indenrigsministeriet om beslutningen. Der henvises til bekendtgørelsens § 7, stk. 2.

Endelig er kommunalbestyrelsens beslutning om tidligt at overtage ansvaret for integrationsindsatsen bindende og kan tidligst træde i kraft 6 måneder efter, at kommunalbestyrelsen har givet Dansk Flygtningehjælp meddelelse om beslutningen, jf. ovenfor.

Finansiering

Når en kommune overtager integrationsansvaret før udløbet af det 18 måneders særlige integrationsprogram udbetaler staten et såkaldt "kommune-månedsbidrag". Herudover ydes der 100 % statslig refusion i relation til forsorgsudgifterne. Finansieringen hører under Socialministeriets ressort.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Kommunerne har i 1997 budgetteret med indtægter fra tilskud vedrørende integrationsbistand i de første 18 måneder ("kommune-månedsbidrag") på i alt 51,9 mill.kr. Der er endvidere budgetteret med udgifter på 283,7 mill.kr. til forsørgelse m.v. af flygtninge i de første 18 måneder med 100 pct. statslig refusion.

2.2. Opgaver som ikke varetages af kommuner/amtskommuner

2.2.1. Det almindelige tilsyn med kommuner og amtskommuner

Opgavefordeling mellem stat, amtskommuner og kommuner

Det følger af Grundlovens § 82, at tilsynet med kommuner og amtskommuner er en statslig opgave.

Lovgrundlag, formål og indhold

Lovgrundlaget for opgaven er lov om kommunernes styrelse (lovbekendtgørelse nr. 615 af 18. juli 1995) og lov om Københavns kommunes styrelse (lovbekendtgørelse nr. 616 af 18. juli 1995).

Det overordnede formål med opgavevaretagelsen er at føre et almindeligt tilsyn med, at kommunerne og amtskommunerne overholder den offentligretlige lovgivning, herunder offentligretlige retsgrundsætninger.

Tilsynet er et retligt tilsyn (legalitetstilsyn) og omfatter kun spørgsmål om, hvorvidt der er sket en tilsidesættelse af lovgivningen.

De kommunale tilsynsmyndigheder kan ikke tage stilling til, om kommunernes eller amtskommunernes sagsbehandling er rimelig eller hensigtsmæssig, eller til spørgsmål vedrørende udøvelse af skøn, så længe skønnet udøves inden for de rammer, der er fastsat i lovgivningen.

Tilsynsmyndighederne kan endvidere ikke tage stilling til, om sagsbehandlingen er i overensstemmelse med god forvaltningsskik, eller til sagsbehandlingstiden, så længe sagsbehandlingen er lovlig.

Tilsynet omfatter endvidere kun den lovgivning, der alene retter sig til offentlige myndigheder eller til kommuner og/eller amtskommuner. Tilsynet omfatter således ikke spørgsmål af privatretlig karakter.

Det almindelige tilsyn med kommunerne og amtskommunerne viger normalt for særlige klage- eller tilsynsinstanser.

En kommunal tilsynsmyndighed kan over for en kommunalbestyrelses eller et amtsråds ulovlige beslutninger eller undladelser anvende en række sanktioner, hvis betingelserne herfor er opfyldt. Det drejer sig om følgende sanktioner:

- Annullation eller suspension af ulovlige beslutninger
- Pålæg af tvangsbøder for ulovlige undladelser
- Anlæg af erstatningssag eller pålæg af bod
- Begæring om, at anklagemyndigheden rejser påtale om bødestraf.

Tilsynsmyndighenden godkender endvidere aftaler om samarbejde mellem kommuner og/eller amtskommuner, som vil medføre indskænkning i de enkelte deltagende kommunalbestyrelser og/eller amtsråds beføjelser. Tilsynsmyndigheden udøver ved sådanne godkendelser såvel et legalitets- som et hensigtsmæssighedstilsyn.

Tilsynsmyndigheden skal desuden godkende kommuners og amtskommuners revision, ligesom afskedigelse af revisionen kræver tilsynsmyndighedens samtykke.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Det almindelige tilsyn med amtskommunerne samt Københavns og Frederiksberg Kommuner varetages af Indenrigsministeriet.

Det almindelige tilsyn med primærkommunerne (bortset fra Københavns og Frederiksberg Kommuner) varetages af de for hvert amt nedsatte tilsynsråd, der er regionale, statslige myndigheder.

Indenrigsministeriet er ikke almindelig klageinstans i forhold til tilsynsrådene. Tilsynsrådenes afgørelser om at anvende sanktioner i medfør af § 61 i lov om kommunernes styrelse kan dog indankes til indenrigsministeren af den eller de, som en sanktion er rettet imod, d.v.s. enten kommunalbestyrelsen eller amtsrådet eller medlemmer heraf.

Der er ikke et almindeligt over- og underordnelsesforhold mellem Indenrigsministeriet og tilsynsrådene. Indenrigsministeriet fører imidlertid et almindeligt tilsyn med, at tilsynsrådene ikke tilsidesætter lovgivningen, og at tilsynsrådenes udtalelser ikke er udtryk for en urigtig retsopfattelse eller hviler på et urigtigt grundlag.

Indenrigsministeriet kan over for et tilsynsråds ulovlige beslutninger eller undladelser anvende de sanktioner, som i medfør af § 61, i lov om kommunernes styrelse, kan anvendes over for en kommunalbestyrelses eller et amtsråds ulovlige beslutninger eller undladelser (annullation, suspension, tvangsbøder, erstatning og bod), jf. § 61 a, stk. 1, i lov om kommunernes styrelse.

Indenrigsministeriet kan endvidere pålægge et tilsynsråd at tage en sag op til behandling, jf. § 61 a, stk. 2, i lov om kommunernes styrelse.

Opgavens finansiering

Opgaven finansieres af staten og er skattefinansieret.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Tilsynsrådene har i 1995 og 1996 behandlet henholdsvis 1.069 og 1.016 sager.

2.2.2. Den kommunale inddeling og grænseændringer

Lovgrundlag, formål og indhold

Lovgrundlaget for opgaven er lov om fremgangsmåden ved ændring af landets inddeling i kommuner og amtskommuner (lov nr. 194 af 24. maj 1972, som ændret ved lov nr. 311 af 19. juni 1974 og lov nr. 329 af 26. juni 1975).

Loven opstiller regler for den fremgangsmåde, der skal anvendes ved ændringer i den kommunale inddeling. Der er tale om almindelige procedureforskrifter, som åbner mulighed for at gennemføre justeringer og korrektioner af den nuværende kommunale inddeling.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Opgaven administreres af Indenrigsministeriet, der tillige varetager sekretariatsfunktionen for Inddelingsnævnet, hvis anbefaling kræves ved større grænseændringer.

Finansiering

Udgifter til opgaven, herunder til Inddelingsnævnets virksomhed, afholdes af Indenrigsministeriet.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Indenrigsministeriet har i 1995 truffet bestemmelse om kommunal grænseregulering i 13 sager og i 1996 i 10 sager. Siden Inddelingsnævnets etablering den 8. september 1972 har nævnet afholdt 8 møder og behandlet i alt 7 sager.

2.2.3. Kommuneøkonomi

2.2.3.1. Kommunal udligning og generelle tilskud til kommuner og amtskommuner.

Lovgrundlag, formål og indhold

Lovbekendtgørelse nr. 571 af 4. juli 1997 om kommunal udligning og generelle tilskud til kommuner og amtskommuner.

Udlignings- og tilskudsordningerne har til formål at udjævne de forskelle, der er i de enkelte kommuners og amtskommuners beskatningsgrundlag og udgiftsbehov. Dermed sikres, at forskelle i de enkelte kommuners skattetryk - i højere grad end det ellers ville være tilfældet - kommer til at bero på forskelle i det serviceniveau i de enkelte kommuner, som vedkommende kommunalbestyrelse fastlægger.

Ordningen består af følgende hovedelementer:

1) en ordning for udligning af forskelle i kommunernes beskatningsgrundlag

2) en ordning for udligning af forskelle i kommunernes udgiftsbehov (eksempelvis andel af børn i den undervisningspligtige alder)

3) en ordning for ydelse af generelle statstilskud til kommunerne (bloktilskud).

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Opgaven administreres af Indenrigsministeriets departement.

Finansiering

Udligningsordningerne er rent mellemkommunale, og finansieres således af kommunerne og amtskommunerne.

Bloktilskuddene betales af statskassen.

Koordinationsmekanismer

Området administreres med kontakt til de kommunale parter (Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen og Københavns og Frederiksberg Kommuner). Dels er der kontakt på ad hoc-basis. Dels kan mere principielle spørgsmål tages op i Indenrigsministeriets Finansieringsudvalg.

2.2.3.2. Den kommunale og amtskommunale momsudligningsordning

Lovgrundlag, formål og indhold

Lov nr. 212 af 16. maj 1984 om udligning af visse kommunale og amtskommunale udgifter til merværdiafgift og om det kommunale momsfond.

Hovedsigtet med momsudligningsordningen er at sikre, at momsen ikke fører til konkurrenceforvridning mellem den kommunale og den private sektor. Efter ordningen får kommunerne og amtskommunerne månedligt refunderet deres udgifter til moms. Dermed skulle en kommune ikke være motiveret til selv at fremstille en ydelse, blot for derved at undgå at skulle betale moms.

Ordningen har været gældende med virkning fra og med 1985.

I henhold til loven yder indenrigsministeren et årligt tilskud til det kommunale momsfond, hvis midler anvendes til finansiering af uddannelses- og forskningsvirksomhed af betydning for amtskommunerne og kommunerne samt i øvrigt til finansiering af fælleskommunale opgaver.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Opgaven administreres af Indenrigsministeriets departement.

Finansiering

Udgifterne dækkes af kommunerne og amtskommunerne, der betaler i forhold til deres andel af det samlede beskatningsgrundlag.

Koordinationsmekanismer

Området administreres med kontakt til de kommunale parter (Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen og Københavns og Frederiksberg Kommuner). Der er i Indenrigsministeriet nedsat en fast arbejdsgruppe, som på to eller flere møder om året drøfter bl.a. regeljusteringer og skøn for momsudgifternes størrelse i de nærmest kommende år.

2.2.3.3. Kommunal låntagning

Lovgrundlag, formål og indhold

Indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 1124 af 13. december 1996.

Lånebestemmelserne tjener en række formål eller funktioner, herunder styring og påvirkning af

kommunernes samlede gæld og likviditet og kommunernes anlægsvirksomhed og investeringer. Formålene kan være af såvel makroøkonomisk art - påvirkningen af den samlede anlægsvirksomhed - som sektormæssig - påvirkning af investeringerne på visse områder.

Desuden tilsigter regelsættet, at kommunerne overholder visse minimumsregler vedrørende likviditet, og at den kommunale sektor kan opnå gunstige lånevilkår.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Opgaven administreres af Indenrigsministeriets departement.

Finansiering

De lån, der optages, er som oftest lån på almindelige markedsvilkår i den private sektor, men der kan også være tale om f.eks. Hypotekbanklån med særlige vilkår tilknyttet. Men inden for lånerammen er det kommunalbestyrelser og amtsråd selv, der afgør hvor lånene skal optages, og hvad de skal finansiere.

Koordinationsmekanismer

Området administreres med kontakt til de kommunale parter (Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen og Københavns og Frederiksberg Kommuner).

2.2.3.4. Kommunal og amtskommunal indkomst- og ejendomsbeskatning

Lovgrundlag, formål og indhold

Lovbekendtgørelse nr. 803 af 6. oktober 1995 om kommunal indkomstskat.

Lovbekendtgørelse nr. 804 af 6. oktober 1995 om amtskommunal indkomstskat, lovbekendtgørelse nr. 808 af 4. december 1990 om beskatning til kommunerne af faste ejendomme, lovbekendtgørelse nr. 525 af 24. juni 1994 om lån til betaling af ejendomsskatter, lov nr. 91 af 31. marts 1938 om bidrag til udgifterne ved brandvæsenet i København og lov nr. 104 af 29. april 1913 vedrørende den kommunale beskatning af faste ejendomme i Frederiksberg Kommune.

Lovene fastlægger rammerne for den adgang, kommunerne og amtskommunerne har til at udskrive indkomstskat og ejendomsskat som led i den samlede finansiering af de kommunale udgifter. (Ud over de almindelige ejendomsskatter opkræves der af ejendomme i Københavns og Frederiksberg Kommuner et såkaldt brandbidrag til delvis dækning af udgifterne ved de to kommuners brandvæsener. Ved lov nr. 406 af 10. juni 1997 er lovene om disse brandbidrag dog blevet ophævet, således at der sidste gang opkræves brandbidrag i Københavns Kommune i 1998 og sidste gang i Frederiksberg Kommune i 2001).

Den organisatoriske tilrettelæggelse

1. Indkomstskat

De enkelte kommuner og amtskommuner vedtager for et år ad gangen, den udskrivningsprocent der skal gælde for borgerne i kommunen.

Grundlaget for påligning af kommunal indkomstskat er det samme som for påligning af statsskat, dvs. den skattelovgivning, der ligger i Skatteministeriets regi.

Statslig, kommunal og amtskommunal indkomstskat opkræves samlet af staten, Told- og Skattestyrelsen, som hver måned afregner den kommunale og amtskommunale indkomstskat til de enkelte kommuner og amtskommuner.

(Amts)kommunerne kan vælge mellem selv at budgettere beskatningsgrundlaget eller at vælge et af staten udmeldt udskrivningsgrundlag. I den første situation (selvbudgettering) reguleres de afregnede skattebeløb senere i forhold til den endelige opgørelse af de skattepligtige indkomster, mens der i den anden situation (statsgaranteret udskrivningsgrundlag) ikke sker nogen regulering.

Indenrigsministeriet forestår udmeldingen af de statsgaranterede udskrivningsgrundlag.

Indenrigsministeriet er ankeinstans i skattekommunesager - d.v.s. spørgsmål om, hvilken kommunes udskrivningsprocent en skatteyder - ud fra sine bopælsforhold - skal beskattes med for et givet år.

Indkomstbeskatningen af selskaber m.v. er rent statslig, men staten afregner en del af den opkrævede selskabsskat til kommunerne.

Indenrigsministeriet medvirker i denne afregnings- og fordelingsprocedure.

Indenrigsministeriet er desuden sekretariat for et særligt Fordelingsnævn, som er klageorgan i sager, hvor kommunerne er uenige om, hvordan den kommunale andel af selskabsskatten for et givet selskab skal fordeles mellem flere kommuner som følge af, at selskabet driver virksomhed i andre kommuner end den, som hovedsædet ligger i.

2. Ejendomsskat

Grundlaget for påligning af ejendomsskatter er de offentlige vurderinger (regelgrundlaget for disse hører under Skatteministeriet).

De kommunale og amtskommunale ejendomsskatter opkræves samlet af kommunerne, som afregner den amtskommunale del til amtskommunerne.

Indenrigsministeriet afgiver efter anmodning vejledende udtalelser om fortolkningen af den kommunale ejendomsskattelovs regler.

2.2.3.5. Budget- og regnskabssystemet for kommuner og amtskommuner

Lovgrundlag, formål og indhold

Indenrigsministeriets bekendtgørelser nr. 703 af 18. august 1995 om kommunernes budget- og regnskabsvæsen, revision m.v. og nr. 495 af 24. juni 1991 om kommunernes budgetfrister samt "Budget- og regnskabssystem for kommuner og amtskommuner".

"Budget- og regnskabssystem for kommuner og amtskommuner" indeholder en autoriseret kontoplan med tilhørende konteringsregler, som er bindende for alle kommuner og amtskommuner. Desuden indeholder budget- og regnskabssystemet og bekendtgørelserne en række form- og procedurekrav vedrørende budgetlægning, bevillingsafgivelse, regnskabsaflæggelse, revision m.v.

Systemet varetager såvel statslige som kommunale hensyn. Budgettet har for kommunerne en finansiel funktion, da budgettet ikke alene skal indeholde en oversigt over kommunens udgifter,

men også en angivelse af hvorledes de samlede udgifter skal finansieres. Endvidere løser budgettet en bevillingsmæssig opgave, da de poster på årsbudgettet, som kommunalbestyrelsen har taget bevillingsmæssig stilling til, angiver den bindende regel for næste års kommunale forvaltning. For såvel den kommunale sektor som staten tjener systemet endvidere en oplysningsmæssig funktion, idet de ensartede regler for alle kommuner og amtskommuner muliggør sammenligninger mellem kommuner og gør det muligt at opgøre det samlede ressourceforbrug i den kommunale sektor.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Opgaven administreres af Indenrigsministeriets departement.

Koordinationsmekanismer

Området administreres med kontakt til de kommunale parter (Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen og Københavns og Frederiksberg Kommuner) samt den kommunale revision. Dette sker dels på ad hoc-basis og dels gennem Budget- og regnskabsrådet, som består af repræsentanter for staten og de kommunale parter. Budget- og regnskabsrådet afgiver indstilling til indenrigsministeren vedrørende de ændringer og justeringer i budget- og regnskabssystemet, som er påkrævede eller ønskelige.

2.2.4. Værnepligtsområdet

2.2.4.1. Værnepligtsloven

Lovgrundlag, formål og indhold

Lovgrundlaget er Indenrigsministeriets lovbekendtgørelse nr. 190 af 2. april 1993, hvor hovedformålet er udløst af lovens § 1: "Enhver dansk mand er undergivet værnepligt (værnepligtig).".

Efter lovens § 6 forestår indenrigsministeren eller den statsamtmand, indenrigsministeren bemyndiger til det, afholdelse af sessioner og afgør i øvrigt i tilknytning hertil en række spørgsmål, der knytter sig til værnepligten. Den væsentligste opgave, som loven beskriver, er således afholdelse af sessioner. Denne opgave er ved Indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 50 af 24. januar 1994 om session og andre statsamtsopgaver på værnepligtsområdet delegeret til et antal statsamter samt Københavns Overpræsidium. Opgaven er en klar driftsopgave, men indeholder samtidig et betydeligt myndighedselement.

Siden kommunalreformen er der på det statslige organisatoriske niveau gennemført følgende ændringer:

Betænkning nr. 875 om rationalisering af udskrivningvæsenet (afgivet af den af Indenrigsministeriet den 3. november 1971 nedsatte styringskomité vedrørende rationalisering af udskrivningvæsenet) anbefalede bl.a., at der oprettedes en styrelse til varetagelse af de med bedømmelse og udskrivning af værnepligtige forbundne opgaver. Ved vedtagelsen af værnepligtloven (Lov nr. 213 af 30. maj 1980) etableredes Værnepligtsstyrelsen med virkning fra 1. januar 1981. Ved denne ændring, hvorved udskrivningsvæsenet samledes i en enhedsorganisation, blev ordningen med 7 og i princippet selvstændige udskrivningskredse ophævet. Værnepligtsstyrelsen varetog den centrale administration af værnepligtsloven, administrationen af lov om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde og lov om værnepligtens opfyldelse ved bistandsarbejde i udviklingslande.

Med virkning pr. 1. april 1993 blev Værnepligtsstyrelsen nedlagt, jf. lov nr. 1056 af 23. december 1992. Sigtet hermed var at opnå en mere smidig og enkel administration samt en mere rationel udnyttelse af de offentlige ressourcer. Bornholms Statsamt, Fyns Statsamt, Sønderjyllands Statsamt, Århus Statsamt, Nordjyllands Statsamt samt Københavns Overpræsidium (tilsammen dækkende hele landet) fik tillagt de lokale værnepligtsopgaver, medens dele af Værnepligtsstyrelsens centrale opgaver blev henlagt til Indenrigsministeriets departement og Indenrigsministeriets Militærnægteradministration.

Organisatoriske tilrettelæggelse

Der er tale om en ren statslig opgavevaretagelse; dog deltager et kommunalt folkevalgt element sædvanligvis i forbindelse med sessionsvirksomheden, idet der efter lovens § 7 indgår et medlem af en kommunalbestyrelse eller et amtsråd som medlem af sessionen.

Finansiering

Opgavernes varetagelse er alene skattefinansieret.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Med henblik på at beskrive opgavens kvantitative omfang kan det oplyses, at der i 1996 er sessionsbehandlet ca. 36.100 værnepligtige, og at der til dette formål er afsat 15,419 mill. kr. i 1997 (jf. finansloven). I beløbet indgår også ressourceforbruget til tilrettelæggelse og drift af sessionsvirkomheden, herunder f.eks. registrering, behandling af udsættelsesansøgninger, resessioner m.v.

Koordinationsmekanismer

Medens Indenrigsministeriet er ansvarlig for sessionsbedømmelse og udskrivning af værnepligtige, er det de værnepligtsbrugende myndigheder (forsvaret, redningsberedskabet og Militærnægteradministrationen), der forestår indkaldelse m.v. af de værnepligtige. Med henblik på at skabe overensstemmelse mellem behov og de givne muligheder, er der mellem Indenrigsministeriet og brugerne etableret diverse fora, hvor forhold af den nævnte art drøftes med jævne mellemrum. Med henblik på at sikre en ensartet behandling af de værnepligtige er der tilsvarende etableret samarbejdsorganer mellem Indenrigsministeriet og de værnepligtsadministrerende statsamter.

2.2.4.2. Lov om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde.

Lovgrundlag, formål og indhold

Lovgrundlaget for værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde er Indenrigsministeriets lovbekendtgørelse nr. 191 af 2. april 1993.

Formålet er på landsplan at drive en erstatningstjeneste for værnepligtige, der af samvittighedsmæssige grunde ikke ønsker at aftjene værnepligten i forsvaret eller redningsberedskabet.

De værnepligtige overføres til civil værnepligt, indkaldes og udstationeres til at arbejde på

forskellige civile institutioner i hele landet og hjemsendes. Der er tale om en myndigheds- og driftsopgave.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Fra 1. april 1993 er Værnepligtsstyrelsens opgaver på civil værnepligtsområdet henlagt til Indenrigsministeriets Militærnægteradministration.

Opgavens finansiering

Opgaven finansieres af staten via skatter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der overføres for tiden 760-770 værnepligtige om året til civil værnepligt, og nettoudgiften for 1997 til civil værnepligt er budgetteret til 42,4 mill.kr.

2.2.4.3. Lov om værnepligtens opfyldelse ved bistandsarbejde i udviklingslande.

Lovgrundlag, formål og indhold

Lovgrundlaget for værnepligtens opfyldelse ved bistandsarbejde i udviklingslande er Indenrigsministeriets lovbekendtgørelse nr. 428 af 30. september 1980.

Formålet er at give værnepligtige mulighed for at aftjene værnepligten ved bistandsarbejde i udviklingslande. Samtidig skal udviklingslandenes tarv tilgodeses. Der er tale om en myndigheds- og driftsopgave.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Fra 1. april 1993 er Værnepligtsstyrelsens opgaver vedrørende værnepligtens opfyldelse ved bistandsarbejde i udviklingslande henlagt til Indenrigsministeriets Militærnægteradministration.

Opgavens finansiering

Opgaven er finansieret af staten via skatter. Udgiften til administration af ordningen er ikke særskilt anført på finansloven.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der har i nogle år ikke været udsendt værnepligtige til bistandsarbejde i udviklingslande.

2.2.5. Det nukleare område

2.2.5.1. Radioaktivitetsloven

Lovgrundlag, formål og indhold

Lov nr. 94 af 31. marts 1953 om brug m.v. af radioaktive stoffer med senere ændringer.

Loven bestemmer, at radioaktive stoffer ikke kan fremstilles, indføres eller besiddes uden meddelt tilladelse.

Loven giver indenrigsministeren bemyndigelse til at fastsætte bestemmelser om sikkerhedsforanstaltninger vedrørende fremstilling, indførsel, anvendelse, opbevaring, transport og bortskaffelse af radioaktive stoffer.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Ansøgninger om tilladelse til at fremstille, indføre eller besidde radioaktive materialer skal indgives til Sundhedsstyrelsen.

Sundhedsstyrelsens afgørelser kan indankes til Indenrigsministeriet. Indenrigsministeriet kan fastsætte generelle undtagelsesbestemmelser.

Finansiering

Udgifter forbundet med opgaverne afholdes af Sundhedsstyrelsen.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Indenrigsministeriet har ikke kendskab til Sundhedsstyrelsens forbrug til opgaven. Indenrigsministeriet anvender cirka 1/4 årsværk til varetagelse af departementale opgaver, herunder klagesager og regelarbejde.

2.2.5.2. Atomberedskabet

Lovgrundlag, formål og indhold

Beredskabslovens § 5 - Lov nr. 1054 af 23. december 1992.

Vedrørende det nukleare område bestemmer loven, at indenrigsministeren fastsætter regler for redningsberedskabets organisation i tilfælde af uheld i nukleare anlæg (også uden for landets grænser), herunder regler om opgavefordeling og samarbejde mellem det statslige og det kommunale redningsberedskab.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

I 1992 udsendtes en plan for det landsdækkende atomberedskab, hvorved beredskabets organisation og de foranstaltninger, der skal kunne iværksættes for at beskytte befolkningen i tilfælde af uheld i nukleare anlæg blev fastlagt.

Beredskabet, herunder at opretholde et dagligt beredskab, at iværksætte beskyttelsesforanstaltninger om nødvendigt, at informere offentligheden og at deltage i

internationalt samarbejde om blandt andet varslings- og informationsaftaler, varetages af Beredskabsstyrelsen, der henhører under Indenrigsministeriet.

Finansiering

Udgifter forbundet med opgaverne afholdes af Beredskabsstyrelsen.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Det er ikke muligt at opgøre nøjagtigt hvor mange årsværk Beredskabsstyrelsen anvender til varetagelse af opgaverne, idet styrelsen varetager opgaverne i sammenhæng med andre opgaver. Indenrigsministeriet anvender 1/2 årsværk til varetagelse af departementale opgaver, herunder særligt opgaver i forbindelse med beredskab vedrørende nærtliggende atomkraftværker.

2.2.5.3. Atomanlæg

Lovgrundlag, formål og indhold

Atomanlæg - Lov nr. 170 af 16. maj 1962 med senere ændringer.

Loven bestemmer, at nukleare anlæg ikke må bygges eller drives uden tilladelse, at der kan udstedes de nødvendige forskrifter til gennemførelse af internationale aftaler om kontrol af brugen af nukleare anlæg. Der kan endvidere fastsættes bestemmelser om tilstedeværelsen og benyttelsen af nukleart drevne transportmidler på dansk territorium, herunder om nukleart drevne skibes besejling af danske farvande.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Ifølge udstedt bekendtgørelse varetages dele af tilsynsopgaverne af Beredskabsstyrelsen, der henhører under Indenrigsministeriet.

Finansiering

Udgifter forbundet med opgaverne afholdes af Beredskabsstyrelsen for så vidt angår styrelsens tilsynsopgaver.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Det er ikke muligt at opgøre nøjagtigt hvor mange årsværk Beredskabsstyrelsen anvender til varetagelse af opgaverne, idet styrelsen varetager opgaverne i sammenhæng med andre opgaver. Indenrigsministeriet anvender 1/8 årsværk til varetagelse af departementale opgaver.

2.2.6. Fyrværkeriområdet

Lovgrundlag, formål og indhold

Lov nr. 193 af 24. maj 1972 om fyrværkeri som ændret ved lov nr. 1054 af 23. december 1992 og lov nr. 1096 af 21. december 1994.

Lovens formål er at begrænse antallet af skader forvoldt ved fyrværkeri.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Administrationen foretages af Beredskabsstyrelsen, dog meddeles tilladelse til overdragelse, erhvervelse og anvendelse af fyrværkeri af politiet. Import og fremstilling af fyrværkeri kræver tilladelse fra Beredskabsstyrelsen. Visse typer mindre fyrværkeri, som ikke i almindelighed skulle kunne medføre skader, kan dog erhverves og anvendes uden politiets tilladelse. De nævnte artikler er inden da af Beredskabsstyrelsen godkendt til import/fremstilling.

Finansiering

Udgifter forbundet med opgaven finansieres af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Indenrigsministeriet har ikke kendskab til politiets ressourceforbrug i forbindelse med behandlingen af ansøgninger om tilladelse til overdragelse, erhvervelse og anvendelse af fyrværkeri. Beredskabsstyrelsen anvender ca. 1 årsværk på opgaven med at behandle ansøgninger om tilladelse til import/fremstilling og administration af lovgivningen. Indenrigsministeriet anvender ca. 1/4 årsværk på departementale opgaver i forbindelse med fyrværkerilovgivningen.

2.2.7. Udlændinges indrejse og ophold

Lovgrundlag, formål, indhold

Reglerne om udlændinges indrejse og ophold her i landet findes i udlændingeloven, jf. Indenrigsministeriets lovbekendtgørelse nr. 51 af 22. januar 1997, som senest er ændret ved lov nr. 407 og 410 af 10. juni 1997, samt "jugoslaverloven", jf. Indenrigsministeriets lovbekendtgørelse nr. 563 af 30. juni 1995 som senest er ændret ved lov nr. 327 af 30. april 1996 af lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. Ved Indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 610 af 1. juli 1997 er lov nr. 387 af 6. juni 1991 om ændring af udlændingesloven, der skabte det retlige grundlag for Danmarks ratifikation af EF-asylkonventionen, sat i kraft.

Udlændingeloven indeholder nærmere regler for meddelelse, forlængelse, inddragelse og bortfald af opholds- og arbejdstilladelse, for meddelelse af retsvirkninger af visum, for ophold her i landet uden opholdstilladelse eller visum, og for afvisning og udvisning af udlændinge. Udlændingeloven indeholder desuden regler om tvangsmæssig udsendelse af udlændinge og om visse tvangsindgreb overfor udlændinge (fingeraftryk, personfoto, meldepligt, frihedsberøvelse m.v.)

Formålet med udlændingeloven er at sikre en regulering af og en kontrol med, hvilke udlændinge der må rejse ind og eventuelt tage ophold og arbejde her i landet.

"Jugoslaverloven" indeholder nærmere regler om tildeling af midlertidig beskyttelse til krigsflygtninge fra det tidligere Jugoslavien. Formålet med denne lov er at sikre, at personer med et midlertidigt beskyttelsesbehov kan få midlertidig opholdstilladelse i Danmark.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Udlændingestyrelsen træffer afgørelse i 1. instans om samtlige opholds- og asylsager, jf. udlændingelovens § 46.

Udlændingestyrelsen træffer således afgørelse om bl.a.:

- meddelelse af asyl efter udlændingelovens §§ 7 og 8,

- meddelelse og forlængelse af opholds- og arbejdstilladelse efter udlændingelovens § 9,

- meddelelse og forlængelse af visum og udvidet besøgsophold,

- meddelelse af tilbagerejsetilladelse,

- forlængelse, inddragelse og bortfald af de nævnte opholdstilladelser,

- meddelelse af ud- og afvisning i visse sager samt ophævelse af indrejseforbud,

- iværksættelse af samlivskontrol og anden udlændingekontrol ved politiets foranstaltning,

- aktindsigt og udlevering af originale dokumenter,

- videregivelse af oplysninger fra udlændingesager,

- navnerettelser og fødedatoændringer.

- bestemmelse om, at en udlænding, der ikke medvirker til udsendelse m.v., ikke skal have dækket sine udgifter til underhold, bortset fra kost, logi og sundhedsmæssige ydelser.

- afgørelse om overførsel og tilbageførsel efter EF-asylkonventionen.

Udlændingestyrelsen træffer afgørelser om meddelelse af midlertidig opholdstilladelse efter "jugoslaverlovens" § 15.

Enkelte af Udlændingestyrelsens opgaver efter udlændingeloven er udlagt til statsamterne, jf. udlændingelovens § 46 c. Det drejer sig om afgørelser om

- meddelelse af opholdsbevis efter EF/EØS bekendtgørelsen,

- meddelelse af opholdstilladelse til udenlandske adoptivbørn efter udlændingebekendtgørelsen § 23, stk. 1, nr. 1, hvor adoption er anbefalet af et adoptionssamråd eller af Adoptionsnævnet.

- forlængelse, inddragelse og bortfald af disse opholdstilladelser.

I disse sager er Udlændingestyrelsen klageinstans, jf. udlændingelovens § 46 c.

Herudover varetages enkelte opgaver af politiet, jf. udlændingelovens § 48. Det drejer sig om afgørelser vedrørende

- afvisning ved indrejsen, (dog ikke af asylansøgere)

- udstedelse af nødvisum ved indrejsen,

- meddelelse af tilbagerejsetilladelse,

- iværksættelse af tvangsmæssig udsendelse af udlændinge, der ikke må opholde sig her i landet, jf. § 30,

- iværksættelse af de tvangsmidler, der er omtalt i §§ 34-36 (deponering af pas, give møde hos politiet, varetægtsfængsling, frihedsberøvelse).

- optagelse af fingeraftryk, udveksling af fingeraftryk med andre lande og sammenholdelse af fingeraftryk med fingeraftryk i Kriminalregistret.

Varetagelse af visse sagsekspeditioner er endvidere henlagt til politiet. Ansøgning om opholds- og arbejdstilladelse kan således indgives til politiet udenfor Storkøbenhavn, ligesom politiet kan modtage ansøgninger om udstedelse af pas, forlængelse af visum og udvidet besøgsophold. Politiet anvendes endelig ved forkyndelse af visse af styrelsens afgørelser.

Domstolene træffer desuden efter anklagemyndighedens påstand afgørelse om udvisning af en udlænding på grund af et strafbart forhold i forbindelse med, at udlændingen dømmes herfor.

2. instans

Udlændingestyrelsens afgørelser i første instans af meddelelse af asyl påklages til det af indenrigsministeren uafhængige Flygtningenævn, jf. udlændingelovens § 53 a. Flygtningenævnet består af fem medlemmer, og har en dommer som formand og repræsentanter fra Indenrigsministeriet, Udenrigsministeriet, Advokatrådet og Dansk Flygtningehjælp, jf. udlændingelovens § 53.

Udlændingestyrelsens afgørelser i første instans om opholdstilladelse på andet grundlag end asyl kan påklages til Indenrigsministeriet, jf. udlændingelovens § 46, stk. 2. Tilsvarende gælder for politiets afgørelser.

Herudover træffer indenrigsministeren afgørelse om meddelelse, forlængelse og inddragelse af opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9, stk. 2, nr. 2, jf. udlændingelovens § 46 a.

Domstolenes afgørelse om udvisning på grund af strafbart forhold kan påankes efter retsplejelovens almindelige regler.

Finansiering

Opgaverne i forbindelse med udlændinges indrejse og ophold her i landet er statsfinansierede.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Udlændingestyrelsen forventer i 1997 at modtage sager i følgende størrelsesorden:

5-10.000 spontane asylansøgninger

Ca. 40.000 ansøgninger om opholds- og arbejdstilladelse.

Ca. 30.000 visumansøgninger.

Til Udlændingestyrelsens virksomhed er der i 1997 i alt afsat 149,1 mill. kr.

Flygtningenævnet forventer at afholde 430 møder i 1997. Hertil forventes anvendt 27,2 mill. kr.

2.2.8. Underhold af asylansøgere og personer med midlertidig opholdstilladelse efter jugoslaverloven

Lovgrundlag, formål og indhold

Udlændingeloven indeholder regler om underhold af asylansøgere, der opholder sig her i landet, mens asylsagen behandles. Tilsvarende indeholder "jugoslaverloven" regler om underhold af personer med midlertidig opholdstilladelse efter denne lov.

Efter disse regler påhviler det Udlændingestyrelsen at etablere og drive indkvarteringscentre for de nævnte udlændinge, ligesom det påhviler Udlændingestyrelsen at dække udgifterne til deres underhold, jf. udlændingelovens § 42 a, stk. 1 og 2, og "jugoslaverlovens" § 7. Dette sker ved udbetaling af lomme- og tøjpenge og ved centre, hvor udlændingene selv sørger for madlavning, ved udbetaling af kostpenge.

Opgaven med at drive indkvarteringscentrene varetager Udlændingestyrelsen i samarbejde med Dans Røde Kors. Opgaven kan også varetages i samarbejde med anden godkendt myndighed eller organisation, jf. nedenfor.

Formålet med disse regler er at sikre et passende underhold af asylansøgere og personer med midlertidig opholdstilladelse efter "jugoslaverloven".

Organisatorisk tilrettelæggelse

Etableringen af indkvarteringscentre og dækningen af driftsudgifterne hertil varetages af Udlændingestyrelsen.

Driften af indkvarteringscentrene varetages af Udlændingestyrelsen i samarbejde med Dansk Røde Kors. Opgaven kan også varetages i samarbejde med statslige styrelser eller private organisationer, der er godkendt hertil.

For tiden drives 2 centre i samarbejde med Beredskabsstyrelsen. Også kommuner kan efter aftale med Udlændingestyrelsen drive indkvarteringscentre. Ingen kommuner har dog benyttet denne mulighed, jf. i det hele udlændingelovens § 42 a, stk. 2 og 3 og "jugoslaverlovens" § 7, stk. 2 og 5.

Ved lov nr. 425 af 1. juni 1995 om ændring af jugoslaverloven blev der skabt mulighed for, at statsamterne godkendte indkvartering i satellitter (enkelte ejendomme uden for centrene) og private værtsfamilier af personer med midlertidig opholdstilladelse efter jugoslaverloven.

Finansiering

Opgaven er fuldt statsfinansieret.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der er på finansloven for 1997 budgetteret med et samlet indrejsetal på 5.400 personer, heraf 400 personer med midlertidig opholdstilladelse (eks-jugoslavere).

Det gennemsnitlige belæg på centrene forventes at udgøre 4.650 helårspersoner. Primo 1997 har 44 centre været i anvendelse, mens der ved udgangen af 1997 budgetteres med at være 34 centre i anvendelse. Udgiften til driften af indkvarteringsstederne er i 1997 budgetteret til 133,9 mill. kr. De samlede underholdsudgifter, hvilket omfatter udgifter til underhold, indkvartering m.v., er budgetteret til ca. 581 mill. kr.

3. Beskrivelse af opgaver på ministeriets område, der løses af selskaber eller private

organisationer

3.1. Værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde

Udstationering af civile værnepligtige kan ske til frivillige organisationer, herunder f.eks. miljøorganisationer, kirkelige og fælleskirkelige organisationer, fredsbevægelser, og organisationer med tilknytning til FN.

Såfremt der igen skulle blive tale om udsendelse af værnepligtige til bistandsarbejde i udviklingslande, vil det ske i samarbejde med Mellemfolkeligt Samvirke.

3.2. Beredskabs-Forbundet

Beredskabs-Forbundet er et landsforbund med kredsforbund over hele landet. Der er i medfør af den nu ophævede civilforsvarslov indgået en aftale mellem Indenrigsministeriet og forbundet om, at forbundet løser opgaver inden for beredskabet. Aftalen er indgået den 12. juni 1991.

Ifølge aftalen har forbundet følgende opgaver, at:

- Hverve og uddanne frivillige hjælpere i redningsberedskabet og det civile beredskab
- udbrede kendskabet til foranstaltninger vedrørende redningsberedskabet og det civile beredskab
- oplyse og vejlede befolkningen om de foranstaltninger, som den enkelte borger skal træffe til sin egen beskyttelse, og
- gennemføre kurser for befolkningen, herunder i førstehjælp og elementær brandbekæmpelse.

Forbundet finansieres via tilskud på finansloven. I 1997 er bevilget 11,6 mio. kr. Der er et årsværksforbrug på 23.

Det fremgår af Aftale om beredskabet 1998 - 2001, at tilskuddet til Beredskabs-Forbundet ændres, så det gradvist gøres afhængigt af medlemsbidrag. Der ydes fortsat et tilskud til oplysningsaktiviteter i forbundet, men en del af oplysnings- og informationsvirksomheden omlægges således, at Beredskabsstyrelsen fremover administrerer en pulje til formålet.

De opgaver, som Beredskabs-Forbundet i dag løser for de midler, der stilles til rådighed på finansloven, er fastlagt i en aftale mellem Indenrigsministeriet og forbundet. Indenrigsministeren agter som følge af bl.a. ovenstående omlægninger, der vil ske gradvis i forligsperioden, at opsige aftalen med forbundet senest til udløb ved udgangen af 1999.

3.3. Dansk Flygtningehjælp

3.3.1 Asylområdet

3.3.1.1. Flygtningenævnet

Lovgrundlag, formål og indhold

Finansloven samt Akt 4 26/10 83 indeholder regler om tilskud til Dansk Flygtningehjælps virksomhed i forbindelse med arbejdet i Flygtningenævnet.

Lov 382 14/6 95 indeholder regler om udvidelse af Dansk Flygtningehjælps opgaver efter udlændingeloven til også at gælde rådgivning af asylansøgere i ud- eller afvisningsposition.

Formålet er dækning af Dansk Flygtningehjælps udgifter i forbindelse med administrativt arbejde med hensyn til tilvejebringelse af generelle informationer om forholdene i de asylsøgendes

hjemlande og administrativ forberedelse af nævnssager samt visse andre opgaver efter udlændingeloven.

Endvidere er formålet dækning af udgifter vedrørende rådgivning af asylansøgere i ud- eller afvisningsposition.

Finansiering

Arbejdet er fuldt statsfinansieret.

Kvantitativt/statistisk beskrivelse

Bevillingen for 1997 udgør 2,9 mio. kr.

3.3.1.2. Åbenbart-grundløs sagsbehandling

Lovgrundlag, formål og indhold

Efter udlændingelovens § 53 a, stk. 3, skal Udlændingestyrelsen forelægge for Dansk Flygtningehjælp, om en asylansøgning skal anses som åbenbart grundløs med den virkning, at Udlændingestyrelsen kan træffe afgørelse uden klageadgang til Flygtningenævnet. Såfremt Dansk Flygtningehjælp ikke kan tilslutte sig vurderingen af at betragte den pågældende asylsag som åbenbart grundløs, forelægges sagen for Flygtningenævnet.

Finansiering

Arbejdet er fuldt statsfinansieret.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Bevillingen, der i 1997 er 4,7 mill. kr., ydes på grundlag af en rammeoverenskomst mellem Indenrigsministeriet, Udlændingestyrelsen og Dansk Flygtningehjælp. Bevillingen forventes i 1997, at dække op til 1.700 sager.

3.3.2. Integrationsområdet

3.3.2.1. Det ordinære integrationsprogram for anerkendte flygtninge m.fl.

Lovgrundlag, formål og indhold

Bistandslovens § 10, stk. 5 samt Indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 729 af 4. august 1996 indeholder regler om Dansk Flygtningehjælps integrationsbistand til udlændinge, der er omfattet af § 134 a, stk. 1, i lov om social bistand i de første 18 måneder efter meddelelse af opholdstilladelsen, jf. afsnit 2.1.6. Dansk Flygtningehjælps integrationsbistand ydes bl.a til anerkendte flygtninge, asylansøgere, der er meddelt humanitær opholdstilladelse eller opholdstilladelse af ganske særlige grunde, og personer, der er familiesammenført med disse udlændinge.

Integrationsperioden for ægtefæller og børn, som er kommet til Danmark efter, at den anden ægtefælle har påbegyndt integrationsprogrammet i Dansk Flygtningehjælp, er begrænset til den tid, der resterer af ægtefællens integrationsperiode.

Såfremt en asylansøger meddeles asyl, humanitær opholdstilladelse eller opholdstilladelse af ganske særlige grunde, er vedkommende ikke længere omfattet af Udlændingestyrelsens underhold, jf. afsnit 2.2.8.

I stedet er de pågældende berettiget til ydelser efter bistandsloven efter samme regler som danskere.

Dansk Flygtningehjælp varetager i de første 18 måneder integrationsbistanden for denne gruppe, medmindre kommunen har overtaget intergrationsansvaret, jf. afsnit 2.1.6.

Dansk Flygtningehjælps integrationsbistand omfatter

følgende hovedformål:

1. Fordeling, midlertidig indkvartering og boligplace-

ring af flygtninge

Dansk Flygtningehjælp søger gennem den geografiske fordeling af flygtninge at sikre den bedst mulige balance mellem en effektiv udnyttelse af samfundets ressourcer og flygtningenes behov for samvær med deres landsmænd (etablering af egne sociale netværk).

2. Forsorgsydelser

Personer, der er omfattet af § 134 a, stk. 1, i bistandsloven (anerkendte flygtninge m.fl.), modtager i de første 18 måneder efter meddelelse af opholdstilladelse fra Dansk Flygtningehjælp hjælp efter samme lovs kapitel 7 om rådgivning m.v. og afsnit III om kontanthjælp, dog undtagen § 43, stk. 10, 46 b, stk. 1, 1. pkt. og § 48 a. Ydes der hjælp efter § 48 til merudgifter ved forsørgelsen til personer med handicap, og yder opholdskommunen samtidig andre handicapkompenserende foranstaltninger, kan det aftales, at hjælpen efter § 48 ydes af kommunen.

3. Det sociale arbejde

Hovedsigtet med det sociale arbejde er gennem en lang række forberedende foranstaltninger inden for integrationsprogrammets 18 måneder, der afholdes med hjemmel i bistandsloven, at støtte den enkelte flygtnings muligheder for at blive selvforsørgende.

Ved uddannelses- og erhvervsplanlægning sker der en afdækning af den enkelte flygtnings uddannelse, arbejdsmæssige kvalifikationer og øvrige forudsætninger. Sigtet er at bibringe den enkelte en viden om egne muligheder og at styrke erhvervskompetencen gennem kvalificerende uddannelses- og praktikforløb, herunder tilbud om målrettet danskundervisning.

Dansk Flygtningehjælp foretager rådgivning om flygtningenes frivillige repatriering med henblik på at give flygtningene det bedst mulige grundlag for afklaring og en eventuel beslutning om tilbagevenden til hjemlandet.

4. Kultur- og fritidsarbejde

Der gives støtte til flygtninge og deres foreninger med henblik på at skabe rammer, hvor kulturmødet mellem befolkningen i Danmark og flygtninge kan finde sted f.eks. i form af væresteder, kulturelle arrangementer og lignende.

5. Visitation til sundhedsområdet og det psykosociale område

Dansk Flygtningehjælp har ikke bevilling eller hjemmel til at udføre egentlige sundhedsmæssige opgaver. Det er derfor målsætningen at bidrage til, at der etableres specialtilbud til særligt udsatte flygtningegrupper som f.eks. flygtninge, der har været udsat for tortur i hjemlandet.

I relation til det psykosociale arbejde styrkes flygtningenes ressourcer og kræfter, således at de psykosociale problemer får mindst mulig negativ indflydelse på integrationsprocessen.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Integrations- og aktiveringsindsatsen udføres i en struktur med følgende 3 niveauer:

- Det centrale niveau: Herfra varetages kontakterne til Inden

rigsministeriet og øvrige centrale myndigheder samt ansvaret

for fastsættelsen af de overordnede politikker og de admini

strative og faglige retningslinier for integrations- og

aktiveringsindsatsen.

- Det regionale niveau: Dansk Flygtningehjælp har med det

nuværende aktivitetsniveau (1997) 7 regionskontorer samt et

områdekontor på Bornholm. Pr. 1. januar 1998 reduceres antallet af regionskontorer til 5 og områdekontoret på Born-

holm lukkes. Fra det regionale niveau udføres en række

administrative og koordinerende opgaver vedrørende den

enkelte flygtning i det geografiske område, som regionen

dækker.

- Det lokale niveau: Det egentlige integrationsarbejde som

kræver personlig kontakt med den enkelte flygtning, udføres

fra en lang række (for nærværende ca. 50) lokale

integrationskontorer. Heraf er der nær kontakt til det

lokale miljø, som flygtningene skal integreres i.

Finansiering

Ovennævnte formål under Dansk Flygtningehjælp er fuldt statsfinansierede.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

I finansloven for 1997 forventes der i forbindelse med det ordinære integrationsprogram anvendt i alt 346,1 mill. kr., heraf 190,3 mill. kr. til løn og 155,8 mill. kr. til øvrige driftsudgifter. Lønnen er budgetteret til at omfatte 898 årsværk.

På finansloven for 1997 er der endvidere budgetteret med 502,6 mill. kr. vedrørende forsorgsydelser på det ordinære integrationsprogram. I alt er der budgetteret med 91.307 forsorgsmåneder i Dansk Flygtningehjælps regi. Forsorgsmånedstallet dækker personer under forsorg ankommet 1995, 1996 og 1997.

Der er regnet med en tilgang af flygtninge i 1997 på 4.200 personer.

3.3.2.2. Aktiveringsprogrammet for personer med midlertidig opholdstilladelse efter jugoslaverloven

Lovgrundlag, indhold og formål

De personer, der meddeles midlertidig opholdstilladelse efter jugoslaverloven skal i hele den periode, hvor de har midlertidig opholdstilladelse som udgangspunkt være indkvarterede på særlige indkvarteringscentre og modtage underhold fra Udlændingestyrelsen, jf. afsnit 2.2.8.

Dansk Flygtningehjælp varetager et aktiveringsprogram for denne gruppe udlændinge med henblik på at aktivere flygtningene og give dem et meningsfuldt ophold i Danmark. Aktiviteterne skal styrke mulighederne for en succesfuld tilbagevenden til det tidligere Jugoslavien, såfremt dette bliver aktuelt.

Reglerne for aktiveringsprogrammet findes i jugoslaverloven. Aktiveringsprogrammet er blevet udvidet ved senere ændringer af jugoslaverloven, jf. lov nr. 1085 af 22. december 1993 og lov nr. 425 af 1. juni 1994.

Bevillingen omfatter en række aktiviteter, herunder

- undervisning af børn (7-15 år),
- uddannelse og øvrige aktiviteter for ungegruppen (16-20 år) og danskundervisning for voksne.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Aktiverings- og vilkårsforbedringsprogrammerne er i løbet af 1995 fuldt inddraget i Dansk Flygtningehjælps struktur for integrationsarbejdet, som beskrevet under afsnit 3.3.2.1. om det ordinære integrationsprogram.

Finansiering

Aktiverings- og vilkårsforbedringsprogrammerne er fuldt statsfinansierede.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

De samlede udgifter til aktivering af bosniske flygtninge i 1997 forventes at udgøre 41,9 mill.kr. Der forventes gennemsnitligt ca. 1.300 personer tilknyttet programmet.

3.3.2.3. Det særlige integrationsprogram for bosniske krigsflygtninge.

Lovgrundlag, indhold og formål

Når en person med midlertidig opholdstilladelse efter jugoslaverloven meddeles asyl eller i tilfælde af endeligt afslag på asyl opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9, stk. 2, nr. 5, er vedkommende ikke længere omfattet af Udlændingestyrelsens underhold, jf. afsnit 2.2.8. og Dansk Flygtningehjælps aktiveringsprogram, jf. afsnit 3.3.2.2.

I stedet er de pågældende berettiget til ydelser efter bistandsloven efter samme regler som danskere.

Dansk Flygtningehjælp varetager i de første 18 måneder integrationsbistanden for denne gruppe, medmindre kommunerne har overtaget integrationsansvaret, jf. afsnit 2.1.6.

Dansk Flygtningehjælps integrationsprogram for denne gruppe svarer til det ordinære integrationsprogram, jf. afsnit 3.3.2.1.

I tilknytning hertil arbejdes der dog under det særlige integrationsprogram for de bosniske krigsflygtninge med følgende særligt tilrettelagte indsatser:

1. Hensyntagen til flygtningenes hidtidige forløb under aktiveringsprogrammet.

Mange af de bosniske flygtninge har forud for meddelelse af asyl eller opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9, stk. 2, nr. 5, modtaget forskellige tilbud under aktiveringsprogrammet, jf. afsnit 3.3.2.2. Med henblik på at fastholde en kontinuitet i såvel undervisningsmæssige forløb m.v. som i tilknytning til lokale og egne netværk tages der i den særlige integrationsindsats hensyn til flygtningenes hidtidige forløb.

2. Involvering af flygtningene og øvrige frivilliges engagement i indsatsen

Aktiveringsprogrammet har i udstrakt grad involveret de bosniske flygtninge selv i arbejdet. I forlængelse heraf søges flygtningenes deltagelse og engagement fastholdt gennem tilrettelæggelsen af den særlige integrationsindsats, f.eks. gennem støtte til flygtningenes egne informationsaktiviteter. Samtidig søges de danske frivilliges engagement videreført i integrationsarbejdet.

3. Repatrieringsperspektivet

Det særlige integrationsprogram for de bosniske krigsflygtninge opretholder aktiveringsprogrammets klare repatrieringsperspektiv bl.a. på følgende måder:

- ved at der iværksættes uddannelsesmæssige og erhvervsmæssige aktiviteter, som både kan bruges i Danmark og i hjemlandet,

- ved at der sker en udbygning af det landsomfattende informationsarbejde, der både fastholder flygtningenes kendskab til udviklingen i hjemlandet og også oplyser om de faktiske muligheder for at vende hjem,

- ved at der etableres særlige forberedelsesseminarer eller

-kurser for flygtninge, der ønsker at vende hjem og

- ved at der rådgives og vejledes til støtte for afklaring og beslutning om tilbagevenden.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Der henvises til afsnit 3.3.2.1. om det ordinære integrationsprogram.

Finansiering

Det særlige integrationsprogram er fuldt statsfinansieret.

Kvantitativ/statistik beskrivelse

I finansloven for 1997 påregnes til det særlige integrationsprogram anvendt i alt 88,2 mill.kr., heraf 53,1 mill.kr. til løn og 35,1 mill.kr. til øvrige driftsudgifter. Lønnen er budgetteret at omfatte 287 årsværk.

På finansloven for 1997 er der endvidere budgetteret med 195,5 mill.kr. vedrørende forsorgsydelser på det særlige integrationsprogram. I alt er der budgetteret med 35.706 forsorgsmåneder i Dansk Flygtningehjælps regi. Tilgangen af nye flygtninge under programmet i 1997 er vurderet til 600 personer.

3.4. Dansk Røde Kors

Lovgrundlag, formål og indhold

Dansk Røde Kors udfører i henhold til udlændingelovens § 42, a, stk. 2, og jugoslaverlovens § 7, stk. 2, i samarbejde med Udlændingestyrelsen driften af indkvarteringscentre for asylansøgere og personer med midlertidig opholdstilladelse efter jugoslaverloven.

Organisering

Dansk Røde Kors udbetaler endvidere udgifterne til underhold af den pågældende personkreds, jf. udlændingelovens § 42 a, stk. 1, og jugoslaverlovens § 7, stk. 1, jf. afsnit 2.2.8.

Dansk Røde Kors driver hovedparten af de indkvarteringssteder, der stilles til rådighed af Udlændingestyrelsen. Dansk Røde Kors bemander centrene og har opgaver i forbindelse med centrenes drift og vedligeholdelse, tilvejebringelse af kost til de indlogerede, sundhedsbetjening, undervisning, sociale aktiviteter, serviceydelser, administration på centrene og centralt samt udbetaling af kost-, tøj- og lommepenge.

Der er tale om driftsopgaver.

Dansk Røde Kors foretager endvidere i samarbejde med Udlændingestyrelsen fordeling af den pågældende personkreds på de enkelte centre.

Finansiering

Opgaverne er fuldt statsligt finansierede.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Det gennemsnitlige belæg på centre drevet af Dansk Røde Kors forventes at udgøre 4.370 helårspersoner, svarende til at ca. 33 centre drives af Dansk Røde Kors. De samlede udgifter er i 1997 budgetteret til 447,3 mill. kr.

Forside - Indhold - Top/Bund - Forrige/Næste - Hovedside

Udgivet af Indenrigsministeriet

Justitsministeriet

Indholdsfortegnelse

1. Politiet
1.1. Lovgrundlag, formål, indhold
1.2. Politiets organisation
1.3. Finansiering af politiet
1.4. Kvantitativ/statistisk beskrivelse
1.5. Koordinationsmekanismer
1.6. Borgernes syn på politiets opgaveløsning
1.7. Udenlandske erfaringer
1.8. Alarmcentraler

2. Domstolene
2.1. Administration af domstolene

3. Kriminalforsorgen
3.1. Beskrivelse af den faktiske opgaveløsning på kriminalforsorgens område
3.1.1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt
3.1.2. Beskrivelse af opgaver inden for direktoratets område
3.1.2.1. Kriminalforsorgen i anstalt
3.1.2.2. Kriminalforsorgen i Frihed
3.1.2.3. Kriminalforsorgens Uddannelsescenter

4. Justitsministeriets departement

5. Registertilsynet
5.1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt
5.2. Beskrivelse af de enkelte opgaver inden for Registertilsynets område

6. Sekretariatet for Retsinformation
6.1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt
6.2. Beskrivelse af de enkelte opgaver indenfor ministeriets område
6.2.1. Retsinformation
6.2.2. Lovtidende og Ministerialtidende

7. Civilretsdirektoratet.
7.1. Adoption

7.2. Navne
7.3. Inddrivelse af underholdsbidrag og gebyrer inden for Civilretsdirektoratets område
7.3.1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt
7.3.2. Underholdsbidrag m.v.
7.3.2.1. Beskrivelse af den enkelte opgave
7.4. Behandlingen af konkrete sager vedrørende underholdsbidrag til ægtefælle og børn samt sager om forældremyndighed og samværsret
7.4.1. Fastsættelse/ændring af underholdsbidrag til ægtefælle
7.4.2. Fastsættelse/ændring af børnebidrag
7.4.3. Fastsættelse af samværsret
7.4.4. Forældremyndighedssager
7.4.5. Ægteskabssager
7.4.6. I øvrigt
7.5. Fri proces, svangerskabsafbrydelse, sterilisation og kastration
7.5.1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt
7.5.2. Beskrivelse af de enkelte opgaver inden for ministeriets område
7.6. Personret, båndlagte midler, børnebortførelser og faderskab
7.6.1. Personret og båndlagte midler
7.6.2. Børnebortførelser
7.6.3. Faderskab
7.6.4. Opgavefordelingen mellem stat, amtskommuner og kommuner samt kommunalreformens betydning for området

8. Retslægerådet

9. Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser

10. Procesbevillingsnævnet

Justitsministeriet

Den følgende beskrivelse af Justitsministeriets område er opdelt således, at der for de enkelte styrelser m.v. er givet en beskrivelse, som følger hovedtrækkene i den disposition, der er udsendt af Opgavekommissionen.

Justitsministeriet er generelt kendetegnet ved, at man har ansvar som ressortministerium for tre store områder, nemlig politiet (ca. 65% af ministeriets driftsbevillinger), kriminalforsorgen (ca. 19%) og domstolene (ca. 13%). De resterende 3% er fordelt på departementet og Justitsministeriets mindre institutioner, hvor især Civilretsdirektoratet har et ressortområde af betydning for statsamterne og den kommunale sektor. Et organisationsdiagram for Justitsministeriets område er vedlagt som bilag.

1. Politiet

1.1. Lovgrundlag, formål, indhold

Politiet udfører dels egentlige politimæssige opgaver, dels opgaver af mere administrativ og civilretlig karakter.

Hjemlen for den politimæssige virksomhed findes i retsplejelovens § 108, stk. 1, der pålægger politiet 3 hovedopgaver: Opretholdelse af sikkerhed, fred og orden, bekæmpelse af lovovertrædelser og forhindring af forbrydelser, herunder egentlig kriminalpræventiv virksomhed. Også andre bestemmelser i retsplejeloven og i en række særlove pålægger politiet forskellige pligter, særligt pligten til at yde bistand ved andre myndigheders opgaveudførelse.

Baggrunden for politiets varetagelse af en række ikke-politimæssige opgaver skal dels søges i politiets historiske udspring, dels i den omstændighed, at forskellige opgaver, som ikke naturligt har kunnet placeres andre steder, er blevet henlagt til politiet. Hovedparten af disse ikke-politimæssige opgaver har dog en sammenhæng med de egentlige politimæssige opgaver, idet politiet har ordensmæssige eller færdselsmæssige interesser i at varetage opgaven, f.eks. lejlighedstilladelser, tilladelser efter våbenloven, afholdelse af køreprøver og udstedelse af kørekort, indregistrering af motorkøretøjer, udstedelse af pas og tvangsindlæggelse af psykiatriske patienter. På nogle områder yder politiet, som nævnt, alene bistand til andre myndigheder, f.eks. ansøgninger om dansk indfødsret, bistand til retsmyndigheder m.v.

1.2. Politiets organisation

Siden 1938 har det danske politi været et statsligt enhedspoliti således som det kendes i dag.

Indtil 1911 bestod politiet her i landet alene af de kommunale politikorps. I 1911 oprettedes imidlertid et for hele landet fælles politikorps, hvis væsentligste opgave skulle være at yde politimyndighederne i de enkelte politikredse uden for København hjælp til efterforskning og forfølgning af forbrydelser samt yde bistand til opretholdelsen af fred og orden.

Lov nr. 166 af 18. maj 1936 om samling af politiet i et fælles statsligt korps trådte i kraft den 1. april 1938.

Politiets organisation har i det væsentlige været uændret siden den 1. april 1938, idet der dog er foretaget en regulering af Rigspolitichefens forhold til Justitsministeriet og politimestrene (politidirektøren), ligesom antallet af politikredse er blevet nedsat fra 72 til 54.

Politiets organisation er fastlagt ved retsplejelovens §§ 109-112. Justitsministeren er politiets øverste foresatte og udøver sin beføjelse gennem Rigspolitichefen, Politidirektøren (i København) og politimestrene. Rigspolitichefen administrerer politiets bevillinger og fører tilsyn med Politidirektørens/politimestrenes almindelige tilrettelæggelse af politiets arbejde. For så vidt angår Politidirektørens/politimesterens konkrete politimæssige foranstaltninger, er Justitsministeren den umiddelbart foresatte, idet Rigspolitichefen ikke har beføjelser til at gribe ind over for den konkrete tilrettelæggelse af arbejdet i politikredsene. Rigspolitiet forestår den samlede økonomi- og personaleforvaltning, dog forestår Justitsministeriet forvaltningen af det juridiske uddannede personale. Endvidere varetager Rigspolitiet administrationen af politiets centrale registre, ligesom nogle politiafdelinger, der ikke kan henføres til en bestemt politikreds, er henlagt under Rigspolitiet. Danmark er inddelt i 54 politikredse, der hver ledes af en politimester (politidirektør i København). Endvidere udgør Grønland og Færøerne hver særskilte politikredse. I de enkelte politikredse er politiarbejdet i et vist omfang delt mellem ordenspolitiet og kriminalpolitiet, ligesom der er ansat et antal kontorfolk til varetagelse af de administrative opgaver i kredsene.

1.3. Finansiering af politiet

Politiets virksomhed er optaget på de årlige finanslove under § 11.23. Politiets bevillingsmæssige forhold er for årene 1996-1999 underlagt den flerårsaftale, der blev indgået i 1995.

1.4. Kvantitativ/statistisk beskrivelse

En kvantitativ beskrivelse af politiets virksomhed findes i aktivitetsoversigten og virksomhedsoversigten i finansloven, ligesom der årligt udgives en årsberetning med en række statistiske oplysninger vedrørende årets aktiviteter. Der er for finansåret 1997 bevilget cirka 4,9 mia. kr. til politiet (og anklagemyndigheden).

1.5. Koordinationsmekanismer

I hver politikreds er der oprettet lokalnævn, som skal holdes underrettet om spørgsmål af almindelig karakter vedrørende politiets virksomhed i kredsen og politikredsens organisation, jfr. retsplejelovens §§ 115-115a. Nævnet kan drøfte alle spørgsmål af fælles interesse for politiet og kommunalbestyrelserne i politikredsen, ligesom nævnet kan afgive udtalelse om spørgsmål vedrørende politikredsens almindelige organisation. Nævnet kan henstille til politimesteren (Politidirektøren) i spørgsmål vedrørende prioriteringen af politiets opgaver, og nævnet skal virke for, at der gives befolkningen i kredsen oplysning om politiets virksomhed.

Udover Lokalnævnene deltager politiet i en række andre lokale nævn og udvalg, såsom bevillingsnævn, SSP-udvalg og Beredskabskommissioner.

1.6. Borgernes syn på politiets opgaveløsning

Der foretages jævnligt undersøgelser over brugernes holdninger til politiets løsning af dets opgaver. Senest har AIM Nielsen i november 1996, som et led i flerårsaftalen for politiet, foretaget en undersøgelse af befolkningens indstilling til politiet. Herunder er befolkningens tillid til politiet og tilfredshed med den måde, hvorpå politiet udfører sit arbejde, bl.a. på helt specifikke områder, søgt belyst.

Overordnet viste undersøgelsen, at befolkningen har stor tillid til politiet. Befolkningen som helhed er endvidere særdeles tilfreds med den måde politiet gør arbejdet på og opfatter politiet som værende ærligt og troværdigt.

1.7. Udenlandske erfaringer

De øvrige nordiske landes politi er organiseret som et statsligt enhedspoliti, hørende under Justitsministeriet eller Indenrigsministeriet. Udenfor norden ses politiet organiseret både i forskellige statspolitienheder og som kommunale politienheder eller som en blanding af disse organisationsformer.

1.8. Alarmcentraler

Opgavekommissionen har anmodet Justitsministeriet om kort at oplyses om politiets håndtering af opgaver vedrørende alarmcentralfunktioner.

I samtlige landets politikredse, med undtagelse af hovedstadsområdet, er det politiet der varetager funktionerne vedrørende alarmeringscentralerne.

Det vil i praksis sige, at det er politiet som modtager opkald, anmeldelser m.v. til alarmcentralerne. Der er i den forbindelse uddannet særlige alarmeringsoperatører, som under løbende videreuddannelse sikres den fornødne faglige indsigt i spørgeteknik, førstehjælp m.v. med henblik på vejledning af anmeldere og visitation af opkald til alarmcentralerne.

2. Domstolene

Domstolenes primære opgave er at udøve dømmende funktioner.

Byretterne behandler civile sager og straffesager i 1. instans samt fogedsager og skiftesager. Herudover er uden for den egentlige retspleje notarialforretninger og tinglysningsvæsenet henlagt til byretterne.

Landsretterne behandler som ankeinstans afgørelser truffet af byretterne. Desuden behandler landsretterne visse sager som første instans.

Højesteret behandler alene ankesager.

En af domstolenes centrale opgaver er at kontrollere andre offentlige organers magtudøvelse, herunder om princippet om lovmæssig forvaltning er overholdt.

Særligt for så vidt angår fordringer inden for Justitsministeriets område, som retterne inddriver, f.eks. omkostninger tilkendt statskassen og skifteafgift, bemærkes, at inddrivelsen i dag sker gennem fogedretterne på linie med inddrivelsen af andre fordringer.

2.1. Administration af domstolene

Et lovforslag om etablering af en selvstændig domstolsstyrelse forventes fremsat inden for den nærmeste fremtid. Formålet med oprettelse af en domstolsstyrelse er at markere domstolenes selvstændige og uafhængige stilling. Domstolsstyrelsen skal efter forslaget varetage de bevillingsmæssige og administrative opgaver, som er knyttet til domstolenes virksomhed.

3. Kriminalforsorgen

3.1. Beskrivelse af den faktiske opgaveløsning på kriminalforsorgens område

Kriminalforsorgen hører under Justitsministeriet og omfatter Kriminalforsorgen i såvel Danmark, Grønland og Færøerne. Direktoratet for Kriminalforsorgen er centralstyrelse for den samlede kriminalforsorg.

3.1.1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

Siden 1973 - hvor staten overtog tilsynet med betinget dømte mv. - har Kriminalforsorgen været en enhedsstyrelse, som varetager opgaven med at fuldbyrde straf. Indtil da havde tilsynet med betinget dømte mv. været delegeret til det private Dansk Forsorgsselskab. Staten overtog i denne forbindelse Dansk Forsorgsselskabs afdeling og institutioner, som nu udgør afdelinger og pensioner (Kriminalforsorgen i Frihed) under Kriminalforsorgen.

3.1.2. Beskrivelse af opgaver inden for direktoratets område

Det lovmæssige grundlag for Kriminalforsorgens virksomhed er straffeloven, retsplejeloven og kriminalloven for Grønland. Derudover gælder Justitsministeriets bekendtgørelse af 12. september 1978 om ophold i varetægtsfængsel, Justitsministeriets bekendtgørelse af 21. juni 1973 om fuldbyrdelse af frihedsstraf, Justitsministeriets bekendtgørelse af 21. juni 1973 om behandling af personer, der anbringes i forvaring samt et stort antal cirkulærer, som er udstedt af Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Finansloven er det bevillingsmæssige grundlag for Kriminalforsorgens virksomhed. Heri findes en kortfattet beskrivelse af Kriminalforsorgens opgaver vedr. Kriminalforsorgen i anstalt, Kriminalforsorgen i Frihed og Kriminalforsorgens Uddannelsescenter.

I 1993 udarbejdede Kriminalforsorgen et princippprogram, hvoraf fremgår, at hovedopgaven for alle Kriminalforsorgens tjenestesteder er at fuldbyrde straf. I den forbindelse skal Kriminalforsorgen for det første udøve den kontrol, der er nødvendig for at fuldbyrde straffen og for det andet støtte og motivere den dømte til gennem personlig, social, arbejds- og uddannelsesmæssig udvikling at leve en kriminalitetsfri tilværelse. Disse to led i hovedopgaven er sidestillet, og der er således ikke tale om, at nogen del af opgaven er vigtigere end den anden.

Det overordnede formål med Kriminalforsorgens virksomhed er at medvirke til at begrænse kriminaliteten. Dette formål er fælles for hele det strafferetlige system - det vil sige politi, anklagemyndighed, domstole og Kriminalforsorgen.

3.1.2.1. Kriminalforsorgen i anstalt

I Kriminalforsorgens anstaltssystem anbringes varetægtsarrestanter, personer, der er idømt strafferetlige retsfølger af frihedsberøvende karakter, herunder frihedsberøvende foranstaltninger efter kriminalloven for Grønland, samt personer, der er frihedsberøvet efter udlændingelovgivningen. Kriminalforsorgens anstaltssystem omfatter 16 større afsoningsanstalter, to fængselsafdelinger samt Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholmlejren. Hertil kommer 36 arresthuse, fire arrest-afdelinger, en fængselsafdeling (Arresthuset i Maribo) samt et arresthus på Færøerne. I Grønland råder man over tre anstalter for domfældte.

I anstaltssektoren varetages inden for det behandlingsmæssige område tre væsentlige opgaver: Beskæftigelse/undervisning, sundhedsmæssig betjening og forsorgsmæssig betjening.

Beskæftigelse/undervisning

Efter straffeloven har de indsatte arbejdspligt under afsoningen og dermed også en ret til at blive beskæftiget. Det er Kriminalforsorgens opgave at beskæftige de indsatte enten ved deltagelse i produktivt arbejde eller ved deltagelse i undervisning. De indsatte skal have muligheder for at udnytte deres evner, og målet er samtidig at motivere de indsatte til at forbedre deres skolekundskaber eller manglende uddannelse, så de pågældende efter endt afsoning er bedre rustet til at klare sig.

For så vidt angår undervisningen skal indsatte i fængslerne så vidt muligt have samme tilbud om undervisning og uddannelse som landets øvrige borgere. En del af de indsatte deltager i undervisning i de uddannelsesinstitutioner, som landet øvrige borgere benytter. Hvis det af sikkerhedsmæssige hensyn ikke er forsvarligt at give de indsatte mulighed for at deltage i undervisning uden for fængslet, etableres undervisningen inden for Kriminalforsorgens rammer. Det gælder specielt for de lukkede fængsler.

Sundhedsmæssig betjening

Det er Kriminalforsorgens opgave at sørge for, at der bliver taget hensyn til de indsattes helbredsmæssige problemer. Udgangspunktet er, at de indsatte skal have samme tilbud om sundhedsmæssig bistand som andre borgere i landet. Det betyder, at indsatte skal have mulighed for at tale med en læge og eventuelt blive behandlet på et sygehus.

Der er i de fleste fængsler ansat læger og fængselssygeplejersker, og der er i et vist omfang tilknyttet speciallæger i psykiatri. En række fængsler har sygeafdelinger, hvor syge indsatte kan blive indlagt og behandlet. Under Københavns Fængsler hører Vestre Hospital, som dels fungerer som sygeafdeling for indsatte på Københavns Fængsler, dels modtager syge fra landets andre fængsler og arresthuse.

Indsatte med særligt behov for psykiatrisk behandling afsoner på Anstalten ved Herstedvester, der er specielt bemandet til at tage sig af indsatte med psykiatriske problemer.

Indtil 1994 fungerede de lokale embedslæger som arresthuslæger for de fleste arresthuse. I sommeren 1994 blev der indgået overenskomst med Praktiserende Lægers Organisation om, at arresthusene fremover skal betjenes af praktiserende læger. Der blev herefter ansat arresthuslæger i de enkelte arresthuse.

Endvidere har Kriminalforsorgen tilknyttet følgende sundhedsfaglige konsulenter: En psykiatrisk konsulent, en almenlægelig og hygiejnisk konsulent, en sygeplejefaglig konsulent samt en AIDS-konsulent.

Den forsorgsmæssige betjening

Der udføres et stort forsorgsarbejde i Kriminalforsorgens institutioner. Målet er blandt andet at begrænse de negative sociale følgevirkninger, som et afsoningsforløb kan have for den indsatte. Forsorgssektoren skal sammen med Kriminalforsorgen i Frihed forberede løsladelsen af den indsatte. Opgaverne vil oftest være at finde frem til en bolig, arbejde, uddannelse eller anden form for underhold.

3.1.2.2. Kriminalforsorgen i Frihed

Hovedopgaverne for Kriminalforsorgen i Frihed er udover at føre tilsyn med lovovertrædere at udarbejde personundersøgelser til brug for retten, at varetage forsorgsarbejdet for varetægtsarrestanter samt kriminalpræventivt arbejde af mere generel karakter.

Kriminalforsorgen i Frihed omfatter 22 afdelinger med i alt 31 afdelingskontorer og lokalkontorer mv. samt syv pensioner. Hertil kommer en afdeling på Færøerne og en afdeling i Grønland med i alt seks afdelingskontorer og distriktskontorer, herunder to ungdomspensioner, der tillige fungerer som afdelingskontorer.

3.1.2.3. Kriminalforsorgens Uddannelsescenter

Kriminalforsorgens Uddannelsescenter har ansvaret for uddannelsen af Kriminalforsorgens personale samt rekruttering og ansættelse af fængselsfunktionærer, værkmestre og fængselsassistenter på prøve.

4. Justitsministeriets departement

Arbejdsopgaverne omfatter sædvanlige departementale funktioner, herunder ministerbetjening og

administration. Som følge heraf er det alene fundet nødvendigt at give en helt overordnet beskrivelse af departementets arbejdsopgaver.

Departementet er opdelt i fire afdelinger - Administrationsafdelingen, Civil- og politiafdelingen, Lovafdelingen og Domstolsafdelingen.

Administrationsafdelingen behandler sager om Justitsministeriets organisation og personale samt generelle budget- og regnskabssager. Endvidere behandles generelle sager vedrørende edb-planlægning m.v.

Civil- og politiafdelingen behandler bl.a. sager inden for den civile retspleje og sager om politi- og anklagemyndigheden.

Lovafdelingens hovedsagsområde er ministeriets egne lovforslag, lovteknisk bistand til andre ministerier, EU-og menneskerettighedssager samt responsasager om navnlig grundlovsspørgsmål, stats- og forvaltningsret og hjemmelsspørgsmål.

Domstolsafdelingen administrerer domstolene, herunder spørgsmål om personale, bevillinger, bygninger og edb.

5. Registertilsynet

5.1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

Registertilsynet er oprettet efter vedtagelsen af lov nr. 293 af 8. juni 1978 om private registre og lov nr. 294 af 8. juni 1978 om offentlige myndigheders registre. Baggrunden herfor var Registerudvalgets betænkning nr. 687 af 1973 om private registre og Registerudvalgets betænkning nr. 767 af 1976 om offentlige myndigheders registre.

Formålet med disse 2 love var bl.a. at sikre, at borgere og virksomheders retsbeskyttelse og integritet ikke blev krænket. Registertilsynet har bl.a. til opgave at påse - eventuelt efter en klage - at disse hensyn overholdes.

Lov om private registre er blandt blevet ændret ved lov nr. 383 af 10. juni 1987, hvor anmeldelsesordningen for registre, der indeholder oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold, blev indført, og lov nr. 386 af 20. maj 1992, hvor hjemmel for opkrævning af diverse gebyrer blev indsat i loven.

Lov om offentlige myndigheders registre er løbende blevet ændret, blandt andet ved lov nr. 383 af 10. juni 1987, hvor adgangen til videregivelse af oplysninger blev indskrænket, lov nr. 346 af 6. juni 1991, hvor der blev indført en mulighed for at oprette visse registre uden fastsættelse af forskrifter og lov nr. 1093 af 21. december 1994, hvorefter offentlige myndigheder har fået mulighed for at indberette private skyldnere til kreditoplysningsbureauer.

Som en følge af vedtagelsen af "EU-direktiv 95/46/EF af 24. oktober 1995 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger" er der blevet nedsat et udvalg, der skal fremkomme med et udkast til ny registerlovgivning. Den ny lovgivning skal træde i kraft i oktober 1998.

5.2. Beskrivelse af de enkelte opgaver inden for Registertilsynets område

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Registertilsynet skal efter lov om private registre blandt andet behandle klagesager fra registrerede og meddele tilladelser til at føre advarselsregistre og kreditoplysningsbureauer m.v. Endvidere behandler Registertilsynet et stort antal anmeldelser af private forsknings- og/eller statistikprojekter.

Registertilsynet fører efter lov om offentlige myndigheders registre opsyn med oprettelse af nye edb-registre i den offentlige sektor. For alle offentlige myndigheders registre skal der fastsættes forskrifter, der skal godkendes af Registertilsynet inden registeret tages i brug. Dog har offentlige myndigheder ved lovændringen i 1991 fået mulighed for at oprette visse registre, der ikke indeholder oplysninger af fortrolig karakter, uden forudgående godkendelse af Registertilsynet og uden fastsættelse af forskrifter. Oprettelsen af sådanne registre skal dog anmeldes til Registertilsynet.

Registertilsynet er endvidere tillagt opgaver efter lov nr. 430 af 1. juni 1994 om massemediers informationsdatabaser. Blandt andet skal informationsdatabaser, der omfattes af loven, anmeldes til Registertilsynet.

Registertilsynet påser af egen drift eller efter klage fra en registreret, at såvel private registre som offentlige myndigheders registre er oprettet og anvendes i overensstemmelse med registerlovgivningens bestemmelser og de forskrifter, der er fastsat i medfør heraf. Endvidere rådgiver Registertilsynet i vidt omfang både private virksomheder og offentlige myndigheder i spørgsmål vedrørende registerlovgivningen.

Registertilsynet foretager endvidere årligt en række inspektioner hos såvel offentlige myndigheder som private virksomheder.

Registertilsynet udgiver en årsberetning. Endvidere udgiver Registertilsynet med mellemrum, senest i 1996, en fortegnelse over offentlige myndigheders registre.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Registertilsynet er en uafhængig tilsynsmyndighed med en finanslovmæssig og personalemæssig tilknytning til Justitsministeriet. Registertilsynets afgørelser er endelige og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Registertilsynet er organiseret som et kollegialt sammensat organ, Registerrådet, med et selvstændigt sekretariat, der udelukkende er ansvarligt over for rådet. Registerrådet består af syv medlemmer med en dommer som formand. Medlemmerne beskikkes af justitsministeren for en periode af fire år. Sekretariatet, der ledes af direktøren, har cirka 25 ansatte.

Opgavens finansiering

Registertilsynets drift er alt overvejende skattefinansieret. Registertilsynets nettoudgiftsbevilling er for finansåret 1997 10,5 mio. kr.

Registertilsynet har i meget begrænset omfang indtægter i form af gebyrer for visse anmeldelser efter lov om private registre samt ved salg af årsberetninger. I finansåret 1996 beløb Registertilsynets indtægter sig til ca. 60.000 kr.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Registertilsynet oprettede i 1994, 1995 og 1996 henholdsvis 2663, 2300 og 2463 nye sager.

Udenlandske erfaringer

Registertilsynet deltager i en række internationale arbejdsgrupper vedrørende registerretlige problemer. Registertilsynet har endvidere et vist samarbejde med datatilsynene i EU samt med datatilsynene i Norden.

6. Sekretariatet for Retsinformation

6.1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

Etablering og drift af statens edb-baserede juridiske informationssystem Retsinformation er siden tilblivelsen i 1985 varetaget som en statslig opgave af samtlige ministerområder i fællesskab. Koordinering og drift varetages af Sekretariatet for Retsinformation, som er en styrelse under Justitsministeriets område.

Udgivelse af Lovtidende og Ministerialtidende er varetaget som en statslig opgave siden 1871. Opgaven hører til Justitsministeriets ressort, og redaktionen blev i 1985 henlagt til Sekretariatet for Retsinformation.

6.2. Beskrivelse af de enkelte opgaver indenfor ministeriets område

6.2.1. Retsinformation

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold

Formål og indhold

Retsinformation er statens edb-baserede juridiske informationssystem, som indeholder regler, lovforarbejder (dvs. det materiale som offentliggøres i Folketingstidende) og administrative afgørelser. Det primære formål med Retsinformation er at sikre, at der findes eet system, hvor alle normerende forskrifter samt forarbejderne hertil er samlet, og at give såvel myndigheder, virksomheder som borgere adgang til denne samling.

Udvikling og lovgrundlag

I overensstemmelse med Retsinformationsrådets betænkning nr. 1001/1984 om en lovdatabase besluttede regeringen i 1985 at etablere statens juridiske database Retsinformation. Opgaven varetages af samtlige ministerområder i fællesskab. Sekretariatet for Retsinformation blev oprettet den 1. september 1985 med henblik på at varetage de administrative og koordinerende opgaver i forbindelse med udvikling og drift af Retsinformation.

Folketingstidende er indlagt i Retsinformation fra og med 1985.

Arbejdet med at indlægge alle gældende retsforskrifter, dvs. love, bekendtgørelser og cirkulærer m.v., i Retsinformation pågik successivt for de enkelte ministerområder i årene fra 1985 - 1989. I overensstemmelse med Retsinformationsrådets indstilling i betænkning nr. 1144/1988 er der

efterfølgende etableret databaser med konkrete administrative afgørelser i Retsinformation. De nærmere retningslinjer for ministeriernes indlæggelse af afgørelser er fastsat i cirkulære nr. 85 af 8. juli 1988.

Den 23. marts 1994 traf regeringen beslutning om at modernisere Retsinformation. Denne beslutning gav grundlag for væsentlige organisatoriske ændringer og fastsatte samtidig forudsætningerne for den nuværende drift af Retsinformation. Disse forudsætninger er bl.a.:

- Retsinformation videreføres som on-line system med pligtaflevering for ministerierne,
- Indlæggelseskriterierne, herunder totalitetsprincippet, fastholdes og præciseres ved cirkulære, og
- Der fastsættes klare retningslinier for ministeriernes aflevering af data (ajourføringsmåde, format m.v.).

På denne baggrund udstedte Justitsministeriet den 28. februar 1996 cirkulærerne nr. 27 og 28 om ministeriernes pligtaflevering til Retsinformation og om indlæggelse af forskrifter og administrative afgørelser i Retsinformation, som afløste de hidtidige specialaftaler om indlæggelse af data mellem Sekretariatet for Retsinformation, de enkelte ministerier og edb-leverandøren.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Systemets drift og udvikling

Sekretariatet for Retsinformation har ansvaret for planlægning, koordinering og drift af Retsinformation.

På baggrund af regeringsbeslutningen af 23. marts 1994 blev et omfattende moderniseringsprojekt iværksat. Driften af Retsinformation samt opgaven med udvikling af en ny brugergrænseflade og et datafangstsystem til Retsinformation blev udbudt i EU-licitation. CSC-Datacentralens bud vandt licitationen, og systemudviklingen blev påbegyndt i sommeren 1995.

Det nye brugersystem blev taget i brug den 1. marts 1996.

Endvidere er en helt ny Internet-version af Retsinformation introduceret i marts 1997. Udviklingen af datafangstsystemet er endnu ikke afsluttet.

I forbindelse med ibrugtagning af det moderniserede Retsinformation den 1. marts 1996, blev den bevillingsmæssige og organisatoriske omlægning, som var forudsat i regeringsbeslutningen fra 1994, gennemført. Justitsministeriet afholder herefter de centrale udgifter til Retsinformations drift og oppebærer indtægterne ved salg af licenser til Retsinformation. Licenser til Retsinformation sælges af en kreds af private forhandlere1 i en abonnementsordning til fast pris uanset forbrug af søgetid. Prisen for salg af licenser til forhandlerne fastsættes af Sekretariatet for Retsinformation. Forhandlerne fastsætter selv prisen ved salg af licenser til slutbrugerne.

Ajourføring

Ministerierne og Folketinget forestår selv den juridiske redaktion og har selv ansvaret for indlæggelse af dokumenter i Retsinformation. Sekretariatet for Retsinformation bistår informationsleverandørerne med tvivlsspørgsmål i forbindelse med indlæggelse og ajourføring. Der er derfor etableret en særlig kontaktperson-ordning, hvorefter hvert ministerium samt Folketinget har udpeget en kontaktperson til Retsinformation, som alle henvendelser vedrørende rettelser eller generel planlægning rettes til. Tilsvarende har Retsinformation fordelt kontaktopgaverne til de enkelte ministerier mellem sekretariatets juridiske medarbejdere.

Opgavens finansiering

Retsinformation er som udgangspunkt en statsligt finansieret opgave. Det er i forbindelse med gennemførelse af moderniseringsprojektet forudsat, at licensindtægterne skal dække udgifterne til Retsinformations brugersystem.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Indhold

Retsinformation indeholder pr. 21. marts 1997:

- Regelbasen: 43.120 dokumenter
- Skatteministeriets vejledninger: 1.544 dokumenter (de store vejledninger er opdelt i flere dokumenter)
- Afgørelsesbasen: 8.447 dokumenter
- Lovforslag og beslutningsforslag (inkl. betænkninger og beretninger): 7.570 dokumenter
- Folketingets forhandlinger: 183.057 dokumenter (forhandlingerne er opdelt i et dokument pr. taler).

Databaserne bliver opdateret dagligt.

Antal solgte licenser

Der er på nuværende tidspunkt solgt 479 licenser til Retsinformation. Antallet af brugere kendes ikke, men er væsentligt højere.

Eventuelle koordinationsmekanismer

Retsinformationsrådet er et rådgivende organ, der er nedsat med henblik på at styre og koordinere udviklingen indenfor anvendelse af juridiske databaser i Danmark. Rådet er nedsat på grundlag af en regeringsbeslutning af 13. april 1982, og dets opgaver med hensyn til koordinering af de statslige myndigheders initiativer i forbindelse med juridiske databaser er nærmere angivet cirkulære nr. 34 af 18. marts 1983.

Rådets formand, professor, dr. jur. Mogens Koktvedgaard, er udpeget af justitsministeren. Rådets øvrige 10 medlemmer er udpeget af justitsministeren efter indstilling fra Den danske Dommerforening, Advokatrådet, Danmarks Jurist- og Økonomforbund, Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen i Danmark, København og Frederiksberg Kommuner, Statens bibliotekstjeneste, Statsministeriet, Justitsministeriet, Forskningsministeriet, Indenrigsministeriet og Skatteministeriet.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Det nye Retsinformation er taget i brug 1. marts 1996, og Internet-versionen er først taget i brug den 1. marts 1997. Der foreligger på nuværende tidspunkt ingen undersøgelser af brugernes vurdering af opgaveløsningen.

Udenlandske erfaringer

Sekretariatet for Retsinformation deltager i arbejdsgrupper vedrørende juridisk databehandling i EU og Europarådet. Et væsentligt element i arbejdet i disse grupper er erfaringsudveksling, og et fast punkt i de nationale rapporter er udviklingen i de enkelte landes juridiske informationssystemer.

Sekretariatet deltager endvidere i et uformelt nordisk samarbejde om juridiske informationssøgesystemer, hvor databaseværterne hvert år mødes og udveksler erfaringer.

6.2.2. Lovtidende og Ministerialtidende

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

I medfør af lov om udgivelsen af en Lovtidende og en Ministerialtidende, jf. lovbekendtgørelse nr. 842 af 16. december 1991, offentliggøres love og administrative forskrifter i Lov- og Ministerialtidende.

Udgivelse og redaktion af Lovtidende og Ministerialtidende henhører under Justitsministeriets område og er siden 1. september 1995 varetaget af Sekretariatet for Retsinformation, jf. Justitsministeriets cirkulæreskrivelse nr. 93 af 26. august 1985.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Arbejdet med udgivelse af Lovtidende og Ministerialtidende er organiseret således, at ministerierne sender love, bekendtgørelser m.v., der skal offentliggøres, til Sekretariatet for Retsinformation, som redigerer det modtagne materiale. Tidenderne trykkes herefter hos J.H. Schultz Grafisk A/S.

Salget af abonnementer foregår via de lokale avispostkontorer (indlandsabonnementer) og gennem J.H. Schultz Grafisk A/S (udlandsabonnementer).

Opgavens finansiering

Som udgangspunkt er opgaven statsligt finansieret, men udgifterne dækkes delvis af indtægter ved salg af abonnementer.

I 1996 var den statslige nettoudgift til udgivelse af Lovtidende og Ministerialtidende 4,1 mio. kr.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

I 1996 var antallet af offentliggjorte forskrifter

- Lovtidende A: 1.286
- Lovtidende B: Finansloven og tillægsbevillingsloven
- Lovtidende C: 158
- Ministerialtidende: 249.

Ved sidste opgørelse (november 1996) var antallet af abonnenter:

- Lovtidende A: 3678
- Lovtidende B: 519

- Lovtidende C : 553
- Ministerialtidende: 1860

Eventuelle koordinationsmekanismer

-

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

-

Udenlandske erfaringer

Der høstes p.t. erfaringer fra det internationale samarbejde vedrørende juridisk databehandling, idet en række lande overvejer at overføre den officielle bekendtgørelse af regler fra trykt til elektronisk form.

7. Civilretsdirektoratet.

7.1. Adoption.

Indledning

Opgaver og kompetence inden for det adoptionsretlige område er fordelt på flere myndigheder og organer: Civilretsdirektoratet, amtskommunerne, kommunerne, statsamterne, Adoptionsnævnet og de tre private adoptionsformidlende organisationer.

Adoptionssagers behandling sker i et samarbejde mellem flere af disse myndigheder, den formidlende organisation og eventuelt Adoptionsnævnet, men myndighedernes opgave og kompetence er afhængig af, hvilken type adoptionssag det drejer sig om.

Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt (Baggrunden for den nuværende struktur)

Ved Danmarks første adoptionslov, lov nr. 87 af 26. marts 1923, der trådte i kraft den 1. april 1923, henlagdes adoptionsområdet under *Justitsministeriet*. Justitsministeriet havde hidtil ad mandatum udfærdiget adoptionsbevillinger i kongens navn i henhold til kongelig resolution af 13. december 1815. Det fandtes naturligt at henlægge adoptionsområdet til Justitsministeriet som øverste pupilautoritet, da adoption som udgangspunkt vedrører umyndige børn.

Ved lov nr. 326 af 4. juni 1986 om ændring af adoptionsloven og indfødsretsloven (Formidling af adoption m.v.), der trådte i kraft den 1. oktober 1986 gennemførtes på grundlag af Adoptionsudvalgets betænkning IV, betænkning nr. 1053/1985, en samlet revision blandt andet af reglerne om formidling af adoption og plejeanbringelse af børn under 14 år. Ved lovændringen blev de grundlæggende regler for formidling af adoption, herunder forbudet mod privates adoptionsformidling, opretholdt. De væsentligste ændringer i reglerne om formidling af adoption bestod i, at adgangen efter lov nr. 63 af 1. april 1914, med senere ændringer, til at give private organisationer og personer tilladelse til adoptionsformidling af danske børn, blev ophævet. Endvidere blev der i § 30 stk. 1, indsat en bestemmelse om, at justitsministeren kan give en eller flere private o*rganisationer* tilladelse til at yde adoptionshjælp vedrørende børn, der ikke har dansk statsborgerskab. Denne bestemmelse var en videreførelse af den ordning, der hidtil havde været gældende efter 1914-loven.

Tre adoptionsformidlende organisationer, Adoption Center, DanAdopt og Terre des Hommes har

tilladelse til at yde bistand til at skaffe forbindelse mellem personer, der ønsker at adoptere, og et udenlandsk barn med henblik på adoption og til at gennemføre en adoption (adoptionshjælp).

Ved lov nr. 279 af 7. juni 1972, der trådte i kraft den 1. oktober 1972, bestemtes det i § 1, at adoptionsbevillinger udfærdiges af *overøvrigheden*, dvs. amtmanden, i København overpræsidenten (nu statsamterne, i København Overpræsidiet). Adoptionsbevillinger blev dog også før 1972 udfærdiget af amterne, men i visse tilfælde efter at sagen havde været forelagt for Justitsministeriet til afgørelse, jf. cirkulære nr. 83 af 27. marts 1923 og cirkulære nr. 196 af 20. november 1956.

Ved lov nr. 137 af 24. marts 1976, der trådte i kraft den 1. april 1976, blev undersøgelses- og godkendelsesbeføjelserne henlagt til de *amtskommunale adoptionssamråd*, og *Adoptionsnævnet* blev oprettet som rekurs- og tilsynsmyndighed. Ændringerne skyldtes, at det ved bistandslovens ikrafttræden var nødvendigt at tage stilling til den fremtidige løsning af de opgaver i forbindelse med undersøgelse og godkendelse i adoptionssager, som hidtil havde påhvilet mødrehjælpsinstitutionerne og Direktoratet for Københavns børne- og ungdomsværn. I forbindelse med det forslag til lov om ændring af adoptionsloven (Godkendelse som adoptant), som justitsministeren fremsatte den 18. oktober 1983, og som genfremsattes den 9. februar 1984, blev det blandt andet foreslået, at kompetencen til at godkende adoptionssøgende blev overflyttet fra adoptionssamrådene til statsamterne. Det var tanken, at statsamterne ligesom adoptionssamrådene skulle træffe afgørelse på grundlag af en undersøgelse foretaget af amtskommunens socialcenter. Forslaget tilsigtede angiveligt at skabe mulighed for en hurtigere sagsbehandling. Der var imidlertid i Folketinget et bredt flertal for at afvise dette forslag under henvisning til, at der i statsamterne ikke er den nødvendige sociale og lægelige sagkundskab, og da den forudsete sagsgang ikke fandtes at indebære nogen forenkling. Lovforslaget henvistes til Retsudvalget, der den 4. maj 1984 afgav betænkning over lovforslaget. Det fremgår heraf, at der i samråd med justitsministeren og et flertal med undtagelse af ét medlem var opnået enighed om, at kompetencen til at træffe afgørelse om godkendelse som adoptant ikke som foreslået blev overført til statsamterne. Kompetencen forblev således hos samrådene, der dog fremover skulle kunne træffe afgørelse ved stemmeflerhed.

Ved cirkulære nr. 59 af 24. marts 1976, der trådte i kraft den 1. april 1976, blev undersøgelsesbeføjelserne henlagt til de *kommunale socialudvalg* i de sager, hvor der ikke kræves godkendelse som adoptanter, jf. den dagældende adoptionsbekendtgørelses § 4, stk. 2, (nu § 5, stk. 2), dvs. ved adoption af ægtefælles barn eller adoptivbarn, barnebarn, søskendes barn eller barn af forældre, som ansøgeren gennem nært og længerevarende bekendtskab er særlig nært knyttet til. Socialudvalget skal efter foretagen undersøgelse afgive erklæring om, hvorvidt ansøgeren efter de regler, der gælder for plejetilladelser, opfylder betingelserne for at have et barn i pleje med henblik på adoption. Efter cirkulærets § 16, stk. 2, (nu § 17, stk. 2), er sådanne erklæringer dog unødvendige i nærmere opregnede tilfælde.

Ved lov nr. 216 af 16. maj 1984, der trådte i kraft den 1. juli 1984, blev Adoptionsnævnets kompetence ændret. *Adoptionsnævnet* havde hidtil været tillagt kompetencen til at fastsætte vejledende godkendelseskriterier som led i nævnets tilsyn med samrådene og socialcentrene. Efter adoptionslovens § 25 fastsætter *justitsministeren* regler om adoptionssager behandling, og efter lovændringen fik justitsministeren tillige adgang til at udfærdige generelle regler om godkendelse som adoptant. Ændringen havde baggrund i, at man ikke fandt, at et politisk uafhængigt nævn burde udfærdige de generelle retningslinier for godkendelse som adoptanter, og samtidig være ankeinstans vedrørende de konkrete afgørelser.

Beskrivelse af de enkelte opgaver inden for ministeriets område (fordeling af opgaver og kompetence inden for det adoptionsretlige område)

Neden for redegøres kort for de væsentligste opgaver ved adoptionssagers behandling, der varetages af de forskellige myndigheder og organer.

Justitsministeriet, Civilretsdirektoratet

Efter adoptionslovens § 25 fastsætter justitsministeren regler om godkendelse som adoptant og adoptionssagers behandling m.v. Denne hjemmel udnyttes i praksis til for eksempel at udstede de cirkulærskrivelser, som Civilretsdirektoratet løbende udsender om konkrete og generelle adoptionsretlige spørgsmål. Endvidere vejleder direktoratet myndigheder og organisationer i konkrete og i generelle adoptionretlige spørgsmål, blandt andet ved afholdelse af landsmøder med statsamterne og med amtskommunerne og organisationerne.

Civilretsdirektoratet fører tilsyn med amtskommunernes, statsamternes og organisationernes behandling af adoptionssager. Tilsynet udøves blandt andet ved, at en række sagskategorier pligtmæssigt skal forelægges for Civilretsdirektoratet, jf. adoptionscirkulærets § 15. Forelæggelsespligten er blandt andet med til at give direktoratet et bredt overblik i de særlige sagskategorier og indsigt i myndighedernes behandling af disse sager. I forbindelse med direktoratets afgørelser giver forelæggelsespligten ofte lejlighed til at oplyse myndighederne om regler og sagsbehandlingsspørgsmål, hvilket er med til at sikre ensartethed af afgørelserne og grundlaget herfor.

Civilretsdirektoratet behandler klager over statsamternes afgørelser i konkrete sager om for eksempel stedbarns-, plejebarns- og familieadoptioner, samt klager over de adoptionsformidlende organisationer. Endvidere behandler Civilretsdirektoratet klager, der indeholder generel kritik af den måde, myndighederne har opfyldt lovgivningens krav på, eller over, at disse krav generelt ikke kan anses for opfyldt.

Civilretsdirektoratet autoriserer de formidlende organisationer på en række nærmere kvalitative vilkår og betingelser. Efter autorisationerne har organisationerne pligt til at underrette Civilretsdirektoratet om for eksempel indledelse af samarbejde med udenlandske formidlingsparter, væsentlige adoptionsmæssige forhold, oplysninger om formidlingsmuligheder, ulovlige formidlingsforhold, ændringer i organisationsmæssige forhold og størrelsen af det gebyr, som ansøgerne skal betale til organisationen. Oplysningerne indgår blandt andet som led i grundlaget for direktoratets tilsyn med organisationerne og som led i grundlaget for Civilretsdirektoratets behandling af konkrete adoptionssager og generelle adoptionsspørgsmål. Direktoratet bistår organisationerne blandt andet ved afgivelse af erklæringer og redegørelser til brug for deres indgåelse og fortsættelse af samarbejdsaftaler med udenlandske adoptionsmyndigheder og som led i anvisningen i konkrete sager.

Civilretsdirektoratet behandler en række forelæggelser af, hvorvidt udenlandske adoptionsafgørelser kan anerkendes efter dansk ret. En væsentlig del af disse sager forelægges af Udlændingestyrelsen til brug for styrelsens afgørelser om indrejse- og opholdstilladelse. Endvidere behandler direktoratet henvendelser om adoptionsretlige spørgsmål fra Udenrigsministeriet og danske repræsentationer i udlandet.

Herudover har Civilretsdirektoratet kontakt til myndigheder i andre lande med henblik på udveksling af oplysninger og erfaringer i spørgsmål vedrørende adoption, herunder ved møder og deltagelse i fællesnordiske og internationale møder.

Finansiering

Civilretsdirektoratets opgaver finansieres via Finanslovens bevillinger.

Borgernes/brugernes syn på opgavevaretagelse

Der foreligger ikke undersøgelser eller andet materiale, der belyser, hvorledes borgere/brugere ser

på opgavernes placering og løsning.

Udenlandske erfaringer

Der foreligger ikke erfaringer fra udlandet om løsningen af de pågældende opgaver, der har bidraget til den aktuelle placering af opgaverne eller til overvejelser om en ændret opgavefordeling på området.

De formidlende organisationer

I organisationernes formidling af børn indgår i de konkrete sager en lang række ekspeditioner med henblik på at sikre sagens praktiske gennemførelse i et samspil mellem de danske og udenlandske myndigheder.

I forholdet til adoptanterne spiller organisationerne en betydende rolle. Personer, der overvejer at adoptere tilbydes at deltage i et orienteringsmøde, ligesom de kan få vejledende og oplysende materiale om det at adoptere. En adoptionssag indledes ved, at ansøgerne tilmelder sig en formidlende organisation, der herefter bistår ansøgerne under hele adoptionssagens forløb og indtil de har hjemtaget deres adoptivbarn. Udover at sikre sagens praktiske gennemførelse tilbyder organisationen løbende rådgivning vedrørende sagsforløbet, formidlingsmuligheder m.v. Visse af organisationernes opgaver over for ansøgerne, de danske og udenlandske myndigheder er fastsat i deres autorisationer.

Grundlaget for organisationernes formidlingsarbejde er et bredt kontaktnet til myndigheder og institutioner i afgiverlandene. For at sikre et stabilt formidlingsgrundlag er det betydende at konsolidere samarbejdet med faste samarbejdslande ved for eksempel donationer til børneinstitutioner. Endvidere søger organisationerne løbende at indgå formidlingsaftaler med nye samarbejdspartnere og nye -lande.

Adskilt fra adoptionsarbejdet yder organisationerne herudover økonomisk støtte til hjælpeprogrammer for børn i deres samarbejdslande.

Opgavernes finansiering

De formidlende organisationers opgaver er brugerfinansierede.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Der foreligger ikke undersøgelser eller andet materiale, der belyser, hvorledes borgere/brugere ser på opgavernes placering og løsning.

Udenlandske erfaringer

Der foreligger ikke erfaringer fra udlandet om løsningen af de pågældende opgaver, der har bidraget til den aktuelle placering af opgaverne eller til overvejelser om en ændret opgavefordeling på området.

Statsamterne

Statsamterne udfærdiger bevilling i alle adoptionssager, jf. adoptionslovens § 1.

Endvidere behandler statsamterne de sager, hvor ansøgerne ikke skal godkendes som adoptant, jf. adoptionslovens § 4 a, stk. 2, det vil sige ved adoption af ægtefælles barn eller adoptivbarn eller efter regler fastsat af justitsministeren i tilfælde, hvor der består et nært slægtskab eller andet særligt tilknytningsforhold mellem adoptanten og adoptivbarnet eller dettes forældre, jf. tillige adoptionsbekendtgørelsens § 5, stk. 2. I disse sager indgives ansøgningen til statsamtet, der afgør om de formelle betingelser for adoption er til stede og om adoption vil være til gavn for barnet. Bortset fra sager om stedbarnsadoption foretager statsamterne til gavns vurderingen efter indhentelse af en sagkyndig udtalelse. Hvis det barn, der ønskes adopteret, har bopæl i Danmark, indhenter statsamtet hos kommunalbestyrelsen (tidligere det sociale udvalg) en erklæring om, hvorvidt ansøgeren efter de regler, der gælder om plejetilladelse, opfylder betingelserne for at have et barn i pleje med henblik på adoption. Hvis barnet ikke har bopæl her i landet eller ikke er dansk statsborger, anmoder statsamtet amtskommunen om at indhente de nødvendige oplysninger til afgørelse, om adoptionen ville være til gavn for barnet. Statsamterne skal forelægge blandt andet denne type sager for Civilretsdirektoratet, der bemyndiger statsamtet til at udfærdige bevilling, hvis ansøgningen efter direktoratets opfattelse kan imødekommes.

I sager om adoption af udenlandske børn, bortset fra sager om stedbarns- og familieadoptioner, træffer statsamtet afgørelse om meddelelse, forlængelse og inddragelse af opholdstilladelse for adoptivbørn, jf. cirkulære nr. 48 af 19. marts 1996 om opholdstilladelse i forbindelse med adoption.

Efter adoptionsbekendtgørelsens § 10, stk. 3, kan samtykke til adoption fra forældre, der har (del i) forældremyndigheden, eller værge eller barnet afgives over for et statsamt. Endvidere kan statsamtet indhente erklæring om adoption fra forældre, der ikke har (del i) forældremyndigheden og fra værger for umyndiggjorte, der ønskes adopteret. Statsamtet skal sikre, at forældrene, værgen og barnet forinden har fået den fornødne vejledning om adoptionens og samtykkets retsvirkninger, jf. adoptionslovens § 8, stk. 3, og adoptionscirkulærets §§ 26 og 28.

Endvidere medvirker statsamterne efter forelæggelse for Civilretsdirektoratet ved sager om tvangsadoption, jf. adoptionslovens §§ 9 og 10.

Afgørelse om ophævelse af adoption træffes af Civilretsdirektoratet, jf. adoptionslovens § 18. Statsamterne bistår dog direktoratet i disse sager ved, at de på direktoratets anmodning indkalder parterne med henblik på at vejlede dem retsvirkningerne af en eventuel ophævelse.

Finansiering

Statsamternes opgaver finansieres via finanslovens bevillinger.

Brugernes/borgernes syn på opgavevaretagelsen

Der foreligger ikke undersøgelser eller andet materiale, der belyser, hvorledes borgere/brugere ser på opgavernes placering og løsning.

Udenlandske erfaringer

Der foreligger ikke erfaringer fra udlandet om løsningen af de pågældende opgaver, der har bidraget til den aktuelle placering af opgaverne eller til overvejelser om en ændret opgavefordeling på området.

Amtskommunerne og samrådene

Efter adoptionsbekendtgørelsens § 8 foretager amtskommunen (i Københavns Magistraten og på Frederiksberg det sociale udvalg) de undersøgelser, der er nødvendige for samrådets afgørelse af, om ansøgere kan godkendes som adoptanter til et udenlandsk eller dansk barn. For ansøgere, der ønsker at adoptere et dansk barn, foretager amtskommunen først en foreløbig undersøgelse til brug for samrådets afgørelse af, om de vil kunne komme i betragtning ved en senere undersøgelse til brug for Adoptionsnævnets udvælgelse som adoptant til et dansk barn.

Amtskommunens opgaver i forbindelse med forundersøgelsen er beskrevet ovenfor under afsnittet om udviklingen i opgavevaretagelsen generelt.

Efter at adoptanterne har hjemtaget deres adoptivbarn, aflægger en socialrådgiver besøg i deres hjem. I de fleste amtskommuner aflægges der et besøg umiddelbart efter hjemtagelsen og et besøg ca. 3 måneder efter. Hvis der er behov for det, kan sagsbehandleren aflægge yderligere besøg.

På grundlag af besøgene udfærdiges sagsbehandleren en indstilling om adoption samt en rapport om forløbet af anbringelsen til myndighederne i barnets oprindelsesland. Endelig udfærdiger amtskommunen en ansøgning om adoptionsbevilling, der sammen med de nødvendige oplysninger, attester m.v., jf. adoptionsbekendtgørelsens § 19 sendes til statsamtet. For et voksende antal afgiverlandes vedkommende kræves det, at amtskommunen medvirker ved udfærdigelsen af yderligere plejerapporter efter udstedelsen af dansk adoptionsbevilling.

Efter adoptionsbekendtgørelsens § 4 behandler amtskommunen sager om bortadoption af danske børn. Amtskommunen sikrer, at forældrene vejledes om mulighederne for støtte, hvis de undlader at bortadoptere barnet. Hvis forældrene fastholder deres ønske om bortadoption, sørger amtskommunen for, at der foretages de nødvendige undersøgelser af barnet og forældrenes forhold og videresender oplysningerne til Adoptionsnævnet. I forbindelse med bortadoptionssagen bistår amtskommunen med henvendelse til jordemoder, spædbørnshjem m.v. Endvidere vejleder amtskommunen moderen om eventuel sag om faderskab eller ansøgning om fritagelse for at oplyse barnefaderens navn. Endelig sørger amtskommunen for, at der fra forældrene indhentes de nødvendige samtykker og erklæringer til adoptionen og giver den fornødne vejledning i forbindelse hermed.

Efter adoptionslovens § 25 a, stk. 2, består *samrådet* af et medlem med social uddannelse, en jurist og en læge. Det ene medlem skal være medarbejder ved amtskommunen (kommunen).

Efter adoptionslovens § 25 a, stk. 1, og adoptionsbekendtgørelsens § 5, stk. 1, træffer samrådet afgørelse om generel godkendelse som adoptant. Når ansøgerne er generelt godkendt som adoptanter, og det fra en udenlandsk adoptionsformidlende myndighed eller institution over for en adoptionshjælpeorganisation eller amtskommunen foreslås, at ansøgerne adopterer et bestemt barn, afgør adoptionssamrådet, om forslaget kan tiltrædes. Dette samme gælder, hvis ansøgerne anmoder om godkendelse til et bestemt barn, jf. bekendtgørelsens § 7.

Hvis ansøgerne ikke opfylder de generelle krav i adoptionsbekendtgørelsens § 6, stk. 1, om aldersforskel mellem ansøger og barn, samliv og antal børn i hjemmet i forvejen, og ikke kan godtgøre, at der foreligger særlige omstændigheder, kan adoptionssamrådet afslå en ansøgning om godkendelse uden nærmere undersøgelse, jf. adoptionsbekendtgørelsens § 6, stk. 3.

Når samrådet finder grundlag herfor, kan det beslutte, at der skal iværksættes medicinske, psykiatriske eller psykologiske specialundersøgelser til brug for en afgørelse. Samrådet skal træffe afgørelse om iværksættelse af specialundersøgelse, selvom ansøgeren er indforstået med, at undersøgelsen foretages, jf. adoptionscirkulærets § 2, stk. 2.

Opgavernes finansiering

Amtskommunernes og samrådenes opgaver finansieres af offentlige midler.

Brugernes/borgernes syn på opgavevaretagelsen

Der foreligger ikke undersøgelser eller andet materiale, der belyser, hvorledes borgere/brugere ser på opgavernes placering og løsning.

Udenlandske erfaringer

Der foreligger ikke erfaringer fra udlandet om løsningen af de pågældende opgaver, der har bidraget til den aktuelle placering af opgaverne eller til overvejelser om en ændret opgavefordeling på området.

Kommunerne

Inden adoptionssamrådet træffer afgørelse om generel godkendelse som adoptant, anmoder det som led i sagens oplysning efter adoptionslovens § 2 ansøgernes bopælskommune om en udtalelse om, hvorvidt der foreligger oplysninger, der taler imod en senere udstedelse af plejetilladelse med henblik på adoption.

Når samrådet har godkendt ansøgerne til et bestemt barn, indgiver amtskommunen ansøgning til kommunen om, at ansøgerne gives plejetilladelse med henblik på adoption. Kommunen giver plejetilladelsen på grundlag af de undersøgelser, der er foretaget i forbindelse med godkendelsen som adoptanter, medmindre der foreligger særlige forhold, der kan give grundlag for at indhente supplerende oplysninger om ansøgerne.

I de sager, hvor der ikke kræves godkendelse som adoptanter, jf. adoptionsbekendtgørelsens § 5, stk. 2, skal statsamtet efter adoptionscirkulærets § 17, stk. 1, indhente en erklæring hos kommunen om, hvorvidt ansøgerne efter de regler, der gælder for plejetilladelse, opfylder betingelserne for at have et barn i pleje med henblik på adoption. Kommunen skal oplyse, hvilke undersøgelser, der ligger til grund for erklæringen, og om der har foreligget særlige forhold, der gør det tvivlsomt, om adoption er til gavn for barnet, jf. navnlig § 18 om ansøgernes strafforhold samt deres økonomiske og helbredsmæssige forhold.

Efter cirkulærets § 17, stk. 2, anses det dog i almindelighed at være unødvendigt, at indhente en sådan erklæring, hvis der ansøges om adoption af ægtefælles barn eller adoptivbarn eller om adoption af et barn over 18 år, der ikke er undergivet hjælpeforanstaltninger efter lov om social bistand.

Opgavernes finansiering

Kommunernes opgaver finansieres af offentlige midler.

Brugernes/borgernes syn på opgavevaretagelsen

Der foreligger ikke undersøgelser eller andet materiale, der belyser, hvorledes borgere/brugere ser på opgavernes placering og løsning.

Udenlandske erfaringer

Der foreligger ikke erfaringer fra udlandet om løsningen af de pågældende opgaver, der har bidraget til den aktuelle placering af opgaverne eller til overvejelser om en ændret opgavefordeling på området.

Adoptionsnævnet

Adoptionsnævnet består af formanden og 9 medlemmer samt stedfortrædere for disse. Nævnets medlemmer samt stedfortrædere for disse beskikkes af justitsministeren for indtil 4 år ad gangen.

Adoptionsnævnet er klageinstans i forhold til samrådenes afgørelser om generel godkendelse som adoptanter og om godkendelse som adoptanter til et konkret barn, der er bragt i forslag, jf. adoptionslovens § 25 b, stk. 1, og adoptionsbekendtgørelsens § 9, stk. 1. Adoptionsnævnets afgørelser træffes ved flertal.

I forbindelse med nævnets behandling af klagesager kan det tillige tage stilling til klager over for eksempel en specialundersøgelse.

Såvel før som efter samrådets afgørelse om godkendelse som adoptanter kan samrådets afgørelse om for eksempel at iværksætte specialundersøgelse påklages til nævnet.

På hvert møde tager nævnet stilling til, om nogle af sagerne kan være af en sådan særlig interesse, at de bør offentliggøres. Alle principielle afgørelser samt afgørelser af særlig oplysende karakter beskrives anonymt, og oversendes til Civilretsdirektoratet, der sørger for, at afgørelserne indlægges i Retsinformation og udsendes til samrådene og amtskommunerne til orientering.

Amtskommunerne indsender oplysning til Adoptionsnævnet om ansøgere, som samrådet efter en foreløbig undersøgelse har fundet kan optages på venteliste til adoption af et dansk barn, jf. adoptionsbekendtgørelsens § 5, stk. 3, og adoptionscirkulærets § 14. Når et dansk barn ønskes bortadopteret, udvælger Adoptionsnævnet den ansøger, der skønnes bedst egnet til at adoptere det pågældende barn, jf. adoptionsbekendtgørelsens § 9, stk. 2.

Efter adoptionsbekendtgørelsens § 9, stk. 3, kan Adoptionsnævnet efter anmodning fra Civilretsdirektoratet fungere som kontaktled i særlige adoptionsspørgsmål mellem offentlige myndigheder og adoptionshjælpeorganisationer.

Endvidere bistår nævnet Civilretsdirektoratet ved indhentelse og afgivelse af sagkyndige udtalelser om for eksempel helbredsspørgsmål.

Endelig bistår nævnet Civilretsdirektoratet med afgivelse af sagkyndige vurderinger i sager om godkendelse af adoptanter på Færøerne og i Grønland.

Finansiering

Adoptionsnævnets opgaver finansieres via finanslovens bevillinger.

Brugernes/borgernes erfaringer

Der foreligger ikke undersøgelser eller andet materiale, der belyser, hvorledes borgere/brugere ser på opgavernes placering og løsning.

Udenlandske erfaringer

Der foreligger ikke erfaringer fra udlandet om løsningen af de pågældende opgaver, der har bidraget til den aktuelle placering af opgaverne eller til overvejelser om en ændret opgavefordeling på området.

Kvantitative oplysninger

I 1996 blev der i alt hjemtaget (excl. private fremmedadoptioner) 506 børn til Danmark. I 1994 og 1995 var tallet henholdsvis 494 og 541.

7.2. Navne.

Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

Navneloven: Lov nr. 193 af 29. april 1981 om personnavne som ændret ved lov nr. 845 af 20. december 1989, ved lov nr. 396 af 13. juni 1990 og lov nr. 386 af 20. maj 1992 afløste lov nr. 140 af 17. maj 1961, der byggede på justitsministeriets betænkning nr. 254 af 1960 om en ny lovgivning om personnavne.

Det eksisterende system er med hensyn til opgavefordelingen bortset fra enkelte undtagelser det samme siden 1. januar 1962.

Beskrivelse af de enkelte opgaver (navnelov)

Opgavernes lovgrundlag:

Navneloven: Lov nr. 193 af 29. april 1981 om personnavne som ændret ved lov nr. 845 af 20.december 1989, ved lov nr. 396 af 13. juni 1990 og lov nr. 386 af 20. maj 1992.

Navnecirkulæret: Justitsministeriets cirkulære (til statsamterne) om udfærdigelse af navnebeviser af 1. marts 1982.

Familieretsdirektoratets bekendtgørelse af 10. august 1987 om forbeholdte navne med årlige tillæg (bekendtgørelser).

Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 572 af 22. november 1977 om anmeldelse af fødsel, navn og dødsfald i de sønderjyske landsdele, som ændret ved justitsministeriets bekendtgørelse nr. 59 af 1. marts 1982.

Justitsministeriets cirkulære af 1. marts 1982 om førelse af personregistrene i de sønderjyske landsdele, som ændret ved justitsministeriets cirkulære nr. 8 af 15. januar 1996.

Justitsministeriets cirkulære til de borgerlige vielsesmyndigheder om gifte personers navne af 1. marts 1982.

Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 96 af 24. februar 1988 om anvendelse af islandske regler om personnavne.

Kirkeministeriets cirkulære (til ministerialbogsførerne i folkekirken og de anerkendte trossamfund) af 1. marts 1982 om ændring af lovgivningen om personnavne.

Kirkeministeriets cirkulære nr. 195 af 1. november 1990 om godkendte fornavne.

Om den særlige adgang for ægtefæller til at anmelde brugen af et adresseringsmellemnavn til folkeregisteret (CPR) findes følgende retsforskrifter:

Indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 652 af 27. juli 1995 om folkeregistrering.

Indenrigsministeriets cirkulære nr. 127 af 27. juli 1995 om folkeregistrering.

Indenrigsministeriets vejledning nr. 128 af 27. juli 1995 om folkeregistrering.

Betænkninger:

Justitsministeriets betænkning nr. 254 af 1960 om en ny lovgivning om personnavne.

Den organisatoriske tilrettelæggelse (navnelov)

Navneloven regulerer opgavevaretagelse for både justitsministeriet, statsamterne, kirkeministeriet (ministerialbogsførerne) og kommunerne(vielsesmyndighederne og personregisterførerne).

Civilretsdirektoratet:

Justitsministeriet (Civilretsdirektoratet) er klagemyndighed for statsamternes afgørelser efter navneloven. Efter lovens § 17 kan justitsministeren fastsætte nærmere regler om lovens gennemførelse og efter lovens § 18 kan regeringen indgå overenskomst med andre stater om forholdet mellem dansk og fremmed rets regler om personnavne, herunder om navnebeskyttelse, og justitsministeren kan fastsætte regler om forholdet mellem danske og andre nordiske landes regler om personnavne, herunder om navnebeskyttelse. Civilretsdirektoratet varetager endvidere alle opgaver af koordinerende art mellem de involverede myndigheder og besvarer henvendelser fra udlandet, f.eks. om spørgsmål i relation til konventioner og konkrete sager med tilknytning til udlandet. Endelig modtager Civilretsdirektoratet anmeldelser om forbeholdte (beskyttede) efternavne og udsteder en gang årligt en bekendtgørelse om de navne, der i det forløbne år er blevet forbeholdt.

Statsamterne:

Ændring af navn, der ikke i henhold til lovgivningen kan opnås ved anmeldelse til ministerialbogsfører (kirkebog) eller til vielsesmyndighed (kirke eller kommunal vielsesmyndighed) kan alene ske ved navnebevis gennem statsamtet, jf. navnelovens § 5. Efter navnelovens § 17 a betales et gebyr på 3.000 kr. for et navnebevis. Navnebevis for børn under 6 mdr. er gratis. Opnås et ønsket navn ikke, tilbagebetales gebyret.

Ministerialbøgerne:

Erhvervelse af efternavn ved dåb eller navngivning, visse simple navneændringer, erhvervelse af fornavn og mellemnavn ved dåb eller navngivning og ændringer af fornavne og visse mellemnavn foretages i henhold til navnelovens §§ 1, 2, 10 og 11 ved anmeldelse til ministerialbogen (kirkebogen). Administrationen af disse regler og klagesager henhører under Kirkeministeriet, der har udstedt et cirkulære indeholdende retningslinierne for administrationen af navnereglerne.

Personregisterførerne:

For de sønderjyske landsdele findes personregistre (svarende til ministerialbøgerne i det øvrige land), der er henlagt til primærkommunerne. Administrationen af disse regler og klagesager henhører under Civilretsdirektoratet. Der er udstedt en bekendtgørelse og et cirkulære.

Vielsesmyndighederne:

Erhvervelse og bortkastelse af giftenavn kan efter navnelovens § 4 ske ved anmeldelse til vielsesmyndigheden (kommunen eller præsten). Reglerne er fastsat i justitsministeriets bekendtgørelse.

Folkeregistrene:

Der er en særlig mulighed for gifte personer til folkeregistrene at anmelde brugen af visse mellemnavne - de såkaldte adresseringsmellemnavne. Denne mulighed har ikke hjemmel i navneloven, men beror på praksis og er reguleret i Indenrigsministeriets bekendtgørelse om folkeregistrering.

Opgavens finansiering

Der er kun gebyr for navneændringer ved navnebevis, se ovf. under Statsamterne.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Antallet af navneændringer registreres kun i CPR-registeret, hvortil henvises.

Eventuelle koordinationsmekanismer

Ikke etableret. Civilretsdirektoratet løser i et vist omfang afgrænsningsproblemer mellem de involverede myndigheder.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Der er ikke foretaget undersøgelser heraf.

Udenlandske erfaringer

Ikke kendskab til, at erfaringer fra udlandet har haft indflydelse på den nuværende opgavefordeling. Systemet i Sønderjylland med førelse af personregistre i kommunalt regi i stedet for den øvrige del af landet, der har ministerialbøger i gejstligt regi, er det tyske system, der blev indført i 1920 ved Sønderjyllands tilbagegang til dansk jurisdiktion.

7.3. Inddrivelse af underholdsbidrag og gebyrer inden for Civilretsdirektoratets område

7.3.1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

Ved lov nr. 280 af 1977 blev inddrivelsen af familieretlige bidrag overført fra politiet (i København Overpræsidiet) til kommunerne.

7.3.2. Underholdsbidrag m.v.

Kommunerne er inddrivelsesmyndighed iht. lov nr. 150 af 1963 om inddrivelse af underholdsbidrag i Danmark. Loven omfatter inddrivelse af børnebidrag og ægtefællebidrag. Såfremt inddrivelse af underholdsbidrag har relation til udlandet er en del af arbejdsopgaverne udlagt til statsamterne og udenrigsministeriet.

For så vidt angår inddrivelse af gebyrer inden for det familieretlige område bemærkes, at der ved indgivelse af ansøgning om skilsmisse ved bevilling betales et gebyr på 500 kr. til statsamtet.

Tilsvarende betales et gebyr på 500 kr. til kommunen ved indgivelse af anmodning om prøvelse af ægteskabsbetingelserne, hvis ingen af parterne har bopæl her i landet.

For udfærdigelse af navnebevis betales et gebyr på 3.000 kr. til statsamtet.

For samtlige gebyrer gælder det, at ansøgningen/anmodningen ikke kan behandles, såfremt gebyret ikke er indbetalt, hvorfor der ikke bliver tale om inddrivelse af restancer.

Der kan henvises til lov om ægteskabs indgåelse og opløsning § 13, stk. 3, og § 42 a, stk. 2, samt § 17 a i lov om personnavne.

7.3.2.1. Beskrivelse af den enkelte opgave

Inddrivelse af underholdsbidrag i Danmark.

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Inddrivelsesloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 631 af 15. september 1986.

Cirkulære nr. 79 af 4. oktober 1979 (Socialministeriet).

Cirkulære nr. 217 af 29. november 1978 (Justitsministeriet).

Vejledning nr. 218 af 29. november 1978 (Justitsministeriet, Civilretsdirektoratet).

De nævnte regler regulerer inddrivelse af børnebidrag og ægtefællebidrag m.v., hvis bidraget tjener til fyldestgørelse af en i dansk lov hjemlet underholdsforpligtelse. Bestemmelserne anvendes tillige på inddrivelse af bidrag til fyldestgørelse af en underholdsforpligtelse i henhold udenlandsk lov i det omfang det fastsættes ved overenskomst med fremmed stat eller bestemmes af justitsministeren.

Kommunalbestyrelsen foretager efter anmodning inddrivelse af underholdsbidrag. Bidraget kan inddrives ved udpantning eller ved tilbageholdelse i skyldnerens løn eller andet arbejdsvederlag.

Der findes endvidere regler om afsoning af bidrag, der dog ikke medfører bortfald af betalingspligten.

Bidragsinddrivelsen blev ved lov nr. 280 af 1977 overført fra politiet (i København Overpræsidiet) til kommunerne. Som følge af ændringen er det samme myndighed, der skal inddrive såvel børnebidrag - hvad enten børnebidraget er udbetalt forskudsvis eller ej - som ægtefællebidrag.

-

Fogedretten foreståar inddrivelse i henhold til EF-domskonventionen og Luganokonventionen.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Kompetencen til inddrivelse (udenfor de to konventioner) er henlagt til kommunalbestyrelsen. De konkrete afgørelser træffes dog ikke af den samlede kommunalbestyrelse, men i udvalg i overensstemmelse den enkelte kommunes styrelsesvedtægt eller af de hertil udpegede magistratsmedlemmer.

Opgavens finansiering

Inddrivelse af bidrag i Danmark er ikke pålagt gebyr.

Der er fuld statsrefusion af differencen mellem de af kommunen forskudsvist udbetalte børnebidrag og de modtagne indbetalinger.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Det kan oplyses, at der i 1995 blev udbetalt 167.269 normalbidrag til børn forskudsvist. Der blev udbetalt 1.289.700.000 kr. og der blev indbetalt 1.228.100.000 kr., inddrivelsesprocenten var 95,2. Kommunernes tilgodehavender var 3.442.700.000 kr. ultimo 1995.

Eventuelle koordinationsmekanismer

Ingen.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Ingen bemærkninger.

Udenlandske erfaringer

Civilretsdirektoratet er bekendt med, at man i Norge med virkning fra 1. oktober 1992 oprettede en central myndighed - Trygdeetatens innkrevingssentral - som har til opgave at inddrive bidrag i Norge samt at fordele de indkomne bidrag.

Inddrivelse af bidrag i sager hvor den ene part (bidragsberettigede eller bidragspligtige) bor i Danmark, mens den anden part bor i udlandet

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold samt udvikling

Inddrivelsesloven.

Bekendtgørelse nr. 15 af 22. februar 1988 (lovtidende C) - Haagerkonventionen af 1973.

Bekendtgørelse nr. 433 af 17. december 1965 - FN-konventionen af 1956.

Bekendtgørelse nr. 434 af 17. december 1965 - Haagerkonventionen af 1958.

Bekendtgørelse nr. 269 af 28. juni 1963 - Nordisk inddrivelseskonvention.

Anordning nr. 432 af 17. december 1965 - Haagerkonventionen af 1958.

Cirkulære nr. 128 af 28. juni 1963 - Nordisk inddrivelseskonvention.

Vejledning nr. 218 af 29. november 1978.

Danmark har tilsluttet sig forskellige konventioner om international inddrivelse af underholdsbidrag:

Haagerkonventionen af 2. oktober 1973 om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om underholdspligt

Nordisk konvention af 23 marts 1962 om inddrivelse af underholdsbidrag

Haagerkonventionen af 15. april 1958 om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser vedrørende underholdspligt over for børn

FN-konventionen af 20. juni 1956 om inddrivelse af underholdsbidrag i udlandet

EF-domskonventionen af 27. september 1968

Lugano-konventionen af 16. september 1988, begge om retternes kompetence m.v.

Konventionerne er - med undtagelse af de to sidstnævnte og Haagerkonventionen af 1973 - gennemført i dansk ret ved de nævnte bekendtgørelser. Haagerkonventionen af 1973 forventes ligeledes gennemført ved bekendtgørelse i løbet af 1997. Konventionerne har til formål at sikre, at afgørelser om underholdsbidrag kan fuldbyrdes i et andet konventionsland, end der hvor afgørelsen er truffet. FN-konventionen er dog alene en retshjælpskonvention, hvis formål det er - gennem et net af centralmyndigheder i de deltagende lande - at kanalisere en ansøgning om bidrag hen til rette bidragsfastsættende myndighed.

Udviklingen på området er som det ses internationalt præget. Senest i 1990 vedtoges - i tilknytning til EF-domskonventionen, der også gælder bidragsafgørelser - en EU-konvention om forenkling af procedurerne for inddrivelse af underholdsbidrag (kaldet Forenklingskonventionen). Konventionen, der ikke har aktuel betydning, da den endnu ikke er ratificeret af Danmark, pålægger de kontraherende stater at oprette en central myndighed for inddrivelse af underholdsbidrag vedrørende lande, som er omfattet af EF-domskonventionen.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Begæringer om inddrivelse i henhold til *Haagerkonventionerne af 1958 og 1973* går gennem statsamterne. Det er i forbindelse med inddrivelse af *udenlandske* krav i Danmark statsamterne opgave at påse, at betingelserne for inddrivelse i henhold til konventionen er opfyldt, og forsyne afgørelsen med en fuldbyrdelsespåtegning. Herefter videresendes anmodningen til den rette kommune til inddrivelse i henhold inddrivelsesloven. I forbindelse med inddrivelse af *danske* krav i udlandet er det statsamternes opgave påse, at de nødvendige dokumenter er vedlagt, og at videresende anmodningen til rette udenlandske myndighed, dog typisk gennem vedkommende danske repræsentation i det pågældende land.

Udenrigsministeriet kommer i relation til Haagerkonventionerne kun ind i billedet som videreformidlende myndighed, når en udenlandsk anmodning er rettet til ministeriet.

Begæringer om retshjælp til opnåelse af *inddrivelse i Danmark* i henhold til *FN-konventionen af 1956* fremsættes over for *Udenrigsministeriet*, der i henhold til konventionen er udpeget som kontaktmyndighed. Udenrigsministeriet videreekspederer sagen til det statsamt, hvor den bidragspligtige bor eller opholder sig. Det er herefter statsamtets opgave at foretage det videre fornødne vedrørende en eventuel dansk bidragsresolution, som kan danne grundlag for en senere inddrivelse. Anmodninger *til udlandet* fra en bidragsberettiget i Danmark fremsendes gennem statsamtet til udenrigsministeriet og videre til den udenlandske myndighed. Statsamtet påser, at de nødvendige dokumenter er vedlagt anmodningen.

Inddrivelsen i henhold til den *Nordiske Inddrivelseskonvention* fungerer således, at de danske kommuner (som inddrivelsesmyndighed) i henhold til denne konvention korresponderer *begge veje* direkte med de andre nordiske landes kompetente myndigheder. Civilretsdirektoratet bistår de øvrige nordiske landes myndigheder med at oplyse den bidragspligtiges opholdssted, hvis dette ikke kendes.

Opgavens finansiering

Ingen bemærkninger.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Der var pr. 31. december 1993 registret 10.198 afkrævninger (sager) hjemmehørende i kommunerne, hvor enten bidragspligtige eller bidragsberettigede bor i udlandet.

Eventuelle koordinationsorganismer

Ingen.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Ingen bemærkninger.

Udenlandske erfaringer

Norge har en central myndighed for inddrivelse hos bidragspligtige *i udlandet* - Folketrygdkontoret for utenlandssaker. *Sverige* har en central myndighed - Försäkringskassan Stockholms Län - for inddrivelse *i udlandet*. Försäkringskassan er desuden modtagende myndighed i henhold til FN-konventionen af 1956 i sager om fastsættelse af bidrag *i Sverige*.

7.4. Behandlingen af konkrete sager vedrørende underholdsbidrag til ægtefælle og børn samt sager om forældremyndighed og samværsret

7.4.1. Fastsættelse/ændring af underholdsbidrag til ægtefælle

For så vidt angår tiden fra en samlivsophævelse til separation eller skilsmisse er området reguleret af lov om ægteskabets retsvirkninger, jf. lovbekendtgørelse nr. 37 af 5. januar 1995, som ændret ved lov nr. 389 af 14. juni 1995 og lov nr. 385 af 22. maj 1996.

For så vidt angår tiden efter separation eller skilsmisse er området reguleret af lov om ægteskabets

indgåelse og opløsning, jf. lovbekendtgørelse nr. 148 af 8. marts 1991, som ændret ved lov nr. 386 af 20. maj 1992, lov nr. 387 af 14. juni 1995, lov nr. 389 af 14. juni 1995 og lov nr. 385 af 22. maj 1996.

Statsamterne træffer på begæring afgørelse, hvis der ikke kan opnås enighed om størrelsen af ægtefællebidrag i forbindelse med samlivsophævelse, separation eller skilsmisse, eller hvis der senere søges om ændring af det fastsatte bidrag.

Civilretsdirektoratet er rekursinstans for statsamtets afgørelser.

Bidraget fastsættes normalt til et beløb svarende til mellem 1/4 og 1/5 af forskellen mellem parternes bruttoindtægter. En ægtefælles samlede underholdsforpligtelser vil dog normalt ikke kunne overstige 1/3 af den pågældendes indtægt.

Bidrag vil sædvanligvis ikke blive pålagt, hvis den bidragspligtige efter sine økonomiske forhold ikke formår at betale bidrag, eller hvis den bidragsberettigede selv kan skaffe sig et tilstrækkeligt underhold.

Bidrag vil endvidere ikke blive pålagt, hvis den bidragsberettigede har et vist økonomisk og personligt interessefællesskab med en anden person.

Statsamterne behandlede i 1995 37.246 bidragssager. Dette tal omfatter såvel ægtefællebidrags- som børnebidragssager. Civilretsdirektoratet behandlede som ankeinstans i 1996 985 nye bidragssager. Direktoratet har ikke statistik over, hvor mange sager, der tidligere har været behandlet i direktoratet, og som blev behandlet på ny i 1996.

7.4.2. Fastsættelse/ændring af børnebidrag

Området er reguleret af lov om børns retsstilling, jf. lovbekendtgørelse nr. 293 af 2. maj 1995, som ændret ved lov nr. 389 af 14. juni 1995.

Statsamterne kan på begæring pålægge en af forældrene at betale børnebidrag, hvis den pågældende ikke opfylder sin forsørgelsespligt overfor barnet. Statsamterne behandler endvidere ansøgninger om ændringer af det fastsatte bidrag.

Civilretsdirektoratet er rekursinstans for statsamtets afgørelser.

Bidraget fastsættes som altovervejende hovedregel til det enhver tid gældende normalbidrag, jf. lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag, jf. lovbekendtgørelse nr. 707 af 25. august 1995. Normalbidraget udgør for tiden 725 kr. månedligt, jf. bekendtgørelse nr. 1013 af 2. december 1996 om størrelsen af ydelser efter børnetilskudsloven pr. 1. januar 1997. Loven henhører under Socialministeriet.

Såfremt den bidragspligtige har en god økonomisk stilling, kan bidraget forhøjes til normalbidraget med tillæg af 25%, 50%, 100% eller i særlige tilfælde mere, jf. de vejledende retningslinier for fastsættelse af højere børnebidrag end normalbidraget og fastsættelse af uddannelsesbidrag i 1997 af 12. december 1996.

Normalbidraget kan på begæring udbetales forskudsvis af kommunen, der også på begæring forestår inddrivelse af de familieretlige bidrag (se særligt afsnit herom).

I 1996 behandledes i alt 566 nye sager vedrørende børnebidrag. I perioden fra 1. januar 1997 til den 30. september 1997 udgjorde antallet 379 sager.

7.4.3. Fastsættelse af samværsret

Samværsretten er reguleret i lov om forældremyndighed og samvær jf. lov nr. 387 af 14. juni 1995, som ændret ved lov nr. 535 af 19. juni 1996. Loven trådte i kraft den 1. januar 1996 og ophævede kapitel 2 og §§ 35, 36, 37 i myndighedsloven jf. lovbekendtgørelse nr. 442 af 3. oktober 1985. Dermed blev myndighedslovens regler om forældremyndighed og samvær udskilt til en særlig lov om forældremyndighed og samvær.

Loven bygger på Forældremyndighedsudvalgets betænkning nr. 1279/1994 om fælles forældremyndighed, samværsvanskeligheder og børnesagkyndig rådgivning. Der er med hjemmel i loven udstedt bekendtgørelse om forældremyndighed og samvær nr. 994 af 14. december 1995 og vejledning om forældremyndighed og samvær nr. 214 af 20. december 1995.

Statsamterne træffer afgørelse om samværets omfang i tilfælde af uenighed mellem forældrene om samværsrettens omfang.

Civilretsdirektoratet er rekursinstans for statsamternes afgørelser.

Formålet med loven er at sikre den af forældrene, der ikke har barnet boende, ret til samvær med barnet.

Samværet fastsættes administrativt på baggrund af en konkret vurdering af sagen og med særlig vægt på, hvad der er bedst for barnet. Den administrative praksis har udviklet sig i retning af, at der nu som altovervejende hovedregel fastsættes samvær hver anden weekend fra fredag til søndag.

Udviklingen er desuden karakteriseret ved, at der nu fastsættes hverdagssamvær, medmindre konkrete omstændigheder, f.eks. afstanden mellem forældrenes bopæle, taler imod. Endelig fastsættes der som udgangspunkt samvær i 1-2 uger i sommerferien, nogle dage i påsken og nogle dage i julen.

Den nye lov om forældremyndighed og samvær medførte ikke større administrative ændringer eller forskydninger i myndighedernes opgavevaretagelse.

Ved bekendtgørelse nr. 535 af 19. juni 1996 om ændring af bekendtgørelse om forældremyndighed og samvær er det dog bestemt, at overvåget samvær skal være et generelt offentligt tilbud, og det er bestemt, at forældre ikke skal betale for overvågningen.

Det er statsamternes opgave at sikre, at muligheden for et overvåget samvær er til stede, ligesom det er statsamterne, der skal afholde udgifterne til det overvågede samvær. Etableringen heraf er sket efter decentrale forhandlinger med regionale myndigheder og institutioner. Kommunerne er i højere grad end tidligere inddraget i samværssagerne, idet de ofte indgår i et samarbejde med personale og lokaler omkring det overvågede samvær.

Der er afsat et beløb på 3 mill. kr. årligt til ordningens gennemførelse.

Det kan oplyses, at statsamterne i 1995 behandlede 6384 samværssager, medens Civilretsdirektoratet behandlede 942 af disse sager.

7.4.4. Forældremyndighedssager

Området var før den 1. januar 1996 reguleret i myndighedsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 443 af 3. oktober 1985, som ændret ved lov nr. 209 af 5. april 1989, lov nr. 793 af 27. november 1990 og lov nr. 387 af 14. juni 1995.

Statsamterne skulle herefter godkende aftaler om fælles forældremyndighed og andre aftaler om forældremyndighed. Aftalen blev godkendt, medmindre den stred mod, hvad der er bedst for barnet.

Civilretsdirektoratet var rekursinstans for statsamtets afgørelser.

Området er fra og med den 1. januar 1996 reguleret af reglerne i kapitel 1 i lov om forældremyndighed og samvær, jf. lov nr. 387 af 14. juni 1995, som ændret ved lov nr. 535 af 19. juni 1996.

Aftaler om fælles forældremyndighed skal nu ikke længere godkendes, men alene anmeldes til statsamtet for at være gyldige.

Statsamterne skal imidlertid fortsat godkende andre aftaler om forældremyndighed (ophævelse af fælles forældremyndighed og overførsel af forældremyndighed).

Civilretsdirektoratet er fortsat rekursinstans for statsamtets afgørelser. Anmeldelsesordningen indebærer dog, at der kun i begrænset omfang vil indkomme klager, som vedrører aftaler om fælles forældremyndighed. Parterne vil kunne klage, hvis statsamtet afviser at modtage anmeldelsen, eller hvis statsamtet sletter anmeldelsen.

I tilfælde af uenighed om placeringen af forældremyndighed afgør domstolene, hvem der skal have forældremyndigheden over barnet. Domstolene tager særligt hensyn til, hvad der er bedst for barnet.

Statsamterne behandlede i 1995 19002 sager om godkendelse af aftaler om fælles forældremyndighed, og 1637 sager om godkendelse af andre aftaler om forældremyndighed. Civilretsdirektoratet fører som nævnt ovenfor for tiden ikke statistik.

7.4.5. *Ægteskabssager*

Reglerne om indgåelse af ægteskab og separation og skilsmisse fremgår af Justitsministeriets lovbekendtgørelse nr. 148 af 8. marts 1991 om ægteskabs indgåelse og opløsning, som ændret ved lov nr. 386 af 20. maj 1992, lov nr. 387 af 14. juni 1995, lov nr. 389 af 14. juni 1995 og lov nr. 385 af 22. maj 1996.

Med hjemmel i denne lov er der udstedt følgende bekendtgørelser og cirkulærer:

- Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 662 af 1. august 1995 om ægteskabs indgåelse.
- Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 627 af 25. september 1986 om ægteskabs opløsning.
- Justitsministeriets cirkulære af 134 af 25. september 1989 om ægteskabs indgåelse.
- Justitsministeriets cirkulære nr. 135 af 25. september 1989 om ægteskabs opløsning.

Kommunalbestyrelsens formand påser, om betingelserne for at *indgå ægteskab* er opfyldt. Hvis kommunen afslår at udstede prøvelsesattest, kan afgørelsen ikke påklages til Civilretsdirektoratet af parterne. Dette skyldes, at der ikke er et direkte over/underordnelsesforhold mellem kommunerne og Civilretsdirektoratet, og der er heller ikke fastsat særlige regler om, at Civilretsdirektoratet er klageinstans for prøvelsesmyndighedens afgørelser.

Da Civilretsdirektoratet er øverste administrative myndighed på dette område, og ægteskabsloven i øvrigt hører under Civilretsdirektoratet, kan borgeren dog bede direktoratet udtale sig om, hvorvidt kommunen har anvendt ægteskabslovgivningen korrekt.

Civilretsdirektoratet behandler således spørgsmål om ægteskabets indgåelse og opløsning i bred forstand - f.eks. afgiver kontoret udtalelser om partens ægteskabelige stilling, hvis denne giver anledning til tvivl.

Behandlingen af sager om separation og skilsmisse er henlagt til statsamterne og domstolene.

Efter anmodning kan der opnås separation og skilsmisse administrativt ved bevilling hos statsamtet. Det er dog en forudsætning for at opnå separation og skilsmisse ved bevilling, at parterne er enige om at blive separeret eller skilt, og at dette skal ske ved bevilling. Herudover skal der være enighed om forældremyndigheden over eventuelle børn, om der skal være pligt til at betale bidrag til den anden ægtefælle og varigheden af en bidragspligt, retten til bevarelse af enkepension, retten til at fortsætte lejemålet af fælles lejebolig og ydelse af et beløb i henhold til § 56 i retsvirkningsloven, såfremt en ægtefælle har særeje eller en § 15, stk. 2-rettighed.

Civilretsdirektoratet er rekursmyndighed for statsamtets afgørelser vedrørende separation og skilsmisse.

7.4.6. I øvrigt

Civilretsdirektoratet besvarer endvidere generelle forespørgsler vedrørende den familieretlige lovgivning og udfærdiger generelle administrative forskrifter inden for området.

Opgavernes finansiering

Sagsbehandlingen finansieres over finansloven.

7.5. Fri proces, svangerskabsafbrydelse, sterilisation og kastration

7.5.1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

Fri proces

Ingen udvikling i opgavefordeling siden kommunalreformen.

Svangerskabsafbrydelse

Hovedloven fra 1973 – d.v.s. efter kommunalreformens start.

Sterilisation og kastration

Hovedloven fra 1973 – d.v.s. efter kommunalreformens start.

7.5.2. Beskrivelse af de enkelte opgaver inden for ministeriets område

Fri proces

Efter retsplejelovens § 330 kan der meddeles fysiske personer fri proces i borgerlige retssager, når nogle nærmere angivne betingelser er opfyldt.

Fri proces i sager i 1. instans meddeles af statsamterne (i Københavns kommune af Københavns Overpræsidium) med rekurs til Justitsministeren. Fri proces i anke- og kæresager meddeles af Justitsministeren.

Efter retsplejelovens § 331 har justitsministeren en særlig adgang til at meddele fri proces, selv om

de normale (økonomiske) betingelser ikke er opfyldt.

Civilretsdirektoratet træffer på vegne justitsministeren afgørelse i fri proces sagerne. Direktøren for Civilretsdirektoratet står i sit embede umiddelbart under Justitsministeriet.

Der er tale om en typisk myndighedsopgave.

Udgifterne til Civilretsdirektoratets og statsamternes og Københavns Overpræsidiums administrative opgaver vedrørende fri proces afholdes over finansloven.

En fri proces bevilling medfører, at statskassen afholder de med retssagen forbundne omkostninger. Statskassens udgifter afholdes over finansloven.

Ved ændring af retsplejeloven i 1988 blev retshjælpsforsikring gjort principal i forhold til fri proces. Har en person, der har fået fri proces, således en retshjælpsforsikring, er det retshjælpsforsikringen, der skal dække procesomkostningerne for statskassen.

I 1995 behandlede Civilretsdirektoratet ca. 2.800 fri proces sager. Det fremgår af forslag til finanslov for finansåret 1997, at statsamterne og Københavns Overpræsidium i samme år afgjorde ca. 13.500 fri proces sager.

Antallet af fri proces ansøgninger er generelt nogenlunde konstant.

Udgifterne til den administrative opgavevaretagelse af fri proces sager i Civilretsdirektoratet og statsamterne og Københavns Overpræsidium er ikke nærmere specificeret i finansloven.

På finansloven for finansåret 1997 er der afsat 222,2 mio. kr. til fri proces bevillinger og udgifter til advokatretshjælp. Det er ikke særskilt specificeret, hvor stort et beløb der dækker fri proces alene. En opgørelse for årene 1989-1996 viser, at statens udgifter til fri proces og til dommernes selvstændige beskikkelse af advokat for en part under en retssag er steget fra ca. 81 mio. kr. i 1989 til ca. 139 mio. i 94.

Antallet af fri proces bevillinger har i samme periode været nogenlunde konstant med ca. 8.000 udstedte bevillinger pr. år.

Der foreligger ingen brugerundersøgelse vedrørende borgernes syn på fri proces opgavernes placering.

Svangerskabsafbrydelse

Lov om svangerskabsafbrydelse administreres af Justitsministeriet (Civilretsdirektoratet), som udarbejder generelle forskrifter på området.

Justitsministeren har for hver amtskommune og for Københavns henholdsvis Frederiksberg kommune oprettet samråd, der afgør sager om svangerskabsafbrydelse efter lovens regler.

Samrådenes afgørelser kan indbringes for et ankenævn (Ankenævnet vedrørende svangerskabsafbrydelse og sterilisation), der tillige fører tilsyn med samrådenes virksomhed.

Samrådenes og ankenævnets medlemmer beskikkes af justitsministeren (Civilretsdirektoratet) for indtil 4 år ad gangen.

Et samråd består af en medarbejder ved amtskommunen (kommunen) med juridisk eller social uddannelse samt 2 læger. Ankenævnets medlemmer består af en formand, der skal have juridisk embedseksamen og et antal andre medlemmer. I behandlingen er hver klagesag deltager mindst 3 medlemmer - formanden, eller en person der opfylder betingelser for at være formand, og 2 læger.

De lægelige medlemmer af de kommunale samråd og ankenævnet vederlægges over Justitsministeriets konto – d.v.s. finansieringen sker over finansloven.

Civilretsdirektoratet har endvidere sekretariatsfunktion for ankenævnet. Civilretsdirektoratet har ikke instruktionsbeføjelse overfor samråd eller ankenævn og har ikke mulighed for at blande sig i enkelte sager, eller for at fastsætte regler om, hvornår der skal gives tilladelse/ikke gives tilladelse til svangerskabsafbrydelse.

I 1996 blev der i alt indberettet 607 ansøgninger om svangerskabsafbrydelse efter lovens § 3. Heraf blev der givet afslag i 42 tilfælde. I 1995 var antallet af ansøgninger 515 og afslag 42.

Sterilisation og Kastration

Lov om sterilisation og kastration administreres af Justitsministeriet (Civilretsdirektoratet).

Afgørelser efter loven vedrørende sterilisation træffes af det samråd, der er oprettet i henhold til lov om svangerskabsafbrydelse, jfr. ovenfor. Samrådets afgørelse kan indbringes for Ankenævnet vedrørende svangerskabsafbrydelse og sterilisation.

Afgørelser vedrørende loven om tilladelse til kastration gives af justitsministeriet (Civilretsdirektoratet).

Der modtages ca. 10 ansøgninger årligt.

Udgifter i anledning af kastration afholdes af statskassen.

I forbindelse med Civilretsdirektoratets opgaver vedrørende kastrationsansøgninger, har direktoratet inden for de seneste år modtaget en del ansøgninger om tilladelse til navneændring og cpr.nr. i anledning af kønsskifte foretaget i udlandet.

Civilretsdirektoratet fremkommer med en udtalelse om, hvorvidt personen må antages at have skiftet køn.

Der foreligger ingen brugerundersøgelse vedrørende borgernes syn på opgavens placering i Civilretsdirektoratet.

7.6. Personret, båndlagte midler, børnebortførelser og faderskab

7.6.1. Personret og båndlagte midler

a. Personretsområdet er reguleret af værgemålsloven, jf. lov nr. 388 af 14. juni 1995, som trådte i kraft den 1. januar 1997. Loven bygger på betænkning nr. 1247/93 om værgemål og afløste myndighedsloven. Der er med hjemmel i loven udstedt bekendtgørelse nr. 1177 af 13. december 1996 om værgemål og bekendtgørelse nr. 1178 af 13. december 1996 om behandling af værgemåls- og værgesager samt om faste værger og værgens vederlag m.v. (sagsbehandlingsbekendtgørelse).

Formålet med loven er at sikre bistand til personer, som har behov for hjælp af en værge, og at fastsætte retningslinjer for værgernes arbejde og føre tilsyn hermed.

Som hovedregel træffer statsamterne efter værgemålsloven afgørelse om iværksættelse, ændring og ophævelse af værgemål og foretager værgebeskikkelse i forbindelse med iværksættelse af værgemålet. I visse tilfælde er disse afgørelser dog henlagt til domstolene.

Videre træffer statsamterne afgørelse om at fratage en værge beskikkelsen og om fastsættelse af et

eventuelt vederlag til den beskikkede værge.

Værgen skal have statsamtets godkendelse til forbrug af formue, ligesom statsamtets godkendelse skal indhentes til enhver usædvanlig disposition i øvrigt.

Endelig skal statsamterne revidere værgemålsregnskaber, når der ikke bestyres midler i en godkendt forvaltningsafdeling.

De godkendte forvaltningsafdelinger bestyrer midler over 60.000 kr. omfattet af et værgemål. Denne bestyrelse omfatter bl.a. formueadministration. Forvaltningsafdelingen påser således f.eks., at midlerne anbringes i overensstemmelse med reglerne i bekendtgørelsen om værgemål.

Derudover har forvaltningsafdelingerne efter værgemålslovgivningen forskellige opgaver i forhold til værgen, der i et vist omfang er af samme karakter som dem, der er henlagt til statsamterne. Bestyres der midler i en forvaltningsafdeling, skal værgen således indsende regnskab til forvaltningsafdelingen, der reviderer regnskabet. Forvaltningsafdelingen skal endvidere bl.a. påse, at udbetaling af formue kun sker efter, at værgen af statsamtet eller Civilretsdirektoratet har fået tilladelse hertil.

Civilretsdirektoratet godkender pengeinstitutters forvaltningsafdelinger til bestyrelse af midler, der tilhører personer under værgemål. Direktoratet er øverste tilsynsmyndighed for så vidt angår værgemål og er rekursinstans for statsamternes afgørelser i sager om værgebeskikkelse, værgens beføjelser og pligter samt frigivelse af og anbringelse af midler, der tilhører personer under værgemål.

Direktoratet fører endvidere tilsyn med forvaltningsafdelingerne. Direktoratet gennemgår således stikprøvevis reviderede værgemålsregnskaber.

Statsamterne behandler årligt ca. 3700 sager vedrørende værgemål, medens Civilretsdirektoratet behandler ca. 100 sager årligt på dette område. Sagsantallet må særligt i statsamterne forventes at stige i de kommende år, da afgørelser om iværksættelse, ændring og ophævelse af værgemål fra den 1. januar 1997 som hovedregel træffes af statsamterne.

b. Området vedrørende båndlagte midler er reguleret af kapitel 11 i arveloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 584 af 1. september 1986, som senest ændret ved lov nr. 384 af 22. maj 1996. Der er endvidere udstedt bekendtgørelse nr. 1179 af 13. december 1996 om anbringelse af myndiges båndlagte arv.

Formålet med reglerne er at sikre, at bestemmelser i testamenter om båndlæggelse respekteres, og at båndlagte midler er anbragt på betryggende måde.

Statsamterne træffer afgørelse om frigivelse af disse midler efter arveloven, hvis det er en velfærdssag for arvingen, eller hvis det afhænger af et skøn, om de i testamentet fastsatte betingelser for udbetaling af arven er opfyldt.

De godkendte forvaltningsafdelingers bestyrer båndlagte midler, medmindre andet er bestemt. Denne bestyrelse består bl.a. i formueadministration. Forvaltningsafdelingerne påser således bl.a., at midler anbringes i overensstemmelse med reglerne i bekendtgørelsen om anbringelse af myndiges båndlagte arv. Indeholder et testamente bestemmelser om udbetaling af den båndlagte arv til et fastsat tidspunkt eller ved bestemte begivenheders indtræden, foretages udbetalingen af vedkommende forvaltningsafdeling.

Civilretsdirektoratet godkender pengeinstitutters forvaltningsafdelinger til bestyrelse af båndlagte midler og er endvidere tilsynsførende, ligesom direktoratet er rekursinstans for statsamternes afgørelser i sager om frigivelse af båndlagte midler. Direktoratet behandler enkelte sager vedrørende båndlagte gavemidler i 1. instans.

Statsamterne behandler ca. 470 sager vedrørende båndlagte midler årligt, medens Civilretsdirektoratet behandler ca. 100 af disse sager på årsbasis.

c. Udgifterne til statsamternes og Civilretsdirektoratets sagsbehandling på de to områder afholdes over finansloven, medens eventuelt vederlag og nødvendige udlæg til værgerne afholdes af den, der er under værgemål, eller, hvis denne ikke har midler, af statsamtet. Statsamternes udgifter hertil afholdes af en lovbunden konto. Der er i finansåret 1997 afsat 7 mio. kr. på kontoen.

Udgifterne til forvaltningsafdelingernes arbejde afholdes af den, der har midler i en forvaltningsafdeling.

7.6.2. Børnebortførelser

Området er reguleret af Haagerkonventionen af 1980 om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser og Europarådskonventionen af 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser. Konventionerne er gennemført ved lov nr. 793 af 27. november 1990 om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser).

Formålet med loven er at sikre tilbagegivelse af børn, som ulovligt bortføres til eller tilbageholdes i udlandet.

Civilretsdirektoratet er centralmyndighed i henhold til Haagerkonventionen og Europarådskonventionen om internationale børnebortførelser og varetager i den egenskab opgaver i sager om bortførelser til eller fra lande, der har tiltrådt konventionerne. Direktoratets arbejde består i at formidle kontakt og oplysninger mellem forældre bosat i Danmark eller udlandet og relevante udenlandske eller danske myndigheder (først og fremmest fogedretterne).

Direktoratet behandler ca. 40 sager om året, og direktoratets arbejde finansieres over finansloven.

7.6.3. Faderskab

Området er reguleret af reglerne i kapitel 1 i lov om børns retsstilling, jf. lovbekendtgørelse nr. 293 af 2. maj 1995, som ændret ved lov nr. 389 af 14. juni 1995. Der er endvidere udstedt bekendtgørelse nr. 650 af 18. september 1990 om behandling af faderskabssager m.v., som ændret ved bekendtgørelse nr. 1130 af 13. december 1996.

Statsamterne behandler sager om faderskab til børn født uden for ægteskab, dvs. modtager faderskabsanerkendelser, træffer afgørelse om sagens evt. oversendelse til retten til afgørelse af faderskabet og træffer afgørelse i sager vedrørende mødres ansøgning om fritagelse for at oplyse barnefaderens navn.

Civilretsdirektoratet er rekursinstans for statsamternes afgørelser i faderskabssager. Direktoratet behandler endvidere i 1. instans visse konkrete sager om faderskab, herunder særligt spørgsmål om anerkendelse af udenlandske faderskabsanerkendelser.

Statsamterne behandler ca. 33.000 faderskabssager årligt, heraf ca. 31.700 sager, hvor man modtager faderskabsanerkendelse, medens Civilretsdirektoratet behandler ca. 100 faderskabssager årligt. Sagsbehandlingen finansieres over finansloven.

7.6.4. Opgavefordelingen mellem stat, amtskommuner og kommuner samt

kommunalreformens betydning for området

Som det fremgår varetager Civilretsdirektoratet først og fremmest rekurs- og tilsynsopgaver på de nævnte områder.

Kommunalreformen ses ikke at have haft nogen betydning for de nævnte områder, herunder betydning for opgavefordelingen mellem stat, amtskommune og kommune.

8. Retslægerådet

Der er i 1990 afgivet Betænkning om Retslægerådet (bet. nr. 1196/1990). Retslægerådet arbejder i det væsentlige, som anført i Betænkningen.

Retslægerådets opgave er, i henhold til lov om Retslægerådet § 1, at afgive lægevidenskabelige og farmaceutiske skøn til offentlige myndigheder i sager om enkeltpersoners retsforhold.

Retslægerådet består i øjeblikket af 11 læger, der arbejder i to afdelinger. Den ene behandler retspsykiatriske spørgsmål (7 medlemmer) og den anden alle øvrige retsmedicinske spørgsmål (4 medlemmer). Disse 4 hverv indehaves af læger med særlig indsigt i retsmedicin, kirurgi, medicin og gynækologi/obstetrik. Derudover kan Retslægerådet tilkalde andre sagkyndige til at deltage i en sags behandling, såfremt denne forudsætter en særlig sagkundskab, som rådets medlemmer ikke er i besiddelse af.

Sagerne behandles skriftligt og rundsendes almindeligvis til 3 sagkyndige. Der betales ikke gebyr for at forelægge sager for Retslægerådet.

9. Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser

Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser er nedsat i medfør af lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, jf. lovbekendtgørelse nr. 470 af 1. november 1985.

Efter offererstatningsloven yder staten erstatning og godtgørelse for personskade - og i et vist omfang tingsskade - der forvoldes ved overtrædelse af straffeloven. Afgørelse om erstatning træffes af Erstatningsnævnet, der er nedsat af justitsministeren. Nævnets afgørelser kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Nævnet behandler årligt ca. 3.000 sager. De tilkendte erstatningsbeløb udgør ca. 25 mio. kr. årligt.

10. Procesbevillingsnævnet

Procesbevillingsnævnet behandler ansøgninger om meddelelse af anden- og tredjeinstansbevilling efter regler i retsplejeloven m.v. Det kan bl.a. give tilladelse til anke af domme, hvis sagen er af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler for det. Kompetencen lå indtil 1. januar 1996 i Justitsministeriets departement, Nævnet behandler årligt ca. 1.200 sager. Nævnet består af 5 medlemmer; en højesteretsdommer (formand), en landsdommer, en byretsdommer, en advokat med møderet for Højesteret og en universitetslærer i retsvidenskab eller en anden jurist med særlig videnskabelig uddannelse. Procesbevillingsnævnet er optaget på finansloven under aktivitetsområdet "Retsvæsen".

Udgivet af Indenrigsministeriet

Kirkeministeriet

Kirkeministeriets væsentligste opgave består i at administrere Den danske Folkekirke på grundlag af den gældende lovgivning. En beskrivelse af ministeriets ressortområde vil mest hensigtsmæssigt kunne ske ved at beskrive folkekirkens organisation med angivelse af de kirkelige myndigheder og disses kompetencer og opgaver. Denne beskrivelse følger nedenfor.

1. Folkekirkens organisation

Fordeling af kompetence og opgaver mellem de kirkelige myndigheder er fastsat over alt i de kirkelige love, bekendtgørelser og cirkulærer m.v. Som de vigtigste love kan nævnes:

Lov om menighedsråd, lov om folkekirkens økonomi, lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde, lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m., lov om ansættelse i stillinger i folkekirken, lov om medlemskab af folkekirken og lov om begravelse og ligbrænding.

Nedenstående figur viser den kirkelige struktur med opdeling i et centralt niveau (Kirkeministeriet), et regionalt niveau (biskop/stiftsøvrigheden) og et lokalt niveau (provstiudvalg/menighedsråd). Venstre kolonne viser de gejstlige personer, der er tilknyttet det enkelte niveau, mens højre kolonne viser de organisatoriske enheder i folkekirkens administration.

	Kirkeministeriet	
Præst		Stiftsøvrighed (biskop+stifamtmand
Provst		Provstiudvalg
Præst		Menighedsråd

2. Kirkeministeriet

Kirkeministeriet er den folkekirkelige centralstyrelse og administrere bevillinger til den finanslovsfinansierede del af folkekirken.

Ministeriet udarbejder budget for fællesfonden, hvoraf folkekirkens fællesudgifter afholdes. Til dækning af fællesfondens underskud fastsætter Kirkeministeriet størrelsen af landskirkeskatten, der lignes med samme procent af den skattepligtige indkomst på alle folkekirkens medlemmer.

Kirkeministeriet udarbejder lovforslag og udsteder i henhold til lovgivningen generelle og konkrete forskrifter for den kirkelige forvaltning. Kirkeministeriet er i et vist omfang ankeinstans for andre kirkelige myndigheders afgørelser. Desuden er kirkeministeren ansættelsesmyndighed for en række stillinger under Kirkeministeriet område - først og fremmest præstestillinger - og kirkeministeren har det almindelige tjenstlige tilsyn med disse stillinger.

Udover at udarbejde lovforslag og fastsætte almindelige forskrifter på det kirkelige

forvaltningsområde ved udstedelse af bekendtgørelser og cirkulærer forbereder ministeriet de sager, der formelt skal afgøres ved kongelig anordning eller resolution, f.eks. autorisation af ritualer, salmebøger, bibeloversættelser m.v. Ministeriet behandler endvidere en række sager om løn- og ansættelsesvilkår for præster og kirkefunktionærer samt sager om ansøgt og uansøgt afsked af præster og uansøgt afsked af tjenestemandsansatte kirkefunktionærer. I forhold til folkekirkens personale forestår Kirkeministeriet desuden driften af en række uddannelser- og efteruddannelsesinstitutioner.

Kirkeministeriet har selvstændig kompetence til overfor borgere at godkende alternative begravelsesformer i forhold til hovedreglen om begravelse på folkekirkens kirkegårde, at godkende fornavne efter personnavneloven samt at legalisere attester til brug i udlandet.

I forhold til *trossamfund udenfor folkekirken* er Kirkeministeriet tillagt kompetencen til efter ansøgning at godkende, hvornår en organisation eller sammenslutning er et trossamfund, hvilket sker gennem tillæggelse af vielsesbemyndigelse til en eller flere af organisationens præster eller lign., jf. ægteskabslovens § 16, stk. 1, nr. 3. Endvidere skal Kirkeministeriet godkende andre trossamfunds anlæggelse af egne begravelsespladser.

3. Det regionale niveau

Inden for hvert stift er biskopperne den øverste stedlige myndighed i gejstlige anliggender.

Stiftamtmanden og biskoppen udgør i fællesskab stiftsøvrigheden. Stiftamtmanden er ikke tillagt selvstændige beføjelser efter den kirkelige lovgivning. I tilfælde af, at der ikke kan opnås enighed mellem biskop og stiftamtmand om afgørelsen af en sag, må sagen indbringes for Kirkeministeriet til afgørelse.

Stiftsadministrationens organisation

Stiftsøvrigheden - biskoppen og stiftamtmanden - har den overordnede ledelse af funktionerne på stiftsadministrationens kontorer. Den daglige ledelse og ansvaret for disse funktioner varetages af stiftskontorchefen, der også fungerer som biskoppens juridiske rådgiver (amanuensis). Stiftskontorchefen varetager desuden den daglige ledelse af kontorfunktionerne på biskoppens kontor.

Kirkeministeriet ansætter stiftskontorcheferne, mens stiftsøvrigheden ansætter det øvrige personale i stiftsadministrationen. Stiftspersonalets lønninger afholdes af fællesfonden.

Biskoppernes opgaver og kompetence

Biskopperne er ansvarlige for forbruget af bevillingen til præstelønninger. Biskopperne træffer bl.a. afgørelse om vakancebetjening af præsteembeder under sygdom, orlov af en længde indtil 3 måneder og ved ledighed. Biskopperne afgiver indstilling til Kirkeministeriet om oprettelse og nedlæggelse af præste- og provstestillinger og andre ændringer i pastorats- eller sognestrukturen. I praksis sker dette altid efter forhandling med menighedsrådene.

Biskopperne leder ansættelsesproceduren ved præsteansættelser og ordinerer nye præster. Biskoppen er tilsynsførende med præsters og provsters tjenstlige forhold.

Biskopperne godkender i visse sager ændringer i liturgi og ritualers brug, og fungere som ankeinstans bl.a. i sager om medlemskab af folkekirken, om kirkers brug, om menighedsrådenes forretningsgang og i visse sager om valg til menighedsråd.

Stiftsøvrighedens opgaver og kompetence

Stiftsøvrighedens opgaver og kompetence er fastlagt ved bestemmelser overalt i den kirkelige lovgivning.

Stiftsøvrigheden fører tilsyn med menighedsrådenes forvaltning af kirker, kirkegårde, præsteboliger og præstegårde og skal meddele tilladelse til dispositioner over fast ejendom.

Stiftsøvrigheden skal have forelagt forslag til ændring eller indgreb i kirkeinventar og kirkebygninger, som er mere end 100 år gamle, til godkendelse. Stiftsøvrigheden skal endvidere godkende udvidelse og anlæggelse af kirkegårde samt opførelse af bygninger til brug for kirken eller kirkegården. Stiftsøvrighedens godkendelse skal ligeledes indhentes i sager om køb og salg, opførelse og ombygning af præsteboliger og konfirmandlokaler. I disse sager bistås stiftsøvrigheden af eksterne konsulenter, som dels vederlægges af staten, dels af fællesfonden.

Stiftsøvrigheden er statslig sektormyndighed i henhold til planlovgivningen for så vidt angår varetagelse af de kirkelige interesser. Som sådan tager stiftsøvrigheden stilling til og forhandler om region-, kommune- og lokalplaner.

Stiftsøvrigheden er ankeinstans i visse sager om menighedsrådenes økonomiske forvaltning og kan som tilsynsmyndighed ophæve klart ulovlige beslutninger truffet af menighedsrådene. Desuden kan stiftsøvrigheden pålægge menighedsråds- og provstiudvalgsmedlemmer sanktioner i tilfælde af ulovlige undladelser og tabsforvoldende dispositioner.

Stiftsøvrigheden bestyrer folkekirkens kapitaler under fællesbetegnelsen stiftsmidler og træffer således afgørelse om anbringelse og udlån af kirkers og præsteembeders kapitaler. Kirkeministeriet har endvidere i vid udstrækning bemyndiget stiftsøvrigheden til at godkende forbrug af kirkers og præsteembeders formue.

Stiftsøvrigheden udarbejder budget for fællesfonden og aflægger regnskab for fællesfonden og for kapitalforvaltningen til kirkeministeren efter bestemmelsen fastsat af ministeren. Regnskaberne revideres af Rigsrevisionen.

Stiftsøvrigheden varetager desuden en række opgaver i sager om vurdering af og ansættelse i kirkefunktionærstillinger. Stiftsøvrigheden fungerer via administrationen af det EDB-baserede Folkekirkens Lønservice, FLØS, som lønservicebureau for menighedsrådene. Stiftsøvrigheden anviser desuden løn og andre tjenstlige godtgørelser til provster og præster via Statens Centrale Lønsystem, SCL.

4. Det lokale niveau

Provsten

Provsten er den stedlige underøvrighed i gejstlige anliggender og en administrativ melleminstans mellem biskoppen og provstiets præster og menighedsråd. En række sager fremsendes f.eks. gennem provsten til og fra stiftsøvrighed og menighedsråd, og provsten forsyner sagen med sin indstilling.

Udover at være sognepræst er provsten tillige biskoppens medhjælper i tilsynet med præsteembedernes betjening. Provsten er således den nærmeste tilsynsførende med præsternes embedsførelse. Provsten foretager præsteindsættelser og kan være stedfortræder for biskoppen ved præsteansættelser. Provsten deltager hvert 3. år endvidere i det lovpligtige prostesyn over kirker, kirkegårde og præstegårde samt autoriserer kirkernes og kirkegårdenes protokoller.

Provstiudvalgenes opgaver og kompetence

I hvert provsti vælger medlemmerne af provstiets menighedsråd et provstiudvalg, der består af provsten (forretningsførende medlem) og 2-4 læge medlemmer.

Provstiudvalgenes opgaver og kompetence fremgår af en række bestemmelser spredt i den kirkelige lovgivning. Provstiudvalgene har således bl.a. godkendelsesbeføjelser i forbindelse med menighedsrådenes budgetter og regnskaber. Provstiudvalgets godkendelse skal endvidere indhentes til en række dispositioner vedrørende kirkegårde. Endelig skal provstiudvalgets erklæring i en række tilfælde foreligge, før afgørelse kan træffes af anden myndighed. Lovgivningens bestemmelser om provstiudvalgenes tilsynsbeføjelser må anses for udtømmende. Der består således ikke noget almindeligt underordnelsesforhold mellem provstiudvalg og menighedsråd.

Efter økonomilovens § 24, stk. 6, fastsætter kirkeministeren nærmere regler for provstiudvalgets virksomhed.

Provstiudvalgets vigtigste opgave er godkendelse af provstiets menighedsråds budgetter og fastsættelse af ligningsbeløbet til kirke- og præstegårdskasserne i kommunen.

Provstiudvalget træffer afgørelse om, hvad der skal foretages, når udvalget modtager udskrifter af afholdte provstesyn over kirkebygninger, kirkegårde med bygninger, præsteboligen, præstegårdes avlsbygninger, sognegårde og konfirmandbygninger.

Provstiudvalget skal afgive erklæring i sager om erhvervelse og afhændelse af fast ejendom, sager vedrørende istandsættelse- eller ombygningsarbejder, som efter de gældende regler skal forelægges stiftsøvrigheden til godkendelse, og øvrige sager af væsentlig økonomisk betydning for de kirkelige kasser.

Provstiudvalget fører tilsyn med, at der udfærdiges regulativer for ansatte funktionærer ved kirker og kirkegårde. Provstiudvalget skal desuden påse, at menighedsrådenes aftaler om ansættelsesforhold er i overensstemmelse med de bestemmelser, der er fastsat af Kirkeministeriet.

Endvidere skal provstiudvalget godkende menighedsrådenes forslag til kirkegårdsvedtægter, herunder takstbestemmelser, og menighedsrådenes vedtægter om betaling for brug af kirken.

Præsten

Foruden at afholde gudstjenester i sognekirken (-erne) er præsten forpligtet til at udføre kirkelige handlinger og yde sjælesorg til de folkekirkemedlemmer, der bor i sognet (-ene). De kirkelige handlinger er *dåb*, hvorved der samtidig sker navngivelse med borgerlig gyldighed, *konfirmation*, *vielse*, der samtidig er retsstiftende samt *begravelse.*

Endvidere er sognepræsterne tillagt myndighedsopgaver som kirkebogsførere og begravelsesmyndigheder.

I henhold til lov om anmeldelse af fødsler og dødsfald sker den grundlæggende personregistrering her i landet - bortset fra Sønderjylland - i folkekirkens ministerialbøger. Sognepræsten udsteder attester (fødselsattest, dåbsattest, navneattest, vielsesattest og dødsattest) med borgerlig gyldighed.

Efter lov om begravelse og ligbrænding er sognepræsten i afdødes bopælssogn begravelsesmyndighed og skal i den egenskab træffe afgørelse om afdøde skal begraves eller brændes og om en præst skal medvirke ved begravelseshandlingen eller ej.

Menighedsrådenes virksomhed og kompetence

I hvert sogn vælges et menighedsråd. Menighedsrådet består af mindst seks valgte medlemmer. Antallet af medlemmer fastsættes af biskoppen på grundlag af folketallet i menighedsrådskredsen. Derudover består rådet af de præster, der er ansat eller konstitueret i pastoratet.

Menighedsrådsmedlemmerne vælges for en 4-årig periode af medlemmerne af folkekirken efter reglerne i lov om valg af menighedsråd. Det er ikke pligt - borgerligt ombud - at lade sig indvælge i et menighedsråd.

Menighedsrådet styrer sognets eller kirkedistriktets anliggender med mindre andet er særligt hjemlet i lovgivningen. Menighedsrådenes virksomhed er fastsat dels i menighedsrådsloven, dels i den øvrige kirkelige lovgivning, navnlig i lov om folkekirkens økonomi og lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde.

Menighedsrådenes hovedopgaver er,

- at administrere kirker og kirkegårde,
- at administrere kirkens og præsteembedets indtægter og faste ejendomme,
- at udarbejde budgetter og regnskaber for kirken, kirkegården og præstegården,
- at fungere som begravelsesvæsen,
- at medvirke ved besættelsen af ledige præstestillinger i sognet,
- at ansætte medarbejdere i stillinger ved kirke og kirkegård,
- at fastsætte stillingsindholdet for kirkefunktionærer samt lede og fordele de ansattes arbejde,
- at deltage i valg af provstiudvalg, i valg af stiftsudvalg vedrørende økonomi og valg af stiftsudvalg vedrørende mellemkirkeligt arbejde,
- at deltage i tilrettelæggelsen af gudstjenester, og
- at behandle spørgsmål, som vedrører menigheden, herunder kontakt til de kirkelige tilsynsmyndigheder.

Menighedsråd i mindre sogne har ikke ansat administrativt personale til at hjælpe med varetagelsen af deres opgaver. I de større sogne og ved større kirkegårde er ansat administrativt personale.

Menighedsråd træffer deres beslutninger i møder og ved afstemninger. Mindst halvdelen af medlemmerne skal være til stede for, at rådet er beslutningsdygtigt. Nærmere bestemmelser om menighedsrådets beslutningsprocedure skal fastsættes i en forretningsorden.

Det enkelte medlem af rådet står ikke i noget almindeligt underordnelsesforhold til nogen højere myndighed. Rådsmedlemmer kan pådrage sig et strafansvar og erstatningsansvar for ulovligheder eller forsømmelser, men de kan ikke pålægges et administrativt disciplinært ansvar.

Heller ikke menighedsrådet som helhed står i et almindeligt underordnelsesforhold til nogen anden myndighed. Der findes således ikke nogen overordnet myndighed, som har almindelig adgang til at lave et menighedsråds beslutning om eller til at handle i dets sted. På den anden side følger det af den gældende lovgivnings indhold, at menighedsrådenes økonomiske beføjelser i meget høj grad er lovbundne.

Ved en sammenligning med kommunerne kan det anføres, at kommunerne inden for visse ret vide rammer - den såkaldte kommunalfuldmagt - af egen drift kan tage opgaver op med henblik på løsning af lokale kommunale behov og udskrive skat til finansiering heraf. For folkekirken gælder det, at det enkelte menighedsråd ikke har kompetence til at udarbejde endelige budgetter og udskrive skat. Men menighedsrådene og provstiudvalget udgør sammen det lokale niveau, der er fuldt ansvarlig for budgetlægningen og udskrivningen af den lokale kirkeskat, svarende til godt 70 pct. af folkekirkens udgifter. Menighedsrådenes kompetence kan endvidere beskrives på grundlag af menighedsrådslovens paragraffer 1.1, 7 og 39.3, der samlet viser, at menighedsrådet generelt er berettiget til at drøfte og tage stilling til ethvert spørgsmål af betydning for menighedens liv og vækst, med mindre andet fremgår af lovgivningen.

I menighedsrådsloven er der indført bestemmelser, hvorefter kirkeministeren efter ansøgning fra

menighedsråd kan dispensere fra bl.a. økonomilovens og menighedsrådslovens bestemmelser, hvis det er ønskeligt af hensyn til løsningen af folkekirkelige opgaver i sognet/sognene. Der kan ikke efter disse bestemmelser, der udtrykkeligt taler om folkekirkelige anliggender og folkekirkelige opgaver, ydes tilskud til frivillige kirkelige organisationers virksomhed, men kirkeministeren udtalte under folketingsbehandlingen af lovforslaget, at det ikke kan udelukkes, at samarbejdende menighedsråd ved omprioriteringer af deres budgetter kan afsætte midler til særlige kirkelige initiativer, herunder et udvidet samarbejde med de frie kirkelige organisationer.

Kirkeministeren har indtil nu godkendt ca. 130 projekter efter disse regler. Som eksempel på sådanne projekter kan nævnes ansættelse af sognemedhjælpere, medieprojekter (radio/tv) og etablering af skoletjenester.

Forside - Indhold - Top/Bund - Forrige/Næste - Hovedside

Udgivet af Indenrigsministeriet

Kulturministeriet

Indholdsfortegnelse

1. Indledning

2. Beskrivelse af de enkelte opgaver inden for Kulturministeriets område
2.1. Støtte til kunstnere, forfattere m.v.
2.1.1. Statens opgaver
2.1.2. Amtskommunernes opgaver
2.2. Musik
2.2.1. Statens opgaver
2.2.2. Amtskommunernes opgaver
2.2.3. Primærkommunernes opgaver
2.3. Teater
2.3.1. Statens opgaver
2.3.2. Amtskommunernes opgaver
2.3.3. Primærkommunernes opgaver
2.4. Film
2.4.1. Statens opgaver
2.4.3. Primærkommunernes opgaver
2.5. Litteratur
2.5.1. Statens opgaver
2.6. Design
2.6.1. Statens opgaver
2.7. Biblioteker
2.7.1. Statens opgaver
2.7.3. Primærkommunernes opgaver
2.8. Arkiver m.v.
2.8.1. Statens opgaver
2.8.2. Amtskommunernes opgaver
2.8.3. Primærkommunernes opgaver
2.9. Museer og zoologiske haver
2.9.1. Statens opgaver
2.9.2. Amtskommunernes opgaver
2.9.3. Primærkommunernes opgaver
2.10. Kunstneriske uddannelser
2.10.1. Statens opgaver
2.11. Forskning på Kulturministeriets institutioner
2.11.1. Statens opgaver
2.12. Almenkulturelle formål
2.12.1. Statens opgaver
2.12.2. Amtskommunernes opgaver
2.12.3. Primærkommunernes opgaver
2.13. Internationale formål
2.13.1. Statens opgaver

2.14. Idræt
2.14.1. Statens opgaver
2.14.2. Amtskommunernes opgaver
2.14.3. Primærkommunernes opgaver
2.15. Radio og tv
2.15.1. Statens opgaver
2.15.2. Amtskommunernes opgaver
2.15.3. Primærkommunernes opgaver
2.16. Ophavsret

3. Private organisationer
3.1. Musik
3.2. Film
3.3. Litteratur
3.4. Biblioteker

1. Indledning

I det følgende gennemgås opgaverne på Kulturministeriets område. Talmaterialet stammer fra "Kulturpengene 1997", der beskriver de samlede offentlige midler, der i 1997 er afsat til kulturelle formål. Tallene omfatter finanslovsbevillingerne, tips- og lottomidlerne samt kommunernes og amternes forventede udgifter til kultur. I løbet af året sker der mindre justeringer i de offentlige udgifter til kultur. Først når året er omme, vil den endelige udgift til kulturformål være kendt.

Det er ikke muligt at få en præcis opgørelse over alle de midler, som privatpersoner, private fonde og virksomheder yder til kultursektoren. Opgørelsen er således ikke et udtryk for den samlede økonomi i kultursektoren, men alene en opgørelse over de offentlige udgifter til kultur.

Oplysningerne er udtryk for nettodriftsudgifter eksklusive moms. Der er foretaget fradrag for indtægter og statsrefusion.

Udgiftstallene er suppleret med udvalgte kulturstatistikker m.v.

2. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

Igennem de 36 år, som Kulturministeriet har eksisteret, har der hersket en konsensus om mål og midler i kulturpolitikken på tværs af næsten alle politiske partier.

Dette har bevirket, at de måder, hvorpå staten, amterne og kommunerne støtter det danske kulturliv, ikke har ændret sig grundlæggende i de forløbne årtier.

Regeringens kulturpolitik baserer sig på de fælles målsætninger om kulturelt demokrati, decentralisering, kunstnerisk kvalitet og ytringsfrihed, som der gennem de seneste år har været bred politisk opbakning til i Folketinget.

Kulturpolitiske redegørelser m.v. siden 1961

Demokratisering af kulturen har været den bærende målsætning for kulturpolitikken i størstedelen af perioden fra 1961.

Den første kulturminister, Julius Bomholts, Kulturudvalg, der bl.a. stod bag den model, der blev til Statens Kunstfond, havde også fremsat idéen om at oprette kulturcentre rundt omkring i landet efter fransk forbillede. Tidspunktet var dog ikke gunstigt.

I 1967 afgav kulturminister Bodil Koch en redegørelse til Folketinget, hvor hun bl.a. sagde: "Det er jo ikke kunsten ..., der alene skaber et folks kultur, ... ".

I 1968 satte den radikale kulturminister K. Helveg Petersen fornyet gang i kulturpolitikken. Med betænkning nr. 517 blev en ny målsætning føjet til: kulturelt demokrati.

I kulturminister Niels Matthiasens kulturpolitiske redegørelse fra 1977 var decentralisering et af fire grundlæggende principper for en kulturpolitik, der i øvrigt skulle baseres på ytringsfrihed, kulturelt demokrati og kvalitet.

Kulturminister Lise Østergaards kulturpolitiske redegørelse fra 1981 bryder ikke det eksisterende mønster.

Med regeringsskiftet i 1982 træder det kulturelle demokrati i baggrunden, og der fokuseres på de centrale statslige opgaver.

Med kulturminister Ole Vig Jensens kulturpolitiske redegørelse fra 1989 blev det kulturelle demokrati og det brede kulturbegreb atter sat på dagsordenen. Kulturfonden blev etableret.

Kulturminister Jytte Hilden iværksatte i 1994 et meget stort udredningsarbejde, hvor en lang række af Kulturministeriets områder blev genstand for en nærmere beskrivelse og diskussion. Jytte Hilden gennemførte de omdiskuterede regionale kulturforsøg.

De regionale kulturforsøg

Lov om regionale kulturforsøg (L nr. 1085 af 20. december 1995 som ændret ved L nr. 103 af 28. februar 1996) blev vedtaget, umiddelbart inden forsøgene trådte i kraft den 1. januar 1996.

Med de regionale kulturforsøg er der blevet sat fokus på forvaltningen af de offentlige tilskud til kultur.

De regionale kulturforsøg er en treårig forsøgsordning, der i hovedtræk går ud på at lade de nu ni forsøgsregioner (Storstrøms Amt, Vestsjællands Amt, Odense Kommune, Århus Kommune og fem kommuner på Salling-egnen startede den 1. januar 1996; Sønderjyllands Amt, Københavns Kommune, Frederiksberg Kommune og fire købstadskommuner i Vejle Amt startede 1. januar 1997) bestyre de offentlige tilskud til det lokale kulturliv.

Forsøgsregionerne får tilskud fra en kulturel rammebevilling, som svarer til statens refusioner og tilskud til kulturelle aktiviteter (primært musik, teater, museer og biblioteker) plus et ekstra tilskud fra tipsmidlerne. I forsøgsperioden forpligter regionerne sig til at medfinansiere forsøgene.

Den nye arbejdsdeling mellem Kulturministeriet og forsøgsregionerne skal sikre større lokal selvbestemmelse og en bedre udnyttelse af de ressourcer, som er til rådighed for kulturlivet.

Kulturvaneundersøgelser

Kulturvaneundersøgelser viser, at stadig større dele af befolkningen benytter sig af de mange kultur- og fritidstilbud. Befolkningens interesse for kultur- og fritidstilbuddene har de sidste 30 år været stærkt stigende på næsten alle områder. Aktivitetsniveauet er på mange områder næsten fordoblet.

Når befolkningen så flittigt bruger kulturtilbuddene, skyldes det i høj grad, at der er blevet flere og bedre muligheder for kulturoplevelser i hele landet.

Forklaringen på befolkningens øgede interesse for kultur- og fritidstilbuddene er således hovedsageligt, at nye befolkningsgrupper er blevet mere kulturaktive. Det stigende uddannelsesniveau er dog stadig en del af forklaringen på befolkningens øgede interesse for kultur- og fritidstilbuddene.

Den kulturpolitiske decentralisering har med staten som igangsætter på mange områder styrket det kommunale engagement i kulturpolitikken f.eks. med biblioteker, musikskoler, egnsteatre osv.

Regeringens kulturpolitik vil gennem de regionale kulturforsøg afprøve mulighederne for yderligere decentralisering af ansvar og beslutningskompetence til de lokale myndigheder.

2. Beskrivelse af de enkelte opgaver inden for Kulturministeriets område

2.1. Støtte til kunstnere, forfattere m.v.

2.1.1. Statens opgaver

Kunststøtte i Danmark er baseret på det såkaldte armslængdeprincip. På det politiske niveau fastlægges rammerne for kunststøtten, og i en armslængde herfra træffes de kunstneriske og kulturfaglige beslutninger og valg i uafhængige råd, nævn, udvalg m.v. af kompetente fagfolk inden for de politisk fastlagte rammer.

Statens bevilling til den skabende kunst er i 1997 på 243,9 mio. kr., heraf 141,1 mio. kr. til biblioteksafgiften.

Ud over de her nævnte former for støtte gives der også støtte af tipsmidlerne samt af Musikrådets, Teaterrådets og Kulturfondens bevillinger. Hertil kommer en indirekte støtte til komponister, instruktører, forfattere m.fl. i forbindelse med bevillingerne til musik, teater, film, biblioteker m.v. Disse områder beskrives senere.

Statens Kunstfond

Fonden skal virke til fremme af dansk skabende kunst inden for billedkunst, litteratur, tonekunst, kunsthåndværk og design, arkitektur samt film og teater, se Lovbek. nr. 570 af 20. juni 1996 om Statens Kunstfond. Støtten uddeles bl.a. som stipendier i perioder af indtil tre år samt engangsydelser i form af arbejds- og rejselegater og præmieringer. Endvidere indkøbes kunstværker, og der ydes tilskud til udsmykningsopgaver.

Fonden ledes af en bestyrelse, bestående af formændene for de otte tremandsudvalg, som er nedsat til at administrere fondens midler. Hvert udvalg består af tre kunstkyndige medlemmer, der beskikkes af kulturministeren. Medlemmerne vælges for tre år. Til at følge fondens virksomhed er der nedsat et repræsentantskab.

I 1996 uddelte Statens Kunstfond 586 ydelser, indkøbte 119 værker og igangsatte 2 udsmykningsopgaver. Den samlede bevilling er i 1997 på 62,8 mio. kr.

Livsvarige ydelser til skabende kunstnere

Livsvarig ydelse på finansloven kan tildeles en kunstner, der har en sådan kunstnerisk produktion bag sig, at vedkommende har placeret sig afgørende som kunstner. Tildeling sker alene på grundlag af en vurdering af kvaliteten i den kunstneriske produktion. Tildeling af en livsvarig ydelse på finansloven foretages af Kulturministeriet efter indstilling fra repræsentantskabet for Statens Kunstfond og efter forelæggelse for Folketingets Finansudvalg.

Ydelsernes antal er fastsat til 225, og den samlede bevilling til livsvarige ydelser er i 1997 på 16,8 mio. kr.

Akademiet for de Skønne Kunster

Akademiet for de Skønne Kunster har til opgave at virke til kunstens fremme og som statens rådgiver i kunstneriske spørgsmål.

Bevillingen til Akademiet er i 1997 på 1,6 mio. kr.

Litteratur

For en beskrivelse af Litteraturrådet, Dansk Litteraturinformationscenter og biblioteksafgiften se afsnit 2.5.

Center for Dansk Billedkunst

Center for Dansk Billedkunst varetager de internationale udvekslinger inden for design, kunsthåndværk og billedkunst.

Charlottenborg Udstillingsbygning

Udstillingsbygningen anvendes til afholdelse af kunstudstillinger. Udstillingsbygningen ledes af en bestyrelse, bestående af 10 medlemmer, der beskikkes af kulturministeren for en fireårig periode.

Der blev i 1996 afholdt i alt 10 udstillinger med sammenlagt 74.000 besøgende. Bevillingen er i 1997 på 6,1 mio. kr.

Statens Værksteder for Kunst og Håndværk i Gl. Dok Pakhus

Statens Værksteder har til opgave at stille værksteder, atelierer og andre faciliteter til rådighed for malere, billedhuggere, kunsthåndværkere, designere, konservatorer og restauratorer til specialopgaver og eksperimentel virksomhed. I forbindelse hermed driver institutionen gæsteboliger til brug for kunstnere fra provinsen samt besøgende udenlandske kunstnere.

Værkstederne ledes af et Værkstedsråd, bestående af én person udpeget af kulturministeren samt formændene for de fire kunstfaglige områdeudvalg, som er nedsat til at administrere værkstedernes midler. Hvert udvalg består af tre fagfolk, der beskikkes for en treårig periode.

Værkstederne havde i 1996 286 brugere. Bevillingen er i 1997 på 5,3 mio. kr.

Andet

Øvrige statslige udgifter til skabende kunst omfatter Kulturministeriets udstillingssted "Overgaden" samt en ordning, som indebærer, at der ydes udstillingsvederlag til bildende kunstnere for udlån af egne værker til visse kunstudstillinger.

2.1.2. Amtskommunernes opgaver

Amtskommunerne giver tilskud til billedkunst, billedformidling og billedindkøb.

Amternes samlede tilskud til den skabende kunst er i 1997 på 4,1 mio. kr.

2.2. Musik

2.2.1. Statens opgaver

Støtte til musik i Danmark reguleres af lov om musik, se Lovbek. nr. 142 af 28. februar 1994.

Statens samlede bevilling til musikformål er i 1997 på 248,9 mio. kr.

Der er 19 pct. af den voksne befolkning, der selv synger og/eller spiller et instrument (1993-tal). Der er 194 musikskoler med 99.300 elever (1997-tal).

Landsdelsorkestre

De fem landsdelsorkestre er symfoniorkestrene i Århus, Aalborg, Odense, Sønderjylland og på Sjælland. Det er en betingelse for at opnå statstilskud som landsdelsorkester, at orkestrene afholder koncerter med et alsidigt repertoire af ældre og nyere klassisk musik, især af danske komponister. De skal også i rimeligt omfang stå til rådighed for ballet- og musikdramatiske forestillinger i deres landsdel.

Underskuddet ved driften af orkestrene dækkes dels ved amts- og/eller primærkommunale tilskud, dels ved statstilskud. På finansloven fastsættes hvert år et beløb, som dækker op til 50 pct. (for Sønderjyllands Symfoniorkesters vedkommende dog 75 pct.) af de samlede offentlige tilskud. Orkestrene har yderligere mulighed for at få støtte til merudgifter ved opførelse af værker inden for særlige genrer samt til særlige projekter, til udvidelse af antallet af fastansatte musikere og til turnéer i ind- og udland.

Det samlede statslige tilskud til landsdelsorkestrene er i 1997 på 52,2 mio. kr.

Statens Musikråd

Støtte til musikformål administreres af Statens Musikråd. Statens Musikråd har til opgave at virke til fremme af musiklivet i Danmark og dansk musik i udlandet. Rådet består af ni medlemmer, hvoraf fire er udpeget af kulturministeren og fem er valgt af repræsentantskabet. Rådet vælges for fire år ad gangen.

Statens Musikråd kan give tilskud til forskellige formål til fremme af musiklivet i Danmark og dansk musik i udlandet, således at både ældre, nye og hidtil ukendte genrer og former for musik tilgodeses.

Den samlede statslige bevilling til Musikrådet er i 1997 på 86,0 mio. kr., hvoraf 79,9 mio. kr. er bevilget til støtte til musikformål. Den resterende del er til rådets drift.

Dansk Musik Informations Center

Statens Musikråd finansierer Dansk Musik Informations Center (MIC). Centret er et nationalt center, som kan varetage registrering, dokumentation og information om dansk musik i ind- og udland samt planlægge og arrangere fremstød for dansk musik i udlandet.

Musikskoler

Staten kan inden for en ramme, som i 1997 andrager 64,8 mio. kr., refundere indtil 25 pct. af lærerlønningerne ved musikskolerne, der drives som kommunale institutioner eller som selvejende institutioner med kommunale tilskud. Det er en betingelse for at opnå støtte fra staten, at musikskoleeleverne ikke betaler mere end 1/3 af bruttoudgiften ved musikskolens drift.

Musikalske grundkurser

Staten kan yde tilskud til musikalske grundkurser (MGK) ved musikskoler. Dette tilskud indgår i Musikrådets uddeling. Se også afsnit 2.2.2.

Regionale kulturforsøg

Som led i de regionale kulturforsøg er statens tilskud til landsdelsorkestrene, til musikskolerne, til operainitiativer (operapakken) samt i et enkelt tilfælde til et basisensemble lagt ud til de regioner, hvormed der er truffet aftale om regionalt kulturforsøg. Hertil kommer, at en andel af Musikrådets bevilling til koncertvirksomhed i musikforeninger og kirker også er lagt ud til nogle af forsøgsregionerne. Forsøgsaftalerne er forskellige, og ikke alle elementer optræder i de enkelte aftaler.

2.2.2. Amtskommunernes opgaver

Amternes samlede tilskud til musik er i 1997 på 41,1 mio. kr.

Landsdelsorkestre

Underskuddet ved driften af landsdelsorkestrene dækkes dels ved amts- og/eller primærkommunale tilskud, dels ved statstilskud.

Amternes samlede tilskud til landsdelsorkestrene er i 1997 på 16,5 mio. kr.

Musikskoler

Kun Bornholms Amt giver et mindre driftstilskud til musikskoler.

Musikalske grundkurser

Musikalsk grundkursus (MGK) fungerer som et treårigt overbygningskursus knyttet til en centralt placeret, større musikskole i amtet. Uddannelsen har til formål at uddanne musikudøvere, der kan stimulere det lokale musikliv, og forberede til optagelse på en videregående musikuddannelse. Undervisningen på de statsstøttede grundkurser er gratis for eleverne.

Amternes samlede tilskud til MGK er i 1997 på 5,9 mio. kr.

Andet

Amternes samlede tilskud til andre musikformål er i 1997 på 18,7 mio. kr.

2.2.3. Primærkommunernes opgaver

Kommunernes samlede tilskud til musik er i 1997 på 312,4 mio. kr. De kommunale udgifter kan ikke specificeres.

Landsdelsorkestre

Underskuddet ved driften af landsdelsorkestrene dækkes dels ved amts- og/eller primærkommunale tilskud, dels ved statstilskud.

Musikskoler

Musikskolerne drives som kommunale institutioner eller som selvejende institutioner med kommunale tilskud, se Lovbek. nr. 142 af 28. februar 1994 (Bekendtgørelse af lov om musik).

2.3. Teater

2.3.1. Statens opgaver

Teaterloven har til formål at fremme teaterkunst og teaterkultur i Danmark, se Lovbek. nr. 217 af 22. marts 1996.

Statens samlede bevilling til teaterformål er i 1997 på 570,3 mio. kr.

I sæsonen 1995-96 var der i statsstøttede teatre i Danmark 454 teaterproduktioner med i alt 12.221 opførelser og 2.617.000 tilskuere. Dette gav teatrene en billetindtægt.

I 1993 havde 38 pct. af den voksne befolkning set en teaterforestilling inden for det sidste halve år.

Det Kongelige Teater

Det Kongelige Teater er Danmarks nationalscene. Teatret er en statsvirksomhed, hvis hovedopgave er at opføre skuespil, opera og ballet af høj kunstnerisk kvalitet. Teatret uddanner

balletdansere og operasangere. Det Kongelige Kapel medvirker ved teatrets forestillinger og opfører symfonikoncerter og kammerkoncerter.

Teatrets virksomhed omfatter forestillinger på Kongens Nytorv og turnéer i provinsen. En del forestillinger transmitteres i radio og tv. Teatret ledes af en bestyrelse på otte medlemmer, der beskikkes af kulturministeren.

Den samlede statslige bevilling til Det Kongelige Teater er i 1997 på 291,5 mio. kr. I sæsonen 1995-96 var der 53 produktioner med i alt 678 opførelser og 471.000 tilskuere.

Landsdelsscenerne

Landsdelsscenerne er Aalborg Teater, Aarhus Teater og Odense Teater. De drives med tilskud fra staten og amtskommunerne. Statens tilskud, der fastsættes på de årlige finanslove, kan ikke overstige 50 pct. af det samlede offentlige tilskud til den enkelte landsdelsscene.

Der er indgået en fireårsaftale mellem teatrene, amterne og Kulturministeriet for perioden 1995-98. Landsdelsscenerne skal bidrage til at dække teaterbehovet i landsdelene ved at opføre et alsidigt repertoire.

Det statslige tilskud til landsdelsscenerne er i 1997 på 57,2 mio. kr. I sæsonen 1995-96 var der 36 produktioner med i alt 1.181 opførelser og 297.000 tilskuere.

Det Storkøbenhavnske Teaterfælleskab

I henhold til Den Storkøbenhavnske Teaterstøtteordning (DST) yder staten sammen med Københavns, Roskilde og Frederiksborg Amtskommuner samt Københavns og Frederiksberg Kommuner produktionsstøtte til syv teatre, se afsnit 2.3.2.

Statens tilskud til DST er i 1997 på 29,5 mio. kr. I sæsonen 1995-96 var der 23 produktioner med i alt 1.214 opførelser og 545.000 tilskuere.

Den Jyske Opera og Det Danske Teater

Den Jyske Opera og Det Danske Teater varetager de landsdækkende, faste turnéforpligtelser. De to teatre drives med tilskud fra samtlige amtskommuner og staten. Statens tilskud fastsættes på de årlige finanslove og beløber sig til højst 50 pct. af de samlede offentlige tilskud.

Statens tilskud til Den Jyske Opera og Det Danske Teater er i 1997 på 15,5 mio. kr. I sæsonen 1995-96 var der 13 produktioner med i alt 457 opførelser og 193.000 tilskuere.

Egnsteatre

På lokalt initiativ kan der uden for storbykommunerne oprettes egnsteatre med støtte fra kommuner og amtskommuner, som på visse i teaterloven nærmere angivne vilkår får 50 pct. af deres udgifter refunderet af staten. Der eksisterer for tiden ca. 20 egnsteatre fordelt over hele landet. En stor del af egnsteatrenes virksomhed ligger inden for området børneteater og opsøgende teater.

Statens tilskud til egnsteatre er i 1997 anslået til 18,7 mio. kr. I sæsonen 1995-96 var der 164 produktioner med i alt 4.558 opførelser og 625.000 tilskuere.

Små storbyteatre

Ved lovrevisionen i 1996 blev egnsteatre i storbykommunerne pr. 1. januar 1997 udskilt som små storbyteatre. Teatrene udøver professionel teatervirksomhed med hjemsted i Københavns, Århus, Odense, Aalborg og Frederiksberg Kommuner, og deres drift finansieres helt eller delvis af kommunerne. Statstilskud ydes, såfremt kommunen har indgået en som minimum treårig aftale om driftstilskud med det enkelte teater. Statens tilskud til kommunens små storbyteatre fastsættes under ét i en fireårig budgetaftale mellem Kulturministeriet og kommunen. Der eksisterer for tiden ca. 25 små storbyteatre, hvoraf størsteparten indgår i de regionale kulturforsøg.

Statens tilskud til små storbyteatre udenfor de regionale kulturforsøg er i 1997 på 2,5 mio. kr.

Det Rejsende Børneteater og opsøgende teater (RBOT)

7-10 teatre modtager støtte fra amtskommunerne og staten som medlem af den selvejende institution Det Rejsende Børneteater og Opsøgende Teater. Teatrene knyttes til institutionen for en periode af 1-3 år.

Statens tilskud er i 1997 på 6,2 mio. kr. I sæsonen 1995-96 var der 36 produktioner med i alt 1.315 opførelser og 125.000 tilskuere.

Børneteater og opsøgende teater

Staten refunderer 50 pct. af kommunernes og amtskommunernes udgifter ved køb af refusionsgodkendte forstillinger af børneteater og opsøgende teater. Et særligt refusionsudvalg i tilknytning til Teaterrådet og Udvalget for Børneteater og Opsøgende Teater (UBOT) foretager fra 1998 refusionsgodkendelsen.

Statens udgifter er i 1997 anslået til 8,6 mio. kr.

Teaterrådet

Teaterrådet har til opgave at rådgive og bistå offentlige myndigheder i sager angående teaterforhold. Teaterrådet fordeler midler til bl.a. turnerende teatre, børneteatre, danseteatre, mindre stationære scener og enkeltprojekter. Rådet uddeler kun støtte til professionelt teater.

Teaterrådet består af fem medlemmer, hvoraf tre udpeges af kulturministeren og to udpeges af Teaterrådets Kontaktudvalg. Teaterrådet beskikkes for en periode af fire år.

Den samlede statslige bevilling til Teaterrådet er i 1997 på 61,0 mio. kr. I sæsonen 1995-96 var der 129 produktioner med i alt 2.818 opførelser og 362.000 tilskuere i teatre støttet af Teaterrådet.

Teaterabonnementsordningen

Samtidig med at det offentlige yder støtte til teaterdrift, gives tilskud til en landsdækkende billetkøbsordning for publikum. I hovedstadsregionen administreres denne ordning primært af organisationen ARTE, i provinsen primært af teaterforeningerne og enkelte teatre.

Det statslige tilskud ydes via amtskommunerne og Københavns og Frederiksberg Kommuner som et fast tilskud pr. solgt billet. I sæsonen 1997/98 er statens kronetilskud pr. solgt billet:

Abonnementsbilletter 22,75 kr.

Ungdomsbilletter 30,00 kr.

Rabatkuponer 10,25 kr.

Statens bevilling til teaterabonnementsordningen er i 1997 på 31,5 mio. kr.

Amatørteater

Teaterloven åbner mulighed for støtte til kunstnerisk arbejdende amatørscener og til amatørscenernes centrale organisationer. I praksis ydes støtten til Dansk Amatør Teater Samvirke (DATS), der fordeler støtten til konkrete projekter. Til dette formål modtager DATS i 1997 et tilskud på 3,0 mio. kr. af Kulturministeriets tips- og lottomidler.

Regionale kulturforsøg

Som led i de regionale kulturforsøg er statens tilskud til egnsteatre, små storbyteatre, til teaterabonnementsordning samt til køb af børne- og opsøgende teater lagt ud til de regioner, hvormed der er truffet aftale om regionalt kulturforsøg. Forsøgsaftalerne er dog forskellige, og ikke alle elementer optræder i de enkelte aftaler.

2.3.2. Amtskommunernes opgaver

Amternes samlede tilskud til teater er i 1997 på 169,2 mio. kr.

Landsdelsscenerne

Landsdelsscenerne drives med tilskud fra staten og amtskommunerne.

I 1997 er amternes samlede tilskud til landsdelsscenerne på 65,3 mio. kr.

Det Storkøbenhavnske Teaterfælleskab

I henhold til Den Storkøbenhavnske Teaterstøtteordning (DST) yder staten sammen med Københavns, Roskilde og Frederiksborg Amtskommuner samt Københavns og Frederiksberg Kommuner produktionsstøtte til syv teatre, nemlig Amagerscenen, Betty Nansen Teatret, Dr. Dantes Aveny, Folketeatret, Gladsaxe Teater, Nørrebro Teater og Øster Gasværks Teater. Der ydes støtte til Rialto Teatret som åben scene og lokaletilskud til Det Ny Teater.

I 1997 er amternes samlede tilskud til DST på 45,3 mio. kr.

Den Jyske Opera og Det Danske Teater

Den Jyske Opera og Det Danske Teater drives med tilskud fra samtlige amtskommuner og staten.

I 1997 er amternes samlede tilskud til Den Jyske Opera og Det Danske Teater på 19,2 mio. kr.

Egnsteatre

På lokalt initiativ kan der uden for storbykommunerne oprettes egnsteatre med støtte fra kommuner og amtskommuner, som på visse i teaterloven nærmere angivne vilkår får 50 pct. af deres udgifter refunderet af staten.

I 1997 er amternes samlede tilskud til egnsteatre på 4,5 mio. kr.

Det Rejsende Børneteater og Opsøgende Teater (RBOT)

7-10 teatre modtager støtte fra amtskommunerne og staten som medlem af den selvejende institution Det Rejsende Børneteater og Opsøgende Teater.

I 1997 er amternes samlede tilskud til RBOT på 6,5 mio. kr.

Børneteater og opsøgende teater

Staten refunderer 50 pct. af kommunernes og amtskommunernes udgifter ved køb af refusionsgodkendte forstillinger af børneteater og opsøgende teater.

Teaterabonnementsordningen

Samtidig med at det offentlige yder støtte til teaterdrift, gives tilskud til en landsdækkende billetkøbsordning for publikum (abonnement, ungdomsrabat m.v.).

I 1997 er amternes samlede tilskud til teaterabonnementsordningen på 25,2 mio. kr.

2.3.3. Primærkommunernes opgaver

Kommunernes samlede tilskud til teater er i 1997 på 128,1 mio. kr. De kommunale udgifter kan ikke specificeres.

Det Storkøbenhavnske Teaterfælleskab

I henhold til Den Storkøbenhavnske Teaterstøtteordning (DST) yder staten sammen med Københavns, Roskilde og Frederiksborg Amtskommuner samt Københavns og Frederiksberg Kommuner produktionsstøtte til syv teatre, se afsnit 2.3.2.

Egnsteatre

På lokalt initiativ kan der uden for storbykommunerne oprettes egnsteatre med støtte fra kommuner og amtskommuner, som på visse i teaterloven nærmere angivne vilkår får 50 pct. af deres udgifter refunderet af staten.

Små storbyteatre

Ved lovrevisionen i 1996 blev egnsteatre i storbykommunerne pr. 1. januar 1997 udskilt som små storbyteatre, se afsnit 2.3.1.

Børneteater og opsøgende teater

Staten refunderer 50 pct. af kommunernes og amtskommunernes udgifter ved køb af refusionsgodkendte forstillinger af børneteater og opsøgende teater.

Teaterabonnementsordningen

Samtidig med at det offentlige yder støtte til teaterdrift, gives tilskud til en landsdækkende billetkøbsordning for publikum (abonnement, ungdomsrabat m.v.).

2.4. Film

2.4.1. Statens opgaver

I 1996 solgte de danske biografer 9.894.000 billetter, hvoraf 1.586.000 til danske film. Normalt er der premiere på ca. 12 danske film om året. I 1996 var der dog premiere på 21 danske film. I 1996 udgjorde entreindtægterne 352,2 mio. kr., og filmleje udgjorde 154,9 mio. kr.

I 1993 havde 26 pct. af den voksne befolkning været i biografen mindst én gang inden for den sidste måned.

Det Danske Filminstitut

Det Danske Filminstitut skal fremme filmkunst og filmkultur i Danmark. Ved L nr. 186 af 12. marts 1997 blev Filminstituttet omlagt og reorganiseret, således at det nu også omfatter Statens Filmcentral og Det Danske Filmmuseum. Det nye Filminstitut har til huse i et helt nyt Filmhus. Det Danske Filminstitut yder i henhold til filmloven støtte til bl.a. udvikling, produktion, lancering og forevisning af spillefilm og kort- og dokumentarfilm. Støtte til spillefilm ydes efter to ordninger, konsulentordningen og den såkaldte 60/40-ordning.

Den samlede statslige bevilling til Det Danske Filminstitut er i 1997 på 191,0 mio. kr.

Medierådet for Børn og Unge

Medierådet for Børn og Unge godkender, hvilke film og videogrammer der kan distribueres offentligt til børn og unge under henholdsvis 11 og 15 år. Medierådet har en bredere sammensætning og flere udadvendte opgaver end den tidligere Statens Filmcensur.

Den statslige bevilling til Medierådet for Børn og Unge er i 1997 på 1,5 mio. kr.

2.4.3. Primærkommunernes opgaver

Biografer

Kommunale udgifter til film går typisk til kommunale biografer og til støtte til selvstændige biografer. De kommunale tilskud til film er i 1997 på 7,8 mio. kr.

2.5. Litteratur

2.5.1. Statens opgaver

Litteraturrådet

Lov om litteratur er L nr. 477 af 12. juni 1996. I efteråret 1996 nedsattes et Litteraturråd. Rådet skal administrere de nye litterære støtteordninger, som loven åbner mulighed for, samt en række eksisterende ordninger.

Lovens formål er at fremme litteraturen og adgangen til litteratur i Danmark samt udbredelsen af dansk litteratur i udlandet. Lovens virkeområder er dansk og oversat skønlitteratur, herunder prosa, lyrik, dramatik, børne- og ungdomslitteratur samt almen kultur- og faglitteratur.

Den samlede statslige bevilling til Litteraturrådet er i 1997 på 9,4 mio. kr., hvoraf 8,4 mio. kr. er bevilget til støtte af litterære formål. Den resterende del er til rådets drift.

Dansk Litteraturinformationscenter

Dansk Litteraturinformationscenter (LIC) har til opgave at fremme interessen for og kendskabet til dansk litteratur i udlandet.

Biblioteksafgift

Staten betaler en årlig biblioteksafgift som støtte til forfattere, oversættere, komponister, illustratorer og andre, hvis bøger benyttes på biblioteker. Ordningen gælder også for lydbøger. Se Lovbek. nr. 132 af 13. februar 1997.

Afgiften beregnes på grundlag af sidetal og antal eksemplarer af hver titel, der står på bibliotekerne. Bøgerne skal være udgivet på dansk.

Ud over biblioteksafgiften fordeles et rådighedsbeløb for grammofonplader m.v. og et rådighedsbeløb for billedkunst til de pågældende kunstnere.

I 1997 er statens bevilling til biblioteksafgift på 141,1 mio. kr. I 1996 var der 7.900 tilskudsmodtagere.

2.6. Design

2.6.1. Statens opgaver

Designfonden

Designfonden blev oprettet i 1995 for en treårig periode for at støtte og udvikle eksperimenterende og innovative kræfter inden for dansk design og kunsthåndværk og give dem bedre betingelser at arbejde under.

Designfonden råder over i alt 30 mio. kr. af tips- og lottomidlerne i perioden 1995-98. Heraf kan

op til 40 pct. anvendes til fondens egne aktiviteter, mens resten uddeles som projektstøtte efter ansøgning.

2.7. Biblioteker

2.7.1. Statens opgaver

I 1997 er den samlede statslige bevilling til biblioteksformål på 503,5 mio. kr.

I 1993 kom 43 pct. af den voksne kvindelige befolkning og 30 pct. af den voksne mandlige befolkning på folkebibliotekerne mindst en gang om måneden.

Folkebiblioteker

Folkebiblioteker drives efter lov om folkebiblioteker m.v. (L nr. 1100 af 22. december 1993), som pålægger alle kommuner at drive et folkebibliotek med afdelinger for både børn og voksne. Folkebibliotekernes formål er at fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet ved at stille bøger og andet egnet materiale til rådighed. Ved materialevalget skal kvalitet, alsidighed og aktualitet lægges til grund.

I hvert amt fungerer ét folkebibliotek som centralbibliotek, der løser fællesopgaver for bibliotekerne i amtet samt virker som overbygning for disse. Med virkning fra 1. januar 1994 overgik afholdelsen af udgifterne ved centralbiblioteksvirksomheden til staten. Endvidere ydes statstilskud til Københavns Kommune og Frederiksberg Kommune til den del af biblioteksvirksomheden, der svarer til centralbiblioteksvirksomheden.

Biblioteksstyrelsen (tidligere Statens Bibliotekstjeneste) giver tilskud til forsøg og til udvikling af særlige dele af biblioteksområdet, f.eks. udbygning af særlig service ved de enkelte biblioteker og udbygning af betjeningen af særlige grupper i samfundet.

Statens bevilling til folkebiblioteksformål er i 1997 på 78,3 mio. kr.

Folkebibliotekerne havde i 1996 72.116.000 udlån.

Regionale kulturforsøg

Som led i de regionale kulturforsøg er statens tilskud til centralbiblioteker og til udviklingsformål i forbindelse med folkebibliotekerne lagt ud til de regioner, hvormed der er truffet aftale om regionalt kulturforsøg. Forsøgsaftalerne er dog forskellige, og ikke alle elementer optræder i de enkelte aftaler.

Biblioteksstyrelsen

Biblioteksstyrelsen har til opgave at skabe de bedst mulige vilkår for det samarbejdende biblioteksvæsen. Biblioteksstyrelsen skal bistå med at planlægge og koordinere det offentliges indsats på biblioteksområdet som helhed.

Blandt opgaverne kan nævnes udarbejdelse af vejledende retningslinier, faglig rådgivning, udviklingsprojekter, indsamling af statistik m.v. Herudover varetages administration af biblioteksafgiften.

Statens bevilling til Statens Bibliotekstjeneste/Biblioteksstyrelsen er i 1997 på 43,3 mio. kr.

Danmarks BlindeBibliotek

Danmarks BlindeBibliotek producerer og udlåner lydbånd og punktskriftmateriale til blinde og svagtseende. Biblioteket er overcentral for folkebibliotekernes lydbogudlån.

Statens bevilling til Danmarks BlindeBibliotek er i 1997 på 38,7 mio. kr.

Forskningsbiblioteker

Forskningsbibliotekerne indsamler, registrerer og formidler information til brug for forskning og videregående uddannelse. De betjener universiteter m.v. Deres samlinger fungerer som overbygning på folkebibliotekerne og er til rådighed for alle, der har behov for specialiseret viden.

Der findes i alt 600 offentlige forskningsbiblioteker, hvoraf 15 hører under Kulturministeriet. Hovedparten af de 600 er mindre biblioteker på undervisningsinstitutioner eller lignende. De største offentlige forskningsbiblioteker hører under Kulturministeriet, se nedenfor.

Forskningsbibliotekerne havde i 1996 5.536.000 udlån.

Det Kongelige Bibliotek

Det Kongelige Bibliotek er både Danmarks nationalbibliotek og universitetsbibliotek for Københavns Universitet for fakulteterne for humaniora, teologi, samfundsvidenskab og jura.

Statens bevilling til Det Kongelige Bibliotek er i 1997 på 134,9 mio. kr.

Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek

Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek er universitetsbibliotek for Københavns Universitets naturvidenskabelige og sundhedsvidenskabelige fakulteter.

Statens bevilling til Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek er i 1997 på 50,2 mio. kr.

Statsbiblioteket i Århus

Statsbiblioteket i Århus er både universitetsbibliotek for Århus Universitet og overcentral for Danmarks folkebiblioteker. Statsbiblioteket er hjemsted for Statens Mediesamling og Statens Avissamling.

Statens bevilling til Statsbiblioteket i Århus er i 1997 på 93,1 mio. kr.

Odense Universitetsbibliotek

Odense Universitetsbibliotek er universitetsbibliotek for Odense Universitet og andre institutioner for videregående uddannelser og forskning på Fyn.

Statens bevilling til Odense Universitetsbibliotek er i 1997 på 37,0 mio. kr.

Kunstakademiets Bibliotek

Kunstakademiets Bibliotek er hovedfagbibliotek for arkitektur, billedkunst og kunsthistorie og betjener de kunstneriske uddannelsesinstitutioner og Københavns Universitet.

Statens bevilling til Kunstakademiets Bibliotek er i 1997 på 6,5 mio. kr.

2.7.3. Primærkommunernes opgaver

Folkebiblioteker

Kommunerne dækker udgifter til folkebibliotekernes drift og anlæg og er ansvarlige for, at bibliotekerne opfylder folkebibliotekslovens bestemmelser.

Kommunerne kan - som en undtagelse fra reglen om vederlagsfrihed - opkræve vederlag ved udlån af musikmaterialer og video samt for særlige serviceydelser.

Kommunernes samlede udgifter til folkebiblioteker er i 1997 på 1.997,8 mio. kr.

2.8. Arkiver m.v.

2.8.1. Statens opgaver

I 1997 er den samlede statslige bevilling til arkivvirksomhed på 95,5 mio. kr.

Statens Arkiver

Arkivloven (L nr. 337 af 14. maj 1992) indebar, at Statens Arkiver blev dannet ved en sammenlægning af Rigsarkivet, landsarkiverne og Erhvervsarkivet samt fra 1993 Dansk Data Arkiv.

Statens Arkiver har bl.a. til formål at sikre bevaringen af arkivalier, der har historisk værdi eller tjener til dokumentation af forhold af væsentlig administrativ og retlig betydning for borgere og myndigheder, og at stille arkivalierne til rådighed for myndigheder og offentlighed, herunder til forskningsformål.

Statens bevilling til Statens Arkiver er i 1997 på 88,1 mio. kr.

Dansk Folkemindesamling

Dansk Folkemindesamling er statens centrale indsamlings- og forskningsinstitut for folklore.

Statens bevilling til Dansk Folkemindesamling er i 1997 på 4,3 mio. kr.

Dansk Sprognævn

Statsinstitutionen Dansk Sprognævn følger og udforsker det danske sprogs udvikling, blandt andet ved indsamling af nye ord og ordanvendelser.

I lov nr. 320 af 14. maj 1997 om Dansk Sprognævn fastslås det, at Dansk Sprognævn fastlægger den danske retskrivning, som offentliggøres i Sprognævnets retskrivningsordbog.

Statens bevilling til Dansk Sprognævn er i 1997 på 3,1 mio. kr.

2.8.2. Amtskommunernes opgaver

Lokalhistoriske arkiver

Amternes samlede tilskud til lokalhistoriske arkiver er i 1997 på 1,1 mio. kr.

2.8.3. Primærkommunernes opgaver

Kommunale arkivinstitutioner og lokalhistoriske arkiver

En række kommuner har oprettet egentlige arkivinstitutioner til opbevaring af kommunens arkivalier.

Herudover findes henved 400 lokalhistoriske arkiver fordelt over hele landet. Deres samlinger består af arkivalier, fotos og andet lokalt materiale, overvejende af privat oprindelse.

De fleste lokalhistoriske arkiver modtager kommunale tilskud. Mange er foreningsdrevne eller selvejende institutioner. En del er afdelinger af biblioteker eller museer.

2.9. Museer og zoologiske haver

2.9.1. Statens opgaver

Museumsloven

Formålet med lov om museer m.v. (se Lovbek. nr. 584 af 31. august 1989) er at sikre Danmarks kulturarv og at fremme museernes virke og samarbejde.

I Danmark er der i dag mere end 300 museer eller museumslignende institutioner. Blandt de 152 museer, som får støtte fra Kulturministeriet, er 110 kulturhistoriske museer, 38 kunstmuseer og 4 naturhistoriske museer. Blandt de statsstøttede museer er 7 statslige, 7 amtskommunale, 26 kommunale og 112 selvejende eller foreningsejede.

133 ikke-statslige museer modtager tilskud fra staten som en procentdel af det lokale tilskud i henhold til museumslovens § 12, som udgør den almindelige tilskudsordning på museumsområdet.

Herudover er der i lovens § 13 mulighed for at yde særlige tilskud (som opføres på finansloven) til en række museer (22), hvoraf flere (10) også modtager tilskud efter lovens § 12.

De museer, der modtager tilskud efter § 13, er:

Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samling, Det Danske Kunstindustrimuseum, De Danske Kongers Kronologiske Samling på Rosenborg, Den Gamle By - Danmarks Købstadmuseum, Naturhistorisk Museum i Århus, Gammel Estrup - Jyllands Herregårdsmuseum, Teaterhistorisk Museum, Ny Carlsberg Glyptotek, Orlogsmuseet, Louisiana, Danmarks Tekniske Museum, Vikingeskibshallen i Roskilde, Sønderjyllands Kunstmuseum, Nordjyllands Kunstmuseum, Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg, Arbejdermuseet, Kunstmuseet Trapholt, Århus Kunstmuseum, Moesgaard Museum, Thorvaldsensamlingen på Nysø, Tersløsegård og Museet

Liselund Gamle Slot.

Museumslovens § 11 angiver, hvilke kriterier et museum skal opfylde for at kunne modtage og opretholde statstilskud.

I 1997 er den statslige bevilling til museumsvæsen på 427,7 mio. kr.

I 1993 havde 34 pct. af befolkningen været på museum/kunstudstilling inden for det sidste halve år.

Kulturhistoriske museer

Nationalmuseet er Danmarks kulturhistoriske hovedmuseum med en række særlige ansvarsområder. Derudover er der tre statslige kulturhistoriske specialmuseer, nemlig Tøjhusmuseet, Dansk Landbrugsmuseum og Dansk Jagt- og Skovbrugsmuseum.

Statens bevillinger til disse fire statslige kulturhistoriske museer er i 1997 på henholdsvis 152,1, 10,6, 5,9 og 3,7 mio. kr.

Ud over disse fire museer modtager 106 ikke-statslige kulturhistoriske museer tilskud fra staten. Statens tilskud til disse museer er i 1997 på 89,5 mio. kr. Staten yder endvidere tilskud til fire naturhistoriske museer.

I 1996 havde de kulturhistoriske museer 7.407.000 besøgende. Museerne havde i et vist omfang entreindtægter som følge heraf.

Rigsantikvarembedet

Rigsantikvarembedet er statens centralorgan for antikvariske aktiviteter.

Statens bevilling til Rigsantikvarembedet er i 1997 på 13,1 mio. kr.

Kunstmuseer

Tre statslige museer under Kulturministeriet er kunstmuseer. Statens Museum for Kunst er Danmarks nationalgalleri og hovedmuseum for billedkunst. De to andre statslige kunstmuseer er Ordrupgaard og Den Hirschsprungske Samling.

Statens bevillinger til de tre statslige kunstmuseer er i 1997 på henholdsvis 46,4, 5,9 og 3,7 mio. kr.

35 ikke-statslige kunstmuseer modtager tilskud fra staten. Statens tilskud til de ikke-statslige kunstmuseer er i 1997 på 38,0 mio. kr.

I 1996 havde kunstmuseerne 3.078.000 besøgende. Museerne havde i et vist omfang entreindtægter som følge heraf.

Statens Museumsnævn

Statens Museumsnævn forestår en landsdækkende koordination af museernes arbejdsopgaver og afgiver indstilling til Kulturministeriet om statsanerkendelse af museer. Nævnet rådgiver ministeriet og andre offentlige myndigheder i museumsspørgsmål samt fordeler

rådighedsbevillinger til særlige opgaver på museerne, f.eks. indkøb af kunstværker og andre museumsgenstande. Disse rådighedsbevillinger udgør i 1997 16,2 mio. kr.

Statens bevilling til drift af Statens Museumsnævn er i 1997 på 2,7 mio. kr.

Regionale kulturforsøg

Som led i de regionale kulturforsøg er statens tilskud til statsanerkendte museer lagt ud til de regioner, hvormed der er truffet aftale om regionalt kulturforsøg. Hertil kommer, at en andel af Museumsnævnets rådighedssum til enkelte museers løsning af særlige opgaver samt midlertidig støtte til enkelte museer også kan lægges ud til forsøgsregionerne. Forsøgsaftalerne er forskellige, og ikke alle elementer optræder i de enkelte aftaler.

Zoologiske haver

Loven om statstilskud m.v. til zoologiske haver (se Lovbek. nr. 999 af 23. december 1986, senest ændret ved L nr. 386 af 13. juni 1990) har til formål at sikre opretholdelsen og udviklingen af visse godkendte zoologiske haver, som må anses for institutioner af almenkulturel, pædagogisk og videnskabelig betydning. De zoologiske haver i København, Aalborg, Odense og Givskud er godkendte som tilskudsberettigede i henhold til loven. Det statslige tilskud beregnes som 18 pct. af de godkendte driftsudgifter.

Den statslige bevilling til zoologiske haver er i 1997 på 17,1 mio. kr.

I 1993 havde 24 pct. af befolkningen været i zoo/dyrepark inden for det sidste halve år.

2.9.2. Amtskommunernes opgaver

Blandt de 152 museer, som får støtte fra Kulturministeriet, er 7 amtskommunale. Amterne yder i øvrigt i begrænset omfang tilskud til museer, der ikke drives af en amtskommune.

I hver amtskommune virker et museumsråd, der har til opgave at samordne og fremme museumsarbejdet i amtet. Staten yder tilskud hertil. Tilskuddet er i 1997 på 1,3 mio. kr.

Amternes tilskud til museer er i 1997 på 78,4 mio. kr.

Amternes tilskud til zoologiske haver er i 1997 på 5,6 mio. kr.

2.9.3. Primærkommunernes opgaver

Blandt de 152 museer, som får støtte fra Kulturministeriet, er 26 kommunale. Kommunerne er i øvrigt hovedtilskudsyder til de fleste ikke-statslige museer.

Kommunernes samlede tilskud til museer og zoologiske haver er i 1997 på 232,2 mio. kr.

2.10. Kunstneriske uddannelser

2.10.1. Statens opgaver

Kulturministeriet tilbyder videregående kunstnerisk uddannelse inden for områderne arkitektur,

billedkunst, konservering, teater, film, musik, dans samt biblioteksvæsen m.v. på en række uddannelsesinstitutioner.

I 1994 vedtog Folketinget en rammelov (L nr. 289 af 27. april 1994) for de videregående kunstneriske uddannelsesinstitutioner under Kulturministeriet, som muliggør en koordineret uddannelsespolitik på området.

På Holmen etableres et center for kunstneriske uddannelsesinstitutioner, bestående af Det Kgl. Danske Kunstakademis Arkitektskole, Den Danske Filmskole, Statens Teaterskole og Rytmisk Musikkonservatorium. Indflytningen afsluttes primo 1998.

Uddannelserne finansieres hovedsageligt af statslige midler. Som led i bestræbelserne på at øge antallet af studiepladser har Kulturministeriet siden 1994 oprettet ca. 400 ekstra studiepladser om året.

I 1997 er den samlede statslige bevilling til de kunstneriske uddannelser på 567,5 mio. kr. Elevtallet var på i alt 4.798, hvoraf 1.170 var nyoptagne. Der var 736 færdiguddannede.

Det Kongelige Danske Kunstakademi

Kunstakademiet består af tre selvstændige skoler med en fælles "serviceenhed" for Billedkunstskolerne, Konservatorskolen og Kunstakademiets Bibliotek. Kunstakademiets Arkitektskole har siden 1996 haft sin egen administration.

På Billedkunstskolerne undervises i malerkunst, billedhuggerkunst, grafisk kunst, mur- og rumkunst, mediekunst og kunstpædagogik. Uddannelserne er på 6 år.

På Konservatorskolen undervises i konservering og restaurering af billedkunst, monumenter, grafiske materialer samt kultur- og naturhistoriske genstande. Konservatorskolen uddanner konserveringsteknikere, en treårig uddannelse, samt konservatorer, en femårig uddannelse.

Arkitektskoler

Kunstakademiets Arkitektskole og Arkitektskolen i Aarhus driver forskning og tilbyder grundlæggende undervisning i arkitektfagets forskellige discipliner, f.eks. bygningskunst, planlægning og design. Arkitektuddannelsen er på 5 år.

Danmarks Biblioteksskole

Danmarks Biblioteksskole varetager den fireårige grunduddannelse til bibliotekar, den toårige kandidatuddannelse i biblioteks- og informationsvidenskab, dele af uddannelse til forskningsbibliotekar og biblioteksassistent og har en omfattende efteruddannelsesvirksomhed. På skolen udføres endvidere forskning inden for biblioteks-, dokumentations- og informationsområdet. Skolen er beliggende i København med en afdeling i Aalborg.

Statens Teaterskole og Skuespillerskolerne ved Aarhus og Odense Teatre

Statens Teaterskole og Skuespillerskolerne ved Aarhus og Odense Teatre uddanner skuespillere. Teaterskolen i København uddanner endvidere instruktører, scenografer og teaterteknikere. Uddannelserne er på 4 år.

Skuespillerskolerne i Århus og Odense drives i tilknytning til landsdelsscenerne her og modtager tilskud fra stat og amtskommune. Staten dækker 75 pct. af driftsomkostningerne, og amtskommunen dækker de resterende 25 pct.

Den Danske Filmskole

Den Danske Filmskole uddanner instruktører, fotografer, tonemestre, klippere, producenter og animatorer på fireårige uddannelser. Derudover har skolen en manuskriptuddannelse på 1 1/2 år, en fireårig tv-forsøgsuddannelse samt kursusvirksomhed.

Musikkonservatorierne

Der er seks musikkonservatorier i Danmark: fire musikkonservatorier i henholdsvis Århus, Odense, Esbjerg og Aalborg samt et klassisk og et rytmisk musikkonservatorium i København.

Konservatorierne uddanner musikpædagoger og musikere. Uddannelserne er af 4-5 års varighed. Der findes endvidere overbygningsuddannelser i København og Århus til solist, dirigent og komponist.

Skolen for Moderne Dans i Danmark

Skolen for moderne dans i Danmark varetager en fireårig uddannelse i moderne dans. Skolen drives som en selvejende institution og har hjemsted i Dansens Hus i København.

Det Jyske Kunstakademi og Det Fynske Kunstakademi

Der gives tilskud til de to selvejende institutioner Det Jyske Kunstakademi og Det Fynske Kunstakademi. Staten dækker 50 pct. af driftsudgifterne under forudsætning af et tilsvarende tilskud fra henholdsvis Århus Amt og Århus Kommune samt Fyns Amt og Odense Kommune.

Andet

Ud over de videregående kunstneriske uddannelser gives der tilskud til forsøgsuddannelser.

2.11. Forskning på Kulturministeriets institutioner

2.11.1. Statens opgaver

Arkiver, biblioteker, museer, kunstneriske uddannelsesinstitutioner og enkelte andre institutioner under Kulturministeriet anvender årligt mellem 350 og 400 mio. kr. til forskning. Dette beløb dækker dels institutionernes egen forskning, dels institutionernes betjening af andres forskning.

En række love indeholder bestemmelser om institutionernes forskningsaktiviteter (f.eks. museumsloven og lov om videregående kunstneriske uddannelsesinstitutioner). Dertil kommer lov om forskning ved arkiver, biblioteker, museer m.v., som har til formål at styrke kvaliteten af den forskning, der finder sted på Kulturministeriets forskningsinstitutioner. For tiden er 13 institutioner omfattet af denne lov.

Kulturministeriet har oprettet to puljer til støtte af forskningen på ministeriets institutioner. "Forskningspuljen" støtter konkrete forskningsprojekter. "Ph.d.-puljen" anvendes til at igangsætte ph.d.-stipendier på udvalgte institutioner. Puljemidlerne uddeles én gang årligt efter indstilling fra Kulturministeriets Forskningsudvalg. I 1997 var der i alt 6 mio. kr. til rådighed i de to puljer.

2.12. Almenkulturelle formål

2.12.1. Statens opgaver

Kulturfonden

Lov om Kulturfonden (L nr. 1102 af 22. december 1993) fastsætter, at Kulturfondens formål er at støtte og opmuntre en levende og aktiv kulturudvikling i det danske samfund ved at give støtte til:

1) kulturelle aktiviteter, som gennemføres i et samarbejde mellem den folkelige og den etablerede kultur

2) tværgående initiativer, som bringer forskellige kulturelle områder i forbindelse med hinanden

3) utraditionelle kulturelle aktiviteter, som opstår i takt med samfundsudviklingen, herunder formidlingsvirksomhed i tilknytning til eller i samarbejde med kulturinstitutionerne.

Til formålene er der i 1997 afsat 18 mio. kr. på finansloven. Der er desuden afsat 10 mio. kr. af tips- og lottomidlerne i 1997 til formålet. Kulturfonden kan således fordele 28 mio. kr. i 1997.

Af Kulturfondens samlede årlige tilskudsbevilling skal mindst 2/3 anvendes til initiativer, hvortil der fra ikke-statslig side ydes medfinansiering på mindst 50 pct. af udgifterne.

Kulturfonden kan anvende indtil 1/3 af sine bevillinger til initiativer, hvor den statslige finansiering overstiger 50 pct. af udgifterne.

Tips- og lottomidlerne

Kulturministeriets tips- og lottomidler til almenkulturelle formål udgør i 1997 167,5 mio. kr. Heraf stammer 100,5 mio. kr. fra Tipstjenestens omsætning for 1996, 65,2 mio. kr. fra Tipstjenestens overskud i 1995/1996 og 1,8 mio. kr. fra genanvendelse af tipsmidler fra tidligere år.

45,7 mio. kr. går til konkrete formål og administration, mens der er oprettet puljer for 121,8 mio. kr. Puljerne anvendes til formål, der skaber fornyelse og udvikling på de kulturelle områder. Henvendelse om puljernes anvendelse kan ske til Kulturministeriets Tilskudssekretariat.

Kulturens Børn

En pulje på 4,3 mio. kr. til Kulturens Børn har overordnet til formål at støtte nytænkning og udvikling inden for børnekulturen i bred forstand. Der gives støtte til formidlingen af kultur til børn, både lokalt i børns dagligdag og i institutioner og centralt i kulturinstitutionernes virksomhed. Puljen skal støtte koordinering, formidling og forskning inden for børnekulturen.

2.12.2. Amtskommunernes opgaver

Kommunerne og amterne bevilger penge til en række kulturelle aktiviteter og institutioner, som

ikke umiddelbart kan fordeles på de foregående formål. Blandt de vigtigste formål kan nævnes kultur- og medborgerhuse samt tilskud til kulturelle foreninger m.v.

I 1997 har amterne afsat 41,8 mio. kr. til almenkulturelle formål.

2.12.3. Primærkommunernes opgaver

Kommunerne og amterne bevilger penge til en række kulturelle aktiviteter og institutioner, som ikke umiddelbart kan fordeles på de foregående formål. Blandt de vigtigste formål kan nævnes kultur- og medborgerhuse, lokalradioer samt tilskud til kulturelle foreninger m.v.

I 1997 har kommunerne afsat 401,1 mio. kr. til almenkulturelle formål.

2.13. Internationale formål

2.13.1. Statens opgaver

Ud over faste tilskud afsætter Kulturministeriet i 1997 20,9 mio. kr. til international virksomhed. Det tosidede kulturelle samarbejde med godt 20 andre lande, herunder dansk kulturarbejde i udlandet, sker typisk i henhold til kulturaftaler, der danner ramme om udvekslinger og andet samarbejde inden for undervisning, videnskab og det kulturelle område i øvrigt.

Kulturaftaler

I 1997 er der afsat bevillinger på ca. 6,6 mio. kr. til kulturaftalerne. En del penge er afsat til samarbejde med Øst- og Centraleuropa samt nordisk samarbejde. Administrationen af disse bevillinger er uddelegeret til institutioner, råd og nævn. Pr. 1. november 1997 er administrationen af en del af kulturaftalemidlerne overgået til Det Danske Kulturinstitut.

Handlingsplan for kulturel udveksling med udlandet

For at styrke dansk kultur i udlandet har Kulturministeriet udarbejdet en handlingsplan for perioden 1997-2001.

Det er målet for handlingsplanen, som finansieres af Kulturministeriets tipsmidler, at satse på større og flerstrengede kultursatsninger i udlandet. Derfor koncentrerer handlingsplanen sig om nogle få geografisk og tematisk afgrænsede områder. Én gang om året afholder Kulturministeriet Internationalt Kultur Forum, hvor de overordnede mål med kulturudvekslingen, konkrete idéer til større projekter osv. drøftes. En bred vifte af kulturinstitutioner, råd, nævn, institutter samt ministerier inviteres til at deltage i Internationalt Kultur Forum.

Pr. 1. november 1997 administreres Handlingsplanen for kulturel udveksling med udlandet af Det Danske Kulturinstitut.

Dansk Litteraturinformationscenter

Dansk Litteraturinformationscenter (LIC) har til opgave at fremme interessen for og kendskabet til dansk litteratur i udlandet.

Center for Dansk Billedkunst

Center for Dansk Billedkunst varetager de internationale udvekslinger inden for design, kunsthåndværk og billedkunst.

Dansk Musik Informations Center

Dansk Musik Informations Center (MIC) er et nationalt center, som kan varetage registrering, dokumentation og information om dansk musik i ind- og udland samt planlægge og arrangere fremstød for dansk musik i udlandet.

Baltic Media Center

I 1997 modtager Baltic Media Center et statsligt tilskud på 5,2 mio. kr. med det formål at fremme det mediemæssige samarbejde i østersøregionen mellem de gamle østlande og Vesten samt sikre medierne en aktiv rolle i den demokratiske udvikling.

Det Danske Kulturinstitut

Det Danske Kulturinstitut er en selvejende institution, der har til formål at oplyse udlandet om dansk kultur og samfundsliv og at fremme det mellemfolkelige kulturelle samarbejde. Instituttet har kulturinstitutter i en række udenlandske byer. Instituttet får i 1997 et statsligt tilskud på 9,7 mio. kr. til formålet.

Pr. 1. november 1997 har Det Danske Kulturinstitut overtaget en række forvaltningsopgaver inden for kultursamarbejdet med udlandet. Kulturinstituttet skal både varetage opgaver vedrørende tilskudsforvaltning og fungere som Kulturministeriets operatør.

Andet

Det Danske Institut for Videnskab og Kunst i Rom, Dansk-Tysk Akademi i Hamborg, Det Danske Institut i Damaskus og Det Danske Institut i Athen virker inden for felterne humanistisk forskning og kulturelt samarbejde med statslige tilskud fra Undervisningsministeriet og Kulturministeriet.

2.14. Idræt

2.14.1. Statens opgaver

Lovgivningen vedrørende idrætten ligger i henholdsvis Kulturministeriet (eliteidrætsloven), Undervisningsministeriet (folkeoplysningsloven) og Skatteministeriet (tips- og lottoloven). Loven om tipning og lotto fastsætter fordelingen af tips- og lottomidler til en række forskellige formål. En del af midlerne går til idrættens hovedorganisationer, heste- og brevduesport m.v.

Som led i formuleringen og udmøntningen af en egentlig idrætspolitik støtter Kulturministeriet initiativer, der øger interessen for idræt i særlige befolkningsgrupper og fremmer muligheden for idrætsudfoldelse i visse forfordelte byområder. I 1996 blev der afsat 35,5 mio. kr. til Kulturministeriets puljer til idrætsformål.

Idrættens hovedorganisationer

Idrætten i Danmark bygger på den fri foreningsdannelse. Der findes ca. 13.000 idrætsforeninger og -klubber i Danmark. På landsplan er foreningerne organiseret i tre hovedorganisationer. Hovedparten er medlemmer i mere end én af disse. De tre hovedorganisationer er Danmarks Idræts-Forbund (DIF), som er hovedorganisation for landets 57 specialforbund (Dansk Boldspil Union, Dansk Håndboldforbund, osv.), Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger (DGI), som er hovedorganisation for idrættens amtsorganisationer, og Dansk Firmaidrætsforbund (DFIF). Danmarks Olympiske Komité (DOK) er en del af DIF.

Statens tilskud til idrættens hovedorganisationer udgjorde i 1996 482 mio. kr.

Lokale- og Anlægsfonden

Lokale- og Anlægsfonden blev oprettet i 1994. Fonden har til formål at skabe rammer, der kan udvikle det lokale idræts-, ungdoms- og kulturliv på en original og visionær måde. Den yder støtte til alle former for lokaler og anlæg inden for fritids- og kultursektoren i form af direkte tilskud, lån og garantier for lån. Fonden modtager årligt 6 pct. af Tipstjenestens overskud, hvilket i 1996 udgjorde 49 mio. kr.

Team Danmark

Den selvejende institution Team Danmark, som blev oprettet i 1984 ved lov om eliteidrættens fremme (L nr. 643 af 19. december 1984), har til formål at iværksætte, koordinere og effektivisere fælles foranstaltninger for eliteidrætten på en samfundsmæssig forsvarlig måde. Midlerne tilvejebringes gennem statslig finansiering (2/3) og egenfinansiering (1/3).

Statens bidrag til Team Danmark og Danmarks Olympiske Komité udgjorde i 1996 59,5 mio. kr.

2.14.2. Amtskommunernes opgaver

Amterne yder tilskud til idrætsaktiviteter og lokaleleje. I 1997 er denne støtte på 12,6 mio. kr.

2.14.3. Primærkommunernes opgaver

Der er i Danmark ca. 1.200 idrætshaller, 290 svømmehaller og 5.300 fodboldbaner. Målt pr. indbygger er dette enestående i Europa. Totalt regnes der med knap 2 mio. idrætsudøvere organiseret i Danmark.

I 1997 har kommunerne afsat 1.304,8 mio. kr. til drift af kommunale idrætsanlæg m.v. og 819,5 mio. kr. til støtte til idræt via folkeoplysningsloven.

2.15. Radio og tv

2.15.1. Statens opgaver

I Danmark består radio- og tv-området af tre niveauer:

- Det landsdækkende, som består af Danmarks Radios landsdækkende radioprogrammer og tv

samt TV 2 Danmark. Desuden er der udstedt fire tilladelser til satellit-tv, fire tilladelser til kabel-tv og fire tilladelser til satellit-radio.
- Det regionale, som består af otte regionale TV 2-virksomheder samt Danmarks Radios ni regionale radioer.
- Det lokale, som består af ca. 50 lokal-tv-stationer og ca. 300 lokalradioer.

Radio- og fjernsynsvirksomhed i Danmark reguleres af radio- og fjernsynsloven, se Lovbek. nr. 75 af 29. januar 1997. Udøvelse af radio- og fjernsynsvirksomhed forudsætter - bortset fra Danmarks Radio og TV 2 - tilladelse fra enten Satellit- og Kabelnævnet eller lokale radio- og tv-nævn.

I 1997 er der 2.208.000 radio- og fjernsynslicensbetalere i Danmark.

Danmarks Radio og TV 2

Danmarks Radio er en selvstændig offentlig institution, og TV 2 er en selvejende institution, som begge i radio- og fjernsynsloven er pålagt de såkaldte public service-forpligtelser. Det betyder, at der i programudbuddet skal tilstræbes kvalitet, alsidighed og mangfoldighed, samt at der ved informationsformidlingen skal lægges vægt på saglighed og upartiskhed. Begge stationer er desuden forpligtet til at sende programmer til hele befolkningen, herunder programmer der er rettet mod mindre målgrupper. Herefter er det bestyrelse og direktion i de to institutioner, som er eneansvarlige for programvirksomheden.

I henhold til radio- og fjernsynsloven er der nedsat et centralt programråd samt amtsprogramråd, der er rådgivende over for Danmarks Radio i spørgsmål om programvirksomheden. Tilsvarende er der nedsat et programråd for det landsdækkende TV 2. For de regionale TV 2-virksomheder er det repræsentantskaberne, der fungerer som programråd.

Danmarks Radio finansieres næsten udelukkende af licensafgifter, og har i 1997 budgetterede licensindtægter på 2.360 mio. kr. samt øvrige indtægter ved salg, renter m.v. på 207 mio. kr.

TV 2 finansieres af reklameindtægter (ca. 70 pct.), licensindtægter og øvrige indtægter.

I 1997 har DR radio 52.664 udsendelsestimer og DR tv i alt 6.170 udsendelsestimer. I 1996 havde TV 2 i alt 8.596 udsendelsestimer inklusive regionerne. I 1996 brugte befolkningen (personer over 4 år) gennemsnitligt 2 timer og 40 minutter på at se tv.

2.15.2. Amtskommunernes opgaver

Amtsprogramråd

I henhold til radio- og fjernsynsloven er der nedsat et centralt programråd samt amtsprogramråd, der er rådgivende over for Danmarks Radio i spørgsmål om programvirksomheden. Tilsvarende er der nedsat et programråd for det landsdækkende TV 2. For de regionale TV 2-virksomheder er det repræsentantskaberne, der fungerer som programråd.

Amterne har udgifter på ca. 0,8 mio. kr. til amtsprogramrådene.

2.15.3. Primærkommunernes opgaver

Lokal-tv og lokalradioer

Lokal-tv og lokalradioer er private og finansieres for totredjedels vedkommende hovedsageligt af reklamer, salg af sendetid m.v. Derudover finansieres lokale stationer af medlemskontingenter,

lytterbidrag m.v. og i et vist omfang af kommunale tilskud. Selskaber, foreninger o.l., som ønsker at udøve lokal programvirksomhed, skal søge tilladelse hos lokale nævn, som er organiseret på kommunalt niveau. De lokale nævn kan omfatte flere kommuner.

Det er ikke muligt at opgøre kommunernes udgifter hertil separat.

Til støtte af ikke-kommerciel lokalradio og -tv er der blevet oprettet en pulje på 50 mio. kr. årligt, som bl.a. finansieres af en koncessionsafgift på tilladelser til networking og af licensmidler.

Der er desuden oprettet to fireårige forsøgspuljer på hver 5 mio. kr. årligt til henholdsvis forsøg med lokal-tv og televirksomhed samt forsøg med medieskoler. Puljerne finansieres af licensmidler.

2.16. Ophavsret

Lov om ophavsret hører under Kulturministeriets ressort, se Lovbek. nr. 194 af 11. marts 1997.

3. Private organisationer

Under Kulturministeriets område er der en lang række selvejende institutioner, som i større eller mindre grad løser opgaver, der må anses for "offentlige". Institutionerne er i varierende omfang finansieret af stat, amt og/eller kommune.

Ud over tidligere nævnte institutioner nævnes her et repræsentativt udsnit.

3.1. Musik

Et antal musikinstitutioner modtager driftsstøtte fra Statens Musikråd, herunder bl.a.:

Da Capo, Den Danske Jazzkreds, Det Danske Jazz-center, Folkemusikkens Fællessekretariat, Landssekretariatet for Dansk Amatørmusik, Dansk Rock Samråd (ROSA), Sekretariatet for Rytmisk Musik, Dansk Institut for Elektroakustisk Musik, Folkemusikhuset Hogager, Den Rytmiske Konsulenttjeneste.

3.2. Film

Dansk novellefilm

Dansk Novellefilm er en selvejende institution, som har til formål at udvikle og bevare novellefilmen som selvstændig genre samt medvirke til, at filmkunstnere og filmarbejdere i Danmark får mulighed for at udvikle deres kreative evner. Institutionen blev etableret i 1994. Institutionens midler tilvejebringes gennem årlige tilskud fra Det Danske Filminstitut, DR og TV 2 i forholdet 1:1:1 samt fra Kulturministeriet. For 1976 udgør det statslige tilskud 12,0 mio. kr.

Det Danske Videoværksted

Det Danske Videoværksted modtager driftsstøtte fra Kulturministeriet.

3.3. Litteratur

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, der forestår en række udgivningsopgaver, modtager driftsstøtte fra Kulturministeriet.

3.4. Biblioteker

Et antal biblioteker modtager driftsstøtte fra Kulturministeriet, herunder bl.a.:

Folkebibliotekernes Depotbibliotek, Folkebibliotekernes Indvandrerbibliotek, Det tyske mindretals biblioteksvæsen, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv, Kvinfo-centret, Forskningscenter for Folkelig Livsoplysning - Nornesalen, Sydjysk Universitetscenters Bibliotek.

Forside - Indhold - Top/Bund - Forrige/Næste - Hovedside

Udgivet af Indenrigsministeriet

Miljø- og Energiministeriet

Indholdsfortegnelse

1. Udvikling i opgavevaretagelsen på natur-, energi-, miljø- og planområdet
1.1. Skov-, natur- og kulturmiljøområdet
1.2. Energiområdet
1.3. Miljøbeskyttelsesområdet
1.4. Planområdet

2. Skov-, natur- og kulturmiljøområdet
2.1. Naturbeskyttelse- og naturfredningsområdet
2.2. Naturforvaltnings- og naturovervågningsområdet
2.3. Skov-, jagt- og vildtforvaltning
2.4. Kulturmiljø
2.5. Råstofadministration
2.6. Lov om sommerhuse og campering
2.7. Lov om støtte til de små øsamfund (trafikstøtte m.v.)
2.8. Tøndermarskloven

3. Energiområdet
3.1. Elforsyning
3.2. Varmeforsyning
3.3.Naturgasforsyning
3.4. Vedvarende energi (VE)
3.5. Energiforbrug og besparelser i boliger
3.6. Energiforbrug og besparelser i erhvervslivet
3.7. Øvrige opgaver på energiområdet

4. Miljøbeskyttelsesområdet
4.1. Monitering af miljøtilstanden
4.2. Godkendelser/tilladelser og tilsyn med forureningskilder
4.3. Transport
4.4. Renere teknologi og produkter
4.5. Håndtering af affald
4.6. Spildevandsbehandling og bortskaffelse
4.7. Vandforsyning
4.8. Jordforurening
4.9. Kemiske stoffer og produkter
4.10. Havområdet
4.11. Vandløbsområdet

4.12. Okkerområdet
4.13. Rottebekæmpelse

5. Planområdet (planloven)

1. Udvikling i opgavevaretagelsen på natur-, energi- og miljøområdet

Kommuner og amter har betydelige opgaver på de lovgivningsområder m.v., der henhører under Miljø- og Energiministeriet. Kommunalreformen skabte grundlaget for, at Folketinget kunne vedtage omfattende miljø- og planreformer i 1970'erne. For eksempel blev forvaltningen af miljøområdet med vedtagelsen af den første miljøbeskyttelseslov i 1972 udlagt til kommuner og amter, og for en stor del af ministeriets opgaver gælder, at der er tale om en betydelig decentralisering i opgavevaretagelsen.

Ministeriet for Forureningsbekæmpelse blev oprettet i 1971 ved en samling og udbygning af sagsområder fra Indenrigsministeriet, Landbrugsministeriet, Fiskeriministeriet og Handelsministeriet - og i 1973 omdannes ministeriet til Miljøminsteriet. I de efterfølgende år skete der løbende justeringer af opgavesammensætningen, således at ministeriet yderligere modtog og afgav opgaver fra en række andre ministerier, bl.a. det daværende Ministerium for offentlige arbejder, Sundhedsministeriet, Boligministeriet og Kulturministeriet.

Energistyrelsen blev oprettet i 1976 under Handelsministeriet, og i 1979 blev Energiminsteriet oprettet ved overførelse af Handelsministeriets Energiafdeling af det daværende Forskningsanlæg Risø og Dansk Olie og Naturgas A/S. I 1987 overførtes i forbindelse med nedlæggelse af Ministeriet for Grønland en række områder vedrørende Grønland, og i 1993 blev Risø overflyttet til det nyoprettede Forskningsministerium.

Miljø- og Energiministeriet blev dannet efter Folketingsvalget i 1994 ved en fusion mellem de daværende Miljø- og Energiministerier.

Der henvises endvidere til den som bilag 1 vedlagte oversigt over Miljø- og Energiminsteriets organisation og ressort fra oprettelsen af Ministeriet for forureningsbekæmpelse i 1971, oprettelsen af Energiministeriet i 1979 og frem til i dag.

Nedenfor gennemgås kort udviklingen i opgavevaretagelsen siden kommunalreformen på skov-, natur- og kulturmiljøområdet (1.1), på energiområdet (1.2), på miljøbeskyttelsesområdet (1.3) og på planområdet (1.4). Mere detaljerede gennemgange af opgavevaretagelsen på de enkelte arbejdsområder - herunder konkrete beskrivelser af udviklingen i opgavefordelingen mellem stat, amter og kommuner - følger under de senere beskrivelser af opgaverne (afsnittene 2, 3, 4 og 5).

Nærværende papir indeholder en beskrivelse af opgaverne og opgavefordelingen for alle væsentlige og større områder under ministeriets ressort. Det skal dog bemærkes, at enkelte større områder - efter aftale med Opgavekommissionens sekretariat - ikke indgår. Det drejer sig for det første om forskningsområdet - herunder hovedparten af den forskning, der finder sted på ministeriets sektorforskningsinstitutioner, for det andet visse internationale opgaver (f.eks. støtte til Central- og Østeuropa samt udviklingslande), for det tredie efterforskning og indvinding af olie og gas, og for det fjerde råstofforvaltningen for Grønland.

1.1. Skov-, natur- og kulturmiljøområdet

Frem til 1973 blev statsskovene administreret af Direktoratet for Statsskovene samt Direktoratet for Klitvæsenet, der på daværende tidspunkt var blevet samlet i en nyoprettet Skovstyrelse, mens opgaver i relation til natur, råstof, fortidsminder og fredede bygninger blev varetaget af den daværende Fredningsstyrelse.

Ved sammenlægning af den tidligere Fredningsstyrelse og Skovstyrelse blev Skov- og Naturstyrelsen oprettet i 1987. Herved blev opgaverne på skovområdet, naturområdet, råstofområdet, fortidsmindeområdet og friluftområdet samlet.

Skov- og Naturstyrelsen har siden fået tilført yderligere opgaver fra Landbrugsministeriet. I 1989 blev opgaverne på jagt- og vildtforvaltningsområdet overført til Skov- og Naturstyrelsen, og styrelsen har endvidere fået overført opgaver vedrørende de private skove fra Landbrugs- og Fiskeriministeriet. Ved nedlæggelsen af Planstyrelsen i 1993, fik Skov- og Naturstyrelsen tilført opgaver i forbindelse med bygningsfredning- og bybevaringsområderne m.v.

Amter og kommuner har også på skov-, natur- og kulturmiljøområdet væsentlige opgaver. Amterne varetager således en lang række opgaver på kulturmiljøområdet, og også i relation til naturbeskyttelse og naturforvaltning har amter og kommuner væsentlige funktioner, jf. beskrivelsen i afsnit 2.

1.2. Energiområdet

På baggrund af energikrisen 1973-74 blev de fleste sagsområder af energipolitisk karakter samlet i Handelsministeriet i 1974. Udviklingen fortsatte, og såvel administrative som forskningsmæssige energiopgaver blev i 1976 samlet under Handelsministeriet, idet Atomenergikommissionen og det daværende forsøgsanlæg Risø blev overført fra Undervisningsministeriet.

På baggrund af et behov for lovgivning på energiområdet, og for en styrkelse af det administrative apparat, blev Energistyrelsen som nævnt dannet i 1976. I 1979 blev energiområdet udskilt fra Handelsministeriet og Energiministeriet oprettet.

På energiområdet har kommunerne specielt opgaver i relation til varmeforsyningen, idet kommunerne blandt andet i samarbejde med forsyningsselskaberne m.fl. skal udføre planlægning for varmeforsyningen i kommunen, jf. beskrivelsen i afsnit 3.

1.3. Miljøbeskyttelsesområdet

Miljøstyrelsen blev oprettet i 1972, og har siden gennemgået en række tilpasninger for så vidt angår styrelsens opgavesammensætning. Styrelsen har således overtaget opgaver dels andre ministerier (f.eks. genteknologiområdet fra Sundhedsminsteriet) og dels fra andre af ministeriets institutioner i forbindelse med interne omorganiseringer af opgaver (f.eks. trafikopgaver fra Planstyrelsen ved dennes nedlæggelse).

Der er på miljøområdet tale om en udpræget decentralisering af opgavevaretagelsen, jf. beskrivelsen i afsnit 4. Som nævnt blev dette princip allerede ført ud i livet med vedtagelsen af den første miljøbeskyttelseslov i 1972. Grundlaget består fortsat og er senest markeret ved den omfattende lovreform i 1991-92, hvorved miljøbeskyttelsesloven sammen med naturbeskyttelsesloven og planloven blev harmoniseret.

1.4. Planområdet

Opgaver vedr. by-, region- og landsplanlægning overførtes i 1973 til Miljøministeriet fra Boligministeriet (især Den Kommitterede i Byplansager). I 1975 oprettedes Planstyrelsen som en ny styrelse i Miljøministeriet, og opgaverne henførtes hertil, dog således at visse opgaver fortsat varetoges i ministeriets departement.

I 1992 besluttede miljøministeren at ændre dele af ministeriets overordnede struktur, og i den forbindelse besluttedes Planstyrelsen nedlagt, hvilket skete i 1993. Baggrunden for ændringerne var bl.a. at styrke den overordnede politiske varetagelse af landsplanlægningen som led i den samlede miljøpolitik samt styrke retssikkerheden i forbindelse med behandlingen af klager over amtskommunernes og kommunernes afgørelser efter loven.

Til at varetage de administrative planlægningsopgaver efter planloven (ikrafttrådt i 1992) etableredes Landsplanafdelingen i 1993 som en afdeling i Miljøministeriets departement. Afgørelser i klagesager mv. efter loven over amters og kommuners 1. instansafgørelser henlagdes i 1993 til et nyetableret uafhængigt organ, Naturklagenævnet.

Planlægningsområdet er fortsat karakteriseret ved opgavefordelinger mellem stat, amter og kommuner, en udpræget decentralisering og regler om offentlighedens inddragelse i planlægningen.

2. Skov-, natur- og kulturmiljøområdet

Skov- og Naturstyrelsen varetager ledelsen af statsskovbruget samt administrationen af skovloven, jagt- og vildtforvaltningsloven, naturbeskyttelsesloven, råstofloven, skovskoleloven, Tønder-marskloven, bygningsfredningsloven, østøtteloven, planlovens § 40, sommerhusloven og opgaver i forbindelse med friluftslivet. Planlovens § 40 medtages i beskrivelsen af planområdet. Tilsvarende beskrives styrelsens opgaver i forbindelse med region- og lokalplanlægningen i beskrivelsen af planområdet.

Som nævnt indledningsvis har styrelsen løbende fået tilført opgaver fra bl.a. Landbrugs- og Fiskeriministeriet og i forbindelse med nedlæggelse af Planstyrelsen. Skov- og Naturstyrelsen har endvidere løbende vurderet opgavevaretagelsen i forbindelse med visse lovændringer - bl.a. i forbindelse med naturbeskyttelsesloven fra 1992.

I dag har styrelsen først og fremmest opgaver i forbindelse med regelfortolkning, vejlednings- og informationsvirksomhed, administration af tilskudsordninger samt drift af offentligt ejede arealer, herunder statsskovene og administration af klitfredede områder. Endvidere betinger efterlevelse af Danmarks internationale forpligtigelser, at visse opgaver nødvendigvis må varetages på statsligt niveau med inddragelse af de decentrale organer.

Behandling af enkeltsager varetages i vid udstrækning decentralt. Inden for naturbeskyttelse, frilufts- samt råstof- og kulturmiljøområdet m.v. varetages en række opgaver af især amterne og i mindre omfang af kommunerne. Tilsvarende varetager statsskovdistrikterne opgaver inden for

skov-, jagt- og vildtforvaltning samt naturforvaltningen i et tæt samarbejde med amter, kommuner, organisationer, brugerråd m.v.

Hertil kommer, at det på en række områder er et uafhængigt nævn, Naturklagenævnet - og ikke Skov- og Naturstyrelsen, der behandler klagesager. Det gælder på naturbeskyttelses-, råstof- og skovlovsområdet.

Bygningsfredningsområdet indtager en særstilling, idet fredning og tilsyn med de fredede bygninger er et nationalt anliggende, som varetages på statsligt niveau.

2.1. Naturbeskyttelses- og naturfredningsområdet

2.1.1. Udvikling i opgavevaretagelsen generelt

Opgaverne i forbindelse med naturbeskyttelsesområdet blev ændret i 1992, da den nye naturbeskyttelseslov (lov nr. 9 af 3. januar 1992) trådte i kraft. Ændringen af loven betød, at 3 love; nemlig lov om naturfredning, lov om sandflugtens bekæmpelse og lov om naturforvaltning blev sammenskrevet og forenklet. Formålet med lovændringen var desuden, at udvide offentlighedens adgang til naturen, og generelt at styrke bekyttelsen af naturen.

Med naturbeskyttelsesloven blev opgaverne på fredningsområdet ændret således, at fredningsnævnene blev opretholdt, men antallet blev reduceret fra 27 til ét i hvert amt. Fredningsnævnenes opgaver blev endvidere ændret, således at de ikke længere skal tage stilling til spørgsmål om bygge- og beskyttelseslinier, men kun arbejde med de egentlige fredningssager samt tage stilling til dispensation fra fredninger.

Endvidere overførtes dispensationskompetencen på byggelinieområdet fra fredningsnævnene til henholdsvis amterne og til kommunerne for såvidt angår sø- og åbeskyttelseslinien og skovbyggelinien i byzone og sommerhusområder. Dette skete på baggrund af en række frikommuneforsøg, og ud fra et ønske om at forenkle administrationen, og indpasse den i en enklere myndighedsstruktur i lighed med administrationen af planloven og byggeloven.

Med ændring af naturbeskyttelsesloven i 1994 er strandbeskyttelses- og klitfredningslinien udvidet fra 100 m til 300 m. I den sammenhæng er der nedsat en Strandbeskyttelseskommission, der skal gennemgå kysterne og på baggrund heraf fremsætte en indstilling til miljø- og energiministeren om liniernes konkrete forløb. Ministeren træffer beslutning om og bekendtgør de endeligt fastlagte beskyttelseslinier. Kommissisionen forventes at afslutte sit arbejde omkring år 2000.

Med ændring af naturbeskyttelsesloven i 1997 er det uafhængige Naturklagenævnet stort set den eneste klageinstans på naturbeskyttelseslovens område.

2.1.2. Beskyttede naturtyper

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Naturbeskyttelseslovens bestemmelser om beskyttede naturtyper m.v. omfatter søer, vandløb, heder, moser, strandenge, strandsumpe, ferske enge, overdrev samt sten- og jordiger. Naturtypebeskyttelsen blev introduceret i 1972 og er siden blevet successivt udvidet ved forskellige lovændringer.

Baggrunden for bestemmelserne er den fremadskridende forringelse og reduktion af de pågældende naturtyper m.v., og de indebærer, at der ikke må foretages tilstandsændringer uden forudgående meddelt dispensation.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Amterne træffer afgørelse om evt. dispensationer fra lovens bestemmelser om beskyttede naturtyper.

Amternes afgørelser kan påklages til Naturklagenævnet.

De statslige opgaver består i regelfortolkning og vejlednings- og informationsvirksomhed, herunder konkrete udtalelser til Naturklagenævnet i konkrete sager.

Opgavens finansiering

Finansiering sker gennem de respektive myndigheders ordinære budgetter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

I forbindelse med effektvurderingen af naturbeskyttelsesloven er det konstateret, at amterne i en et-årig periode (1/8-95 - 31/7-96) i alt har behandlet 1578 ansøgninger om dispensation. I samme periode har Naturklagenævnet og Skov- og Naturstyrelsen afgjort 73 klagesager. Frem til 1. juli 1997 kunne Naturklagenævnet henvise sager, der ikke ansås at have væsentlig interesse i forhold til lovens formål, til afgørelse i Skov- og Naturstyrelsen.

2.1.3. Beskyttelse af truede dyre- og plantearter

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling samt organisatorisk tilrettelæggelse

Skov- og Naturstyrelsen har til opgave at administrere en række bestemmelser om beskyttelse af truede dyre- og plantearter.

Det drejer sig for det første om administrationen af bestemmelserne i den såkaldte artsfredningsbekendtgørelse (Bekendtgørelse nr. 67 af 4. februar 1991 om fredning af krybdyr, padder, hvirvelløse dyr, planter m.m.), som bl.a. er udarbejdet med baggrund i forpligtigelserne i den europæiske naturbeskyttelseskonvention, Bernkonventionen. Bekendtgørelsen indeholder forbud mod indsamling m.v. af dyr og planter, der er opført som bilag til bekendtgørelsen. Styrelsen behandler konkrete ansøgninger om indsamling af især padder og krybdyr til videnskabeligt-, undervisnings- og udstillingsbrug, samt fredede planter til videnskabeligt brug. Endvidere behandler styrelsen diverse ansøgninger i forbindelse med hvirvelløse dyr, f.eks. ansøgninger om opstilling af udendørs, automatiske lysfælder til insektfangst.

For det andet administrerer styrelsen bestemmelser i naturbeskyttelsesloven, som fastsætter, at der alene må skæres rør i perioden 1. marts - 1. november - og kun med tilladelse fra miljø- og energiministeren. Beføjelserne er delegeret til Skov- og Naturstyrelsen, og bestemmelsen er først og fremmest indført af hensyn til fuglelivet.

Endelig administrerer Skov- og Naturstyrelsen naturbeskyttelseslovens bestemmelser om, at dyr, der ikke findes naturligt vildtlevende i Danmark, ikke må udsættes i naturen uden miljø- og energiministerens tilladelse. Ministerens beføjelse er delegeret til Skov- og Naturstyrelsen, og den er indført på baggrund af nationale og internationale erfaringer, der viser, at introduktion af ikke hjemmehørende arter kan medføre endog meget uheldige økologiske effekter.

Amter og kommuner har ikke opgaver i forbindelse med beskyttelsen af truede dyre- og plantearter.

Opgavens finansiering

Finansiering sker gennem Skov- og Naturstyrelsens ordinære budgetter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Det samlede antal sager er begrænset. Eksempelvis er der siden naturbeskyttelsesloven trådte i kraft, kun truffet afgørelse i 17 sager om ikke naturligt, vildtlevende dyrearter.

2.1.4. EF-fuglebeskyttelsesområder

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Danmark har på baggrund af Rådets direktiv (79/409/EØF) om beskyttelse af vilde fugle udpeget 111 EF-fuglebeskyttelsesområder. Inden for disse er Danmark forpligtiget til at undgå forurening eller forringelse af levestederne samt forstyrrelser af fuglene, i det omfang en sådan forurening, forringelse eller forstyrrelse har væsentlig betydning for de beskyttede arter.

Direktivet er bl.a. implementeret i dansk lovgivning gennem bestemmelser i jagtloven, havmiljøloven og naturbeskyttelsesloven samt yderligere præciseret med Miljø- og Energiministeriets bekendtgørelse (nr. 408 af 25. maj 1994) om afgrænsning og administration af EF-fuglebeskyttelsesområder og Ramsarområder.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Med ovennævnte bekendtgørelse er ansvaret for den planlægningsmæssige administration af fuglebeskyttelsesområderne pålagt de regionale myndigheder, og kun i de tilfælde hvor de regionale myndigheder skønner, at et evt. planforslag fraviger direktivets beskyttelsesbestemmelser og i forbindelse med evt. tilladelser til klapning, (d.v.s. placering af oprenset havnemateriale på havbunden) inden for fuglebeskyttelsesområder, skal den pågældende myndighed indhente en udtalelse fra Skov- og Naturstyrelsen.

Amterne foretager overvågningen af miljøtilstanden i vandområder, herunder EF-fuglebeskyttelses- og Ramsarområder, og afrapporterer herom til Miljø- og Energiministeriet.

Skov- og Naturstyrelsens sagsbehandling omfatter bl.a. vejledning, udtalelser og gennemgang af planforslag, der berører fuglebeskyttelsesområderne, samt muligheder for fravigelser af bestemmelser i bekendtgørelsen. Styrelsen foretager desuden en økologisk vurdering af ansøgninger om tilladelse i henhold til havmiljøloven til klapning indenfor fuglebeskyttelsesområderne.

Styrelsen er ansvarlig for de digitale GIS-data over EF-fuglebeskyttelsesområderne samt udarbejdelse og udvekslingen af kortmateriale over områderne.

Skov- og Naturstyrelsen deltager i møder afholdt af Europa-Kommissionen om forvaltningen af fuglebeskyttelsesområderne og direktivets artsbeskyttelse og udarbejder hvert tredie år en rapport om administrationen i forbindelse med fuglebeskyttelsesområderne, herunder ændringer af den økologiske status indenfor områderne. Der udarbejdes herudover årlige rapporter om undtagelser i forhold til artsbeskyttelsen.

Opgavens finansiering

Finansiering sker gennem de respektive myndighederes ordinære budgetter.

2.1.5. EF-habitatdirektivet

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Rådets direktiv (92/43/EØF) om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter - Habitatdirektivet - har som hovedformål at bidrage til at sikre den biologiske mangfoldighed i medlemsstaterne. Forpligtigelserne i direktivet består grundlæggende i krav om tilpasning af

lovgivning, gennemførelse af beskyttelse af levesteder for truede naturtyper og levesteder for truede arter samt krav om artsfredninger. Den grundliggende gennemførelse af forpligtigelserne er i hovedsagen opfyldt med undtagelse af udarbejdelse af et endeligt forslag til udpegning af bevaringsområder. Hertil skal lægges den senere løbende administration af områderne, indrapportering m.m.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Forslaget til udpegning af bevaringsområder udarbejdes i Skov- og Naturstyrelsen med inddragelse af amter, kommuner, lodsejer- og interesseorganisationer m.m. Når den endelige udpegning af områderne har fundet sted, vil administrationen svare til den, der er beskrevet under EF-fuglebeskyt-telsesområderne. Planer og projekter, der kan have en væsentlig indflydelse på områderne, vil således blive vurderet i amter og kommuner. Områderne optages i region- og kommuneplanerne.

Arbejdet består i øvrigt i deltagelse i forvaltningsmøder med andre medlemslande og Europa-Kommissionen, indrapportering til Kommissionen, information til myndigheder og borgere samt overvågnings- og plejeprojekter i forbindelse med områderne.

Opgavens finansiering

Finansiering sker gennem de respektive myndigheders ordinære budgetter.

2.1.6. Genteknologi

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Administrationen sker i medfør af lov om miljø og genteknologi (lov nr. 356 af 6. juni 1991), der har til formål at værne landets miljø og natur, samt at beskytte menneskets sundhed og ernæring i forbindelse med genteknologi. Loven finder anvendelse på fremstilling eller anvendelse af genetisk modificerede organismer.

Sagerne falder i tre hovedgrupper: danske forsøgsudsætningssager, forsøgsudsætninger i andre EU-medlemslande og markedsføringssager. De sidste 2 år har antallet af danske forsøgsudsætningssager været relativt konstant. Derimod er antallet af forsøgsudsætningssager i de øvrige EU lande steget meget kraftigt.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Styrelsens opgaver i relation til genteknologi består i bistand til Miljøstyrelsen ved administration af Danmarks og EU's lovgivning om sikkerhed i forbindelse med genteknologi i form af økologisk risikovurdering ved udsætning af gensplejsede organismer, jf. i øvrigt afsnit 4.2.

Amter og kommuner har ingen opgaver i forbindelse med genteknologi p.t.

Opgavens finansiering

Finansiering sker gennem Skov- og Naturstyrelsens ordinære budgetter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Alene i første halvår af 1996 har der været 180 sager om forsøgsudsætning i Danmark, hvor der de foregående 4 år var i alt 500 forsøgsudsætningssager. Også antallet af markedsføringssager er steget.

2.1.7. Washingtonkonventionen

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling samt organisatorisk tilrettelæggelse

Skov- og Naturstyrelsen administrerer Washingtonkonventionen, således som den er gennemført i EU ved Rådets forordning (EF) nr. 338/97 af 9. december 1996 og Kommissionens forordning (EF) nr. 939/97 af 26. maj 1997, jf. bekendtgørelse nr. 499 af 27. maj 1997 om beskyttelse af vilde dyr og planter ved kontrol af handler hermed (Washingtonkonventionen/SITES).

Formålet med reglerne i konventionen er at beskytte visse udryddelsestruede vilde dyre- og plantearter ved at regulere den internationale handel med disse arter samt dele og produkter heraf.

Opgaven består i at kontrollere overholdelsen af bestemmelserne om handel med udryddelsestruede vilde dyr og planter, herunder at udstede fornødne tilladelser, dispensationer samt import- og eksportcertifikater. Desuden består den i at besvare forespørgsler fra borgere og virksomheder om reglerne på området.

Amter og kommuner har ingen opgaver i forbindelse med administrationen af Washingtonkonventionen.

Opgavens finansiering

Finansiering sker gennem Skov- og Naturstyrelsens ordinære budgetter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der modtages årligt ca. 2.500 skriftlige henvendelser vedrørende konventionen. Hertil kommer et stort antal telefoniske henvendelser, der også ofte udløser en egentlig sagsbehandling. Henvendelserne kommer fra borgere og virksomheder, der ansøger om tilladelser, dispensationer og certifikater eller ønsker oplysninger om reglerne på området.

2.1.8. Klitfredning- og sandflugtsdæmpning

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Reglerne om klitfredning og om sandflugtsdæmpning har hjemmel i naturbeskyttelsesloven, som fastlægger klitfredningens indhold samt de områder, der er omfattet heraf. Bestemmelserne er nærmere fastlagt i en bekendtgørelse (nr. 661 af 13. august 1997).

Formålet med administrationen af forbudet imod enhver ændring af tilstanden af klitfredede arealer er at hindre aktiviteter, som erfaringsmæssigt ødelægger vegetationen i klitterne og fremmer sandflugten, og som i øvrigt begrænser mulighederne for at gennemføre nødvendige dæmpningsarbejder.

Klitfredningslinien revideres løbende, når en eller flere af følgende forhold skønnes påkrævet,

d.v.s. under hensyntagen til:

- Kystens tilbagerykning,
- Ændringer, der måtte være sket i klitternes karakter og udstrækning
- Risiko for sandflugt som følge af arealernes benyttelse, herunder bebyggelse eller forøget færdsel.

Indholdet af reglerne om klitbeskyttelse er videreført fra den tidligere sandflugtslov fra 1961, hvor sandflugtsdæmpning og -afværgelse var reguleringens formål. Med reglernes optagelse i naturbeskyttelsesloven indgår nu også naturbeskyttelsesmæssige hensyn i varetagelsen af opgaven.

Efter naturbeskyttelsesloven skal miljø- og energiministeren iværksætte de nødvendige sandflugtsarbejder, og udgifterne til sandflugtsdæmpning på klitfredede arealer afholdes af staten på statens egne arealer. På klitfredede, privatejede arealer bidrager kommunen med 1/6. Ejere af arealer, der ikke er klitfredede, kan påbydes at foretage dæmpningsforanstaltninger på egen regning, når det er nødvendigt.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Reglerne administreres som hovedregel af statsskovdistrikterne, og Naturklagenævnet er klagemyndighed for distrikternes afgørelser. Afgørelser om revision af afgrænsningen af klitfredede arealer er dog endelig. Den centrale styrelse har kompetencen i første instans på få områder, bl.a. ophævelse og udvidelse af klitfredningen. Styrelsens afgørelser i første instans kan ligeledes påklages til Naturklagenævnet.

Miljø- og Energiministeriet ejer ca. 1/3 af de klitfredede arealer, og en del af de øvrige arealer ejes af andre statslige myndigheder. Administrationen af klit- og sandflugtsdæmpningsreglerne indgår på disse arealer som en del af den samlede drift af disse arealer.

Opgavens finansiering

Opgaverne finansieres gennem de respektive myndigheders ordinære budgetter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Statsskovdistrikterne afgør årligt ca. 60 sager pr. år, og ca. 25 pct. ankes.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Der er tale om en særdeles restriktiv administration, der kun undtagelsesvis tillades fraveget. Ordningen mødes derfor med utilfredshed hos de, der afskæres fra at udnytte deres ejendom efter eget ønske, men omvendt forventer alle - også sommerhusejerne - at klitområderne undergives særlig beskyttelse.

2.1.9. Beskyttelseslinier

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Administrationen af bestemmelserne om forbud mod tilstandændringer eller bebyggelse inden for en nærmere angivet afstand fra strande, søer og åer, skove, fortidsminder og kirker i det åbne land

har hjemmel i naturbeskyttelsesloven.

Formålet med administrationen er at begrænse bebyggelse eller andre landskabsændrende aktiviteter i zoner, som enten følger eller omgiver landskabelige elementer af særlig betydning, f.eks. kysterne. De første bestemmelser om bygge- og beskyttelseslinier blev vedtaget med naturfredningsloven i 1937, og disse er blevet revideret, og nye er kommet til ved senere revisioner af loven. Senest er der således ved ændring af lov om planlægning og lov om naturbeskyttelsesloven i 1994 (lov nr. 437 af 1. juni 1994) sket en udvidelse af strandbeskyttelses- og klitfredningslinien fra 100 m til 300 m.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Med naturbeskyttelsesloven i 1992 overførtes kompetencen fra fredningsnævnene til amterne, og til kommunerne for så vidt angår sø- og åbeskyttelseslinien og skovbyggelinien i byzone og sommerhusområder. Dette skete på baggrund af en række frikommuneforsøg og ud fra et ønske om at forenkle administrationen og indpasse den i en enklere myndighedsstruktur i lighed med administrationen af planloven og byggeloven.

Amternes og kommunernes afgørelser om dispensation kan påklages til Naturklagenævnet.

Skov- og Naturstyrelsen træffer afgørelse i sager om ændring/ophævelse af selve beskyttelseslinierne, typisk i forbindelse med lokalplanlægning. Disse afgørelser kan ikke ankes. De statslige opgaver består i øvrigt i rådgivnings- og vejledningsvirksomhed.

Opgavens finansiering

Finansiering sker gennem de respektive myndigheders ordinære budgetter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

I forbindelse med effektvurderingen af de nye reguleringer i naturbeskyttelsesloven har amterne og kommunerne besvaret en række spørgsmål bl.a. om antallet af sager om beskyttelseslinier. Det fremgår heraf, at amterne i en et-årig periode (1.8.95 - 31.7.96) i alt har behandlet 2.192 ansøgninger om dispensation fra beskyttelseslinier. Kommunerne, hvoraf kun 138 har indsendt oplysninger, opgiver at have behandlet i alt 172 sager om dispensation fra skovbyggelinie og sø- og åbeskyttelseslinie i byzone og sommerhusområder.

Der påklages i alt ca. 140 sager årligt til Naturklagenævnet.

2.1.10. Offentlige anlæg i det åbne land

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling samt organisatorisk tilrettelæggelse

Med hjemmel i naturbeskyttelsesloven er det i bekendtgørelsen (nr. 571 af 25. juni 1992) om godkendelse af offentlige vejanlæg og af ledningsanlæg m.v. i det åbne land fastsat, at placeringen og udformningen af anlæg skal godkendes af Skov- og Naturstyrelsen for såvidt angår hovedlandeveje, lufthøjspændingsanlæg på over 150 kW og rørledningsanlæg o.lign. over jorden. De øvrige offentlige anlæg godkendes af amterne.

Bestemmelsen kom ind i loven i 1969, og de første bekendtgørelser blev udstedt i begyndelsen af 1970'erne. Formålet med bestemmelsen er at sikre, at de nationale beskyttelseshensyn bliver

respekteret ved disse anlæg. Den nuværende godkendelsesordning er en videreførelse af den oprindelige bortset fra, at kompetencefordelingen mellem staten og amterne er justeret således, at også amtsveje og højspændingsanlæg til og med 150 kW nu godkendes af amterne i stedet for af staten.

Den nugældende bekendtgørelse har indbygget et system til at afklare uenighed mellem anlægsmyndighederne og de godkendende myndigheder. Hovedvejsforslag forelægges miljø- og energiministeren til afgørelse.

Opgavens finansiering

Finansiering sker gennem de respektive myndigheders ordinære budgetter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Skov- og Naturstyrelsen har meget få, men store sager.

2.1.11. Friluftsreklamer

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Forbudet mod opsætning af friluftsreklamer i det åbne land har hjemmel i naturbeskyttelsesloven, og er en videreførsel af bestemmelserne helt tilbage fra den første naturfredningslov i 1917.

Reglerne, som senest er justeret med naturbeskyttelsesloven fra 1992, har til formål at sikre, at det åbne land friholdes for reklameskilte. Der er tale om en indispensabel bestemmelse bortset fra idrætsreklamer.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Bestemmelsen administreres af amterne, primært som tilsynsmyndighed med forbudets overholdelse, men også for så vidt angår dispensation til opsætning af reklamer på idrætsanlæg.

Amternes afgørelser kan indbringes for Naturklagenævnet.

De statslige opgaver består i øvrigt i rådgivnings- og vejledningsvirksomhed.

Opgavens finansiering

Finansiering sker gennem de respektive myndigheders ordinære budgetter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Amterne har i perioden 1. juli 1995 - 31. juli 1996 rejst i alt 582 lovliggørelsessager vedrørende ulovligt opsatte reklameskilte.

Amterne har endvidere i denne periode behandlet 35 dispensationsansøgninger vedrørende reklamer på idrætsanlæg.

2.1.12. Naturfredninger

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Hjemlen til at foretage naturfredninger blev indført med den første naturfredningslov i 1917 og er videreført i naturbeskyttelsesloven i stort set uændret form.

Formålet er varigt at sikre væsentlige naturmæssige, landskabelige, kulturhistoriske og friluftsmæssige interesser, som ikke kan sikres gennem administrationen af anden lovgivning.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Fredningssager kan rejses af Skov- og Naturstyrelsen, amterne, kommunerne og Danmarks Naturfredningsforening. Ofte rejses sagerne af flere af disse i fællesskab.

Det er fortsat de særlige, domstolslignende fredningsnævn, med en dommer som formand, der træffer afgørelse om, hvorvidt og på hvilken måde et område skal sikres ved fredning samt om erstatningen herfor til lodsejerne. Der kan i den forbindelse bestemmes, at en fast ejendom eller en del af den skal afstås til det offentlige. Dette vil dog kun komme på tale, når en offentlig erhvervelse af ejendommen er nødvendig for at realisere fredningens formål, f.eks. i forbindelse med et større naturgenopretningsprojekt.

Antallet af fredningsnævn er med naturbeskyttelsesloven reduceret fra 27 til ét fredningsnævn i hvert amt. Fredningsnævnene har en dommer som formand og to medlemmer udpeget af henholdsvis amtet og den berørte kommune.

Fredningsnævnenes afgørelser om fredningsindholdet og erstatningen kan påklages til Naturklagenævnet, som endvidere skal behandle samtlige fredningssager, hvor den samlede erstatning overstiger 100.000 kr.

På tilsvarende måde som i fredningsnævnene sker der i Naturklagenævnet en afvejning af fredningens indhold i forhold til de økonomiske konsekvenser.

Det er endvidere fortsat den særlige landsdækkende taksationskommission efter naturbeskyttelsesloven, der er klageinstans for Naturklagenævnets afgørelser af erstatningsspørgsmål, herunder afgørelser af afståelsessummen ved ekspropriation.

Taksationskommissionen består af tre medlemmer, hvoraf to, deriblandt formanden, skal være landsdommer, beskikkes af miljø- og energiministeren, medens det tredje medlem vælges af det berørte amt.

Den særlige Taksationskommission efter naturbeskyttelsesloven sikrer, at der i klagesager foretages taksation af et organ, der er uafhængig af den myndighed, der gennemfører fredningen, samtidig med at der sikres en særlig fredningsekspertice og anvendelse af ensartede erstatsningsprincipper for hele landet.

Det er karakteristisk for de ovenfor nævnte besluttende myndigheder, at de er sammensat af jurister og folkevalgte.

Opgavens finansiering

Finansiering sker gennem de respektive myndigheders ordinære budgetter.

Erstatningsudgiften afholdes af staten med 3/4 og amterne med 1/4. Har en fredning særlig betydning for en kommune, kan nævnet beslutte, at kommunen afholder en del af - eller hele den statslige andel. Såfremt en fredning er af national betydning og medfører store udgifter, kan nævnet bestemme, at staten afholder 9/10 af erstatningen.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der er rejst i alt 48 fredningssager siden vedtagelsen af naturbeskyttelsesloven i 1992. Amterne har rejst eller er medsagsrejsere af 25 af disse sager, medens Skov- og Naturstyrelsen har rejst eller er medsagsrejser af 13 sager, hvilket også er tilfældet for kommunerne.

2.1.13. Offentlighedens adgang til naturen - friluftsliv

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Bredt set kan man sige, at myndighedsopgaverne knytter sig til lovadministration, forvaltning af offentligt ejede arealer, naturforbedringer der skaber rammer for friluftslivet, anlæg af naturcentre, naturskoler, stier, samt natur- og kulturformidling. Dette sker med udgangspunkt i naturbeskyttelsesloven og skovloven.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Skov- og Naturstyrelsen varetager de overordnede opgaver omkring friluftslivet i Danmark. Styrelsen har således følgende opgaver:

- Rådgivnings-, vejlednings- og informationsvirksomhed om friluftsspørgsmål overfor private og andre myndigheder
- Rådgivning om fortolkningen af reglerne og praksis om offentlighedens adgang til naturen
- Udarbejdelse af forslag til nye regler, bekendtgørelser o.lign. vedr. offentlighedens adgang til naturen
- Forvaltning af størstedelen af de offentligt ejede arealer, som danner grundlag for friluftslivet udenfor byerne
- Dækning af visse publikumsskader i forbindelse med offentlighedens færdsel i naturen
- Finansiering af statsansatte naturvejledere samt dele af den generelle uddannelse/efter-uddannelse af naturvejledere.

Amterne varetager administrationen af reglerne i naturbeskyttelseslovens kapitel 4 om offentlighedens adgang til naturen. I de tilfælde, hvor amterne træffer egentlige afgørelser, kan disse påklages til Naturklagenævnet.

Amterne indarbejder hensynet til friluftslivet og afvejer dette hensyn mod andre interesser i regionplanlægningen.

Amterne ejer kun få arealer af betydning for friluftslivet, primært længere rekreative stisystemer.

Indenfor hvert amt er der i medfør af naturbeskyttelsesloven nedsat et "grønt råd", bestående af repræsentanter for natur-, frilufts- og jordbrugsorganisationerne.

Kommunerne samarbejder om at etablere stier fra byerne til naturområderne. Kommunerne samarbejder i øvrigt bl.a. om at etablere naturskoler. Skoler, der drives af kommunerne, etableres ofte i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen på styrelsens arealer.

Opgavens finansiering

Finansiering sker gennem de respektive myndigheders ordinære budgetter.

2.2. Naturforvaltnings- og naturovervågningsområdet

2.2.1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

Naturforvaltningsloven fra 1989 indførte et aktivt virkemiddel på natur-, skov- og friluftsområderne; nemlig naturgenopretning. Loven var en fortsættelse af lov 230/1972 om erhvervelse af fast ejendom til friluftsformål. Baggrunden for lovinitiativet var bl.a. Miljøministeriets "grønne" strategi, den daværende regerings redegørelse om skovpolitikken og dens redegørelse om de marginale jorder. Naturforvaltningslovens bestemmelser blev i 1992 videreført i naturbeskyttelseslovens kapitel 8 om naturforvaltning.

Naturbeskyttelsesloven fra 1992 introducererede en naturovervågningspligt for miljøministeren og andre berørte offentlige myndigheder og institutioner. Dette skete bl.a. på baggrund af miljøministerens redegørelse til Folketingets miljø- og planlægningsudvalg om naturbeskyttelse og friluftsliv, af 2. marts 1987.

I redegørelsen fremhæves det, at en bedre naturovervågning er et afgørende grundlag for en effektiv naturpolitik. Det blev også betonet, at det er nødvendigt at sikre en regelmæssig indsamling og analyse af oplysninger, der kan belyse naturens tilstand og udvikling. Hermed søges der tilvejebragt et bedre grundlag for såvel forberedelse og opfølgning af lovgivning og de generelle administrative forskrifter samt til brug for konkrete beslutninger om naturforvaltning. Altsammen for at sikre varetagelsen af de brede naturhensyn, der ligger bag loven.

2.2.2. Naturforvaltning

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

I naturbeskyttelseslovens kapitel 8 fastlægges rammerne for anvendelsen af de årlige finanslovsbevillinger til naturforvaltning. Kapitel 8 giver hjemmel til ejendomserhvervelser, lån og tilskud til naturforvaltningsformål samt til pålæg af forkøbsret og ekspropriation, dog kan ekspropriation ikke anvendes til statslig skovrejsning. Ekspropriation kan ske efter reglerne om naturfredning. Denne forkøbsret og ekspropriation er endnu ikke blevet anvendt.

Formålet med naturforvaltningen er at genskabe naturområder for at forbedre den biologiske mangfoldighed, at bidrage til fordoblingen af landets skovareal inden for 80 til 100 år, at skabe bedre vilkår for friluftslivet samt at beskytte kulturmiljøet i det åbne land.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Den statslige naturforvaltning og de statslige projekter er overvejende karakteriseret ved:

- at bidrage til opfyldelsen af nationale og internationale natur-, kultur-, frilufts- og skovpolitiske målsætninger og forpligtelser,
- at der gennemføres større naturgenopretnings- og friluftsprojekter samt statslige skovrejsningsprojekter,
- at de tilgodeser særlige geografiske, økologiske og friluftsmæssige forhold, der er af national og/eller international naturforvaltningsmæssig betydning, og
- at de kan overskride amtsgrænser.

Skov- og Naturstyrelsen har således ansvaret for statslig erhvervelse og forvaltning af arealer til naturgenopretnings-, skovrejsnings- og friluftsmæssige formål. Den centrale opgavevaretagelse

sikrer, at styrelsen råder over en betydelig faglig ekspertise vedrørende projektstyring og prioritering i relation til de statslige forpligtigelser. Endvidere sikrer styrelsens 25 statsskovdistrikter - ved forberedelsen og gennemførelsen af projekterne - det lokale kendskab og kontaktfladerne til lokalbefolkningen. Herudover sikres identifikationen af potentielle projekter, samarbejdet med berørte lodsejere baseret på frivillighed, kendskab og kontakt til de decentrale myndigheders planlægning og administration og den praktiske forvaltning af aktiviteterne.

Naturforvaltningsudvalget, der består af et udsnit af kommunale myndigheder, interesseorganisationer, relevante ministerier m.v., er med til at fastlægge de generelle retningslinier for administrationen af naturforvaltningsmidlerne. Udvalget rådgiver endvidere om fordelingen af bevillingerne på lovens anvendelseskategorier. Naturforvaltningsudvalget skal også afgive udtalelse om projekter på over 3 mill. kr., eller som er af principiel betydning.

Retningslinier og kriterier for prioritering og bevilling af naturforvaltningsprojekter er fastlagt i Skov- og Naturstyrelsens vejledning "Prioritering og behandling af Naturforvaltningsprojekter". Vejledningen er under revision.

Den statslige bevilling til naturforvaltning bruges til at købe fast ejendom og til at betale drifts- og anlægsudgifter ved at genetablere naturområder, statslig skovrejsning og friluftslivet. Ejendomserhvervelser eller salg på over 10 mill. kr. skal forelægges Folketingets Finansudvalg til godkendelse. Der kan af den statslige pulje endvidere ydes tilskud til konkrete natur- og friluftsprojekter i kommuner, amter og til private.

Amterne bruger naturforvaltningsmidlerne til mindre naturprojekter, naturpleje og friluftsprojekter på privatejede arealer mv. inden for rammerne af formålsbeskrivelsen i naturbeskyttelseslovens kapitel 8 og Skov- og Naturstyrelsens vejledning om kriterier for projekterne.

Kommunerne har ingen direkte opgaver i medfør af naturbeskyttelseslovens kapitel 8. Enkelte store kommuner har iværksat naturforvaltningsprojekter, og der kan af de statslige midler ydes lån og tilskud til konkrete kommunale naturgenopretnings- og friluftsprojekter.

Opgavens finansiering

På de årlige finanslove afsættes en samlet ramme til:

1. de naturforvaltningsformål, der administreres af Skov- og Naturstyrelsen, som er varierende fra år til år, og
1. et fast bloktilskud til amterne.

Over naturforvaltningsmidlerne finansieres endvidere friluftsaktiviteter, der giver befolkningen større udbytte af at færdes i naturen samt vejlederordningen, hvor Skov- og Naturstyrelsen varetager den landsdækkende, uddannelsesvirksomhed og endelig finansieres statsskovdistrikternes naturvejledere, mens amterne finansierer sine vejledere.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Staten har i perioden 1989 - 96 købt 6.634 ha til naturformål, især til retablering af søer, åer, moser og enge. Det skønnes, at staten og amterne tilsammen har plejet eller genskabt over 15.250 ha eng, strandeng, hede og overdrev, genskabt 2.260 ha. søer og genskabt, plejet eller etableret 1.900 vandhuller.

Til statslig skovrejsning er der erhvervet 5.459 ha. Ca. 75 pct. af arealerne er beplantet, og de resterende ca. 25 pct. bevares åbne til enge, moser, søer og vandløb. Træartsfordelingen er ca. 65 pct. løvtræ og 35 pct. nåletræ.

Forbedringer af friluftslivets muligheder er en integreret del af natur- og skovprojekterne. I tillæg hertil er der erhvervet godt 450 ha med det formål at etablere støttepunkter for friluftslivet med information, stisystemer, naturskoler m.v.

Koordinationsmekanismer

I henhold til naturbeskyttelsesloven er der som aftalt ovenfor nedsat et Naturforvaltningsudvalg, som består af et bredt udsnit af kommunale myndigheder, interesseorganisationer, relevante ministerier m.v., der repræsenterer brugerinteresserne. Udvalget har til opgave at rådgive Skov- og Naturstyrelsen i sager af større betydning.

Ved gennemførelsen af konkrete projekter inddrages endvidere amter og kommuner, lokale foreninger og organisationer, lodsejere, jordbrugskommissioner, andre myndigheder m.v.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Miljø- og Energiministeriet lod i 1994 foretage en interessentanalyse af naturforvaltningsområdet. Konsulentfirmaet vurderede:

- at "naturforvaltningsadministrationen har været kendetegnet ved en fleksibel og og pragmatisk strategi",
- at "den valgte fremgangsmåde er i klar overensstemmelse med lovens intentioner",
- at "den store positivitet og tilfredshed ....for en stor dels vedkommende har sin rod i den valgte fremgangsmåde".

2.2.3. Naturovervågning

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Med hjemmel i naturbeskyttelsesloven har miljø- og energiministeren ansvaret for at overvåge naturens tilstand i Danmark. Denne opgave er delegeret til Skov- og Naturstyrelsen. Lovens formål er at medvirke til at værne landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Skov- og Naturstyrelsen har ansvaret for at overvåge naturens tilstand, således at styrelsen løbende kan følge og rapportere om tilstande og tendenser i det danske plante- og dyreliv og de forskellige naturtyper for hele landet samt i dets forskellige dele. Som et særligt felt kan i denne sammenhæng fremhæves den løbende overvågning af tilstandene i de særligt udpegede nationalt og internationalt betydningsfulde naturområder her i landet, som Danmark ifølge internationale konventioner er forpligtet til at foretage.

Skov- og Naturstyrelsen og Miljøstyrelsen er i færd med at opgøre det statslige behov for overvågning af natur og miljø som følge af nationale og internationale forpligtelser. Opgørelsen vil være udgangspunkt for et landsdækkende, nationalt natur- og miljøovervågningsprogram. Danmarks Miljøundersøgelser (DMU), Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse (GEUS) og Forskningscentret for Skov & Landskab (FSL) medvirker til at dimensionere programmet. Det foreslås i den forbindelse, at programmets undersøgelsesdel forestås af amterne eller af DMU, GEUS, FSL for de områder, hvor amterne ikke har den fornødne ekspertise.

Skov- og Naturstyrelsen har hidtil i samarbejde med DMU gennemført et foreløbigt program for naturovervågning i Danmark.

Overvågningsforpligtelsen i naturbeskyttelsesloven af 1992 er ikke udmøntet i relation til amterne. Amterne har imidlertid i egen interesse overvåget en række naturtyper og arter for at effektivisere deres naturforvaltning.

Opgavens finansiering

Finansiering sker gennem Skov- og Naturstyrelsens ordinære budgetter.

2.2.4. Opgaver der løses af selskaber eller private organisationer

Der er i medfør af naturbeskyttelseslovens kapitel 8 mulighed for at yde lån og tilskud til almennyttige foreninger, stiftelser, institutioner samt private ejendomsejere til bevaring, pleje og genopretning af naturområder samt til forbedring af mulighederne for friluftslivet. Lån og tilskud af denne karakter må ikke anvendes til skovrejsning og til erhvervelse af fast ejendom.

Mange foreninger, institutioner og ejere af fast ejendom har deltaget i naturforvaltningsprojekter. De pågældende har dog sjældent det direkte budget- og projektansvar. For at sikre en enkel og smidig administration og et effektivt tilsyn har private overvejende medvirket som entreprenører på projekterne.

Endelig skal det for så vidt angår naturovervågning nævnes, at den i et vist omfang sker på frivillig basis i Dansk Ornitologisk Forening og Dansk Botanisk Forening m.fl.

2.3. Skov-, jagt- og vildtforvaltning

2.3.1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

I 1996 vedtoges en ændring af skovloven (lov nr. 392 af 22 maj 1996), som trådte i kraft 1. januar 1997.

Skovloven bygger på lovgivning, der har rødder fra før skovforordningen af 1805, og udviklingen går i retning af, at skovdyrkningen i højere grad skal tilgodese natur, kulturmiljø og friluftslivet. Endvidere er en række tilskudsbestemmelser vedrørende de private skove overført fra Landbrugs- og Fiskeriministeriet til Miljø- og Energiministeriet i 1994, således at Skov- og Naturstyrelsen i dag administrerer samtlige tilskud til det private skovbrug.

Baggrunden for lovændringen i 1996 skal dels ses i lyset af den internationale udvikling på skovområdet siden den seneste ændring af skovloven fra 1989, og dels i sammenhæng med, at skovadministrationen blev samlet i Miljø- og Energiministeriet ved overførsel af administrationen vedrørende de private skove fra Landbrugs- og Fiskeriministeriet, der fandt sted ved kongelig resolution af 18. oktober 1994. Med lovændringen i 1996 blev mål og midler samlet i skovloven, og behandlingen af klagesager blev ud fra et gennemsigtighedsprincip overført til Naturklagenævnet.

Følgende internationale konventioner m.v., har særlig betydning for skovområdet:

- Rådets forordning om beskyttelse af skove i fællesskabet mod luftforurening og skovbrand (EØF) nr. 3528/86 med senere ændringer, Rådets forordning om beskyttelse af skovene i fællesskabet mod brande (EØF) 2158/92 med senere ændringer samt Rådets forordning om en fællesskabsordning med støtte til skovbrugsforanstaltninger i landbruget (EØF) nr. 2080/92. Disse forordninger retter sig kun i meget beskedent omfang mod statsskov, men derimod i væsentlig grad mod privat skov, træindustri etc.

- FN's regeringskonference fra 1992, herunder "Skoverklæringen", konventionen om biologisk mangfoldighed, klimakonventionen og Agenda 21, kap. 11.
- Helsinki-skovresolutionerne fra den europæiske skovbrugsministerkonference i 1993 om en europæisk implementering af Rio-konventionerne på skovområdet.
- Anbefalinger fra Intergovernment Panel on Forest, godkendt af FN's ekstraordinære generalforsamling (UNGASS), juni 1997.

Resultaterne fra FN's Rio-konference i 1992 har desuden ligget til grund for Miljøministeriets betænkning nr. 1267 om strategi for bæredygtig skovdrift, hvor miljøministeren, landbrugsministeren og udenrigsministeren samtidig afgav en redegørelse til Folketinget om en samlet dansk skovpolitik.

I dag er det således grundlæggende i skovloven, at skovdriften gennemføres efter principperne for god og flersidig skovdrift, således at der lægges vægt på at sikre, at skovene dyrkes med henblik på både at forøge og forbedre træproduktionen og varetage landskabelige, naturhistoriske, kulturhistoriske og miljøbeskyttende hensyn samt hensyn til friluftslivet ud fra helhedshensyn.

Det er væsentligt for opfyldelsen af skovlovens målsætning, at både private og offentlige skovbrugere har mulighed for at få velegnede skovplanter og -frø. Planteavlsstationen under Skov- og Naturstyrelsen har som hovedopgave at varetage dette gennem sikring af det genetiske grundlag samt udvikling af og forsyning med genetisk velegnet frø- og plantemateriale.

I sin egenskab af skovminister skal miljø- og energiministeren også repræsentere dansk skovbrugserhverv. Heraf følger en række opgaver for Skov- og Naturstyrelsen i forbindelse med koordinering i bl.a. nordisk sammenhæng og i EU i forhold til globale skovprocesser - for tiden i "Det Internationale Skovpanel".

Amter og kommuner har ikke opgaver i forbindelse med administration af skovloven. De statslige myndigheder, der har opgaver i forbindelse med administration af skovloven, er Skov- og Naturstyrelsen, herunder de 25 stedlige statsskovdistrikter og Naturklagenævnet (fra 1. januar 1997).

For så vidt angår jagt- og vildtforvaltningen blev der i 1982 vedtaget en lovændring, der medførte en øget beskyttelse af de vildtlevende pattedyr og fugle. Lovændringen gennemførtes primært for at implementere Rådets direktiv af 2. april 1979 om beskyttelse af vilde fugle (79/409/EØF). I 1993 gennemførtes en ny jagt- og vildtforvaltningslov, som i vid udstrækning baserede sig på en indstilling af 1. oktober 1991 fra Vildtforvaltningsrådet, der er et rådgivende organ nedsat med hjemmel i loven og med repræsentanter for en række interesseorganisationer.

2.3.2. Administration af skovloven, herunder tilsyn med andre offentlige skove og privatejede skove

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Administrationen af skovloven er en myndighedsopgave, som løses af Skov- og Naturstyrelsen. Loven stiller krav til den konkrete arealanvendelse, herunder:

- forbud mod byggeri, anlæg eller terrænændringer, der ikke er nødvendige for skovdriften
- forbud mod udstykning o.l. af sammenhængende fredskovsstrækninger, og
- krav til driften af arealerne (god og flersidig skovdrift).

Skovlovens formål er at sikre en dansk træproduktion under samtidig varetagelse af landskabelige, naturhistoriske, kulturhistoriske og miljøbeskyttende hensyn samt hensyn til friluftslivet. Lovens hovedelement er "fredskovspligt", som medfører en permanent reservation af nærmere bestemte arealer til skovbrugsformål. Efter loven kan der lægges fredskovspligt på nye arealer, f.eks. i forbindelse med skovrejsning, eller som erstatningsskov, når fredskovspligt undtagelsesvis tillades ophævet, f.eks. hvor vejanlæg og lignende kun kan gennemføres ved inddragelse af fredskov. Når

fredskovspligt ophæves, stilles som vilkår, at der etableres skov på et andet, noget større, areal.

Med henvisning til forordningen (EØF) 3528/86 om beskyttelse af skovene i Fællesskabet mod luftforurening og Danmarks tiltrædelse af de 4 Helsinki-resolutioner vedr. skove, har Danmark desuden en række forpligtelser vedr. skove i lighed med bestemmelserne i naturbeskyttelsesloven. Disse bestemmelser er indført i skovloven fra 1996. Skov- og Naturstyrelsen er således ansvarlig for den nationale overvågning af skovene, som gennemføres i samarbejde med ministeriets sektorforskningsinstitutioner.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Skov- og Naturstyrelsen har til opgave at administrere skovlovens bestemmelser, herunder undtagelser og muligheder for dispensation fra lovens generelle krav om, at fredskovspligtige arealer skal være bevokset med træer, der danner, eller som inden for et rimeligt tidsrum vil danne, sluttet skov af højstammede træer. Administrationen varetages af statsskovdistrikterne, hvis afgørelser kan påklages til Naturklagenævnet.

Skov- og Naturstyrelsen driver også statsskovene. I overensstemmelse med skovloven skal de ikke-produktionsmæssige hensyn tillægges særlig vægt i offentlige skove, ligesom der skal lægges særlig vægt på forsknings- og forsøgsvirksomhed, se endvidere afsnit 2.3.4. Styrelsen har også ansvaret for etableringen af nye statsskove. Hvad angår private skove og andre offentlige skove end statsskovene, fører statsskovdistrikterne tilsynet med, at skovloven overholdes.

Ejere og brugere af fredskovspligtige arealer kan klage til Skov- og Naturstyrelsen over statsskovdistrikternes afgørelser vedrørende deres arealer. Det anslås, at antallet af klager udgør mindre end 10 pct. Efter 1. januar 1997 skal sagerne påklages til Naturklagenævnet. Samtidig er kredsen af klageberettigede vedrørende afgørelser om ophævelse, pålæggelse af fredskovspligt, byggeri i fredskov o.lign. udvidet til at omfatte Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet. Om dette vil føre til et større antal klagesager er uvist.

Den, som en afgørelse retter sig imod, samt den, der i øvrigt har en individuel, væsentlig interesse i sagen, kan klage over statsskovdistriktets afgørelse efter skovloven. Før 1. januar 1997 var Skov- og Naturstyrelsen klagemyndighed.

Efter 1. januar 1997 er Naturklagenævnet klagemyndighed vedrørende afgørelser om pålæggelse og ophævelse af fredskovspligt, byggeri i fredskov, dispensation fra reglerne om god og flersidig skovdrift samt påbud om berigtigelse af overtrædelser efter loven eller af regler, der er udstedt efter loven. Samtidig er kredsen af klageberettigede udvidet, Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet er tillagt klageberettigelse ved afgørelser om ophævelse og pålæggelse af fredskovspligt samt om byggeri, anlæg eller terrænændringer på fredskovspligtigt areal.

Opgavens finansiering

Den statslige skov- og lovadminstrationen i forhold til andre offentlige og de private skove finansieres via finansloven.

For at understøtte skovlovens formål indeholder skovloven mulighed for, at miljø- og energiministeren kan give tilskud til:

- God og flersidig skovdrift
- Permanent udlæg af skovarealer som urørt skov
- Tilplantning m.v. af landbrugsarealer
- Udvikling af produkter fra skovbruget og træindustrien
- Konsulentvirksomhed i skovbruget

EU yder delvis refusion for udgifterne til en del af de ovennævnte tilskud.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Statsskovdistrikterne fører tilsyn med, at skovloven overholdes i de private skove og andre offentlige skove end statsskovene. Der gennemføres årligt 5-8.000 tilsynsbesøg på ca. 331.300 ha skov.

Egentlige afgørelse (tilladelse, påbud, afslag) træffer distrikterne i ca. 500 sager. Administration af tilskud til skovrejsning, løvskov, skovforbedring og skovpleje omfatter årligt ca. 1.700-2.100 ansøgninger.

Det anslås, at der siden 1989 er klaget over mindre end 10 pct. af distrikternes afgørelser.

Koordinationsmekanismer

Den overordnede koordinering af natur-, kultur-, landskabs- og friluftsinteresser med træproduktion og de tilsvarende interesser i skovene sker i Skov- og Naturstyrelsen. Statsskovdistrikterne har lokalt samarbejde med amter og kommuner.

2.3.3. EU

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling samt organisatoriske tilrettelæggelse

Skov- og Naturstyrelsen har i henhold til Rådets forordning (EØF) nr. 3528/86 af 17. november 1986 om beskyttelse af skovene mod luftforurening en forpligtelse til at overvåge skovenes sundhedstilstand i Danmark efter nærmere fastsatte retningslinier. Forordningen er senere blevet suppleret og ændret ved en række forordninger om samme emne.

Overvågningen omhandler en række obligatoriske parametre, der måles med faste intervaller:

- Visuel bedømmelse af nåle/bladtab på 25 lokaliteter fordelt over landet, i alt 1272 træer. Desuden er der gennemført en obligatorisk måling af jordbundstilstanden på hver lokalitet.
- Visuel bedømmelse af nåle/bladtab m.v. samt måling af jordbundstilstand, deposition m.v. på 16 lokaliter fordelt over landet.

Opgavens finansiering

I medfør af det danske skovprogram, der er godkendt af Kommissionen i henhold til bestemmelserne i Rådets forordning (EØF) 2080/92, kan Danmark opnå medfinansiering af en række aktiviteter inden for skovbrugssektoren. Medfinansieringen modtages, når udgifterne er afholdt. EU-direktoratet er koordinerende myndighed for EU-administrationen. Fra oktober 1996 er Skov- og Naturstyrelsen kontoansvarlig for Danmarks forbrug på EU kontoen for skovbrugsforanstaltninger, og har overtaget ansvaret for at koordinere udarbejdelsen af et nyt skovprogram, der skal gælde fra 15. oktober 1997.

Medfinansieringen omfatter tilskud til private til skovtilplantning, læplantning, og til etablering af løvtræbevoksninger i fredskove, og tilskud til offentlig skovrejsning udført af staten, amter, kommuner og meninghedsråd.

2.3.4. Drift af statsskovene

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Efter skovloven er skove, der tilhører staten, kommunerne eller folkekirken med ganske få undtagelser (arealer, der midlertidigt indgår i jordfordeling eller lignende), fredskovspligtige. Statsskovene skal således opfylde bl.a. lovens regler om god og flersidig skovdrift ud fra en helhedsbetragtning. Hertil kommer, at der i følge loven skal lægges særlig vægt på landskabelige, naturhistoriske, kulturhistoriske og miljøbeskyttende hensyn samt hensyn til friluftslivet. Ligesom der skal lægges vægt på udviklingsopgaver og forsøgsvirksomhed.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Styrelsen tager vare på forholdet til skovloven gennem udarbejdelse af 15-årige driftsplaner. Af driftsplanerne fremgår den langsigtede arealdisponering, inden for hvilken statsskovdistrikternes dispositioner skal ligge.

Skov- og Naturstyrelsen skal endvidere tage stilling til såkaldte planændringer. Det sker i de situationer, hvor et skovdistrikt finder det nødvendigt at gennemføre foranstaltninger, der ikke svarer til driftsplanen, f.eks. hvis træarten ved nykultur ønskes ændret, eller at et areal ønskes overført til andet brug end angivet i driftsplanen, f.eks. til produktiv skov.

Planlægningen af skovdriften i statsskovene gennemføres som nævnt i Skov- og Naturstyrelsen via de 15-årige driftsplaner. Kort fortalt består driftsplanlægningen i at udarbejde de detaljerede skovkort, at beskrive de enkelte bevoksninger skovbrugsfagligt, biologisk og på anden vis at formulere en målsætning, der afspejler skovlovens og statsskovbrugets flersidige formål, og at udmønte og fordele de nødvendige driftsdispositioner nogenlunde ligeligt over 15-års-perioder.

I forbindelse med driftsplanlægningen inddrages en række såkaldte bidragydere, som består af repræsentanter for Friluftsrådet, Naturfredningsforeningen, amter og kommuner. Dette sker på det tidspunkt, hvor der ligger et tidssvarende og opdateret planudspil med kort, registreringer og styrelsens forslag til konklusion. På et senere tidspunkt gennemføres offentlige møder om planudspillene, hvor ikke blot bidragyderne deltager, idet disse møder er åbne for alle.

Opgavens finansiering

Finansiering sker gennem Skov- og Naturstyrelsens ordinære budgetter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Statsskovbruget omfattede i alt pr. 1. januar 1997 184.790 ha, hvoraf de 107.607 ha er produktiv skov. De væsentligste arealer, der ikke er produktiv skov, udgøres af hede og søer.

Arealerne, der administreres af 25 lokale statsskovdistrikter, er fordelt over alle landets amter, dog med væsentlige forskelle i udbredelsesgrad.

Koordinationsmekanismer

For at styrke dialogen mellem statsskovdistrikterne og omverdenen om den løbende drift af arealerne er der tillige nedsat et antal brugerråd. Afhængig af distriktets udstrækning m.v. er der pr. distrikt nedsat mellem 1 og 4 brugerråd.

I brugerrådene har repræsentanter for henholdsvis et amt og en kommune, inden for det geografiske område, som statsskovdistriktet dækker, faste pladser. Det samme gælder for repræsentanter fra hhv. Danmarks Idræts-Forbund, Friluftsrådet og Danmarks Naturfredningsforening. Der kan endvidere være en række andre interessegrupper, brugere og personligt indvalgte medlemmer. Et brugerråd kan således bestå af en endog meget stor og bred kreds af personer.

Det er op til det enkelte brugerråd at finde den form og det indhold arbejdet skal have. Statsskovdistriktet varetager "sekretariatsfunktionen" for brugerrådet.

2.3.5. Handel med produkter fra statsskovene

Lovgrundlag, formål, indhold, udvikling og organisatorisk tilrettelæggelse

Med hjemmel i skovloven producerer og afsætter Skov- og Naturstyrelsen en række produkter fra såvel skovbrug som den øvrige drift, f.eks. landbrug.

Generelt er de 25 statsskovdistrikter bemyndiget til at afsætte produkterne bedst muligt på sædvanlige markedsvilkår. Skov- og Naturstyrelsen varetager dog afsætningen til enkelte større kunder, ligesom styrelsen forestår alle eksportsalg. Styrelsen fastsætter endvidere de vejledende priser for salg af statsskovbrugets produkter med udgangspunkt i markedssituationen.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Hovedtallene for 1996 er:

Hugst
Løv: 132.844 KFM (kubikmeter fastmasse)
Nål: 370.425 KFM (kubikmeter fastmasse)

Salg
Løv: 65,8 mill. DKR
Nål: 94,5 mill. DKR

Pyntegrønt
/juletræer 20,8 mill. DKR

2.3.6. Produktionsafgifter på juletræer og pyntegrønt

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Skovloven indeholder efter 1. januar 1997 hjemmel til at indføre produktionsafgifter på juletræer og pyntegrønt.

Bestemmelserne indebærer, at producenter af juletræer og pyntegrønt kan pålægges produktionsafgifter af sådanne afgrøder, som dyrkes her i landet.

Efter loven opsamles produktionsafgifterne i en fond, og provenuet af afgifterne skal anvendes til anvendelse af afsætningsfremme, forskning og forsøg, produktudvikling, rådgivning og

uddannelse m.v. - især til omlægning til mere miljøvenlige produkter - inden for juletræs- og pyntegrøntsektoren.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Produktionsafgiftsfonden er etableret ved bekendtgørelse (nr. 345 af 16. maj 1997) om produktionsafgift på juletræer og pyntegrønt, og fondsbestyrelsen er udpeget og er i funktion. Skov- og Naturstyrelsen fører tilsyn med fonden.

Opgavens finansiering

Midlerne hentes via produktionsafgifterne. Endvidere indgår der offentlige midler i fonden.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der er pr. 1. august 1997 indberettet ca. 26.000 ha med juletræer og pyntegrønt, der vil danne grundlag for afgiftsindbetalingen til fonden.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Det er brancheorganisationen, som har ønsket produktionsafgift på juletræer og pyntegrønt indført med henblik på en sikring af de fremtidige afsætningsmuligheder. Udformningen af ordningen sker i samarbejde med brancheorganisationen.

2.3.7. Skovbrugskonsulentvirksomhed

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Indtil 1. januar 1997 blev dette område reguleret af lov nr. 274 af 2. maj 1990 om tilskud til statsskovbrugets konsulentvirksomhed (konsulentloven). Lovens formål var at forbedre skovenes træproduktion og miljømæssige værdier, og hovedsigtet med loven var at tilgodese private ejere af mindre skovbrugsejendomme.

Med ændringen af skovloven pr. 1. januar 1997 er konsulentloven blevet ophævet. Hjemlen til at udbetale tilskud er blevet indarbejdet i skovloven. En bekendtgørelse i henhold til skovloven om konsulentvirksomhed i skovbruget er under notifikation i EU. Det forventes, at bekendtgørelsen kan træde i kræft 1. januar 1998. Indtil da er de regler, der er udstedt i henhold til konsulentloven fortsat i kraft.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Reglerne udstedt i henhold til konsulentloven administreres af Skov- og Naturstyrelsen. Hedeselskabet og Skovdyrkerforeningerne er godkendt efter konsulentloven til at udføre tilskudsberettiget skovbrugsfaglig virksomhed og modtage tilskud i den forbindelse. Konsulentorganisationernes rådgivningsvirksomhed skal supplere og understøtte Skov- og Naturstyrelsens generelle vejlednings- og informationsvirksomhed om skove og skovbrugserhvervet.

Efter den ny bekendtgørelse vil der blive stillet visse krav til den skovbrugsfaglige virksomhed, der kan udløse tilskud, ligesom betingelserne for at kunne blive godkendt som tilskudsberettiget organisation er blevet taget op til revision.

Opgavens finansiering

Den enkelte skovejer betaler selv anvendelsen af en skovbrugskonsulent, hvad enten der er tale om, at konsulenten rådgiver skovejeren eller udfører skoventreprenørarbejde i en privat skov. Når skovbrugskonsulenten udfører tilskudsberettiget skovbrugsfaglig rådgivning reduceres skovejerens udgift, idet Skov- og Naturstyrelsen betaler den tilskudsberettigede sammenslutning eller organisation en del af det beløb, som rådgivningen koster.

Tilskuddene betales til den tilskudsberettigede sammenslutning eller organisation via finansloven.

Koordinationsmekanismer

Skov- og Naturstyrelsen søger ved løbende orientering af og møder med de skovbrugskonsulenter, der er ansat ved de tilskudsberettigede sammenslutninger/organisationer at sikre, at rådgivningen sker i overensstemmelse med skovlovens formål og kravene til god og flersidig skovdrift.

2.3.8. Konsulenternes medvirken ved tilskud til skovbrugsforanstaltninger.

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Skov- og Naturstyrelsen har siden efteråret 1994 administreret samtlige tilskudsordninger på skovområdet. Efter de hidtil gældende regler om tilskud til skovrejsning og skovforbedring var det et krav for at opnå tilskud, at skovejernes ansøgning var udarbejdet under medvirken af en skovbrugsfaglig konsulent. (Det fremgår af Miljø- og Energiministeriets bekendtgørelse nr. 580 af 30. juni 1995, i medfør af lov om støtte til jordbrugets strukturudvikling og til økologisk jordbrug mv., jf. lovbekendtgørelse nr. 274 af 11. april 1994, som er ændret ved lov nr. 1105 af 21. december 1994.)

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Bestemmelserne om tilskud til skovrejsning er nu afløst af Miljø- og Energiministeriets bekendtgørelse nr. 80 af 30. januar 1997 om tilskud til privat skovrejsning (anlæg af skov og pleje heraf samt kompensation for tabt indkomst som følge af anlæg af skov). Herefter er det ikke længere noget krav, at ansøgninger skal være udarbejdet under medvirken af en skovbrugsfaglig konsulent.

De nugældende bestemmelser om tilskud til skovforbedring vil blive ophævet. En bekendtgørelse i medfør af skovlovens § 19, stk. 2 om tilskud til fremme af god og flersidig skovdrift i eksisterende skove vil indeholde elementer fra skovforbedringsordningen. Udkast til bekendtgørelse er for tiden under notifikation i EU. Der satses på, at bekendtgørelsen kan træde i kraft primo 1998. Heller ikke efter disse bestemmelser vil der blive noget krav om, at ansøgninger skal være udarbejdet under medvirken af en skovbrugsfaglig konsulent.

Opgavens finansiering

Den enkelte private skovejer betaler selv anvendelsen af en skovbrugskonsulent ved udfærdigelse af ansøgninger om tilskud efter skovloven. Skovejeren kan i den forbindelse vælge at benytte en konsulent fra en af de godkendte organisationer. I så fald reduceres skovejerens udgift med det tilskudsbeløb, som konsulentorganisationen kan få fra Skov- og Naturstyrelsen til opgaver af denne art.

Koordinationsmekanismer

Skov- og Naturstyrelsen har tidtil ved løbende orientering af de sagkyndige skovbrugskonsulenter, herunder ved at afholde fælles møder, søgt at sikre, at konsulenternes rådgivning sker i overensstemmelse med skovlovens formål og kravene til god og flersidig skovdrift. Dette samarbejde vil fortsætte efter de nye regler er trådt i kraft.

2.3.9. Skovskoledriften

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Skovskolen forestår uddannelse af skov- og landskabsingeniører og skovarbejdere i henhold til lov nr. 393 af 22. maj 1996 om Skovskolen. Erhvervsuddannelsen, for det der i fagkredse betegnes "EUD-skovbrugere", varetages af Skovskolen for Undervisningsministeriet.

Arbejdsmarkedsuddannelse udbydes for skovarbejdere i henhold til loven om arbejdsmarkedsuddannelser, jf. lov nr. 430 af 30. juni 1993 med senere ændringer.

I tilknytning hertil udføres kursusvirksomhed, specialopgaver, konsulentvirksomhed for skovbrugserhvervet som indtægtsdækket virksomhed samt udviklingsopgaver som anden tilskudsfinansieret virksomhed.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Skovskolen er pr. 13. oktober 1994 henlagt under Skov- og Naturstyrelsen.

Skovskolen ledes af en bestyrelse og en forstander i henhold til bekendtgørelse nr. 456 af 10. juni 1996 om styrelsen af Skovskolen.

Opgavens finansiering

Finansiering sker gennem en selvstændig konto på finansloven.

2.3.10. Produktudviklingsordningen

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Reglerne for produktudviklingsordningen fremgår af lovbekendtgørelse (nr. 617 af 18. juli 1995) om tilskud til produktudvikling af jordbrugs-, skovbrugs- og fiskeriprodukter m.m. De nærmere regler fremgår endvidere af bekendtgørelse nr. 741 af 16. august 1994.

Skovloven indeholder efter 1. januar 1997 bestemmelser om tilskud til produktudviklingsordningen i skovbruget og træindustrien. De nuværende regler vil i efteråret 1997 afløses af en bekendtgørelse med hjemmel i skovloven.

Det overordnede mål med produktudviklingsordningen er at styrke konkurrenceevnen og mindske konjukturfølsomheden for skovbruget og træindustrien med henblik på en god ressourceudnyttelse af det miljøvenlige råstoftræ. Selvom konjunkturerne siden etableringen af ordningen er blevet bedre, så består problemerne fortsat. Relativt små nedgange i konjunkturerne forplanter sig med hurtigt til træindustrien og dermed også til skovbruget.

Der er mulighed for at yde tilskud til udviklingsprojekter på to områder:

- Produktudvikling i det primære skovbrug
- Produktudvikling i forarbejdning og forædling af træprodukter og træbaserede produkter

Begrebet produktudvikling defineres i denne sammenhæng meget bredt, og omfatter mange forskellige udviklingsaktiviter, som kan forventes at bidrage til en styrkelse af skovbruget og træindustrien på virksomheds- eller brancheniveau. I overensstemmelse hermed henvender produktudviklingsordningen sig til mange forskellige målgrupper.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Ordningen administreres af Skov- og Naturstyrelsen. Der er nedsat et Bevillingsudvalg for Skovbruget og Træindustrien. Bevillingsudvalget træffer beslutning om tilskud til projekter inden for træindustrien og yder rådgivning i forbindelse med tilskud til projekter inden for skovbruget. Endvidere forestår bevillingsudvalget en række undersøgelses og oplysningsaktiviteter af generel interesse for erhvervet.

Opgavens finansiering

Årlige bevillinger på finansloven. Den årlige tilsagnsramme udgør ca. 20 mio. kr.

Kvantitativ/Statistisk beskrivelse

Der er pr. 1. august 1997 udestående tilsagn for ca. 36 mio. kr.

Der er ca. 60 aktive projekter. Antallet af aktive projekter stiger med ca. 30 om året. og forventes efter 5 år at stabilisere sig mellem 150 og 200 aktive projekter.

Koordinationsmekanismer

Bevillingsudvalget for Skovbruget og Træindustrien består af 12 medlemmer med repræsentanter for skovbrugserhvervet, træindustrien og forskningen. Den tværministerielle koordination varetages gennem repræsentanter for Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri samt Erhvervsministeriet i udvalget.

I forbindelse med Skov- og Naturstyrelsens behandling af konkrete ansøgninger foretages høring af relevante statslige myndigheder bl.a. Strukturdirektoratet.

2.3.11. Lov om jagt og vildtforvaltning

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Lov om jagt og vildtforvaltning, jf. lovbekendtgørelse nr. 114 af 28. januar 1997, der afløste den tidligere lov af samme navn, trådte i kraft den 1. april 1994. Den er fulgt op af i alt 9 bekendtgørelser.

Amter og kommuner har ikke opgaver i forbindelse med administrationen af lov om jagt og vildtforvaltning.

Lovens formål er at skabe grundlag for en bæredygtig vildtforvaltning, som dels giver en øget beskyttelse af fritlevende pattedyr og fugle ved at sikre artsrige og individrige bestande, dels tilgodeser befolkningens rekreative behov for både jagt og iagttagelse af vildt i naturen.

Hovedindholdet i loven og bekendtgørelserne er regler om jagtret og jagtrettens udnyttelse, vildtreservater, jagttegn, jagtprøve og riffelprøve, jagttid for visse pattedyr og fugle, skydevåben og ammunition, der må anvendes til jagt, jagtmåder og jagtredskaber, vildtskader, indfangning af og handel med vildt, pleje af tilskadekommet vildt, hold af fugle i fangenskab og erhvervsmæssig konservering af visse dyrearter.

Opgaven er en typisk myndighedsopgave, der kort kan angives i følgende overskrifter:

- Udstedelse af tilladelser efter loven og bekendtgørelserne
- Oprettelse af vildtreservater
- Jagttegnsadministration
- Afholdelse af jagtprøver
- Besvarelse af forespørgsler fra borgere, organisationer og myndigheder
- Tilskud til vildtplejeforanstaltninger
- Sekretariat for Vildtforvaltningsrådet og dets underudvalg.

Opgaven har tidligere stort set udelukkende været udført på centralt niveau i Skov- og Naturstyrelsen (indtil 1990 i Landbrugsministeriets Vildtforvaltning). Siden den nuværende lovs ikrafttræden løses en stor del af opgaverne af de lokale statsskovdistrikter.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Den centrale styrelse varetager de mere overordnede opgaver og udstedelse af jagttegn, mens afholdelse af jagtprøver og størstedelen af enkeltsagsbehandlingen varetages af statsskovdistrikterne. Skovdistrikternes afgørelser kan påklages til styrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaverne finansieres af provenuet fra jagttegnsafgiften, der ifølge loven skal anvendes til hel eller delvis dækning af udgifterne ved varetagelse af lovens formål og ved lovens administration. Udgifterne i forbindelse med afholdelse af jagtprøver og riffelprøver finansieres dog af særlige gebyrer.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Brugerne er bl. a. jagttegnsløserne, der årligt udgør ca. 175.000 personer, personer og organisationer i lokalområder, der berøres af oprettelse af vildtreservater, jagtprøveaspiranter og riffelprøveaspiranter, borgere, der ansøger om tilladelser eller dispensationer, borgere, organisationer og myndigheder, der ønsker oplysning om regler på området og politiet, der anmoder om udtalelser i forbindelse med lovovertrædelser på området.

2.3.12. Opgaver der løses af selskaber eller private organisationer

Ifølge loven må jagt med jagtriffel kun udøves af personer, der har bestået riffelprøve. Afvikling af riffelprøverne forestås af Danmarks Jægerforbund efter retningsliner, der er fastsat af Skov- og Naturstyrelsen. De prøvesagkyndiges afgørelser i forbindelse med riffelprøverne kan påklages til styrelsen.

Opgaven finansieres af et særligt riffelprøvegebyr. Der er rundt om i landet udpeget i alt 76 prøvesagkyndige. De er alle beskæftiget med opgaven som en bibeskæftigelse, der for den enkelte prøvesagkyndige har et meget begrænset omfang.

2.4. Kulturmiljø

2.4.1. Udvikling i opgavevaretagelsen generelt

Kulturmiljøområdet er en væsentlig del af den offentlige areal- og ejendomsregulering, der henhører under Miljø- og Energiministeriet. Kulturmiljøområdet er reguleret gennem planlovens regler, der dels omfatter kulturlandskabsbeskyttelsen i regionplanlægningen, og dels omfatter kommune- og lokalplanlægning. Kulturmiljøet varetages også gennem naturbeskyttelsesloven, herunder reglerne om fredning, fortidsmindebeskyttelse og naturforvaltning. Endelig findes bestemmelserne om fredning af bygninger og istandsættelse af fredede bygninger i bygningfredningsloven.

Ansvaret for det "brede perspektiv" i kulturmiljøarbejdet - beskyttelsen af kulturlandskabet og by- og bygningsbevaring - ligger decentralt hos amtsråd og kommunalbestyrelser. Det "smalle perspektiv" - fortidsmindebeskyttelsen og bygningsfredning - er et statsligt ansvar.

Skov- og Naturstyrelsen udarbejder kommuneatlas over bevaringsværdige bygninger og bymiljøer i interesserede kommuner.

Miljø- og energiministeren fremlagde i folketingssamlingen 95/96 en redegørelse om Kulturmiljøområdet, hvor der bl.a. peges på behovet for at supplere den hidtidige indsats for beskyttelse af fortidsminder og historiske bygninger med en helhedsorienteret indsats, der sikrer et bredere spektrum af landets kultur og de bevaringsværdier, der indgår heri.

Den 10. juni 1997 blev der vedtaget en ændring af bygningsfredningsloven og en lov om oprettelse af regionale, faglige kulturmiljøråd, begge med ikrafttræden den 1. december 1997 (lov nr. 428 af 10. juni 1997). Bygningsfredning og de fredede bygninger vil herefter fortsat være et statsligt ansvar, mens de bevaringsværdige bygninger er et kommunalt ansvar.

Som grundlag for lovarbejdet har et tværministerielt embedsudvalg i oktober 1996 afgivet en rapporten "Fredede og bevaringsværdige bygninger 1996" om disse bygningers vedligeholdelsesmæssige tilstand.

Loven om oprettelse af regionale, faglige kulturmiljøråd. Loven forudsætter, at rådene er frivillige. Rådene skal alene være rådgivende i kulturmiljøspørgsmål (om kulturlandskab, fortidsminder og bygningskultur) over for amter og kommuner samt lokale bevaringsforeninger m.v. Rådene får således ikke myndighedskompetence.

Den nye lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer lægger samtidig op til at styrke grundlaget for den kommunale bevaringsplanlægning, som fortsat er frivillig. Der er desuden lagt op til, at en udpegning af de bevaringsværdige bygninger i kommuneplanlægningen kan danne grundlag for en evt. støtteordning til bevaringsværdige bygninger, som forudsættes administreret af lokale byfonde eller lignende.

2.4.2. Fortidsmindebeskyttelsen

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

I forhold til den tidligere lovgivning er der med naturbeskyttelsesloven fra 1992 sket en betydelig udvidelse af fortidsmindebegrebet for at nærme den lovbestemte beskyttelse til den almindelige folkelige opfattelse af begrebet. I forbindelse med naturbeskyttelsesloven fra 1992 overtog amterne endvidere administrationen af fortidsmindebeskyttelseslinien fra fredningsnævnene. Der er samtidig sket en vis udvidelse af den lokale kompetence for at tilpasse den til amternes øvrige arealadministration.

Formålet med fortidsmindebeskyttelsen er at forhindre bevidst ødelæggelse af landets fortidsminder. Bestemmelserne findes i naturbeskyttelsesloven. Det er herved fastlagt, at der på og omkring fortidsminder indtil en afstand af 100 meter fra fortidsmindets fod ikke må ske forandringer i tilstanden m.v. uden særlig tilladelse. Ved 1992-loven indførtes en særlig "bræmmebestemmelse", hvorefter jordbehandling, gødskning, tilplantning og brug af metaldetektorer blev forbudt på - og indenfor 2 m fra et fortidsminde. Det fastsættes videre, at Skov- og Naturstyrelsen på forskellig vis kan sikre et fortidsmindes fysiske opretholdelse.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Skov- og Naturstyrelsen registrerer fortidsminder og beslutter, hvilke af de fortidsminder, der ikke er omfattet af lovens umiddelbare beskyttelse, der fremover skal omfattes af lovens beskyttelse. Styrelsen træffer afgørelse om indgreb - herunder arkæologiske undersøgelser - i fredede fortidsminder.

Styrelsen er ansvarlig for den fysiske opretholdelse af fortidsminderne og forestår restaurering og vedligeholdelse af monumenterne.

De statslige opgaver består i øvrigt i bl.a. rådgivnings- og vejledningsvirksomhed.

Skov- og Naturstyrelsens ansvar for fortidsminder gælder såvel på land som på havbunden ud til 24 sømils afstand fra territorialfarvandets basislinier.

Amterne, Københavns og Frederiksberg Kommuner meddeler tilladelse til ændringer i tilstanden inden for beskyttelseszonen. I visse konkrete tilfælde skal amtet inden det træffer afgørelse i sagen indhente udtalelse fra Skov- og Naturstyrelsen.

Amterne, Københavns og Frederiksberg Kommuner foretager desuden vegetationspleje på privatejede fortidsminder og fører generelt tilsyn med lovens overholdelse, bortset fra tilsyn med monumenter, der ejes af Miljø- og Energiministeriet.

Grundlæggende i beskyttelsen er den konkrete udpegning af det beskyttede fortidsminde for den til en hver tid rådende ejer ved tinglysning af fortidsmindet på ejendommen. Fredning sker på baggrund af en faglig vurdering af det konkrete monument. Denne vurdering, der kræver særlig ekspertise, sker ved Skov- og Naturstyrelsens foranstaltning. Af samme grund meddeles tilladelse til indgreb i selve fortidsmindet af styrelsen.

Styrelsens afgørelser om indgreb i fortidsminderne kan ankes til Naturklagenævnet. Afgørelser om arkæologiske undersøgelser og om dispensation fra forbudet mod ændring af tilstanden inden for 2 m fra fortidsmindet er dog endelige. Det samme gælder styrelsens afgørelser - typisk i forbindelse med lokalplaner - om ændring af evt. ophævelse af beskyttelseszonen. Amternes afgørelser vedrørende dispensation fra forbudet mod ændring af tilstanden inden for beskyttelses-zonen (100 m-grænsen) kan ligeledes ankes til Naturklagenævnet.

Opgavens finansiering

Finansiering sker gennem de respektive myndigheders ordinære budgetter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der er beskyttet ca. 30.000 fortidsminder over hele landet. Udvidelsen af fortidsmindebegrebet i forbindelse med naturbeskyttelsesloven forventes maksimalt at medføre beskyttelse af 5.000 nye monumenter. Herudover registreres årligt ca. 100 hidtil ukendte fortidsminder, som tinglyses på ejendommen.

På landsplan meddeles ca. 350 tilladelser årligt til forandringer inden for beskyttelseszonen og under 100 pr. år til indgreb i selve fortidsminderne. Antallet af ankesager er ca. 25 om året.

Det vurderes, at amterne påtaler overtrædelser af den såkaldte 100 metersgrænse i knap 475 tilfælde om året.

Koordinationsmekanismer

I en række tilfælde skal amterne, inden de træffer afgørelse om dispensationer, indhente en faglig udtalelse fra Skov- og Naturstyrelsen. Styrelsen forelægger alle sager om videnskabelige undersøgelser af fredede fortidsminder til udtalelse i Kulturhistorisk Råd.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Traditionelt er der god forståelse i befolkningen for fortidsmindebeskyttelsen, og som følge heraf er der også en rimelig forståelse for, at administrationen er ganske stram. Den igangværende besigtigelse (nyberejsning) viser dog, at der i en række tilfælde er sket - også væsentlige - overtrædelser af naturbeskyttelsesloven. Det må imidlertid ikke skygge for den kendsgerning, at ca. 80 pct. af fortidsminderne er i god eller acceptabel tilstand.

Oplysninger fra amterne i relation til 2 m linien ("bræmmebestemmelsen") tyder dog på, at denne endnu ikke er accepteret. Nogle tal (Fyn) viser, at bestemmelsen er overtrådt ved knap 30 pct. af alle monumenter. I andre amter kan det være værre. Erfaringer fra et systematisk tilsyn viser imidlertid at op mod 60 pct. af overtrædelserne rettes efter en enkelt påtale. Bræmmerne har været meget omdebatteret, og de mange overtrædelser er derfor ikke uventede. Tilsynet på området drøftes for tiden mellem styrelsen og amterne.

Udenlandske erfaringer

I sammenligning med de øvrige nordiske lande har Danmark bevaret få fortidsminder. Det beror på, at Danmark først fik en lovmæssig beskyttelse i begyndelsen af dette århundrede, mens f.eks. Sverige har haft en sådan siden det 17. århundrede. Med de nordiske lande har vi det fælles, at administrationen og beskyttelsen sker i en blanding af lokalt og statslig regi med en stor statslig andel beroende på den særlige ekspertise, der er nødvendig på dette område.

2.4.3. By- og bygningsbevaring

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Med baggrund i bygningsfredningsloven har Skov- og Naturstyrelsen siden 1987 foretaget registrering og kortlægning af bevaringsværdige bygninger og bymiljøer, den såkaldte SAVE-registrering, i en række af landets kommuner.

Formålet med arbejdet er at tilvejebringe et egalt beslutningsgrundlag for den enkelte kommune til planlægning og varetagelse af bevaringsværdige bymiljøer og bygninger. Den offentligt synlige del af arbejdet er det offentliggjorte atlas, mens arbejdsgrundlaget for den enkelte kommune udgøres af det bagvedliggende materiale i form af skema for hver enkelt bygning, kort-, billed- og verbalbeskrivelse af bevaringsværdige bysammenhænge samt ikke mindst den edb-mæssige bearbejdning af hele dette materiale.

Som nævnt i afsnit 2.4.1. er der med ikrafttræden den 1. december 1997 kommet dels en ændring af bygningsfredningsloven ved lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer og dels en lov om oprettelse af regionale faglige kulturmiljøråd. Den sidstnævnte lov har til formål at præcisere SAVE-arbejdet og målrette kommunernes brug af arbejdet i form af udpegning af bevaringsværdier i kommuneplanerne.

I tilslutning til de omtalte lovvedtagelser har miljø- og energiministeren tilkendegivet, at Skov- og Naturstyrelsen i de kommende år prioriterer 53 kommuner, fortrinsvis sådanne, der som hovedby, har en tidligere købstad. Kommunerne kan vælge, om de ønsker en kortlægning af bymiljøer og registrering af bygninger efterfulgt af udgivelsen af et kommuneatlas, eller om de kun ønsker en registrering i form af udfyldte skemaer indlagt på database samt fotos. I det sidste tilfælde bliver kommunenes økonomiske deltagelse i projektet af væsentlig mindre omfang.

Det er endvidere tilkendegivet, at registreringen anvendes til udpegning af bevaringsværdige bygninger i kommuneplanen eller i en lokalplan, som igen vil kunne danne grundlag for oprettelsen af en byfond eller en bygningsforbedringspulje, det sidste i medfør af byfornyelsesloven. Det vil dog være muligt for en kommune at foretage denne udpegning på andet grundlag end en SAVE-registrering.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Den praktiske del af SAVE-arbejdet er lagt så nær den kommunale forvaltning som muligt, da det er

her, det videre bybevaringsarbejde skal foregå. Som oftest er det en lokal, privat konsulent, der i samarbejde med styrelsen og kommunen udfører arbejdet.

Alle data overføres til edb, og via Kommunedata er alle data tilgængelige for alle kommuner. Dette ensartede datamateriale har vist sig at være af stor nytte, bl.a. blev det brugt af Boligministeriet i forbindelse med en ekstraordinær støtte til bevaringsværdige bygninger. Ligeledes har dataarbejdet resulteret i en revision af fredningsoversigten, så det nu er muligt at koble BBR-registrerets identifikationsdel til fredningsarbejdet.

De statslige opgaver består i øvrigt i bl.a. rådgivnings- og vejledningsvirksomhed.

Opgavens finansiering

Opgavens finansiering har for den væsentligste del ligget hos Skov- og Naturstyrelsen, dog således at det har påhvilet kommunerne at finansiere kortgrundlag og indtastningsarbejde samt i de fleste tilfælde kontormæssig indkvartering under arbejdets udførelse.

Med den ovenfor omtalte lovændring pålægges der kommunerne en større del af finansieringen.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der er medio 1997 kortlagt 44 kommuner, udgivet 56 atlas, registreret 250.000 bygninger og 1700 bevaringsværdige sammenhænge.

Koordinationsmekanismer

En væsentlig nyskabelse ved SAVE-arbejdet er oprettelsen af lokale følgegrupper. For hver kommune har der været udpeget lokale følgegrupper, ad hoc udvalgt blandt repræsentanter for museer, arkiver, politikere, handelsstandsforeninger, turistforeninger og lokale borgere med interesse for deres egn. Følgegruppen har sikret, at de bevaringsværdier, der er blevet udpeget, har haft en lokal karakter. Følgegruppen medvirker således til at bygge bro mellem den ministerielle styring og de lokale interesser.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

SAVE-arbejdet har vundet generel anerkendelse, og en lang række kommuner står på venteliste for at komme i betragtning.

Udenlandske erfaringer

SAVE-arbejdet har været afprøvet i Waterford, Irland, i Stralsund Tyskland og i en mindre by i Polen. I øjeblikket er der forsøg med SAVE-arbejdet i Letland og Litauen. Herudover foregår der et samarbejde med den UNESCO-baserede institution ICCROM om at anvende SAVE-registrering ved udpegning til World Heritage Towns.

2.4.4. Lov om regionale faglige kulturmiljøråd

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Formålet med lov nr. 429 af 10. juni 1997 er at styrke den regionale og lokale indsats for bevaringen og udviklingen af kulturmiljøet ved oprettelse af regionale faglige råd.

Loven er et led i opfølgningen af regeringens redegørelse om kulturmiljøområdet, der lægger vægt på, at den fremtidige indsats på området skal præges af 3 ledetråde:

- Kulturmiljøområdet skal indgå med større vægt i den fremtidige miljøpolitik og i grundlaget for myndighedernes beslutninger.
- Befolkningens indflydelse på kulturmiljøområdet skal udbygges.
- Kvaliteten i kulturmiljøarbejdet skal sikres i balance mellem benyttelse og beskyttelse.

Oprettelse af regionale, faglige kulturmiljøråd vil kunne bidrage til at nå disse mål. Der kan oprettes et råd for hvert amt og et fælles råd for Københavns og Frederiksberg Kommuner.

Kulturmiljørådene skal ikke varetage myndighedsopgaver, men skal støtte myndighedernes arbejde med faglig rådgivning inden for de mange fagområder, som arbejder med kulturmiljøet. De vil også kunne støtte bevaringsforeninger og lignende med faglig rådgivning og derigennem medvirke til udbygning af befolkningens indflydelse på kulturmiljøområdet.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

De regionale, faglige kulturmiljøråd er frivillige. De oprettes kun, hvor amtsmuseumsrådet ønsker det.

Udover at det er museumsrådet, som afgør, om man ønsker et regionalt, fagligt kulturmiljøråd oprettet, er det også museumsrådet, som foranstalter rådet udpeget ved henvendelse til de udpegningsberettigede foreninger og organisationer. Herudover forudsætter loven at museumsrådet tager initiativ til konsultationer mellem de udpegningsberettigede, for at sikre en sammensætning der er så dækkende som muligt.

Der er ikke i loven gjort forudsætninger om rådenes konstituering og sekretariatsbetjening. Rådene konstituerer sig frit og vælger sit sekretariat på samme måde som museumsrådet.

Opgavens finansiering

Loven giver mulighed for statslig støtte i form af tilskud til rådenes arbejde. Der er for det kommende år afsat 100.000 kr. til hvert kulturmiljøråd.

Når kulturmiljørådet er nedsat og konstitueret, vil Skov- og Naturstyrelsen udbetale det statslige tilskud til rådets arbejde. De nærmere retningslinier for regnskabsføring og revision vil blive fastlagt parallelt med de regler, der gælder for museumsrådene.

2.4.5. Bygningsfredning

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Som nævnt i afsnit 2.4.3. blev bygningsfredningsloven ændret i 1997 til lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer. Formålet med bygningsfredning er ikke ændret substantielt.

Det har således siden den første bygningsfredningslov fra 1918 været betragtet som en national opgave at værne om landets bygningskulturelle arv. Med hjemmel i bygningsfredningsloven er det i dag Skov- og Naturstyrelsen, der træffer beslutninger efter loven med mulighed for at anke til miljø- og energiministeren, idet der dog er få undtagelser, hvor styrelsens afgørelse er endelige.

Lovens formål er ved fredning at beskytte og bevare enkelte bygninger, som er særlig værdifulde bestanddele af den nationale kulturarv. For at kunne fredes skal bygningen have en væsentlig arkitektonisk eller kulturhistorisk værdi, og - efter lovændringen - som hovedregel være mere end 50 år gammel.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Forslag til bygningsfredning (udvidelse eller ophævelse af bygningsfredning) samt byggesager vedrørende fredede bygninger behandles af Skov- og Naturstyrelsen. Forslag kan fremsættes af enhver, eksempelvis af private ejere såvel som ikke ejere, institutioner, foreninger (i praksis typisk bygningsbevaringsforeninger) samt statsinstitutioner, amter og kommuner. Den administrative fredningsprocedure er den samme, uanset hvem der fremsætter forslaget.

Efter lovændringen kan miljø- og energiministeren give "en landsdækkende forening på det bygningskulturelle område" ret til at få forelagt fredningsforslag for Det Særlige Bygningssyn med den virkning, at Skov- og Naturstyrelsen skal gennemføre en fredningssag, hvis Bygningssynet har indstillet et forslag til fredning.

Den landsdækkende forening kan også forpligte Skov- og Naturstyrelsen til overfor en ejer at iværksætte de midlertidige retsvirkninger af et fredningsforslag d.v.s. hindre nedrivning af en bygning, som den landsdækkende forening ønsker at rejse fredningssag for.

Ministeren har endnu ikke besluttet, hvilke foreninger der skal gives disse rettigheder.

Den ændrede lov har endvidere til formål at sikre en større offentlig deltagelse i arbejdet med bygningsfredning. Der skal således bl.a. ske offentlig bekendtgørelse af Det Særlige Bygningssyns indstillinger om bygningsfredning, ophævelse af bygningsfredning og nedrivning af fredede bygninger, og der gives i den forbindelse mulighed for at fremsætte kommentarer.

Skov- og Naturstyrelsen træffer beslutning om bygningsfredning, udvidelse eller ophævelse af bygningsfredning samt om byggesager vedrørende fredede bygninger efter - og på grundlag af - en forud indhentet indstilling fra Det Særlige Bygningssyn. Dette består af 12 medlemmer, som repræsenterer særlig sagkundskab med ekspertise inden for arkitektur, bygningskultur, kunst, kultur- og kunsthistorie m.v. Det betyder, at det f.eks. ikke er muligt at træffe beslutning om fredning af en bygning, som ikke udtrykkeligt af Det Særlige Bygningssyn er indstillet til fredning.

Bygningssynet fungerer tillige som miljø- og energiministerens rådgiver i bygningsbevaringsspørgsmål.

Ved fredning af en bygning eller et bygningsanlæg ydes ikke erstatning, idet bygningsfredning betragtes som en erstatningsfri regulering af ejendomsretten. Til gengæld er det muligt for ejere af fredede bygninger at opnå støtte til bygningernes opretholdelse gennem støtte fra Skov- og Naturstyrelsen, skattemæssige fradrag efter ligningsloven og fritagelse for ejendomsskatter efter ejendomsskatteloven.

Skov- og Naturstyrelsen kan yde støtte til restaurerings- og istandsættelsesarbejder på fredede bygninger. Støtten ydes i form af tilskud, sagkyndig bistand, projektforslag eller materialer. Der ydes ikke støtte til almindelig vedligeholdelse. Tilskuddet udgør en procentvis andel af de godkendte støtteberettigede arbejder. Støtteandelens størrelse varierer efter arbejdernes art.

Efter lovændringen varetager Skov- og Naturstyrelsen endvidere de opgaver, som tidligere lå hos Statens Bygningsfredningsfond.

Skov- og Naturstyrelsen kan således bidrage til løsningen af særlige frednings- og bevaringsopgaver ved at yde lån, forvalte og sælge fast ejendom, erhverve begrænsede rettigheder i sådanne og modtage og forvalte gaver og arv, herunder i form af kontante beløb. Denne virksomhed omfatter såvel fredede bygninger som bygninger, der anses for bevaringsværdig.

Opgavens finansiering

Ejere af fredede ejendomme kan efter ligningsloven skattemæssigt fradrage vedligeholdelsesudgifter og udgifter til forbedringer. Udgifterne kan enten opgøres med fuld fradragsret for vedligeholdelse, men ikke forbedringer, eller efter den såkaldte "forfald-pr-år regel". Forfald-pr-år beregninger udføres af Bygningsfredningsforeningen BYFO. Også udgifter til drift og vedligeholdelse af en fredet bygning kan skattemæssigt fradrages. Dette gælder dog ikke for fredede ejerlejligheder, der bebos af ejeren.

Private ejere af fredede bygninger kan fritages for ejendomsskatter på den bebyggede grund, gårdsplads og have, hvis der på ejendommen tinglyses en særlig bevaringsdeklaration, hvorefter den til enhver tid værende ejer fraskriver sig retten til at kræve statslig overtagelse af ejendommen.

Opgaverne på bygningsfredningsområdet finansieres over Skov- og Naturstyrelsens ordinære budgetter.

2.5. Råstofadministration

2.5.1. Udvikling i opgavevaretagelsen generelt

Råstofadministrationen varetages på grundlag af lov om råstoffer, (jf. lovbekendtgørelse nr. 569 af 30. juni 1997.

Loven regulerer råstofindvinding på land og på havbunden. Formålet med loven er bl.a. at sikre, at råstofindvindingen finder sted efter en samlet interesseafvejning og efter en samlet vurdering af de samfundsmæssige hensyn, at indvinding og efterbehandling tilrettelægges således, at det efterbehandlede areal kan indgå som led i anden arealanvendelse, og at der kan opretholdes en råstofforsyning på længere sigt.

Den første råstoflov blev vedtaget i forbindelse med Danmarks indtræden i EF, lov nr. 285 af 7. juni 1972 om udnyttelse af sten, grus og andre naturforekomster i jorden og på søterritoriet, og havde den nævnte samlede interesseafvejning som formål.

I råstofloven af 1972 var kompetencen på land tillagt ministeren, men med mulighed for at bemyndige amtsrådet til at meddele tilladelse efter regler fastsat af ministeren. Denne uddelegering fandt sted allerede fra lovens ikrafttræden den 1. oktober 1972, og amtsrådets kompetence som råstofmyndighed på land er siden lovfæstet med virkning fra råstofloven af 1977.

I perioden fra ikrafttrædelsen af råstofloven af 1977 indtil 1. januar 1990, var Hovedstadsrådet råstofmyndighed med ansvar for administration, kortlægning, planlægning og tilsyn i hele hovedstadsregionen. Efter rådets nedlæggelse er råstofmyndigheden overgået til de 3 amtsråd samt kommunalbestyrelserne i Københavns og Frederiksberg Kommuner.

2.5.2. Opgaver på hav- og landområdet

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling er beskrevet ovenfor.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Råstofindvinding på havområdet, d.v.s. både søterritoriet og kontinentalsoklen, forudsætter tilladelse fra miljø- og energiministeren, hvis kompetence er delegeret til Skov- og Naturstyrelsen. Ministeren skal tillige varetage kortlægning af råstoffer på havbunden og en planlægning på grundlag heraf.

Skov- og Naturstyrelsens afgørelser som første instans kan påklages til Naturklagenævnet.

Administrationen omfatter tilladelsesgivning til indvindingsmateriel, meddelelse af tilladelser til indvinding i geografisk afgrænsede områder, udlæg af områder til brug for råstofindvinding, samt regulering af indvinding eller forbud mod sådan. Skov- og Naturstyrelsen er endvidere tilsynsmyndighed. Dette tilsyn udøves bl.a. i samarbejde med andre myndigheder (f.eks. Marinen og Fiskeriinspektionen), der i forvejen har tilsynsopgaver på havet.

Administrationen af råstofindvindingen på havområdet har bl.a. til formål at sikre en geografisk dækning af indvindingsmuligheder af de forskellige typer af råstoffer på hele det danske søterritorium og kontinentalsoklen.

Skov- og Naturstyrelsen har ansvaret for kortlægningen af råstofressourcer på havbunden i samarbejde med Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse (GEUS), og styrelsen

planlægger råstofindvindingen.

De statslige opgaver i relation til både hav- og landområdet består i øvrigt af regelfortolkning samt vejlednings- og informationsvirksomhed.

Amtsrådet træffer afgørelse om tilladelse til erhvervsmæssig indvinding på land og behandler anmeldelser om ikke erhvervsmæssig indvinding. Amtsrådet har i denne forbindelse en pligt til at sikre, at samtlige relevante love og myndigheder inddrages i sagsbehandlingen. De aspekter og andre lovområder, der berøres af råstofindvindingen, er f.eks. grundvand, støj- og støvudbredelse, landbrugspligt, fredskovspligt, vejforhold, naturbeskyttelseslovens beskyttelseslinier og fredninger. Amtsrådet er endvidere tilsynsmyndighed.

Administrationen af råstofindvindingen på land har bl.a. til formål at sikre en geografisk dækning af indvindingsmuligheder af de forskellige typer af råstoffer.

Det planlægningsmæssige tilladelsesgrundlag er regionplanlægningen, der skal indeholde retningslinier for råstofindvinding. Regionplanlægningen skal bl.a. baseres på en kortlægning, der udføres af amtsrådet.

Amternes afgørelser kan påklages til Naturklagenævnet.

Kystinspektoratet under Trafikministeriet skal af amtsrådet inddrages i behandlingen af ansøgninger om råstofindvinding på strandbredder, og tilladelse kan i følge råstofloven kun meddeles med Kystinspektoratets tilslutning.

Kommunalbestyrelserne er i de gældende administrationsregler indsat som fast høringspart ved amtsrådets behandling af en ansøgning om råstofindvinding på land. Kommunalbestyrelsen skal udtale sig om de lokale forhold, herunder vejadgangsforhold og sammenhængen med den kommunale planlægning f.eks. med hensyn til efterbehandlingsformål.

Kommunalbestyrelsen er klageberettiget i forhold til amtsrådets afgørelser.

Opgavens finansiering

Finansiering sker gennem de respektive myndigheders ordinære budgetter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Indvindingen på havet, der har et årligt omfang på ca. 5 - 6 mill. m³ sand, grus, ral og sten foregår på ca. 200 forskellige lokaliteter, der er beliggende både kystnært og langt til havs.

Råstofindvindingen på land har et årligt omfang på ca. 25 mill. m³ sand, grus, sten, ler, kalk, kridt, granit, moler, tørv m.v. På grund af de geologiske forhold er det dog kun sand, grus og sten, der indvindes i alle landets amter og nogle råstoffer indvindes kun i et enkelt amt. Der er ingen råstofindvinding i Københavns og Frederiksberg Kommuner.

Råstofforekomsterne er endvidere meget ujævnt fordelt på kommuneniveau på grund af de bebyggelsesmæssige og geologiske forhold. En fjerdedel af landets kommuner har således ingen råstofindvinding. Af de resterende ca. 200 kommuner har 2 kommuner en råstofindvinding på over 1 mill. m³ om året, 7 kommuner mellem 0,5 og 1 mill. m³ om året, 38 kommuner mellem 0,2 og 0,5 mill. m³ om året og 35 kommuner under 10.000 m³ om året (1995 produktion).

2.6. Lov om sommerhuse og campering

2.6.1. Udvikling i opgavevaretagelsen generelt

Hovedformålene med sommerhusloven, som blev vedtaget i 1972 i forbindelse med Danmarks indtræden i EF, er især at forhindre et øget pres på landets rekreative arealer ved at sikre en kontrol med efterspørgsel efter jord til erhvervsmæssig rekreativ udnyttelse samt at hindre, at der gennem erhvervsmæssig udlejning og aftaler om langtidsleje sker en omgåelse af de hensyn, der ligger bag loven om erhvervelse af fast ejendom (begrænser udlændinges muligheder for at erhverve fast ejendom i Danmark og henhører under Justitsministeriets ressort), og dermed sikre at den danske "sommerhusprotokol" til Maastricht-Traktaten kan opretholdes.

På denne baggrund har det siden lovens vedtagelse været forudsat, at bestemmelserne om især erhvervsmæssig udlejning blev administreret meget restriktivt.

En del af sommerhusloven vedrører camping. Administrationen sker efter et af miljø- og energiministeren fastsat campingreglement, der har gennemgået nogle mindre ændringer gennem årene. Campingreglementet har altid været administreret af amterne, bortset fra en kortere periode, hvor der blev gennemført frikommuneforsøg i Frederiksborg og Storstrøms amter, og hvor kommunerne i denne periode varetog administrationen.

2.6.2. Sommerhusadministrationen

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Sommerhusadministrationen varetages på grundlag af lov om sommerhuse og campering m.v., jf. Miljøministeriets lovbekendtgørelse nr. 920 af 22. december 1989 som ændret ved lov nr. 388 af 6. juni 1991. Sommerhusloven regulerer udlejning og udlån af sommerhuse samt bl.a. selskabers og foreningers erhvervelse af sommerhuse.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Sommerhusloven administreres af Miljø- og Energiministeriet ved Skov- og Naturstyrelsen, der træffer afgørelse om ansøgninger om tilladelse til udlejning og udlån af sommerhuse m.v. efter lovens § 1 samt om tilladelse til selskabers m.fl. erhvervelse af sommerhuse m.v. efter lovens § 8. Styrelsen fører endvidere tilsyn med reglernes overholdelse i medfør af lovens § 10 a (bortset fra campingreglementet, hvor amtsrådet er tilsynsmyndighed).

Tinglysningskontorer har i følge loven pligt til at afgive indberetning til Skov- og Naturstyrelsen, hvis myndighederne bliver bekendt med købs- eller aftaleforhold, der kan være omfattet af loven. På samme måde er amtsrådet og kommunalbestyrelsen indberetningspligtige i medfør af loven, hvis de bliver bekendt med udlejnings- eller udlånsvirksomhed, der kan være omfattet af loven.

Skov- og Naturstyrelsens afgørelser kan påklages til miljø- og energiministeren.

Opgavens finansiering

Finansiering sker gennem de respektive myndigheders ordinære budgetter.

Kvantitativ/statistik beskrivelse

Skov- og Naturstyrelsen behandler årligt ca. 500 tilladelsessager og ca. 250 håndhævelsessager.

2.6.3. Campingadministrationen

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

De gældende regler om campingpladser har hjemmel i sommerhusloven og campingreglementet (bekendtgørelse nr. 593 af 4. september 1986). Der er foretaget en mindre ændring i reglementet i 1990.

Formålet med reglementet er dels at stille krav til campingpladsers indretning, dels at sikre, at pladserne ikke udvikler sig til sommerhus-/kolonihavelignende områder, hvor campisterne bor mere eller mindre permanent og dermed hindrer en åben adgang for offentligheden.

I 1991 blev der nedsat et campingudvalg - et forum hvor spørgsmål om campingpladser kan drøftes. Udvalget består af repræsentanter fra Campingrådet, Friluftsrådet, Amtsrådsforeningen samt Skov- og Naturstyrelsen, der varetager formandskabet.

Udvalget har navnlig drøftet det stadig stigende problem med permanent opstillede campingvogne på mange af landets campingpladser. Campingudvalget påregner at komme med et udspil primo 1998.

Det er ikke tanken at ændre på de grundlæggende principper i reglementet - hvilket i øvrigt også vil forudsætte en ændring af sommerhusloven - men at præcisere nogle lidt uklare bestemmelser og via information til både campingpladsejerne og campisterne at skabe større forståelse for de gældende regler.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Skov- og Naturstyrelsen har primært opgaver i relation til regelfortolkning. Reglerne administreres af amterne. Der kan kun ske udlejning eller fremlejning af arealer til campering, såfremt amtet har meddelt tilladelse hertil.

Det forudsætter særlig tilladelse fra amtet, såfremt campingpladsen ønskes benyttet i perioden 1. november til 1. marts til egentlig campering og/eller til opbevaring af campingvogne. Det forudsætter også særskilt tilladelse at opstille hytter til udlejning på campingpladserne.

Amternes afgørelser kan påklages til Skov- og Naturstyrelsen, hvis afgørelser kan påklages til miljø- og energiministeren.

Opgavens finansiering

Finansiering sker gennem de respektive myndigheders ordinære budgetter.

2.7. Lov om støtte til de små øsamfund (trafikstøtte m.v.)

2.7.1. Udvikling i opgavevaretagelsen generelt

Loven om støtte til de små øsamfund (trafikstøtte m.v.) (lov nr. 620 af 21. december 1983) trådte i kraft den 1. januar 1984. Intentionerne med loven er at give beboerne på de små øer (mellem 20 og 1.000 indbyggere) en generel særstatus, som ikke afhænger af øernes geografiske tilhørsforhold til amt/kommune.

2.7.2. Ø-støtteordningen

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Lovens formål er sikre levevilkårene for beboerne i de små øsamfund. Dette forsøges gennem støtteordninger til færgedrift, til færgeinvesteringer og til projekter og forsøg på øerne. I efteråret 1997 forventes der fremsat lovforslag i Folketinget om en ny ordning for så vidt angår støtte til færgedrift og færgeinvesteringer.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Loven administreres af Skov- og Naturstyrelsen. Alle ansøgninger forelægges det under styrelsen nedsatte Embedsmandsudvalg for de små øer. Med det ovenfornævnte lovforslag lægges der op til, at administrationen af færgedriften samles i Indenrigsministeriet.

Amterne administrerer fordelingen af færgedriftsstøtten efter aftale med kommunerne i amtet.

Opgavens finansiering

Finansiering sker gennem de respektive myndigheders ordinære budgetter.

Det forudsættes således i loven, at de pågældende amter og kommuner (henholdsvis 10 og 20) hver yder samme tilskud som staten til færgestøtteordningerne. Støtte til færgedrift udbetales med et fast årligt beløb til de pågældende amtsråd. Støtte til færgeinvesteringer (ca. 5 pr. år) efter ansøgning til Skov- og Naturstyrelsen. Støtte til projekter på øerne (ca. 50 ansøgninger pr. år) er en ren statslig støtteordning.

Med det ovenfornævnte lovforslag lægges der endvidere op til, at staten skal dække 1/3 af udgifterne til færgeinvesteringer.

Koordinationsmekanismer

Brugerne (øboerne) er i embedsmandsudvalget repræsenteret af formanden for Sammenslutningen af Danske Småøer.

2.8. Tøndermarskloven

2.8.1. Udvikling i opgavevaretagelsen generelt

Loven om Tøndermarsken (lov nr. 111 af 12. marts 1998) er en særlov for de ydre koge i Tøndermarsken. Loven trådte i kraft den 15. marts 1988. Indtil dette tidspunkt var der ikke særlige regler for Tøndermarsken.

2.8.2. Tøndermarksloven

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Loven om Tøndermarsken har til formål at bevare disse som et samlet naturområde af national og international betydning. Loven inddeler området i tre: vedvarende græsarealer, arealer i omdrift og

andre arealer og lægger begrænsninger for, hvordan hele området må anvendes.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Det er primært Sønderjyllands Amt, som fører tilsyn med lovens overholdelse.

Skov- og Naturstyrelsen har det overordnede ansvar for loven, og på enkelte områder ligger kompetencen til at dispensere hos Skov- og Naturstyrelsen. Skov- og Naturstyrelsen er klagemyndighed for visse afgørelser truffet af amtet. På andre områder ligger kompetence hos amtsrådet.

Opgavens finansiering

Finansieringen sker gennem de respektive myndigheders ordinære budgetter.

Koordinationsmekanismer

Til at rådgive myndighederne er nedsat et rådgivende udvalg med repræsentanter for lokale erhvervsorgansiationer, grønne organisationer og myndigheder. Udvalgets sekretariat er fra 1. januar 1996 placeret hos amtet.

Amtet og Skov- og Naturstyrelsen holder løbende kontakt om konkrete spørgsmål i relation til loven.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Borgernes synspunkter inddrages løbende via deres repræsentanter i Det rådgivende Udvalg.

3. Energiområdet

Med baggrund i energikrisen 1973/74 blev de fleste sagsområder af energipolitisk karakter ved kgl. resolution af 25. marts 1974 samlet i Handelsministeriet. Udviklingen fortsatte, og såvel administrative som forskningsmæssig energiopgaver blev ved kgl. resolution af 1. februar 1976 samlet under Handelsministeriet, idet Atomenergikommissionen og forsøgsanlæg Risø blev overført fra Undervisningsministeriet.

Der viste sig behov for lovgivning på området samt en styrkelse af det administrative apparat. På denne baggrund blev Energistyrelsen ved lov nr. 194 af 28. april 1976 om energipolitiske foranstaltninger dannet. Loven beskriver Energistyrelsens opgaver til på energiområdet at følge og vurdere den danske og den internationale udvikling i produktion, forsyning, forbrug og forskning.

Herudover bemyndiges ministeren til at kunne overdrage styrelsen at varetage opgaver, herunder udøve beføjelser indenfor energiområdet, som efter lovgivningen påhviler ministeren. Endvidere skal styrelsen bistå handelsministeren og andre myndigheder i spørgsmål indenfor energiområdet. Også områderne dataindsamling vedrørende forsyning, forbrug og lagre af energi, kontrol med overholdelse af energilagringsbestemmelser, tilsyn med bevillingshavere til bevillinger for energiproduktion (olie-/gasindvinding og -transport, elproduktion og lignende) samt administration af EF-bestemmelser indenfor energiområdet blev henlagt til Energistyrelsen.

I 1978 sker yderligere præcisering af styrelsens arbejde i forhold til råstoffer i undergrunden m.v.

og i 1979 blev energiområdet udskilt fra Handelsministeriet og Energiministeriet oprettet. Samtidig blev der i Boligministeriet oprettet et kontor til varetagelse af begrænsning af energiforbruget i den eksisterende boligmasse. Området blev overflyttet til Energistyrelsen i 1989.

Efter valget i 1994 blev Energiministeriet, og dermed Energistyrelsen, en del af det nye Miljø- og Energiministerium. Energistyrelsens opgave er at rådgive miljø- og energiministeren og at varetage administrationen af energilovgivningen. Energistyrelsen administrerer - i medfør af bekendtgørelser om henlæggelse af opgaver og beføjelser til styrelsen - ministeriets lovgivning på energiområdet.

Det drejer sig først og fremmest om lov om energipolitiske foranstaltninger, lov om varmeforsyning, lov om elforsyning, lov om Dansk Olie og Naturgas A/S m.v., lov om naturgasforsyning, lov om anvendelse af Danmarks undergrund samt lov om visse havanlæg.

Styrelsens arbejdsområder omfatter energiforbrug og -besparelser, forsyningssystemer, efterforskning og indvinding af olie og gas m.m. samt energiøkonomi, energiressourcer og internationalt samarbejde på energiområdet.

For at fremme varetagelsen af energihensyn administrerer Energistyrelsen en række tilskudsordninger, bl.a. vedrørende forskning og udvikling, udnyttelse af vedvarende energi og energibesparelser samt tilskud til begrænsning af kuldioxid (CO_2). Sidstnævnte omfatter herunder fremme af decentral kraftvarme og udnyttelse af biobrændsler, færdiggørelse af fjernvarmenet, dækning af kuldioxidafgift i visse virksomheder, energibesparelser i erhvervslivet, omstilling af ældre boliger til kraftvarme, elproduktionstilskud, fremme af tilslutning til kulkraftvarme samt omstilling af elopvarmede bygninger til centralvarme. Endvidere administrerer Energistyrelsen mindstelagerloven.

Opgavevaretagelsen har traditionelt været delt mellem staten og kommunerne. Amterne har indenfor energiområdet tidligere haft opgaver efter varmeforsyningsloven, men disse opgaver faldt bort i forbindelse med en lovrevision i 1990. Amterne har herefter alene berøring til energiområdet som planlovsmyndighed, hvor amterne varetager opgaver i tilknytning til f.eks. vindmøller og eludbygningen eller som driftsansvarlig for bygninger m.v.

3.1. Elforsyning (LBKG 632 af 1. juli 1996)

3.1.1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

Indtil 1976 kunne alle, hvis det ellers var i overensstemmelse med stærkstrømsreglementets forskrifter, i princippet producere og sælge strøm. I 1976 blev lov om elforsyning vedtaget. Loven bestemmer, at der skal indhentes bevilling for at kunne producere el. Alle producerende anlæg over 25 MW samt transmissions- eller distributionsanlæg beregnet for spændinger over 100 kV skal have bevilling.

Et hovedpunkt i loven er, at miljø- og energiministeren kan pålægge elselskaberne at indrette deres produktionsanlæg, så de er i overensstemmelse med de af ministerens fastsatte retningslinier. Dette kan såvel vedrøre en tilpasning af anlæggene til bestemte brændsler som en indretning af dem, således at der opnås størst mulig nyttevirkning.

Der er gennem tiden blevet foretaget en række justeringer af elforsyningsloven fra 1976. I 1990'erne er der således vedtaget lovændringer om:

- Vindmøllers tilslutning til elnettet og afregningsprisen for el produceret herpå
- Vilkår for decentrale værkers tilslutning til elnettet
- Elselskabernes adgang til at engagere sig i elforsyningsvirksomhed i udlandet inden for en garanti- og risikoforpligtelse på op til 1 mia. kr. og til at engagere sig i tredjepartsfinansiering

Anvendelse af integreret ressourceplanlægning i elforsyningen
- Om indregning af tab ved sideordnede aktiviteter for SEAS
- Gennemførelse af sideordnede aktiviteter
- Afregning af el fra decentrale kraftvarmeværker
- Adgang til elforsyningsnettet

3.1.2. Beskrivelse af de enkelte opgaver

Elforsyningsloven har til formål at sikre den mest hensigtsmæssige udbygning i forhold til landets samlede energiforsyning. Ifølge loven må elforsyningsvirksomhed fra produktionsanlæg med kapacitet over 25 MW eller transmissions- eller distributionsanlæg beregnet for spændinger over 100 kV kun udøves efter bevilling givet af miljø- og energiministeren. Bevillingen kan ikke gives for et kortere tidsrum end 20 år. De nugældende bevillinger udløber i 1998.

Ministerens udstedelse af bevillinger er betinget af en række forhold. Bevillingshavernes vedtægter skal godkendes af ministeren, bevillingshaveren skal påtage sig forsyningspligt og skal oplyse om den virksomhed, der udøves i henhold til bevillingen. Herudover skal bevillingshaveren udføre planlægning efter lovens bestemmelser, indhente godkendelse fra ministeren i forbindelse med iværksættelse af ændringer af bestående eller opførelse af nye produktions-, transmissions- eller distributionsanlæg samt underkaste sig statsligt tilsyn med sin virksomhed og afholde de med tilsynet forbundne udgifter.

Energistyrelsen skal godkende etablering af kraftværker over 25 MW og højspændingsanlæg over 100 kV. Projekternes indpasning i landets energiforsyning vurderes ud fra forsyningsmæssige, miljømæssige samt samfundsøkonomiske hensyn.

Da opgaverne i relation til elforsyningen har til formål at sikre en forsynings-, miljø- og samfundsøkonomisk forsvarlig elforsyning i Danmark, varetages myndighedsopgaverne på statsligt niveau. Kommunerne har ikke myndighedsopgaver på området, men knap halvdelen af forsyningsselskaberne er kommunale forsyningsselskaber.

Siden marts 1994 har Elforsyningsloven indeholdt bestemmelser om integreret ressourceplanlægning i elforsyningen. Det indebærer, at bevillingshaverne i samarbejde med distributionsselskaberne skal udføre en samlet planlægning for landets elforsyning. Planlægningen, som tjener som et supplement til den statslige planlægning, skal indeholde en afvejning af behov og muligheder for kapacitetsudvidelser overfor elbesparelser. Afvejningen foretages indtil videre for Vestdanmark af ELSAM og Østdanmark af ELKRAFT.

Energistyrelsens opgaver omfatter også internationale forpligtelser på energiområdet. Hertil hører forvaltningen af kvotelovgivningen og bekendtgørelsen om svovlindhold i brændsler samt nox-protokollen.

Bekendtgørelsen om kvotelovgivning af 18. december 1991 er således et middel til at opfylde de forpligtelser Danmark har indgået i FN's Økonomiske kommission for Europa og EU vedrørende begrænsning af svovldioxid og kvælstofdioxider.

Bekendtgørelsen om Svovl i Brændsel af 31. oktober 1996 er ligeledes et middel til at opfylde de forpligtelser Danmark har indgået i FN's Økonomiske kommission for Europa og EU vedrørende begrænsning af svovldioxid. Den implementerer endvidere i et vist omfang EU's bestemmelser vedrørende maksimalt svovlindhold i brændsler, som indgår i EU's bestemmelser om det indre marked.

Styrelsen forvalter herudover lov nr. 215 om begrænsning af udledning af svovldioxid og kvælstofdioxider fra kraftværker, som blev vedtaget i Folketinget den 5. april 1989.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Organiseringen af den danske elsektor afspejler i vid udstrækning arbejdsfordelingen i sektoren. Der skelnes mellem eldistributionsvirksomheder og elproduktionsvirksomheder. Transmissionsopgaver varetages af begge typer virksomheder. Selskaberne er enten direkte eller indirekte ejet af forbrugerne. Men ejerforholdene er etableret på forskellig vis.

Distributionsselskaberne står for det direkte salg og afregning med forbrugerne, ligesom de varetager kundekontakt i form af information, vejledning om tekniske forhold samt rådgivning om elbesparelser. Distributionsselskaberne er endvidere ansvarlige for lavspændingsnettet. Der er godt 100 selskaber, knap halvdelen af selskaberne er direkte kommunalt ejet og styret som kommunale forsyningsselskaber. Cirka lige så mange selskaber er organiseret som andelsselskaber, 10 er organiseret som selvejende institutioner, og endelig er der et enkelt aktieselskab.

Kraftværkerne, der primært er organiseret som interessentskaber, ejes af distributionsselskaberne i selskabets forsyningsområde. Der findes dog tre selskaber, der både er producent og distributør.

Kraftværksselskaberne samarbejder øst og vest for Storebælt i henholdsvis Elkraft og ELSAM. Her styres den daglige fordeling af produktionen mellem de enkelte værker og eludveksling med nabolandene.

Amterne har nogle opgaver i tilknytning til elforsyningen, idet de som regionplanmyndighed forestår planlægningsopgaver i forbindelse med store kraftværker og højspændingsanlæg.

Opgavens finansiering

Udgifterne til gennemførelsen af elforsyningsprojekterne, herunder investeringer i nye anlæg, afholdes af elselskaberne. Omkostninger kan indregnes i forbrugerpriserne. Et bærende princip for elforsyningsvirksomhederne er, at forsyningen økonomisk skal hvile i sig selv. Eventuelle overskud/underskud indregnes i næste års forbrugerpriser. Dog kan elforsyningsvirksomhederne, efter godkendelse fra det såkaldte Elprisudvalg, opsamle et overskud, som er fremkommet ved rationaliseringer m.v. Dette overskud kan anvendes til sideordnede aktiviteter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

I 1996 forventes det, at der skal meddeles 80 godkendelser i forbindelse med elforsyning og elværker.

3.2. Varmeforsyning (L 382 af 13. juni 1990)

3.2.1. Udvikling i opgavevaretagelsen generelt

Som et resultat af oliekrisen i 1973, udarbejdede Handelsministeriet (hvorunder energiområdet dengang var placeret) i 1976 en redegørelse om dansk energipolitik, hvori de overordnede målsætninger for Danmarks energipolitik blev beskrevet. Hovedmålsætningen var iværksættelse af energibesparende foranstaltninger, oliefortrængning samt øget dansk produktion af olie og naturgas. I forlængelse heraf nedsatte handelsministeren et varmeplanudvalg.

Udvalgets arbejde er beskrevet i to betænkninger, som dannede grundlag for udarbejdelsen af en varmeforsyningslov.

Formålet i varmeforsyningsloven fra 1979 var at reducere energiforsyningens sårbarhed og at opbygge et flerstrenget energiforsyningssystem. Opgavevaretagelsen blev delt mellem stat, amter

og kommuner.

Det amtskommunale niveau fik til opgave at udarbejde regionale varmeforsyningsplaner. På denne måde blev hovedstrukturen for landets forsyningssystem etableret med et landsdækkende naturgasfordelingsnet og tværkommunale forsyningssystemer for udnyttelse af kraftvarme.

I 1990 undergik varmeforsyningsloven en større revision, hvor bl.a. formålsparagraf og planlægningsbestemmelserne blev ændret. Ifølge lovændringen var formålet herefter at fremme den mest samfundsøkonomiske og miljøvenlige anvendelse af energi til bygningers opvarmning og forsyning med varmt vand, samt at formindske energiforsyningens afhængighed af olie. Da planlægningsarbejdet nu var så vidt fremskredent, at den såkaldte førstegangsplanlægning i det store hele var afsluttet, faldt det amtslige niveau bort i forbindelse med lovændringen. Nye varmeforsyningsprojekter har et mere begrænset omfang og er samtidig lettere at vurdere i sammenhæng med det øvrige forsyningssystem, og der var derfor fremover kun behov for at dele opgaven mellem stat og kommuner.

3.2.2. Beskrivelse af de enkelte opgaver

Lovens formål er at fremme den mest samfundsøkonomiske og miljømæssige anvendelse af energi til bygningers opvarmning og forsyning med varmt vand, samt at mindske energiforsyningens afhængighed af olie. Tilrettelæggelsen af varmeforsyningen skal ske med henblik på at fremme samproduktion af varme og elektricitet mest muligt.

Miljø- og energiministeren skal drage omsorg for, at der gennemføres en varmeforsyningsplanlægning. Kommunerne sørger i samarbejde med bl.a. forsyningsselskaber for at udføre en planlægning for varmeforsyningen i kommunen. Miljø- og energiministeren fastsætter nærmere angivne forudsætninger, som skal lægges til grund for den kommunale planlægning.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Miljø- og Energiministeriet har det overordnede ansvar for gennemførelsen af varmeplanlægningen. Opgaverne er i øvrigt fordelt således:

Statens opgaver omfatter:

- Udsendelse af forudsætningsskrivelser til kommunalbestyrelserne med angivelse af, hvilke forudsætninger der skal lægges til grund for planlægningen samt tidsrammer
- Samtykke til kommunale varmeforsyningsprojekter
- Klageinstans for kommunale afgørelser

Kommunernes opgaver omfatter:

- Ansvarlig for udarbejdelse og gennemførelse af kommunale varmeforsyningsprojekter
- Godkendelse varmeforsyningsprojekter
- Godkendelse ekspropriationer
- Beslutning af tilslutningspligt, forbud mod bl.a. elopvarmning m.v.
- Påbud om konvertering af blokvarmecentraler

Opgavens finansiering

Omkostninger, der er forbundet med administration af varmeforsyningsloven, afholdes af henholdsvis staten og kommunerne. Kommunerne stiller ofte kommunegaranti i forbindelse med lån, som optages af kollektive varmeforsyningsanlæg i forbindelse med gennemførelse af

varmeforsyningsprojekter.

Udgifterne til gennemførelsen af varmeforsyningsprojekterne, herunder investeringer i nye anlæg, afholdes af de kollektive varmeforsyningsanlæg. Omkostninger kan indregnes i forbrugerpriserne. Et bærende princip for kollektive varmeforsyningsanlæg er, at forsyningen økonomisk skal hvile i sig selv. Eventuelle overskud/underskud indregnes i næste års forbrugerpriser.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

I 1996 forventes ansøgning om godkendelse af 70 decentrale kraftvarmeværker. Der forventes endvidere at blive behandlet 400 sager vedrørende behandlede projekter og klager.

3.2.3. Opgaver der løses af selskaber eller organisationer

Kommunerne er ansvarlige for, at der udarbejdes varmeforsyningsprojekter, men opgaven løses som oftest af de kollektive varmeforsyningsselskaber, hvorefter projektforslagene indsendes til kommunalbestyrelsens godkendelse.

3.3. Naturgasforsyning (L nr. 232 af 8. juni 1979)

3.3.1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

Gennemførelsen af naturgasprojektet blev besluttet gennemført af Folketinget i 1979. Allerede i 1972 havde Folketinget vedtaget lov om naturgasforsyning, hvorefter naturgas kun må indføres, forhandles, transporteres eller oplagres i henhold til en af handelsministeren (miljø- og energiministeren) meddelt tilladelse eller bevilling. I henhold til loven meddelte Handelsministeriet den 12. juni 1979 DONG eneret til indførelse, forhandling, transport og oplagring af naturgas i Danmark. Eneretsbevillingen er senere ændret, således at bevillingen ikke længere omfatter eneret til indførelse af naturgas.

Det er vigtigt at fremhæve, at lov om naturgasforsyning ikke finder anvendelse på lokaldistribution af naturgas (i praksis de regionale naturgasselskaber) modtaget til videresalg fra DONG.

3.3.2. Beskrivelse af de enkelte opgaver

Miljø- og Energiministeriet har det overordnede ansvar for gennemførelsen af naturgasprojektet, herunder naturgasprojektets økonomi samt myndighedsopgaver i relation til lov om naturgasforsyning og Dansk Naturgas A/S (DANGAS) eneretsbevilling. Bevillinghaverens planer for etablering af transmissionsanlæg for naturgas og for iværksættelse og opretholdelse af naturgasforsyningen skal således godkendes af Miljø- og Energiministeriet.

Hverken amter eller kommuner er tillagt myndighedsopgaver i forbindelse med lov om naturgasforsyning samt DANGAS' eneretsbevilling. Kommunerne er dog økonomisk engageret i projektet som interessenter i de regionale naturgasselskaber og hæfter bl.a. for de regionale selskabers låneoptagelse. Som distributionsselskaber er de regionale naturgasselskabers forsyningsvirksomhed omfattet af lov om varmeforsyning, lov nr. 382 af 13. juni 1990 med senere ændringer.

På tidspunktet for Folketingets vedtagelse af anlægsloven for naturgasforsyning havde DONG, senere DANGAS som er en del af DONG-koncernen, været etableret i nogle år, og rammerne for

selskabets virke var i hovedtræk lagt fast.

For så vidt angår distributionssiden, havde kommunerne i 1978 etableret fem regionale naturgasplanlægningsselskaber, som efter vedtagelsen af anlægsloven blev omdannet til egentlige distributionsselskaber. Naturgas Midt/Nord I/S blev dog først omdannet til distributionsselsskab i 1982 i forbindelse med beslutningen om at inddrage det midt-nordjydske område i gasprojektet.

De regionale naturgasselskaber blev herefter etableret som interessentselskaber i henhold til §60 i lov om kommunernes styrelse med naturgaskommunerne som interessenter. I 1979 forelå der ikke aftaler til regulering af forholdet mellem DONG og de regionale naturgasselskaber.

De regionale selskaber og DANGAS' forhold er i dag reguleret i aftalen af 4. juni 1987 om levering af naturgas mellem DANGAS og de regionale selskaber. Aftalen medførte en adskillelse af selskabernes økonomi, således at hvert selskab nu selv har det økonomiske ansvar for egne tidligere og fremtidige dispositioner.

Komgas I/S, som er ejet af de regionale naturgasselskaber, er selskabernes interesseorganisation. Komgas I/S varetager bl.a. en række fællesfunktioner for de regionale naturgasselskaber.

DANGAS, er et aktieselskab, som er 100 pct. ejet af staten. Der er i løbet af projektets levetid - udover aktiekapital - foretaget statslige kapitalindskud i selskabet. Herudover har staten garanteret for en stor del af DANGAS´ låneoptagelse til finansiering af de ganske betydelige anlægsinvesteringer. Staten har i de seneste år modtaget udbytte fra DONG.

De regionale selskaber er som nævnt organiseret som interessentselskaber, hvilket indebærer, at ejerne (naturgaskommunerne) hæfter solidarisk og uden begrænsninger for selskabernes gæld. Naturgas er pålagt en minimal afgift (1 øre pr. m^3). Da naturgas til villakunder og fjernvarmeværker afsættes til olierelaterede priser, inkl. afgift, tilfalder der selskaberne et indirekte statstilskud. Værdien af afgiftsfritagelsen udgør i dag ca. 2,5 mia. kr. årligt.

3.4. Vedvarende energi (VE)

3.4.1. Udvikling i opgavevaretagelsen generelt

På området vedvarende energi består Energistyrelsens opgaver primært i administrationen af 4 tilskudsordninger, hvis formål generelt er at fremme udbredelsen af vedvarende energi. Ordningerne omfatter støtte under Udviklingsprogrammet for Vedvarende Energi, støtte til udnyttelse af biobrændsler i forbindelse med kraftvarme, støtte til omstilling af elopvarmede bygninger til mere miljøvenlige opvarmningsformer, samt støtte til elproduktion fra miljøvenlige brændsler. Alle ordningerne er finansieret og administreret af staten, og ingen af opgaverne har indholdsmæssig berøring med amternes nuværende opgaver.

Standardtilskuddene til individuelle anlæg under Udviklingsprogrammet for Vedvarende Energi har tidligere i perioden 1979 til 1982 været administreret af kommunerne, når anlægsudgifterne var på under 550.000 kr., mens Energistyrelsen tog sig af de større sager. Bl.a. på grund af det relativt lave antal sager pr. år, og dermed ud fra en forventet stordriftsfordel, blev administrationen i 1982 samlet i Energistyrelsen.

3.4.2. Beskrivelse af den enkelte opgave

a) Udviklingspuljen for Vedvarende Energi, herunder lov om udnyttelse af vedvarende energikilder m.v. (LBKG 837 af 7. oktober 1992) og bekendtgørelse 565 af 4. juli 1995 om statstilskud til anlæg, der udnytter vedvarende energikilder m.v.

For så vidt angår standardtilskuddene til individuelle VE-anlæg, som er omfattet af loven, skal

kommunerne udtale sig om den varmeplanmæssige status for ejendomme i det såkaldte område IV, hvortil der søges tilskud til biobrændselsfyr eller varmepumper. For så vidt angår basistilskud til prøvestationer samt tilskud til udviklingsprojekter ydes disse til en relativt begrænset målgruppe af kvalificerede rådgivere, institutter m.fl. efter høring og prioritering i faglige råd og udvalg. Projekterne vurderes i relation til overordnede og landsdækkende behov.

I medfør af loven er der fastsat regler om tilslutning af vindmøller til elnettet. Reglerne administreres af elselskaberne. Kommunalbestyrelsen kan dispensere fra de særlige bopælskriterier m.v.

Den organisatoriske tilrettelæggelse, finansiering og kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Ordningen administreres af staten og finansieres af statslige midler. I 1996 anvendes 111 mill. kr. i forbindelse med 4.850 sager.

b) Lov om statstilskud til fremme af decentral kraftvarme og udnyttelse af biobrændsler, (L 3 af 3. januar 1992 med senere ændringer) samt bekendtgørelse nr. 276 af 21. april 1994 om statstilskud til fremme af decentral kraftvarme og udnyttelse af biobrændsler.

Kommunerne er involveret i sagerne for så vidt angår de varmeplanmæssige forhold. Kommunerne er endvidere ofte involveret via kommunale garantistillelser eller som ejer af forsyningsvirksomheder. Tilskudsordningen udløber med udgangen af 1996.

Den organisatoriske tilrettelæggelse, finansiering og kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Tilskuddene finansieres og administeres på statsligt niveau. I 1996 forventes 27 projekter støttet indenfor en samlet ramme på 66,1 mill. kr.

c) Lov om statstilskud til omstilling af elopvarmede bygninger (L 407 af 14. juni 1995) samt bekendtgørelse nr. 1189 af 22. december 1995 om statstilskud til omstilling af elopvarmede bygninger.

Kommunerne skal i visse tilfælde attestere i relation til de varmeplanmæssige forhold. Tilskudsordningen er gældende for en femårig periode og administreres i tæt tilknytning til standardtilskudsordningen til vedvarende energianlæg.

Den organisatoriske tilrettelæggelse, finansiering og kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Ordningen finansieres og administreres på statsligt niveau. I 1996 forventes 60 mill. kr. anvendt til 3.000 projekter.

d) Lov om tilskud til elproduktion (L 944 af 27. december 1991 med senere ændringer).

Tilskudsordningen, hvorefter der ydes statstilskud til produktion af elektricitet, der fremstilles ved vedvarende energi, fornyelige brændsler eller naturgasbaseret decentral kraftvarmeproduktion, administreres af Told- og Skattestyrelsen, men finansieres af Energistyrelsen.

Elproduktionstilskuddet forventes i 1996 at udgøre 785,3 mill. kr.

3.5. Energiforbrug og besparelser i boliger

3.5.1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

I løbet af 70'erne blev der sat fokus på energibesparende foranstaltninger i boliger. I den sammenhæng blev der vedtaget forskellige tilskuds- og fradragsordninger inden for boligbyggeriet.

I 1981 blev lov om begrænsning af energiforbruget i bygninger gennemført med henblik på, at bringe den eksisterende bygningsmasse i en rimelig energiøkonomisk stand. Denne lovs formål blev fremmet gennem en flerårig tilskudsordning til boligbyggeri. I 1989 blev regler i denne lov og de regler, der med hjemmel i byggeloven er udstedt om kontrolmåling, justering og rensning af mindre oliefyringsanlæg og kontrol og vedligeholdelse af større olie- og gasfyrede varmeanlæg overført til det daværende Energiministerium.

I 1996 blev lov om fremme af energi- og vandbesparelser i bygninger vedtaget til ikrafttræden den 1. januar 1997. Denne lov medfører, at der for store ejendomme skal foretages energimærkning og udarbejdes energiplan hvert år, mens der for mindre bygninger, f.eks. parcelhuse, skal udarbejdes energimærkning og energiplan i forbindelse med salg.

Kommunerne har haft og har fortsat i et begrænset omfang opgaver i forhold til visse tilskudsordninger, mens staten har administrationen af andre tilskudsordninger.

3.5.2. Beskrivelse af den enkelte opgave

Nedenfor beskrives de 4 eksisterende tilskudsordninger, etableret med henblik på energibesparelser i boliger:

a) Statstilskud til energibesparelser i pensionisters boliger (L 1050 af 23. december 1992)

b) Statstilskud til omstilling af ældre boliger til kraftvarme (L 5 af 3. januar 1992)

Lov om statstilskud til omstilling af ældre boliger til kraftvarme har til formål at fremme tilslutningen af den ældre boligmasse til kraftvarmenettet. Tilskuddet ydes til installation af centralvarme og varmt brugsvand i boliger opført før 1950 uden vandbaseret opvarmningssystem med henblik på tilslutning til kraftvarmeforsyning.

Lov om statstilskud til energibesparende foranstaltninger i pensionisters boliger giver mulighed for tilskud til energibesparelser i boliger beboet af pensionister, der modtager varmetillæg. Der ydes tilskud til udgifter til energibesparende foranstaltninger og til energikonsulenthonorar.

Den organisatoriske tilrettelæggelse og opgavens finansiering

I begge love modtager kommunen ansøgninger og udbetaler tilskud inden for de midler, der er stillet til rådighed. Tilskudsordningerne har fra ordningernes begyndelse været administreret af kommunerne. Tilskuddene finansieres fuldt ud af staten.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

På Finansloven for 1996 regner man med at yde tilskud til 5.000 pensionister, og at tilskuddene samlet vil udgøre 67 mill. kr. Hvad angår tilskud til omstilling af ældre boliger til kraftvarme, er der på Finansloven for 1996 anført 917 tilskudsmodtagere og tilskud på i alt 132,9 mill. kr.

c) Statstilskud til færdiggørelse af fjernvarmenet (L 4 af 3. januar 1992)

d) Statstilskud til fremme af tilslutning til kulkraftvarme (L 420 af 1. juni 1994)

Lov om statstilskud til færdiggørelse af fjernvarmenet giver adgang til tilskud til kollektive varmeforsyningsvirksomheder til nyanlæg og renovering af fjernvarmeanlæg med henblik på at fremme udnyttelsen af kraftvarme i områder, der er udlagt til kraftvarmeforsyning efter bestemmelserne i lov om varmeforsyning. Ordningen, der udløber med udgangen af 1997, indebærer, at der kan udbetales tilskud til såvel privatejede som kommunalt ejede værker.

I henhold til lov om statstilskud til fremme af tilslutning til kulkraftvarme kan der gives statstilskud til fremme af tilslutning til kulbaseret kraftvarme til forsyningsvirksomheder, der skal anvende tilskuddet til at give kompensation til forbrugere, som tilslutter sig pågældende forsyningsvirksomheder. Denne ordning løber frem til år 2000 og gælder også både private og kommunale værker.

Den organisatoriske tilrettelæggelse, finansiering og kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

I begge love administreres tilskudsordningerne, der er statsligt finansierede, af Energistyrelsen. På Finansloven for 1996 er der til færdiggørelse af fjernvarmenet anført 160 støttede projekter og et samlet tilskud på 178,5 mill. kr.. De tilsvarende tal for tilslutning af kulkraftvarme er 14.500 nytilsluttede boliger og 49 mill. kr.

e) Fremme af energi- og vandbesparelser i bygninger (L 485 af 12. juni 1996)

I lov om fremme af energi- og vandbesparelser i bygninger er formålet at fremme energi- og vandbesparelser og øge energieffektiviteten inden for al anvendelse af energi og vand i bygninger. Udarbejdelse af mærkning og plan sker årligt i større bygninger, d.v.s. 1.500 m^2 eller derover, mens der i mindre bygninger kun skal udarbejdes mærkning og energiplan ved salg. De krævede planer finansieres af bygningsejer for så vidt angår de store ejendomme. For de mindre ejendomme finansieres planen i forbindelse med salg, således at sælger betaler. I de tilfælde, hvor sælger ikke har ladet udarbejde energiplan eller -mærkning, kan køber vælge selv at foranstalte dette, udført på sælgers regning.

Elsparefonden (L 1209 af 27. december 1996).

Som et led i opfølgningen på Energi 21 blev loven om Elsparefonden vedtaget i december 1996. Fonden har til formål at fremme elbesparelser i boliger og offentlige institutioner. I de første år forventes hovedparten af midlerne anvendt til konvertering af elopvarmede bygninger til fjernvarme eller naturgas. Elsparefonden ledes af en bestyrelse, og den daglige drift varetages af et sekretariat, der er uafhængigt af Energistyrelsen. Energistyrelsen udarbejder årligt overordnede retningslinjer for fondens aktiviteter og fører tilsyn med ordningen.

Forbrugerrettet oplysningsvirksomhed.

Energistyrelsens forbrugeroplysningsvirksomhed drejer sig primært om fremme af vedvarende energiløsninger og energibesparelser i husholdninger. Oplysningsvirksomheden har bl.a. form af distribution af pjecer o.a. materiale, kampagner og rådgivning, f.eks. gennem telefonsvaretjenesten Ring og Spar.

Mærkning.

Et væsentligt værktøj til forbrugeroplysning er mærkning af elapparater, hvor der på nuværende tidspunkt er vedtaget EU-mærkning af vaskemaskiner, tørretumblere og køle-frysemøbler. Energimærkningen administreres af Energistyrelsen.

3.6. Energiforbrug og besparelser i erhvervslivet

3.6.1. Udvikling i opgavevaretagelsen

I lyset af olieprisstigningerne i slutningen af 70'erne skete der en markant energieffektivisering i erhvervslivet. Hertil kom etablering af de første tilskudsordninger, som medvirkede yderligere til effektivisering. Da oliepriserne faldt i midten af 80'erne indebar det, at stigningen i energieffektiviseringstiltagene ikke fortsatte. I forbindelse med lanceringen af Energi 2000 i 1990 blev CO_2- målsætningen fastlagt, ligesom CO_2-afgifterne blev indført. Ved opfølgningen på Energi 2000 i 1993 fandt man, at CO_2-afgifterne ikke var tilstrækkelige til at nå de fastsatte mål for reduktion af CO_2-udslippet, hvorfor Folketinget i 1994 vedtog pakken om de grønne afgifter. Med denne lovpakke trådte følgende love i kraft:

- Statstilskud til dækning af udgifter til kuldioxidafgift i visse virksomheder med et stort energiforbrug (L 1 af 3. januar 1992)
- Statstilskud til energibesparelser i erhvervslivet (L 2 af 3. januar 1992)

3.6.2. Beskrivelse af de enkelte opgaver

Efter lov om statstilskud til dækning af udgifter til kuldioxidafgift i visse virksomheder med et stort energiforbrug gives statstilskud til virksomheder, der er registreret efter merværdiafgiftsloven, og hvor afgiften udgør over 3 pct. af virksomhedens refusionsgrundlag.

Tilskudsordningens formål er at give virksomheder, der får en særlig høj relativ afgiftsbetaling som følge af indførelsen af kuldioxidafgiften, mulighed for at mindske den økonomiske belastning mod at gennemføre rimelige energieffektiviseringer.

Særligt energiintensive virksomheder kan opnå tilskud til dækning af den del af kuldioxidafgiften, der overstiger 10.000 kr.

Virksomhederne kan opnå tilskuddet efter indgåelse af aftale om energieffektivisering med Energistyrelsen. Aftalerne indgås med baggrund i energisyn udført af en energisynskonsulent, der er godkendt af Energistyrelsen. Med aftalerne forpligtiger virksomhederne sig til gennemførelse af de rentable energibesparende foranstaltninger, som energisynet klarlægger. Tilbagebetalingen foretages af Told- og Skattestyrelsen på grundlag af de tilsagn, Energistyrelsen har givet.

I 1995 vedtages en ændring af lov om statstilskud til dækning af udgifter til kuldioxidafgift i visse virksomheder med et stort energiforbrug. Den nye lov vedtages i forbindelse med en forhøjelse af erhvervenes CO_2-afgiftsbetaling og vedtagelsen af den nye SO_2- afgift.

Med ændringen nedsættes virksomhedernes afgiftsbetaling til 3 kr. pr. ton CO_2 efter indgåelse af aftale med Energistyrelsen om energieffektivisering. Aftalen kan omfatte det energiforbrug, der er optaget på en nyetableret procesliste, som omfatter specielt energiintensive processer i de danske virksomheder.

Yderligere kan virksomheder, der opfylder "proms-kriteriet" om et korrigeret afgiftsgrundlag på over 3 pct. af refusionsgrundlaget indgå aftale med virkning fra 1997. Med lovændringen revideres administrationgrundlaget for den hidtidige ordning, og der kan indgås aftaler for en tre-årig periode mellem Energistyrelsen og brancher eller enkelte virksomheder.

Efter lov om statstilskud til energibesparelser i erhvervslivet ydes tilskud indenfor en ramme på 200 mill. kr. årligt. Tilskuddet udgør højst 30 pct. af omkostningerne. Tilskud mindre end 2.000 kr. udbetales ikke, og tilskuddet kan ikke overstige 10 mill. kr.

Loven blev vedtaget med det formål, at forøge virksomhedernes interesse i at gennemføre de energimæssigt gode projekter, der ikke tidligere har været tilstrækkeligt rentable. Energistyrelsen administrerer ordningen og yder tilskud efter en nærmere energimæssig og økonomisk bedømmelse af de enkelte projekter.

I 1995 ændredes loven, således at der samtidig med forhøjelsen af erhvervslivets CO_2-afgifter sker en udvidelse af tilskudsrammen til energibesparende foranstaltninger på i alt 1.800 mill. kr. i perioden 1996-99. Loven retter sig mod den energirelaterede forurening og tager dermed sigte på at reducere erhvervslivets emissioner af CO_2 og SO_2. Med den nye lov udgår den tidligere overgrænse på 10 mill. kr., idet den har begrænset mulighederne for at støtte bl.a. industrielle kraftvarmeværker. Forhøjelsen sker med det formål at føre dele af provenuet fra den nye CO_2-afgiftslov tilbage til erhvervslivet.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Lovene administreres af Energistyrelsen.

Opgavens finansiering og kvantitativ/statistisk beskrivelse

I relation til energibesparelser i erhvervsvirksomheder angives det i finansloven for 1996, at der forventes 4.650 tilskudsmodtagere og tilskud på i alt 465,3 mill. kr. Tilsvarende gælder for tilskud til dækning af udgifter til kuldioxidafgift, at der forventes at blive givet 510 tilsagn svarende til 16 mill. kr.

3.7. Øvrige opgaver på energiområdet

3.7.1. Energidata

Danmark har siden 1970'erne, som følge af offentlig regulering og ændrede planopgaver indenfor energisektoren, haft et stigende behov for data på energiområdet. Det har været nødvendigt at supplere den nationale statistik med oplysninger, der knytter sig til geografiske områder (f.eks. regioner, fjernvarmeområder, elnet eller byer). På denne baggrund blev der i 1980'erne lanceret et nyt koncept for dataindsamling og -samarbejde: Energistyrelsens "Informationssystem Energidata". Systemet kan kort skitseres således:

- Energistyrelsen påtager sig ansvaret for at udvikle et edb-system, der sammenstiller oplysninger om energiforbrug og -forsyning med udgangspunkt i udtræk fra og aftaler med en række offentlige registre.
- Energistyrelsen samordner dataindsamling i relation til såvel kommuner, forsyningsselskaber og erhvervsliv, således at datafangst forenkles og dobbeltindberetning undgås.
- Kommunerne påtager sig opgaven med at vurdere det af Energistyrelsen fremstillede materiale, og supplerer dette med oplysninger om ændrede planbestemmelser, prognoser m.m.

I dag indeholder Energidata oplysninger om samtlige kommuner, og Energidata lægges til grund for kommunernes planlægningsopgaver, såvel som Energistyrelsens analyser og administrationen af en række love og planopgaver.

Ønsket om en effektiv arbejdsdeling kombineret med en mindskelse af respondenternes arbejdsbyrde er endvidere udmøntet i en aftale imellem Energistyrelsen og Danmarks Statistik om samarbejde i forbindelse med indsamling af oplysninger om industriens energianvendelse, hvor data udveksles og dobbeltindberetninger undgås.

Energidatas oplysninger ajourføres én gang årligt, hvor Energistyrelsen udsender energioversigter, og hvor kommunerne melder tilbage om evt. ændringer i planbestemmelser, prognoser m.v.

3.7.2. Energibesparelser i offentlige bygninger

Inden for kredsen af offentlige bygningsejere (staten, amterne og kommunerne) har der igennem en årrække bestået et mere eller mindre formaliseret samarbejde om at reducere energiforbruget til opvarmning.

I begyndelsen af 90'erne blev der for staten gennemført en pligt til indførelse af systematisk energistyring og til støtte herfor kampagnen "Styr på energien". I 1993 blev der stillet 30 mill. kr. til rådighed for statens investeringer i energibesparelser. I 1994 udgjorde beløbet 15 mill. kr. I 1996 var puljen 10 mill. kr. og beløbet søges videreført i 1997. Med virkning fra 1. januar 1996 blev der indført en afgift på 5 pct. af institutionernes energiforbrug.

I 1993 fulgte amterne og kommunerne efter i forbindelse med Kommunernes Landsforenings og Amtsrådsforeningens udsendelse af en håndbog i energistyring. Organisationerne anbefaler heri, at kommunerne indfører energistyring i institutioner og virksomheder samt ansætter energikoordinatorer. Endelig har Kommunernes Landsforening anbefalet, at der blev foretaget en kortlægning af energisituationen i kommunerne.

Anbefalingerne om energibesparelser er ligeledes en del af Regeringens Energi 21, april 1996.

3.7.3. Energimiljørådet

Med Energi 21 besluttede regeringen at oprette ét nyt råd, som skal arbejde for at fremme en bæredygtig udvikling af energisektoren, herunder energibesparelser og -effektivisering samt vedvarende energi.

Rådet skal være uafhængigt og skal være rådgivende overfor regering og Folketing. Energistyrelsen forestår sekretariatsfunktionen for Rådet. Rådet vil herudover skulle virke som nationalt høringsorgan i forbindelse med forslag til nye virkemidler på besparelses-, effektiviserings- og VE-området.

Rådet træder i stedet for Energispareudvalget, Elsparerådet og VE-rådet.

Medlemmerne er personligt udpegede af miljø- og energiministeren og repræsenterer ekspertviden indenfor vedvarende energi, besparelser og effektivisering samt generelle samfundsmæssige forhold.

Rådet råder over en bevilling på ca. 5 mill. kr. årligt til at igangsætte undersøgelser m.v. Rådets arbejde evalueres efter en 2-årig funktionsperiode.

4. Miljøbeskyttelsesområdet

Forvaltningen af miljøområdet er udlagt til kommuner og amtskommuner udfra en afvejning mellem nærhedsprincippet og bæredygtighedsprincippet. Beslutningerne skal træffes så nært som muligt på de borgere, de vedrører under hensyn til hensigtsmæssig og kvalificeret opgaveløsning.

Disse principper har ligget til grund for administrationen af miljøbeskyttelsesområdet siden vedtagelsen af den første miljøbeskyttelseslov i 1972.

Siden 1972 er lovgivningen blevet ændret adskillige gange - også med hensyn til opgavefordelingen - men de grundlæggende administrative principper fra 1972 er blevet videreført på miljøområdet.

I miljøbeskyttelsesloven fra 1972 er kommunerne den centrale myndighed. Lovens princip er, at hvis ikke andet er bestemt i loven, løses opgaven af kommunerne.

En del opgaver blev dog henlagt til amterne. Princippet var her dels at større mere komplicerede opgaver, som krævede specialviden, løstes af amterne, og dels at de opgaver, der ikke arealmæssigt var begrænset til én kommune, også blev løst af amterne.

Selvom amterne i en række tilfælde var den godkendende myndighed førte kommunerne efter den første miljøbeskyttelseslov tilsynet med, om vilkår i disse godkendelser m.v. blev overholdt.

Håndhævelsesbetænkningen fra 1983 var baggrunden for en række ændringer i Miljøbeskyttelsesloven i 1986.

Det blev fastlagt som princip, at godkendelser og tilsyn skulle følges ad. Baggrunden herfor var, at der ofte havde vist sig problemer i forbindelse med kommunernes tilsyn med overholdelsen af vilkårene i de godkendelser, som amterne stod for.

Med ændringen i Miljøbeskyttelsesloven blev amterne nu tilsynsmyndighed for de a-mærkede virksomheder d.v.s. - de virksomheder, som amtet var godkendelsesmyndighed for.

Håndhævelsesbetænkningen havde også vist, at der generelt var problemer med især kommunernes varetagelse af deres tilsynsbeføjelse. I 1987 blev det aftalt mellem Miljøministeriet, Kommunernes Landsforening og Amtsrådsforeningen at opprioritere tilsynsvirksomheden i forhold til virksomheder og landbrug.

Det førte til, at de kommunale miljøforvaltninger blev betydeligt styrkede i slutningen af 80'erne. De amtslige forvaltninger var allerede på dette tidspunkt relativt veludbyggede.

Ved revisionen af miljøbeskyttelsesloven i 1992 blev listen over godkendelsespligtige virksomheder ('listevirksomheder') ændret således, at en lang række virksomhedstyper fremover ikke skulle godkendes. Til gengæld skulle alle listevirksomheder nu godkendes, d.v.s. også de virksomheder, der var etableret før 1972. Det betød især en ændring af kommunernes godkendelsesopgaver, der frigjorde ressourcer til andre miljøopgaver - f.eks. tilsyn og håndhævelse - selvom en del af de frigjorte ressourcer skulle anvendes til godkendelse af de gamle listevirksomheder.

Ændringen af miljøbeskyttelsesloven betød også forandringer på andre områder. Ankesystemet blev ændret med oprettelsen af Miljøklagenævnet. Miljøstyrelsens afgørelser i ankesager kunne tidligere ankes til Miljøankenævnet, og fremover ville kun større principielle sager kunne ankes til det nye Miljøklagenævn. Ved ændringen i 1992 blev en række afgørelser i kommunerne gjort endelige, d.v.s. at de ikke som tidligere kunne ankes til Miljøstyrelsen.

I VMT-redegørelsen fra 1994 blev forholdet mellem kommunernes og amterne virksomhedstilsyn og Arbejdstilsynet behandlet. Forskellige ændringer i opgavefordelingen blev i den forbindelse foreslået, men udgangen blev, at den nuværende opgavefordeling mellem de to myndigheder blev fundet mest hensigtsmæssig og derfor opretholdt.

I 70'erne og 80'erne var hovedopgaven for Miljøstyrelsen at behandle ankesager og fastlægge bindende og vejledende krav til brug for de decentrale myndigheder. Fra slutningen af 80'erne og frem til i dag har det internationale arbejde fået en stadig større plads i styrelsens arbejdsprogram.

Regeldannelsen på miljøområdet sker nu først og fremmest i EU-regi, og deltagelsen heri er ressourcekrævende. En række internationale konventioner f.eks. på havområdet er også væsentlige arbejdsopgaver.

På enkelte områder - kemikalie- og bekæmpelsesmiddelområdet - har afvejningen mellem nærhedsprincippet og bæredygtighedsprincippet medført, at stort set alle opgaver løses på centralt hold i Miljøstyrelsen. Baggrunden herfor er dels det internationale samarbejdes - især i EU - betydning for regeldannelsen, dels at tilladelser i forbindelse med sådanne stoffer gælder hele landet, og derfor må administreres centralt.

4.1. Monitering af miljøtilstanden

Ved monitering af miljøtilstanden forstås systematisk indsamling og bearbejdning af oplysninger om tilstanden og udviklingen i miljøet. De vigtigste områder for monitering på miljøområdet er:

- overfladevand, det vil sige havet, de kystnære havområder, søer og vandløb
- grundvand
- jord
- luft

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Formål
Viden om miljøtilstanden generelt indgår i overvejelser om nye initiativer på miljøområdet og bruges til at bedømme effekten af den indsats og de ressourcer, der er anvendt til miljøbeskyttelse.

Viden om miljøtilstanden lokalt i et område - enten indenfor en kommune eller et amt - er et af udgangspunkterne for myndighedernes beslutninger om godkendelse af særligt forurenende virksomheder eller udstedelse af udledningstilladelser for spildevand til recipient.

Resultaterne af miljømonitering bruges også i den langsigtede planlægning. Det gælder planlægningsopgaver for bestemte sektorer, f.eks. recipientkvalitetsplaner eller vandindvindingsplaner eller prioritering af oprydning af forurenet jord.

På nogle områder bruges målingerne også til løbende at informere offentligheden om miljøkvaliteten - f.eks. oplysninger om badevand eller luftkvaliteten i København.

Indhold

Monitering består normalt af prøvetagning, analyser og rapportering. Der findes dog også andre former for monitering. På jordforureningsområdet har man således bedømt miljøtilstanden på grundlag af historiske data.

Amterne tilrettelægger selv placering af målestationer og prøvehyppighed. Analyser udføres i almindelighed på autoriserede laboratorier. Amterne tilrettelægger selv afrapporteringen af moniteringsindsatsen.

Lovgrundlag

Efter miljøbeskyttelselovens kapitel 9 fører amterne tilsyn med miljøtilstanden i omgivelserne.

For søer, åer og vandløb måler amterne bl.a. indholdet af kvælstof og fosfor.

Amterne tilrettelægger i øvrigt selv moniteringen og udfører i den forbindelse en lang række målinger og studier af forholdene i vandløbene. I forbindelse med vandmiljøplanen bliver denne indsats intensiveret blandt andet med særlige statslige midler.

En del af amternes målinger rapporteres nu årligt til Miljøstyrelsen som led i opfølgningen på vandmiljøplanen. Miljøstyrelsen står for afrapportering af vandmiljøhandlingsplanens overvågningsprogram.

Målinger af grundvandsforekomsternes mængde og beliggenhed udføres af amterne og sker i henhold til bekendtgørelse 2/80 om vandindvindings- og vandforsyningsplanlægning.

Kvaliteten af drikkevand følges løbende af kommunene og kontrolleres i den forbindelse for indhold af miljøfremmede stoffer og mikroorganismer jf. bekendtgørelse 515/88 om vandkvalitet og tilsyn med vandforsyningsanlæg.

På luftområdet, gennemfører amterne overvågning af luftens indhold af forurenende stoffer, f.eks. ozon jf. bekendtgørelse nr. 184/94 om overvågning af luftens indhold af ozon og NO_2 jf. bekendtgørelse 119/87 om grænseværdi for luftens indhold af nitrogendioxid.

Støjforholdene i større byområder kortlægges af kommunerne og amterne.

På havet gennemføres ikke et fast måleprogram. Derimod foretages kampagnemålinger, der er koordineret gennem de internationale konventioner for Østersøen (Helsingfors-konventionen) og Nordsøen (Oslo-Paris konventionen).

Badevand moniteres, jf. bekendtgørelse 292/1983 om badevand og badestrande, for indhold af colibakterier og miljøfremmede stoffer. Derudover kontrolleres forhold i øvrigt i forbindelse med badevands og -strandes tilstand.

Udvikling

Ansvarsområderne i forbindelse med overvågning af miljøet blev principielt fastlagt i forbindelse med den første miljøbeskyttelseslov, og er ikke ændret væsentligt siden. Amterne spiller en fremtrædende rolle her, fordi amterne har en størrelse, der giver grundlaget for tilvejebringelsen af den nødvendige ekspertise, og de til formålet nødvendige ressourcer.

Selve opgavens karakter tilskynder også til en løsning på arealmæssigt større plan end kommunerne. Vandløb, de kystnære havområder og grundvandsmagasiner begrænses ikke til en enkelt kommune, og en sammenhængende monitering forudsætter derfor placering i regionalt perspektiv.

Udviklingen af opgaveløsningen i de enkelte amter har været støt fremadskridende - først med hovedvægten på monitering af overfladevand, men efterhånden også omfattende grundvand og luftkvalitet.

Udviklingen i de enkelte amter har betydet en vis spredning m.h.t. målemetoder og klassificeringssystemer. Disse er præget af den interne udvikling i den enkelte amtsadministration. Miljøstyrelsen har gennem vejledninger søgt at sikre et nogenlunde ensartet grundlag for tilrettelæggelsen af opgaverne.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Miljøstyrelsen er ansvarlig for overvågning af forurening på havet. Miljøstyrelsen har også en koordinerende rolle vedrørende vandmiljøplanens overvågningsprogram for overfladevand og grundvand.

Amterne og Københavns og Frederiksberg Kommuner - er ansvarlig for målinger af luftkvaliteten, støj, tilstanden i kystnære områder, søer, åer og vandløb samt grundvandet samt undersøgelser af jordforurening.

Kommunerne gennemfører målinger af badevandskvalitet og af drikkevand.

Opgavens finansiering

Amternes monitering af overfladevand, jord, grundvand, luft og støj finansieres af amtsskatteprovenuet, mens kommunernes analyser af drikkevandets kvalitet finansieres via brugerbetaling.

Midlerne til den særlige indsats i vandmiljøplanen er tilvejebragt via særlig beslutning i Folketinget.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Amterne anvendte i 1994 ca. 135 mill. kr. til løsning af denne opgave. En stor del af disse udgifter anvendes til analyser m.v., der ofte udføres af autoriserede laboratorier.

Koordineringsmekanismer

I de tilfælde, hvor et vandløb eller et vandområde har en sådan størrelse, at flere amter deles om recipienttilsynet er der blevet iværksat uformelle samarbejdskonstruktioner. Det gælder f.eks. i forbindelse med Limfjorden, hvor recipienttilsynet blev tilrettelagt i et samarbejde mellem Nordjyllands, Viborg og Ringkøbing Amter.

Gennem vejledninger koordinerer Miljøstyrelsen den moniteringsaktivitet, der foregår i amterne. Målet er her at sikre en sådan overensstemmelse mellem tilrettelæggelsen af moniteringsvirksomheden i de forskellige amter, at der kan sammenstykkes et landsdækkende billede på baggrund af de amtslige moniteringsresultater.

Opgaver, der løses af selskaber eller organisationer

Moniteringsopgaver løses ofte ved hjælp af fælleskommunale laboratorier, private konsulenter eller andre selskaber.

4.2. Godkendelser/tilladelser og tilsyn med forureningskilder

Reguleringen her drejer sig især om særligt forurenende aktiviteter indenfor industri, landbrug, energiproduktion, spildevandsrenseanlæg, husdyrbrug og dambrug/havbrug samt i forbindelse med indesluttet anvendelse af gensplejsede organismer i produktion.

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Formål

Formålet med reguleringen er at begrænse forureningen fra punktkilder, d.v.s. virksomheder, landbrug og aktiviteter i øvrigt.

Indhold

Myndighederne har følgende muligheder for at begrænse forureningen:

- Fastsættelse af vilkår om miljøbeskyttelse for bestemte brancher eller emissioner

Meddelelse af godkendelser med tilhørende vilkår
- Afgivelse af påbud, hvor der fastlægges regulering af et eller flere miljøforhold.

I bekendtgørelser udstedt med hjemmel i miljøbeskyttelsesloven er der i nogle tilfælde fastlagt bindende krav til specielle emissioner eller udvalgte brancher eller typer af landbrugsejendomme (branchebekendtgørelser).

Ved godkendelser eller tilladelser er den forurenende virksomhed forpligtet til at indsende ansøgning forud for etablering, ændringer eller udvidelser af forurenende aktiviteter. I ansøgningen skal der redegøres for den forurening, der er forbundet med aktiviteterne og for de miljøbeskyttende foranstaltninger.

På grundlag af disse oplysninger og miljømyndighedens viden om miljøtilstanden i de omgivelser, der berøres, tager myndigheden for hver enkelt virksomhed stilling til, om aktiviteten kan godkendes på den ønskede beliggenhed.

Der udstedes herefter godkendelse/tilladelser indeholdende vilkår om forureningsbegrænsning.

Hvilke virksomheder, der er omfattet af godkendelsesordningen, er fastlagt på en særlig liste (listevirksomheder).

En række virksomheder skal overfor miljømyndighederne anmelde, hvis der startes produktion, eller hvis den igangværende produktion udvides. Efter anmeldelsesordningen kan virksomheden igangsætte aktiviteterne 4 uger efter anmeldelsen medmindre myndigheden har stillet særlige krav. Disse virksomheder er også opført på en særlig liste (anmeldevirksomheder). Formålet med anmeldelser er, at miljømyndighederne uden en ressourcekrævende godkendelsesprocedure alligevel får mulighed for at stille eventuelle miljøkrav, inden investeringerne er foretaget.

Virksomheder og aktiviteter, der ikke er omfattet af godkendelseskrav, branchebekendtgørelser eller anmeldeordningen reguleres med påbud, der udstedes, når der konstateres en uacceptabel forurening eller efter særligt fastlagte regler i øvrigt.

Godkendelsesordningerne er de senere år blevet suppleret med ordninger, der i højere grad lægger op til virksomhedernes egen indsats og initiativer.

Fra og med 1997 skal en del af de godkendelsespligtige industrivirksomheder indsende et offentligt "grønt regnskab". Regnskabet skal indeholde oplysninger om de væsentlige forbrug af energi, vand og råvarer samt om de væsentlige arter og mængder af forurenende stoffer, der indgår i produktionsprocesserne, udledes af virksomheden, indgår i produkter eller indgår i virksomhedens affald.

Fra 1995 har det desuden været muligt for virksomheder at lade sig registrere i den frivillige EU-ordning for miljøstyring og -revision (EMAS).

Tilsynsindsatsen på hele området sigter mod at kontrollere, at lovgivningens krav, vilkår og påbud fastlagt efter miljøbeskyttelseslovgivningen overholdes. Tilsynet skal derudover opsøge og forebygge uacceptabel forurening samt behandle klager over uacceptabel forurening fra borgerne.

En række af de beslutninger som de decentrale miljømyndigheder træffer på miljøbeskyttelsesområdet f.eks. i forbindelse med godkendelser og påbud kan ankes til Miljøstyrelsen og evt. videre til Miljøklagenævnet.

Lovgrundlag

Lovgrundlaget for godkendelser/tilladelser af industrivirksomheder findes i lov om miljøbeskyttelse lovbekendtgørelse nr. 590/1994, kapitel 5, som er uddybet i bekendtgørelse 794/91 og 532/92.

Bestemmelserne om anmeldeordningen for visse virksomheder samt listen over disse virksomheder findes i bekendtgørelse 367/92 om anden virksomhed end listevirksomhed.

Bekendtgørelse 793/89 om miljøkrav i forbindelse med etablering og drift af autoværksteder m.v. indeholder den miljømæssige regulering af autoværksteder (branchebekendtgørelse).

Regulering af pelsdyrfarme sker jf. bekendtgørelse 12/92 om pelsdyrfarme (branchebekendtgørelse)

Husdyrbrug - især gødningshåndtering og - opbevaring - reguleres efter bekendtgørelse 1159/94 om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. (husdyrgødnings-bekendtgørelsen).

Ferskvandsdambrug reguleres efter bekendtgørelse 900/94 om ferskvandsdambrug.

Virksomheder m.v., der hverken er listevirksomhed eller anden særligt reguleret virksomhed, reguleres gennem påbud/forbud, jf. miljøbeskyttelseslovens § 42.

Efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 4, § 28 giver amtsrådet tilladelse til, at spildevand efter rensning tilføres vandløb, søer eller havet direkte. Disse tilladelser meddeles kommunale renseanlæg eller industrier med direkte spildevandsudledninger.

Kommunalbestyrelsen giver efter § 29 tilladelse til udledning af industrispildevand til det offentlige spildevandsanlæg samt det dertil hørende ledningsnet.

Det generelle tilsyn med, at loven og de regler, der er fastsat med hjemmel i loven, overholdes, føres jf. miljøbeskyttelseslovens kapitel 9. Tilsynsopgaven er:

1) påbud og forbud efterkommes,
2) vilkår fastsat i forbindelse med godkendelser og tilladelser overholdes, og at
3) miljøkrav fastsat i en aftale efter lovens § 10, stk. 2, overholdes.

Kravniveau, der skal anvendes ved meddelelse af udledningstilladelser til spildevandsanlæg og industriers direkte udledninger er fastsat i bekendtgørelse 310/94 om spildevandstilladelser efter miljøbeskyttelsesslovens kapitel 4.

Godkendelsesvilkår, der skal anvendes til affaldsforbrændingsanlæg fremgår af bekendtgørelse 10/91 om affaldsforbrændingsanlæg. Tilsvarende skal udledningstilladelser af spildevand sikre, at grænseværdierne for kviksølv, hexclor, cadmium og en række andre farlige stoffer er overholdt jf. bekendtgørelserne 928/87, 736/86, 520/86 og 181/86. Endelig skal godkendelser og tilladelser til direkte spildevandsudledning til skibsværfter overholde kravene i bekendtgørelse 14/91 om overfladebehandling af skibe.

Kraftværkerne i Danmark skal samlet overholde udledningskrav for SO_2 og NO_x jf. bekendtgørelse 885/91 om begrænsning af udledning af svovldioxid og kvælstofoxider fra kraftværker.

Miljøgodkendelser af havbrug og saltvandsdambrug skal følge reglerne i bekendtgørelse 640/90 om saltvandsbaseret fiskeopdræt, blandt andet om foderforbruget.

Anvendelse af genetisk modificerede organismer (GMO) i produktionen i såkaldt indesluttet anvendelse forudsætter en særlig godkendelse efter lov nr. 356/91 om miljø og genteknologi. Betingelserne fremgår af lovens kapitel 2 (godkendelser m.v.) og kapitel 3 (tilsyn) og er i øvrigt specificeret i en række bekendtgørelser.

De nærmere bestemmelser på området fremgår af bekendtgørelse 84/95 om godkendelse af produktionsorganismer og produktionsanlæg samt anmeldelse af produktionsorganismer efter lov om miljø og genteknologi. Standardbestemmelser om transport er fastsat i bekendtgørelse 732/91 om transport og import af genetisk modificerede organismer.

Godkendelse til markedsføring af genetisk modificrede organismer følger en EU-godkendelses-procedure og bestemmelserne fremgår af lov nr. 356/92, uddybet i bekendtgørelse 1098/92, mens godkendelse til forsøgsudsætning er statslige afgørelser med en pligt til at høre andre EU-medlemsstater om forsøgsudsætningen.

Er der tale om en "risikovirksomhed", skal der gennemføres risikovurderinger eller risikoanmeldelser efter bekendtgørelse 520/90 om vurdering af sikkerheden i forbindelse med risikobetonede aktiviteter, der kan medføre et større uheld.

Hvis der er tale om en virksomhed, der er forpligtet til at aflægge grønt regnskab skal, dette ske efter miljøbeskyttelseslovens § 35 a og efter reglerne i bekendtgørelse 975/95 om visse godkendelsespligtige virksomheders pligt til udarbejdelse af grønt regnskab.

En virksomhed, der har valgt at lade sig registrere under den frivillige ordning for miljøstyring og miljørevision skal for at opretholde sin registrering følge reglerne i bekendtgørelse 644/94 om industrielle virksomheders m.v. frivillige deltagelse i Den Europæiske Fællesskabsordning for miljøstyring og miljørevision.

Bestemmelserne om anke af de decentrale miljømyndighederes beslutninger efter miljøbeskyttelsesloven findes i Miljøbeskyttelseslovens kapitel 11 om klage og søgsmål.

Udvikling

Den obligatoriske godkendelsesordning for visse virksomheder har - sammen med mulighederne for

at gribe ind over for andre ikke godkendelsespligtige virksomheder i forbindelse med væsentlige miljøproblemer - eksisteret siden vedtagelsen af den første miljøbeskyttelseslov i 1974.

I forhold til opgavevaretagelse er der siden midten af 80'erne sket to væsentlige ændringer:

Indtil ændringen af miljøbeskyttelsesloven i midten af 80'erne forestod kommunen hele tilsynet med overholdelsen af vilkårene i disse godkendelser.

Med ændringen af miljøbeskyttelsesloven i 1980'erne ændredes denne ressortfordeling således, at amterne fremover skulle være tilsynsmyndighed for de virksomheder, hvor amtskommunerne var godkendelsesmyndighed. Kommunerne blev derefter godkendelses- og tilsynsmyndighed i forhold til resten af virksomhederne, landbrug m.v. På denne måde gennemførtes princippet om, at den godkendende myndighed også fører tilsyn med overholdelsen af disse godkendelser.

Den anden væsentlige ændring var reduktionen af godkendelsespligtig virksomhed i forbindelse med den nye miljøbeskyttelseslov i 1992. Tilbage på listen forblev ca. 10.000 virksomheder ud af 25.000. For de virksomheder, der gik ud af listen indførtes anmeldeordningen.

I erkendelse af problemer med ældre anlæg og virksomheder vedtoges det dog samtidig, at ikke-godkendte anlæg fra før 1974 nu skulle godkendes over en 10-årig periode fra 1992-2002. Ca. 4.000 virksomheder forventes at gennemløbe en sådan godkendelsesproces.

I slutningen af 80'erne blev autoværksteder, pelsdyrfarme, husdyrbrug og ferskvandsdambrug omfattet af branchebekendtgørelser.

Branchebekendtgørelserne er et udtryk for en rationalisering af miljøbeskyttelsesarbejdet. De mange små, men tilsammen forureningsmæssigt betydende enkeltvirksomheder i disse brancher, skulle nu ikke hver for sig tildeles en særlig godkendelse, men overholde de centralt fastlagte miljøkrav.

På særligt komplicerede områder eller hvor forureningens grænseoverskridende karakter kræver

det, er den decentrale godkendelsesordning løbende blevet tilpasset uden at dens principper er anfægtet.

Der gælder særlige regler om godkendelse ved anvendelse af genetisk modificerede organismer, hvor Miljøstyrelsen har spillet en væsentlig rolle som godkendelsesmyndighed. Det er nu hensigten at overlade produktionssagerne til amtsrådene i takt med, at sagsantallet i de enkelte amter stiger, og at der sker den tilstrækkelige videnopbygning decentralt. Samarbejdet mellem Miljøstyrelsen og de involverede parter intensiveres p.t. med henblik på at skabe det nødvendige netværk for en overdragelse.

Midt i 90'erne er der kommet en supplerende lovgivning om virksomhedernes grønne regnskaber og om den frivillige deltagelse i EU-ordning om miljøstyring og -revision. Disse regler lægger op til virksomhedernes egen indsats og søger at supplere godkendelsesordningen med incitamenter til en videregående miljøbeskyttelsesindsats på virksomhederne ved at anvende markedskræfter og forbrugerpræferencer.

På ankeområdet blev en række afgørelser på miljøbeskyttelsesområdet truffet af de lokale myndigheder gjort endelige ved ikraftrædelsen af den nye miljøbeskyttelseslov i 1992. Samtidig blev adgangen til at anke Miljøstyrelsens ankeafgørelser til Miljøklagenævnet indskrænket til mere principielle sager.

Den organisatoriske varetagelse

Miljøstyrelsen

Miljøstyrelsen varetager kun helt specielle opgaver på godkendelses- og tilsynsområdet som 1. instansmyndighed, nemlig indenfor genteknologi. Det drejer sig om både godkendelses- og tilsynskompetencen for godkendelsespligtig transport af genetisk modificerede organismer og for salg af genetisk modificerede organismer. Ved anvendelse af genetisk modificerede organismer til informations- og udstillingsformål, til storskalaforsøg og forskning/forsøg samt i tilfælde af forsøgsudsætning er Miljøstyrelsen godkendelsesmyndighed, mens amtet er tilsynsmyndighed, jf nedenfor.

Miljøstyrelsen varetager dog også midlertidigt en række tilsyns- og godkendelsesopgaver. Disse er placeret i styrelsen i en periode på grundlag af miljøbeskyttelseslovens § 82, hvorefter miljø- og energiministeren kan beslutte at overtage amtsrådets eller kommunalbestyrelsens beføjelser efter loven i visse sager.

Miljø- og energiministeren har siden den første genteknologilovs ikrafttræden i 1986 benyttet sig af sin beføjelse til at kalde sager om godkendelse til indesluttet anvendelse af genetisk modificerede organismer ind til central afgørelse i Miljøstyrelsen. Det drejer sig om risikovurderinger af de genetisk modificerede organismer og meddelelse af produktionsgodkendelser til at anvende disse i bestemte anlæg.

På lignende måde har Miljøstyrelsen siden 1977 været tilsynsmyndighed i forhold til støj og luftforurening fra fly, der opererer på Københavns Lufthavn og godkendelsesmyndighed for trafikanlæg til fly (startbaner, rulleveje, m.v.) sammesteds. Baggrunden var dengang, at tilsynet med lufthavne og flyvepladser var tillagt dels Tårnby Kommune, hvor lufthavnen er placeret og dels Dragør Kommune, hvor en stor del af støjbelastningen falder. Medvirkende var, at man fandt det urimeligt at overlade til kommunerne at opbygge den specialviden, som er nødvendig for at varetage miljøtilsynet med en international lufthavn.

Med udbygningsloven af 1980 blev Miljøstyrelsen forpligtet til som miljømyndighed at tage et særligt hensyn til trafikafviklingen og i samarbejde med lufthavnen at varetage hensynet til omgivelserne i videst mulige omfang, indenfor de rammer for støjbelastning og banebenyttelse, der blev fastlagt med udbygningsloven.

Med udbygningslovens revision i 1992 indførtes en ny § 4, hvorefter trafikministeren i samarbejde med miljøministeren fastlægger retningslinier for varetagelsen af miljøhensynet.

Derudover er Naturgasnettet og Kommunekemi Nyborg på nuværende tidspunkt indkaldt til central godkendelse og tilsyn.

Med hensyn til grønne regnskaber skal Miljøstyrelsen bistå Erhvervs- og Selskabsstyrelsen med vurderinger af regnskaberne. Med hensyn til den frivillige miljøstyrings- og revisionsordning skal styrelsen fungere som ansvarligt organ efter reglerne og blandt andet tilvejebringe den nødvendige informationsformidlings- og kompetenceopbygningsindsats, modtage verificerede miljøredegørelser samt registrere virksomhederne i ordningen.

Miljøstyrelsen udsteder vejledninger for de decentrale myndigheders afgørelser, og er klagemyndighed for en række decentrale myndigheders afgørelser.

Amterne

Amterne er godkendelses- og tilsynsmyndighed for alle a-mærkede virksomheder på listen over særligt forurenende virksomheder. De a-mærkede virksomheder er større og mere miljømæssigt komplicerede virksomheder, der forudsætter en særlig kompetence.

Derudover har amtet godkendelses- og tilsynskompetencen med alle virksomheder, der har direkte spildevandsudledning til vandmiljøet.

Det er amtet, der meddeler tilladelse til udledning af spildevand til overfladevand, udsprøjtning af spildevand på jordoverfladen eller afledning til jorden gennem nedsivningsanlæg, medmindre andet er fastsat i loven eller tilhørende bekendtgørelser.

Amtet er derudover godkendelses- og tilsynsmyndighed for kommunalt ejede virksomheder.

På det genteknologiske område fører amtet tilsynet med produktionsgodkendelser. Amtet fører også tilsynet med transporter til og fra en virksomheder, der har godkendelse til en genteknologisk produktion, eller hvis transporterne i øvrigt følger reglerne i bekendtgørelse 732/91, samt tilsynet med overholdelsen af vilkår i godkendelser til storskalaforsøg, forskning/forsøg, information/udstillinger og forsøgsudsætning. Som nævnt ovenfor vil en række opgaver på området komme til, når den aktuelle call-in til Miljøstyrelsen ophæves.

Kommunerne

Kommunerne er tilsyns- og godkendelsesmyndighed for alle andre virksomheder. Det gælder de godkendelsespligtige virksomheder og de virksomheder, der er omfattet af anmeldeordning eller reguleret via branchebekendtgørelser.

Derudover er kommunerne miljømyndighed i forhold til alle andre virksomheder, der måtte give anledning til miljøproblemer. Kommunen meddeler desuden tilladelser til tilslutning af spildevand til de kommunale og private spildevandsanlæg, samt fører tilsyn og kontrol med disse.

Vilkår i tilslutningstilladelser samt tilsyn med disse skal sikre, at spildevandsrensningen på renseanlægget kan gennemføres under overholdelse af de vilkår, der er fastsat af amtsrådet for udledningen fra renseanlægget. Endvidere skal vilkårene sikre, at kvaliteten af spildevandsslammet er god nok til anvendelse på landbrugsjord.

Kommunerne meddeler endelig de mange små og mindre komplicerede udlednings- og nedsivningstilladelser. Afgrænsningen er fastsat ved spildevandsmængder svarende til 30 personer, og kommunerne fører tillige tilsyn med disse. Tilladelser til etablering af samletanke ligger

ligeledes i kommunalt regi.

Opgavens finansiering

Godkendelses- og tilsynsindsatsen er dels finansieret gennem brugerbetaling, dels af det kommunale og amtslige skatteprovenu.

Brugerbetalingen for godkendelse/tilsyn er tilrettelagt således, at ressourceforbruget på landsplan i forhold til de enkelte grupper af virksomheder dækker ca. 50 pct. af omkostningerne på landsplan for tilsyn og godkendelse af de pågældende virksomheder.

Som hovedregel betaler de listevirksomheder, som amterne fører tilsyn med, 17.200 kr. om året i brugerbetaling. Denne betaling omfatter både tilsyn og evt. godkendelser, d.v.s. udstedelse af en godkendelse udløser således ikke en særskilt brugerbetaling. For de helt store virksomheder - ca. 50 på landsplan - svares 155.000 kr. i brugerbetaling. Omvendt svares der for de helt små kun 3.400 kr. i brugerbetaling til amterne (og Københavns og Frederiksberg Kommuner) for tilsyn og godkendelse.

De listevirksomheder, som kommunerne fører tilsyn med, betaler 6.000 kr. om året i brugerbetaling. Denne betaling omfatter både tilsyn og evt. godkendelser - d.v.s. udstedelsen af en godkendelse udløser således ikke en særskilt brugerbetaling. Virksomheder omfattet af branche- eller anmeldeordning betaler 1.000 kr. om året i brugerbetaling. Alle andre aktiviteter udløser ikke brugerbetaling for det tilsyn, som kommunen varetager efter miljøbeskyttelsesloven.

For genteknologisk godkendelser betales et gebyr på 150.000 kr. for en normal genteknologisk godkendelse til indesluttet anvendelse. Beløbet er 100.000 kr. for en rammegodkendelse og 50.000 kr. for anmeldelse af nye organismer til samme anlæg. For sager om udsætning af genetisk modificerede organismer udgør gebyret 200.000 kr. Gebyret kan nedsættes, hvis sagsbehandlingen er mindre ressourcekrævende. Tilsynsmyndigheden opkræver derudover et gebyr for tilsyn, der omfatter lønudgifter for tilsynsmedarbejderen i forbindelse med den enkelte tilsynsopgave samt et tillæg på 80 pct. af denne lønudgift til dækning af de administrative omkostninger forbundet med tilsynet.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Amterne er tilsynsmyndighed for ca. 3.000 virksomheder. I amterne er der som regel en selvstændig afdeling til virksomhedstilsynet og der er i alt ansat ca. 430 medarbejdere alene til miljøtilsynsopgaver.

Kommunerne er myndighed for ca. 4.000 godkendelsespligtige listevirksomheder, 15.000 virksomheder omfattet af anmeldeordning og 15.000 virksomheder omfattet af branchebekendtgørelser. Hertil kommer alle de øvrige virksomheder m.v.

De kommunale forvaltninger varierer i størrelse som følge af størrelsesforskelle i kommunernes indbyggertal, antal industrivirksomheder m.v. I kommunerne er der ansat ca. 900 medarbejdere til varetagelse af administrationen af miljøbeskyttelseslovene.

Koordineringsmekanismer

Gennem udarbejdelse af vejledninger til brug for kommuner og amter i forbindelse med deres administration af miljøbeskyttelsesloven sikres en vis ensartethed ved fastlæggelse af vilkår m.v. Gennem Miljøstyrelsens og Miljøklagenævnets ankesagsbehandling sikres, at afvigelser fra disse vilkår kun sker ud fra en hensigtsmæssig miljømæssig vurdering.

Arbejdstilsynet og de kommunale og amtslige miljømyndigheder koordinerer indsatsen på de områder, hvor det er relevant at løse problemerne samlet for indre og ydre miljø. Der er indgået en aftale mellem Arbejdstilsynet og Miljøstyrelsen om koordinering af tilsynsarbejdet. Denne samarbejdsaftale blev evalueret ved årsskiftet 1995/96 og er blevet forlænget for to år.

Miljøstyrelsen laver årligt en tilsynsredegørelse over den kommunale og amtskommunale indsats på tilsynsområdet.

Opgaver, der løses af selskaber eller organisationer

På det kommunale område yder de lokale miljø- og levnedsmiddelkontrolenheder bistand til kommunerne med tilsyns- og godkendelsesarbejdet. Det er dog alene det praktiske arbejde, der er lagt over til disse enheder. Alle beslutninger efter miljøbeskyttelseslovgivningen træffes af kommunalbestyrelsen.

4.3 Transport

Formål, indhold og udvikling

Formål

Miljøstyrelsens opgave er at bidrage til at reducere trafikkens ressourceforbrug og til at minimere trafikkens miljøbelastning.

Den overordnede målsætning for transportsektoren er bæredygtig udvikling. I forlængelse af Regeringens Natur- og Miljøpolitiske redegørelse (1995) vedtog Folketinget, at trafik er et af de fire vigtigste miljøpolitiske indsatsområder. Med Transporthandlingsplanen for miljø og udvikling (1990) og senere Trafik 2005 (1993) er rammerne sat for miljøindsatsen overfor den danske transportsektor. Regeringens handlingsplan for reduktion af transportsektorens CO_2-udslip (1996) redegør for, hvordan CO_2-udslippet kan bringes ned. Trafikministeriet vil i samarbejde med Miljø- og Energiministeriet løbende følge planen op.

Indhold

Der er en voksende erkendelse af, at transportområdet er komplekst. Mennesker har ret til rimelig tilgængelighed til andre mennesker, steder, goder og serviceydelser. Dermed har transport grænseflader til stort set alle andre sektorer i samfundet, og aktørerne er mange - faktisk alle borgere, virksomheder, offentlige myndigheder osv. De initiativer, der kan begrænse miljøgener fra transport, afvejes ofte med mål i andre sektorer. Når transportsektorens miljøproblemer skal løses, er det derfor ikke nok isoleret at betragte transportsektoren. Dertil kommer, at EU er og fortsat vil være en meget vigtig aktør i indsatsen overfor at begrænse forurening fra trafik både med hensyn til at fastsætte krav og på det mere strategiske niveau med grønbøger om bymiljø, fair og effektiv prissætning på transportområdet, borgernes transportnet og fremtidens støjpolitik.

CO_2 og støj udgør sandsynligvis de største udfordringer blandt de nuværende konkrete mål for emissioner fra transportsektoren. Skrappere normer for luftkvalitet i EU vil betyde, at fremtidige mål om reduktion af emissioner som små partikler og specifikke kulbrinter også vil være på dagsordenen. Dertil kommer, at det er oplagt at diskutere mål, kilder og forebyggende indsats i forlængelse af Miljøstyrelsens projekt Sundhedsmæssig vurdering af luftforureningen fra vejtrafik (1997). Behovet for en differentieret indsats efter geografisk variation (by/land/følsomt område) vil også komme i fokus - ikke mindst set i lyset af en stigende interesse for omkostningseffektive løsninger.

Miljøstyrelsens overordnede strategi er og vil fortsat være en kombination af at begrænse miljøbelastningen ved kilden, dvs. at begrænse efterspørgsel efter transport, at omlægge til mindre forurenende transportformer og udnytte disse mere effektivt samt at nedsætte miljøbelastningen fra hvert enkelt transportmiddel.

Særligt prioriterede områder og mål:

- Samarbejde og forhandling i EU og nationalt om at begrænse emissioner og støj fra køretøjer og indføre renere brændstoffer og alternative drivmiddelteknologier - herunder el-biler.
- Inddrage transportens miljøbelastning i virksomheders miljøstyring og udvikling af produkter.
- Regulere støj m.v. fra flyvepladser og hurtigfærgeruter.
- Samarbejde med kommuner og amter og relevante aktører om at gennemføre og formidle gode trafikløsninger.

Dernæst vil der i et styrket samspil med andre parter satses på kompetenceudvikling og en indsats inden for følgende områder med det overordnede mål at bidrage til at mindske transportsektorens miljøbealstning. Der skal løbende ske en konkretisering og prioritering både af målene og af indsatsen.

- Generel økonomisk politik som rammevilkår for udviklingen inden for transportområdet.
- Formulering og løbende evaluering og formidling af dels generelle miljømål og dels miljøkonsekvenser.
- Sundhedsmæssig vurdering af gener fra trafik og koblingen til kilder og forebyggende indsats.
- Integration af virksomheders og transportøres miljøstyring.
- Fysisk planlægning, arealanvendelse og konsekvensvurderinger.
- Adfærd og holdninger til transport og vores planlægning heraf.
- Diskussion af strukturelle rammer for transportforskning i Danmark.
- Trafik og lokal Agenda 21 i området omkring Østersøen.

Udvikling

Transportsektorens omfang og karakter afspejler det omgivende samfund. Samfundsudviklingen har medført en stærkt stigende transportefterspørgsel i takt med den øgede økonomiske aktivitet.

Persontransportarbejdet er steget støt gennem de sidste mange år. Antallet af personkilometer lå i 1991 ca. 35 pct. over niveauet i 1982. Trafikministeriet forventer, at persontransportarbejdet i år 2010 ligger 35 pct. over niveauet i 1990.

For godstransporten har der også været tale om en stigning gennem de seneste årtier. Siden 1970 er godstransporten incl. im- og eksport steget med ca. 50 pct. Trafikministeriet forventer, at det samlede nationale godstransportarbejde frem til år 2010 vil stige med 55 pct. i forhold til 1990.

I takt med det øgede transportarbejde er sektorens miljøbelastning også steget. Transportsektorens andel af de samlede menneskeskabte CO_2-udslip udgør således 20 pct. Endvidere belaster transportsektoren miljøet med luftforurening og støj.

Hidtil har miljømyndighedernes indsats på transportområdet primært omfattet teknologiforbedrende foranstaltninger - f.eks. katalysator og fjernelse af bly fra benzin. Imidlertid er man i de seneste år også begyndt at interessere sig for mulighederne for at begrænse det samlede transportarbejde og dermed frakoble sammenhængen mellem transportforøgelse og økonomisk vækst. Miljøstyrelsens bytrafikprojekt og arbejde med produktorienteret miljøindsats på tranportområdet skal ses som et led i dette arbejde.

Den organisatoriske varetagelse

Miljøstyrelsen er én af en række offentlige aktører på transportområdet. Trafikministeriet spiller en hovedrolle og også Skatteministeriet er central. Det er styrelsens opgave at indgå i et samspil med bl.a. disse ministerier med udgangspunkt i styrelsens kompetence og styrkepositioner, og med vægt på en klar og koordineret ansvarsfordeling.

Miljøstyrelsen sidder inde med forholdsvis få virkemidler, og et samarbejde med de øvrige aktører på transportområdet er derfor meget vigtigt - selv inden for de områder, som hører under Miljøstyrelsen, nemlig nedbringelse af luftforureningen og støjbelastningen fra transportsektoren.

Opgavens finansiering

Alle aktiviteter på transportområdet finansieres af skatteprovenuet.

Bytrafikpuljen er afsat som selvstændigt punkt på finansloven.

Koordineringsmekanismer

Miljøstyrelsen støtter via bytrafikpuljen en række kommunale projekter, der skal analyserer/forbedre det lokale miljø på transportområdet. Udarbejdelsen af de enkelte projekter foregår i et delvist samarbejde med Miljøstyrelsen, der derved får mulighed for at påvirke de lokale myndigheder og videreformidle viden på transportmiljøområdet.

Miljøstyrelsen er i samarbejde med Søfartsstyrelsen ved at udarbejde en vejledning i administration af hurtigfærgeruter og godkendelser af ruterne, der skal beskrive samarbejdet mellem myndigheder og mellem ansøger og myndigheder i forbindelse med de enkelte myndigheders godkendelsesbehandling af hurtigfærgeruter og fastsættelse af vilkår.

Der er etableret uformelle samarbejdsrutiner med de øvrige statslige aktører på transportmiljøområdet. Miljøstyrelsen har således deltaget aktivt i alle relevante regeringsinitiativer på området: Regeringens Natur- og Miljøpolitiske redegørelse (1995), Transporthandlingsplanen for miljø og udvikling (1990), Trafik 2005 (1993) og Regeringens handlingsplan for reduktion af transportsektorens CO_2-udslip (1996).

Der er etableret formelle samarbejdsrutiner i EU-regi mht. nedbringelse af luftforureningen fra transportsektoren. Miljøstyrelsen deltager endvidere i det løbende arbejde i EU vedrørende støjbelastningen fra transportsektoren.

Arbejdet med produktiorienteret miljøindstats på godsområdet foregår med inddragelse af relevante offentlige myndigheder, virksomheder og organisationer.

Kvalitativ/statistisk beskrivelse

I perioden 1992-95 har Miljøstyrelsen anvendt 150 mill. kr. i Bytrafikpuljen. (Trafik- og miljøpuljen). Fra 1996-99 har Miljøstyrelsen 5 mill. kr. om året til generel formidling af viden på trafik- og miljøområdet, f.eks. i form af demonstrationsprojekter.

4.4. Renere teknologi og produkter

Opgaverne med hensyn til renere teknologi og produkter består i en koordinering af den nationale indsats på renere teknologiområdet, herunder tilskudsprogrammet for renere teknologi og programmet for rådgivning om miljøspørgsmål og arbejdsmiljø til mindre virksomheder.

Opgaverne omfatter endvidere en koordinering og planlægning af indsatsen vedrørende offentligt grønt indkøb samt administration af miljømærkning, herunder EU's miljømærkeordning.

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Formål

Målet med tilskudsprogrammet for renere teknologi er at forebygge miljøproblemer ved kilden og at begrænse ressourceforbruget gennem tilskud og anden motivation af industrien til udvikling og anvendelse af renere teknologi og mindre miljøbelastende produkter.

Formålet med rådgivningsprogrammet vedrørende miljøspørgsmål og arbejdsmiljø til mindre virksomheder er at styrke renere teknologi-indsatsen specielt i små og mellemstore virksomheder.

I erkendelse af, at det offentlige er en meget stor forbruger, er det formålet med Handlingsplanen for offentlig grøn indkøbspolitik, at man gennem miljø- og energibevidste offentlige indkøb kan nedsætte miljøbelastningen; dels fra det offentliges egne aktiviteter og dels gennem tilskyndelse til virksomhederne og borgerne til øget anvendelse af renere teknologi og genanvendelse.

Det er derigennem målet at tilskynde leverandører til at øge markedsføringen af miljøvenlige produkter, således at forbrugere også anvender miljø- og ressourcevenlige produkter.

Indhold

Siden 1987 er der ydet tilskud til renere teknologiprojekter, der tager sigte på at udvikle og sprede renere teknologi i danske virksomheder. Indsatsen på renere teknologi området er sammenfattet i handlingsplaner. Planerne har rettet sig mod videnopbygning og -formidling, metodeudvikling, teknologiudvikling, opbygning af data- og informationssystemer samt overførsel og indpasning af ind- og udenlandske data og viden om anvendelse af renere teknologi.

Via programmet for rådgivning om miljøspørgsmål og arbejdsmiljø ydes tilskud til mindre virksomheders systematiske miljø- og arbejdsmiljøindsats. Programmet løber i perioden 1994-1997, og med udgangspunkt i de opnåede positive erfaringer lægges op til en videreførsel af dele af aktiviteten.

Indsatsen vedrørende grønne offentlige indkøb er baseret på "Handlingsplanen for en offentlig, grøn indkøbspolitik", der blev præsenteret af miljø- og energiministeren i august 1994. Handlingsplanen videreføres ud fra de erfaringer, der blev gjort i forbindelse med "Strategi til fremme af offentlig grøn indkøbspolitik" fra august 1991. Det fremtidige arbejde med miljø- og energibevidst indkøbspolitik vil indgå i forbindelse med gennemførelsen af en styrket produktorienteret miljøpolitik.

Lovgrundlag

Lovgrundlaget er bekendtgørelse 475/84 om tilskud til genanvendelse og mindre forurenende teknologi. Derudover vedtages programmidlerne til renere teknologi over finansloven.

På området offentlige grønne indkøb gælder et særligt cirkulære om miljø- og energihensyn ved statslige indkøb, jf. cirkulære nr. 26 af 7. februar 1995. Cirkulæret pålægger statens institutioner

og statsejede eller -kontrollerede virksomheder at udarbejde miljø- og energibevidste indkøbspolitikker og handlingsplaner, og det forventes pt. at cirka 3/4 af statens institutioner er omfattet ved årskiftet 1996/97.

Udvikling

I det første program om renere teknologi 1986-89 blev der helt overvejende lagt vægt på udvikling og demonstration af renere procesteknologi i træ- og møbelindustrien, jern- og metalindustrien samt i levnedsmiddelindustrien.

Indsatsen var især rettet mod tungmetaller, opløsningsmidler samt organisk spildevand. Det næste handlingsprogram 1990-92 indeholdt i højere grad midler til at fremme indførsel af renere teknologi i selve fremstillingsprocessen og i de fremstillede produkter; f.eks. gennem en række formidlings- og spredningsaktiviteter.

Herved skulle der ske en reduktion af samfundets forbrug af såvel basismaterialer som tungmetaller og miljøfremmede stoffer, samt en reduktion af affaldsmængderne.

Den igangværende handlingsplan 1993-97 indeholder projekter, der sikrer konkret anvendelse af resultaterne af den hidtidige indsats og videreførsel af udviklingsaktiviteter, der er sat i gang i de tidligere planer.

Samtidig er fokus endvidere forskudt fra industrielle produktionsprocesser til en indsats overfor produkter set i hele disses livscyklus.

Den organisatoriske varetagelse

Miljøstyrelsen varetager opgaverne i relation til administrationen af tilskud til renere teknologi og har ansvaret for den generelle indsats om grønne offentlige indkøb. De konkrete beslutninger om projektbevillinger varetages af Rådet vedrørende genanvendelse og mindre forurenende teknologi.

Amterne og kommunerne bliver i relevant omfang inddraget ved gennemførelse af renere teknologi projekter. Kommunernes Landsforening og Amtsrådsforeningen har desuden været aktive i udmøntningen af handlingsplanen for grønne offentlige indkøb.

En række kommuner og amter har derudover modtaget tilskud som led i renere teknologiprojekter.

Opgavens finansiering

Alle aktiviteter i renere teknologiprogrammer og vedrørende anvendelsesbegrænsninger af miljøbelastende produkter finansieres af skatteprovenuet.

Ved bevillingen af tilskud til de konkrete projekter egenfinansierer virksomhederne en specifik andel, fastsat efter virksomhedens egeninteresse i udførelsen af det pågældende projekt. Konkrete initiativer i Handlingsplanen for grønne offentlige indkøb finansieres fra tilskud fra Handlingsplanen for renere teknologi.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Fra 1987 til og med 1995 er der i alt givet tilskud for 539 mill. kr. til i alt 638 projekter. Tyngdepunktet for indsatsen har som nævnt ligget indenfor udviklingen af renere industrielle

processer i en række udvalgte brancher.

Under den aktuelle handlingsplan har bevillingen af projekter indenfor områderne produkter, materialer og kemiske stoffer været i markant stigning.

I 1996 er der afsat i alt 47 mill. kr. til renere teknologi programmet.

Bevillingen til programmet for rådgivning om miljøspørgsmål og arbejdsmiljø vil i årene 1994 - 1997 omfatte 72 mill. kr., hvoraf 67 mill. kr. gives som virksomhedstilskud, mens 5 mill. kr. er afsat til evaluering, information og koordinerende administration.

Der vil være bevilget tilskud til godt 200 mindre virksomheder, når programmet afsluttes. Virksomhederne tilhører primært fremstillingssektoren. Der har været kontakt til miljøforvaltningerne i ca. 100 kommuner og de fleste amter.

Koordineringsmekanismer

Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen og Direktoratet for Arbejdstilsynet er repræsenteret i Rådet vedrørende genanvendelse og mindre forurenende teknologi, og disse parter får herved mulighed for at deltage i samtlige igangsatte projekters styregrupper.

Der er i programmet om rådgivning om miljøspørgsmål og arbejdsmiljø etableret en systematisk og tæt koordinering med Arbejdstilsynet. Der er etableret enkle rutiner for at sikre, at de virksomheder, som modtager tilskud, ikke har udeståender med de lokale myndigheder. Denne kontakt og fremsendelse af kopi af bevillingsskrivelse giver de lokale myndigheder et incitament til at følge op på projektet, hvis medvirken/orientering ikke allerede er etableret på virksomhedens foranledning eller som led i det løbende lokale miljøarbejde.

Kommunernes Landsforening og Amtsrådsforeningen har deltaget aktivt i alle relevante initiativer under "Handlingsplanen for en offentlig "grøn" indkøbspolitik".

Under Handlingsplanen for grøn offentlig indkøbspolitik er nedsat en følgegruppe med deltagelse fra en række ministerier, Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen samt offentlige institutioner og virksomheder. Følgegruppens opgave er at bidrage til koordinering af planens aktiviteter.

Opgaver, der løses af selskaber eller organisationer

En del kommuner og amter er aktive og gennemfører miljø- og energirigtige indkøb. Kendskabet til og oplysningen om den offentlige, "grønne" indkøbspolitik udbredes blandt andet af Statens og Kommunernes Indkøbsservice, MIOS, Miljøvenligt Indkøb i den Offentlige Sektor, og IKA, Indkøbere i Kommuner og Amter.

4.5. Håndtering af affald

Myndighedsopgaverne på affaldsområdet består primært i planlægning, regelfastlæggelse, etablering af og indgåelse af aftaler med affaldsbehandlings-, bortskaffelses- og genanvendelsesanlæg. Hertil kommer godkendelse af disse anlæg samt tilsynsopgaverne på affaldsområdet.

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Formål

Den overordnede målsætning på affaldsområdet er at reducere mængden af og miljøbelastningen fra alle typer af affald. Samtidig skal man søge at udnytte ressourcerne i affaldet bedst muligt gennem genbrug - i første række materialerne, dernæst energiindholdet. Endelig skal miljøbelastningen ved håndtering og bortskaffelse af affald reduceres mest muligt.

Indhold

Kommunen skal anvise virksomheder og borgere en håndteringsmulighed for deres affald - anvisningspligt. Virksomheder og borgere har en tilsvarende benyttelsespligt til den bortskaffelsesmulighed, som bliver anvist af kommunen.

For de forskellige affaldsfraktioner er der separate indsamlingsordninger. Olie- og kemikalieaffald bringes til Kommunekemi via en kommunal modtagestation, medmindre der foreligger en dispensation. Herudover skal der etableres indsamlingsordninger for "det almindelige affald"- dagrenovation fra husstande og virksomheder.

Endelig indsamles der til genanvendelse. Det drejer sig obligatorisk om aviser, ugeblade og lignende samt glasemballager fra private husstande, papir, karton og papmaterialer og produkter heraf fra erhvervsvirksomheder, indsamling af transportemballage af plast fra erhvervsvirksomheder og indsamling af madaffald fra storkøkkener.

For øvrige affaldsfraktioner kan der etableres indsamlingsordninger.

Med hensyn til den valgte affaldsbehandling er der efter aftale med Kommunernes Landsforening indført et forbud mod deponering af brændbart affald. Forbuddet træder i kraft den 1. januar 1997.

Med udgangspunkt i nationale retningslinier skal der udformes og effektueres lokale affaldsplaner for at opfylde målsætningerne.

Som et særligt element opkræves der affaldsafgifter for affald, der forbrændes eller deponeres.

Affaldsafgifterne er differentieret. Højst afgift betales for affald til deponering. For affaldsforbrænding er afgiften lavere og afgiften falder yderligere, hvis anlægget er elproducerende.

Affaldsafgifterne opkræves efter reglerne i lov om afgift af affald og råstoffer, jf. Skatteministeriets lovbekendtgørelse nr. 674/94, med de ændringer der følger af lov nr. 1224 af 27. december 1996.

Efter affaldsafgiftsloven har virksomheder og anlæg, hvor der deponeres eller forbrændes affald, pligt til at lade sig registrere og betale afgift. Loven indeholder en nærmere afgrænsning af registreringspligtige virksomheder og afgiftspligtigt affald.

Lovgrundlag

Affald er reguleret i miljøbeskyttelseslovens kap. 6 om affald.

Her findes hjemmel til at fastsætte regler om bortskaffelse af affald, herunder om anmeldelse, sortering, opbevaring, indsamling, transport, behandling og oparbejdning af affald.

Med hjemmel i disse regler er der udsendt bekendtgørelse nr. 299/97 om affald. Bestemmelserne omhandler planlægning, registrering af affaldstransportører, et informationssystem for affald og genanvendelse (ISAG), registrering, anmeldelse og indberetning af affald, udarbejdelse af

affaldsregulativer, anvisningspligt, oplysningspligt, benyttelsespligt og etablering af indsamlingsordninger.

Hertil kommer nogle særlige regler om afbrænding af affald og om farligt affald, og indsamlingsordninger for dette.

Indsamling og genanvendelse af madaffald reguleres i bekendtgørelse 883/86 om kommunal indsamling af madaffald fra storkøkkener.

Derudover er der i bekendtgørelse 124/89 særlige regler om emballage til øl og læskedrikke og der er i bekendtgørelse 457/87 en regulering af grænseoverskridende transport af affald. I bekendtgørelse 1179/93 foreskrives en ordning om tilskud til bortskaffelse af spildolie.

Der er på det seneste kommet flere særlige affaldsbestemmelser, primært som følge af implementering af EU-direktiver eller indgåelse af brancheaftaler.

Det drejer sig om bekendtgørelse 562/96 om visse krav til emballager (jf. emballagedirektivet), bekendtgørelse 93/96 om indsamling af hermetisk forseglede nikkel-cadmium-akkumulatorer (lukkede nikkel-cadmium-batterier) og godtgørelse til indsamling og bortskaffelse til genanvendelse, bekendtgørelse 91/96 om indsamling af blyakkumulatorer og tilskud til indsamling og bortskaffelse til genanvendelse og bekendtgørelse 144/95 om gebyr og tilskud til bortskaffelse af dæk.

Affaldsafgifterne opkræves efter reglerne i lovbekendtgørelse 674/94 om afgift af affald og råstoffer. Loven omhandler registrerede virksomheders pligt til og nærmere definition af kriterier for opkrævning.

Udvikling

Husholdningsaffald har været reguleret ved offentlige foranstaltninger i mange år med udgangspunkt i sikringen af sundheden og hygiejniske forhold.

En egentlig offentlig regulering af erhvervsaffaldet er derimod først blev introduceret i slutningen af 80'erne. Den første samlede regulering af erhvervs- og husholdningsaffald fastlægges i affaldsbekendtgørelsen fra 1989.

Reguleringen af affald intensiveredes i starten af 80'erne, hvor der blev igangsat en landsdækkende kortlægning af affaldsmængderne. Kortlægningen blev fulgt af udarbejdelse af affaldsplaner for kommunerne i hele landet samt amtskommunale affaldsredegørelser.

I 1987 kom den første nationale handlingsplan på området, og den er siden fulgt op af nye planer, der omhandler mål og rammer for indsatsen, herunder særlige tilskud til projekter om genanvendelse og affaldsbehandling. Indtil 1993 blev der også givet tilskud til kommunernes anlægsinvesteringer i forbindelse med etablering af indsamlingsordninger og anlæg.

Den seneste udvikling har kredset om integration af affaldsreguleringen i EU og etableringen af nogle brancheaftaler om varetagelse af særlige indsamlingsopgaver.

Forskelle på "deponeringsanlæg", "lossepladser" m.v.

Der har gennem de sidste år været anvendt en række udtryk for anlæg til deponering af affald - f.eks. losseplads, kontrolleret losseplads, affaldsdepot, affaldsdeponi, fyldplads specialdepoter m.v.

Ved den igangværende revision af "Vejledning i affaldsdeponering" (nr. 4/1982) vil der blive indført en samlebetegnelse for alle typer af anlæg til deponering af affald uanset affaldets karakter.

Betegnelsen bliver "deponeringsanlæg".

Vejledningen forventes udsendt i efteråret 1997, hvorefter betegnelsen kontrolleret losseplads, fyldplads og specialdepot udgår.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Miljøstyrelsen

Miljøstyrelsen udarbejder de nationale handlingsplaner på affaldsområdet. Styrelsen administrerer indsamlings- og tilbagetagningsordninger for dæk, nikkel-cadmium-batterier og blyakkumulatorer samt tilskudsordningerne for nikkel-cadmium-batterier og spildolie.

Miljøstyrelsen påser, at drikkevarer der er tappet her i landet, kun markedsføres i godkendt returemballage, samt at importerede drikkevarer markedsføres i emballager, der indgår i et pant-og retursystem, og at emballagerne ikke er fremstillet af metal. Miljøstyrelsen bistås i sit arbejde af Told- og Skattestyrelsen.

Miljøstyrelsen administrerer centralt registreringssystemet for affald, ISAG på grundlag af indberetninger fra affaldsanlæg.

Amterne

Amterne udarbejdede tidligere affaldsredegørelser for amtets område og varetog tilsynet med affald på a-mærkede virksomheder.

Af dette opgaveområde er i dag kun tilbage spørgsmål om lokalisering af lossepladser og større tekniske affaldsanlæg i medfør af planloven, idet tilsynet med olie- og kemikalieaffald som det sidste er overført til kommunerne.

Amterne er godkendelses- og tilsynsmyndighed i forbindelse med placering af lossepladser og større affaldsbehandlingsanlæg. Amterne skal endvidere meddele tilladelse til anvendelse af visse affaldskategorier. Det drejer sig for det første om byggeaffald m.v. til anlægsarbejder, såfremt der ikke er tale om rent, sorteret byggeaffald, slagger og flyveaske fra forbrænding af affald og kul. For det andet er der tale om slam, spildevand og kompost, der udspredes på landbrugsjord uden tilladelse, medmindre visse betingelser, fastsat i bekendtgørelse 730/95 om anvendelse af affaldsprodukter til jordbrugsformål er opfyldt.

Kommunerne

Kommunerne skal anvise håndteringsmulighed for alt affald, der er frembragt i kommunen og etablere indsamlingsordninger for affaldet. Kommunen skal udarbejde et eller flere affaldsregulativ, der fastsætter nærmere regler om sortering, opbevaring, transport og behandling af affald. Herunder skal kommunen registrere affaldstransportører.

For at leve op til anvisningspligten skal kommunen enten ved egen eller andres mellemkomst etablere og drive affaldsanlæg til behandling af affaldet. Det drejer sig f.eks. om kommunale modtagestationer for olie- og kemikalieaffald, affaldsforbrændingsanlæg, lossepladser og genanvendelsesanlæg.

Kommunen skal udarbejde 12-årige affaldsplaner over indsatsen, der revideres hvert 4. år. Med affaldsplanerne tilrettelægges den kommunale indsats, så den passer ind i de samlede, nationale målsætninger.

Der stilles i affaldsbekendtgørelsen specifikke krav til indsamling og behandling af en række affaldsfraktioner. Eksempelvis skal kommunerne med henblik på genanvendelse iværksætte indsamling af glas samt pap og papir fra private husstande, pap og papir m.v. samt visse typer af transportemballage fra erhvervsvirksomheder samt madaffald fra storkøkkener.

Kommunerne fører tilsynet med affaldshåndteringen og med overholdelsen af sine egne affaldsregulativer, herunder olie- og kemikalieaffald på alle virksomheder.

Det skal nævnes, at enkelte affaldsfraktioner er taget ud af det kommunale ansvars regi, idet der for dæk, nikkel-cadmium-batterier og blyakkumulatorer er lavet indsamlings- og tilbagetagningsordninger, som giver indsamlingen af fraktionerne frit til private og offentlige virksomheder i fri konkurrence.

Kommunerne har dog stadig en myndighedsrolle som anviser og modtager af affaldet, ligesom kommunen har bibeholdt tilsynsforpligtelsen.

Opgavens finansiering

Kommunale anlægs- og driftsudgifter i forbindelse med affaldshåndteringen, d.v.s. indsamling, transport og behandling, affaldsplanlægning, udarbejdelse af regulativer, tilsyn, håndhævelse, information o.lign. samt de hertil knyttede administrative omkostninger, dækkes traditionelt gennem et gebyr for disse tjenesteydelser.

En række kommuner anvender dog delvis skattefinansiering i forbindelse med større anlægsinvesteringer.

Gebyret udmåles på grundlag af "hvile-i-sig-selv" princippet. Der skal således være balance mellem indtægter og udgifter set over en årrække, hvorfor såvel opsparing, som afdrag af gæld forekommer. Aktiviteter i renovationssektoren kan finansieres gennem låneoptagelse indenfor kommunens almindelige lånerammer.

Størrelsen af gebyret skal afspejle omfanget af den konkrete ydelse, der stilles til rådighed. Dette skal dog afvejes imod de administrative fordele forbundet med en forenklet administration. Eksempelvis kan det i visse tilfælde accepteres, at alle husstande betaler til en haveaffaldsordning, som kun omfatter den del af kommunens borgere, der har havebolig. Modsat har en række kommuner indført en vejning af det afhentede affald og indrettet gebyret, således at det er vægtafhængigt.

Det er generelt forbundet med store vanskeligheder at udrede den kommunale økonomi i affaldssektoren, p.g.a. en meget ujævn konteringspraksis. Kommunerne har siden 1993 årligt indberettet økonomioplysninger til Miljøstyrelsen.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Behandlingsanlæg og genvindingsanlæg skal føre register over mængde, art og oprindelse af behandlet og bortskaffet affald, herunder genanvendelige materialer.

Der er ca. 40 affaldsforbrændingsanlæg og ca. 100 lossepladser, heraf er ca. 40 fyldpladser.

Koordineringsmekanismer

Gennem udarbejdelse af samlede nationale målsætninger skabes der ensartethed og sammenhæng i den kommunale affaldsplanlægning. Dette sker ved, at der på statsligt niveau fastsættes regler for

indholdet af de kommunale affaldsplaner, tidsfrister og procedurer i forbindelse med tilvejebringelsen samt om revision af planerne, og regler om, hvilke oplysninger kommunerne skal fremsende til Miljøstyrelsen. Det kan endelig bestemmes, at nærmere angivne forudsætninger skal lægges til grund for planerne, f.eks. at kommunale planer skal erstattes af en fælleskommunal plan.

Samarbejdet mellem kommuner og kommunale affaldsselskaber skal ligeledes koordineres. Således kan kommunale fællesskaber pålægges en pligt til at udvide deltagerkredsen og kommuner kan forpligtes til at tilslutte sig kommunale fællesskaber for affaldsbortskaffelse, herunder genanvendelsesvirksomheder.

Kommunale fællesskaber kan forpligtes til at modtage affald fra kommuner, som ikke deltager i fællesskabet og kommunerne kan forpligtes til at stille arealer til rådighed for fælleskommunale virksomheder for affaldsbortskaffelse.

Opgaver, der løses af selskaber eller organisationer

På affaldsområdet er det meget udbredt at anvende fælleskommunale eller andre virksomheder til anlægs- og driftopgaver på affaldsområdet. Ligeledes er entrepriser på affaldstransportområdet meget udbredte, hvilket ofte resulterer i, at opgaverne udføres af private virksomheder.

I takt med internationaliseringen og udviklingen i EU kan man forvente, at en række af de større entrepriser vil skulle udliciteres i hele fællesmarkedet. Den største enkeltopgave på affaldsbehandlingsområdet er affaldsforbrænding, der i dag varetages af i alt ca. 40 affaldsforbrændingsanlæg, der alle er drevet af fælleskommunale selskaber.

Ofte udvider de fælleskommunale selskaber deres virke i takt med udbygningen og diversifikationen i affaldsbehandlingen, således at man fra at drive losseplads og affaldsforbrændingsanlæg tillige kan tilbyde kompostering, specialbehandling m.v. De fælleskommunale selskaber rådgiver også typisk kommunerne i spørgsmål om registrering af transportører og formulering af affaldsregulativer, hvilket muliggør en fornuftig samordning af affaldshåndteringen hos producenterne og transportørerne med faciliteter og arbejdstilrettelæggelse på behandlingsanlæggene.

Omfanget af opgavevaretagelsen i affaldsselskaberne varierer dog betydeligt; fra at være fuldstændigt dækkende for hele affaldsområdet til blot at vedrøre driften af f.eks. en enkelt losseplads. Den mest udbredte model kombinerer fælleskommunal indsats på behandlingssiden, f.eks. drift og ejerskab af affaldsbehandlingsanlæg med kommunale indsamlingsordninger, f.eks. for husholdningsaffald.

Ca. 85 pct. af kommunerne i Danmark er i dag medlemmer af et fælleskommunalt affaldsselskab.

På 2 af de områder, der er reguleret med brancheaftaler, har Miljøstyrelsen overladt tilskudsadministrationen til andre organisationer. For så vidt angår dæk og blyakkumulatorer er tilskudsadministrationen overladt til henholdsvis Dækbranchens Miljøfond og ReturBat (Foreningen for indsamling af blyakkumulatorer i Danmark). Begge foreninger består af repræsentanter fra brancheorganisationer på områderne.

4.6. Spildevandsbehandling og -bortskaffelse

Myndighedsopgaverne på spildevandsområdet udgør planlægning, etablering og drift af kloakker og spildevandsrensning. Hertil kommer udstedelsen af spildevandstilladelser, som er omtalt sammen med andre godkendelser/tilladelser i afsnit 4.2.

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Formål

Myndighedernes opgaver med hensyn til bortskaffelse og behandling af spildevand sigter for det første mod at sikre borgere og virksomheder de nødvendige afløbsmuligheder for spildevand.

For det andet er formålet at sikre vandmiljøet mod negative påvirkninger fra spildevandet. Kloakering sikrer primært det første formål, mens etablering og udbygning af renseanlæg tilgodeser det andet formål.

Indhold

Begrebet spildevand omfatter alt vand, der afledes fra beboelse, erhvervsvirksomheder, bebyggelse i øvrigt samt fra befæstede arealer.

Spildevandsanlæg omfatter såvel åbne som lukkede ledninger og andre anlæg, der tjener til afledning og behandling af spildevand, forinden dette udledes til den valgte recipient: vandløb, søer eller havet. Et offentligt spildevandsanlæg er efter bekendtgørelsen et anlæg, hvor en eller flere kommunalbestyrelser har ansvaret for anlæggets drift og/eller vedligeholdelse.

Der skal udarbejdes spildevandsplaner for tilstand og udbygning af spildevandsanlæg i kommunen. Planen skal indeholde oplysninger om eksisterende og planlagte kloakeringsområder og renseforanstaltninger og områder, hvor der sker afledning til nedsivningsanlæg. Det skal fremgå, hvilke anlæg, der etableres, og hvilke der etableres på privat foranstaltning, og efter hvilken tidsplan projekterne forudsættes af være udarbejdet og anlæggene udført.

Denne spildevandsplan skal respektere den øvrige overordnede planlægning, særligt skal fremhæves, at udledninger af spildevand og overfladevand som følge af planen skal være i overensstemmelse med regionplanerne.

Private husstande og erhverv er forpligtet til at betale en afgift for udledning af spildevand pr. 1. januar 1997. For erhverv er afgiften bl.a. bestemt af både mængde og forureningsgrad af spildevandet.

Lovgrundlag

Lovgrundlaget for spildevandsområdet er miljøbeskyttelseslovens kapitel 3 og 4, som er uddybet i bekendtgørelse 310/94 om spildevandstilladelser m.v. og lovbekendtgørelse 644/92 om betalingsregler for spildevandsanlæg. Afgift af spildevand opkræves med hjemmel i lov 490/96 om afgift af spildevand.

Udvikling

Den generelle udvikling fra den første miljøbeskyttelseslov på spildevandsområdet har været, at kompetence generelt uddelegeres mere og mere, samt at klageadgangen begrænses for mindre afgørelser.

For en række spildevandsgodkendelser er kompetencen således flyttet fra amter til kommuner, og Miljøstyrelsen er f.eks. i dag ikke længere første instans myndighed for nogen godkendelser/tilladelser. Spildevandsplaner kan ikke længere påklages til Miljøstyrelsen.

Der har været flere vigtige reformer, betænkninger og rapporter på spildevandsområdet, der har

været medvirkende til den kraftige udbygning og forbedring af spildevandshåndteringen/rensningen, der er sket fra miljøbeskyttelseslovens vedtagelse til i dag:

- NPO redegørelsen fra 1984, der rummede den første status for tilledninger af næringsstoffer til vandmiljøet og forslag til afhjælpende foranstaltninger. Redegørelsen indgik som en del af baggrunden for Vandmiljøplanen.
- Vandmiljøplanen fra 1987 og de heraf affødte to bekendtgørelser om reduktioner af udledninger af spildevand for henholdsvis kommunale renseanlæg og industrier.
- Spildevandsredegørelsen fra 1995, med forslag til en øget indsats for at reducere påvirkningen på vandløb og søer fra udledningerne i den spredte bebyggelse.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Miljøstyrelsen

Bortset fra behandling af klager over udledningstilladelser, som er beskrevet i afsnit 4.2. har Miljøstyrelsen alene de generelle lovgivning- og vejledningsopgaver på området.

Amterne

Amterne udarbejder regionplaner, der bl.a. indeholder retningslinier for spildevandsplanlægningen og etableringen af spildevandsanlæg og meddeler tilladelse til udledning af spildevand. Amterne varetager således den overordnede planlægning af vandområderne samt kortlægning af den tilladelige belastning af vandområderne.

Kommunerne

Kommunerne er ansvarlige for etablering, drift og vedligeholdelse af de kommunale spildevandsanlæg. Kommunerne udarbejder spildevandsplaner med de tekniske spildevandsløsninger, der kan leve op til regionplanens målsætninger. Der er ikke i regionplanerne mulighed for at præcisere rammerne for den kommunale spildevandsplanlægning - heller ikke i det åbne land.

I Danmark er langt den overvejende del af hovedspildevandsanlæggene kommunale, idet hver kommune udgør en forsyningsenhed med separat økonomi. Finansiering af spildevandsanlæg er 100 pct. brugerbetaling efter "hvile i sig selv" princippet. Kommunerne varetager derfor opkrævning af kloaktilslutningsbidrag og årlige afledningsbidrag.

En lang række kommuner har en kommunal tømningsordning for samletanke og septiktanke, hvor kommunen enten selv varetager ordningen eller udliciterer opgavens udførelse til en privat entreprenør. Kommunen vil dog altid selv skulle varetage selve administrationen af ordningen, opkrævning af bidrag hos de ejendomme, der er tilsluttet ordningen m.v.

Opgavens finansiering

Spildevandsbehandling er 100 pct. brugerfinansieret. Alle udgifter til etablering af spildevandsanlæg, samt drift og vedligeholdelse af disse finansieres ved tilslutningsbidrag og vandafledningsbidrag fra alle, der er tilsluttet nettet. Udgifter og indtægter skal balancere over en årrække.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Kommunerne varetager drift og vedligeholdelse af stort set alle hovedspildevandsanlæg i Danmark, det vil sige 1.371 renseanlæg med dertil knyttede kloaknet. Den samlede årlige udgift til anlæg og drift af disse anlæg udgjorde i 1993 knap 5 mia. kr.

Koordineringsmekanismer

Gennem vandmiljøplanen koordinerer Miljøstyrelsen udbygningen af kommunale renseanlæg og disses ydeevne, således at den samlede kommunale indsats efterlever de nationale målsætninger for vandmiljøforbedringer.

Opgaver, der løses af selskaber eller organisationer

For enkelte kommuner varetages forsyningen ved fællesselskaber, i København Lynettefællesskabet I/S omfattende 8 kommuner, samt I/S Avedøre Kloakværk omfattende 10 kommuner. Derudover findes der en række samarbejder om tilslutninger af spildevand på tværs af kommunegrænser, f.eks. i Ålborg kommune, hvor flere kommuner har tilslutning til Aalborg Kommunes 2 store renseanlæg.

I Odense Kommune er drift og vedligeholdelse af spildevandsanlæg overgået til Odense Vandselskab A/S, og endelig skal nævnes, at Farum og Søllerød Kommuner har udliciteret driften af deres renseanlæg til en privat entreprenør.

4.7. Vandforsyning

Myndighedsopgaverne på vandforsyningsområdet skal sikre, at udnyttelsen af vandforekomster sker efter en samlet planlægning og efter en samlet vurdering af en række forskellige hensyn. Herudover skal sikres en samordning af den eksisterende vandforsyning med henblik på en hensigtsmæssig anvendelse af vandforekomsterne og en planmæssig udbygning og drift af en tilstrækkelig og kvalitetsmæssig tilfredsstillende vandforsyning.

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Formål

Myndighedsopgaverne skal sikre, at udnyttelsen af vandforekomster sker efter en samlet planlægning og efter en samlet vurdering. Der skal tages hensyn til vandforekomsternes omfang, befolkningens og erhvervslivets behov for en tilstrækkelig og kvalitetsmæssigt tilfredsstillende vandforsyning. Derudover inddrages hensyn til miljøbeskyttelse og naturbeskyttelse, herunder bevarelse af omgivelsernes kvalitet, og til anvendelse af råstofforekomster.

Der skal ske en samordning af den eksisterende vandforsyning med henblik på en hensigtsmæssig anvendelse af vandforekomsterne og en planmæssig udbygning og drift af en tilstrækkelig og kvalitetsmæssig tilfredsstillende vandforsyning.

Indhold

Der sker en kortlægning af vandressourcernes beliggenhed, størrelse, kvalitet og naturlige

beskyttelse mod forurening. På baggrund heraf gennemføres undersøgelser og beregninger af de vandmængder, der vil være til rådighed for vandindvinding.

På grundlag af kortlægningen og under hensyn til den igangværende og forventede erhvervs- og befolkningsudvikling planlægges den fremtidige anvendelse af vandressourcerne.

For vandforsyningen udarbejdes planer. Af planerne fremgår det, hvorledes vandforsyningen skal tilrettelægges, herunder hvilke anlæg forsyningen skal bygge på.

Myndighederne meddeler efter ansøgning konkrete tilladelser til vandindvinding. Tilladelserne meddeles for et bestemt tidsrum, som højst kan være 30 år. I tilladelserne angives vandindvindingens mængde og formål og omfanget af undersøgelser og målinger fastlægges. For indvinding af overfladevand fastsættes en tilladelig vandmængde pr. time, og tilladelsen kan indeholde oplysning om den minimumsvandføring eller minimumsvandstand, som amtsrådet kan kræve opretholdt.

Lovgrundlag

Lovgrundlaget for vandforsyningen er primært vandforsyningsloven, lov nr. 299/78 og den uddybende lovbekendtgørelse 337/85. En række bekendtgørelser uddyber reglerne og betingelser for ekspropriation, betalingsregler, anvendelse af overfladevand etc.

Udvikling

Vandforsyningen er med tiden i stigende grad blevet varetaget af større forsyningsanlæg, mens en række mindre private anlæg og private boringer er blevet nedlagt.

Problemerne for vandforsyningen er i stigende grad blevet kvalitative. Det skyldes fund af forurening af grundvandet, dels fra "fladeforurening" fra anvendelsen af bekæmpelsesmidler og gødning i landbruget, dels punktkildeforurening, primært fra affaldsdepoter og andre forurenede grunde.

Derfor er der kommet en tættere koordinering mellem på den ene side godkendelse af bekæmpelsesmidler og braklægningsordninger for landbrug samt jordforureningsområdet og vandforsyningen på den anden side.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Miljøstyrelsen

Miljøstyrelsen varetager kun lovgivnings- og vejledningsmæssige opgaver. Styrelsen har på det seneste arbejdet med en overordnet national strategi for vandforsyningen. Miljøstyrelsen er herudover klagemyndighed for kommunale og amtslige afgørelser. Nogle afgørelser er dog endelige i 1. instans.

Amterne

Anvendelsen af grundvand og fersk overfladevand skal reguleres på baggrund af en samlet planlægning og kortlægning af vandressourcens beliggenhed, størrelse og kvalitet med udgangspunkt i en samlet vurdering af:

Befolkningens og erhvervslivets behov for tilstrækkelig og kvalitetsmæssigt tilfredsstillende vandforsyning,
- Miljøbeskyttelse og naturbeskyttelse, herunder bevarelse af omgivelsernes kvalitet samt
- Andre samfundsmæssige hensyn herunder anvendelse af råstofforekomster.

Herudover skal der ske en overvågning af grundvandskvaliteten og grundvandsstanden.

Det er amtet, der som myndighedsopgave har ansvaret for planlægningen af vandforekomsternes anvendelse og samtidig tilladelsesmyndighed ved tildeling af vandindvindingstilladelser. Opgavens placering har i mange år været som den er i dag, og løses som en del af amtets miljøforvaltning og finansieres som en del af amtets skatteudskrivning.

Amterne påser, at den kommunale vandforsyningsplan er i overensstemmelse med regionplanlægningen og sammenholder planens indhold med sin vandressourceplanlægning.

Hvis det skønnes nødvendigt for at sikre en planmæssig udbygning af vandforsyningen og sikre en hensigtsmæssig anvendelse af de eksisterende vandforekomster til drikkevandsforsyning kan amtsrådet påbyde kommunalt samarbejde om drikkevandsforsyningen.

Kommunerne

Kommunalbestyrelserne i de enkelte kommuner varetager vandforsyning og vandforsyningsplanlægning (fortrinsvis strukturplanlægning).

Opgaven er ved administrationen af vandforsyningsloven en skattefinansieret myndighedsopgave - ved drift af en eventuel offentlig vandforsyning en driftsopgave, der finansieres ved den vandpris, den enkelte forbruger betaler pr. m^3 vand. Opgaveplaceringen har i mange år været, som den er i dag.

Kommunerne fører bl.a. tilsynet med overholdelsen af bestemmelserne i vandforsyningsloven og afgørelser truffet efter denne lov. En del af dette tilsyn føres systematisk, navnlig tilsynet med overholdelsen af kvalitetskravene til vandet i vandværker og enkeltvandforsyningsanlæg. Kommunen fastsætter endvidere taksten for drikkevand fra offentlige vandforsyninger og godkender de private almene vandforsyningers vandpriser.

Kommunalbestyrelsen udarbejder efter forhandling med bl.a. de private almene vandværker i kommunen forslag til, hvordan vandforsyningsstrukturen skal fastlægges, idet den påser, at vandforsyningsplanen ikke er strid med den overordnede indvindingsplanlægning.

Der skal i planen bl.a. tages stilling til og angives:

- Lokalisering og forventet vandbehov fordelt på forbrugergrupper
- Placering, ydeevne og kvalitet m.v. af eksisterende vandværker
- Hvilke dele af kommunen, der påregnes forsynet med egen indvinding eller fra almene anlæg
- Eksisterende vandværker, der skal indgå i den fremtidige forsyning og placering af
- Fremtidige vandværker
- Nuværende og fremtidige forsyningsområder for de almene vandværker i kommunen
- Om der er behov for import af vand, eller om der kan eksporteres til forbrug uden for kommunen
- Ledningsnettet for de almene anlæg og eventuelle forbindelsesledninger mellem disse
- Tidsplan for etablering og udbygning af almene anlæg og deres ledningsnet.

Opgavens finansiering

Vandforsyning i kommunerne finansieres som brugerbetaling over prisen på vand. Prisen for vand må dog ikke overstige de samlede omkostninger til foranstaltninger og vandforsyningen skal over en årrække "hvile i sig selv". Forsyningsplanlægningen finansieres over skatteprovenuet.

I tilfælde, hvor en kommune får leveret vand fra vandforsyningen i en anden kommune, aftales prisen mellem parterne ud fra samme forudsætninger.

Den amtslige vandressourceplanlægning og indvindingstilladelser finansieres over skatteprovenuet.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Den danske vandforsyningsstruktur er i hovedsagen decentral, idet der leveres vand fra ca. 200 kommunale og ca. 2.800 private almene vandforsyningsanlæg.

Den totale mængde vand, der leveres fra de almene vandværker udgør ca. 625 mill. m^3 årligt, og heraf leverer de kommunale anlæg omkring 2/3. Den resterende 1/3 af den fælles vandforsyning sker fra de private almene værker.

Stort set hele den del af landets befolkning, der bor i bymæssig bebyggelse, er tilsluttet almen vandforsyning. Forsyningsgraden på landsbasis er ca. 85 pct.

I det åbne land baseres forsyningen delvis på enkeltvandforsyningsanlæg (brønde og boringer). Det skønnes, at der på landsplan er ca. 91.000 enkeltindvindinger.

Koordineringsmekanismer

Gennem vandmiljøplanen koordineres og intensiveres overvågningen af grundvandskvaliteten. Miljøstyrelsen koordinerer indsatsen for at forbedre grundvandskvaliteten med initiativer overfor godkendelse og anvendelsen af bekæmpelsesmidler, tilrettelæggelsen af braklægningsordninger for landbrug og tilrettelæggelse og prioritering af indsatsen overfor affaldsdepoter.

Gennem etablering af en vandfond er der skabt mulighed for at yde støtte til de små vandværker og ejere af enkeltindvindinger, hvis vandindvinding er ramt af forurening. Sekretariatet for vandfonden varetages af Miljøstyrelsen.

Opgaver, der løses af selskaber eller organisationer

Der findes en lang række private vandværker, men ikke større selskaber/organisationer, der varetager vandforsyningsopgaver.

4.8. Jordforurening

Myndighedsopgaverne på dette område omfatter beskyttelse af jord og grundvand mod forurening. Med hensyn til gammel forurening skal der foretages registrering, undersøgelser og foranstaltninger vedrørende affaldsdepoter, såfremt de kan have skadelig virkning på mennesker og miljø.

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Formål

Formålet med opgaveløsningen er dels forebyggelse af forurening af jord og grundvand gennem konkret stillingtagen til ny forurening og en oprydningsindsats overfor gammel forurening.

Indhold

Forebyggelsen af ny forurening sker gennem krav om tilladelser på nærmere vilkår før forurenende stoffer og produkter nedgraves i jorden, udledes eller oplægges på jorden eller afledes til undergrunden. Beholdere med disse stoffer, produkter og materialer, f.eks. olietanke, må heller ikke være nedgravet uden tilladelse.

Lovgrundlag

Lovgrundlaget for nyere jordforurening er miljøbeskyttelsesloven i de tilfælde, hvor man regulerer gennem tilladelser eller påbud i relation til forurening af jorden og grundvandet samt tilsynsaktivitet i relation hertil.

På visse områder er der fastsat centrale regler for udledning af forurenende stoffer og materialer, der kan forurene jord og grundvand.

Det gælder bekendtgørelse 730/95 om anvendelse af affaldsprodukter til jordbrugsformål, bekendtgørelse 568/95 om anvendelse af slagger og flyveaske og bekendtgørelse 386/80 om kontrol med oplag af olie m.v. (Olietankbekendtgørelsen).

Lovgrundlaget for administration af gammel forurening er lov 420/90 om affaldsdepoter, senest ændret ved lov nr. 396 af 22. maj 1996. Dertil kommer lov 214/93, værditabsloven, der sikrer grundejere en oprydning og dermed beskyttelse mod værditab, mod en vis medfinansiering.

Udvikling

Udviklingen på jordforureningsområdet er gået i retning af decentralisering. Med den tidligere kemikalieaffaldsdepotlov indledtes fra 1983 et mere systematisk arbejde med den del af jordforureningsområdet, der omfatter affaldsdepoterne. Da der var tale om et kompliceret nyt område uden særlige erfaringer hos myndighederne, byggede loven på et løbende tæt samarbejde mellem de decentrale myndigheder og staten, også hvad angik behandlingen af og beslutninger i de enkelte sager. I forbindelse med affaldsdepotloven af 1990 blev det vurderet, at der nu kunne være grundlag for at lægge bestemte typer af enkeltsager ud til amterne, og loven blev udformet således, at der siden har været mulighed herfor.

Godkendelseskompetence vedrørende frivillige oprydninger blev herefter lagt ud til amterne. Endvidere blev der udstedt branchebekendtgørelser for særskilte typer affaldsdepoter, som herefter har kunnet blive behandlet endeligt af amterne med hensyn til prioritering og godkendelse af afværgeprojekter. Affaldsdepotområdet er med lov om ændring af lov om affaldsdepoter (Lov nr. 396 af 22. maj 1996) pr. 1. juli 1996 uddelegeret til amterne, idet beslutnings- og godkendelseskompetencen vedrørende alle typer af affaldsdepoter er henlagt til amterne.

Hermed har der været mulighed for en opprioritering af det nationale arbejde med at skabe overordnede retningslinier for amternes prioritering af depotindsatsen, så der bliver skabt et ensartet administrationsgrundlag, samt mulighed for at koordinere udvikling og afprøvning af ny teknologi, hvilket på længere sigt vil kunne give større effektivitet i oprydningsindsatsen, såvel økonomisk som miljømæssigt.

Ved lov om ændring af lov om miljøbeskyttelse og lov om råsstoffer nr. 426 af 10. juni 1997 er med virkning fra 1. januar 1998 indført et generelt forbud mod tilførsel af jord i råstofgrave og tidligere råstofgrave. Amterne har dog mulighed for at dispensere fra forbuddet, såfremt visse betingelser er opfyldt.

Den organisatoriske varetagelse

Miljøstyrelsen

I medfør af miljøbeskyttelsesloven har Miljøstyrelsen på området for nyere forureninger opgaver som klageinstans i sager om kommunale og amtskommunale påbud.

I forbindelse med administrationen af affaldsdepotområdet er der oprettet et Depotråd, som skal rådgive ministeren i generelle spørgsmål om teknologiudvikling og udfærdigelse af regler i medfør af affaldsdepotloven samt vurdere amtsrådenes årlige indberetninger og udforme en samlet redegørelse til ministeren.

Amterne

I medfør af miljøbeskyttelsesloven har amterne opgaver i relation til jordforureninger i de tilfælde, hvor amtet handler som grundvandsmyndighed, samt hvor amtet er tilsynsmyndighed for virksomheder.

På affaldsdepotområdet er det amterne, der fører tilsyn og udarbejder forslag til afværgeforanstaltninger, godkender projekter og forestår udførelsen af dem.

I medfør af affaldsdepotloven er det amtet, der træffer beslutning om registrering af forurenede grunde. Amtets afgørelse heraf kan ikke påklages til Miljøstyrelsen. Amtet prioriterer hvilke grunde, der skal undersøges nærmere med henblik på oprydninger, og træffer beslutning om hvilke grunde, der skal iværksættes oprydninger på. Disse beslutninger baseres på den konkrete miljø- og sundhedsfare.

Det er endvidere amtsrådene, der er ansvarlig myndighed i forbindelse med undersøgelser og afværgeforanstaltninger, der foretages i medfør af værditabsloven. Det vil sige såvel gamle forureninger, der også falder ind under affaldsdepotloven som nyere forureninger, der ikke falder under affaldsdepotloven, men som er forurenet i tilsvarende grad.

I forbindelse med uddelegering til amterne af affaldsdepotområdet har amtsrådene oprettet en

Depotenhed med henblik på at foretage en systematisk vidensopsamling og -bearbejdning i forhold til amternes driftsopgaver samt udbud- og kontraktstyring.

Ved at udbygge amternes kompetence på depotområdet, søges der tillige opnået en styrkelse af disses generelle rolle som grundvandsmyndighed.

Kommunerne

I medfør af miljøbeskyttelsesloven er det kommunalbestyrelsen, der fører det generelle tilsyn med jordforureninger, hvor dette ikke særligt er henlagt til amtsrådene. Opgavefordelingen er fastlagt i miljøbeskyttelsesloven §§ 65 og 66.

Hertil kommer, at kommunerne er kompetent myndighed i forhold til håndhævelse af olietankbekendtgørelsen. I dag løser de enkelte kommuner opgaver i forbindelse med

jordforureninger som en del af deres miljøforvaltning.

Opgavens finansiering

Fremme af udvikling og afprøvning af ny teknologi finansieres ved, at der på den årlige finanslov afsættes et beløb hertil.

Gennemførelse af undersøgelser og oprydninger på registrerede affaldsdepoter finansieres over de amtslige budgetter samt ved den almindelige bloktilskudsfordeling fra staten. Gennemførelse af oprydninger i medfør af værditabsloven finansieres af staten, samt med en egenbetaling fra grundejeren på - som udgangspunkt - 40.000 kr. Depotenhedens arbejde finansieres af amtsrådene og Københavns og Frederiksberg Kommuner.

Opgaver i forbindelse med nyere forureninger finansieres over de kommunale budgetter samt ud fra forureneren betaler princippet, hvor dette er muligt.

Finansieringen af den særlige oprydningsindsats på gamle benzinstationer sker ved, at olieselskaberne betaler 5 øre pr. liter solgt benzin til Oliebranchens Miljøpulje, som er det sekretariat, der administrerer puljen og iværksætter selve oprydningerne.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Fra 1. januar 1990 - 1. januar 1997 er antallet af registrerede affaldsdepoter steget fra godt 2.000 til 3.665. På basis af amternes foreløbige kortlægnings- og registreringsindsats skønnes, at det samlede antal depoter er i størrelsesordenen 10.000 - 11.000.

Estimatet på 10.000 - 11.000 depoter er relativt velbegrundet, da antallet af kortlagte grunde med mistanke om jordforurening er væsentligt fremskredet.

Indtil 1996 er der foretaget 693 afværgeforanstaltninger, hvoraf 164 er offentligt finansierede under affaldsdepotloven m.v., 430 er frivillige oprydninger (herunder under miljøbeskyttelsesloven og branchebekendtgørelsen), 12 under værditabsloven og 87 finansieret af Oliebranchens Miljøpulje.

Koordineringsmekanismer

Depotrådet under Miljø- og Energiministeriet varetager koordinerende opgaver. Derudover overvejes behovet for nye indsatser og mulighederne for at igangsætte særlige initiativer i tråd med ønsket om at accelerere oprydningsindsatsen, hvor det viser sig presserende.

Opgaver, der løses af selskaber eller organisationer

Af frivillige oprensningsprojekter kan specielt nævnes Oliebranchens Miljøpulje. Den 21. december 1992 underskrev Oliebranchens Fællesrepræsentation, Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen, Københavns og Frederiksberg Kommuner og Miljøstyrelsen en aftale om oprydning af forurenede grunde, hvorpå der har ligget benzinstationer. Aftalen trådte i kraft medio 1993. Ordningen omfatter både grunde, hvor der tidligere har været detailsalg af benzin, og anlæg, som skal nedlægges inden for en nærmere bestemt periode.

Aftalen er et supplement til de traditionelle styringsmidler, idet den er baseret på den gældende lovgivning, og den har ikke medført ændringer i disse, hvilket også betyder, at den følger samme

kompetencefordeling som findes efter henholdsvis affaldsdepotloven og miljøbeskyttelsesloven.

Forslag til oprydningsprojekter kan indsendes af amter, kommuner og oliebranchen, hvor det er tidspunktet for forureningen, der bestemmer, hvilken myndighed, der er den kompetente.

Til at foretage den landsdækkende miljømæssige prioritering af samtlige indsendte forslag, er der nedsat et råd, Miljøpuljerådet, der består af repræsentanter fra de organisationer, der har indgået aftalen. Det er amterne, der forestår godkendelse, afmelding og frigivelse af registrerede affaldsdepoter i forbindelse med oprydninger foretaget af Oliebranchens Miljøpulje.

Herudover kan nævnes, at også DSB og Forsvaret har iværksat store frivillige afværgeprojekter.

4.9. Kemiske stoffer og produkter

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Formål

Regulering af kemiske stoffer og produkter skal sikre et højt beskyttelsesniveau for miljø og mennesker i forbindelse med markedsføring og anvendelse af kemiske stoffer og produkter.

Anvendelsesreguleringen af miljøbelastende produkter sigter mod at forebygge sundhedsfare og miljøskade i forbindelse med fremstilling, opbevaring, anvendelse og bortskaffelse. Der skal her lægges vægt på mulighederne for at fremme renere teknologi og for at begrænse problemer i forbindelse med affaldsbortskaffelse.

Myndighedsopgaven på bekæmpelsesmiddelområdet knytter sig til godkendelse til anvendelse af bekæmpelsesmidler m.v. for at sikre, at dette foregår sundhedsmæssigt og miljømæssigt forsvarligt.

Indhold

Et nyt kemisk stof må ikke sælges eller importeres, før producenten eller importøren har foranstaltet undersøgelser til at belyse stoffets virkninger på sundheden og miljøet.

Enhver producent eller importør, der vil sælge eller importere et nyt kemisk stof, skal inden salg eller import indgive anmeldelse herom.

Myndighedsopgaverne omfatter klassificering af stoffer og produkter, behandling af anmeldelser af nye stoffer, regler vedrørende kosmetik og legetøj, risikovurdering af eksisterende stoffer, fastsættelse af grænseværdier/kvalitetskriterier for kemiske stoffer og mikroorganismer i badevand, drikkevand, jord, luft og slam og registrering af oplysninger om kemiske stoffer og produkter i Produkt-registeret. Opgaven omfatter tillige tilsyn med overholdelse af bekendtgørelser udstedt i medfør af kemikalieloven samt administration af giftreglerne i kemikalieloven. Tilsynet omfatter også kontrol med overholdelsen af yderligere 6 bekendtgørelser, udstedt af andre ministerier (Erhvervs-ministeriet, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri samt Sundhedsministeriet) på kemikalieområdet.

Hovedparten af reglerne på kemikalieområdet er totalharmoniseret, hvorfor meget af arbejdet er EU-relateret i forbindelse med EU-direktiver og forordninger.

Med hensyn til regulering af anvendelsen af miljøbelastende produkter består indsatsen i at vurdere og reducere miljøbelastningen ved anvendelse af visse kemiske stoffer f.eks. tungmetaller, CFC, og vaske- og rengøringsmidler, herunder at vurdere indholdet af miljøfremmede stoffer i produkterne.

Anvendelsesreguleringen af miljøbelastende produkter sker gennem fremskaffelselse af data for kemiske stoffer, der vides eller formodes at have miljø- og sundhedsskadelige effekter. Herefter sker der en prioritering af indsatsen ved regulering af kemiske stoffer og udarbejdelse af forslag til anvendelsesregulering af disse bl.a. i produkter og processer. Som eksempler kan nævnes, at anvendelsesreguleringen har berørt batterier/akkumulatorer, cadmium i gødning, formaldehyd i spånplader, sundhedsskadelige stoffer i kosmetik, anvendelsen af nikkel i f.eks. smykker, nitrosaminer i narre- og flaskesutter samt anvendelsen af miljøfremmede kemiske stoffer som kviksølv, PCB/PCT, CFC og PCP.

Bekæmpelsesmidler skal før salg, import eller anvendelse være godkendt af miljø- og energiministeren. Godkendelser meddeles for en periode af 8 år. Kemiske stoffer og produkter klassificeret som "meget giftige" og "giftige" meddeles godkendelse dog for en periode af 4 år. Plantebeskyttelsesmidler godkendes dog for en periode af højst 10 år, henholdsvis højst 5 år.

Opgaven med udfærdigelse af konkrete godkendelser eller afslag af bekæmpelsesmidler har hjemmel i kapitel 7 i lov om kemiske kemiske stoffer og produkter og baseres på en vurdering af stoffets/midlets sundheds- og miljømæssige effekter.

Opgaveløsningen foregår på statsligt niveau, idet Miljøstyrelsen som første instans efter eventuel høring af Arbejdsministeriet, Sundhedsministeriet og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri udfærdiger godkendelse eller afslag/forbud.

For godkendelser kan vilkårsfastsættelser påklages til Miljøklagenævnet, mens forbud mod markedsføring af visse særligt farlige bekæmpelsesmidler efter en lovfastsat procedure og høring af organisationer og andre ministerier stadfæstes af miljø- og energiministeren.

Godkendelsesordningen omfatter ikke alene kemiske stoffer og produkter men også mikrobiologiske bekæmpelsesmidler.

Handlingsplanen for begrænsning af bekæmpelsesmidler indeholder desuden en målsætning om, at forbruget - målt som mængde og sprøjteintensitet - i forhold til referenceperioden (gennemsnit 1981-85) er halveret i 1997. Til opfølgning af denne målsætning er indført krav om sprøjtejournaler og sprøjteudstyr, (der administreres af Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri), samt undervisning og øget information til de erhvervsmæssige brugere.

Lovgrundlag

Lovgrundlaget for alle opgaverne på området er lovbekendtgørelse 21/96 om kemiske stoffer og produkter, ændret ved lov nr. 424 af 10. juni 1997 om ændring af lov om kemiske stoffer og produkter. Reglerne vedrørende anmeldelse m.v. er præciseret i bekendtgørelse 1002/95 om anmeldelse af nye kemiske stoffer. Anvendelsesregulering af miljøbelastende produkter sker på grundlag af en række bekendtgørelser udstedt i medfør af kemikalieloven: Bekendtgørelse 420/96 om begrænsning af salg og anvendelse af pentachlorphenol, bekendtgørelse 805/96 om kosmetiske produkter, bekendtgørelse 966/93 om visse batterier og akkumulatorer, der indeholder farlige stoffer, bekendtgørelse 223/89 om indhold af cadmium i fosforholdig gødning, bekendtgørelse 726/87 om oplysninger om vaske- og rengøringsmidler, bekendtgørelse 718/86 om begrænsninger i anvendelsen af PCB og PCT, bekendtgørelse 51/86 om narre- og flaskesutter, bekendtgørelse 571/84 om anvendelse af driv- og opløsningsmidler i aerosolbeholdere, bekendtgørelse 443/83 om vaske- og rengøringsmidler, bekendtgørelse 289/83 om begrænsning af formaldehyd i spånplader, krydsfinerplader og lignende plader, som anvendes i møbler, inventar og lignende, bekendtgørelse 524/82 om anvendelse af methylbromid til jorddesinfektion, bekendtgørelse 974/95 om forbud mod anvendelse af visse ozonlagsnedbrydende stoffer, bekendtgørelse 520/94 om forbud mod salg af kviksølv og kviksølvholdige produkter, bekendtgørelse 1199/92 om forbud mod salg, import og fremstilling af cadmiumholdige produkter, bekendtgørelse 974/95 om forbud mod anvendelse af chlorfluorcarboner, tetrachlormethan, trichlorethan og haloner, bekendtgørelse 854/91 om forbud mod salg og om mærkning af visse nikkelholdige produkter, bekendtgørelse 144/82 om forbud

mod anvendelse af gifte i visse varmesystemer, bekendtgørelse 665/96 om begrænset anvendelse af creosot og bekendtgørelse 1004/95 om visse særligt farlige stoffer.

Hertil kommer bekendtgørelse 360/93 om undervisning for erhvervsmæssige brugere af bekæmpelsesmidler.

Udvikling

Bekæmpelsesmidler vil i henhold til EU-regler i løbet af de næste ca. 10 år skulle optages på en EU-aktivstofliste. Herefter sker godkendelse af midler, som indeholder et eller flere aktivstoffer på listen, efter fælles ensartede EU-regler, jf. dir. 91/414/EØF om markedsføring af plantebeskyttelses- midler. For biocidområdet (andre bekæmpelsesmidler end plantebeskyttelsesmidler) er en lignende regulering under vedtagelse på EU-niveau.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Miljøstyrelsen

Miljøstyrelsen varetager opgaverne vedrørende anmeldelse af kemiske stoffer, klassificering, emballering, mærkning og opbevaring af stoffer og produkter m.v. samt salg af giftige stoffer og produkter m.v. Miljøstyrelsen udfærdiger som første instans efter eventuel høring af Arbejdsministeriet, Sundhedsministeriet og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri godkendelse eller afslag/forbud.

Miljøstyrelsen varetager opgaven med godkendelse af bekæmpelsesmidler og administrerer bekendtgørelse om undervisning for erhvervsmæssige brugere af bekæmpelsesmidler. Bekendtgørelsen stiller krav om opnåelse af sprøjtebevis eller sprøjtecertifikat. Undervisningen foregår på bl.a. AMU-centre og Landbrugsskoler. Kontrollen foretages stikprøvevis af kommunerne. Herudover udarbejder og koordinerer Miljøstyrelsen informationsmateriale på bekæmpelsesmiddelområdet.

Miljøstyrelsen varetager endvidere arbejdet med udvikling og koordinering af forskning inden for pesticidområdet.

Det blev ved ændringsforslaget til kemikalieloven i 1986 fremhævet, at der ikke skulle opbygges et selvstændigt forskningsapparat i Miljøministeriets regi, men at en opprioritering af bl.a. bekæmpelsesmiddelområdet var nødvendig.

Arbejdet er derfor tilrettelagt således, at forskningsprojekter koordineres i det Rådgivende Pesticidforskningsudvalg, som Miljøstyrelsen har formandskab og er sekretariat for. I udvalget er repræsentanter fra henholdsvis Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, Miljø- og Energiministeriet, forskningsinstitutioner, industrien og interesseorganisationer. På det tværministerielle niveau koordineres pesticidforskningen mellem Miljøstyrelsen, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri og Forskningsrådene.

Miljøstyrelsen varetager opgaver vedrørende miljøbelastende stoffer og produkter i bl.a. kosmetik og legetøj og vedr. grænseværdier og kvalitetskriterier for tilstedeværelsen af kemiske stoffer i badevand, drikkevand, jord, luft og slam. Herudover udfærdiges registrering i Produktregisteret og tilsynsopgaver efter bekendtgørelserne.

Amterne

Amterne varetager opgaver vedrørende kontrol med badevand. Denne opgave er omtalt under

afsnit 4.1. om miljømonitering.

Kommunerne

Kommunerne påser - i forbindelse med de generelle miljøtilsyn på virksomheder - om lagerfaciliteterne på de enkelte virksomheder lever op til kravene om opbevaring af kemikalier. Derudover fører kommunerne tilsyn med overholdelse af opbevaringsreglerne hos detailforhandlere. Kommunerne eller de lokale Miljø- og Levnedsmiddelkontrolenheder påtaler overtrædelserne eller indberetter disse til Miljøstyrelsen.

Kommunerne varetager tilsyn og kontrol med overholdelse af grænseværdierne for indhold af kemiske stoffer og mikroorganismer i svømmebade og badevand.

Ved varetagelse af tilsynsopgaven er det af afgørende betydning, at tilsynsmyndigheden er i besiddelse af en stor faglig specialviden. Det vurderes derfor, at det i forhold til opgavens karakter og omfang er mest rationelt at tilsynet varetages af en central myndighed. Samtidig er den konkrete regulering på dette område ikke knyttet til lokaliseringen af tilsynsobjekterne. Kendskab til de lokale forhold er ikke af afgørende betydning for udførelse af tilsynet. Ved den centrale placering sikres det endvidere, at tilsynsmedarbejderne er i tæt daglig kontakt med den regeludstedende myndighed, hvilket er af vital betydning for tilsynets kvalitet.

Opgavens finansiering

Opgaven vedrørende bekæmpelsesmidler finansieres over finansloven.

Opgaver, der løses af selskaber eller organisationer

Indenfor anvendelsesbegrænsninger af miljøbelastende produkter er kølebranchen aktive i Kølebranchens Miljøordning (KMO). Herigennem gennemføres indsamling, regenerering og genbrug af kølemidler med effekter på ozonlaget eller klimaet. Endvidere er der oprettet den såkaldte "halonbank", hvor der sker indsamling, regenerering og genbrug af halon (ozonlagsnedbrydende stof, der bruges til brandslukning).

4.10. Havområdet

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Formål og indhold

Formål med reguleringen af havmiljøområdet er at forebygge og forhindre forurening af havmiljøet fra skibe, luftfartøjer og bevægelige eller fastanbragte platforme med olie og andre stoffer etc.

Endvidere havde loven til formål at sikre opretholdelsen af et beredskab til indsats mod forurening af havet, på kyster og i havne.

Et af hovedformålene var at skabe grundlag for at implementere en række internationale konventioner i dansk ret, især konventionen om forebyggelse af forurening fra skibe (MARPOL). Da hovedsigtet med loven var at sikre, at en række tekniske bestemmelser kunne gennemføres ved hjælp af bekendtgørelser i takt med udbygningen og detaljeringen af de internationale aftaler, kom loven til at indeholde en lang række bemyndigelser, hvoraf de fleste senere er udnyttet.

Lovgrundlag

Det er fortsat et grundlæggende princip, at miljøregler, der vedrører skibsfarten, baseres på internationale regler med henblik på at sikre ensartede krav til alle landes skibe.

Grundlaget er lov 476/93 om beskyttelse af havmiljøet. Ved den seneste lovændring blev bl.a. formålsbestemmelsen udvidet til også at regulere den "grænseoverskridende" forurening fra skibe og platforme, primært luftforurening.

Dertil kommer udgangspunkter miljøbeskyttelsesloven, vandmiljøplanen, lov om Øresundsforbindelsen, regionale og globale havkonventioner, Nordsøkonferencerne samt forskellige beredskabsaftaler.

Udvikling

Der er sket udvidelser, ændringer eller revisioner af en række havkonventioner, idet både Helsingfors- og Oslo- og Pariskonventionerne blev revideret i 1992. Den globale Londonkonvention er ligeledes blevet revideret. Væsentlige dele af MARPOL-konventionen trådte i kraft i løbet af 1980'erne, og en ny international aftale om assistance på globalt plan i forbindelse med olieforure-ningsulykker (OPRC) er undertegnet og netop ratificeret af Danmark.

Endvidere har EU vedtaget en række direktiver vedrørende havmiljøet, såvel kvaliteten af havmiljøet som forureningsbekæmpende indsatser vedrørende den skibsbaserede forurening.

Folketinget har vedtaget en række dagsordener, som bl.a. pålagde Danmark at arbejde for, at en række "mærkesager" blev inkorporeret i de nye konventionstekster, hvilket er sket.

Her kan bl.a. nævnes forsigtighedsprincippet, "forureneren betaler princippet", bedst tilgængelig teknologi, bedste miljømæssige praksis og til dels renere teknologi, og på globalt plan stop for dumping af industriaffald og afbrænding på havet.

Der har herudover været afholdt 4 Nordsøkonferencer på ministerniveau, som er mundet ud i en serie deklarationer indeholdende politiske direktiver og målsætninger. Der er der truffet en række vidtgående beslutninger, bl.a. om skrappere regulering af udledninger af miljøfarlige stoffer og næringssalte og en skærpet indsats over for forurening fra skibe, specielt luftforurening (4. Nord-søkonference).

Som nævnt ovenfor, er det internationale samarbejde omkring havforureningsspørgsmål blevet udbygget på en række områder, således at loven ikke længere var tidssvarende, hvilket nødvendiggjorde en revision.

Opgavens organisatoriske tilrettelæggelse

Miljøstyrelsen

Miljøstyrelsen skal bidrage til beskyttelsen af miljøkvaliteten i Nordsøen, Østersøen og de indre danske farvande inden for følgende hovedområder:

- Fastsættelse og sikring af miljøkvaliteten for havmiljøet, begrænsning af miljøeffekter fra udledninger fra skibsfart, havbrug og off-shore aktiviteter samt fra aktiviteterne med de faste forbindelser.
- Dimensionering af beredskabet til forebyggelse og bekæmpelse af olie- og kemikalieforurening af det marine vandområde og tilvejebringelse af de nødvendige midler

til beredskabet i forbindelse med større nyanskaffelser og evt. udvidede driftsopgaver.
- Sikring af videnopbygningen og overvågningen af miljøtilstanden i de danske marine områder til opfyldelse af såvel nationale som internationale forpligtelser.
- Deltagelse i internationale konventions- og EU-arbejde i relation til beskyttelse af havmiljøet for derigennem at søge indflydelse samt forbedre grundlaget for den nationale indsats.

I tilfælde af særligt alvorlige og omfattende forureninger kan miljø- og energiministeren bestemme, at sanering af kyststrækninger og bekæmpelse af forurening i havne skal ledes af Miljøstyrelsen.

Med baggrund i finansloven for 1996 og forsvarsforliget for 1995 er der indledt en trinvis overførsel af det operative beredskab vedrørende bekæmpelse af olie- og kemikalieforurening på havet fra Miljøstyrelsen til Forsvaret (Søværnet).

Pr. 1. januar 1996 blev driftsansvaret for bekæmpelsesskibe overført, og den 1. juli 1996 blev ansvaret for det operative beredskab overført.

Amterne

Ifølge den nye havmiljølov er bestemmelserne om dumpning af optaget havbundsmateriale (klapning) blevet ændret, således at kompetencen til at behandle sager om klapning nu er tillagt amtsrådet.

Amtsrådet samordner de kommunale beredskabsplaner efter forhandling med de berørte kommuner og opstiller på grundlag af de kommunale beredskabsplaner et samlet beredskab samt forestår og koordinerer indsatsen i forbindelse med alvorlige og omfattende forureninger.

Kommunerne

I tilfælde af olie- eller kemikalieforurening forestås sanering af kyststrækninger og bekæmpelse af forurening i havne af kommunalbestyrelsen. Kommunalbestyrelsen skal tilvejebringe en beredskabsplan for iværksættelse af sanering af kyststrækninger i tilfælde af væsentlige forureninger af kyster i kommunen og for bekæmpelse af forurening i havne i kommunen.

Opgavens finansiering

Opgaverne finansieres over skatteprovenuet.

Havmiljøloven bemyndiger miljø- og energiministeren til efter forhandling med de berørte myndigheder og organisationer at fastsætte regler om fordeling af udgifterne til beredskab og bekæmpelse mellem kommuner, amter og stat.

Ifølge bekendtgørelse nr. 15 af 8. januar 1993 skal de kommunale udgifter til strandrensning, som hidtil har påhvilet kommunerne fuldt ud, fordeles ligeligt mellem staten og kommunerne.

4.11 Vandløbsområdet

Myndighedsopgaven på vandløbsområdet udgør udarbejdelse af vandløbsregulativer og restaureringsprojekter. Hertil kommer udstedelsen af tilladelser efter loven.

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Formål

Formålet med loven er at sikre, at der ved fastsættelse og gennemførelse af foranstaltninger efter loven sker en afvejning af de til det enkelte vandløb eller vandløbssystem knyttede interesser af såvel erhvervsmæssig som offentlig karakter, herunder jordbrugsmæssige, fiskerimæssige, rekreative og andre miljømæssige samt de kulturhistoriske interesser.

Desuden skal der udarbejdes nye regulativer for offentlige vandløb, ligesom der er indført regler, som giver vandløbsmyndighederne mulighed for at foretage en række fysiske indgreb i vandløb.

Indhold

Loven omfatter således vandløb, herunder grøfter, kanaler, rørledninger, dræn, søer, damme og andre lignende indvande, samt udpumpningsanlæg med tilhørende diger, sluser, broer, og andre indretninger, alt for så vidt, hvor flere end en enkelt har interesse for deres tilstedeværelse og vedligeholdelse.

Der skal udarbejdes regulativer for samtlige offentlige vandløb med henblik på at sikre, at regulativerne bringes i overensstemmelse med de planer, der fastlægger miljøkvaliteten for vandløbene.

For de offentlige vandløb, hvis tilstand ikke svarer til den fastlagte målsætning, kan vandløbsmyndigheden iværksætte vandløbsrestaureringer med henblik på at forbedre den fysiske tilstand i vandløbet.

Lovgrundlag

Lovgrundlaget for vandløb er primært vandløbsloven (lov nr. 302 af 9. juni 1982), der trådte i kraft den 1. november 1983, senest ændret ved lovbekendtgørelse nr. 404 af 19. maj 1992 og lov nr. 402 af 14. juni 1995 om ændring af vandløbsloven og vandforsyningsloven.

Herudover er der især bekendtgørelse nr. 424 af 7. september 1983 om vandløbsregulering m.v., herunder om restaurering af vandløb, og bekendtgørelse nr. 49 af 15. februar 1985 om klassifikation og registrering af vandløb og om regulativer for offentlige vandløb.

Kompetencen på det lokale og regionale plan til at træffe afgørelser i de materielle (tekniske) sager om anlæg af vandløb og om vandløbsvedligeholdelse og -regulering overførtes i forbindelse med 82-loven fra landvæsensretterne til vandløbsmyndighederne (amtsrådene og kommunalbestyrelserne). Landvæsensretternes opgave er herefter begrænset til udelukkende at afgøre de økonomiske sager om erstatning eller bidragsfordeling, som vandløbsmyndigheden ikke har kunne forlige.

Udvikling

Alle regulativer skulle være udarbejdet i overensstemmelse med loven inden den 1. januar 1993. Dette blev senere ændret til den 1. juli 1996, jf. bekendtgørelse nr. 569 af 1. juli 1993, men mange vandløbsmyndigheder er endnu ikke færdige med regulativrevisionen.

Med hensyn til vandløbsrestaureringer blev der kun igangsat et begrænset antal projekter med

støtte fra Miljøstyrelsen de første år efter lovens ikrafttræden, gennemsnitlig 3 projekter årligt i perioden 1984 - 1987. Dette tal er i perioden 1992 - 1996 steget til mere end gennemsnitlig 35 projekter årligt.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Miljøstyrelsen

Miljøstyrelsen varetager de lovgivnings- og vejledningsmæssige opgaver på området og styrelsen er klagemyndighed for kommunale og amtslige afgørelser. Miljøstyrelsen administrerer en tilskudsordning til vandløbsrestaureringer m.v.

Amterne

Amtsrådet er den kompetente vandløbsmyndighed for amtsvandløb, godkendelse og ændring af offentlige pumpelag og reguleringsforanstaltninger i forbindelse med en tilladelse fra amtsrådet til udledning af spildevand eller vandindvinding.

Kommunerne

Kommunalbestyrelsen er den kompetente vandløbsmyndighed for kommune- og private vandløb og godkendelse og ændring af private pumpelag.

Opgavens finansiering

Der har i perioden 1984 - 1993 på finansloven været afsat årligt 6 mill. kr. til kommunerne og 3 mill. kr. til amterne som et fast bloktilskud til vandløbsmyndighedernes udarbejdelse af nye regulativer.

Miljøstyrelsen har i perioden 1984 - 1995 årligt afsat 3 mill. kr. til vandløbsrestaureringer. I 1996 og 1997 er dette ændret til 6 mill. kr., hvoraf 5 mill. kr. er forbeholdt til større restaureringsprojekter i forbindelse med opstemninger, herunder fjernelse af døde åstrækninger og faunaspærringer.

Den øvrige finansiering sker gennem de respektive myndigheders ordinære budgetter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der er ca. 5.200 km amtsvandløb og ca. 17.200 km kommunevandløb. Hertil kommer ca. 7.000 km private vandløb samt rørledninger og dræn m.v.

Miljøstyrelsen behandler årligt ca. 130 klagesager og ca. 50 restaureringsansøgninger.

For perioden 1984 - 1996 er der givet 38 mill. kr. i tilskud til 274 amts- og kommunale restaureringsprojekter, hvor de samlede udgifter udgjorde næsten 100 mill. kr.

4.12 Okkerområdet

Myndighedsopgaven på okkerområdet udgør godkendelse af udgrøftninger og dræninger inden for de kortlagte okkerpotentielle områder. Hertil kommer projekter til bekæmpelse af okkergener i vandløb.

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Formål

Formålet med loven er at sikre, at der ikke sker en forøgelse af belastningen af miljøskadelige jernforbindelser i jyske vandløb som følge af landbrugsmæssige udgrøftninger og dræninger samt bekæmpelse af eksisterende okkerforurening i vandløbene.

Indhold

Loven omfatter godkendelse af alle landbrugsmæssige udgrøftninger og dræninger, som sænker grundvandsstanden inden for de kortlagte okkerpotentielle områder. Hertil kommer projekter til bekæmpelse af okkergener i vandløb.

Lovgrundlag

Lovgrundlaget for okkerområdet er primært okkerloven (lov nr. 180 af 8. maj 1985), der trådte i kraft den 1. juli 1985, og bekendtgørelse nr. 453 af 18. oktober 1995 om godkendelse til udgrøftning og dræning samt støtte til bekæmpelse af okkergener. Herudover er det vandløbsloven (reguleringsprojekter) og miljøbeskyttelseslovens § 27 (trykspuling af dræn).

Udvikling

I forbindelse med vedtagelse af loven i 1985 var det forventet, at dræningsaktiviteten vil omfatte ca. 1.000 ha/år, men den faktiske dræningsaktiviteten har været ca. 230 ha/år. Dræningsaktiviteten har de sidste 5 år været under 35 ha/år.

Som følge af den lave dræningsaktivitet er der i 90'erne igangsat flere projekter til vandløbsforbedringer, dvs. okkerrensning i og ved vandløb samt vandstandshævninger.

Okkerloven har bevirket, at okkerforureningen inden for de kortlagte okkerpotentielle områder er stagneret eller lidt faldende.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Miljøstyrelsen

Miljøstyrelsen varetager de lovgivnings- og vejledningsmæssige opgaver på området og styrelsen er klagemyndighed for amtslige afgørelser. Miljøstyrelsen tager stilling til sager om godkendelse til dræning på vilkår om etablering af okkerrensning, ligesom styrelsen kan meddele afslag på udgrøftning og dræning.

Miljøstyrelsen administrerer en tilskudsordning til dels støtte eller erstatning til jordbrugerne, dels til undersøgelser og vandløbsforbedringer m.v.

Amterne

Amtsrådet skal godkende alle landbrugsmæssige udgrøftninger og dræninger, som sænker grundvandsstanden inden for de kortlagte okkerpotentielle områder.

Opgavens finansiering

Der har i perioden 1985 - 1989 på finansloven været afsat årligt ca. 3 mill. kr. og siden 1990 årligt 4,3 mill. kr. bekæmpelse af okkerskader på vandløb.

Miljøstyrelsen har i perioden 1985 - 1996 udbetalt erstatning på 1 mill. kr. i 37 sager, svarende til et samlet areal på ca. 225 ha.

Miljøstyrelsen har i perioden 1990 - 1996 udbetalt 2,1 mill. kr. til okkerrensning i forbindelse med landbrugsmæssige dræninger, 5,4 mill. kr. til undersøgelser og vidensopbygning samt 20,3 mill. kr. til vandløbsforbedringer.

Den øvrige finansiering sker gennem de respektive myndigheders ordinære budgetter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Der er kortlagt knap 300.000 ha okkerpotentielle jorder i Jylland, svarende til ca. 10 pct. af det samlede areal. Såfremt der skulle foretages en revurdering af de kortlagte okkerpotentielle områder, vil det betyde en yderligere udvidelse med ca. 10.000 ha, hovedsageligt i Ribe amt.

De største okkerproblemer findes i Ringkjøbing, Ribe og Sønderjyllands amter.

Miljøstyrelsen behandler årligt ca. 30 okkersager.

Miljøstyrelsen har i perioden 1990 - 1996 givet 20 mill. kr. i tilskud til 31 amts- og kommunale vandløbsforbedringsprojekter, hvor de samlede udgifter udgjorde 30 mill. kr.

4.13 Rottebekæmpelse

Myndighedsopgaven på rotteområdet er at tilvejebringe den systematik, organisation og koordination, der er nødvendig for en moderne og effektiv rottebekæmpelse. Hertil kommer resistensovervågning m.h.t. til de anvendte bekæmpelsesmidler, udarbejdelse af vejledninger og anvisning af nye og mere effektive bekæmpelsesmetoder gennem en formidling af resultater fra den anvendte forskning, bl. a. via kontakter med Statens Skadedyrlaboratorium.

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Lovgrundlag

Lovgrundlaget for rottebekæmpelsen er §§ 17, 18 i lov om miljøbeskyttelse (jf. Miljø- og Energiministeriets lovbekendtgørelse nr. 625 af 15. juli 1997) og bekendtgørelse nr. 562 af 30. juni 1997 om bekæmpelse af rotter m.v.

Formål

Formålet med rottebekæmpelsen er at formindske rottebestandene så effektivt, at deres tilstedeværelse ikke giver anledning til uhygiejniske forhold, sundhedsmæssige problemer eller andre gener for befolkningen - samt at bekæmpelsen sker med maksimal sikkerhed for mennesker, husdyr og andre dyr i omgivelserne.

Indhold

Bekendtgørelsen om bekæmpelse af rotter omfatter samtlige landets kommuner og beskriver kommunalbestyrelsens og borgernes forpligtelser, autorisationsordningen og konsulenternes arbejdsområde.

Udvikling

Den første danske rottelov (Foranstaltninger til Udryddelse af rotter) blev vedtaget i 1907. Rotteloven blev i 1982 lagt ind i miljøbeskyttelsesloven. I forbindelse hermed blev der udstedt bekendtgørelse om bekæmpelse af rotter. Ændringen fra udryddelse til bekæmpelse er også en tilpasning til de faktiske forhold: Rotter kan ikke udryddes - kun bekæmpes. Rottesituationen i Danmark, specielt i byerne, er dog mærkbart forbedret siden 1950'erne. Dette skyldes især etableringen af dagrenovationsordninger samt fremkomsten af effektive rottebekæmpelsesmidler. Fremtidige problemer i byerne må dog forudses i takt med at kloaksystemerne nedslides. Også i landområderne er der i den nævnte periode sket en mærkbar forbedring af rottesituationen.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Det er kommunalbestyrelserne, der har ansvaret for, at der foretages en effektiv rottebekæmpelse. Beslutninger taget af den enkelte kommunalbestyrelse i henhold til bekendtgørelsen om rotter kan ikke ankes til anden administrativ myndighed.

Miljøstyrelsens to konsulenter i rottebekæmpelse dækker geografisk henholdsvis Jylland og Øerne. De rådgiver generelt m.h.t. bekæmpelse af rotter, rottesikring, rotters skadelige virkning og giver dispensationer til kommunerne. Konsulenterne fører desuden tilsyn med bekæmpelsen ude i kommuner og afholder autorisationskurser i rottebekæmpelse.

Opgavens finansiering

Rottebekæmpelsen betales af den enkelte kommunes borgere - enten over personskatten eller gennem et gebyr på alle kommunens faste ejendomme. De totale kommunale udgifter (inkl. moms) til rottebekæmpelse var i 1995 48 mill. kr. Konsulenterne i rottebekæmpelse og deres sekretariat finansieres gennem Miljøstyrelsens ordinære budget.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Kommunerne modtager årligt i gennemsnit 100.000 rotteanmeldelser, fortrinsvis fra borgerne i byerne. De skader rotterne forårsager i samfundet lader sig næppe beregne, men de er formodentlig langt over 100 mill. kr.

Rotteproblemerne er utvivlsomt stigende, fortrinsvis p.g.a. af nedslidte og dårlige kloakker i byerne. Der er endvidere rotteproblemer på landbrugsejendomme samt i levnedsmiddelvirksomheder.

5. Planområdet (planloven)

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Planlovsreformen fra 1970´erne tog i høj grad udgangspunkt i kommunalreformen fra 1970 og dens principper om opgavefordelingen mellem stat, amter og kommuner, ligesom reformen indebar indførelse af offentlighedsregler for de forskellige planer.

Planreformen omfattede især by- og landzoneloven fra 1969, lov om lands- og regionplanlægning fra 1973, lov om regionplanlægning for hovedstadsområdet fra 1973 og den samtidige lov om Hovedstadsrådets etablering samt lov om kommuneplanlægning fra 1975. Denne samlede lovgivning blev konsolideret og udbygget i slutningen af 1970´erne og i begyndelsen af 1980´erne.

Fra midten af 1980´erne blev igangsat forskellige decentraliseringsinitiativer, bl.a. frikommuneforsøgene. Arealudvalgets delbetænkning (september 1985) medførte, at en række sektorplaner ikke længere skulle godkendes af de statslige myndigheder, men alene i forbindelse med godkendelser af regionplaner. I perioden blev også vedtaget visse skærpelser af regionplanlovgivningen, således regler om detailhandelslokaliseringer i 1987 og om VVM-vurderinger (Vurdering af Virkninger på Miljøet) i 1989.

Planloven (lov om planlægning) blev fremsat i 1990 som led i den samlede miljølov-reform, der tilsigtede en modernisering og forenkling af en række centrale miljø-, natur- og planlægningslove. Loven blev vedtaget i 1991 og trådte i kraft i 1992.

Der er siden gennemført nogle mindre ændringer af planloven og større ændringer i 1994 vedr. kystområderne og i 1997 vedr. detailhandelslokaliseringer. Ved 1994-ændringen lovfæstedes særlige regler for planlægningen i kystområderne for yderligere at beskytte disse områder mod bebyggelse og anlæg, der ikke er afhængige af kystnærhed. Ved 1997-ændringen skærpedes planlovens hidtidige regler om planlægningen for detailhandelsstrukturer for bl.a. at fremme butiksudbuddet i byerne, begrænse kundernes transportafstande og sikre god tilgængelighed til butikkerne for alle trafikarter (kundegrupper). De her nævnte 2 større lovændringer vedrører planlægningen i region-, kommune- og lokalplaner samt landzoneadministrationen.

Planloven (seneste lovbekendtgørelse nr. 563 af 30. juni 1997 af lov om planlægning) er især udtryk for en sammenskrivning, ajourføring og forenkling af den hidtidige lovgivning om den fysiske planlægning mv., og den bygger fortsat på de samme principper (kommunalreformen fra 1970, decentralisering og offentlighedsregler). Med loven fordeles ansvaret for den sammenfattende planlægning mellem miljø- og energiministeren, de 14 amtsråd og 275 kommunalbestyrelser.

Dens formål er at sikre, at planlægningen forener de samfundsmæssige interesser i arealanvendelsen og medvirker til at værne om landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelse af dyre- og planteliv.

Loven fastholder, at planlægningen sker i form af amtslige regionplaner og kommunale kommune- og lokalplaner, der alle udarbejdes under inddragelse af offentligheden (høringsregler mv.). Miljø- og energiministeren og andre statslige myndigheder er tillagt forskellige beføjelser, men i modsætning til tidligere er der ikke længere krav om statslig godkendelse af regionplaner, hvilket er udtryk for en yderligere decentralisering af planlægningen.

Endvidere opretholder loven, at landet er opdelt i landzoner, byzoner og sommerhusområder, hvor amtsrådene er principiel tilladelsesmyndighed i landzonen, mens kommunalbestyrelserne er myndighed for byzone- og sommerhusområder. For landzoner gælder endvidere, at kommunal-bestyrelserne er zonemyndighed m.h.t områder omfattet af lokalplan og for landsbyer entydigt afgrænset i en kommuneplan. For forskellige byggerier, ændret anvendelse mv. gælder endelig, at de helt er undtaget for indhentelse af landzonetilladelse.

Klager over amtsrådenes og kommunalbestyrelsernes afgørelser er efter loven henlagt til Naturklagenævnet, der i sin virksomhed er uafhængig af ministeren/ministeriet. Nævnet tager på planområderne alene stilling til afgørelsernes juridiske spørgsmål, mens "politiske" spørgsmål om planindhold ikke kan påklages, og de forbliver således de regionale og lokale myndigheders ansvar. I landzonesager og vedr. ekspropriationsbeslutninger foretages derimod en fuld prøvelse af klagesagerne.

Danmark har således et - i forhold til andre lande - rimeligt enkelt og klart planlægningssystem med en stærk decentraliseret opgave- og ansvarsfordeling, og zonebestemmelserne sikrer i den forbindelse opdelingen mellem land og by, således at spredt og ukontrolleret bebyggelse mv. ikke finder sted i det åbne land.

Planlægningsystemet er over årene indarbejdet i et samarbejde mellem de tre niveauer (stat, amter, kommuner). De sammenfattende og "tværsektorielle" planer i amter og kommuner sikrer, at koordination og afvejning finder sted, og planerne giver samtidig disse myndigheder lovmæssig baggrund til at fastlægge mulige ønskede prioriteringer og udviklingsforløb. Planerne giver også baggrund for stillingtagen til konkrete projekter og ansøgninger, der måtte fremkomme fra privat eller offentlig side, herunder også i forbindelse med det stadigt øgede internationale planlægningssamarbejde, specielt i relation til EU, herunder EU's programmer og (tilskuds-)ordninger.

Statslige opgaver

Miljø- og Energiministeriets opgaver

Efter planloven er miljø- og energiministeren ansvarlig for den sammenfattende fysiske planlægning og for, at der foretages de undersøgelser, som er nødvendige herfor. Loven giver på denne baggrund ministeren en række beføjelser og øvrige opgaver.

Den statslige forvaltning af loven udføres af Landsplanafdelingen, der indgår som en afdeling i Miljø- og Energiministeriets Departement. Afdelingen koordinerer indsatsen med ministeriets institutioner og andre ministerier.

En samlet landsplan udarbejdes ikke, men miljø- og energiministeren skal efter hvert nyvalg til Folketinget afgive en redegørelse til Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg. Redegørelserne tager forskellige aktuelle planlægningstemaer op til nærmere behandling.

De landsplanmæssige interesser varetages navnlig gennem miljø- og energiministerens beføjelser til at fastsætte retningslinier for den amtskommunale og kommunale planlægning (landsplandirektiver) og til at gøre indsigelse mod regionplanforslag på de statslige myndigheders, herunder ministerens vegne. Derudover har ministeren mulighed for at overtage amtsråds og kommunalbestyrelsers kompetencer efter loven i særlige tilfælde, d.v.s. at ministeren kan indkalde deres planforslag og eventuelt selv tilvejebringe en plan mv. Endvidere kan nævnes, at der i forbindelse med de periodiske regionplanrevisioner afgives en statslig udmelding til amtskommunerne, senest udmeldingen fra juni 1995 vedrørende 1997-revisionen.

Statslige myndigheder kan efter planlovens § 29, stk. 4 gøre indsigelse imod lokalplanforslag ud fra de særlige hensyn, som disse myndigheder varetager. Denne mulighed benyttes i Miljø- og Energiministeriet særligt af Skov- og Naturstyrelsen, som fremsætter indsigelse imod ca. 20 af de godt 1.000 lokalplanforslag, som ministeriet årligt modtager.

Der er pr. 1. september 1997 i alt 20 gældende landsplandirektiver, det seneste fra april 1997 om udbygningen af Københavns Lufthavn, Kastrup. I de fleste af direktiverne er større eller mindre arealer reserveret til særlige formål, således at ny bebyggelse og ændret anvendelse i strid med formålet undergives begrænsninger. Men direktiverne kan også have et mere generelt sigte. Bestemmelser om planlægningen og administrationen i kystområderne var således tidligere fastsat i et landsplandirektiv, men er efter lovændringen i 1994 en del af loven.

Ministeriet deltager i en række internationale fora om samarbejde vedrørende planlægningsspørgsmål. Disse opgaver har i de senere år været stærkt stigende. Især skal fremhæves plansamarbejdet i EU-regi og det nordiske og baltiske plansamarbejde, men også opgaver i relation til Europarådet og FN, herunder FN's institutioner.

Der udføres på planlovens område forskellige udredningsopgaver samt forestår informations-, vejlednings- og rådgivningsvirksomhed over for amter, kommuner og øvrige "brugere" af lovgivningen. Denne indsats påhviler dels Landsplanafdelingen dels øvrige institutioner i ministeriet, herunder især Skov- og Naturstyrelsen.

For eksempel deltager ministeriet - som led i opfølgningen af FN´s topmøde i 1992 i Rio - aktivt i en kampagne for at udarbejde lokale Agenda 21-handlingsplaner. Dette initiativ skete i samarbejde med Amtsrådsforeningen og Kommunernes Landsforening.

Naturklagenævnets opgaver

Naturklagenævnet er i sin virksomhed uafhængig af ministeren/ministeriet. Nævnet har til opgave at træffe afgørelse i forskellige typer af klagesager. Nævnets formand leder også dets sekretariat.

Det er nævnets opgave at behandle og træffe endelig administrativ afgørelse i klagesager over amternes og kommunernes 1. instans-afgørelser efter planloven. Nævnets kompetence er i sager om planer mv. begrænset til afgørelsernes juridiske elementer ("retlige spørgsmål"), mens der i zonesager og i afgørelser om ekspropriation foretages en fuld prøvelse af 1. instansens afgørelse.

Nævnet er også tillagt opgaver som klageinstans efter anden lovgivning inden for Miljø- og Energiministeriets område. Nævnet er klagemyndighed for forskellige afgørelser inden for naturbeskyttelses-, råstof- og skovlovgivningen.

Naturklagenævnet udsender jævnligt orienteringer om nævnets principielle afgørelser og praksis mv. til brug for amter, kommuner, fredningsmyndigheder, statslige myndigheder m.fl.

Amternes opgaver

Regionplanlægning

Regionplanerne fastlægger på grundlag af en sammenfattende planlægning af de forskellige arealinteresser rammer for amternes udvikling med hensyn til byudviklingen, den overordnede trafikstruktur, beskyttelsen af areal- og naturressourcer, rekreation og turisme, placeringen af større anlæg og virksomheder samt retningslinier for detailhandelslokaliseringer.

Planlægningen for kystområderne er i 1994 gjort til et særligt lovfæstet anliggende, idet disse områder skal søges friholdt for bebyggelse og anlæg, der ikke er afhængig af kystnærhed. Ved lovændringen i 1997 er de hidtidige regler for detailhandelslokaliseringer udbygget, og der er som overgangsregler fastsat særlige begrænsninger for lokalisering og størrelse af butikker, indtil en planlægning efter ændringsloven (region- og kommuneplaner) er gennemført.

Reguleringen fastlægger rammerne for kommunernes kommune- og lokalplaner og for administrationen af landzonebestemmelser og anden lovgivning på arealanvendelsesområderne. Regionplanernes bestemmelser om anvendelsen af arealerne i regionen til forskellige formål har derfor stor betydning for f.eks. udpegningen af områder med særlige landskabs-, skovrejsnings-, naturbeskyttelses- og miljøbeskyttelsesinteresser, idet de respektive lovgivninger på disse områder ikke indeholder bindende regler for den videre forvaltning i amter og kommuner.

Områdeudpegningerne i regionplanerne anvendes også i samspil med landbrugslovgivningen. Efter

denne lovgivning gælder der f.eks. et forbud mod skovtilplantning på landbrugsejendomme inden for områder, hvor skovtilplantning er uønsket efter en endeligt vedtaget regionplan. I de områder, hvor skovrejsning er ønsket ifølge regionplanen, kan der opnås højere tilskud til skovplantningen end i områder, hvor den er tilladt, men ikke ønsket.

Implementeringen af EU´s direktiver om vurdering af større enkeltprojekters virkning på miljøet (VVM-vurderinger) er sket i planloven og følger særligt fastlagte procedurer herfor som led i vedtagelse af regionplaner (regionplantilæg). Ligeledes er EU´s direktiv om fuglebeskyttelsesområder implementeret via planloven.

For at sikre sammenhængen mellem lands- og regionplanlægningen og den kommunale planlægning (kommune- og lokalplaner mv.) er amterne tillagt beføjelse til i givet fald at gøre indsigelse over for kommunerne mod kommunale forslag til lokalplaner, kommuneplaner og ændringer til kommuneplaner. Indsigelsesadgangen er begrænset til forhold af lands- og regionplanmæssig betydning, og vedrører således ikke forhold om kommunale planers indbyrdes overensstemmelse.

I den statslige udmelding til amterne forud for revisionen af regionplanerne i 1997 er der angivet en række højt prioriterede emner, der vedrører arealanvendelsen, og som ønskes behandlet i regionplanlægningen. Det gælder kystnærhedszonen, anvendelsen og beskyttelsen af vandressourcerne, kvaliteten og anvendelsen af vandløb, søer og kystvande, varetagelsen af naturbeskyttelsesinteresser i det åbne land, herunder udpegningen og sikringen af naturområder med særlige beskyttelsesinteresser samt varetagelsen af kulturhistoriske bevaringsværdier i det åbne land.

Landzoneadministration

I landzone må der som hovedregel ikke foretages udstykning, opføres ny bebyggelse eller ske ændring i anvendelsen af bebyggelse og arealer uden en tilladelse fra landzonemyndigheden. De væsentligste undtagelser er byggeri, der er erhvervsmæssigt nødvendigt for driften af en landbrugsejendom, og anvendelse af bygninger og arealer til landbrug, skovbrug eller fiskeri. Placering og udformning af driftsbygninger, der ikke opføres i tilknytning til ejendommens hidtidige bebyggelsesarealer, kræver dog landzonetilladelse.

Landzonemyndigheden er amtsrådet, hvilket især skal ses i sammenhæng med amtsrådenes forvaltning efter anden lovgivning af det åbne land (naturbeskyttelseslov m.fl.).

I landsbyer, der er afgrænset i kommuneplanen, og i områder i landzone, der er lokalplanlagte, er kommunalbestyrelsen landzonemyndighed.

Øvrige opgaver

Amterne har endvidere efter loven opgaver i forbindelse med påsyn mv. af visse kommunale afgørelser, ligesom amterne som regional instans informerer og vejleder om planlægningsspørgsmål især i relation til kommunerne. Næsten alle amtsråd har f.eks. engageret sig i "Lokal Agenda 21-kampagnen".

Særlige opgaver i hovedstadsområdet

Med Hovedstadsrådets nedlæggelse i 1990 overførtes hovedstadsområdets regionplanlægning til områdets 3 amtskommuner samt Københavns og Frederiksberg kommuner. Der etableredes ikke et nyt tvær-regionalt planlægningsorgan, og man fjernede størstedelen af de særlige plankompetencer, som rådet havde haft.

Da hovedstadsområdet har karakter af et sammenhængende bysamfund, skal de fem enheder efter loven udføre regionplanlægningen på grundlag af en vurdering af udviklingen i hovedstadsområdet som helhed. Planloven indeholder derfor i § 6, stk. 4 og stk. 6 nogle særlige regler for regionplanlægningen i dette område.

Kommunernes opgaver

Kommuneplanlægning

Kommuneplanen fastsætter - inden for rammerne af lands- og regionplanlægningen - de overordnede mål og rammer for arealanvendelsen i kommunen, jfr. lovens § 11, stk. 2. I planen fastlægges hovedstrukturer for kommunen samt nærmere rammer for lokalplanlægningen mv. i forskellige dele af kommunen. Bestemmelserne regulerer, hvilken anvendelse og bebyggelse, der kan opnås tilladelse til gennem lokalplanlægningen og kommunens administration af planloven og andre love.

I byzoner kan kommunalbestyrelsen modsætte sig udstykning og bebyggelse, som er i strid med kommuneplanens bestemmelser om rækkefølgen for udbygningen af områderne. I byzoner og sommerhusområder kan kommunalbestyrelsen endvidere på grundlag af kommuneplanens rammebestemmelser forbyde ændret anvendelse og bebyggelse, der er i strid med planen.

Lokalplanlægning

I lokalplaner kan kommunalbestyrelsen fastsætte bestemmelser om en række forhold, og bestemmelserne er bindende for de enkelte grundejere, når de vil ændre den eksisterende anvendelse eller opføre ny bebyggelse. Kerneområdet for lokalplanerne er regulering af udstyknings-, vej- og bebyggelsesforhold samt anvendelsen af de forskellige arealer og bygninger bl.a. for at fremme bymiljøerne og undgå miljøgener.

Detaljeringsgraden i den enkelte lokalplan afhænger af formålet med planen, og den fastsættes derfor som hovedregel af kommunalbestyrelsen. Planloven indeholder ikke krav til indholdet i lokalplanerne. Dog er der nogle minimumskrav til de lokalplaner, der overfører et areal til byformål eller sommerhusbebyggelse, samt til lokalplaner om mulighed for etablering af butikker . Desuden skal en lokalplan for et lokalplanpligtigt byggeri indeholde nærmere præciserede regler om byggeriet, så borgerne kan bedømme det.

Øvrige opgaver

Kommunerne varetager som nævnt ovenfor opgaver som landzonemyndighed i særligt fastlagte områder. Det drejer sig om landsbyer, der er afgrænset i kommuneplanen, og i områder i landzone, der er lokalplanlagte (landzonelokalplan). Af en opgørelse fra 1996 fremgår det, at kommunerne da havde afgrænset over 1.500 landsbyer, og vedtaget ca. 1.200 landzonelokalplaner, der afhængig af deres nærmere indhold også har medført overførsel af landzonekompetence til kommunerne.

Kommunerne har endvidere opgaver i sommerhusområder, herunder også vedrørende benyttelsen af sommerhuse. I forbindelse hermed kan kommunerne f.eks. søge rådgivning hos Skov- og Naturstyrelsen.

Kommunerne har også opgaver i relation til generelt påsyn af lovens overholdelse, servitutpålæg, ekspropriation mv., og endelig kan nævnes, at over halvdelen af kommuner har besluttet at gå aktivt ind i "Lokal Agenda 21-kampagnen" som led i den lokale opfølgning af Agenda 21-

deklarationen fra FN´s topmøde i Rio i 1992.

Kvantitative/statistiske og finansielle oplysninger

Planlægningen er tilrettelagt således, at region- og kommuneplaner skal revideres hvert 4. år samt når behov for planændringer i øvrigt opstår på grundlag af regionale/lokale ønsker om ændret arealanvendelse mv. Lokalplaner vedtages efter lokale ønsker og behov. Meddelelse af landzonetilladelse sker på baggrund af konkret ansøgning fra den pågældende grundejer.

På årsbasis vedtages der af amtskommunerne (udover revisionerne hvert 4. år) mellem 30 - 35 regionplantillæg, hvoraf 20 - 25 angår spørgsmål om VVM-vurderinger. Kommunerne vedtager (udover revisioner af kommuneplanen hvert 4. år) på årsbasis godt 1.000 lokalplaner, og et stort antal heraf er samtidig ledsaget af et kommuneplantillæg. Det angivne sagsantal for de kommunale planer afhænger bl.a. af byggeaktivitet mv. i de enkelte år og den tidsmæssige nærhed til de periodiske planrevisioner.

Naturklagenævnet modtager på årsbasis ca. 700 klagesager om retlige spørgsmål efter planloven og ca. 600 klagesager over landzoneafgørelser. Skønsmæssigt medfører behandlingen af disse sager, at ca. 1/3 af nævnets tid og ca. 2/3 af sekretariatets ressourcer medgår til behandlingen heraf.

Opgavevaretagelsen i ministeriet (Landsplanafdelingen) og i Naturklagenævnet er skattefinansierede.

Amternes ressourceforbrug og udgifter til varetagelsen af opgaver efter planloven opgøres ikke specifikt, men skønsmæssigt drejer det sig om et beløb i størrelsesordenen 90 mill. kr. på årsbasis, svarende til i gennemsnit ca. 6 mio. kr. pr. regional enhed. Udgifterne er skattefinansierede.

Kommunerne udgifter og ressourceforbrug til opgaver efter planloven opgøres ikke specifikt, idet opgaverne administrativt varetages af de tekniske forvaltninger (forskellige benævnelser anvendes lokalt) i sammenhæng med øvrige opgaver for kommunerne efter miljølovgivningen og efter byggelovgivningen. Udgifterne er med enkelte meget begrænsede undtagelser skattefinansierede.

Forside - Indhold - Top/Bund - Forrige/Næste - Hovedside

Udgivet af Indenrigsministeriet

Skatteministeriet

Indholdsfortegnelse

1. Den historiske udvikling i opgavevaretagelsen inden for skatte- og afgiftsadministrationen
1.1. Udviklingen i den statslige skatte- og afgiftsadministration
1.2. Udviklingen i skatte- og afgiftsadministrationens organisation og opgaver
1.2.1. Generelt om skatteopgaven og udviklingsretning
1.2.2. Udviklingen i skattemyndighedernes organisation og opgaver

2. Beskrivelse af de enkelte opgaver inden for Skatteministeriets område
2.1. De statslige opgaver
2.1.1. Departementets opgaver
2.1.2. Landsskatterettens opgaver
2.1.3. Told-Skats opgaver
2.1.4. Ligningsrådets opgaver
2.1.5. Momsnævnets opgaver
2.1.6. Ankenævnet for bidrag til arbejdsmarkedsfonde
2.1.7. Vurderingsråd
2.1.8. Skyldråd
2.2. De kommunale opgaver
2.2.1. Kommunalbestyrelsens opgaver
2.2.2. Den kommunale skattemyndigheds opgaver
2.2.3. Skatteankenævnenes opgaver

3. Selskaber på ministeriets område
3.1. Det Danske Klasselotteri A/S
3.2. Dansk Tipstjeneste A/S

1. Den historiske udvikling i opgavevaretagelsen inden for skatte- og afgiftsadministrationen

Afsnit 1 beskriver den historiske udvikling inden for skatte- og afgiftsadministrationen. Periodeskildringen knytter sig i særlig grad fra udarbejdelsen af den første Skattestyrelseslov (1977) til den reviderede og gældende Skattestyrelseslov (1989). Hertil kommer de organisatoriske ændringer inden for særligt den statslige skatte- og afgiftsadministration (1990).

Beskrivelsen indeholder en kortfattet redegørelse for udviklingen i struktur og opgavevaretagelse.

Fokus er primært rettet mod de opgaveområder, hvor en *forskydning* af opgavefordelingen mellem staten og kommunerne har fundet sted. I praksis vil det sige på *skatteområdet*. For en mere detaljeret beskrivelse af de enkelte opgaver henvises til afsnit 2.

1.1. Udviklingen i den statslige skatte- og afgiftsadministration

I 1975 blev skatte- og afgiftsområdet udskilt fra Finansministeriet og et selvstændigt ressortministerium under navnet Ministeriet for Skatter og Afgifter blev oprettet.

Ministeriet blev organiseret med to departementer - Skattedepartementet og Told- og Afgiftsdepartementet - med hvert sit underliggende direktorat - Statsskattedirektoratet og Direktoratet for Toldvæsenet.

Skattedepartementet og Statsskattedirektoratet varetog hovedsagelig lovgivning/administration på den direkte beskatnings område (indkomst- og formuebeskatning m.v.). Told- og Afgiftsdepartementet og Direktoratet for Toldvæsenet varetog lovgivning/administration på den indirekte beskatnings område (moms, punktafgifter, told m.v.).

Den landsdækkende statslige skatteadministration var organiseret i 25 amtsskatteinspektorater under Statsskattedirektoratet. Toldområdet var tilsvarende organiseret med 31 distriktstoldkamre under Direktoratet for Toldvæsenet.

Den 14. februar 1989 besluttede skatteministeren, som led i regeringens Handlingsplan for Afbureaukratisering, at sammenlægge Skattedepartementet med Told- og Afgiftsdepartementet til ét departement - Skatteministeriets departement.

Samtidig etableredes en ny Skatte- og Afgiftsstyrelse, der i samarbejde med de to direktorater skulle forberede og forestå omdannelsen af skatte- og afgiftsadministrationen til én samlet enhed.

Den nye struktur på Skatteministeriets område indførtes med virkning fra den 1. marts 1989.

Den 1. januar 1990 blev Skatte- og Afgiftsstyrelsen, Statsskattedirektoratet og Direktoratet for Toldvæsenet sammenlagt til én styrelse - Told- og Skattestyrelsen. Pr. 1. maj 1990 blev desuden amtsskatteinspektoraterne og distriktstoldkamrene slået sammen til 31 told- og skatteregioner under Told- og Skattestyrelsen.

1.2. Udviklingen i skatte- og afgiftsadministrationens organisation og opgaver

Skatte- og afgiftsadministrationens hovedopgaver er skatter, told og afgifter. Opgaverne varetages såvel af statslige som kommunale myndigheder.

Told- og afgiftsadministrationen varetages af de statslige myndigheder - og har historisk altid været underlagt en statslig enhedsorganisation adskilt fra skatteadministrationen. Efter afbureaukratiseringen varetages told- og afgiftsopgaven inden for rammerne af en samlet statslig skatte- og afgiftsadministration (Told-Skat).

Der redegøres derfor ikke i det følgende for den historiske udvikling af told- og afgiftsopgaven. For en beskrivelse heraf, henvises til afsnit 2.

Skatteopgaven har altid været underlagt en todelt administration - med opgaver både i statsligt regi og i kommunalt regi. Det historiske udgangspunkt for den to-strengede skatteadministration skal bl.a. ses i relation til Grundlovens § 82, hvor kommunerne er sikret selvstyre under statsligt tilsyn. Opgavefordelingen mellem de statslige og kommunale myndigheder har varieret over tid. Udviklingen i opgavefordelingen mellem staten og kommunerne beskrives i afsnittets øvrige delafsnit.

1.2.1. Generelt om skatteopgaven og udviklingsretning

På skatteområdet er der igennem tid sket stadige ændringer. Antallet af myndigheder har vekslet, ligesom der har været forskydninger af opgavefordelingen mellem de statslige myndigheder og de kommunale myndigheder.

Nedenfor er kort beskrevet tre væsentlige opgaver på skatteområdet, hvor ændringerne har været mest iøjnefaldende. Desuden er kortfattet angivet udviklingsretningen:

Opgave 1: Ligningsopgaven samt visse kontrol- og inddrivelsesopgaver;

Ligningsopgaven består i at fastlægge de beløbsstørrelser, der skal udgøre grundlaget for beregningen af indkomst- og formueskatter. Med henvisningen til visse kontrol- og inddrivelsesopgaver menes arbejdsgiverkontrollen og inddrivelsen af skatter (A-skat, selskabs- og personskat).

*Udviklingsretning***:** Udviklingen er generelt gået i retning af ét-ledsligning, forskydning af ansættelseskompetencen fra lægmænd (ligningskommissioner) til embedsmandsforvaltninger, forskydning af opgaver og kompetence til de statslige myndigheder inden for visse kontrol- og inddrivelsesopgaver.

Opgave 2: Revisions- og tilsynsopgaven;

Revisions- og tilsynsopgaven består i at føre tilsyn med ligningsmyndighederne og revidere de foretagne skatteansættelser. Opgaven varetages i princippet løsrevet fra ligningsopgaven, men har i praksis tætte relationer hertil.

Udviklingsretning: Udviklingen er generelt gået i retning af øgede revisions- og tilsynsbeføjelser til de statslige myndigheder.

Opgave 3: "Klagebehandlings"-opgaven;

"Klagebehandlings"-opgaven består i myndighedernes behandling af skatteydernes klager vedrørende skatteansættelser.

Udviklingsretning: Udviklingen er generelt gået i retning af rationalisering og forenkling af strukturerne - færre klageorganer - samt adskillelse af lignings- og klagemyndigheden, således at en ligningsmyndighed ikke samtidig må optræde som klageinstans med deraf følgende styrkelse af klagernes retssikkerhed.

1.2.2. Udviklingen i skattemyndighedernes organisation og opgaver

Reglerne om skatteadministrationens struktur og virkemåde er fastlagt i lov om

skattemyndighedernes organisation og opgaver m.v. (Skattestyrelsesloven). Den første Skattestyrelseslov var fra 1977.

Skattestyrelsesloven er en proceslov. Det vil sige, at den angiver, hvilke myndigheder, der er ligningsmyndigheder, hvilke opgaver de skal løse, og hvilke regler der gælder for samspillet mellem dem og hvilke *særlige* regler, der skal overholdes ved udøvelse af myndighed overfor den enkelte borger.

Skattemyndighedernes udvikling beskrives i det følgende med udgangspunkt i "struktur" og "opgaver", og relateres til den første Skattestyrelseslov (1977) og til den "anden" Skattestyrelseslov (1989).

1.2.2.1. Skatteadministrationens struktur efter 1977

Anledningen til udarbejdelsen af den første Skattestyrelseslov (1977) var bl.a. kommunalreformen og indførelsen af kildeskat i 1970.

Hovedsigtet med loven var *for det første* at samle beskrivelsen af de enkelte skattemyndigheders struktur og opgaver i én lov. *For det andet* at gennemføre en række ændringer - i hovedtræk følgende:

A. At gennemføre ét-ledsligning i kommunalt regi for både personer og selskaber.

Hidtil havde ligningen været udført i to instanser - den kommunale foreløbige ansættelse, der blev udført af ligningskommissionerne, og den statslige endelige ansættelse, der blev udført af skatterådene.

B. At begrænse skatterådenes opgaver til kun at være klageorgan for ligningskommissionernes afgørelser.

Hidtil havde skatterådene - udover at være klageorgan - tillige skullet godkende den kommunale skatteansættelse.

C. At intensivere den statslige skattemyndigheds styring af og kontrol med den kommunale ligning.

Hidtil var det statslige tilsyn forankret i almindelig instruktion og kontrol med arbejdets tilrettelæggelse. Efter Skattestyrelsesloven skulle det statslige tilsyn tillige omfatte en mulighed for at kontrollere de enkelte ansættelser for at sikre den størst mulige rigtighed og ensartethed. Midlet var udbygningen af amtsskatteinspektoraterne og etableringen af en række folkevalgte amtsligningsråd.

Det kan nævnes, at vurderingsopgaven - d.v.s. vurdering af fast ejendom - varetages af de særlige vurderingsråd. Klager over ejendomsvurderingen kan påklages til skyldrådet og videre til Landsskatteretten. Lignings- og vurderingsklager "mødes" således begge i Landsskatteretten. Sekretariatsfunktionen for skyldrådene varetages af told- og skatteregionerne, medens det for vurderingsrådene varetages af kommunerne.

1.2.2.2. Skatteadministrationens struktur efter 1989

Baggrunden for revisionen af Skattestyrelsesloven (1989) skal findes i den daværende regerings Handlingsplan for Afbureaukratisering af den offentlige sektor.

Et af de centrale punkter i planen var en reform af skatte- og afgiftsadministrationen, som i korte træk gik ud på at sammenlægge skatte- og afgiftsadministrationen med henblik på effektivisering og ressourcebesparelser, specielt på antallet af ansatte. Vedrørende skatteligningen opererede planen med to modeller. En *statslig model*, hvor ligningen overførtes fra kommunerne til en ny statslig enhedsforvaltning. En *kommunal model*, hvor den to-delte kommunale-statslige struktur på skatteområdet blev opretholdt.

Regeringen besluttede at føre forhandlinger med kommunerne for at undersøge, om der kunne opnås besparelser ved gennemførelse af den kommunale model, som ved gennemførelsen af den statslige model. Forhandlingerne afsluttedes den 23. maj 1989 i form af den såkaldte *kommuneaftale*, der nærmere beskrev den fremtidige struktur og opgavefordeling mellem staten og kommunerne.

Kommuneaftalen indebar væsentlige ændringer i skatteadministrationens hidtidige struktur og opgavefordeling. I hovedtræk var resultatet følgende:

A. Ligningen foretages af den kommunale skatteforvaltning (embedsmænd), og ikke som hidtil af ligningskommissionerne (lægmænd).

B. En forskydning af visse kontrol- og inddrivelsesopgaver. De statslige myndigheder overtager inddrivelsen af selskabsskatter og A-skatter samt arbejdsgiverkontrollen, som hidtil blev varetaget af kommunerne.

C. Ligningskommissionernes eneste opgave blev behandling af klager over den af skatteforvaltningerne foretagne ligning. Kommissionernes betegnelse ændres derfor til skatteankenævn.

D. Skatterådene og amtsligningsrådene nedlægges; amtsskatteinspektoraternes opgaver overgår delvist til de nyoprettede regionale told- og skatteforvaltninger (told- og skatteregioner).

E. Landsskatteretten opretholdes som øverste administrative klageinstans for både lignings- og vurderingsklager.

Kommuneaftalen forudsatte desuden, at skatteligningens effektivitet og ensartethed skulle styrkes. Dette indebar, at kommunalbestyrelserne blev pålagt ansvar for de kommunale ligningsplaner, og at de statslige myndigheders tilsyn med de kommunale ligningsplaner og ligningsarbejdet skulle øges.

Varetages ligningsopgaven ikke tilfredsstillende, kan Ligningsrådet i medfør af Skattestyrelseslovens § 18, stk. 3 efter indstilling fra tilsyns- og revisionsmyndighederne (Told- og Skattestyrelsen og/eller told- og skatteregionerne) pålægge kommunen at lade visse dele af ligningsarbejdet udføre af eksterne "sagkyndige" eller giver bindende direktiver for ligningsarbejdet.

En væsentlig ændring var selve ansættelseskompetencen i ligningsopgaven, der traditionelt har været varetaget af lægmandsorganer. Ved revisionen af Skattestyrelsesloven skete der en formel forskydning af ligningskompetencen, idet skatteansættelsen i første instans blev overladt til de kommunale skatteforvaltninger (embedsmænd), der er opbygget efter faglige ("professionelle") kriterier - i modsætning til de lægmandsdominerede ligningskommissioner.

Ejendomsvurderingen var tillige omfattet af kommuneaftalen, og skulle efter planen overgå til de kommunale ligningsmyndigheder. De særlige vurderingsmyndigheder (vurderingsråd og skyldråd) skulle herefter nedlægges. Der var imidlertid ikke flertal for denne del af aftalen i Folketinget. Den overordnede struktur på vurderingsområdet er således fortsat gældende.

Vedrørende de organisatoriske ændringer i den statslige administration, henvises til afsnit 1.1.

Den reviderede Skattestyrelseslov af 19. december 1989 trådte i kraft den 1. april 1990.

1.2.2.3. Skatteadministrationens opgaver efter 1977

I. De statslige myndigheder

De statslige myndigheder består i perioden 1977 til 1989/90 af Skattedepartementet, Statsskattedirektoratet og 25 amtsskatteinspektorater, Ligningsrådet, 14 amtsligningsråd, 27 skatteråd og Landsskatteretten.

Departementets hovedopgaver er kort fortalt sekretariatsbetjening af Skatteministeren samt at udforme og forberede de enkelte love på skattelovgivningsområdet. Departementet har ingen ligningsmæssig kompetence.

Statsskattedirektoratet og amtsskatteinspektoraterne varetager den overordnede drift inden for skattelovgivningen. Blandt de væsentligste opgaver er bl.a. at udarbejde generelle planer for kommunernes ligningsarbejde og at føre tilsyn med og revision af ligningsmyndighederne. Herudover er sekretariatsfunktionen for Ligningsrådet og amtsligningsrådene placeret hos henholdsvis Statsskattedirektoratet og amtsskatteinspektoraterne.

Ligningsrådet er sammen med Statsskattedirektoratet den øverste ligningsmyndighed og fører tilsyn med ligningsmyndighedernes virksomhed. Desuden er det Ligningsrådets opgave at godkende de af Statsskattedirektoratet udarbejdede lignings- og tilsynsplaner.

Amtsligningsrådenes hovedopgave er at behandle konkrete skatteansættelser, som forelægges dem af Statsskattedirektoratet og amtsskatteinspektoraterne. Rådene har kompetence til at ændre ansættelser foretaget af de kommunale ligningsmyndigheder og skatteråd.

Landsskatteretten er øverste administrative klageinstans på skatte- og vurderingsområdet.

II. De kommunale myndigheder

De kommunale myndigheder kan inddeles i kommunalbestyrelsen, ligningskommissionen og de lokale skatteforvaltninger - svarende til antallet af kommuner (275).

Kommunalbestyrelsens eneste opgave er at udpege medlemmerne til ligningskommissionen. Kommunalbestyrelsen har hverken ansvar for ligningsarbejdet eller kompetence til at ændre på ansættelserne.

Ligningskommissionen har en dobbeltfunktion. Dels foretager ligningskommissionen skatteansættelser af indkomst og formue, dels optræder ligningskommissionen som 1. klageinstans i ligningssager, hvilket i praksis udgør dens hovedfunktion.

De lokale skatteforvaltninger er sekretariat for ligningskommissionerne og foretager skatteansættelser efter bemyndigelse fra ligningskommissionen. De lokale skattemyndigheder varetager desuden den generelle skattevejledning af borgere og virksomheder, arbejdsgiverkontrollen samt forestår inddrivelsen af A-skat, selskabsskat og personskat.

1.2.2.4. Skatteadministrationens opgaver efter 1989

I. De statslige myndigheder:

Den reviderede Skattestyrelseslov af 1989 indeholder de ændringer i den statslige

skatteadministration, der fulgte efter afbureaukratiseringsplanen og kommuneaftalen.

Resultatet var en reduktion af antallet af myndigheder samt en overflytning af en række opgaver fra kommunerne til staten.

Efter 1989/90 består de statslige skattemyndigheder af Departementet, Told-Skat (Told- og Skattestyrelsen og 31 told- og skatteregioner), Ligningsrådet og Landsskatteretten. Amtsligningsrådene og skatterådene nedlægges.

Departementets (lovgivning) og Landsskatterettens (øverste administrative klageinstans på skatte- og vurderingsområdet) opgaver er i al væsentlighed uændrede.

De statslige skattemyndigheders opgaver ændres ved overførsel af arbejdsgiverkontrollen og inddrivelsen af A-skat og selskabsskat fra kommunerne. Herudover skal de centrale ligningsmyndigheder udarbejde specifikke planer for den almindelige ligning og for tilsynet med ligningsvirksomheden, samt anvisninger med hensyn til den formelle fremgangsmåde og tilrettelæggelsen og gennemførelsen af selve ligningen.

Ligningsrådet fører sammen med Told- og Skattestyrelsen tilsyn med de lokale skattemyndigheders arbejde. En væsentlig ændring i Ligningsrådets virke er bl.a., at Ligningsrådet efter styrelsens indstilling kan give kommunerne bindende direktiver m.v. for ligningsarbejdet. Hertil kommer detaljerede meddelelser til kommunerne om, hvor mange selvangivelser og regnskaber, der som minimum skal gennemses nøjere, og hvor mange ansættelsesændringer en ligningsmæssige gennemgang af de forskellige skatteyderkategorier erfaringsmæssigt medfører.

II. De kommunale myndigheder

Kommunalbestyrelsen har fremover det politiske ansvar for skatteligningen i kommunen. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for udarbejdelsen af en ligningsplan og at den følges. Ligningsplanen skal altid godkendes af kommunalbestyrelsen.

Den kommunale skattemyndighed får udvidet kompetence i så henseende, at den samlede skatteansættelse placeres hos den kommunale myndighed - og ikke som tidligere i den lægmandsdominerede ligningskommission. Derimod flyttes arbejdsgiverkontrollen samt inddrivelsen af A-skat og selskabsskat som nævnt til de statslige myndigheder.

Skatteankenævnene er 1. klageinstans i ligningssager.

1.2.2.5. Sammenfatning af opgavefordelingen før og efter 1989

Udviklingen i opgavefordelingen mellem staten og kommunerne i perioden før og efter 1989 - hvor afbureaukratiseringsplanen, kommuneaftalen og revisionen af Skattestyrelsesloven finder sted - kan overordnet gengives i nedenstående figur:

2. Beskrivelse af de enkelte opgaver inden for Skatteministeriets område

Afsnit 2 beskriver samtlige statslige og kommunale opgaver, der varetages på ministeriets område. Opgaverne beskrives først for de statslige myndigheder, herefter for de kommunale myndigheder.

Beskrivelsen af opgaver er struktureret efter myndighed - således at der til hver type statslig eller kommunal myndighed er beskrevet de opgaver, den pågældende myndighed varetager.

2.1. De statslige opgaver

Staten varetager inden for ministeriets ressort opgaver vedrørende skat, told, forbrugs- og miljøafgifter samt arbejdsmarkedsfonde. Statens arbejdsopgaver kan funktionelt kategoriseres i tre overordnede typer; *lovgivning, "lovfortolkning" og drift*.

Den samlede statslige skatte- og afgiftsadministration er inddelt i følgende myndigheder; Skatteministeriets departement, Landsskatteretten, Told-Skat, Ligningsrådet, Momsnævnet, Motornævnet og Nævnet for Bidrag til Arbejdsmarkedsfonde. Ligningsrådet og de øvrige nævn gennemgås i afsnit 2.1.4.ff.

Den funktionelle opgavefordeling er således, at Departementet varetager lovgivningen m.v., Landsskatteretten varetager lovfortolkningen i klagesager på primært skatteområdet m.v., medens Told-Skat varetager driften samt lovfortolkningen i visse klagesager på primært afgifts- og toldområdet.

2.1.1. Departementets opgaver

Indledningsvis skal det understreges, at Departementets virksomhed ikke reguleres af en bestemt lovgivning. Tværtimod udformer og forbereder Departementet de enkelte love på hele ministeriets område.

At Departementet til eksempel er unævnt i Skattestyrelsesloven beror på, at der hverken tilkommer Departementet beføjelser af ligningsmæssig eller revisionsmæssig beskaffenhed, idet selve skatteansættelsen ligger uden for Departementets arbejdsområde.

Departementets virksomhed reguleres i Finanslovens § 9, og Departementets opgaver er beskrevet i anmærkningerne hertil.

Departementets virksomhed omfatter ministerbetjening, lovgivning vedrørende skat, told, forbrugs- og miljøafgifter og arbejdsmarkedsfonde, internationale opgaver samt overordnede planlægnings- og budgetfunktioner for ministerområdet, som udover Departementet omfatter Landsskatteretten, Told- og Skattestyrelsen og 31 told- og skatteregioner.

Departementet varetager udarbejdelsen af forslag til nye love på skatte-, afgifts- og toldområdet, samt yder bistand under forslagenes behandling i Folketinget.

Når en lov eller en ændring af loven er gennemført, forestår Departementet i samarbejde med Told- og Skattestyrelsen arbejdet med at orientere myndighederne og borgerne. Dette sker ved udfærdigelse og udsendelse af bekendtgørelser, vejledninger og cirkulærer i tilknytning til lovene.

Departementet udarbejder tillige besvarelser på de spørgsmål, der i Folketinget stilles til Skatteministeren vedrørende Departementets virksomhed. Hertil kommer generel politisk rådgivning, herunder rådgivning i forbindelse med politiske forhandlinger. Desuden varetager Departementet visse udadrettede informationsopgaver i relation til pressen og offentligheden.

Det er endvidere Departementets opgave at analysere den gældende told-, skatte- og afgiftslovgivning, udvikle og planlægge ny beskatningsformer og ny lovgivning samt konsekvensberegning i forbindelse hermed. Herudover påser Departementet, at administrationen er tilrettelagt med tilstrækkelig hensyntagen til borgernes retsbeskyttelse.

Departementet varetager sammen med Kammeradvokaten skattemyndighedernes interesser i de retssager - under Departementets forretningsområde - som anlægges ved domstolene enten af de skattepligtige eller af myndighederne.

2.1.1.2. Departementets organisation

Departementet er organiseret i 3 afdelinger og 15 kontorer.

Departementets organisation og opgavefordeling er fastlagt ud fra et "sammenhængsprincip", hvormed naturligt sammenhængende opgaver inden for skatte-, told- og afgiftslovgivningen forvaltes af samme afdeling.

Afgifts- og Administrationsafdelingen varetager - udover sekretariatsopgaverne (1. og 2. kontor) - lovgivningen på told- og afgiftsområdet samt skatteproces.

Skattelovafdelingen administrerer lovgivningen udelukkende på skatteområdet.

Skattepolitisk afdeling har et bredt sammensat opgavefelt og varetager økonomiske og statistiske opgaver såvel inden for skat og afgifter, samt overordnede skattepolitiske analyser.

2.1.1.3. Opgavens finansiering

Departementet er optaget på finansloven for 1997 med en nettoudgiftsbevilling på 96 mio. kr. hvoraf 63 mio. kr. vedrører lønninger.

2.1.2. Landsskatterettens opgaver

Landsskatteretten blev oprettet i 1938, hvor rettens opgaver og organisation var fastlagt i lov nr. 108 af 31. marts 1938.

Landsskatterettens opgave som landets øverste administrative klageinstans på skatte- og vurderingsområdet er i dag fastlagt i Skattestyrelsesloven og i forretningsordenen for Landsskatteretten.

Retten træffer afgørelse i sager om indkomst- og formueansættelser foretaget af skatteankenævn, told- og skatteregioner og Ligningsrådet samt sager om vurdering af fast ejendom foretaget af skyldrådene. Herudover træffer retten afgørelse i sager vedrørende dødsbobeskatning og beregning af gaveafgift samt andre spørgsmål i henhold til særlige love, bl.a. pensionsbeskatningsloven, lov om realrenteafgift og kulbrinteskatteloven.

Landsskatteretten offentliggør retningsgivende afgørelser.

2.1.2.1. Landsskatterettens organisation

Landsskatteretten er opdelt i en indkomst- og en vurderingsafdeling.

Retten er organiseret med 1 retspræsident, 3 retsformænd og 24 retsmedlemmer, hvoraf 13 er beskikket af skatteministeren og 11 er valgt af folketinget. Retsmedlemmerne er fordelt med 18 i indkomstafdelingen og 6 i vurderingsafdelingen.

Retsformændene skal opfylde de almindelige betingelser for at kunne blive landsdommer. Blandt de retsmedlemmer, der beskikkes af skatteministeren, er repræsentanter for landbruget, industrien,

håndværket, handelen og lønmodtagerne. Mindst 5 af retsmedlemmerne skal opfylde de almindelige betingelser for at kunne blive landsdommer, og vil normalt have deres daglige arbejde i Østre og Vestre Landsret. Medlemmerne vælges for 6 år ad gangen.

Til retten er knyttet 6 kontorer overvejende med jurister, der forbereder sagerne.

2.1.2.2. Opgavens finansiering

Landsskatteretten er optaget på finansloven for 1997 med en nettoudgiftsbevilling på 38 mio. kr. hvoraf 30 mio. kr. vedrører lønninger. Ved indgivelse af en klage til Landsskatteretten skal der, i de tilfælde hvor retten er 2. klageinstans, indbetales en klageafgift, der siden den 1. januar 1996 har udgjort 600 kr. Beløbet tilbagebetales, hvis klageren får helt eller delvist medhold. Klageafgiften indgår ikke i rettens driftsbudget.

2.1.2.3. Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Landsskatteretten træffer årligt afgørelse i ca. 4000 skattesager og 500-1000 sager om vurdering af fast ejendom.

2.1.2.4. Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

I forbindelse med en moderniseringsundersøgelse i Landsskatteretten i 1991 blev der foretaget en interviewundersøgelse af professionelle og typiske brugere af retten.

Undersøgelsen konkluderede at:

> "Hovedindtrykket af denne undersøgelse er, at Landsskatteretten betragtes som uvildig, og at kendelserne i det store hele opfattes som rigtige og retfærdige. Retten fremhæves endvidere som en af de offentlige instanser, der fungerer bedst. Alle udtrykker stor tilfredshed med den service, der ydes brugerne og deres klienter. Dette gælder bl.a. sagsbehandlernes indstilling, som opfattes som upartisk, venlig, hjælpsom og imødekommende, ligesom sagsbehandlernes vilje til at sætte sig grundigt ind i sagerne er fremhævet. Det eneste væsentlige ankepunkt er sagsbehandlingstiden."

Den gennemsnitlige sagsbehandlingstid i Indkomstafdelingen var i 1991 på 15 måneder og er i 1996 nedbragt til 11 måneder.

2.1.3. Told-Skats opgaver

2.1.3.1. Beskrivelse af den overordnede opgave

Told-Skat består af Told- og Skattestyrelsen og 31 told- og skatteregioner. Told-Skats virksomhed omfatter administrationen i forhold til virksomheder og borgere af lovgivningen om skat, told, forbrugs- og miljøafgifter og bidrag til arbejdsmarkedsfonde.

Told- og Skattestyrelsen har ansvaret for Skatteministeriets driftsområde, herunder personale-, økonomi-, edb- og bygningsadministration. Styrelsen yder bistand til Skatteministeren indenfor hele driftsområdet.

Told- og Skattestyrelsen deltager endvidere i det lovforberedende arbejde på skatte-, afgifts- og toldområdet samt i det internationale skatte-, afgifts- og toldsamarbejde.

Told-Skat varetager statens opgaver vedrørende administrationen af skatte-, afgifts- og toldlovgivningen samt diverse EU-ordninger. Hovedopgaverne omfatter informations-, opkrævnings- og kontrolvirksomhed overfor borgere og virksomheder,

Told-Skat varetager statens opgaver vedrørende skatteansættelse af personer, selvstændige erhvervsdrivende, selskaber, fonde og foreninger, herunder udarbejdelse af planer for og tilsyn med kommunernes ligningsarbejde samt vurdering af landets faste ejendomme. På personskatte- og selskabsområdet er opgaven delt mellem Told-Skat og kommunerne, således at Told-Skat står for den overordnede planlægning og administration, og kommunerne står for ligning og kontrol.

Told-Skat deltager sammen med Skatteministeriets departement i undersøgelser af virkningerne af den gældende skatte-, afgifts og toldlovgivning og i den administrative udformning af love og bekendtgørelser på området.

Told-Skat deltager sammen med Skatteministeriets departement i det internationale skatte-, afgifts- og toldsamarbejde, herunder samarbejdet indenfor EU. Told-Skat har særskilt bevilling til et teknisk administrativt sektorprogram i Skt. Petersborg (Rusland).

Told-Skat varetager en række opgaver for andre ministerier og styrelser, bl.a. indsamling af oplysninger til diverse kontrol- og statistikformål.

Told-Skat varetager spørgsmål vedrørende edb-samarbejdet mellem den statslige og kommunale skatteforvaltning.

Told- og Skattestyrelsen varetager den overordnede administration, udvikling og planlægning og styring af Told-Skats opgaver i forhold til told- og skatteregionerne og behandler visse konkrete klagesager, ministersager, ligningsrådssager og nævnssager.

Told- og skatteregionerne varetager inden for deres geografiske område vejledning, opkrævning og kontrol overfor virksomheder og borgere samt det direkte samarbejde med kommunerne.

2.1.3.2. Told- og Skattestyrelsens organisation

Told- og Skattestyrelsen er organiseret i 8 afdelinger, Told- og Skatterevisionen samt to sekretariater.

De faglige opgaver (kontrol og inddrivelse, retsanvendelse og administration) er fordelt på 5 afdelinger, medens *stabsfunktionerne* (økonomi, personale og edb) er fordelt på 3 afdelinger.

Styrelsens afdelinger er hver for sig organiseret med det sigte at sikre den bedst mulige tværgående koordinering i organisationen. Den enkelte kontorchef har ansvaret for, at den tværgående koordinering kan foregå effektivt og smidigt.

Ved tilrettelæggelsen af styrelsens organisation er det samtidig forudsat, at styrelsen i lighed med regionerne kan arbejde fleksibelt med udviklingsopgaver eller andre opgaver i løsere, tværgående ad hoc-strukturer.

2.1.3.3. Told- og skatteregionernes organisation

Underordnet Told- og Skattestyrelsen er placeret 31 told- og skatteregioner, som inden for hvert deres geografiske område varetager de statslige skatte-, afgifts- og toldopgaver overfor virksomheder og borgere samt varetager det løbende samarbejde med kommunerne.

Regionerne har på traditionel vis været organiseret i funktionsopdelte afdelinger inden for kerneområderne (kontrol, opkrævning, retsanvendelse, administration og information). Funktionsopdelingen er pr. 1. april 1996 afløst af en objektopdelt og mere virksomhedsrettet struktur med en langt bredere opgaveflade mod virksomheder og borgere.

Regionernes organisation består herefter af en *brugerenhed* (der er inddelt i flere brugergrupper), der skal løse de fleste spørgsmål i forhold til virksomheder og borgere - f.eks. virksomhedsregistrering, betaling, information, overvågnings-, kontrol- og inddrivelsesopgaver.

Særligt komplicerede spørgsmål og sager, der kræver en mere indgående sagsbehandling, henvises til behandling i "bagvedliggende" *støttefunktioner* - f.eks. komplicerede revisionssager, bobehandlingssager, udgående fogedforretninger.

Hver region varetager i princippet de samme opgaver- med undtagelse af enkelte regioner, der varetager bl.a. dekoncentrerede opgaver – og er organiseret efter samme struktur.

2.1.3.4. Finansiering af Told-Skats opgaver, herunder flerårsaftalen med Finansministeriet

Told-Skat er optaget på finansloven for 1997 med en nettoudgiftsbevilling på 2.670 mio. kr. hvoraf 1.695 mio. kr. vedrører lønninger.

Told-Skat har indgået en flerårsaftale, som omfatter aktiviteter og bevillinger i perioden 1994-1997. Flerårsaftalens formål er bl.a. at skabe budgetsikkerhed for Told-Skat over en flerårig periode, således at der gives mulighed for en langsigtet planlægning m.h.t. økonomi og personale.

Flerårsaftalen indebærer samtidig krav om en øget produktion, der svarer til en gennemsnitlig årlig produktivitetsstigning på 2,3 pct.

I efteråret 1996/foråret 1997 er der gennemført en budgetanalyse af Told-Skat med henblik på at tilvejebringe et grundlag for fastlæggelsen af rammerne for Told-Skats aktiviteter de kommende år. Budgetanalysen blev gennemført i et samarbejde mellem Told- og Skattestyrelsen, Skatteministeriets departement, Finansministeriet og Økonomistyrelsen.

På baggrund af resultatet af budgetanalysen er der i juni 1997 indgået en aftale mellem Finansministeriet og Skatteministeriet om resultatkravene for Told-Skat i perioden 1998-2001.

En række af de opgaver som Told-Skat udfører er belagt med gebyrer/afgifter.

2.1.3.5. Beskrivelse af den enkelte opgave

I det følgende gennemgås Told-Skats enkelte opgaver og hovedformål.

Der kan i øvrigt henvises til, at Told-Skat for 1996 har udarbejdet et Virksomhedsregnskab, der dokumenterer virksomhedens resultater, herunder bevillingsanvendelsen samt de enkelte opgaver, der varetages af Told-Skat.

Information og vejledning

Denne opgave omfatter information og vejledning overfor borgere, virksomheder og kommuner. Der er tale om dels generel information, som f.eks. udgivelse af den årlige ligningsvejledning, dels vejledninger i specielle emner.

Den væsentligste informationsvirksomhed er dog mundtlige og skriftlige besvarelser af spørgsmål

fra virksomheder og kommuner.

Opgaven omfatter også vejledning af, bistand til og tilsyn med kommunernes ligningsarbejde og inkassovirksomhed.

Opgavens omfang er beskrevet i nedenstående tabel.

Regionernes samlede information og vejledningsindsats 1994-1996

Antal	1993	1994	1995	1996
Virksomheds-vejledning	25.816	22.454	19.941	18.383
Vejledning ved personlig og skriftlig henvendelse fra borgere	32.317	62.265	37.030	36.972
Vejledning ved personlig og skriftlig henvendelse fra virksomheder	84.839	98.910	99.845	98.747
I alt	142.972	183.629	156.816	154.102

Det skal bemærkes, at vejledning ved personlige og skriftlige henvendelser typisk er af generel karakter. Der er således ikke tale om egentlige "sager".

Tilsyn

Told-Skat udøver sammen med Ligningsrådet tilsyn med de kommunale ligningsmyndigheder. I praksis udøves tilsynet for en stor del af told- og skatteregionerne.

Disse myndigheder er således øverste tilsyns- og revisionsmyndighed, som kan gribe ind direkte eller indirekte i de underliggende instanser. Heri ligger beføjelsen til at give bindende anvisninger for ligningen samt meddele en kommune bindende direktiver for ligningsarbejdet med pålæg om, at nærmere angivne dele af ligningsarbejdet skal udføres af eksterne sagkyndige for kommunens regning.

Tilsynsstrukturen er illustreret i hosstående figur. Når Ligningsrådet er fremstillet *ovalt* er årsagen, at rådet er politisk udpeget og kan gå ind i de

myndigheder, det har grænseflade med. *Åbningen* overfor styrelsen og regionerne skyldes, at disse myndigheder er sekretariat for Ligningsrådet.

Når ankenævnene som rene klagemyndigheder er medtaget, skyldes det, at Ligningsrådet kan optage ansættelser afsagt af ankenævnene tilrevision.

Ligningsrådet kan som udgangspunkt *ikke* træffe retlige beslutninger uden en forudgående indstilling fra Told- og Skattestyrelsen

I praksis vil revisionsarbejdet ske i et samarbejde mellem den kommunale ligningsmyndighed og den enkelte told- og skatteregion.

Den statslige tilsynsvirksomhed udøves først og fremmest vedrørende den kommunale *forskudsregistrering og skatteansættelser*, samt vedrørende kommunernes restanceinddrivelse.

De statslige told- og skattemyndigheder kan sammen med Ligningsrådet give bindende anvisninger for forskudsregistreringen m.v. Endvidere kan de statslige told- og skattemyndigheder

undersøge rigtigheden af forskudsregistreringen m.v., udtage forskudsregistreringer m.v. til gennemsyn og ændre forskudsansættelsen. Denne afgørelse kan påklages til Landsskatteretten.

Hvis Told-Skat finder, at en kendelse afsagt af et skatteankenævn (d.v.s.. en afgørelse, der er påklaget af skatteyderen) er urigtig, kan kendelsen forelægges for Ligningsrådet.

Ligningsrådets afgørelse af en konkret forskudsregistrering kan *ikke* påklages til anden administrativ myndighed.

Told-Skats tilsynsvirksomhed med skatteansættelserne har til formål at sikre, at kommunernes skatteansættelse af indkomst og formue m.v. sker på behørig og ensartet måde over hele landet.

Told-Skat kan udtage selvangivelser og ansættelser til gennemgang, samt ændre en ansættelse, som er foretaget af de lokale skatteforvaltninger. Dette gælder dog ikke i det omfang et skatteankenævn, Ligningsrådet eller Landsskatteretten har taget stilling til ansættelsen.

Ligningsrådet kan efter indstilling fra styrelsen optage ansættelser til påkendelse og kan foretage ændringer i ansættelser.

Klager over ansættelser og ændringer af ansættelser foretaget af Ligningsrådet skal ske til Landsskatteretten.

A-skatteredegørelser

På grundlag af forskudsregistreringen indeholder arbejdsgivere, sociale myndigheder m.v. A-skat hos de ansatte, pensionister m.v. Beløbene indbetales månedligt til Told-Skat via A-skatteredegørelsen.

Told-Skat udbetaler månedligt kommunerne deres andel af forskudsskatterne. Når skatten for den enkelte skatteyder er endeligt opgjort i årsopgørelsen reguleres udbetalingerne til kommunerne.

Selvangivelser og årsopgørelser

Told-Skat udsender en gang årligt selvangivelser og årsopgørelser til samtlige skatteydere og skattepligtige selskaber.

Told-Skat modtager til brug herfor oplysningssedler fra arbejdsgivere, fagforeninger, pengeinstitutter m.v. Arbejdsgivere, pengeinstitutter m.fl. er ved lov pålagt årligt at sende en række oplysninger ind til skattevæsenet. Det kan være oplysninger om lønindkomst, renteindtægter, betalte kontingenter m.v. Oplysningerne stilles til rådighed for kommunerne og anvendes i ligningsarbejdet. Oplysningerne er også en forudsætning for den selvangivelse, der anvendes i dag, hvor en lang række oplysninger trykkes på selvangivelsen inden den sendes ud.

Herudover skal Told-Skat efter lovgivningen stille indkomst- og formueoplysninger til rådighed for sociale myndigheder m.fl. Såvel kommunerne som andre myndigheder har mulighed for at rekvirere oplysningerne enten manuelt eller via edb.

Opgavens omfang er beskrevet i nedenstående tabel

Oversigt over antal udsendte selvangivelser, og over hvor mange der fik årsopgørelse sammen med

printselvangivelsen for indkomstårene 1993, 1994 og 1995

	Selvangivelser med årsopgørelse	Selvangivelser uden årsopgørelser	S10-selvangivelser	S12-selvangivelser	I alt
1993	2.099.000	1.828.000	627.000	23.000	4.577.000
1994	2.237.000	1.509.000	625.000	25.000	4.486.000
1995	2.419.190	1.462.392	594.550	31.613	4.507.795

Moms

Told- og Skatteregionerne varetager den løbende administration af momslovgivningen, herunder opgaverne vedrørende registrering af virksomheder, angivelse og betaling, inddrivelse og kontrol.

Told- og skatteregionerne træffer afgørelser som 1. instans på momsområdet.

De enkelte regioners afgørelser kan påklages til Told- og Skattestyrelsen. Styrelsen træffer den endelige administrative afgørelse, medmindre der er adgang til at klage til Momsnævnet.

Punktafgifter/grønne afgifter

Den løbende administration af punktafgiftslovgivningen varetages af told- og skatteregionerne.

Told- og skatteregionernes afgørelser kan påklages til Told- og Skattestyrelsen, som træffer endelig administrativ afgørelse, medmindre det drejer sig om en sag, der kan påklages til Momsnævnet.

Det fremgår af de enkelte punktafgiftslove, hvilke spørgsmål der kan påklages til Momsnævnet.

Registreringsafgift af motorkøretøjer

Administrationen af registreringsafgift af motorkøretøjer adskiller sig fra de øvrige punktafgifter, idet der er nedsat et særligt nævn vedr. registreringsafgift af motorkøretøjer (Motornævnet).

Told- og skatteregionerne træffer afgørelser i 1. instans og Told- og Skattestyrelsen er 1. klageinstans.

Visse spørgsmål kan påklages til Motornævnet. Nævnet har således den endelige administrative afgørelse på en række områder.

For brugte biler (og for nye biler, hvor der ikke er anmeldt en pris over for Told-Skat) fastsættes den afgiftspligtige værdi ved vurdering.

Opgavens omfang er beskrevet i nedenstående tabel.

Oversigt over antallet af vurderingsforretninger

Antal	1993	1994	1995	1996

I alt	6.534	12.567	20.209	21.476

Told- og skatteregionerne fastsætter deposita for registreringsafgiften. Depositum beregnes af en skønnet værdi for bilen.

Den endelige værdi fastsættes af vurderingsmyndigheden (beskikket af Skatteministeren) på grundlag af en vurdering. Vurderingsmyndighedens afgørelser kan påklages til Told- og Skattestyrelsen (dog kun f.s.v.a. spørgsmål om overholdelse af de af Skatteministeren fastsatte bestemmelser om vurderingsmænds virksomhed). Enkelte told- og skatteregioner er sekretariater for vurderingsmyndigheden.

Motorekspeditionen i regionerne varetager også revision af regnskaber-/afgiftsangivelser for virksomheder, der skal betale registreringsafgift af motorkøretøjer.

Omfanget af opgaven er beskrevet i nedenstående tabel

Oversigt over antallet af motorekspeditioner

Antal	1993	1994	1995	1996
I alt	82.667	242.291	168.958	153.861

Aktieafgift

Told- og Skattestyrelsen varetager administrationen af aktieafgiftsloven og træffer afgørelser som 1. instans. Visse administrative opgaver er udlagt til Told- og Skatteregion Sønderborg. Det drejer sig bl.a. om udsendelse af opkrævninger.

Bo- og gaveafgift

Når en person dør, beregnes der en afgift af boet i forbindelse med formuens overgang til andre (tidligere betegnelse var arveafgift).

Skifteretterne varetager administrationen på boafgiftsområdet (beregning af boafgiften i forbindelse med dødsfald). Skifterettens beregning af afgiften kan påklages til Told- og Skattestyrelsen, som er øverste administrative klageinstans.

De kommunale skatteforvaltninger træffer afgørelser som 1. instans i spørgsmål vedrørende værdiansættelse af boet. Skatteforvaltningens afgørelse kan påklages til skatteankenævnet. Skatteankenævnets afgørelse kan påklages til Landsskatteretten.

Told- og skatteregionerne træffer afgørelser som 1. instans i dispensations- og bevillingssager vedrørende boafgift. Regionernes afgørelser kan påklages til Told- og Skattestyrelsen.

Told- og skatteregionerne varetager administrationen på gaveafgiftsområdet (værdiansættelse af gaven og beregning af afgift). Afgørelser vedrørende værdiansættelsen kan påklages til Landsskatteretten, medens afgørelser vedrørende afgiftsberegningen kan påklages til Told- og Skattestyrelsen.

Godtgørelse vedrørende erhvervsvirksomheders udgifter til administration af skatter og afgifter

Mindre, personligt ejede virksomheder kan få udbetalt en godtgørelse til dækning af administrative udgifter (virksomhedsgodtgørelsesloven).

Godtgørelsesloven administreres af kommunerne. Kommunernes afgørelser kan påklages til told- og skatteregionen.

Lønsumsafgift

Virksomhederne betaler en afgift af deres lønsum, som indbetales til Told-Skat.

Told- og skatteregionerne træffer afgørelser som 1. instans i spørgsmål om lønsumsafgift.

Told- og skatteregionernes afgørelser kan påklages til Told- og Skattestyrelsen, som træffer endelig administrativ afgørelse, medmindre det drejer sig om et spørgsmål, som kan indbringes for Momsnævnet.

Bidrag til arbejdsmarkedsfonde

Told-Skat opkræver skatteydernes bidrag til arbejdsmarkedsfonde.

Told- og skatteregionerne træffer som hovedregel afgørelser som 1. instans i spørgsmål vedrørende bidrag til arbejdsmarkedsfonde. Told- og skatteregionernes afgørelser kan påklages til Told- og Skattestyrelsen. Styrelsen er endelig administrativ klageinstans, medmindre der er tale om et spørgsmål, som kan påklages til Ankenævnet for Bidrag til Arbejdsmarkedsfonde.

Direktoratet for Social Sikring og Bistand træffer afgørelser som 1. instans efter lovens § 7, stk. 4 og 5 (om bl.a. bortfald i visse tilfælde af bidragspligt for personer, som er omfattet af De Europæiske Fællesskabers forordninger om social sikring for arbejdstagere m.fl., der flytter inden for Fællesskabet). Direktoratets afgørelser kan påklages til Ankenævnet for Bidrag til Arbejdsmarkedsfonde.

Realrenteafgift

Told- og Skattestyrelsen administrerer realrenteafgiftsloven. Den daglige administration er udlagt til told- og Skatteregion Maribo, der bl.a. udarbejder mandtalsliste og udsender opkrævninger.

Hvis Told- og Skattestyrelsen anser opgørelsen af afgiftsgrundlaget eller beregningen af realrenteafgiften for urigtig, forelægger styrelsen sagen for Ligningsrådet, der kan ændre opgørelsen eller beregningen.

Ligningsrådets afgørelse kan påklages til Landsskatteretten.

Ligningsrådet kan af egen drift eller på begæring fra den, der har indsendt opgørelsen, tage en tidligere ansættelse foretaget af Ligningsrådet op til fornyet behandling og eventuel ændring. Rådet kan ikke ændre en ansættelse i det omfang, Landsskatteretten i en kendelse har taget stilling til ansættelsen.

Hvis opgørelserne af afgiftsgrundlaget ikke indsendes rettidigt, kan Told- og Skattestyrelsen forelægge sagen for Ligningsrådet, der opgør afgiftsgrundlaget og den afgiftspligtige del heraf skønsmæssigt.

Stempelafgift

Stempelmyndigheden er statsamterne (i København overpræsidenten).

Statsamterne (/overpræsidenten) træffer som hovedregel afgørelse som 1. instans i spørgsmål om stempelafgift.

Statsamternes (/overpræsidentens) afgørelser kan påklages til Told- og Skattestyrelsen.

Told

Told-Skat administrerer toldlovgivningen. Regeludstedelsen på toldområdet sker primært i EU-regi.

På Told-Skats vegne er det told- og skatteregionerne, der varetager den løbende administration af toldlovgivningen. Regionernes afgørelser kan påklages til Told- og Skattestyrelsen. I juli 1997 er det besluttet at inddele landet i 8 tolddistrikter, der fremover skal varetage den løbende administration af toldopgaven. Centrene etableres den 1. januar 1998 og vil i takt med omlægningen af procedurerne, nye edb-systemer og modernisering af det tekniske udstyr nå sin endelige styrke i år 2000.

Toldopgaven handler grundlæggende om to kontrolfunktioner. Den ene kontrolfunktion er at sikre, at der ind og ud af EU ikke sker illegal vareførsel. Den anden kontrolfunktion er at sikre, at de toldangivelser, der afgives for den legale import og eksport af varer i tredielandshandelen (ikke EU-lande), er rigtige. Størstedelen af toldlovgivningen er samlet i EF's toldkodeks. Toldkontrol og toldbehandling er dog national kompetence. Reglerne herom findes i toldloven og i Skatteministeriets bekendtgørelser om toldbehandling.

Importopgaven omfatter godsregistrering og fortoldning af indførte varer. Herved tilvejebringes grundlaget for opkrævning af told- og afgiftsbeløb, ligesom oplysningerne anvendes i udenrigshandelsstatistikken.

Omfanget af opgaven er beskrevet i nedenstående tabel.

Oversigt *over antal importvareposter fordelt på manuelle og edb*

Antal importvareposter	Manuelle	Edb	I alt
1993	1.156.581	802.716	1.959.297
1994	1.108.425	963.726	2.072.151
1995	645.739	518.579	1.164.318
1996	551.459	586.063	1.137.522

Eksportopgaven omfatter registrering af industrivarer, som eksporteres til lande uden for EU og udgør kontrolgrundlaget for bestemmelser om miljø, sundhed, sikkerhed, embargo og eksportregulering.

Omfanget af opgaven er beskrevet i nedenstående tabel.

Oversigt over antal eksportvareposter fordelt på manuelle og edb

Antal eksportvareposter	Manuelle	Edb	I alt
1993	2.989.375	643.244	3.632.619
1994	3.005.106	626.265	3.631.371
1995	2.199.378	494.748	2.694.126
1996	1.983.266	582.596	2.565.862

Toldopgaven er en ren statslig opgave.

Børnefamilieydelse

Told-Skat står for udsendelse af børnefamilieydelsen. Det sker 4 gange årligt enten direkte til en konto eller på check.

Virksomhedsregistrering

Told-Skat foretager alle virksomhedsregistreringer. Formålet er at tilvejebringe korrekte identifikations- og stamoplysninger for virksomhederne - primært af hensyn til opkrævning samt kommunikation mellem virksomhederne og Told-Skat.

Omfanget af opgaven er beskrevet i nedenstående tabel.

Antal virksomheder registreret for moms og indeholdelsespligt for A-skat.

	1993	**1994**	**1995**	**1996**
Moms - by	301.401	301.658	303.525	298.523
Moms - land	103.810	100.517	97.537	93.810
I alt	405.211	402.175	401.062	392.333
Indeholdelsespligtige	191.673	182.824	181.538	180.484

Opkrævning, udbetaling og inddrivelse

Told-Skat opkræver og inddriver skatter og afgifter.

Opkrævning af personskatter er i vidt omfang integreret med udsendelsen af selvangivelserne, medens opkrævningen af skatter (og afgifter) hos erhvervslivet sker ved selvstændige procedurer. Der sker også udbetalinger til erhvervslivet, f.eks. negativ moms.

Told-Skat udbetaler månedligt kommunerne deres andel af forskudsskatterne. Når skatten er

endeligt opgjort i årsopgørelsen reguleres udbetalingerne til kommunerne.

Hvis en opkrævning ikke betales, overgår den på et tidspunkt til inddrivelse. Told-Skat står for inddrivelsen af A-skat og selskabsskatter og afgiftsrestancer, medens kommunerne inddriver B-skatter og restskatter.

Told-Skat løser særlige inddrivelsesopgaver i relation til:

- Bobehandling/betalingsordninger, der omfatter sager om konkurs.
- Etablering af afbetalingsordninger, gældssaneringer m.v.
- Sanktionssager, herunder bl.a. bødesager og vurdering af strafansvar.

Told-Skats restancearbejde består i øvrigt i fogedarbejde og forebyggende restancearbejde.

Told- og Skattestyrelsen behandler sager om tilbagebetaling af AMBI.

Virksomhedernes adgang til tilbagesøgning af AMBI er omfattet af en 5-årig forældelse, hvilket betyder, at anmodning om tilbagebetaling skulle være skattemyndighederne i hænde senest den 22. maj 1997.

Told- og Skattestyrelsen har inden forældelsesfristens udløb modtaget ca. 41.000 anmodninger om tilbagebetaling.

Udgifterne til ekstraordinær fremskyndelse af behandlingen af tilbagebetalingssagerne finansieres af Akt. 284 af 12. juni 1997.

Kontrol og revision

Det er Told-Skats opgave at sikre, at skatter og afgifter pålignes på et korrekt grundlag. Opgaven indebærer kontrol og revision af virksomhedernes samlede relationer til Told-Skat, grænsekontrol og EU- kontrol samt kontrol af pengeinstitutters dataleverancer.

Omfanget af opgaven er vist i nedenstående tabel.

Told-Skats totale reguleringer fordelt på skatte- og afgiftsarter i 1994, 1995 og 1996

	1994		**1995**		**1996**	
	Mio. kr.	%	Mio.kr.	%	Mio.kr.	%
Totale reguleringer	**3.056,6**	**100,0**	**3.538,9**	**100,0**	**3.238,6**	**100,0**
Moms, afgifter, told	**1.599,3**	**52,3**	**1.871,2**	**52,9**	**1.991,7**	**61,5**
- moms	1.195,0	39,1	1.427,0	40,3	1.364,8	42,1
- miljøafgifter	9,5	0,3	71,8	2,0	66,1	2,0
- øvrige punktafg.	148,8	4,9	249,5	7,1	410,9	12,7
- lønsumsafgift	11,2	0,4	17,6	0,5	22,4	0,7

- told	234,8	7,7	105,3	3,0	127,5	3,9
skatter (Told•Skat)	**1.247,4**	**40,8**	**1.492,5**	**42,1**	**1.027,6**	**31,7**
- A-skat	205,5	6,7	107,2	3,0	113,8	3,5
- selskabsskat	697,3	22,8	980,7	27,7	669,0	20,7
- personskat	306,2	10,0	368,1	10,4	211,1	6,5
- øvrige skatter	32,5	1,1	28,5	0,8	17,2	0,5
- arb.markeds-fonde	5,9	0,2	8,0	0,2	16,5	0,5
Skatter (København og Frederiksberg)	**209,9**	**6,9**	**175,2**	**5,0**	**219,3**	**6,8**
- selskabsskat	122,1	4,0	133,1	3,8	202,9	6,3
- personskat	87,8	2,9	42,1	1,2	16,4	0,5

Opgaven omfatter også bistand til kommunerne (i ligningsarbejdet).

Kontrolopgaven er opdelt på 8 delområder:

- Kontrol og revision - der vedrører virksomhedernes samlede relationer til Told-Skat.
- Udbetalingskontrollen - der skal hindre uretmæssige udbetalinger.
- Andre kontrolopgaver - mere ekspeditionsprægede opgaver.
- Kontrol af pengeinstitutternes dataleverancer.
- Særlige kontrolaktioner - store koncerner, sort arbejde m.v.
- Toldområdet - kontrol af varer, trafik og personer, herunder narkotikakontrol.
- EU-kontroller - skal sikre at grundlaget for restitutionsudbetalinger fra EU er korrekt.
- FEOGA-kontrol - EU-kontrol som skal sikre, at kontrollerede varer er identiske med angivne varer.

Det skal nævnes, at det overordnede ansvar for FEOGA-opgaven er placeret i Landbrugs - og Fiskeriministeriet. Danmark modtager fra EU årligt ca. 10 mia. kr. i landbrugsstøtte. Støtten bevilges, udbetales og kontrolleres af det enkelte medlemsland. Den praktiske kontrolopgave i Danmark varetages af Told-Skat, Veterinærdirektoratet og Plantedirektoratet. Området reguleres af en grundforordning, men medlemsstaterne har gennemført udfyldende lovgivning med henblik på kontrol af ordningen. I Danmark er kontrolbestemmelserne fastlagt ved lov og de nærmere krav til Told-Skats kontrol på området er fastlagt i en kontrolaftale mellem Told- og Skattestyrelsen og EU-direktoratet.

Told-Skat varetager følgende kontrolopgaver vedrørende FEOGA:

- EU's landbrugsordninger for eksport
- Visse EU-landbrugsordninger for produktionsrestitution og støtte (indre markedsordninger)
- EU's sukkerordninger

2.1.3.6. Brugernes syn på opgaveløsningen

Told-Skat har gennemført en brugerundersøgelse i 1993, hvor 60.000 eksterne brugere blev bedt om at give deres bedømmelse af, hvordan de oplever kontakten til Told-Skat, herunder især til told -og skatteregionerne.

Undersøgelsens hovedkonklusioner var i hovedtræk følgende:

- Virksomhederne vil søge mere vejledning hos Told-Skat.
- Tilfredshed med betjening og faglig viden - i almindelighed.
- Forstærket indsats mod restanter efterlyses.
- Restancer: Den forebyggende indsats kan styrkes.
- Den skriftlige kommunikation kan blive bedre.
- Udbyg den elektroniske dataudveksling.
- Told-Skat-fusionen har virket positivt.

Told-Skat har også gennemført en brugerundersøgelse for at samle erfaringer til, hvordan man kan forbedre kommunikationen med borgere og virksomheder.

2.1.3.7. Udenlandske erfaringer

Opgavefordelingen på Skatteministeriets ressort er ikke sket på baggrund af erfaringer fra udlandet.

Skattelovgivningen og strukturen på skatteområdet adskiller sig så markant fra de lande,

Skatteministeriet normalt sammenligner sig med, at overvejelser herom ikke har været aktuelle.

2.1.4. Ligningsrådets opgaver

Ligningsrådet virksomhed reguleres af Skattestyrelseslovens §§ 17-20. Rådets kompetence er angivet i Bekendtgørelse af forretningsorden for Ligningsrådet (Bkg. nr. 201 af 23. marts 1990).

Ligningsrådet udgør sammen med Told- og Skattestyrelsen den øverste ligningsmyndighed. Styrelsen står for den daglige administration, mens Ligningsrådet udsteder retningslinier herfor. Ligningsrådet og Told-Skat fører i fællesskab tilsyn med de kommunale skattemyndigheder.

Hovedvægten i tilsynsopgaven ligger på det indirekte tilsyn i form af informations- og instruktionsvirksomhed. Det direkte tilsyn med ligningen udøves hovedsagelig af told- og skatteregionerne med støtte fra Told- og Skattestyrelsen.

Til brug for tilsynet godkender og udsender Ligningsrådet en årlig ligningsplan, der giver udtryk for den overordnede politik på området.

Ligningsrådet godkender de anvisninger for ligningen, som Told- og Skattestyrelsen udarbejder, herunder udsendelse af cirkulærer. Rådet foretager også en opfølgning på det kommunale ligningsarbejde.

Ligningsrådet har kompetence til efter indstilling fra Told- og Skattestyrelsen at ændre skatteansættelser foretaget af et skatteankenævn.

Ligningsrådet træffer efter bemyndigelse fra Skatteministeren beslutning om bøde- og efterbetalingssager og foretager skatteansættelse efter kulbrinteloven. Rådet kan også ændre afgiftsopgørelse og beregning af realrenteafgift.

Ligningsrådet afgiver indstilling til Skatteministeren om udformningen af selvangivelsesblanketter og om specifikationskrav til selvangivelsen.

Ligningsrådet behandler primært som klageinstans dispensations- og bevillingssager.

Ligningsrådet kan afgive bindende forhåndsbesked om den skattemæssige virkning af påtænkte

dispositioner. Spørgeren betaler gebyr herfor, som i 1997 er på 1.500 kr.

Rådet kan også iflg. lov eller ved bemyndigelse fra skatteministeren træffe afgørelse i eller afgive indstilling i konkrete sager.

Udgifter i forbindelse med Ligningsrådets virksomhed afholdes over Told-Skat´s finanslovsbevilling.

2.1.5. Momsnævnets opgaver

Momsnævnets kompetence og opgaver er fastsat i Momslovens § 79.

Momsnævnet har den endelige administrative afgørelse af sager inden for en række konkrete områder.

Momsloven åbner mulighed for, at sager kan indbringes direkte for Momsnævnet, som således også fungerer som et såkaldt henskydningsnævn.

Sager på momsområdet kan først indbringes for domstolene, når der ikke er flere klagemuligheder inden for det administrative klagesystem.

Udgifter i forbindelse med Momsnævnets virksomhed afholdes over Departementets finanslovsbevilling.

2.1.6. Ankenævnet for bidrag til arbejdsmarkedsfonde

Skatteministeren har nedsat et Ankenævn for Bidrag til Arbejdsmarkedsfonde. Nævnet består af 5 medlemmer. Nævnets formand skal opfylde de almindelige betingelser for at blive udnævnt til dommer. Et medlem er udpeget af skatteministeren, et medlem er udpeget af socialministeren, et medlem er udpeget af arbejdsministeren, og et medlem er udpeget af finansministeren. Skatteministeren beskikker formanden. Medlemmerne beskikkes og udpeges for 3 år ad gangen.

Nævnets eneste opgave er at behandle klager.

Udgifter i forbindelse med nævnets virksomhed afholdes over Departementets finanslovsbevilling.

2.1.7. Vurderingsråd

Landet er inddelt i 224 vurderingskredse. For hver vurderingskreds er der udnævnt et vurderingsråd, der består af en vurderingsformand og to vurderingsmænd. De pågældende udnævnes af skatteministeren efter indstilling fra vedkommende amtsråd (for Københavns og Frederiksberg kommuner fra vedkommende kommunalbestyrelse).

Vurderingsrådene foretager vurderingen af fast ejendom.

Kommunerne varetager sekretariatsbetjeningen af vurderingsrådene.

Udgifter i forbindelse med Vurderingsrådenes virksomhed afholdes over Told-Skat´s finanslovsbevilling.

2.1.8. Skyldråd

Landet er herudover inddelt i 27 skyldkredse, der hver består af et antal vurderingskredse. Vurderingsformændene indenfor en skyldkreds udgør tilsammen et skyldråd.

Skyldrådenes opgaver er:

1) at yde vurderingsrådene vejledning ved vurderingen

2) at påkende klager over vurderingsrådenes ansættelser m.v.

20 af de 31 told- og skatteregioner er sekretariater for skyldrådene (nogle regioner er m.a.o. sekretariat for flere skyldråd).

Skyldrådets afgørelser kan - dog kun i et begrænset omfang - påklages til Landsskatteretten, hvis afgørelser herefter kan indbringes for domstolene.

Told-Skat udarbejder hvert år planer for vurderingsarbejdet og udøver sammen med Ligningsrådet tilsyn hermed.

Ligningsrådet kan efter indstilling fra Told-Skat optage vurderinger til påkendelse og foretage ændringer i vurderinger.

Klager over vurderinger og ændringer af vurderinger foretaget af Ligningsrådet skal ske til Landsskatteretten.

Udgifter i forbindelse med Skyldrådenes virksomhed afholdes over Told-Skat´s finanslovsbevilling.

2.2. De kommunale opgaver

Kommunerne varetager inden for ministeriets område kun opgaver på skatteområdet.

De kommunale skattemyndigheder virker i henhold til lov nr. 824 af 19. december 1989 om skattemyndighedernes organisation og opgaver m.v. (Skattestyrelsesloven) - her omtalt som de lokale skattemyndigheder. De lokale skattemyndigheders virksomhed er reguleret af Skattestyrelsesloven §§ 1-11.

De lokale skattemyndigheder er inddelt i kommunalbestyrelsen, den kommunale skattemyndighed og skatteankenævnene.

2.2.1. Kommunalbestyrelsens opgaver

Kommunalbestyrelsen har det politiske ansvar for skatteligningen i kommunen samt ansvaret for, at de lokale skattemyndigheder tilføres de fornødne ressourcer til at løse de givne opgaver.

I medfør af Skattestyrelseslovens § 1, stk. 1, er kommunalbestyrelsen ansvarlig for, at der hvert år udarbejdes en plan for den kommunale skattemyndigheds ligningsarbejde, og at planen følges. Planen skal tage hensyn til de anvisninger og den plan, der er nævnt i Skattestyrelseslovens § 13.

I medfør af Skattestyrelseslovens § 1, stk. 2, skal kommunalbestyrelsen endvidere udpege en person, der er ansat i kommunen, til at have det øverste ansvar for den kommunale skattemyndigheds ligningsarbejde (jf. § 2).

2.2.2. Den kommunale skattemyndigheds opgaver

Den kommunale skattemyndigheds opgaver er fastlagt i Skattestyrelseslovens §§ 2-4. Hovedopgaven er at foretage skatteansættelser af indkomst og formue (§ 2). Hertil kommer en række øvrige opgaver, der er reguleret af andre love og bekendtgørelser. De enkelte opgaver gennemgås i det følgende.

Skatteansættelsen: *Skattestyrelseslovens § 2.*

Den kommunale skattemyndigheds vigtigste opgave er at finde frem til de beløbsstørrelser, der skal udgøre grundlaget for beregningen af indkomst- og formueskatter. I Skattestyrelsesloven betegnes denne opgave som skatteansættelse af indkomst og formue. Hermed sigtes til skatteansættelse af fysiske personer, aktie- eller anpartsselskaber, andre skattepligtige juridiske personer eller dødsboer.

I medfør af Skattestyrelsesloven § 2 foretager den kommunale skattemyndighed følgende:

1) Skatteansættelse af indkomst og formue.

2) Godkendelse af opgørelse efter kildeskattelovens § 14, stk. 3, værdiansættelse af aktiver og passiver, beregning af passivposter og bindende forhåndsbesked efter kildeskattelovens § 33 A i dødsboer.

3) Beregning af passivposter efter kildeskattelovens § 33 D i de tilfælde, hvor en gave er indkomstskattepligtig efter statsskattelovens § 4, litra c.

Ændring af skatteansættelsen: *Skattestyrelseslovens § 3.*

Skatteansættelsen skal være foretaget senest den 30. juni i det andet kalenderår efter udløbet af det pågældende indkomstår (ligningsfristen). Den kommunale skattemyndighed kan ændre skatteansættelser inden for ligningsfristen.

Genoptagelse af skatteansættelsen: *Skattestyrelseslovens § 4.*

Den kommunale skattemyndighed kan genoptage en skatteansættelse, når den skattepligtige fremlægger nye oplysninger, som kan medføre en ændret skatteansættelse.

Sekretariat for skatteankenævn: *Skattestyrelseslovens § 11.*

Den kommunale skattemyndighed yder sekretariatsbistand til skatteankenævnet. Nævnet kan anmode sekretariatet om at være repræsenteret ved nævnets møder.

Forskudsregistrering: *Kildeskattelovens §§ 48, 50 m.fl.*

Den kommunale skattemyndighed foretager forskudsansættelse af indkomst og formue til brug ved beregning og indeholdelse af foreløbig A-skat og B-skat m.v. Disse opgaver varetages i medfør af kildeskattelovens § 55 B.

Afgørelse om A- eller B-indkomst: *Kildeskattelovens § 45, stk. 3.*

Den kommunale skattemyndighed afgør i tvivlstilfælde om en indkomst skal anses for A-indkomst eller B-indkomst.

Afgørelser i konkurssager: *Konkursskattelovens §§ 2, 6.*

Den kommunale skattemyndighed træffer afgørelser i konkurssager, hvis konkursindkomsten skal beskattes.

Afgørelser i 1. instans: *Bekendtgørelse nr. 653 af 14. august 1997, § 3 (sagsudlægning).*

Den kommunale skattemyndighed bemyndiges til at træffe afgørelse som 1. instans efter følgende bestemmelser:

1. Afskrivningsloven, § 5, stk. 4, § 29 A, stk. 4 og § 43 A.
2. Aktieavancebeskatningsloven, § 2 b, stk. 5.
3. Ejendomsavancebeskatningsloven, § 7, stk. 2, 1. pkt., § 10, stk. 5, 1. og 2., og sidste pkt., og § 12, stk. 1 og stk. 4, sidste pkt.
4. Etableringskontoloven, § 5, stk. 4, 2. pkt., § 8, stk. 2, og regler fastsat efter §9, stk. 3, 3. pkt., om udbetaling af a´contobeløb.
5. Fondsbeskatningsloven, § 4, stk. 6, og stk. 7, 1. pkt., § 5, stk. 2, og § 15, stk. 3, nr. 3.
6. Frigørelsesafgiftsloven, § 6, stk. 1, og § 7, stk. 4, sidste pkt.
7. Investeringsfondsloven, § 3 A, stk. 5, § 5, stk. 1, sidste pkt., § 6, stk. 2, sidste pkt., og regler fastsat efter § 9, stk. 3, 2. pkt., om udbetaling af a´contobeløb.
8. Kildeskatteloven, § 22, stk. 2, 3. og 4. pkt., og stk. 3, sidste pkt., § 52, stk. 2, sidste pkt., § 53, stk. 4, § 73, stk. 1, 1. pkt., og stk. 6, 1. pkt., og § 73 E, § 89 og § 89 A, stk. 1, 1. pkt.
9. Konkursskatteloven, § 14 og § 15, stk. 3.
10. Kursgevinstloven, § 25, stk. 2, 3. pkt., og stk. 3, 3. pkt.
11. Ligningsloven, § 16 A, stk. 2, 1. pkt., og stk. 3, 1. pkt., § 16 B, stk. 2, 1. pkt., og § 19, 1. pkt.
12. Pensionsbeskatningsloven, § 11 A, stk. 1, nr. 1, 1. pkt., § 12, stk. 1, nr. 1, 1. pkt., § 19 E og § 21 A, stk. 2.
13. Bekendtgørelse nr. 776 af 20. september 1986 om børneopsparings- og selvpensioneringskonti, § 6, stk. 1, sidste pkt., og stk. 2.
14. Selskabsskatteloven, § 5, stk. 3, 4. og 6. og § 17, stk. 3, 1. pkt.
15. Skattekontrolloven, § 4, stk. 4, § 5, stk. 1, sidste pkt., og § 5, stk. 2, 1. pkt.
16. Virksomhedsgodtgørelsesloven, § 1, stk. 1-3

Den kommunale skattemyndighed bemyndiges endvidere til at træffe afgørelse om forældelse af indkomst- og formueskatter i det omfang, afgørelse herom ikke er truffet af en anden skattemyndighed.

Opkrævning og inddrivelse af bøder: *Bekendtgørelse nr. 527 af 17. juni 1996, § 4 (sagsudlægning).*

Kommunen bemyndiges til at opkræve og inddrive bøder, der efter § 20 i Skattekontrolloven er pålagt fysiske personer, bortset fra tilfælde, hvor bøden opkræves sammen med en bøde for overtrædelse af momsloven eller kildeskatteloven.

2.2.2.1. Opgaver i Københavns og Frederiksberg kommuner

Københavns og Frederiksberg kommuners kompetence reguleres dels af Skattestyrelseslovens §§ 1-4, dels af sagsudlægningsbekendtgørelsens § 2, stk. 2 (Bkg. nr. 653 af 14. august 1997).

Københavns og Frederiksberg kommuner varetager dels almindelige kommunale skatteopgaver - som varetages af enhver anden kommunal skattemyndighed - dels statslige (regionale) skatteopgaver. Der gælder således en særordning, som både kommune og told- og skatteregion for disse kommuner.

I kommuneaftalen af 23. maj 1989 blev det indsat som en forudsætning for aftalens indgåelse, at særordningen for Københavns og Frederiksberg kommuner skulle tilpasses bestemmelserne i aftalen på en for kommunerne acceptabel måde.

Den 19. september 1989 indgik regeringen og de to kommuner en *tillægsaftale* til kommuneaftalen vedrørende kommunernes almindelige skatteopgaver og statslige skatteopgaver.

For så vidt angår de kommunale opgaver varetages tilsynet med skatteligningen af Told- og Skattestyrelsen og ikke - som i landets øvrige kommuner - af told- og skatteregionerne.

De statslige regionale skatteopgaver er ifølge tillægsaftalen kontrol og revision uden for den almindelige ligningsrytme, bødesager, dispensationssager og lempelsessager. Hertil kommer, at de to kommuner efter sagsudlægningsbekendtgørelsens § 2, stk. 2 er bemyndiget til at træffe afgørelser i 1. instans på lige fod med told- og skatteregionerne - med undtagelse af afgørelser vedrørende told- og afgiftslovgivningen, lov om arbejdsmarkedsfonde, arbejdsgiverkontrollen, sager om inddrivelse, henstand og eftergivelse af A-skatter og selskabsskatter.

Københavns og Frederiksberg kommuners udførelse af de ellers regionale opgaver sker under statslig instruktion, og der anvendes et fælles styre- og målesystem på kontrolindsatsen både i told- og skatteregionerne og de to kommuner. Visse tilsynsopgaver er dog placeret i de københavnske told- og skatteregioner.

2.2.3. Skatteankenævnenes opgaver

Skatteankenævnets hovedopgave er at behandle klager over den kommunale skattemyndigheds skatteansættelser (Skattestyrelseslovens § 5) og de andre afgørelser, der er nævnt i Skattestyrelseslovens § 2.

Der henvises i øvrigt til bekendtgørelse af forretningsorden for skatteankenævnene (Bkg. nr. 528 af 17. juni 1996), Pensionsbeskatningslovens § 39 og Kildeskattelovens § 55 B.

3. Selskaber på ministeriets område

3.1. Det Danske Klasselotteri A/S

I henhold til lov nr. 235 af 8. april 1992 om Det Danske Klasselotteri A/S er Det Kgl. Københavnske Klasselotteri med virkning fra 1. april 1992 omdannet til et aktieselskab.

Klasselotteriet er et 100 pct. statsejet aktieselskab, der af Skatteministeren er bemyndiget til at drive klasselotteri, herunder udtrækning og administration af lodsedler - jf §2, stk. 1 i nævnte lov. Klasselotteriet betaler staten 6%, der beregnes som 6% af indskudssummen. Indskudssummen er spillernes betaling for lodsedlerne, excl. stempelafgift.

I henhold til samme lov § 2, stk. 1 er Det Danske Klasselotteri A/S ved bevilling meddelt tilladelse til at drive klasselotteri. Departementet er repræsenteret i bestyrelsen.

3.2. Dansk Tipstjeneste A/S

Dansk Tipstjeneste er et 80 pct. statsejet aktieselskab og varetager administrationen af tipning, lotto, skrabelotteri m.v.

Dansk Tipstjeneste reguleres af lov nr. 655 af 1948 - jf. lovbekendtgørelse nr. 655 af 28. juli 1995 om visse spil, lotterier og væddemål.

Departementet er repræsenteret i Dansk Tipstjeneste A/S´s bestyrelse.

Forside - Indhold - Top/Bund - Forrige/Næste - Hovedside

Udgivet af Indenrigsministeriet

Socialministeriet

Indholdsfortegnelse

1. Indledning
1.1. Udviklingen i den sociale opgavefordeling
1.2. Bistandslovreformen
1.3. Ansvaret for opgavevaretagelsen efter reformen
1.4. Afgrænsning af nærværende opgavebeskrivelse

2. Opgaver på statsligt niveau
2.1. Centrale statslige myndighedsopgaver
2.2. Regionale statslige myndighedsopgaver
2.3. Faste råd og udvalg mv. i Socialministeriet
2.4. Forskning, informations- og videnscentre mv.
2.5. Sociale puljer og fonde
2.6. Andre sociale opgaver i statsligt regi

3. Amtskommunale sociale opgaver
3.1. Generelle opgaver, rådgivning og vejledning
3.2. Børn og unge
3.3. Revalidering og tilbud til personer med handicap
3.4. Socialt udsatte og truede grupper

4. Kommunale sociale opgaver
4.1. Generelle opgaver, rådgivning og vejledning
4.2. Børn og unge
4.3. Sikringsydelser mv.
4.4. Aktivering, revalidering mv.
4.5. Personer med handicap
4.6. Socialt udsatte og truede grupper
4.7. Social pension, botilbud til ældre, service mv.

5. Sociale opgaver i privat regi
5.1 Erhvervsrelaterede ordninger
5.2 Andet socialt arbejde i ikke-offentligt regi

Anvendte lovforkortelser:
AKL: Lov om aktiv socialpolitik
ARL: Lov om forsikring mod følger af arbejdsskader
BIL: Lov om social bistand
FL: Finanslov
RTL: Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område
SEL: Lov om social service
SPL: Lov om social pension mv.
SSL: Den sociale styrelseslov
SY-DPL: Lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel

1. Indledning

1.1. Udviklingen i den sociale opgavefordeling

Kommunalreformen, der trådte i kraft 1. april 1970, var udgangspunkt og gav det administrative grundlag for *70'ernes socialreform*. Kommunalreformens målsætning om primærkommuner med mindst 5.000 indbyggere og amtskommuner med et befolkningsgrundlag på mindst 200.000 indbyggere havde til formål at sikre en hensigtsmæssig forankring af en række - herunder sociale - opgaver på de to niveauer.

Modsvarende blev bl.a. den sociale opgavedeling indrettet på grundlag heraf. Opbygningen af en ny kommunal og amtskommunal struktur med administrativ og faglig ekspertise var en afgørende forudsætning for samlingen af den sociale opgaveløsning i et 'enstrenget' socialt system og for den vidtgående decentralisering af opgaveløsningen til kommuner og amtskommuner - både i forbindelse med reformen og siden hen.

Socialreformens forvaltningsreform (1973) etablerede nye kommunale og amtskommunale social- og sundhedsforvaltninger samt statslige styrelses- og ankeorganer. Herudover bestod reformens hjørnestene af en sygesikrings- og dagpengereform (1973), en ankereform (1973), en bistands- og servicereform (1976) med udlægning af børneforsorgen, revalideringscentrene og mødrehjælpen samt en finansieringsreform, hvor kommunerne fik et større økonomisk ansvar. Dertil kom udlægningen af Invalideforsikringsretten og Førtidspensionsudvalgets kompetence til regionale revaliderings- og pensionsnævn (1976) og udlægningen af særforsorgen til amtskommunerne (1980). Endvidere gennemførtes pr. 1. januar 1987 en finansieringsreform, hvorved de (amts-)kommunale service- og institutionsområder overgik til fuld kommunal og amtskommunal finansiering.

Socialreformens vedtagelse og gennemførelse skete under andre økonomiske, beskæftigelsesmæssige og politiske betingelser end dem, der efterfølgende kom til at gælde, og som bl.a. kom til at indebære et stort administrativt og udgiftsmæssigt ansvar for den offentlige socialsektor. Socialpolitikken, herunder sikringen af en hensigtsmæssig ressourceanvendelse og -allokering, måtte således udføres under stærkt ændrede økonomiske og beskæftigelsesmæssige vilkår.

Parallelt hermed blev den socialpolitiske debat og udvikling præget af ønskerne om en videre "glidende" udlægning og delegation, om professionalisering og sidenhen om afprofessionalisering og inddragelse af frivillige, om afinstitutionalisering, udslusning og integration af institutionsbeboere samt om udlægning af ansvar til lokalsamfundene ved en højere grad af inddragelse af borgerne i beslutningerne, oprettelse af brugerbestyrelser mv. Denne udvikling understøttes fortsat af forsøgs- og udviklingsstrategier bl.a. med statslig puljestøtte.

De sociale love er tilsvarende og som konsekvens af samfundsudviklingen blevet justeret mange gange under hensyn til de aktuelle behov og decentraliseringsmålsætningerne. F.eks. er bistandsloven i dens 21 års levetid blevet ændret mere end 125 gange.

Med hensyn til ændringer i opgavefordelingen er det ønskværdige i en gradvis "glidende" udvikling gentagne gange blevet understreget. Det anses for meget vigtigt for kontinuiteten i den socialpolitiske udvikling, at der ikke sker egentlige pludselige "brud" i ansvarsplaceringen - med uforudsigelige konsekvenser til følge for udviklingen i den kvalificerede indsats og ekspertise, som det har taget år at opbygge i de ansvarlige enheder, og dermed for kvaliteten af det sociale

arbejde for borgerne og samarbejdet herom.

Der har dog, omend med større mellemrum, været brug for at tilpasse lovgivningen om de sociale opgavers fordeling: Ankesystemet er ændret og statslige styrelser er nedlagt, idet kontinuiteten i personale og ekspertviden blev søgt bevaret. Kravene til godkendte social- og sundhedsplaner afløstes af informationsudveksling fra det tidspunkt, hvor den lokale kommunale planlægning måtte anses for kvalitetsmæssigt tilstrækkeligt udviklet. Kompetencen til tilkendelse af førtidspension mv. er blevet udlagt i takt med opbygning af kommunal ekspertise på området.

Herudover er kommunalbestyrelsers og amtsråds politiske ansvar blevet præciseret, idet de kommunale sociale udvalgs selvstændige kompetence blev ophævet og - specielt for så vidt angår beslutninger om foranstaltninger for børn og unge - afløst af et børn- og ungeudvalg. Fleksibiliteten på institutionsområdet er blevet øget, bl.a. med kommunal adgang til drift af § 105-institutioner og visse andre amtskommunale opgaver. Endelig kan nævnes, at indsatsen for stofmisbrugere er blevet samlet i amtsligt regi. For blot at nævne nogle større ændringer i opgavefordelingen inden for de senere år.

Samarbejdet mellem kommuner og amtskommuner samt i forhold til statslige enheder med sociale opgaver har også været i fokus med jævne mellemrum siden 70'ernes reformer. Samtidig med at statens og amtskommunernes koordinerende, planlæggende og styrende rolle som led i decentraliseringen gradvist er blevet nedtonet, er spørgsmålet om at sikre det for borgerne nødvendige tværgående praktiske samarbejde kommet i fokus. Bl.a. vedrørende ind- og udskrivning samt ventetider til sygehusbehandling, om indlagte ældre på venteliste til plejehjem, i indsatsen for personer med sindslidelser, og i den forebyggende og støttende virksomhed for børn og unge.

Disse samarbejdsspørgsmål har nogle gange givet anledning til lovændringer - til andre tider har debatten herom udløst spørgsmål om amtskommunernes selvstændige rolle. I betænkning nr. 1168/1989 (Lotz-III) blev det således under en række forudsætninger om bl.a. kvalitet, (special-)kompetence og retssikkerhed i udviklingen foreslået, at kommunerne fuldt ud overtager amtskommunernes ansvar på det sociale område. Folketinget besluttede imidlertid, at man i stedet skulle fremme en "glidende" decentralisering på området.

Landsudvalget vedrørende Den sociale Opgavefordeling pegede i sin beretning fra 1992 på det hensigtsmæssige i en fortsat glidende udvikling på området, idet den glidende decentraliserings muligheder langt fra var udtømt, og samarbejdet kommuner og amter imellem bør fortsættes til fremme heraf. Endvidere pegede Landsudvalget på behovet for at styrke dialogen om kvalitet af social service, således at man inden for det sociale område kan få anvendelige redskaber til kvalitetsudvikling, der bl.a. med udgangspunkt i livskvalitet og brugerne individuelle behov kan støtte decentraliserings- og omstillingsprocesserne.

I betænkning nr. 1307/1995 foreslog Hovedstadskommissionen, at der for hovedstadsregionen overvejes udlægning fra amtskommunalt til kommunalt ansvar af en række opgaver på det sociale område. Forslagene kunne ikke gennemføres men blev overladt til efterfølgende overvejelse i Opgavekommissionen.

1.2. Bistandslovreformen

Et bredt flertal i Folketinget vedtog i foråret 1997 tre nye love: Lov om aktiv socialpolitik og lov om social service, der erstatter bistandsloven, samt lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, der bl.a. afløser den sociale styrelseslov. Desuden blev vedtaget ændringer af lov om social pension og lov om delpension vedrørende tilkendelseskompetence, administration mv. Lovene træder i kraft den 1. juli 1998.

I *lov om aktiv socialpolitik* fokuseres der på sociallovgivningens udvikling fra passiv forsørgelse til aktiv hjælp. Det præciseres i loven, at det er den enkeltes ansvar at sørge for sig og sine. Lovens formål er både at forebygge, at personer får behov for offentlig forsørgelse og at skabe et økonomisk sikkerhedsnet for enhver, som ikke på anden måde kan skaffe det nødvendige til sig og

sin familie. Grundlæggende gives hjælpen for at gøre modtageren i stand til at klare sig selv.

Hjælpen fra det offentlige træder først til, når borgeren ikke kan klare sig ved egen eller andres hjælp. Modtageren og ægtefællen har pligt til efter evne at udvikle og udnytte deres arbejdsevne, f.eks. ved at tage imod tilbud om aktivering. Rettigheder og pligter bringes til at følges ad i højere grad.

Personer med begrænset erhvervsevne skal have særlig støtte til at fastholde eller opnå beskæftigelse på arbejdsmarkedet. Mulighederne for at blive/komme ind på arbejdsmarkedet ved hjælp af fleksjob forbedres.

Alle kontanthjælpsmodtagere omfattes af den aktive socialpolitik, herunder også personer, hvor den aktive indsats overvejende kan være at forbedre pågældendes livskvalitet.

I *lov om social service* styrkes den forebyggende indsats. Den enkeltes ansvar og muligheder styrkes, og der sættes fokus på de svagtstillede gruppers særlige behov. Brugerne får større indflydelse på tilrettelæggelsen af servicetilbuddene.

Loven har en klar opdeling i 3 niveauer. Første niveau er rådgivning, andet niveau er generelle servicetilbud, f.eks. Dagtilbud for børn, og tredje niveau er tilbud til grupper med særlige behov.

På børne- og ungdomsområdet er formålsbestemmelserne blevet udbygget, bl.a. for at understrege vigtigheden af sammenhæng i indsatsen og af, at denne i så vidt omfang som muligt sker i samarbejde med forældrene.

I tilknytning til reglerne om anbringelse af børn og unge og udarbejdelse af planer for opholdet er der indsat en bestemmelse om efterværn, dvs. om hvilke behov for støtteforanstaltninger barnet eller den unge har i tiden efter anbringelsen ophør.

På dagtilbudsområdet fortsætter udbygningen. Kommunerne får endnu flere muligheder for at opfylde forældrenes ønsker. Fremover vil kommunerne kunne tilbyde forældrene et økonomisk tilskud, som de kan bruge til en privat pasningsordning i stedet for at benytte et kommunalt dagtilbud.

Ligebehandlingen af personer med handicap fremmes bl.a. ved indførelse af en ledsageordning for handicappede og gennem ophævelse af institutionsbegrebet. Handicapkompenserende ydelser udmåles fremover ud fra den enkeltes individuelle forhold og behov. Boformen er således ikke afgørende.

Endelig opnås med serviceloven en bedre gennemskuelighed i forhold til opgave- og ansvarsfordelingen på området.

Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område giver borgerne bedre mulighed for aktivt at medvirke og få indflydelse, når de sociale myndigheder behandler deres sag, og det er et særskilt formål at styrke borgernes retssikkerhed.

Loven fastlægger grundlæggende regler for, hvordan de sociale myndigheder skal behandle sagerne. Borgerne skal have en helhedsorienteret sammenhængende hjælp, hvor administrationen er særligt opmærksom på gevinsterne ved en tidligt forebyggende indsats, herunder også i forhold til arbejdsmarkedet. Bl.a. får myndigheden pligt til, hvis borgeren har brug for hjælp i længere tid, tidligt i forløbet at tilrettelægge hjælpen ud fra en helhedsvurdering af borgerens situation og behov på længere sigt.

Senest 8 uger efter borgerens henvendelse om løbende hjælp til forsørgelse skal kommunen således foretage en helhedsvurdering.

Det følger også af retssikkerhedsloven, at kommunerne får pligt til at nedsætte et koordinationsudvalg, som bl.a. består af arbejdsmarkedets parter og invalideorganisationerne.

Ankevejene forenkles ved at der bliver et énstrenget ankesystem. De sociale ankenævn, revaliderings- og pensionsnævnene og Dagpengeudvalget nedlægges og der oprettes et socialt nævn i hvert statsamt samt et socialt nævn for København og Frederiksberg.

Mulighederne for fleksibel opgavevaretagelse på det sociale område og fleksibel opgavedeling mellem kommunalt og amtskommunalt niveau udbygges yderligere.

Med *lov om ændring af lov om social pension og lov om delpension* får kommunerne tillagt kompetence til at tilkende førtidspension. Som led i de samlede initiativer for at styrke den forebyggende og aktiverende indsats får kommunerne kompetence på hele førtidspensionsområdet.

1.3. Ansvaret for opgavevaretagelsen efter reformen

Lovene viderefører bistandslovens principper om kommunernes kompetence på det sociale område. De opretholder således kommunens muligheder for at sammenkæde tilbuddene med andre offentlige aktiviteter indenfor kommunens ansvarsområde med sigte på en lokal helhed.

Amtskommunernes kompetence er for det sociale område gennemgående knyttet til funktioner, hvor hensynet til økonomi, byrdefordeling og specialiseringsgrad tilsiger et større befolkningsgrundlag.

Ud fra disse hensyn, styringshensyn og hensynet til borgernes retssikkerhed blev det ved udformningen af lovforslagene lagt til grund,

- at ansvaret for, at en offentlig social opgave løses, er placeret entydigt,

- at ansvaret for, hvordan en opgave løses, er placeret hos enten kommune eller amtskommune og

- at ansvaret fortsat skal placeres efter nærhedsprincippet.

Dette indebærer, at det helt store antal opgaver fortsat bliver placeret i kommunalt regi, mens opgaver, hvor økonomi eller specialekapacitet tilsiger et større befolkningsunderlag, end de fleste kommuner har, bliver placeret som amtskommunale.

Der er imidlertid et tæt samspil mellem den kommunale og amtskommunale opgavevaretagelse for så vidt angår kommunale/amtskommunale ydelser, der supplerer eller erstatter hinanden.

På rådgivningsområdet er det en amtskommunale forpligtelse at støtte og fremme udviklingen i både den kommunale og den amtskommunale indsats. Dette indebærer bl.a., at amtskommunerne sikrer tilstedeværelse af den fornødne ekspertise. Som led heri forpligtes amtskommunerne til at sikre en systematisk tilvejebringelse og nyttiggørelse af faglig viden, også på områder, hvor det ikke vil være hensigtsmæssigt eller rationelt at opbygge egen kompetence. En sådan systematisk tilvejebringelse og nyttiggørelse af faglig viden kan bl.a. ske i samarbejde med de videnscentre, der gennem de senere år er iværksat på handicapområdet.

I denne sammenhæng bliver endvidere de resterende statslige rådgivningsopgaver overført til amtskommunalt regi. Overførslen tager bl.a. sigte på en bedre samordning og udvikling af den samlede særlige rådgivning. I forbindelse hermed er det forudsat, at der bør tages hensyn til den særlige rolle, denne rådgivning har spillet i den samlede rådgivningsindsats. Blandt andet har brugernes oplevelse og påskønnelse af den statslige specialrådgivning som bindeled, koordinerende og vejledende i forhold til det amtskommunale og kommunale ydelsessystem været fremhævet.

Med henblik på at give kommuner og amtskommuner de bedst mulige vilkår for at løse opgaverne med udgangspunkt i brugernes individuelle behov åbner den nye lovgivning muligheder for *større fleksibilitet* og flere frihedsgrader.

De større frihedsgrader medfører ikke nogen begrænsning i kommunernes og amtskommunernes ansvar for opgavevaretagelsen. Selv om opgaverne ikke løses af kommunen eller amtskommunen selv, har de således fortsat hver især det overordnede ansvar for, at de sociale opgaver løses. Det er således fortsat kommuner hhv. amtskommuner, der fører tilsyn med, at der gives den fornødne hjælp, og at udførerne lever op til den standard og de målsætninger, som man lokalpolitisk har fastlagt.

Efter *lov om retssikkerhed og administration på det sociale område* kan kommune og amtskommune altid indgå aftaler, hvorefter forpligtelser, der efter den sociale lovgivning påhviler den ene part, kan overlades til den anden, med mindre andet udtrykkeligt er fastsat, jf. RTL § 42, stk. 2-4.

Det er herved bl.a. fastlagt, at socialministeren ved uenighed mellem parterne efter ansøgning kan give tilladelse til, at forpligtelser, der påhviler den ene part kan overlades til den anden, hvis opgavevaretagelsen skønnes fagligt forsvarlig og økonomisk bæredygtig inden for lokalområdet og i amtet. Bestemmelsen, der er generel, svarer til den gældende forsøgsbestemmelse i BIL § 138e.

Det er desuden lovfæstet, at kommunen og amtskommunen skal samarbejde om den forebyggende og støttende virksomhed, der er omfattet af lov om social service og lov om aktiv socialpolitik, og sammen løse de opgaver, der efter denne lovgivning påhviler kommunen og amtskommunen.

Kommuner og amtskommuner har behov for, ud fra lokale forhold, at kunne inddrage andre i den sociale indsats. Ved bistandslovsreformen tydeliggøres de selvejende institutioners og andre entreprisehaveres forhold til forvaltningsloven og offentlighedsloven. Efter serviceloven får kommuner og amtskommuner desuden pligt til at samarbejde med og yde tilskud til de frivillige organisationer. Det er aftalt mellem staten og de kommunale parter, at der årligt ydes 100 mill. kr. i tilskud til støtte for det frivillige sociale arbejde lokalt.

Når kommunen eller amtskommunen finder det mest hensigtsmæssigt at lade en opgave udføre uden for den (amts-)kommunale organisation, skal (amts-)kommunen indgå en skriftlig aftale med den, der udfører opgaven.

Aftalen skal både indeholde en økonomisk del og en beskrivelse af kvaliteten af den ydelse, der skal leveres, og (amts)kommunen skal sikre sig, at kravene til både indhold og omfang er i overensstemmelse med de mål, (amts-)kommunen har sat for den pågældende ydelse. Målene kan f.eks. være angivet i en servicedeklaration.

Når opgaver således løses af andre end den, der har ansvaret, skal den ansvarlige myndighed sikre sig, at aftalen overholdes på alle punkter. Kommunen og amtskommunen har allerede i dag pligt til at føre tilsyn med, hvordan opgaverne løses. Den gælder både, når opgaverne løses af egne ansatte eller af andre. De modeller for opgaveløsning, der anvendes i dag - f.eks. indgåede driftsoverenskomster med selvejende institutioner, vil således kunne videreføres efter 1. juli 1998 under hensyn til de nye regler.

Lovene ændrer ikke de grundlæggende principper for opgave- og ansvarsfordelingen. I bemærkningerne til *Serviceloven* fastslås således, at principperne om kommunernes kompetence på det sociale område videreføres, dvs. at det helt store antal opgaver fortsat er placeret i kommunalt regi, mens opgaver, hvor økonomi eller specialekapacitet tilsiger et større befolkningsunderlag, end de fleste kommuner har, er placeret som amtskommunale.

Serviceloven betoner dog amtskommunens rolle mht. at sikre tilstedeværelse af den fornødne ekspertise og en systematisk tilvejebringelse og nyttiggørelse af den faglige viden, herunder i samarbejde med de videnscentre, der gennem de senere år er etableret på forskellige områder.

I *Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område* samles desuden en række regler om "*god forvaltningsskik*" og for, hvordan de sociale myndigheder skal behandle sagerne, så borgernes retssikkerhed styrkes, og de får bedre muligheder for aktivt at medvirke og få indflydelse. Det er regler, som i dag findes spredt i mange love, cirkulærer og forretningsordener

eller kan udledes af praksis, udtalelser fra Folketingets Ombudsmand, Justitsministeriet, Indenrigsministeriet og Socialministeriet.

Selvom lovens bestemmelser således ikke alle er nye, så klargør den nogle principper i forhold til borgerne, og den præciserer bl.a., at *kommunalbestyrelsen og amtsrådet har pligt til at føre tilsyn* med, hvordan de kommunale, hhv. de amtskommunale opgaver løses, at dette tilsyn omfatter både indholdet af tilbuddene og den måde, som opgaverne konkret bliver udført på, og at de har en gensidig *forpligtelse til at samarbejde*.

Konkrete ansvarsflytninger:

Fra kommuner til amtskommuner:

- Godkendelse af opholdssteder for børn og unge, som modtager flere end 4 personer.
- Forsyningsansvar og hovedkompetence vedrørende væresteder.
- Bevilling af visse hjælpemidler (optiske synshjælpemidler, arm- og benproteser og høreapparater).

Fra staten til kommuner:

- Støtte til selvstændig virksomhed.

Fra staten til amtskommunerne:

- Specialrådgivning/de statslige specialkonsulenter.
- Bevilling af invalidebiler.

Dertil kommer en række tilpasninger og justeringer af *finansieringsreglerne* og af *klage- og myndighedsstrukturer*, ligesom enkelte opgaver flyttes mellem statsmyndigheder.

1.4. Afgrænsning af nærværende opgavebeskrivelse

I Socialministeriets faktuelle beskrivelser nedenfor af de enkelte opgaver på det sociale område er taget udgangspunkt i de p.t. (medio oktober 1997) *gældende regler*. Dette indebærer, at det er bistandslovens opgaveopdeling, der som udgangspunkt er anvendt til beskrivelse af opgaverne vedrørende social service og bistand til borgerne. Kun i begrænset omfang er tilføjet beskrivelser af opgaver, der særskilt udspringer af de nye love.

For en nærmere gennemgang af de nye loves sammenhæng med de sociale opgaver og den kommende opgavefordeling kan i stedet henvises til Socialministeriets publikation "Hvad, Hvor og Hvorfor - om den sociale opgavefordeling", oktober 1997.

Beskrivelserne i det følgende omfatter de opgaver, der påhviler *staten, kommuner eller amtskommuner* på det sociale område (her forstået som *opgaver i Socialministeriets ressort*). Beskrivelserne indeholder oplysninger om opgavernes lovgrundlag, formål, indhold og udviklingstendenser, deres organisatoriske tilrettelæggelse, opgavernes finansiering og kvantitative/statistiske beskrivelser.

Herudover er i begrænset omfang medtaget beskrivelser af evt. koordinationsmekanismer, brugerundersøgelser, udenlandske erfaringer inden for området etc. samt beskrivelser af visse sociale opgaver i privat regi.

En *faktuel* beskrivelse vil uundgåeligt være præget af sit udgangspunkt. Socialministeriets udgangspunkt er primært de statslige opgaver, regelgrundlaget og de oplysninger, der foreligger på centralt niveau. Det betyder bl.a., at nogle områder med mere detaljeret regelgrundlag kan få større vægt i beskrivelsen end svarende til deres reelle omfang og betydning for borgerne. Det kan derfor være nyttigt, at se denne beskrivelse i sammenhæng med andre, f.eks. kommunale beskrivelser.

Det er bl.a. derfor også vigtigt, at beskrivelserne ses i sammenhæng med de overordnede overvejelser og beskrivelser i Socialministeriets to andre notater til Opgavekommissionen - om synet på den nuværende opgavefordeling og om erfaringerne med fleksibel opgavevaretagelse.

Trods sit omfang og trods det, at beskrivelsen er søgt opbygget, så den dækker så bredt på området som muligt, kan den ikke være udtømmende, bl.a. i forhold til de næsten utallige opgaver, der løses f.eks. i projekter og forsøg.

Derudover er der foretaget en række afgrænsninger både af de enkelte beskrivelsers omfang og i forhold til Socialministeriets ressort over for de andre ressortområder - i hovedtræk således:

- Opgaverne er alene beskrevet *i hovedtræk*. Det kan således ikke udelukkes, at der i beskrivelsen af den enkelte opgave kan være udeladt elementer, regler, administrative forhold, erfaringer mv., som sidenhen kan vise sig af interesse for Opgavekommissionen.
- Opgaver med socialt indhold inden for *den private sektor* (f.eks. i borgerkredse) er kun medtaget i det omfang, de antages at have generel politisk interesse, er finansieret i det væsentlige ved offentlige driftstilskud eller i øvrigt indeholder elementer, der kan antages at være af interesse for Opgavekommissionen.
- Beskrivelsen inkluderer kun en del af de opgaver på Socialministeriets område, der løses i privat regi af *selskaber, firmaer, organisationer, frivillige m.fl.*, og især opgaver, som på grund af deres almenhed, regelsæt, opgavefordelingsaspekter og/eller finansiering kan anses for relevante for Opgavekommissionen (f.eks. om Kofoeds Skole).
- *De administrative systemer* i de (amts)kommunale forvaltninger, herunder fælleskommunale edb-systemer, lønanvisning, socialregistrant, udbetaling af sociale overførsler og modtagernes oplysningspligt er ikke særskilt beskrevet, da de antages at ligge uden for Opgavekommissionens felt.
- Den sociale sikring på *Færøerne og Grønland* samt erstatninger til *sønderjyske krigsinvalider* antages ligeledes at falde uden for Opgavekommissionens arbejdsfelt.
- *Erfaringer fra forsøg mv.* er medtaget i beskrivelserne af de enkelte opgaver i det omfang, der for Socialministeriet har foreligget oplysninger fra forsøg med relevans for opgavefordelingen.
- *Statsamternes og tilsynsrådenes* generelle tilsynsopgaver forudsættes i fornødent omfang beskrevet af Indenrigsministeriet.
- *Servicedeklarationer og pligten til at afgive redegørelser* om kommunalbestyrelsers målsætninger, udlicitering og ligestilling (Kommunestyrelseslovens § 62) forudsættes beskrevet af Indenrigsministeriet.
- Endelig forudsættes Indenrigsministeriet at beskrive *finansieringsreglerne* vedrørende flygtninge samt hjælpen til *repatriering af flygtninge*.
- *Efterløn mv., orlovsydelserne* og ydelser efter lov om *aktiv arbejdsmarkedsspolitik* forudsættes beskrevet af Arbejdsministeriet.
- Beskrivelser af de generelle krav efter *forvaltningsloven, tavshedspligt, registerlov mv. samt af retsinformationssystemet* forudsættes om fornødent beskrevet i Justitsministeriets bidrag.
- De *forvaltningsretlige regler* for klagebehandling, dommeres beskikkelse i samt behandling af sociale sager, der indbringes for domstolene, forudsættes også beskrevet af Justitsministeriet
- Sociale tilbud og *ydelser til kriminelle* forudsættes i fornødent omfang beskrevet af Justitsministeriet for såvidt angår Kriminalforsorgens ydelser.
- De generelle opgaver knyttet til *tilgængelighed til bygninger og boligområder* for handicappede m.fl.forudsættes beskrevet af Boligministeriet.
- Boliger og plejeboliger efter lov om almene boliger, incl. boliger til personer med vidtgående handicap, samt tilskud til etablering af servicearealer, forudsættes beskrevet af

Boligministeriet.
- *Individuel boligstøtte* (boligsikring og boligydelse) forudsættes tilsvarende beskrevet i Boligministeriets bidrag**.**
- *Den fysiske planlægning* og sammenhængen mellem miljøhensyn og de sociale opgaver forudsættes beskrevet af Miljø- og Energiministeriet.
- *Sygesikringens* ydelser forudsættes beskrevet i Sundhedsministeriets bidrag.
- Behandlingstilbud i sundhedsvæsenets *distriktspsykiatriske enheder* forudsættes beskrevet af Sundhedsministeriet.
- *SU-loven* forudsættes beskrevet af Undervisningsministeriet.
- *Skolefritidsordninger* påregnes beskrevet af Undervisningsministeriet
- *Uddannelser af medarbejdere* til de sociale områder forudsættes (med få undtagelser) beskrevet i Undervisningsministeriets bidrag.

Det skal tilføjes, at der i det følgende bl.a. heller ikke er givet en beskrivelse af *Ombudsmandens opgaver* i tilknytning til det sociale område. Ombudsmanden bedømmer, om myndigheder eller personer, der er omfattet af Ombudsmandens virksomhed (alle dele af offentlig forvaltning), handler i strid med gældende ret eller på anden måde gør sig skyldige i fejl eller forsømmelser ved udøvelsen af deres opgave. I forbindelse med Ombudsmandens behandling af sociale sager vil Ombudsmanden ofte bede Socialministeriet om en udtalelse.

Ombudsmanden kan ikke selv omgøre en afgørelse, men udtaler kritik, giver henstilling om fri proces samt meddeler om fejl eller forsømmelser af større betydning til Folketingets Retsudvalg, vedkommende minister eller kommunalbestyrelse.

2. Opgaver på statsligt niveau

2.1. Centrale statslige myndighedsopgaver

Socialministeriets Departement

Socialministeriet blev oprettet ved kongelig resolution den 23. april 1924. Departementet udformer i samarbejde med socialministeren regeringens socialpolitik, bistår socialministeren ved Folketingets behandling af socialpolitiske forslag og sikrer, at den vedtagne socialpolitik gennemføres.

Det er departementets opgave at følge udviklingen inden for hele det sociale område. Departementet skal varetage opgaver i forbindelse med Socialministeriets udviklings- forsknings- og puljemidler, bidrage til formidling af forsknings- og udviklingsresultater, samt varetage udvikling og drift af Det sociale Informations- og Analysesystem og de dertil knyttede analyseprogrammer.

Departementet varetager internationale opgaver på det sociale område,

herunder EF-reglerne om koordinering af de sociale sikringsordninger for

arbejdstagere og selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet. Desuden varetages bi- og multilaterale overenskomster om social sikring.

Departementet varetager den centrale forvaltning af de under ministeriet hørende institutioner mv., herunder Den Sociale Sikringsstyrelse (tidl. Direktoratet for Social Sikring og Bistand), Arbejdsskadestyrelsen og Den Sociale Ankestyrelse. Departementet udbetaler refusion til kommuner og amtskommuner på det sociale udgiftsområde.

Fra 1. januar 1998 omlægges departementet organisatorisk, hvorved bl.a. en række af departementets hidtidige opgaver overgår til Den Sociale Sikringsstyrelse og Den Sociale Ankestyrelse.

Statens ansvar for den decentrale myndighedsudøvelse

Den helt overvejende del af Socialministeriets arbejde er knyttet til lovgivning og regeludvikling. Denne del af Socialministeriets arbejde beskrives ikke særskilt her, men fremgår af afsnittene i forbindelse med de enkelte opgaveområder i det følgende, ligesom bl.a. det finansielle tilsyn behandles i et særskilt afsnit om refusion og revision.

Socialministeriet har derudover et almindeligt ulovbestemt ressorttilsyn. Tilsynet indebærer ikke, at Socialministeriet kan gribe ind i de kommunale afgørelser og ændre dem. Der kan alene ved vejledende udtalelser gives udtryk for gældende ret. Hvis en kommune på trods af dette ikke ændrer sin afgørelse, kan Socialministeriet indbringe sagen for det almindelige kommunale tilsyn.

Socialministeriets ulovbestemte tilsyn omfatter både overholdelsen af de socialretlige regler og almindelige forvaltningsprocessuelle regler, herunder forvaltningslovens bestemmelser.

I bemærkningerne til forslag til lov om retssikkerhed og administration på det sociale område er de gældende regler for tilsynet med kommuners og amtskommuners opgaveløsning mv. beskrevet.

Socialministeriets vidensberedskab

Lovgrundlag, formål, indhold

Bl.a. til brug for socialministerens udøvelse af det ulovbestemte ressorttilsyn har kommuner, amtskommuner og de sociale nævn pligt til at tilvejebringe og indsende statistiske oplysninger mv., som socialministeren anmoder om.

Derudover giver kommuner og amtskommuner Socialministeriet oplysninger om beslutninger og forventninger om udviklingen på det sociale område, herunder om de mål, de har sat for udviklingen.

Socialministeren kan desuden iværksætte *temaplanlægning* og nedsætte *kommunepaneler*, hvori kommuner og amter m.fl. medvirker til at skaffe uddybende oplysninger om udviklingen på særlige områder.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Socialministeriets vidensberedskab til belysning af den decentrale udvikling på det sociale område tager ofte udgangspunkt i de etablerede informationskilder, især:

- Danmarks Statistiks publikationer og databaser,
- andre statistiske kilder,
- det kommunale budget- og regnskabssystem,
- Det sociale Informations- og Analysesystem og
- resultater fra forskningsinstitutioners og andre videnscentres arbejde.

Den statistik, der tilvejebringes af bl.a. Danmarks Statistik og Den Sociale Ankestyrelse er grundlæggende for viden om den sociale sektor og den decentrale udvikling heri. Dette gælder ikke blot den sektorspecifikke socialstatistik om social sikring og service. Også forudsætningerne for udviklingen er det meget vigtigt at have belyst, herunder om befolkningsudvikling, offentlige finanser, arbejdsmarkedet, sundhed mv.

Der findes i de kommunale edb-systemer mulighed for at hente oplysninger om udviklingen. Socialministeriet har adgang til at trække på kommunernes og amternes indberettede

regnskabsoplysninger, som findes i Danmarks Statistiks system.

I tilknytning til Det sociale Informations- og Analysesystem, jf. SSL § 26, der har til formål gennem informationsudveksling og dialog mellem centralt og decentralt niveau at sikre et fremadrettet vidensberedskab i socialsektoren, gennemføres ofte landsdækkende eller udsnitsbaserede undersøgelser i kommuner og amter for at fremskaffe helt aktuelle og/eller uddybende oplysninger om et særligt emne, typisk i forbindelse med konkrete spørgsmål fra Folketinget og til lovforberedende eller opfølgende opgaver.

I forbindelse med informations- og analysesystemet udsender Socialministeriet ud- og tilbagemeldinger til kommunalbestyrelser og amtsråd bl.a. i form af en årlig publikation ("Sociale Tendenser") og Sociale Danmarkskort mv.

Socialministeriet støtter og igangsætter forskning på det sociale område og har en koordinerende funktion i forhold til forskningsmiljøerne på området. Der afholdes jævnligt forskningseminarer inden for ministeriets kerneområder med henblik på dels at få indsigt i ny viden dels at diskutere aktuelle problemstillinger og forskningsbehov på det sociale område.

Også via forsøgs- og udviklingsarbejde igangsættes metodeudvikling og vidensindsamling, og gennem evaluering og formidling kan resultaterne implementeres. Herudover modtager eller rekvirerer Socialministeriet bidrag til sit vidensberedskab fra sociale videns- og formidlingscentre andre ministerier, kommuner og amtskommuner, kommunale og andre organisationer samt fra private.

Udviklingstendenser

Socialministeriet har i 1997 oprettet et tværministerielt offentligt forskningsudvalg om velfærdsforskning for at sikre en selvstændig og kvalificeret rådgivning inden for området.

Det Sociale Informations- og Analysesystem er under gennemgribende fornyelse. Med fornyelsen tilsigtes en tilpasning til det ændrede lovgrundlag, nye teknologiske muligheder (Internet), udviklingen i de sociale foranstaltningsbegreber og målsætningerne om åbenhed vedrørende de socialpolitiske målsætninger lokalt, herunder krav til indhold og kvalitet af ydelser.

Pr. 1. januar 1998 overføres en række opgaver knyttet til informations- og analysesystemet til Den sociale Ankestyrelse.

Fra 1. juli 1998 er socialministeriets muligheder for at indhente oplysninger fra kommuner, amtskommuner og de sociale nævn, bl.a. til informations- og analysesystemet, hjemlet i RTL Kapitel 12. Herudover er der særskilt hjemmel i en række andre lovbestemmelser, f.eks. i den sociale pensionslov § 60, stk. 1, om statistiske oplysninger fra revaliderings- og pensionsnævnene, indberetningspligten i SEL § 115, stk. 4 om den lokale udvikling i det frivillige sociale arbejde samt reglerne i lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel § 36, stk. 2, om kommuners og offentlige arbejdsgiveres pligt til at tilvejebringe statistiske oplysninger.

Finansiering

Udgifterne til Socialministeriets vedligeholdelse af vidensberedskab mv. afholdes af staten, idet dog kommuner og amter afholder egne omkostninger til fremskaffelse og indsendelse mv. af oplysninger.

Refusion og revision af (amts-)kommunale sociale udgifter

Lovgrundlag, formål, indhold

I alle de sociale hovedlove (bistandsloven, aktiveringsloven, lov om social pension, delpensionsloven, sygedagpengeloven og børnetilskudloven) er der fastsat bestemmelser, der regulerer finansieringsforholdet mellem staten og (amts)kommunerne.

Da socialministeren er ansvarlig for, at statslige midler, herunder statsrefusion til (amts)kommunerne bruges efter bestemmelserne i lovgivningen, er der i alle de sociale hovedlove fastsat bestemmelser, der bemyndiger socialministeren til at fastsætte regler om regnskabsaflæggelse, revision og om anvisning af refusion, jf. f.eks. BIL § 137. Med hjemmel i disse bestemmelser er der den 2. december 1993 udstedt 4 bekendtgørelser om (amts-)kommunernes regnskabsaflæggelse, statsrefusion, revision mv.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Statsrefusionen udbetales forskudsvis til (amts)kommunerne. Det sker på baggrund af skemaer, som (amts)kommunerne indsender kvartalsvis til ministeriet. Socialministeriet udbetaler efter en vurdering af de anmeldte kvartalsbeløb refusionen med 1/3 pr. måned af kvartalsbeløbet. Dog udbetales børnetilskud med det fulde beløb i kvartalets første måned.

I året efter regnskabsåret skal (amts)kommunerne inden 20. marts foretage en foreløbig restafregning, d.v.s. kommunerne skal redegøre for forbruget i forhold til den modtagne refusion. For meget modtaget skal betales tilbage, og for lidt udbetalt efterbetales af Socialministeriet. Endelig restafregning finder sted når kommunens regnskab er revideret og forsynet med påtegning af kommunens revision. Endelig restafregning skal finde sted inden 20. august.

Den kommunale revision er forpligtet til at foretage en kritisk økonomisk revision af den del af det sociale område, hvor der ydes statsrefusion. Hvert år skal der afgives en revisionsberetning til kommunalbestyrelsen. Kommunalbestyrelsen skal besvare revisionens bemærkninger og indsende beretningen inklusive besvarelsen til Socialministeriet.

Socialministeriet tager på baggrund af beretningen og kommunens besvarelse stilling til de enkelte problemer/fejl. Er lovgivningen og andre væsentlige regler ikke overholdt, bliver kommunen bedt om at tilbage-betale statsrefusionen. Samtidig anmodes kommunen om at stramme op på administrationen, så det sikres, at reglerne overholdes.

Udviklingstendenser

De regler, der i dag er i de sociale hovedlove om bemyndigelse for socialministeren til at fastsætte regler om anvisning af refusion og tilskud, regnskabsaflæggelse og revision samles fra 1. juli 1998 i RTL § 85, stk.1.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Socialministeriet udbetaler årligt ca. 100 mia. kr. i statsrefusion til amter og kommuner.

Internationale sociale opgaver

Socialministeriet varetager en række internationale opgaver og deltager bl.a. i arbejdsgrupper, komiteer mv. under Den Europæiske Union (EU), Europarådet, Forenede Nationer (FN), International Labour Organization (ILO) og OECD samt ved internationale bistandsprogrammer.

Den Europæiske Union (EU): Der udføres bl.a. opgaver vedrørende den sociale dimension - herunder ikke mindst regelsættet om vandrede arbejdstageres og selvstændiges og deres familiemedlemmers sociale sikring. Der er således tale om lovforberedende arbejde i relation til Rådet af arbejds- og socialministre i tæt samarbejde med Arbejdsministeriet, Udenrigsministeriet og Den Danske Repræsentation ved Den Europæiske Union. I den nationale beslutningsprocedure deltager repræsentanter for kommuner og amter i EF-Udvalget om arbejdsmarkedet og sociale anliggender.

Europarådet: Socialministeriet deltager i en række arbejdsgrupper og komiter under Europarådet - herunder den Europæiske Socialsikrings-komite, som varetager den overordnede samordning af de 40 medlemsstaters samarbejde om social sikring. Komiten overvåger medlemsstaternes overholdelse af visse konventioner, især den Europæiske Kodeks for social sikring. Endvidere deltager man i samarbejde om Den Europæiske Socialpagt, som indeholder en række økonomiske og sociale rettigheder.

Forenede Nationer (FN): Socialministeriet deltager i møderne i FNs Kommission for social udvikling, hvis opgave er at rådgive og rapportere til ECOSOC, dels i generelle sociale anliggender, dels om praktiske forholdsregler på det sociale område herunder koordinering af aktiviteter.

International Labour Organization (ILO): Socialministeriet deltager i ILOs aktiviteter, i det omfang disse falder under ministeriets ressort - herunder samarbejde om ILOs konventioner på det sociale område.

Nordisk samarbejde: Socialministeriet deltager i det nordiske socialpolitiske samarbejde ikke mindst vedrørende den nordiske konvention om social sikring og den nordiske konvention om social bistand og social service. Konventionerne har bl.a betydning for kommunernes beregning af sociale ydelser til nordiske statsborgere. Der deltages i Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds aktiviteter inden for socialområdet. Der er et omfattende nordisk samarbejde på bl.a. handicapområdet.

OECD: Socialministeriet deltager i OECDs aktiviteter på det sociale område herunder deltagelse i møder i arbejdsgrupper samt forberedelse af socialministremøder.

Bilaterale konventioner: Danmark har indgået bilaterale socialsikringsoverenskomster med følgende lande: Tyrkiet, Jugoslavien, Pakistan, Marokko, Schweiz, Canada, Østrig, Quebec, Chile og Israel. Disse har til formål at sikre ligebehandling for vandrede arbejdstagere og selvstændige, som fra de pågældende lande arbejder i Danmark, eller som fra Danmark arbejder i de pågældende lande. Disse bilaterale aftaler har betydning for kommunernes beregning af social sikring til personer fra de pågældende lande.

Den europæiske Socialfond

Lovgrundlag, formål, indhold

Lov nr. 335 1996 om administration af tilskud fra Den Europæiske Socialfond og Arbejdsmarkedsstyrelsens dertil knyttede bekendtgørelser 909 og 910 af 15. oktober 1996 om ansvar og kompetencefordeling samt om regnskab og revision.

Delprojekterne EMPLOYMENT-HORIZON og EMPLOYMENT-INTEGRA, som ligger under Den Europæiske Socialfond, administreres af Socialministeriet. EMPLOYMENT-initiativet har til hovedformål at udvikle de menneskelige ressourcer hos ledige med henblik på at fremme integrering på arbejdsmarkedet mv.Der er tale om projekter, hvori der indgår fornyende aktiviteter (forsøgsprojekter).

EMPLOYMENT-HORIZON søger at fremme foranstaltninger, der kan forbedre adgangen til arbejdsmarkedet for personer med handicap, som rammes eller trues af udstødelse. EMPLOYMENT-INTEGRA søger at fremme foranstaltninger, der kan forbedre adgangen til arbejdsmarkedet for socialt sårbare grupper, som rammes eller trues af udstødelse.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Hovedparten af administrationen af tilskud fra Socialfonden til konkrete projekter er lagt ud til amtskommunerne.

Staten administrerer herefter ca. 25 mio. kr. årligt, der bruges til lands(dels)dækkende projekter, transnationale projekter eller til specifikke forsøgsprojekter, som Arbejdsministeriet, Undervisningsministeriet eller Socialministeriet måtte have interesse i at fremme.

Finansiering

Projekterne finansieres ved tilskud fra EU og ved nationale bidrag.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Den samlede udbetalte støtte til de socialfondstøttede employment-projekter INTEGRA og HORIZON forventes at blive mellem 100 og 150 mio. kr. (EU og nationale bidrag) i årene 1995-99.

Koordineringsmekanismer

Projekter under employment skal samarbejde med projekter i andre EU-lande (transnationalt samarbejde) om metode, erfaringsoverførsel, mv.

Internationale bistandsprogrammer, Østeuropa

Socialministeriet afholder udgifter til sociale sektorprogrammer i Østeuopa. Programmerne vedrører bl.a. teknisk-administrativ bistand til udvikling af institutioner mv. på ældre- og handicapområdet samt bistand til personaleuddannelse og udvikling af sociallovgivningen i de pågældende lande.

Kvantitative/statistiske oplysninger

De samlede dispositionsbeløb over perioden 1994-98 for programmerne for Estland, Letland, Litauen og Polen er på i alt 27 mio. kr. jf. FL 97.

Den Sociale Sikringsstyrelse

Lovgrundlag, formål, indhold

Den Sociale Sikringsstyrelse (tidligere Direktoratet for Social Sikring og Bistand) varetager den centrale administration af EF-forordning 1408/71 om social sikring af vandrende arbejdstagere m.fl., den nordiske konvention om social sikring og en række bilaterale konventioner om social sikring.

Den Sociale Sikringsstyrelse yder vejledning til kommuner og virksomheder mv. om fortolkningen af EU-regler og de bilaterale konventioner om social sikring. Der samarbejdes med og ydes administrativ bistand til udenlandske institutioner og man deltager i konventionsforhandlinger og i arbejdsgrupper i EU-regi.

Herudover indgår Styrelsen i et samarbejde om de sociale nævns praksis med Socialministeriets departement, Den Sociale Ankestyrelse og de øvrige statslige nævn. Styrelsen har desuden bl.a. til opgave at behandle ansøgninger om fritagelse for betaling af arbejdsmarkedsbidrag, jfr. L 448 1993 om arbejdsmarkedsfonde.

Fra 1. januar 1998 overføres administrationen af Socialministeriets puljer, herunder modtagelse af ansøgninger, fra Socialministeriets departement til Den Sociale Sikringsstyrelse, jf. nedenfor om "Sociale puljer og fonde". Samtidig overføres departementets administration af det statslige institutionsområde til styrelsen.

De sociale nævn for København og Frederiksberg

Den Sociale Sikringsstyrelse yder sekretariatsbistand til Det Sociale Ankenævn og til Revaliderings- og Pensionsnævnet for Københavns og Frederiksberg Kommuner. Ud over den konkrete sagsbehandling ved sekretariatsbetjeningen af de to nævn yder Styrelsen vejledning til Københavns og Frederiksberg Kommuner inden for nævnenes kompetenceområde.

Pr. 1. juli 1998 nedlægges Det sociale Ankenævn og Revaliderings- og Pensionsnævnet. Samtidig oprettes Det sociale Nævn for København og Frederiksberg, jf. RTL § 46.

I den forbindelse overgår sagerne om ansøgninger om førtidspension, biler, etablering mv. fra nævnene til kommunerne.

Kvantitative/statistiske oplysninger

I 1996 afsluttede styrelsen som sekretariat for de sociale nævn bl.a. 2.800 klagesager om kontanthjælp og 1.000 klagesager om førtidspension mv. Styrelsen afsluttede 2.500 ansøgningssager om førtidspension mv. samt om personlige tillæg. Om internationale pensionssager, se nedenfor.

Finansiering

Sagsbehandlingen i de sociale nævn for Københavns og Frederiksberg kommuner udføres af den Sociale Sikringsstyrelse. (Uden for København og Frederiksberg varetager statsamterne sekretariatsopgaverne for nævnene. Nævnsmedlemmerne honoreres dog i alle tilfælde af Socialministeriet).

Den Sociale Sikringsstyrelse er fuldt ud statsfinansieret. Udgiften til styrelsens samlede virksomhed udgjorde i 1996 53,9 mio. kr.

Tilkendelse og udbetaling af social pension i udlandet

Lovgrundlag, formål, indhold

Efter EF-forordning 1408/71 om social sikring af vandrende arbejdstagere m.fl., den nordiske konvention om social sikring og en række bilaterale konventioner om social sikring er en række borgere fra andre lande berettigede til at modtage sociale ydelser i Danmark, herunder optjent social pension.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Den Sociale Sikringsstyrelse varetager den centrale administration af de internationale sikringsydelser. Sikringsstyrelsens internationale arbejde omfatter herunder en række opgaver i forbindelse med tilkendelse og udbetaling af dansk pension til personer, som er bosat i udlandet, herunder omberegningssager i henhold til EØS-aftalen.

Den Sociale Sikringstyrelse træffer afgørelse om tilkendelse af pensioner og personlige tillæg, forestår den løbende udbetaling af pensioner mv. til pensionsberettigede med bopæl i udlandet og gennemfører kontrol af pensionsmodtagernes indtægtsforhold mv. med henblik på regulering af de løbende pensionsudbetalinger.

Der er indgået en samarbejdsaftale med Kommunedata I/S og Unibank A/S om overførsel af den månedlige pension direkte til pensionsmodtagernes konti i bopælslandet. Mere end en tredjedel af pensionisterne får nu pensionen overført på denne måde.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Ved udgangen af 1996 udbetalte Den Sociale Sikringsstyrelse internationale pensionsydelser til i alt ca. 10.500 personer.

	1994	1995	1996
Internat. pensionsudbetalingssager	6.894	8.342	10.543
stigning i procent	...	21,0 %	26,4 %

Ultimo året

Der blev i 1996 afsluttet 4.450 sager om internationale ansøgninger om folkepension eller førtidspension mv, og der blev foretaget omberegning af ca. 2.200 EØS-pensionsordninger.

Arbejdsskadestyrelsen

Arbejdsskadestyrelsen er en statsinstitution under Socialministeriet, hvis hovedopgaver er at indhente oplysninger til afgørelse om anerkendelse eller afvisning af sager om arbejdsulykker og erhvervssygdomme. Endvidere træffer styrelsen afgørelse om tilkendelse af erstatning for men og erhvervsevnetab og indhenter oplysninger til brug herfor.

Styrelsen træffer desuden afgørelser eller udtaler sig i andre relaterede erstatningssager bl.a. om erstatning til skadelidte værnepligtige, til besættelsestidens ofte, for vaccinationsskader, efter patientforsikringsloven og lov om erstatningsansvar.

Sikring mod følger af arbejdsskade

Lovgrundlag, formål, indhold

Lov om forsikring mod følger af arbejdsskade har til formål at sikre ydelser (godtgørelse for mén, erstatning for erhvervsevnetab, behandlingsudgifter mv.) til personer, der har været udsat for en arbejdsskade.

Arbejdsgivere er pligtige til at afgive deres erstatningsrisiko for arbejdsskader (såvel vedr. erhvervssygdomme som ulykker) til et godkendt forsikringsselskab. Kommuner, Staten og civillisten har adgang til selvforsikring. Arbejdsgivere er erstatningsansvarlige, også over for hændelige skader, som de ikke har mulighed for at forebygge (objektivt ansvar).

Organisatorisk tilrettelæggelse

Arbejdsskadestyrelsen træffer afgørelse om mén og erhvervsevnetab med ankeadgang til Ankestyrelsen. Ydelserne udbetales af forsikringsselskaberne henholdsvis de selvforsikrede kommuner og staten.

Udviklingstendenser

I forlængelse af betænkning nr. 1282/94 er der planer om at udskille finansieringen af erhvervssygdomsdelen fra forsikringsdækning til en offentlig reguleret privat selvejende institution.

Finansiering

Udgifterne til arbejdskadeforsikring er, hvad angår forsikrede i private forsikringsselskaber, dækket over arbejdsgivernes præmiebetaling til forsikringsselskaberne. Udgifterne til dækning af arbejdsskadeforsikring udgjorde i 1996 knap 1,9 mia kr.

Til dækning af udgifterne til sagsbehandling opkræver styrelsen betaling fra forsikringsselskaber og forsikringsforbund samt kommuner, amter og statsinstitutioner, der ikke har tegnet forsikring efter loven. Der betales efter antal sager, der sendes eller anmeldes til Arbejdsskadestyrelsen. Udgifterne til behandling af sagerne udgjorde i 1996 ca. 110 mio. kr.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Til Arbejdsskadestyrelsen blev der i 1996 fra forsikringsselskaber, staten og selvforsikrende

kommuner anmeldt ca. 19.400 sager om erhvervssygdomme, 29.600 ulykkestilfælde og ca. 1.900 tingsskader.

Koordineringsmekanismer

Der er fastsat initiativer vedrørende Arbejdsskadestyrelsens sociale ansvar og samarbejde med Arbejdstilsynet med henblik på at forbedre mulighederne for en forebyggende indsats på arbejdsmiljøområdet.

Sikring af skadelidte værnepligtige

Lovgrundlag, formål, indhold

Lov om erstatning til skadelidte værnepligtige m.fl. har til formål at sikre ydelser (godtgørelse for mén, erstatning for erhvervsevnetab, behandlingsudgifter mv.) til personer, der har været udsat for en arbejdsskade som værnepligtige.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Arbejdsskadestyrelsen træffer afgørelse med Ankestyrelsen som ankemyndighed. Ordningen er fuldt statsfinansieret

Kvantitative/statistiske oplysninger

Der tilkendes årligt ca. 150 personer erstatning. Mindre erstatninger kapitaliseres. Antallet af modtagere af løbende ydelse ligger på ca. 140. Årlig udgift ca. 24 mio. kr.

Erstatning til besættelsestidens ofre

Lovgrundlag, formål, indhold

Lov om erstatning til besættelsestidens ofre. Erstatning efter denne lov tilkendes personer, der har pådraget sig skade eller sygdom som følge af krigshandlinger eller krigslignende handlinger her i landet, herunder som følge af deportationer mv., samt deres efterladte. Da der også ydes erstatning for senfølger, anmeldes der fortsat nye sager.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Den Sociale Sikringsstyrelse er høringsinstans for Arbejdskadestyrelsen i disse sager. Ansøgninger om dispensation efter Lov om erstatning til besættelsestidens ofre, jf. LB 136 1995, behandles i Den Sociale Sikringsstyrelse. Arbejdsskadestyrelsen træffer afgørelse med Ankestyrelsen som ankemyndighed. Ordningen er fuldt statsfinansieret.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Ca. 5.700 modtagere af erstatning. Årlig udgift i 1996 ca. 662 mio. kr.

Hædersgaver

Lovgrundlag, formål, indhold

Lov om forhøjelse af hædersgaver refererer til gammel lovgivning. Der ydes hædersgaver til personer, hvor de selv eller evt. ægtefællen har ydet en særlig indsats i forbindelse med 1. eller 2. verdenskrig (besættelsestiden).

Organisatorisk tilrettelæggelse

Arbejdsskadestyrelsen træffer afgørelse med Ankestyrelsen som ankemyndighed. Ordningen er fuldt statsfinansieret.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Ca. 6.700 personer modtager hædersgave. Årlig udgift ca. 41 mio. kr.

Den Sociale Ankestyrelse

Regelgrundlag, formål, indhold

Den Sociale Ankestyrelse (Lov om Den Sociale Ankestyrelse) er øverste administrative klageinstans vedrørende enkelpersoners rettigheder og pligter efter den sociale lovgivning og enkelte andre love. Styrelsen træffer som sidste administrative klageinstans afgørelser, der spænder over det meste af den sociale lovgivning og bidrager dermed til at følge og fastlægge praksis på landsplan.

Administrativ tilrettelæggelse

Styrelsen behandler bl.a. konkrete klagesager, som er afgjort i 1. instans af Arbejdsskadestyrelsen, revaliderings- og pensionsnævnet (førtidspension efter SPL § 14, stk. 1 og 2, biler efter BIL § 58, stk. 11, samt hjælp til iværksættelse af selvstændig virksomhed efter BIL § 43, stk. 10) og de sociale udvalg i kommunerne (sager om hjælpeforanstaltninger uden samtykke over for børn og unge).

Herudover behandler Ankestyrelsen som 2. instans klager over afgørelser truffet af de sociale ankenævn, såfremt styrelsen skønner, at sagerne er af principiel og generel betydning. Dette gælder ligeledes for afgørelser truffet af revaliderings- og pensionsnævnene efter § 14, stk. 1 og 2, i lov om social pension.

Ankestyrelsen er 2. klageinstans i sager, hvor kommunalbestyrelsen er tillagt kompetencen til at træffe afgørelser om højeste og mellemste førtidspension, invaliditetsydelse, bistands- og plejetillæg mv. efter den sociale pensionslov, bilstøtte efter BIL § 58 samt hjælp til iværksættelse af selvstændig virksomhed efter BIL § 43, stk 10.

Ankestyrelsen varetager desuden bl.a. den centrale forvaltning i forbindelse med lovgivningen om dagpenge ved sygdom eller fødsel, herunder administrationen af lovens forsikringsordninger.

Ankestyrelsen varetager herudover sekretariatsbetjeningen af Det Centrale Sociale

Koordinationsudvalg og Dagpengeudvalget.

Udviklingstendenser

Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område indeholder fra 1. juli 1998 reglerne om Den sociale Ankestyrelse. Ankestyrelsens praksiskoordinering er blevet præciseret

Dagpengeudvalget nedlægges pr. 28. februar 1999. Kommunernes afgørelser kan fra 1. juli 1998 indbringes for de sociale nævn og Den sociale Ankestyrelse, hvis sagerne er af principiel eller generel karakter.

Fra 1. januar 1998 overtager Den Sociale Ankestyrelse en række opgaver knyttet til Det sociale Informations- og Analysesystem, jf. SSL § 26.

Finansiering

Udgifterne til behandling af ankesager efter arbejdsskadeloven betales af forsikringsselskaber og kommuner m.fl. på samme måde som ved Arbejdsskadestyrelsens behandling af sagerne i første instans. Udgifterne udgjorde i 1996 48,1 mio. kr.

Ankestyrelsens øvrige virksomhed er statsfinansieret. Udgifterne udgjorde i 1996 49,8 mio. kr.

Kvantitative oplysninger

Ankestyrelsen afsluttede i 1995 10.900 arbejdskadesager, 1.700 dagpengesager og 7.400 andre klagesager, herunder udlandspensionssager.

Forsikringsordninger efter sygedagpengeloven

Lovgrundlag, formål, indhold

Personer, der har indtægt ved selvstændig erhvervsvirksomhed kan efter dagpengelovens § 20 sikre sig dagpenge fra kommunen i de første 3 uger af sygeperioden. Dagpengene udgør mindst 2/3 af dagpengenes maksimumbeløb.

Mindre private arbejdsgivere har efter dagpengelovens § 27 mulighed for at tegne en forsikring, der giver ret til refusion fra lønmodtagerens bopælskommune for de sygedagpenge, som arbejdsgiveren har udbetalt under lønmodtagerens sygefravær, dog højst med et beløb der svarer til det maksimale ugentlige dagpengebeløb.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Forsikringsordningerne administreres af Den Sociale Ankestyrelse.

Finansiering

Arbejdsgivere med forsikringsordning efter § 27 betaler en nærmere fastsat præmie, der fastsættes således, at den skønnes at dække 50 pct. af de samledes udgifter til forsikringsordningen. Præmien

i den frivillige forsikring efter § 20 fastsættes, således at præmieindtægterne skønnes at dække 40 pct. af udgifterne.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Antallet af forsikrede og indtægterne til forsikringsordningerne er af Den Sociale Ankestyrelse opgjort således for 1996:

	Antal forsikrede 12. nov. 1996	Skønnet indtægt 1996
§ 20 Selvstændige	100.495	121 mio. kr.
§ 27 Mindre arbejdsgivere	41.207	230 mio. kr.

Antallet af forsikrede selvstændige er en total af personer med hel sats og 2/3 sats mv.

De centrale myndigheders vejledningsvirksomhed

Regelgrundlag, formål og indhold

Efter § 1, stk. 4, i lov om Den Sociale Ankestyrelse har styrelsen en vejledningsforpligtelse overfor de sociale nævn og kommunerne. Efter § 17, stk. 4, i den sociale styrelseslov yder de sociale ankenævn og revaliderings- og pensionsnævnene vejledning til kommunerne inden for deres område.

Vejledningsforpligtelsen omfatter allerede eksisterende lovgivning, ny lovgivning og kommunale afgørelser, hvor klageadgangen er afskåret, samt kommunale afgørelser, hvori indgår valg af foranstaltninger (bistandsudøvelsen).

Mere principielt har Ankestyrelsen udtalt, at det efter styrelsens opfattelse "...er væsentligt at sikre, at der af socialpolitiske og retssikkerhedsmæssige grunde, herunder ligebehandlingshensynet, fortsat er en central statslig indsats, der gennem dialogstyring eller anden blødere vejledende styring kan sikre, at der er en vis ensartethed i de materielle afgørelser, at forvaltningsretlige normer overholdes og at kvaliteten af den ydede hjælp holder et vist niveau (socialfaglig revision). En decentralisering af den kontrollerende funktion (begrænsninger i klageadgangen) sammenholdt med decentraliseringen af afgørelseskompetence gør at Ankestyrelsen på enkeltsagsområdet som eneste statslige myndighed har den fornødne generelle viden og konkrete indsigt til at varetage denne opgave. ..."

Udviklingstendenser

Vejledningsforpligtelsen er et led i en koordinering af praksis. Til opfølgning af praksis i de kommuner, der har fået tillagt fuld afgørelseskompetence i sager om førtidspension mv. er der nedsat sociale koordinationsudvalg i hver kommune samt et centralt socialt koordinationsudvalg med sekretariat i Den Sociale Ankestyrelse.

Fra 1. juli 1998 overgår kompetencen i førtidspensionssager mv. fra revaliderings- og pensionsnævnene til kommunerne, og alle kommuner får pligt til at nedsætte koordinationsudvalg.

I lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (RTL §§ 76-79) præciseres både Ankestyrelsens og De sociale Nævns praksiskoordinerings- og vejledningsopgaver. Som led i den

praksiskoordinerende virksomhed skal disse myndigheder bl.a. vejlede om ankeinstansernes praksis samt følge kommunernes, amtskommunernes og de sociale nævns praksis.

Det Centrale Koordinationsudvalg (RTL §§ 80-81) får til opgave at følge og rådgive kommunerne om indsatsen vedrørende aktivering, revalidering, sygedagpenge, fleksjob mv., om hjælp til forsørgelse samt om andre former for hjælp med henblik på borgernes fastholdelse på arbejdsmarkedet.

Psykolognævnet

Lovgrundlag, formål, indhold

Psykolognævnets opgaver er fastsat ved lov i Lov om psykologer mv. (lov nr. 494 af 30. juni 1993), der trådte i kraft 1. januar 1994. Opgaverne har ikke eksisteret tidligere. Psykolognævnets opgaver er landsdækkende. Opgaverne består af autorisation af psykologer fra hele landet samt tilsyn med de autoriserede psykologer. Med virkning fra 1. september 1997 har Psykolognævnet desuden fået tilsyn med psykologernes reklameforhold.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Opgaven løses af det statslige Psykolognævn med bistand af et nævnssekretariat.

Finansiering

Staten afholder udgifterne til psykolognævnets virksomhed.

Kvantitative/statistiske oplysninger:

Autorisation af ca. 200 psykologer årligt; tilsynet behandler ca. 25 klagesager årligt. Udgifterne til nævnet er ca. 1,9 mio. kr. årlig.

2.2. Regionale statslige myndighedsopgaver

De regionale sociale nævn

Lovgrundlag, formål, indhold

I 1992 blev kompetencen til at tilkende almindelig og forhøjet almindelig førtidspension udlagt til kommunerne. Samtidig blev der oprettet sociale ankenævn og revaliderings- og pensionsnævn i hvert amt (*de sociale nævn*) og et særskilt nævn fælles for Københavns og Frederiksberg Kommuner.

De sociale ankenævn er den administrativ klageinstans for afgørelser, der er truffet af kommunerne vedrørende enkelpersoners rettigheder og pligter efter dele af den sociale lovgivning, navnlig bistandsloven, børnetilskudsloven og lov om social pension samt tillige vedrørende sygesikringsloven og boligstøtteloven. Den primære klageinstans er det sociale ankenævn for det amt, hvori kommunen er beliggende.

Klageinstansen vil normalt ikke kunne gå ind i det kommunale skøn. Klagereglerne i bistandsloven er samlet i kapitel 4. Klagefristen er normalt 4 uger fra modtagelse af afgørelsen.

Der gælder det almindelige princip inden for det sociale område, at der normalt er klageadgang til én ankeinstans. De sociale nævn er derfor normalt sidste klageinstans for kommunale afgørelser. For at sikre, at der ikke opstår uacceptable forskelle i praksis på landsplan, har Den Sociale Ankestyrelse dog mulighed for at antage sager af principiel karakter eller generel betydning til behandling som 2. klageinstans.

Revaliderings- og pensionsnævnene træffer efter indstilling fra kommunen afgørelse i sager om tilkendelse af højeste eller mellemste førtidspension, bistands- og plejetillæg samt invaliditetsydelse i henhold til lov om social pension, og om støtte til etablering af selvstændig virksomhed og erhvervelse af motorkøretøj efter bistandslovens §§ 43 og 58.

De nye sociale nævn

De sociale ankenævn og revaliderings- og pensionsnævnene erstattes fra 1. juli 1998 af de sociale nævn (RTL Kapitel 7), som ud over at være klageinstans for kommunale afgørelser tillige skal varetage praksiskoordineringen i samarbejde med Ankestyrelsen. De sociale nævn bliver endvidere første klageinstans for amtskommunale afgørelser og på de områder, hvor Dagpengeudvalget i dag er klageinstans. I sager af principiel eller generel betydning kan det sociale nævns afgørelse efterprøves i Den Sociale Ankestyrelse.

Efter de nye regler bliver klagevejen ens i sociale sager, uanset om det er en kommune eller en amtskommune, der har truffet afgørelsen. Dette gælder også sager om bil som hjælpemiddel (invalidebil), som flyttes fra revaliderings- og pensionsnævnene til amtskommunerne.

Som følge af den ændrede ankestruktur sker der en ændring i sammensætningen af nævnene ved at arbejdsmarkedets parter og amtskommunen bliver repræsenteret.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Statsamterne yder (uden for København og Frederiksberg kommuner) den sekretariatsmæssige bistand til nævnene. For København og Frederiksberg ydes sekretariatsbetjening af Den Sociale Sikringsstyrelse.

Udviklingstendenser

Siden 1. juli 1994 har kommunerne haft adgang til at søge om fuld afgørelseskompetence på de enkelte sociale områder, hvor revaliderings- og pensionsnævnene hidtil har haft kompetencen. Det er herved forudsat, at kommunen nedsætter et socialt koordinationsudvalg til at følge og rådgive kommunen. Der var primo september 1997 foreløbig 32 kommuner, der havde fået fuld afgørelseskompetence.

Fra 1. juli 1998 overgår kompetencen i førtidspensionssager mv. fra revaliderings- og pensionsnævnene fuldt ud til kommunerne, som får pligt til at nedsætte koordinationsudvalg.

Finansiering

Staten afholder udgifterne ved nævnenes møder. Nævnsmedlemmerne ydes et vederlag pr. afgjort sag i møde.

Koordineringsmekanismer

Nævnene yder inden for deres kompetenceområder vejledning over for kommunerne. Der samarbejdes om praksis med forskellige myndigheder, herunder Socialministeriets Departement, Den Sociale Ankestyrelse og de øvrige statslige nævn, og der udarbejdes forskelligt statistikmateriale.

Til at støtte Den Sociale Ankestyrelses praksiskoordinering er der nedsat et centralt socialt koordinationsudvalg, jf. pkt. 2.3. nedenfor.

Sociale opgaver på Christiansø

Lovgrundlag, formål, indhold

I henhold til Kgl. resolution af 12. december 1845 afholder statskassen de sociale udgifter på Christiansø, herunder fra den 1. april 1973 udgifter til sygesikring og dagpenge. Baggrunden for den kgl. resolution var, at Christiansø ikke havde nogen kommunal forfatning, men henhørte direkte under den daværende søetat, nu Farvandsvæsenet.

Christiansø forvaltning og revisionen følger de samme retningslinier som primærkommunerne i henhold til Socialministeriets bekendtgørelser af 2. december 1993 om revision af kommunernes regnskaber på visse dele af det sociale område og kommunernes regnskabsaflæggelse og statsrefusion mv. på visse dele af det sociale område. Der afgives årligt revisionsberetning, ligesom udgifterne indgår i Socialministeriets bevillingsadministration.

Udviklingstendenser

Da Christiansø ikke senere er blevet indlemmet i en (amts)kommune bliver udgifterne til personer med bopæl på Christiansø i overensstemmelse med resolutionen fortsat afholdt af staten.

Organisatorisk tilrettelæggelse og finansiering

Udgifterne på de sociale og sundhedsmæssige områder afholdes direkte af Forsvarsministeriet med kvartalsvis refusion fra Socialministeriet. Refusionsopgørelsen er alene specificeret på arten af social ydelse.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Ifølge befolkningsopgørelsen var der pr. 1. januar 1996 110 indbyggere på Christiansø. De væsentligste sociale og sundhedsmæssige udgifter er inden for social pension, sygesikring og dagpenge ved sygdom eller fødsel. Udgifterne er på FL 97 budgetteret til 3,7 mill.kr.

2.3. Faste råd og udvalg mv. i Socialministeriet

Det centrale Sociale Koordinationsudvalg (Ankestyrelsen)

Det er en betingelse for at tillade overførsel af revaliderings- og pensionsnævnets kompetence til kommunerne, at kommunalbestyrelsen nedsætter et socialt koordinationsudvalg, jf. den sociale styrelseslov, kapitel 3.

Til at følge kommunernes praksis og for at støtte Den Sociale Ankestyrelses praksiskoordinerende funktioner er der nedsat et centralt socialt koordinationsudvalg, der tillige skal sikre formidling af erfaringer mellem de lokale koordinationsudvalg og støtte dialogen mellem udvalgene og de centrale myndigheder.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Det centrale Sociale Koordinationsudvalg har Ankestyrelsens chef som formand, og medlemmerne er udpeget af Socialministeren efter indstilling fra Kommunernes Landsforening, LO, DA, De Samvirkende Invalideorganisationer, Statsamtmandsforeningen, Den Sociale Sikringsstyrelse og Sundhedsministeriet. Den Sociale Ankestyrelse yder sekretariatsmæssig betjening af udvalget.

Udviklingstendenser

Det er Det Centrale Sociale Koordinationsudvalgs vurdering, at de lokale koordinationsudvalg bl.a. er ved at få en rolle som dialogpartner over for kommunalbestyrelsen. Der har vist sig stor interesse for at etablere kontakt og samarbejde med arbejdsmarkedets parter, læger m.fl. De fleste kompetencekommuner udtrykker tilfredshed med etableringen af de sociale koordinationsudvalg.

I forbindelse med lovændringerne pr. 1. juli 1998 er der lagt vægt på, at Den Sociale Ankestyrelse udvider og udbreder sin praksiskoordinerende indsats til hele det sociale område. Som led heri justeres sammensætningen af Koordinationsudvalget.

Efter lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (RTL §§ 80-81) har Det Centrale Koordinationsudvalg til opgave at følge og rådgive kommunerne om indsatsen med hensyn til aktivering, revalidering, sygedagpenge, fleksjob mv., om hjælp til forsørgelse samt om andre former for hjælp med henblik på borgernes fastholdelse på arbejdsmarkedet.

Fra 1. juli 1998 indtræder Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd, Københavns og Frederiksberg Kommuner, Amtsrådsforeningen samt Socialministeriet i udvalget. Sundhedsministeriet afløses af Praktiserende Lægers Organisation.

Ankestyrelsen yder sekretariatsbetjening for koordinationsudvalget.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Der var pr. september 1997 oprettet sociale koordinationsudvalg i de 32 kommuner, der havde overtaget afgørelseskompetencen.

Koordineringsmekanismer

Koordinationsudvalgets rolle er primært koordinerende. Ankestyrelsen, der fungerer som sekretariat, har således en særlig rolle at spille som central samarbejdspartner for kommunerne på dette område.

Kontaktudvalget til det frivillige arbejde

Regelgrundlag, formål, indhold

"Kontaktudvalget til det frivillige sociale arbejde" med repræsentanter for både de frivillige sociale organisationer og det offentlige har til formål at fremme samarbejdet mellem det private og det offentlige sociale arbejde. Inden for dette formål har udvalget til opgave at:

1. rådgive socialministeren
2. indsamle information til brug for statslige og kommunale myndigheder samt frivillige organisationer m.fl., herunder påvise barrierer for omstilling på det sociale område
3. fremkomme med forslag til brug for statslige og kommunale myndigheder og frivillige organisationer m.fl.
4. rådgive statslige og kommunale myndigheder og frivillige organisationer m.fl. samt
5. iværksætte oplysningsvirksomhed

Organisatorisk tilrettelæggelse

Kontaktudvalget blev nedsat af Socialministeriet i 1983.

Udvalget består af 29 medlemmer, bl.a. fra Socialministeriet, ARF, KL og Københavns og Frederiksberg kommuner i forening. 16 medlemmer er valgt som repræsentanter for de frivillige sociale organisationer på en valgforsamling. Center for frivilligt socialt arbejde varetager sekrtariatsfunktionen for Kontaktudvalget.

Udvalget afholder mindst 4 møder om året samt et årsmøde for en bred kreds af private, frivillige organisationer og foreninger og offentlige myndigheder.

Udviklingstendenser

Med SEL § 115 er der sket en opprioritering og præcisering af kommuners og amtskommuners samarbejde med det frivillige sociale arbejde.

Det Centrale Handicapråd

Lovgrundlag, formål, indhold

Det Centrale Handicapråd er nedsat af Socialministeriet. Det Centrale Handicapråd indgår bl.a. som et væsentligt element til styrkelse og udvikling af samarbejdet med handicaporganisationerne med henblik på at sikre lige muligheder for handicappede.

Udviklingstendenser

Ved RTL § 87 videreføres denne ordning med et bredt sammensat centralt organ, som er rådgivende over for Folketinget, ministrene og de centrale myndigheder med henblik på at sikre, at hensyn til mennesker med handicap tilgodeses i samfundets planlægning.

Kontaktgruppen til Kriminalforsorgen

Lovgrundlag, formål, indhold

Justitsministeren og socialministeren nedsatte den 26. september 1995 en kontaktgruppe mellem Socialministeriet og Direktoratet for Kriminalforsorgen med henblik på en styrket indsats i forbindelse med udslusning af personer, der har afsonet frihedsstraf og i forbindelse med tilsyn af klienter i den fri kriminalforsorg.

Følgegruppe om Socialpsykiatri

Lovgrundlag, formål, indhold

På grundlag af dagsordensbeslutning i Folketinget er der under Socialministeriet nedsat en følgegruppe om socialpsykiatri. Gruppen er rådgivende over for socialministeren om udviklingen af foranstaltninger og tilbud på det sociale område til mennesker med sindslidelser og socialt udstødte.

Regeringens Børneudvalg/Det Tværministerielle Børneudvalg

Lovgrundlag, formål, indhold

Regeringen nedsatte i 1987 et Ministerudvalg om Børn (Regeringens Børneudvalg), der skulle arbejde med tværgående politiske emner på børne- og familieområdet.

Regeringens Børneudvalg består af ministre for følgende ministerier:

Arbejdsministeriet, Boligministeriet, Finansministeriet, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Justitsministeriet, Kulturministeriet, Miljø- og Energiministeriet, Skatteministeriet, Socialministeriet (formand), Statsministeriet, Trafikministeriet, Undervisnings- og Kirkeministeriet og Økonomiministeriet. Ligestillingsrådet og Det Kriminalpræventive Råd deltager som særligt sagkyndige.

I tilknytning hertil blev der nedsat et embedsmandsudvalg, *Det Tværministerielle Børneudvalg*, med repræsentanter fra de pågældende ministerier. Socialministeriet har formandskabet for udvalget og stiller grundsekretariat til rådighed.

Regeringens Børneudvalg og Det Tværministerielle Børneudvalgs opgave er at skabe helhed og sammenhæng på børne- og familieområdet på tværs af de enkelte ministerier og at arbejde for at forbedre leve- og opvækstvilkårene for børn.

Børnerådet

Lovgrundlag, formål, indhold

Den 1. juli 1994 blev Børnerådet oprettet. Børnerådet er et uafhængigt og tværfagligt sammensat organ, der har til opgave at fremme børns rettigheder og interesser i samfundet. Rådet skal følge og synliggøre udviklingen i børns opvækstvilkår samt tale børnenes sag over for lovgivere og planlæggere. Herudover skal rådet formidle information om børn og sætte aktuelle spørgsmål til debat samt påpege og synliggøre forhold i lovgivningen og den administrative praksis, som krænker børns rettigheder.

Rådet består af 7 medlemmer. Socialministeren udpeger formanden samt 2 medlemmer. 4 medlemmer udpeges af en valgforsamling bestående af organisationer med opgaver på børneområdet. Ved udpegningen af medlemmer skal det sikres, at medlemmerne tilsammen

repræsenterer bred indsigt i følgende områder: børns rettigheder, børns udvikling, børns skole-, kultur- og fritidsliv, børns sundhed og børn med særlige behov.

Narkotikarådet

Lovgrundlag, formål, indhold

Som led i regeringens initiativer til en forstærket indsats mod narkotikamisbruget blev under Socialministeriet i begyndelsen af 1995 nedsat et tværgående, rådgivende, sagkyndigt Narkotikaråd, der inden for forebyggelse, behandling og kontrol skal følge udviklingen og bidrage til en kvalificering og en forbedret koordination af den samlede indsats på stofmisbrugsområdet. Ifølge kommissoriet for rådet skal det som rådgivende overfor Folketinget og de involverede ministerier medvirke til en samordnet indsats på området samt med henblik herpå:

opstille forslag til mål og strategier for den samlede indsats,

pege på forskningsbehov,

bidrage til indsamling, koordinering og formidling af information og ekspertise på området samt

årligt udarbejde en beretning til social-, sundheds- og justitsministrene samt Folketinget om udviklingen på området og med anbefalinger til initiativer.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Rådet består af 22 medlemmer: 8 repræsenterende statslige myndigheder, 3 repræsenterende kommunale myndigheder samt formand og 10 personligt udpegede medlemmer, repræsenterende faglig ekspertise og det frivillige sociale arbejde. Til varetagelse af sekretariatsopgaver er der etableret et sekretariat med en leder og 3 medarbejdere.

Finansiering

Til etablerings- og driftsudgifter af råd og sekretariat er der på finansloven pr. år afsat 3,5 mio. kr.

Koordineringsmekanismer

Ifølge kommissoriet skal Narkotikarådet medvirke til en samordnet indsats på området.

ÆldreForum

Regelgrundlag, formål, indhold

Som led i udmøntningen af satsreguleringspuljen for 1996 (FL § 15.11.09) er der afsat midler til et centralt, uafhængigt ældreråd, der skal beskæftige sig overordnet med ældres forhold.

Formålet med rådet er at skabe et forum, der vil kunne følge udviklingen, overvåge og vurdere den samlede indsats på ældreområdet. Formålet er endvidere at bidrage til en kvalificering og forbedret koordination af indsatsen over for de svageste ældre i de relevante sektorer. Rådet har til opgave:

1) at følge og vurdere de ældres vilkår i samfundet, herunder udviklingen i de ældres behov, såvel på det sociale område, som på bolig-, arbejdsmarkeds-, kultur- og fritids-, trafik-, sundhedsområdet samt andre relevante fagområder,

2) at drøfte den samlede indsats for ældres vilkår, herunder både offentlig, privat, frivillig og de ældres egen indsats,

3) at bidrage til indsamling af erfaringer på området, herunder fra de lokale ældreråd,

4) at bidrage til koordinering og formidling af information.

Organisatorisk tilrettelæggelse

ÆldreForum er en institution under Socialministeriet. ÆldreForum består af 1 personlig udpeget formand, 6 personligt udpegede medlemmer, 2 medlemmer fra de kommunale organisationer (Amtsrådsforeningen, Kommunernes Landsforening), 3 medlemmer fra henholdsvis Social-, Kultur- og Sundhedsministeriet.

Finansiering

Udgifterne til Rådet og dets sekretariat afholdes af staten. På FL 97 er afsat 3,2 mill.kr.

2.4. Forskning, informations- og videnscentre m.v.

Udvalg om velfærdsforskning

Lovgrundlag, formål, indhold

I henhold til lov om Danmarks Forskningsråd og offentlige forskningsudvalg og ændring af lov om Forskningspolitisk Råd og forskningsråd af 4. marts 1996 har Socialministeren sammen med 6 andre ministre oprettet et tværministerielt offentligt udvalg om velfærdsforskning. Foruden socialministeriet er Arbejds-, Kultur-, Sundheds-, Undervisnings-, Bolig- og Justitsministerierne repræsenteret i udvalget.

Formålet med at oprette et offentligt forskningsudvalg om velfærdsforskning er at sikre de repræsenterede ministre selvstændig og kvalificeret rådgivning inden for området. Udvalget skal bl.a. udarbejde og fremlægge strategiplaner om velfærdsforskning samt gennemføre og udforme forskningsprogrammer på området i samarbejde med de statslige forskningsråd. Udvalget er rådgivende og har ingen beslutningskompetence i forhold til de repræsenterede ministerier.

Socialforskningsinstituttet

Lovgrundlag, formål, indhold

Socialforskningsinstituttet er oprettet ved L 101 1958, jf. Lbk. 258 1984. SFI er omfattet af loven om sektorforskningsinstitutioner af 20. december 1995. I henhold til denne lov er der udfærdiget en vedtægt som beskriver institutionens forhold.

Socialforskningsinstituttets formål er at belyse sociale forhold, herunder arbejdsmæssige, økonomiske og familiemæssige forhold samt andre nationale og internationale samfundsforhold og udviklingstræk af betydning for befolkningens levekår.

Finansiering:

Socialforskningsinstituttet finansieres dels ved en basisbevilling på finansloven som i 1996 udgjorde 21,7 mio.kr., dels ved indtægter fra eksternt finansierede opgaver. I 1996 udgjorde de eksterne opgaver ca. 2/3 af finansieringsgrundlaget.

John F. Kennedy Instituttet

Regelgrundlag, formål og indhold.

John F. Kennedy Instituttet drives af staten i medfør af lov 257 af 8. juni 1978 om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforsorg mv. som landsdækkende institution for forebyggelse af Føllings sygdom og med forsknings-, diagnosticerings- og vejledningsopgaver i forbindelse med psykisk udviklingshæmning. Instituttet udfører desuden en række præ- og postnatale undersøgelser for bestemte geografiske områder.

Udviklingstendenser

Instituttet indgik i Hovedstadskommissionens overvejelser om udlægning af opgaver fra staten. Instituttet er under omdannelse til en sektorforskningsinstitution, jf. Lov om sektorforskningsinstitutioner

Finansiering

Instituttets virksomhed finansieres i det væsentlige ved finanslovsbevilling. Desuden udfører instituttet indtægtsdækket virksomhed og modtager puljemidler i forbindelse med konkrete forskningsprojekter. Fra 1995 ydes der af satsreguleringspuljen 3 mio. kr. årligt i 4 år til et forskningsprojekt om fragilt X-syndromet og andre sygdomme, der kan medføre åndssvaghed.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Ud over sin finanslovsbevilling har instituttet en omsætning på ca. 6,9 mio. kr. til diætpræparater til patienter med Føllings sygdom. Instituttet udfører ca. 10.000 laboratorieundersøgeler om året og har ca. 166 patienter i diætbehandling.

Videnscentre på handicapområdet

Grundlag, formål og indhold

Videnscentrene har til opgave på de respektive handicapområder at forestå indsamling, udvikling, bearbejdning og især formidling af viden i forhold til især de kommunale og amtskommunale forvaltninger, institutioner og skoler samt handicaporganisationer m.fl.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Der er i samarbejde mellem Socialministeriet og amtskommunerne etableret i alt 11 videnscentre

på handicapområdet. Heraf er 7 oprettet af amtskommunerne mens 4 er etableret som i statsligt regi.

Udviklingstendenser

Tendenserne til afspecialisering og den stigende efterspørgsel efter ekspertise og muligheden for tilgang til ekspertise nationalt som internationalt er baggrunden for at der er oprettet videnscentre på handicapområdet.

Med den glidende udlægning af opgaverne skal også mennesker med alvorlige og mere specielle handicap kunne betjenes af egen kommune.

Finansiering

Centrene finansieres over de årlige finanslove. De 4 statslige videnscentre overgår pr. 1. juli 1998 til amtskommunal drift, jf. SEL § 68.

Center for Små Handicapgrupper

Regelgrundlag, formål og indhold

Lovgrundlaget for Center for små handicapgrupper findes på de årlige finanslove, jf. Akt 196 9/5 1990. Formålet med centret er at bidrage til, at små handicapgrupper og deres omgivelser får adgang til et højt kvalificeret tilbud om rådgivning, koordination og information ved inddragelse af allerede eksisterende ressourcer omkring disse grupper, herunder indsats fra grupperne selv og deres omgivelser.

Ved små handicapgrupper forstås kroniske lidelser og handicap, som medfører udtalt fysisk og psykisk funktionsnedsættelse, som fortrinsvis er medfødte og hyppigt arvelige, og som har en forekomst *på mindre end 1.000* diagnosticerede tilfælde i Danmark. Det drejer sig f.eks. om sygdomme i centralnervesystemet, blodsygdomme, immundefekter, medfødte misdannelser og stofskiftesygdomme.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Center for Små Handicapgrupper drives som en selvejende institution. Det koordinerer frivillige og faglige aktiviteter såsom en rejsekonsulentordning, informationsvirksomhed for og om de små handicapgrupper, projekter om psykosociale aspekter ved en række sjældne lidelser og handicap samt planlægning og gennemførelse af kurser og seminarer.

Finansiering

Centret finansieres over de årlige finanslove og kan herudover modtage *midler fra forskellige fonde mv*. bl.a. til enkelte forskningsprojekter. Fra satsreguleringspuljen modtager centret således 2,5 mio. kr. i hvert af årene 1995-1998 til *et projekt*, der bl.a. skal bidrage til en forbedret rådgivning, koordination og erfaringsopsamling m.h.p. rådgivningen af familier med sjældne handicap.

Center for Ligebehandling af Handicappede

Regelgrundlag, formål og indhold

Lovgrundlaget for Center for Ligebehandling af Handicappede findes på de årlige finanslove, hvor der henvises til Folketingsbeslutning af 2. april 1993. Formålet med centret er at fremme ligestilling og lige behandling af handicappede med andre borgere på alle samfundsområder.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Center for Ligebehandling af Handicappede drives som en selvejende institution med tilknytning til Det centrale Handicapråd. Centret varetager driften af Det centrale Handicapråds sekretariat. Centret indsamler og formidler information og ekspertise om handicappedes vilkår og virkningerne af forskellige handicap. Centret skal desuden være opmærksom på tilfælde af diskrimination, således at Det centrale Handicapråd kan tage problemet op med den relevante myndighed.

Finansiering

På finansloven for finansåret 1997 er der til centret optaget en bevilling på 3,3 mio. kr. og 8 årsværk.

Formidlingscentrene og Center for Frivilligt socialt Arbejde

Lovgrundlag, formål, indhold

På FL 97 er der bevillinger til driftstilskud til et antal (7) regionale formidlingscentre samt til et Center for Frivilligt Socialt Arbejde.

Formidlingscentrene skal bidrage til at løse sociale udviklings- og omstillingsopgaver i lokalsamfundet og medvirke til at formidle erfaringer.

Center for Frivilligt socialt Arbejde har til formål at styrke det frivillige sociale arbejde, herunder de frivillige organisationers muligheder for at kvalificere indsatsen på det sociale område.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Centrene er etableret som selvejende institutioner. De 7 formidlingscentre er etableret ud over landet, hvert til dels specialiseret inden for afgrænsede sociale hovedtemaer.

Finansiering

Bevillingerne for 1995-97 er afsat som et led i udmøntningen af satsreguleringspuljen. Hertil kommer finansiering ved indtægter fra centrenes virksomhed.

Kvantitative/statistiske oplysninger

På FL 1997 er der bevilget godt 16 mio. kr. til denne indsats.

Støttecenter mod Incest i Danmark

Lovgrundlag, formål, indhold

På finansloven for 1997 er som et led i udmøntningen af satsreguleringspuljen for 1997 bevilget et tilskud til foreningen på 1,3 mio. kr.

Institutionen har til formål dels at forebygge incest/seksuelt misbrug, dels at støtte og rådgive unge og voksne incestudsatte mænd og kvinder, pårørende til incestudsatte samt professionelle medarbejdere i de offentlige og frivillige hjælpesystemer. Støttecentret indsamler, udvikler og formidler viden om incest og seksuelt misbrug, og om følgevirkningerne heraf.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Foreningen (fonden) driver et landsdækkende Støttecenter i København, der tilbyder såvel personlig som telefonisk rådgivning og vejledning til incestudsatte og deres pårørende. Derudover fungerer centret som samlings- og informationscenter for de pågældende.

Finansiering

Centret finansieres af midler fra det offentlige, fonde, legater og kontingenter. Tilskuddet fra staten udgør over halvdelen af finansieringen.

Center for selvmordsforskning

Grundlag, formål, indhold

Center for selvmordsforskning i Odense fungerer som forsknings- og videnscenter om selvmord og selvmordsforsøg med henblik på at forskningsresultater kan anvendes i indsatsen for at forebygge selvmord.

Centret skal udpege særlige indsatsområder i det forebyggende arbejde og forestår undervisning og uddannelse af personalegrupper, der til dagligt arbejder blandt grupper med høj selvmordsrisiko.

Finansiering

Som led i udmøntningen af satsreguleringspuljen i 1994 blev der afsat beløb for årene 1994-1997 til Center for Selvmordsforskning. Der er mellem partierne bag forliget om L 385 1990 om en satsreguleringsprocent truffet aftale om en permanentgørelse af tilskuddet. Tilskuddet fastsættes til 1,7 mio. kr. i 1998 samt i hvert af BO-årene.

Det permanente tilskud forhøjes med 0,2 mio. kr. fra 1998 og frem. Denne forhøjelse er ikke pt. permanentgjort.

Den samlede bevilling er herefter 1,9 mio. kr. i årene 1998-2001.

Centret finansieres alene ved tilskud. Det årlige driftstilskud fra Socialministeriet til centret er 1,7 mio. kr.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Niveauet for antallet af selvmord ligger i Danmark højt i forhold til lande, vi normalt sammenligner os med. I 1993 døde således 1160 mennesker ved selvmord, som samtidigt var den hyppigste dødsårsag blandt 15-34 årige.

Videnscenter for socialpsykiatri

Lovgrundlag, formål, indhold

På grundlag af satsreguleringspuljen for 1996 og drøftelse med de kommunale parter er der for en 4-årig forsøgsperiode iværksat et landsdækkende videnscenter for socialpsykiatri.

Videnscentret indsamler og formidler teoretisk viden og praktisk erfaring samt arbejder med udvikling af nye metoder og tilbud på det socialpsykiatriske område.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Videnscenteret er en selvejende institution under Socialministeriet.

Finansiering

Bevilling på finanslovene. Der er på FL 97 optaget en bevilling på 5,1 mill. kr. Hertil kommer at centret kan modtage fondsmidler og oppebære indtægter for sin virksomhed.

Landsdækkende information om og for sindslidende

Grundlag, formål og indhold

Erfaringerne fra en informationskampagne om og for sindslidende i Århus amt viste bl.a., at der er behov for mere information om og for sindslidende. Der arbejdes for tiden på en landsdækkende informationskampagne.

Udviklingstendenser

Socialministeriets følgegruppe om socialpsykiatri og socialt udstødte foreslog i sin indstilling til socialministeren i oktober 1994, at der blev igangsat en informationskampagne om og for sindslidende. Følgegruppen understregede, at der er behov for en generel befolkningsrettet kampagne.

Følgegruppen foreslog dog at starte med at afprøve kampagnemodellen i et enkelt amt. Herved kunne der gennem konkret afprøvning opnås en større grad af klarhed om mål og midler. Århus Amt blev valgt som forsøgsamt, dels fordi amtet har en storby såvel som kommuner med mellemstore byer samt mellemstore og små landkommuner, og dels fordi amtet har en velfungerende psykiatri, og der er et godt samarbejde mellem amtet og kommunerne, socialsektoren og sundhedssektoren. Kampagnen blev afviklet i en forsøgsperiode på et år fra 1. august 1995 til juli 1996. Som afslutning på forsøgskampagnen blev der holdt en formidlingskonference i september 1996 for Socialministeriet, amter og kommuner m.fl. med

gennemgang af erfaringerne fra informationskampagnen.

Finansiering

Forsøgskampagnen i Århus amt blev afviklet inden for en ramme på 3,0 mio. kr., som blev bevilget fra Socialministeriets pulje til indsats særligt for sindslidende. På Socialministeriets område er der som led i udmøntningen af satsreguleringspuljen for 1997 afsat 2 mio. kr. i 1997 og 2 mio. kr. i hvert af årene 1998 og 1999 til den landsdækkende informationskampagne for og om sindslidende.

En landsdækkende kampagne vil formentlig medfører udgifter på 15-20 mio. kr. over en 3-årig periode. Der satses på medfinansiering fra anden side.

Koordineringsmekanismer

Informationskampagnen i Århus Amt gav en række erfaringer om, hvordan oplysningsarbejdet kan drives på det regionale plan. Disse erfaringer kan udnyttes i et samspil mellem centrale og regionale parter. Samspillet mellem centrale og regionale parter blev ikke afprøvet i informationskampagnen i Århus Amt. Derfor er samspils- og styringsproblemer mellem de to niveauer et vigtigt element i den fremtidige informationsindsats.

2.5. Sociale puljer og fonde

Tilskud fra de sociale puljebevillinger

Lovgrundlag, formål, indhold

Socialministeriets puljer, der bevilges på de årlige finanslove, er et middel til at fremme en ønsket socialpolitisk udvikling og forbedre forholdene for særligt udsatte grupper. Puljerne anvendes desuden til at give erfaringer, der senere kan drages nytte af i den videre indsats.

Via puljerne forvalter Socialministeriet en række tilskud til forsøgsvirksomhed og projekter samt til forskning, udvikling og omstilling mv. inden for det sociale område.

Midlerne til puljer er opført som reservationsbevillinger under Finanslovens § 15. Der er (FL 1997) puljer til formål på følgende områder:

- Erhvervshæmmedes muligheder for at opnå og bevare tilknytning til arbejdsmarkedet. Puljen er i 1997 optaget på FL med 41,8 mio. kr.
- Frivilligt socialt arbejde, som udføres med henblik på at forebygge og afhjælpe problemer for socialt truede mennesker, herunder den fattigste del af befolkningen. Puljen er i 1997 optaget på FL med 61,1 mio. kr.
- Indsats særligt for sindslidende. 3 puljer:

1. Forbedring af ikke-indlagte psykiatriske patienters forhold.
2. Indsats særligt for sindslidende (midlerne hertil fordeles efter objektive kriterier i samarbejde med Kommunernes Landsforening).
3. Flere og bedre sociale tilbud til sindslidende.

   Puljerne er optaget på FL 1997 med samlet 141,1 mio. kr.

- Særlige problemer for socialt udsatte. 2 puljer:

1. Forstærket indsats overfor særligt udsatte grupper, især i storbyer og større byer.
2. Udmøntning af Byudvalgets forslag om sociale aktivitetstilbud og beboerrådgivningsordninger.

   Puljerne er optaget på FL 1997 med samlet 81,2 mio.

- Udvikling af § 105-forsorgshjemområdet

  Puljen er på FL 1997 optaget med 10,5 mio. kr.

- Aktiviteter for børn på krisecentre.

  Puljen er optaget på FL med 10,2 mio. kr.

- Særlig indsats for de svagest stillede børn, unge og børnefamilier (se nedenfor om børne- og familiepuljerne).

  Fire (nu sammenlagte) puljer til (amts)kommunale metodeudviklingsprojekter, jf. nedenfor. Der samarbejdes med Undervisnings-, Kultur- og Sundhedsministerierne om indstillingen til Socialministeren.

  Børne- og familiepuljer er optaget på FL for 1997 med samlet 81,9 mio kr.

- Kursus- og koloniophold samt ferieformål for børn og unge med handicap og deres forældre.

  Handicaporganisationerne indgiver ansøgning til Socialministeriet. Puljen er i 1997 optaget på FL med 9,3 mio. kr.

Der er herudover i 1997 afsat satspuljemidler (hovedsageligt) som bloktilskud til:

- Forbedring af den sociale indsats for stofmisbrugere.
- Fast kontaktperson til svage grupper af børn og unge ('Voldspakken').

Midlerne hertil er ikke medregnet under 'økonomisk omfang' nedenfor.

En del af de bevilgede puljemidler indgår som del af forsøgsordninger. Disse ordninger omtales delvis i forbindelse med de amtslige og kommunale opgaveområder i de efterfølgende afsnit. Det drejer sig om:

- Forsøgsordning med frit valg af dagpasningsordning i nogle kommuner.

  Puljen er optaget på FL for 1997 med 30,8 mio. kr.

- Forsøgsordninger vedrørende aktivering, arbejdsfastholdelse og kvalitetsudvikling:

1. Initiativer til udvikling af nye arbejdsområder for kontanthjælpsmodtagere, førtidspensionister mv., i samarbejde med Arbejdsministeriet.
2. Projekt Arbejdsfastholdelse. 17 lokalprojekter med deltagelse af 34 kommuner. Forsøgsordningen er optaget på FL 1997 med 13,9 mio. kr.

- Forsøg med integration af personer med handicap på arbejdsmarkedet.

  4-årigt forsøg 1994-97. Optaget på FL 97 med 3,3 mio. kr.

- Ledsageordning for psykisk og fysisk handicappede. Optaget på FL 1997 med 5,0 mio. kr. Fra 1. juli 1998 bliver ordningen permanent og landsdækkende, jf. SEL § 78.
- Forsøg mv. vedrørende handicappede (4 forsøg).

  På FL 1997 med 1,1 mio. kr.

- Rammebeløb til handicappede (udvikling af modeller).

  På FL 1997 med 35,1 mio. kr.

  * Forsøgsordning med tilbud til senil demente.

  På FL 1997 med 10,9 mio. kr.

Udviklingstendenser

Anvendelsen af statslige puljemidler til forsøgs- og udviklingsprojekter, målrettet løsningen af politisk og på anden måde påtrængende problemer på det sociale område, er ikke evalueret tværgående. Et sådant forskningsprojekt på tværs af puljer og formål er under overvejelse.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Uddeling fra puljerne sker efter indkaldelse af ansøgninger til Socialministeriet. Administrationen af Socialministeriets puljer, herunder modtagelse af ansøgninger, overføres pr. 1. januar 1998 til Den sociale Sikringsstyrelse.

Finansiering

De sociale puljemidler bevilges over de årlige finanslove.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Samlet udgør puljemidlerne i 1997 godt 630 mio. kr. (excl. bloktilskud).

Koordineringsmekanismer

For at fremme det (amts-)kommunale engagement i forankring af udviklingsprojekter bliver bevillinger ofte givet betinget af, at (amts-)kommunen medfinansierer projektet. Flerårige bevillinger gives typisk under forudsætning af stigende (amts-)kommunal medfinansiering.

Om børne- og familiepuljerne

På FL 1997 er afsat midler til fem puljer som målrettet tager sigte på udvikling af den indsatsen over for vanskeligt stillede børn og unge og deres familier. Puljerne administreres af Socialministeriet:

Særlig indsats for de svagest stillede børn og unge (SIBU-puljen):

Der er afsat 15 millioner kr. årligt til særlig indsats for de svagest stillede børn og unge, der har til formål at forebygge og afhjælpe udstødning af særlige grupper af børn og unge samt deres familier.

Kommuner kan ansøge om midler fra puljen til projekter, der ligger inden for puljens formål, og forudsættes at deltage i en supplerende finansiering.

Udviklings- og forsøgsprojekter på klubområdet (KLUB-puljen):

Der er afsat 5 millioner kr. for 1997 til udvikling af lokale klubtilbud, der særligt skal rette sig mod de udsatte og svagest stillede grupper af større børn og unge, herunder sent udviklede børn og unge samt børn og unge med handicap.

Formålet er at udvikle former for klubtilbud og andre socialpædagogiske fritidstilbud, der kan forbedre kommunernes handlingsmuligheder over for marginaliserede grupper af børn og unge. De øvrige løbende driftsudgifter afholdes af de involverede kommuner.

Styrkelse af kommunernes indsats overfor truede børnefamilier (FAK-puljen):

Der er afsat 50 millioner kr. årligt, til støtte for kommuners udvikling af tilbud til familier i alvorlig krise, herunder kvalificerede rådgivningstilbud og tilbud om egentlig familiebehandling. Formålet er at styrke både den målrettede forebyggende indsats og den direkte støtte til disse familier.

Kommunerne kan ansøge om midler til projekter og forudsættes at deltage i en supplerende finansiering. Endvidere kan organisationer og foreninger i samarbejde med kommuner ansøge om støtte til projekter.

Særlig indsats for de meget destruktive og mest udstødte unge (DASK-puljen)

Der er afsat 10 millioner kr. årligt til udvikling af nye arbejdsmetoder i kommunernes indsats for de meget destruktive og mest udstødte unge mellem 14-20 år, som kommunerne har vanskeligt ved at finde egnede tilbud til.

Formålet er at udvikle nye arbejdsformer og metoder, der tager sigte på gennem en tværfaglig behandlingsindsats at etablere og fastholde kontakten til de unge, at de derigennem oplever at være omfattet af det almindelige samfundsfællesskab. De løbende driftsudgifter afholdes af de involverede kommuner.

Styrkelse af den sociale indsats over for børn og unge med uhensigtsmæssig adfærd (OPS-puljen)

Der er afsat 20 mill. kr. for 1997 og 40 mill. kr. i hvert af årene 1998, 99 og 2000 til at styrke den sociale indsats - herunder bl.a. det opsøgende arbejde - over for børn og unge, der er kriminalitetstruede, kriminelle eller på anden måde udviser uhensigtsmæssig adfærd. Kommuner kan søge om midler til dækning af indtil 50 pct. af merudgifter til styrkelse af den opsøgende, kontaktskabende og støttende indsats.

Om *puljen til støtte til etablering af flere døgninstitutionspladser for psykisk skrøbelige børn og unge:* Se nedenfor under punkt 3.2.

Den sociale Pensionsfond

Regelgrundlag, formål, indhold

Lov om den Social Pensionsfond, jf. Lbk. 905/1986 med senere ændringer.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Fonden bestyres af finansministeren og socialministeren. Til varetagelse af de løbende opgaver er der nedsat et udvalg med repræsentanter fra Socialministeriet, Finansministeriet, og Danmarks Nationalbank. Formandskabet varetages af Finansministeriet.

Fra fonden, der udgør nominelt ca. 145 mia.kr., overføres årligt et beløb til statskassen (Socialministeriet) til delvis dækning af udgifterne ved gennemførte pensionsforbedringer. Fonden kan ikke finansiere yderligere pensionsforbedringer.

Godkendelser i henhold til ligningslovens § 7, litra z

Lovgrundlag, formål, indhold

Efter ligningslovens § 7, litra z, kan fonde, stiftelser, foreninger mv., der godkendes af socialministeren, og hvis formål er at støtte socialt eller sygdomsbekæmpende arbejde, uddele skattefri ydelser på indtil 5.000 kr. til enkeltpersoner.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Socialministeriet udsender årligt et cirkulære til ligningsmyndighederne om de fonde, stiftelser, foreninger mv., der er godkendt for foregående indkomstår og fremover.

Fra 1. januar 1998 flyttes administrationen af opgaven med godkendelse af fonde, stiftelser foreninger mv. til Den Sociale Sikringsstyrelse

Kvantitative/statistiske oplysninger

Jf. Socialministeriets cirkulære af 18. februar 1997 om ligningslovens § 7, litra z, er der godkendt næsten 3.000 fonde, foreninger, stiftelser mv.

2.6. Andre sociale opgaver i statsligt regi

Kofoeds Skole

Regelgrundlag, formål og indhold

Kofoeds Skole, beliggende i Københavns kommune, og Møltrup Optagelseshjem, beliggende i Trehøje kommune/Ringkjøbing amt, er selvejende institutioner efter BIL § 105. Ved bistandsloven i 1976 forblev disse institutioner under staten.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Skolen er en dagskole med en begrænset herbergsfunktion i forbindelse med afvænningsklinik og unge hjemløse. Skolen er en selvejende institution bestående af 2 enheder med fælles bestyrelse, lokaler og til en vis grad personale og elever, men med forskellige regnskaber:

(1) Hovedskolen, ungdomsboliger, afvænningsklinik, Loisestiftelsen og værkstedskurset er omfattet af overenskomst med og finansieret af staten. (2) Den resterende del af skolens arbejde er baseret på privat tilvejebragte midler, produktionsindtægter, Folkeoplysningsloven og bestemmelserne om danskundervisning for indvandrere.

Skolen yder hjælp til selvhjælp gennem undervisning og uddannelse, optræning og resocialisering, støtte til personlig udvikling, samt akuthjælp og behandling til mennesker med sociale vanskeligheder.

Som udgangspunkt retter skolens aktiviteter sig til personkredsen, hvor andre hjælpemuligheder er udtømt ligesom for andre § 105-institutioner. Det er imidlertid herudover forudsat i regelgrundlaget for skolen, at skolens målgruppe kan være mere alsidig og bredere sammensat med elever fra andre socialt svage grupper.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Den modtog i 1995 på hverdage omkring 550 - 600 elever. Ca 85 pct. af de indskrevne elever havde bopæl i Københavns kommune og ca. 13 pct. i det øvrige hovedstadsområde.

Udviklingstendenser

Ved bistandsloven i 1976 forblev Kofoeds Skole og Møltrup Optagelseshjem under staten. Hovedgrunden var, at en betydelig del af brugerne ikke kom fra institutionernes beliggenhedsamtskommuner. Fra Københavns kommune og Ringkøbing amtskommune var der endvidere dengang som i dag en vis modvilje mod at modtage institutionerne.

Indtil dato har Kofoeds Skole og Møltrup Optagelseshjem været finansieret over bistandslovens § 135, stk. 1, 2. pkt., med egen konto på finansloven.

Hovedstadskommissionen pegede i sin betænkning på, at Kofoeds Skole må indgå i overvejelserne om udlægning af opgaver fra staten.

Finansiering

De tilskudsberettigende udgifter udgjorde i 1995 36,7 mio. kr., hvilket udgør godt 2/3 af skolens samlede udgifter på i alt 57,5 mio. kr. Heri er medtaget udgifterne til værkstedskurset og udgifter til skolens særlige grønlænderarbejde på ca. 2 mio. kr. incl. satsreguleringspuljemidler. Hertil kommer indtægter til skolen, privat tilvejebragte midler (indsamling, arv, gaver mv.), produktionsindtægter samt delvis finansiering af undervisning gennem Folkeoplysningsloven og ved danskundervisning for indvandrere.

Møltrup Optagelseshjem

Formål og indhold

Møltrup Optagelseshjem er en selvejende institution med 62 døgnpladser. Beboerne kommer i vidt omfang fra andre amter end Ringkøbing amt. Til hjemmet hører landbrug og værksteder, hvor beboerne kan arbejde.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Møltrup Optagelseshjem er en selvejende institution, der drives som forsorgshjem efter BIL §§ 105-110, med tilskud fra staten. Uden for driftsoverenskomsten med staten udfører Møltrup et udslusnings- og efterforsorgsarbejde for sine beboere, finansieret af private midler.

Finansiering

Møltrup har samlede udgifter på ca. 13 mill.kr. Statens tilskud udgør ca. 3,9 mill. kr., dvs. ca. 30 pct. af udgifterne.

Statens konsulenter for handicappede

Regelgrundlag, formål, indhold

Efter BIL § 29, stk. 2, bistår statskonsulenterne for åndssvage, blinde, døve, tunghøre og vanføre kommunernes og amtskommunernes vejledere og særligt sagkyndige i deres rådgivningsvirksomhed. Konsulenterne har desuden direkte klientkontakt og kan indgå som et bindeled mellem den enkelte person med vidtgående handicap og dennes pårørende samt de kommunale og amtskommunale myndigheder. De statslige konsulentordningernes virksomhed medfører ikke begrænsninger i kommunernes eller amtskommunernes rådgivningsforpligtelse.

Amter og kommuner skal selv inddrage de statslige konsulenter i behandlingen af spørgsmål, hvor konsulenternes særlige sagkundskab kan medvirke til det nødvendige beslutningsgrundlag for den enkelte person med handicap, og konsulenterne forudsættes inddraget så tidligt som muligt i sagsforløbet.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Den statslige konsulentbistand er organiseret i fem konsulentordninger, der yder sagkyndig bistand og rådgivning vedrørende nævnte handicapgruppers særlige problemer og behov. De fem ordninger har hver sin bestyrelse.

Udviklingstendenser.

I forbindelse med lovændringerne pr. 1. juli 1998 indpasses ordningerne - også administrativt - i det samlede amtskommunale rådgivningssystem.

Fra januar 1997 påtog Institutionen for Døve, der har driftsoverenskomst med Københavns Amtskommune, sig konsulentopgaverne vedrørende døve efter aftale med konsulentordningen og Socialministeriet.

Finansiering

Statskonsulentordningerne er 100 pct. statsligt finansieret.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Antallet af klienter, der modtager rådgivning mv. fra statskonsulenterne, er til FL 97 skønnet således:

	1991	1994	1997
Blinde	2.572	3.083	3.080
Døve og svært tunghøre	1.614	1.443	1.450
Hørehæmmede og døvblevne	938	929	1.021
Bevægelseshandicap	896	1.104	1.196
Udviklingshandicap	1.224	1.263	1.270

Det samlede statstilskud (nettoudgifter) til de fem statslige konsulentordninger beløber sig til ca. 20 mio. kr. FL 1997.

Koordineringsmekanismer

Som det fremgår ovenfor, indgår statskonsulentordningen i det samlede specialrådgivningstilbud, og specialkonsulentordningerne kan betragtes som et supplement til den rådgivning, der i øvrigt påhviler kommuner og amtskommuner.

Statens Øjenklinik

Regelgrundlag, formål og indhold

Statens Øjenklinik drives i medfør af lov 257 af 8. juni 1978 om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforsorg mv. § 2, stk. 4.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Statens Øjenklinik, der har lokaler på Blindeinstituttet, yder et højt specialiseret supplement til kommuners og amtskommuners tilbud på svagsynsområdet, bl.a. med tilpasning af svagsynsoptik, specialdiagnosticering af øjensygdomme, vurdering af synshandicap og erhvervsevne, registrering af synshandicap og arvelige øjensygdomme i Danmark, herunder blindhed i Grønland, samt forsøgs- og forskningsvirksomhed.

Patienterne henvises til Øjenklinikken af hospitalsafdelinger, praktiserende øjenlæger, Blindeinstituttet, døveskoler, amtsansatte synskonsulenter og statslige blindekonsulenter.

Udviklingstendenser

Statens Øjenklinik indgik i Hovedstadskommissionens overvejelser om udlægning af opgaver fra staten.

Finansiering

Statens øjenklinik grundfinansieres af staten. Herudover betaler patienternes bopælskommuner for de optiske hjælpemidler, som klinikken ordinerer, efter en årligt fastsat takst. Klinikken modtager endvidere midler fra forskellige fonde, bl.a. til enkelte forskningprojekter.

Kvantitative/statistiske oplysninger

I Danmark er der ca. 34.000 personer med et synsproblem, som kræver særlig svagsynsoptisk bistand. Heraf er 80-90% ældre, hvis behov i de fleste tilfælde vil kunne tilgodeses lokalt. En mindre del af den resterende gruppe har så specielle synsproblemer, at de kræver særlig lægelig-optisk behandling. Øjenklinikkens indsats er koncentreret om disse mest krævende og sjældne patientgrupper.

Finanslovbevillingen for 1997 er på 8,5 mio. kr. Hertil kommer en bevilling på 1,5 mio. kr. fra satsreguleringspuljen til et projekt, der over en 4-årig periode, 1994-1997, skal sikre en bedre og mere ensartet behandling med svagsynsoptik på landsplan. Statens Øjenklinik har et personale svarende til ca. 21 årsværk.

Udenlandske erfaringer

Øjenklinikken deltager i internationalt arbejde, bl.a. ved kontakt til en række internationale institutioner med beslægtede arbejdsopgaver og ved deltagelse i nordiske og EU-projekter mv.

DELTA, Dansk Elektronik, Lys og Akustik

Regelgrundlag, formål og indhold

Teknisk-Audiologisk Laboratorium i Odense hører under DELTA (et selvejende, almennyttigt institut, godkendt af industriministeren). Laboratoriet forblev i statslig regi ved udlægningen af særforsorgen.

Laboratoriet yder teknisk service for høreforsorgen, herunder konsultativt arbejde for amtskommunerne. Det foretager undersøgelser vedr. udvikling af høreapparater og andre tekniske hjælpemidler for hørehandicappede samt arbejder med udvikling af undersøgelses- og målemetoder mv.

Finansiering

Staten yder et fast årligt tilskud på ca. 1,6 mio. kr. I 1995 har laboratoriet herudover haft indtægter fra anden aktivitet på ca. 900.000 kr.

Døvefilm Video

Regelgrundlag, formål og indhold

Socialministeriet har overenskomst med Døvefilm Video i medfør af Lov 257 af 8. juni 1978 om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforsorg mv., §2, stk. 4.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Døvefilm Video er en selvejende institution, der ledes af en bestyrelse, hvis formand udpeges af Socialministeriet, mens Danske Døves Landsforbund udpeger 3 medlemmer og Danmarks Radio 1 medlem.

Døvefilm Video har som hovedopgave at producere TV-programmer på tegnsprog til udsendelse på Danmarks Radio. Der laves ca. 60 årlige børne- og voksenprogrammer af oplysende og underholdende karakter. Herudover produceres Nyheder på tegnsprog på alle hverdage ligeledes på Danmarks Radio.

TV-programmerne kopieres til videobånd til udlån via en abonnementsordning for institutioner og private.

Institutionens primære målgruppe er døve og svært tunghøre, der er afhængige af tegnsprog, og hvoraf der i Danmark er ca. 5.000 - 10.000. Den sekundære målgruppe er dels hørende forældre og andre familiemedlemmer til døve børn, dels institutioner og professionelle medarbejdere inden for døveområdet.

Udviklingstendenser

Døvefilm, der blev oprettet i 1963, producerede oprindeligt specielle film for døve. Efter videobåndoptageren fra 1979 blev godkendt som hjælpemiddel med kommunal støtte efter BIL § 58, har produktionen af videoprogrammer helt erstattet den tidligere filmproduktion. Fra og med 1994 har Døvefilm Video indgået aftale med DR-TV om produktion af ca. 60 programmer på tegnsprog årligt.

Døvefilm Video er tidligere foreslået overflyttet til Kulturministeriet, senest i en udvalgsrapport af maj 1992 med henblik på at give Døvefilm Video bedre mulighed for at udnytte den fagekspertise, der findes på TV/filmområdet i Kulturministeriets regi.

Finansiering

Finanslovbevillingen for 1997 er på 6,8 mio. kr. Døvefilm har desuden fra 1991 haft hjemmel til at drive indtægtsdækket virksomhed. Hertil er der på finansloven en udgifts- og indtægtsbevilling på 0,5 mio. kr., hvoraf indtægten fra Danmarks Radio udgør 0,4 mio. kr. Døvefilm har et personale svarende til i alt 18 årsværk.

Center for forebyggende og socialt arbejde for prostituerede

Formål og indhold.

Center for forebyggende og socialt arbejde for kvindelige og mandlige prostituerede har til formål:

- at forebygge prostitution og bremse udviklingen af prostitution,
- at bidrage med løsningsmuligheder til de prostitueredes sociale og sundhedsmæssige problemer, samt
- at formidle viden og erfaring, og medvirke til metodeudviklingen inden for både socialt og sundhedsfremmende arbejde med målgruppen.

Centrets målgrupper er kvindelige og mandlige prostituerede, unge og andre der overvejer at debutere som prostituerede, tidligere prostituterede, som har brug for at bearbejde

prostitutionsoplevelser, samt pårørende. Til centrets målgrupper hører også det sociale og sundhedsmæssige hjælpeapparat, herunder private og anonyme rådgivninger, og skoler og videregående uddannelser.

Organisering.

Centret er etableret pr. 1. januar 1997 som selvejende institution, etableret i samarbejde med KFUK's Sociale Arbejde og Fonden for Virke mod mandlig prostitution. Centret har hjemsted i Københavns Kommune, og er etableret som 3-årigt forsøg. Centret er landsdækkende og skal samarbejde med andre tilbud på området.

Finansiering.

Centret er etableret som et forsøg med en bevilling - på FL 97 med 3,4 mio. kr. i 1997, med 3,5 mio. kr. i 1998 og med 4,0 mio.kr. i 1999

Kvantitative/statistiske oplysninger.

Der er ingen sikker viden om omfanget og karakteren af prostitution i Danmark, men det anslås i rapport fra 1990 (SFI) at der på en given hverdag på landsplan er minimum 1.600 aktive prostituerede. Det samlede antal kønshandler blev anslået til ca. 5.000 i døgnet med en daglig omsætning på ca. 2 mio. kr.

Klubpædagoguddannelsen, seminarierne

Lovgrundlag, formål, indhold

Socialministeriet yder over finansloven tilskud til Ungdomsringens klubpædagoguddannelse og Dansk Ungdomsklubseminarium. Pædagoger til ansættelse i klubtilbud uddannes enten på de almindelige pædagogseminarier eller ved den særlige klubpædagoguddannelse, som tilbydes på Ungdomsringens Landsklubuddannelse og på Dansk Ungdomsklubseminarium. Uddannelsen de to steder er ens.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Dansk Ungdomsklubseminarium er en selvejende institution under Socialministeriet, og ministeriet er repræsenteret i bestyrelsen. Seminariet afholder 2-årige kurser for ledere og medarbejdere i ungdomsklubber. Kurserne repræsenterer en basisuddannelse for klubpædagoger uden anden socialpædagogisk uddannelse.

Til foreningen Ungdomsringens kurser ydes tilskud til kurser for ledere og medarbejdere ved fritids- og ungdomsklubber. Kurserne afvikles på 3 x 4 uger over en 3 årig periode. Kurserne repræsenterer en basisuddannelse for klubpædagoger uden anden socialpædagogisk uddannelse.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Der påregnes på FL 97 dimitteret 130 elever med endeligt afgangsbevis i 1997. Det samlede statstilskud udgør ca. 2,7 mio. kr.

Koordineringsmekanismer

Uddannelserne af personale til de sociale områder i øvrigt hører gennemgående under Undervisningsministeriets ressortområde.

Sociale rabatter ved befordring

Regelgrundlag, formål og indhold

I henhold til aftale mellem Finansministeriet, Socialministeriet og DSB ydes der tilskud til DSBs rabatter til særlige passagergrupper via Socialministeriets budget. Der er tale om et fast årlig beløb, der bliver pris- og løntalsreguleret hvert år.

Beløbet indeholder tilskud for 65-billetter til personer på 65 år og derover og til førtidspensionister, for ungdomsbilletter til personer under 26 år og fra 1993 for DSBs fribefordring af handicappede.

Desuden ydes der tilskud til blindes og deres ledsageres delvise fribefordring med andre offentlige transportmidler (bortset fra DSB), til Dansk Handicap Forbund, til Dansk Blindesamfund og til Danske Døves Landsforbund.

Organisering og finansiering

Tilskuddet til DSB udbetales på én gang midt i året og udgjorde i 1997 99,7 mill. kr. Tilskud til fribefordring af handicappede udbetales til organisationer, der sender dokumenterede opgørelser til Socialministeriet og til HT og amternes trafikselskaber. Der er afsat 2,5 mill. kr. i finansåret 1997.

Afgørelser om hjemsendelse af udlændinge, bistandslovens § 4

Regelgrundlag, formål og indhold

Udlændinge har som hovedregel ikke ret til modtage hjælp til vedvarende forsørgelse under ophold her i landet. I givet fald træffer Socialministeriet afgørelse om, hvorvidt en udlænding – der ikke lovligt og med henblik på varigt ophold har boet her i landet i de sidste 3 år – skal hjemsendes. Et forsørgelsesbehov anses efter praksis som vedvarende, hvis det har varet eller skønnes at ville vare i et år eller længere.

Nogle udlændinge er ved internationale aftaler (flygtninge, EF-regler) ligestillede med danske statsborgere og har derfor ret til vedvarende forsørgelse, og efter praksis hjemsendes andre grupper af udlændinge heller ikke (navnlig ægtefæller til her i landet fastboende).

Organisatorisk tilrettelæggelse

Socialministeriet træffer afgørelse på grundlag af indberetning fra kommunen. Fra 1. juli 1998 overføres opgaven til Den sociale Sikringsstyrelse, jf. Lov om aktiv socialpolitik, § 3, stk 4.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Socialministeriet modtog i 1996 godt 200 indberetninger om *nye* sager. Der blev truffet afgørelse om hjemsendelse i knapt 50 tilfælde.

Brugernes syn på opgaveløsningen

Ofte udtrykker de indberettede udlændinge overraskelse over, at modtagelse af kontanthjælp kan føre til hjemsendelse. I den nye vejledning vil det blive henstillet til kommunerne, at udlændinge, der kan blive hjemsendt efter BIL § 4 (AKL § 3, stk. 4), orienteres om det, når de anmoder om kontanthjælp.

Hjælp til forsørgelse af danskere i udlandet

Regelgrundlag, formål og indhold

Der kan efter BIL § 5 ydes hjælp til danske statsborgeres forsørgelse i udlandet, hvis hjemsendelse derved kan undgås, og omstændighederne i øvrigt taler for det. Der ydes højst et månedligt beløb svarende til folkepensionens grundbeløb og fratrukket egne indtægter.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Socialministeriet træffer afgørelse på grundlag af indstilling fra Udenrigstjenesten. Fra 1. juli 1998 overføres opgaven til Den Sociale Sikringsstyrelse, jf. Lov om aktiv socialpolitik § 6.

Finansiering og statistiske oplysninger

Udgiften er fuldt ud statsfinansieret og udgør ca. 3½ mio. kr. årligt. Antallet af modtagere er skønsmæssigt ca. 125. Hjælpen ydes overvejende til danskere, som nærmer sig den danske folkepensionsalder på 67 år, er ubemidlede, og på grund af langvarigt ophold i udlandet vil have meget vanskeligt ved at klare sig i Danmark.

Tjenestemandspension på udlagte områder

Lovgrundlag, formål, indhold

I forbindelse med 70'ernes socialreform og senere udlægningen af særforsorgen fik Socialministeriet, i forbindelse med delingsforhold mv., ansvaret for visse pensionsmæssige forhold for statstjenestemænd overgået til anden ansættelse.

Det drejer sig om generelle omlægninger i medfør af følgende love:

Lov nr. 652 1975 om visse tjenestemandsretslige og pensionsmæssige forhold mv. (udlægning af børneforsorg og revalidering mv.). Lov nr. 276 1977 om overførsel af de af Samfundet og Hjemmet for Vanføre drevne ortopædiske hospitaler pr. 1. januar 1978. Lov nr. 257 1978 om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforsorg mv. pr. 1. januar 1980. Lov nr. 719 1987 om udlægning af særforsorgen på Færøerne pr. 1. januar 1988. Hertil kommer nogle mindre omlægninger.

Udviklingstendenser

Ved ovennævnte udlægninger overgik ca. 15.000 medarbejdere til amts/kommunal ansættelse, hvoraf der efter Socialministeriets skøn er ca. 7.000 i arbejde, det vil sige kommende pensionister med delingsforhold og refusion. Fra 1. januar 1998 overflyttes opgaven til Den Sociale Sikringsstyrelse.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Socialministeriets opgaver omfatter godkendelse af pensions- og delingsforhold, revision og refusion pension og understøttelser mv. I denne forbindelse sker der en koordinerende indsats over for amter, herunder udarbejdelse af forskrifter.

Det bemærkes, at personalet omfattet af ovennævnte generelle omlægninger ikke er registreret i Finansministeriet, Økonomistyrelsen, idet man her alene registrerer statstjenestemænd.

3. Amtskommunale sociale opgaver

3.1. Generelle opgaver, rådgivning og vejledning

Amtsrådets vejledningsforpligtelse

Regelgrundlag, formål, indhold

Efter den sociale styrelseslov (SSL) § 10 yder amtsrådet kommunerne vejledning i sociale og sundhedsmæssige anliggender. Amtsrådet kan i sin vejledningsvirksomhed fordre oplysninger fra kommunerne. Amtet bistår bl.a. med rådgivning om projektering af institutionsbyggeri, i det omfang kommunalbestyrelserne ønsker det.

Bestemmelsen i SSL § 10 videreføres i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (RTL) § 42, hvori det desuden præciseres, at der er en gensidig forpligtelse for kommune og amtskommune til at samarbejde i forbindelse med løsning af opgaver efter lov om aktiv socialpolitik og lov om social service.

Forpligtelsen efter RTL § 42 gælder principielt samtlige opgaveområder, der involverer begge parter. Det betyder bl.a. at den hidtidige bestemmelse efter BIL § 32b, stk. 2, samarbejde og forebyggende/støttende virksomhed for *børn og unge* er indeholdt i den nye bestemmelse.

§ 42 indeholder desuden i stk. 3-4 regler for fleksibel opgavevaretagelse, idet kommune og amt herefter altid kan indgå aftale om at opgaver, der påhviler den ene part, kan overlades til den anden, med mindre andet er fastsat.

Amtskommunale brugerråd

Regelgrundlag, formål, indhold

Efter den sociale styrelseslov (SSL) § 19 nedsættes der i hvert amt et socialt brugerråd, der er rådgivende over for amtet i generelle sociale spørgsmål, der hører under amternes ansvarsområde.

Brugerrådet kan dels drøfte spørgsmål om sociale anliggender og evt. komme med forslag til initiativer.

Socialministeren fastsætter, jf. SSL § 19, efter forhandling med de kommunale organisationer, Københavns og Frederiksberg Kommuner og De Samvirkende Invalideorganisationer regler om

oprettelse af disse rådgivende forbrugerorganer i amterne og i de to nævnte kommuner.

Udviklingstendenser

Efter RTL § 41 videreføres disse brugerorganer efter 1. juli 1998 og udvides med funktioner for så vidt angår klager om amtskommunale afgørelser om praktisk bistand i hjemmet, jf. SEL § 81, stk. 3, til personer fyldt 67 år. I disse sager, hvor brugerrådet bliver klageråd, kan brugerrådets sammensætning ændres med henblik på denne særlige opgave.

3.2. Børn og unge

Amtskommunal specialrådgivning vedr. børn og unge

Regelgrundlag, formål og indhold

Amtsrådet yder kommunalbestyrelsen vejledning og konsulentstøtte vedrørende såvel planlægning som udførelse af kommunalbestyrelsens forebyggende og støttende virksomhed for børn og unge, jf. bistandslovens § 32b. Det påhviler såvel amtsrådet som kommunalbestyrelsen at samarbejde om den forebyggende og støttende virksomhed. Bestemmelsen videreføres i RTL § 42.

Ifølge bistandslovens § 87 skal amtsrådet sørge for, at der er mulighed for undersøgelse og behandling i rådgivningscentre af børn og unge med adfærdsvanskeligheder. Forebyggelsesbegrebet er anvendt i bred betydning, og dækker således ikke alene forebyggelse af anbringelse uden for hjemmet. Med bestemmelserne understreges betydningen af et samarbejde på området.

Endvidere er det fastsat, at amtsrådet yder kommunalbestyrelsen vejledning og konsulentstøtte med hensyn til valg af opholdssted for børn og unge i overensstemmelse med den plan, der er udarbejdet forinden anbringelsen.

Det er forudsat, at kommunerne i forbindelse med godkendelse af opholdssteder for børn og unge i fornødent omfang indhenter sagkyndig bistand fra amtskommunen. Pr. 1. juli 1998 overføres ansvaret/kompetencen for godkendelse af opholdssteder for børn og unge, som modtager mere end 4 personer, fra kommune til amtskommune.

Organisering

Den samlede virksomhed hviler i høj grad på samarbejdsaftaler afstemt efter lokale forhold, men som alle er et udtryk for ønsket om en styrkelse af en sammenhængende faglig og tidlig indsats, en klar ansvarsplacering og en bedre udnyttelse af ressourcerne. Rådgivningscentre for børn og unge, jf. § 87, drives af en eller flere amtskommuner. På nogle områder tilgodeser amtsrådene deres specialrådgivningsforpligtelse i forbindelse med drift af lands- og landsdelsdækkende institutioner.

Udviklingstendenser

Bestemmelsen i bistandslovens § 87 videreføres i lov om social service (SEL) § 34; dog fastlægger den nye bestemmelse ikke, hvor undersøgelsen og behandlingen skal foregå. Det forudsættes, at undersøgelse og behandling fortrinsvis sker efter henvisning fra kommunen. Børn og unge og deres familier har dog fortsat mulighed for selv at henvende sig direkte.

Finansiering

Udgifterne vedrørende rådgivningscentrene og udgifterne ved rådgivning og vejledning, som påhviler en amtskommune, afholdes endeligt af amtskommunen, jf. § 135, stk. 2, 1. pkt. Undersøgelse og behandling på rådgivningscentrene er gratis.

Koordineringsmekanismer

Gennem årene er samarbejdet mellem kommuner og amtskommuner på børn og unge området blevet væsentligt udbygget. Samarbejdet blev yderligere præciseret og styrket ved regelændringer pr. 1. januar 1993, hvor det i bistandsloven blev fastsat, at det påhviler såvel amtsrådet som kommunalbestyrelsen at samarbejde om den forebyggende og støttende virksomhed på området.

Mange kommuner og amtskommuner samarbejder med opstilling af målsætninger for arbejdet med børn og unge, såvel på det overordnede politiske og ledelsesmæssige niveau som på institutionsniveau.

Særlige daginstitutioner for børn

Regelgrundlag, formål og indhold

Hvor kommunerne ifølge BIL § 69 har den generelle forpligtigelse til at sørge for dagtilbud til alle børn, herunder også børn med handicap, er amtskommunens forpligtigelse efter § 95a et supplement i det omfang, det kommunale dagtilbud ikke kan tilgodese barnets særlige behov for støtte, behandling mv. som følge af et vidtgående handicap.

Amtsrådet skal sørge for, at der er det nødvendige antal pladser på særlige daginstitutioner for børn og unge, der på grund af et vidtgående fysisk eller psykisk handicap har et særligt behov for støtte, behandling mv., der ikke kan dækkes gennem ophold i et af de i § 69 og § 73 a nævnte dag- og klubtilbud.

Amtsrådets forpligtelse i henhold til § 95a gælder aldersgruppen 0-17 år. Der er ikke i bistandsloven fastsat regler om bestemte typer af daginstitutioner for børn og unge med vidtgående fysiske eller psykiske handicap.

Der vil som følge af de særlige institutioners karakter af supplement til de almene kommunale daginstitutioner kunne oprettes særlige daginstitutioner inden for samtlige typer af daginstitutioner, og amtsrådet vil kunne kombinere de forskellige institutionstyper.

Organisering

Institutionerne kan oprettes og drives af en amtskommune, en kommune eller som selvejende institution, med hvilke amtsrådet indgår overenskomst.

Optagelse i dagtilbud af børn med handicap, som skønnes at kræve særlig støtte, behandles efter almindelig praksis i et tværfagligt sammensat visitationsudvalg. Visitationsudvalget indstiller til kommunalbestyrelsen, om barnet skal optages i et kommunalt dagtilbud, herunder den konkrete placering, eller indstilles til optagelse i en af amtskommunens særlige daginstitutioner. Bestemmelse om optagelse i en særlig daginstitution træffes af amtskommunen efter indstilling fra kommunalbestyrelsen.

Ved uenighed mellem kommunalbestyrelsen og amtsrådet vedrørende ophold i en § 95a-institution, kan kommunalbestyrelsen indbringe amtsrådets afgørelse for Den Sociale Ankestyrelse.

Udviklingstendenser

Bestemmelsen i BIL § 95a videreføres i SEL § 16.

Finansiering

For dagtilbud til børn med vidtgående fysiske og/eller psykiske handicap efter § 95a er der delt finansiering, således at kommunen og amtskommunen hver afholder 50 pct. af udgifterne, jf. § 135, stk. 3.

Brugerbetaling: Ophold i særlig daginstitution er vederlagsfrit i tilfælde, hvor et barn med vidtgående fysisk eller psykisk handicap er optaget i institutionen alene eller i hovedsagen af behandlingsmæssige grunde.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Der var ifølge Danmarks Statistiks sociale ressourceopgørelse januar 1996 i alt 1.037 indskrevne børn og unge i særlige daginstitutioner.

Antal indskrevne	1994	1995	1996
0-2 årige	125	143	141
3-5 årige	562	525	552
6 årige og over	320	356	344
Indskrevne i alt	1.007	1.024	1.037

Pr. januar året iflg. den sociale ressourceopgørelse

Døgnophold for børn og unge

Regelgrundlag, formål og indhold

I tilfælde af, at der træffes beslutning om *anbringelse* uden for hjemmet af et barn eller ung, skal kommunen træffe beslutning om valg af opholdssted i overensstemmelse med den udarbejdede plan for anbringelsen, jf. BIL §§ 66b og 66d. Valget af det konkrete anbringelsessted inden for den valgte type af opholdssteder (døgninstitution, familiepleje el.lign.) tilkommer kommunen.

Amtskommunen stiller det fornødne antal institutionspladser til rådighed, jf. BIL § 96, stk. 1. Bestemmelsen videreføres i SEL § 51, stk. 1.

For hjemmeboende børn og unge, bl.a. børn og unge med vidtgående fysiske eller psykiske

handicap, kan der være behov for *aflastning*, og amtskommunen kan tilgodese dette behov enten ved at have aflastningsinstitutioner eller aflastningspladser på døgninstitutioner for børn eller unge eller på særlige daginstitutioner.

Aflastningsophold er en forebyggende foranstaltning og betragtes ikke som en anbringelse uden for hjemmet

Organisering

Amtsrådet kan opfylde sin forpligtelse efter § 96 på følgende måder:

a) ved at oprette og drive institutioner, evt. i fællesskab med andre amtsråd,

b) ved at indgå aftale med kommuner om kommunalt drevne institutioner,

c) ved at indgå overenskomst med selvejende institutioner,

d) ved at indgå aftale med andre amtsråd om benyttelse af pladser på de under a-c nævnte institutioner.

Døgninstitutioner for børn og unge: (Bistandslovens § 96). Amtsrådet skal sørge for det nødvendige antal pladser på institutioner, herunder ungdomspensioner, til børn og unge, der anbringes uden for hjemmet. Loven opdeler ikke institutionerne i forskellige typer, og amtsrådene kan derfor kombinere døgninstitutioner til børn og unge i forskellige aldersklasser eller efter forskellige behov for kontakt, behandling, beskæftigelse mv. Institutionerne kan oprettes og drives af en eller flere amtskommuner, kommuner eller som selvejende institutioner, med hvilke amtsrådet indgår overenskomst. Fra 1. juli 1998 er en aftale med en selvejende institution tilstrækkelig, jf. SEL § 51, stk. 2.

Sikrede afdelinger: (Retsplejelovens § 765, bistandslovens § 14, stk. 6 og 9). Der er i tilknytning til enkelte af døgninstitutionerne etableret sikrede afdelinger, dvs. afdelinger, hvis yderdøre og vinduer kan være konstant aflåst. Der er knyttet særlige betingelser til, at børn og unge kan anbringes i disse afdelinger.

Plejefamilier og andre døgnopholdssteder for børn og unge: (Bistandslovens § 66) godkendt af den stedlige kommunalbestyrelse eller af anden offentlig myndighed efter reglerne herom.

Udviklingstendenser

Det samlede antal af børn anbragt uden for eget hjem har været faldende i en årrække, mens antallet af tvangsanbringelser er i stigning.

Pr. 1. juli 1998 overføres ansvaret/kompetencen for godkendelse af de mere institutionslignende opholdssteder for børn og unge fra kommunen til amtskommunen, jf. SEL § 64. Samtidigt bortfalder den gældende faste grænse på 4 børn/unge for godkendelse.

Finansiering.

Af udgifter vedrørende formidlet døgnophold, jfr. § 66, afholder kommunen og amtskommunen hver 50 pct. For institutionsophold, jfr. § 96, betaler kommunen en takst, der fastsat for et regnskabsår ad gangen på grundlag af institutionernes budgetter svarer til 50 pct. af udgifterne ved opholdet.

Brugerbetaling:

Efter § 100 betales for opholdet efter regler, som fastsættes af socialministeren. Regler om forældres og børn og unges betaling for døgnophold findes i Socialministeriets bekendtgørelse om betaling for ophold i døgninstitutioner og opholdsteder for børn og unge. Ophold for børn med vidtgående fysisk eller psykisk handicap er dog vederlagsfrit, når anbringelsen i hovedsagen har behandlingsmæssigt sigte.

Udgifterne ved ophold i *sikrede afdelinger i døgninstitutioner for børn og unge* udgiftsfordeles, jfr. § 135, stk. 4, mellem amtskommunerne og kommunerne efter antallet af 15-17 årige i de enkelte amtskommuner og kommuner opgjort pr. 1. januar i året forud for regnskabsåret, således at amtskommunerne afholder 50 pct. af udgifterne og kommunerne resten. Denne særlige udgiftsfordeling videreføres efter 1. juli 1998, jf. SEL § 132, stk. 2.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Anbringelserne varierer ud over landet.

I Hovedstadsområdet sker anbringelse af børn og unge hyppigere i døgninstitution og sjældnere i familiepleje sammenlignet med resten af landet. Der er mere end dobbelt så høj anbringelseshyppighed i Københavns og Frederiksberg kommuner som i resten af landet.

Ved udgangen af 1995 var der i alt 11.872 børn og unge anbragt uden for eget hjem. Herudover var der 4.476 børn og unge i aflastningsophold.

Børn og unge i 1)	1993	1994	1995
Familiepleje	5.044	5.102	5.058
Døgninstitution	3.250	3.249	3.280
Anden anbringelse 2)	3.793	3.499	3.534
Børn og unge i alt	12.087	11.850	11.872
Aflastningsophold	2.948	3.981	4.476

1) Pr. 31. december

2) Socialpædagogisk kollektiv, kost/efterskole, eget værelse mv.

Antallet af døgninstitutioner og pladser heri er reduceret gradvis i en årrække. I januar 1996 var der 227 institutioner med 5.027 pladser, heraf 817 dagpladser og 251 aflastningspladser.

Døgninstitutionerne beskæftigede ca. 7.400 medarbejdere i januar 1996 svarende til ca. 6.400 fuldtidsansatte.

De samlede udgifter til døgnophold for børn og unge (incl. familiepleje, aflastningsophold, svangre- og mødrehjem mv.) budgetteres (1997) til 5.112 mio. kr.

Koordineringsmekanismer

Efter BIL § 97 skal amtsrådet påse, at planer for oprettelse eller ændring af døgninstitutioner for børn og unge er i overensstemmelse med Socialministeriets retningslinier. Efter § 98 fører amtsrådet tilsyn med døgninstitutioner i amtskommunen. Bestemmelsen er fra 1. juli 1998 indeholdt i de generelle regler i RTL § 39.

Svangre- og mødrehjem

Regelgrundlag, formål og indhold

Amtsrådet kan drive hjem for gravide kvinder og mødre med små børn, jf. bistandslovens § 101.

Svangre- og mødrehjemmene er beregnet til ophold for kvinder, hvis forhold i tiden omkring en fødsel er særlig vanskelige, og til rekreationsophold for mødre, evt. sammen med deres børn. Både enlige og gifte mødre kan optages på hjemmene. Der er herved mulighed for at anbringe vanskeligt stillede og ofte sårbare gravide og mødre på hjem, som personalemæssigt og på anden vis er indrettet på at tage sig af disse klienter.

Der kan gives tilbud om rekreationsophold til mødre sammen med deres små børn. Der kan herved gives aflastning for mødre ved pasning af barn eller børn, således at opholdet kan blive en virkelig rekreation for mødrene.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Amtsrådet i den amtskommune, hvor et hjem er beliggende, fører tilsyn med dettes daglige drift. Amtsrådet kan indgå overenskomst med en selvejende institution om ret til at råde over pladser på denne.

Bestemmelse om optagelse i svangre- og mødrehjem træffes af amtsrådet efter indstilling fra kommunalbestyrelsen i opholdskommunen.

Udviklingstendenser

Svangre/mødrehjem er en institutionsform, der er ved at forsvinde, idet andre tilbud har taget over. Kun 2 af landets amter har stadig selvstændige svangre- og mødrehjem. Sønderjyllands Amt og Nordjyllands Amt har tilsammen 40 pladser. I de øvrige amter anvendes i stedet tilbud efter §96. Bl.a. som konsekvens heraf er reglerne fra 1. juli 1998 samlet i SEL §93, stk. 1, nr. 2.

Finansiering

Finansieringen for amtskommuner og kommuner sker på grundlag af en fastsat takst, der svarer til 50 pct. af udgifterne ved opholdet, jf. BIL § 135, stk. 3, og SEL § 131, stk. 2.

Personer, der er optaget i svangre- og mødrehjem, betaler ikke for opholdet. Reglen opretholdes efter 1. juli 1998 i SEL § 95, stk. 2, idet beboere i midlertidige boformer som udgangspunkt ikke betaler for opholdet, hvis den hidtidige bolig opretholdes.

Kvantitative/statistiske oplysninger

De budgetterede udgifter til svangre- og mødrehjem udgør i 1997 13,7 mill. kr. Der foreligger ikke oplysninger, der gør det muligt generelt at udskille de særlige tilbud for gravide kvinder og mødre med små børn.

Døgntilbud til psykisk skrøbelige børn og unge

Lovgrundlag, formål, indhold

Der er på FL 97 afsat en pulje på 20 millioner kr. årligt til støtte til etablering af flere døgninstitutionspladser til børn og unge, som er psykisk skrøbelige eller har psykiske lidelser.

Flere steder i landet er der børn med psykiske lidelser på venteliste til en social behandlingsinstitution. Ved at øge antallet af pladser på sociale behandlingsinstitutioner, samt gennem et tættere samarbejde mellem disse nye døgninstitutionspladser og det børnepsykiatriske behandlingssystem, opnås, at der iværksættes en tidligere indsats end hidtil. Sigtet hermed er også at nedsætte behovet og dermed også størrelsen af ventelisterne på børnepsykiatriområdet.

Amtskommuner kan ansøge om midler fra puljen for et beløb svarende til 40 pct. af de projekterede etableringsudgifter til forøgelse af antallet af døgninstitutionspladser. Efter forhåndstilsagn vil midlerne, dog maksimum 40 pct. af de faktiske udgifter, kunne udbetales ved ibrugtagning af nyetablerede døgninstitutionspladser.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Puljen administreres af Socialministeriet.

3.3. Revalidering og tilbud til personer med handicap

Tilbud og rådgivning på revalideringsområdet mv.

Lovgrundlag, formål, indhold

Den amtskommunale indsats om revalidering og beskyttet beskæftigelse omfatter dels drift af specialiserede revalideringsinstitutioner og beskyttede værksteder mv. efter BIL § 91-95, dels rådgivning og vejledning efter BIL § 29.

Amtskommunerne skal efter BIL § 91 sørge for, at personer med nedsat erhvervsevne af fysiske, psykiske eller sociale årsager, får mulighed for erhvervsmæssig optræning og uddannelse samt arbejdsprøvning og omskoling.

Amtskommunerne skal endvidere sørge for, at personer med nedsat erhvervsevne af fysiske, psykiske eller sociale årsager, der ikke er i stand til at fastholde eller opnå beskæftigelse på arbejdsmarkedet på normale vilkår, har mulighed for beskæftigelse på beskyttede værksteder eller i beskyttede enkeltpladser efter 50/50 ordningen eller 1/3 ordningen hos private eller offentlige arbejdsgivere.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Det er kommunens ansvar i samarbejde med revalidenden at planlægge og styre det samlede revalideringsforløb efter BIL § 43. Amtskommunerne supplerer denne kommunale

revalideringsindsats med specialiserede rådgivnings- og revalideringstilbud.

Revalideringsinstitutioner og beskyttede værksteder mv. kan oprettes og drives af en eller flere amtskommuner, kommuner eller som selvejende institutioner, med hvilke amtskommunen indgår overenskomst.

Udviklingstendenser

Fra 1. juli 1998 er den sociale indsats, der bidrager til at en person med begrænsninger i arbejdsevnen kan komme ind på eller vende tilbage til arbejdsmarkedet (revalidering) videreført i lov om aktiv socialpolitik kapitel 6 og §§ 68-69.

Ved lovændringen er en væsentlig ændring, at erhvervsevnebegrebet erstattes med et arbejdsevnebegreb, hvor der i højere grad fokuseres på, hvad klienten kan eller kan bringes til at kunne, i stedet for at knytte an primært til dokumentation for diagnose og sygdom.

Reglerne om beskyttede enkeltpladser (1/3 ordningen og 50/50 ordningen) i de tilfælde hvor revalidering til beskæftigelse på normale vilkår ikke er mulig er indeholdt i AKL Kapitel 7 (§§ 70-77) om fleksjob og skånejob.

De sociale amtskommunale opgaver vedrørende beskæftigelsestilbud for personer under 67 år med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer er efter bistandslovreformen indeholdt i SEL Kapitel 17 (§§ 87-90).

Finansiering

Driftsudgifter ved revalideringsinstitutioner og beskyttede værksteder efter BIL § 91-95 afholdes af amtskommunen og kommunen med hver 50 pct.

Beskyttede enkeltpladser efter 50/50 ordningen finansieres af staten og kommunerne med halvdelen til hver. 1/3 ordningen finansieres af amtskommunen og kommunen med hver halvdelen.

Koordineringsmekanismer

Efter BIL § 43 yder kommunerne hjælp til uddannelse og erhvervsmæssig genoptræning eller omskoling, når det må anses for påkrævet for at støtte en person i at komme ind på eller vende tilbage til arbejdsmarkedet, jf. afsnit 4.4 nedenfor. Hjælpen ydes i det omfang, der ikke ydes hjælp efter reglerne i anden lovgivning. Med bistandslovreformen overføres reglerne til lov om aktiv socialpolitik.

Beskyttet beskæftigelse og aktivitetstilbud

Lovgrundlag, formål, indhold

Efter bistandslovens § 91, stk. 1, skal amtskommunerne bl.a. sørge for, at invaliderede og andre erhvervshæmmede personer, der af fysiske eller psykiske årsager ikke er i stand til at fastholde eller opnå normal beskæftigelse i det almindelige erhvervsliv, får mulighed for beskæftigelse på beskyttede virksomheder og lignende eller ved andre erhvervsmæssige foranstaltninger.

Beskyttet beskæftigelse skal sikre, at der tilbydes beskæftigelse til personer med nedsat

funktionsevne i erhverv. For personer, som har en ringe eller slet ingen erhvervsevne, skal tilbud om aktivering og samværstilbud bidrage til at øge livskvaliteten i dagligdagen.

Udviklingstendenser

Efter SEL §§ 87-88 skal amtsrådet fortsat sørge for de pågældende tilbud. Der tilsigtes ikke ændringer i reglerne for beskæftigelse i beskyttede værksteder og lign., selv om reglerne om beskyttede enkeltpladser, skånejob mv. er indarbejdet i lov om aktiv socialpolitik.

Kvantitative/statistiske oplysninger

	1994	1995	1996
Antal pladser i på amtskommunale revaliderings inst., incl. beskyttede værksteder mv., BIL § 91, stk. 1	15.076	15.228	15.728
Indskrevne under 20 år	228	269	467
20 - 39 år	8.747	8.744	8.835
40 - 59 år	5.939	6.245	6.469
60 år og derover	957	1.005	1.032
Indskrevne i alt	15.871	16.263	16.803

Pr. januar året iflg den sociale ressourceopgørelse

Amtskommunal specialrådgivning om handicap

Lovgrundlag, formål, indhold

Efter Bistandslovens § 29 yder amtskommunerne specialrådgivning om bl.a. ydelser til personer med handicap. Amternes pligt til at give specialrådgivning er desuden fastlagt i bistandslovens §§ 32b, 58a og 87.

Specialrådgivningen er i første række rettet mod kommunerne, som i deres vejledningsarbejde skal anvende personer, der i kraft af deres uddannelse eller tidligere virksomhed har særlige forudsætninger for dette arbejde. Til støtte for de kommunale vejledere skal amtskommunen stille sagkyndige til rådighed og i specielle tilfælde selv påtage sig vejledningsarbejdet. De under Socialministeriet hørende statskonsulenter for åndssvage, blinde, døve, tunghøre og vanføre bistår de nævnte vejledere og særligt sagkyndige.

Udviklingstendenser

Udviklingen, herunder decentraliseringen på næsten alle sociale områder, har på en række mere specielle områder medført en tendens til stigende efterspørgsel efter specialstøtte og

konsulentbistand med henblik på at sikre det kvalitative indhold i den lokale indsats i forhold til brugerne.

Hertil kommer en række registrerede nye behov, som opstår i forbindelse med samfundsudviklingen. Som eksempel herpå kan bl.a. nævnes støtte til social integration af mennesker med handicap og i indsatsen for børn og voksne med mere specielle handicap, som ofte vil kræve metodeudvikling og nyformuleringer af indsatsområder, som går ud over det traditionelle erfaringsgrundlag i sektoren

Også på områder, hvor et erfaringsgrundlag allerede findes, betyder lokalisering af indsatsen og afinstitutionalisering, at den lokale indsats har behov for at kunne hente eller få tilført den tilstrækkelige viden til at kunne vejlede og støtte brugerne og bistå med koordineringen af den samlede indsats, som i komplicerede tilfælde ofte vil skulle ydes af en række specialister i forskellige sektorer.

SEL § 69 fastlægger fra 1. juli 1998 amtskommunernes forpligtelse til yde rådgivning til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne og stille den nødvendige rådgivning og konsulentstøtte til rådighed for kommunerne i deres arbejde med målgruppen. Samtidig overføres statens konsulenter for handicappede og de 4 statslige videnscentre for handicappede til amtskommunalt ansvar.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Specialrådgivningen udgår fra den amtskommunale forvaltning, evt. særlige rådgivningsenheder, lands- og landsdelsdækkende institutioner eller fra driftsinstitutioner, og den er meget forskelligt organiseret fra amt til amt.

Hjælpemiddelcentralerne

I hvert amt er der etableret en hjælpemiddelcentral, som dels orienterer kommunerne især om tekniske hjælpemidler, dels udøver personlig vejledning, demonstration og tilpasning af hjælpemidler. De amtskommunale hjælpemiddelcentraler varetager således væsentlige rådgivningsopgaver i det enkelte amt. Amterne har desuden i vekslende omfang etableret særlige rådgivningsfunktioner på området for teknologiske hjælpemidler.

Enkelte amter har desuden formaliseret rådgivningen over for synshandicappede ved oprettelse af synscentraler. Uddannelse af mobilityinstruktører finder sted i København (Blindeinstituttet) med finanslovtilskud fra Socialministeriet.

Finansiering

Udgifterne vedrørende den rådgivning og vejledning, som påhviler en amtskommune, afholdes endeligt af amtskommunen. For specialrådgivning, som udøves af institutioner, der varetager lands- og landsdelsdækkende funktioner, og for den virksomhed, der er nævnte i § 58a, kan socialministeren fastsætte særlige regler om fordelingen af udgifterne mellem amtskommunerne.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Der foreligger ikke oplysninger, der særskilt angiver omfanget af eller udviklingen i den amtskommunale specialrådgivning vedrørende handicappede.

Antallet af ansatte på de amtskommunale hjælpemiddelcentraler (ca. 200 ansatte) har været stigende i de senere år. Dette er dog ikke nødvendigvis repræsentativt for aktiviteten i specialrådgivningen i øvrigt.

Koordineringsmekanismer

Særligt på handicapområderne, hvor indsatsen ydes af en række specialister fra forskellige sektorer har udviklingen nødvendiggjort oprettelse af landsdækkende videnscentre, som skal indsamle, udvikle, bearbejde og formidle viden og erfaring til ikke mindst de kommunale og amtskommunale forvaltninger, institutioner og skoler for ad denne vej at bidrage til at sikre kvaliteten i den lokale indsats for mennesker med også mere specielle eller sjældne handicap.

*Hjælpemiddelinstituttet e*r et landsdækkende informations- og videnscenter på hjælpemiddelområdet. Hjælpemiddelinstituttet er en fælles-amtslig institution, oprettet i henhold til bistandslovens § 58a. Udover at indsamle og formidle viden om hjælpemidler har Hjælpemiddelinstituttet til opgave at udvikle og beskrive faglige metoder, anspore til forskning og igangsætte udviklingsopgaver inden for hjælpemiddelområdet.

Visse hjælpemidler og biler

Udviklingstendenser

Høreapparatområdet er pr. 1. juli 1997 overført til amtskommunerne.

Pr. 1. juli 1998 overføres desuden ansvar/kompetence for bevilling af visse hjælpemidler (optiske synshjælpemidler, arm- og benproteser, særlige informationsteknologiske hjælpemidler) fra kommune til amtskommune.

Ved nedlæggelsen af revaliderings- og pensionsnævnene overgår tilsvarende beslutningskompetencen for tildeling af biler som hjælpemiddel til amtskommunerne, jf. SEL § 99. Sagsbehandlingen for bilsager skal fortsat ligge i kommunerne, der afgiver indstilling til amterne.

Amtslige botilbud og institutioner for personer med handicap

Regelgrundlag, formål og indhold

Amtsrådet skal efter § 112, stk. 1, sørge for, at der er det nødvendige antal pladser på institutioner for voksne, der på grund af et vidtgående fysisk eller psykisk handicap har særlige behov for pleje, behandling mv.

Amtsrådet skal desuden efter § 112, stk. 2, sørge for, at der findes særlige plejehjem for yngre og for personer med lidelser, der enten forudsætter en særlig indretning af plejehjemmet eller gør periodevis indlæggelse til rekreation eller behandling påkrævet.

Institutionerne skal gennem behandling og pleje samt socialpædagogisk indsats tilgodese beboernes særlige behov. Ud over den daglige socialpædagogiske behandling og omsorg tilstræbes at yde støtte gennem optræning til en mere selvstændig tilværelse i beskyttet bolig eller egen bolig, herunder bofællesskab.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Amtsrådet kan opfylde sin forpligtelse efter § 112 på følgende måder:

a) ved at oprette og drive institutioner, evt. i fællesskab med andre amtsråd,

b) ved at indgå aftale med kommuner om kommunalt drevne institutioner,

c) ved at indgå aftale med selvejende institutioner, herunder institutioner i andre amtskommuner.

Nogle af de selvejende § 112 institutioner og plejehjem er etableret og drives af handicaporganisationerne.

Beslutning om optagelse i § 112-institution eller særligt plejehjem træffes af amtsrådet efter indstilling fra kommunen. Personer, der ønsker at flytte til et botilbud i en anden (amts-)kommune, har ret dertil, når ganske særlige forhold taler for det.

For hjemmeboende personer med vidtgående handicap kan der være behov for periodevis *aflastning* ved ophold i amtskommunens botilbud med vidtgående pleje- og omsorgsmuligheder. Amtskommunen kan til dette formål have pladser i § 112 institutioner, herunder i institutioner bestemt for periodevis indlæggelse til rekreation eller behandling.

Udviklingstendenser

Udslusningen og integration af handicappede fra den tidligere særforsorgs institutioner til ophold i eget hjem, herunder bofællesskaber, betød i en periode en opbremsning i pladsbehovet, især på § 112, stk. 1, institutionerne for psykisk udviklingshæmmede, og samtidigt ses en stigning i andre boformer for personer med handicap i både amtskommunalt, kommunalt og privat regi.

En del af de såkaldte H-plejehjem ("psykiatriske plejehjem"), som blev udskilt fra sygehusvæsenet i 1987, er videreført som § 112, stk.2-plejehjem, bl.a. som plejehjem for senil demente.

Kommunerne er igennem de senere år i stigende grad begyndt at visitere ældre borgere med handicap til bolig i kommunale eller almene botilbud frem for til pladser i de amtskommunale plejehjem. Som følge heraf er der i dag væsentligt færre ældre i de amtskommunale institutionstilbud end tidligere. En årsag kan være økonomisk. En anden kan være de nye muligheder, der er blevet for at indrette hensigtsmæssige moderne boliger efter ældreboligloven/lov om almene boliger med tilbud om vidtgående evt. intensiv omsorg og pleje.

Institutionerne og plejehjemmene efter § 112 er i vid udstrækning specialiserede. Således er der en del steder knyttet lands- og landsdelsdækkende funktioner til § 112-institutionerne, herunder specialrådgivning om det pågældende handicap.

Ophævelsen af institutionsbegrebet i forbindelse med servicelovens gennemførelse pr. 1. juli 1998 medfører en principielt helt ny situation. Selvom indholdet i de enkelte boformer kan videreføres med det samme indhold som det kendes i dag, vil selve organisationsformen ændres.

Fremover vil det således blive sådan, at beboerne modtager et botilbud, hvorefter dette suppleres med tilbud om en række ydelser om pleje og aktiviteter, socialpædagogisk bistand mv. i medfør af SEL §§ 71-73.

Finansiering

For personer under 67 år afholder kommunen og amtskommunen hver halvdelen af udgifterne. Betalingen fastsættes på grundlag af institutionens budget. For personer over 67 år afholdes

udgifterne fuldt ud af kommunen.

Beboerne betaler en boligafgift (husleje) samt for el og varme. Herudover betales for institutionens ydelser efter samme regler som for personer i eget hjem.

Personer med mellemste eller højeste førtidspension betaler for tilbud til dækning af de særlige behov, der skyldes handicappet, inden for fastsatte beløbsrammer mv. I særlige tilfælde kan betalingen nedsættes under hensyn til beboerens økonomiske forhold. Der gælder særlige betalingsregler for midlertidigt ophold (aflastning mv.).

Beboerne skal af institutionerne tilbydes dækning af de særlige behov for bistand og betaler for den særlige service mv., som tilbydes som led i institutionsopholdet.

Efter 1. juli 1998: De hidtidige betalingsregler i BIL § 115a for ophold i § 112-institutioner videreføres, jf. SEL § 95. For midlertidige ophold (aflastning) betales ikke, såfremt egen bolig opretholdes.

Efter SEL § 81, stk. 1-2, jf. § 73, er det *amtskommunen*, der skal sørge for tilbud om hjælp, omsorg eller støtte samt optræning og hjælp til udvikling af færdigheder til personer, der har behov herfor på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer. Hjælpen skal tage udgangspunkt i den enkeltes individuelle situation, og bør tage sigte på hjælp til selvhjælp, både på det praktiske og personlige plan.

Udskillelsen af reglerne om denne hjælp fra botilbuddet skal ses som et yderligere skridt i rækken af initiativer om ligestilling og ligebehandling af mennesker med handicap.

Ud over tilbud efter SEL § 73 kan der efter § 86 gives behandlingstilbud, f.eks. sygeplejemæssig, fysioterapeutisk, tandplejemæssig, specialpsykiatrisk eller anden behandling med henblik på at bevare eller forbedre den pågældendes funktionsevne, når dette ikke kan opnås gennem de gængse behandlingstilbud

Kvantitative/statistiske oplysninger

De ca. 9.700 døgnpladser i § 112-institutioner og særlige plejehjem er ifølge Danmarks Statistiks ressourceopgørelse (jan. 1996) fordelt på knap 450 institutioner fordelt ud over landet. Der er ca. 13.000 beskæftigede (omregnet til fuldtid). Antallet af institutionspladser til aflastning udgør 2-3 pct. af det samlede pladstal.

10 institutioner (jan. 1996) tager sig særligt af aflastningsopgaver, mens 66 er plejehjem for personer med særlige lidelser, herunder senil demens.

Antal beboere på	1994	1995	1996
§ 112, stk. 1, institution	6275	6330	6123
§ 112, stk. 2, plejehjem yngre	2887	3462	3573
Beboere i alt	9162	9792	9696

Kilde: Danmarks Statistiks sociale ressourceopgørelser, januar året

Udgifter til § 112-institutioner var i 1996 budgetteret til ca. 4.600 mill. kr.

Koordineringsmekanismer

Amtsrådet skal efter BIL § 113 påse, at planer for oprettelse eller ændring af institutioner og særlige plejehjem efter § 112 er i overensstemmelse med Socialministeriets retningslinier. Amtsrådet fører efter BIL § 114 tilsyn med de nævnte institutioner.

I RTL §§ 38-39 (fra 1. juli 1998) fastslås amtsrådets ansvar og beslutningskompetence på området, samt at amtsrådet bl.a. har pligt til at føre tilsyn med både indholdet af tilbuddene og den måde, opgaverne udføres på.

3.4. Socialt udsatte og truede grupper

Amtskommunal rådgivning vedrørende udsatte og truede grupper

Lovgrundlag, formål, indhold

Ud over de generelle bestemmelser i Bistandslovens § 29, stk. 1, 2. pkt., er der ikke fra centralt hold fastsat generelle regler om amtskommunal rådgivning for ressourcesvage grupper.

Organisatorisk tilrettelæggelse

I den konkrete udforming af lokalområdets rådgivningsvirksomhed både i forhold til den enkelte borger og kommunerne er det gennemgående åben rådgivning eller ungdomscentret i amtsligt regi, som varetager opgaven.

Herudover er der særlige amtslige alkohol- og narkotikakonsulenter, som specielt på forebyggelsesområdet varetager rådgivningsopgaver.

Med hensyn til personer med tunge sociale problemer præget af hjemløshed vil det i vidt omfang være amtslige hjemløseinstitutioner, som står for rådgivningen.

Udviklingstendenser

Amtskommunens specialrådgivningsforpligtelse i forhold til særligt udsatte grupper er opretholdt i SEL § 69.

Finansiering

Udgifterne til den amtskommunale rådgivning, herunder vedrørende ressourcesvage grupper afholdes fuldt ud af amtet selv.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Der foreligger ikke oplysninger, der kan belyse omfanget af denne del af den amtskommunale rådgivningsvirksomhed.

Koordineringsmekanismer

Ved Socialministeriets vejledning af 14. december 1995 om bistandslovens bestemmelser om social indsats for stofmisbrugere blev det præciseret, at der i det lovmæssigt forudsatte samarbejde mellem amt og kommuner nærmere bør aftales, hvem der er ansvarlig for den samlede støttende indsats for stofmisbrugere, herunder rådgivning.

De amtskommunale tilbud (institutioner mv.) vil ofte fungere som koordinerende led mellem amter og kommuner i rådgivningen vedrørende ressourcesvage. I en del sammenhænge vil også deltagere fra det frivillige sociale arbejde kunne udøve vigtige koordinerende funktioner i vejledningen vedrørende særligt udsatte grupper. Det frivillige sociale arbejdes indsats er fremmet via serviceloven (ikrafttræden 1. juli 1998), hvorefter amtskommuner (og kommuner) bl.a. forpligtes til samarbejde og til at yde tilskud, jf. SEL § 115.

Midlertidigt botilbud efter bistandslovens § 105

Lovgrundlag, formål, indhold

Amtsrådet skal efter *BIL § 105* sørge for, at der er det nødvendige antal pladser på institutioner mv. beregnet til midlertidigt ophold for personer, der ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig, og som på grund af særlige sociale vanskeligheder har behov for botilbud eller aktiverende støtte og omsorg, der ikke kan ydes efter andre regler indenfor den sociale lovgivning eller efter anden lovgivning.

Institutioner efter bistandslovens § 105 har til formål gennem forebyggelse, støtte, aktivering og omsorgsforanstaltninger at arbejde for, at brugerne psykisk, fysisk og socialt får styrket deres ressourcer og forbedret deres livssituation, således at de bliver bedre i stand til at klare tilværelsen selv.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Ansvaret for, at tilbud om optagelse på en § 105-institution er til stede, påhviler amtsrådet. Tilbuddene kan tilvejebringes af Amtsrådet evt. i samarbejde med en eller flere amtskommuner eller som selvejende institutioner, med hvilke amtsrådet indgår overenskomst eller træffer anden aftale. Endvidere kan kommunerne etablere § 105-institutioner mv. efter aftale med amtsrådet.

Udviklingstendenser

Ved lov om social service § 94 videreføres bestemmelserne i BIL § 105 om botilbud og aktiverende støtte og omsorg overfor personer med særlige sociale vanskeligheder. Personer med ophold i boformer efter den nye bestemmelse, er omfattet af reglerne om aktivering, revalidering, skånejob mv. efter lov om aktiv socialpolitik.

Fra 1. juli 1998 overføres ansvaret for at sikre det nødvendige antal pladser i væresteder mv. fra kommunerne til amtskommunerne.

Finansiering

Staten refunderer 75 pct. af amtskommunens udgifter vedrørende § 105-institutioner. Der er fastsat

regler om brugerbetaling.

Med lovændringerne pr. 1. juli 1998 omlægges finansieringen, så staten refunderer 50 pct. af amtskommunernes udgifter. Der er desuden foretaget en mindre udvidelse i forhold til de gældende regler vedrørende fortsat finansiering efter botilbuddets regler af udslusning og opfølgende indsats overfor beboerne. Det bemærkes, at Kofoeds Skole og Møltrup Optagelseshjem, der har samme funktioner som § 105 institutioner, fortsat er i statsligt regi og fuldt ud finansieres over finansloven.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Ifølge den sociale ressourcetælling januar 1995 er der i alt 72 institutioner, fordelt på forsorgshjem, optagelseshjem, beskyttede pensionater, kontaktcentre, herberger og krisecentre, og i alt 2.235 pladser i hele landet.

Behovet for pladser er særligt stort i hovedstadsområdet. Men selvom ca. 40 pct. af pladserne i hele landet ligger i Københavns Kommune, er det i en vis grad borgere fra andre kommuner, der er brugere af dem. Ifølge Socialministeriets undersøgelse fra januar 1992 var det 14 pct. af pladserne i Københavns Kommune, der var belagt af borgere fra andre kommuner.

De samlede offentlige udgifter til forsorgshjem mv. er for 1997 budgetteret til godt 450 mill. kr.

Koordineringsmekanismer

Amtskommunen er ansvarlig for midlertidige botilbud efter bistandslovens § 105 og en udslusning fra institutionerne forudsætter samarbejde med kommunerne både om den forebyggende indsats og om udslusningen fra § 105-institutionerne og integrationen i lokalsamfundet.

De seneste ændringer på § 105-området betyder - sammenholdt med indførelsen af brugerbetaling pr. 1. januar 1995 samtidig med bruttoficering af pension og kontanthjælp - at kommunerne nu er inddraget i ansvar og forpligtelse overfor beboere på § 105-institutioner, og at der stilles krav om samarbejde med beboere og institutioner, f.eks. medvirken i handleplaner.

Der er ikke i loven fastsat nærmere med hensyn til samarbejdet med kommunerne, der kan foregå i forbindelse med tilvejebringelse af tilbud, og som skal ske ved optagelse og løbende skal ske hver 3. måned.

Særlig indsats for sindslidende

Lovgrundlag, formål, indhold

Ud over det behandlingsmæssige tilbud i det amtskommunale sundhedsvæsen, herunder i de distriktspsykiatriske enheder, har amterne sociale tilbud til mennesker med sindslidelser.

Det skønnes at ca. 85 % af sindslidende med behov for støtte og sociale tilbud bor i egen bolig. Der er derfor behov for væresteder, aktivitetstilbud, personlig pleje og omsorg og tilbud om støtte-kontaktpersonaftale, og behov for særlige botilbud og akuttilbud.

Efter bistandslovens § 112, stk. 2 skal amtsrådet sørge for, at der findes særlige plejehjem for yngre og for personer med lidelser, der enten forudsætter en bestemt indretning af plejehjemmet eller gør periodevis indlæggelse til rekreation eller behandling påkrævet.

Botilbud til målgruppen i form af pladser på § 112-døgninstitutioner tager sigte på den gruppe af

sindslidende, der både har behov for social og behandlingsmæssig støtte, dvs. de mere vanskeligt stillede grupper af sindslidende. Gennem omsorg og pleje etableres der en stabil og tryg tilværelse, hvor de sindslidende både har mulighed for at leve en privat tilværelse i egne værelser og for at få hjælp og støtte døgnet rundt.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Amtsrådet er forpligtet til at sørge for døgntilbud efter BIL § 112, stk. 2.

Institutionerne kan oprettes af en amtskommune, en kommune eller som selvejende institution, med hvilken amtsrådet indgår overenskomst, jf § 112, stk. 3.

Udviklingstendenser

I forbindelse med udbygningen af distriktspsykiatrien har flere amter etableret en opdeling i sociale distrikter. Hensigten med distriktsinddelingen var bl.a. at løse mindre kommuners kapacitetsproblemer i forhold til udbygningen af sociale tilbud til sindslidende.

Den seneste opgørelse over antallet af eksisterende og planlagte botilbud, aktivitets- og værestedstilbud er foretaget ved udgangen af 1996, og viser en fortsat stigning i både det faktiske antal tilbud, og at amter og kommuner planlægger en yderligere vækst i perioden 1997 til 2000.

Amtskommunernes hidtidige pligt til at stille botilbud mv. til rådighed for sindslidende med særlige vanskeligheder opretholdes i lov om social service, jf. SEL §§ 92-93.

Finansiering

Af udgifterne til ophold i § 112, stk. 2 (amtskommunale institutioner), betaler kommunen en takst, der fastsættes for et regnskabsår ad gangen på grundlag af institutionernes budgetter. Taksten skal for personer, der er fyldt 67 år, svare til 100 pct. og for personer under 67 år svare til 50 pct. af udgifterne ved opholdet. Amtet betaler tilsvarende 50 pct. af kommunernes udgifter til botilbud, væresteder og støtte- og kontaktpersoner jf. §§ 68, 68b og 68c.

Finansieringsreglerne videreføres stort set uændret i lov om social service.

Kvantitative/statistiske oplysninger

På baggrund af indberetninger til Det sociale Informations- og Analysesystem er det skønnet, at ca. 30.000 af de sociale klienter i alderen 18-66 år er mennesker med sindslidelser.

Koordineringsmekanismer

Regeringen har anbefalet amtsråd og kommunalbestyrelser, at der i hvert amt etableres et dialogforum for samarbejde og dialog om indsatsen for sindslidende bestående af repræsentanter fra amtets socialudvalg og sundhedsudvalg, for kommunerne i amtet samt for brugere og pårørende. Opgaven skal være gennem sådanne dialogfora og samarbejde at opsamle problemer og løsningsforslag vedrørende indsatsen for sindslidende i de enkelte kommuner og i amtet som helhed. Som led i Socialministeriets Informations- og Analysesystem er amterne blevet bedt om at give en tilbagemelding om arbejdet i disse fora.

På centralt hold under Socialministeriet er nedsat en følgegruppe om socialpsykiatri og socialt udstødte.

Også på andre områder har man forsøgt at styrke koordineringen, bl.a. ved kommunal ansættelse af psykiatrikoordinatorer.

Behandlingstilbud til stofmisbrugere

Lovgrundlag, formål, indhold

Dag- og døgntilbud til stofmisbrugere ydes af amtskommunerne efter bistandslovens § 68a, stk. 2, jf. §§ 66 og 96, bl.a. i amtsungdomscentrenes regi.

Efter ændringen af bistandslovens § 68a er ansvaret for at der tilbydes stofmisbrugsbehandling i form af dag- og døgntilbud fra 1. januar 1996 som udgangspunkt placeret hos amtet. Der er herved sket en samling og præcisering af det behandlingsmæssige ansvar over for stofmisbrugere. Dog har amtsrådet efter § 68a, stk. 4, adgang til at delegere visitationskompetencen til en kommunalbestyrelse i de tilfælde, hvor der er enighed om, at behandlingsindsatsen bedst varetages af kommunen.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Det er amtet, der som hovedregel er ansvarlig for behandling af stofmisbrugere, herunder i form af dag- og døgntilbud efter bistandslovens §§ 66 og 96.

Amtet og kommunen samarbejder dog om såvel tilrettelæggelse af den overordnede indsats som indsatsen for den enkelte stofmisbruger, jf. BIL § 68, stk. 3.

De private tilbud uden driftsoverenskomst er fra 1. januar 1996 en del af det samlede udbud af behandlingspladser, idet de er kommet under den samme finansiering som de offentlige tilbud. Herudover findes der forskellige private grupperinger med bl.a. tidligere misbrugere, der støtter op. Bl.a. NA-grupper og aktiviteter i forbindelse med væresteder for misbrugere, der i vis udstrækning modtager støtte af Socialministeriets puljemidler.

Rådgivningsvirksomheden i lokalområdet både i forhold til brugerne og kommunerne er gennemgående udformet i amtsligt regi som åben rådgivning eller via amtsungdomscentret. I et vist omfang er rådgivningsvirksomheden også knyttet til amtslige hjemløseinstitutioner. Herudover er der særlige amtslige alkohol- og narkotikakonsulenter, som varetager rådgivningsopgaverne specielt på forebyggelsesområdet.

Udviklingstendenser

Lovændringen pr. 1. januar 1996, hvor ansvaret blev samlet i amtskommunerne, var en følge af regeringens narkotikapolitiske redegørelse fra marts 1994, som ud over de gennemførte lovændringer indeholdt andre initiativer til bred styrkelse af indsatsen på stofmisbrugsområdet. Der blev bl.a. afsat ca. 340 mio. kr. til forbedring af den sociale indsats for stofmisbrugere, som for hovedpartens vedkommende er fordelt til amter og kommuner over bloktilskuddene.

Der er ikke ved lov om social service, jf. SEL §§ 85 og 93, tilsigtet udvidelser eller ændringer i forhold til gældende lov.

Finansiering

Udgifterne til behandling af stofmisbrugere deles ligeligt mellem amt og kommune. Til nogle tilbud er der mulighed for at kræve brugerbetaling. Udgifterne til enkeltpladser på private behandlingstilbud uden driftsoverenskomst finansieres på samme måde, dvs. med delt finansiering mellem kommune og amt samt med evt. brugerbetaling.

Udgifterne til rådgivning og vejledning afholdes fuldt ud af vedkommende myndighed.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Forskellige undersøgelser indikerer er det samlede antal stofmisbrugere med behandlingsbehov og/eller behov for sociale tilbud ligger i størrelsesordenen 10.- 12.000 personer.

På de 25 sociale institutioner for stofmisbrugere er der beskæftiget et personale svarende til ca. 530 fuldtidsbeskæftigede. Kapaciteten af dag- og døgnpladser var pr. januar 1996 1.645 pladser. Udgifterne til narkobehandling mv. på kommunalt og amtskommunalt niveau budgetteredes i 1996 til ca. 230 mill.kr.

Koordineringsmekanismer

Selvom det nu er amtet, der (som hovedregel) er ansvarlig for behandlingstilbuddene til stofmisbrugere, påhviler det (§ 68 a, stk. 3) såvel amtsrådet som kommunalbestyrelsen at samarbejde om indsatsen. Mens ansvaret for den egentlige behandling er amtsligt, er den efterfølgende støttende indsats i princippet kommunal, som f.eks. støtte i bosituationen, dagtilbud i form af værested samt revalidering. Det er imidlertid op til den nærmere aftale mellem amt og kommune at planlægge og fastlægge, hvilken myndighed, der tager sig af de forskellige faser i efterbehandlingen.

Under Socialministeriet er nedsat et Narkotikaråd, der skal følge udviklingen inden for forebyggelse, behandling og kontrol, og som skal bidrage til kvalificering og forbedret koordination af den samlede indsats på stofmisbrugsområdet.

Med henblik på at vurdere om de satspuljemidler, der fra Narkopuljen i 1996 og 1997 er fordelt til amter og kommuner er anvendt et en udbygning af indsatsen for stofmisbrugere som forudsat, blev der i slutningen af 1995 nedsat en følgegruppe (Narkofølgegruppen) med deltagelse af repræsentanter udpeget af satspuljepartierne, de (amts)kommunale parter og Socialministeriet

Narkofølgegruppen har til opgave at følge anvendelse af midlerne i amter og kommuner for i løbet af 1998 at vurdere, i hvilken udstrækning midlerne er anvendt som forudsat og herefter at komme med indstilling til satspuljepartierne om fordelingen fremover.

Forsøg mv.

Ud over Københavns og Frederiksberg kommuner er der truffet aftaler efter § 68, stk. 4, om kommunal opgavevaretagelse af stofmisbrugsbehandlingen i fem tilfælde: Aalborg, Randers, Århus, Fredericia og Odense.

Efter § 138e, stk. 2, kan socialministeren i tilfælde af uenighed om opgavedelingen mellem amt og kommune tillade, at ansvaret for stofmisbrugsbehandling overlades til en kommune, således at kommunen stilles som var der truffet aftale efter § 68, stk. 4. Denne dispensationsmulighed har hidtil ikke været udnyttet.

Bestemmelsen § 138e er videreført i RTL § 42, stk. 4, og SEL § 138, stk 3.

Tilbageholdelse af stofmisbrugere i behandling

Lovgrundlag, formål, indhold

Ved Lov nr. 191 af 12. marts 1997 er ordningen fra 1992 om adgangen til at fastholde stofmisbrugere i behandling blevet forlænget frem til 1999/2000.

Loven er baseret på 3-dobbelt frivillighed: For det første er det den enkelte amtskommune, der tager stilling til, om man vil anvende loven. For det andet kræves der konkret beslutning om at tilbyde en stofmisbruger at indgå kontrakt om behandling for stofmisbrug med mulighed for tilbageholdelse. Og for det tredje kræves der tilslutning fra den stofmisbrugers side, som har fået tilbud om kontrakt af den omhandlede type.

Udviklingstendenser

Trods det at ordningen ikke har været bragt i anvendelse siden dens ikrafttræden den 1. juli 1992, er den ovennævnte lov videreført med visse administrative ajourføringer frem til folketingsåret 1999-2000, hvor den pånyt tages op til revision på baggrund af eventuelle erfaringer i den mellemliggende periode.

4. Kommunale sociale opgaver

4.1. Generelle opgaver, rådgivning og vejledning

Almen kommunal rådgivning og vejledning

Regelgrundlag, formål og indhold

Efter bistandslovens § 28 skal kommunalbestyrelsen tilbyde enlige og familier vederlagsfri løbende vejledning og rådgivning og er ved opsøgende virksomhed forpligtet til at rette et sådant tilbud til enhver, som må antages at trænge hertil.

Kommunen er således forpligtet til at se på samtlige muligheder efter den sociale lovgivning og skal vurdere, om der er behov for revalidering, økonomisk hjælp til den pågældendes og eventuel families forsørgelse, medicin, bedre boligforhold m.m. Der er altså tale om en rådgivning, der skal dække hele behovet.

Rådgivningen og vejledningen efter § 28 betragtes som en egentlig ydelse efter bistandsloven, og hvis der gives afslag på rådgivningen, kan afslaget indbringes for klageinstanserne.

Også i lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel har vi regler om kommunens forpligtelse til at følge op på borgerens situation. Efter § 24 i dagpengeloven skal kommunen som led i opfølgningen senest efter 8 uger og derefter mindst hver 8. uge tage den sygemeldtes forhold op til vurdering.

Udviklingstendenser

Ved lov om social service (SEL) § 68 videreføres kommunernes pligt til at organisere en særlig rådgivningsindsats over for borgerne. Dvs. at det fortsat som udgangspunkt påhviler kommunerne at varetage den rådgivning, der retter sig direkte til borgerne.

4.2. Børn og unge

Børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag

Regelgrundlag, formål og indhold

Børnetilskudsydelserne er fastsat i børnetilskudsloven. Børnetilskud udbetales indtil barnets 18. år. Børnetilskudsydelserne er et økonomisk tilskud til forsørgelsen af et barn. Børnetilskud er for modtageren skattefri og uafhængig af indkomst. Der findes følgende former for børnetilskud med følgende beløbsstørrelser (pr. 1. januar 1997):

Ordinært børnetilskud udbetales til enlige forsørgere samt til de familier, hvor begge forældre er pensionister.

Det ordinære børnetilskud udgør pr. barn 4.536 kr. årligt.

Ekstra børnetilskud udbetales til enlige forsørgere, der også modtager det ordinære børnetilskud. Der ydes kun ét ekstra børnetilskud.
Det ekstra børnetilskud udgør uanset antallet af børn 3.464 kr. årligt.

Særligt børnetilskud udbetales til børn, der har mistet en eller begge forældre, og i visse tilfælde til pensionister.
Det særlige børnetilskud udgør pr. barn 8.700 kr. årligt.

Hvis barnet har mistet begge forældre, udgør
det særlige børnetilskud pr. barn 17.400 kr. årligt.

Flerbørnstilskud udbetales ved flerbørnsfødsler (herunder adopterede, samtidigt fødte søskende) indtil børnene fylder 7 år.
Flerbørnstilskuddet udgør pr. barn 5.604 kr. årligt.

Adoptionstilskud kan udbetales ved adoption af et udenlandsk barn.
Adoptionstilskuddet udgør: 32.312 kr som et engangsbeløb.

Forskudsvis udbetaling af børnebidrag fra det offentlige kan ydes indtil barnets 18. år, hvis et børnebidrag, der er fastsat efter lov om børns retsstilling, ikke af den bidragsskyldige er betalt på forfaldsdagen til den bidragsberettigede. Børnebidrag udbetales forskudsvis med det beløb, der er fastsat efter lov om børns retsstilling, dog højst med normalbidraget, der svarer til det særlige børnetilskud. Det offentlige skal inddrive det forskudsvis udbetalte børnebidrag hos den bidragsskyldige.
Normalbidraget udgør pr. barn 8.700 kr. årligt.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Kommunerne træffer afgørelser om retten til børnetilskud og om forskudsvis udbetaling af børnebidrag og udbetaler ydelserne til de berettigede. Kommunens afgørelser kan indbringes for det sociale ankenævn, hvis afgørelse kan prøves af Ankestyrelsen, såfremt afgørelsen er af pricipiel eller generel betydning.

Finansiering

Udgifter til ydelser efter børnetilskudsloven afholdes af staten. Kommunerne modtager 100 pct. statsrefusion, på FL 1997 budgetteret til 1,9 mia. kr.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Antal modtagere	1993	1995	1997	Udgifter 1997
Ordinært børnetilskud	163.300	167.000	171.100	775,6
Ekstra børnetilskud	109.300	109.300	113.000	375,8
Særligt børnetilskud	63.900	63.700	62.500	540,1
Flerbørnstilskud	9.950	11.950	13.000	73,2
Adoptionstilskud	447	450*	420*	13,5
Forskud børnebidrag	169.000	167.300	165.600	109,2

* skøn

Daginstitutioner for børn og formidlet dagpleje

Regelgrundlag, formål og indhold

Offentlige dagtilbud efter bistandsloven er alle omfattet af formålsbestemmelsen i bistandslovens § 69, stk. 2. Herudover er der regler om tilskud til privat dagpasning i § 63a (udløber i 1997) og om tilskud til forældre med orlovsydelse til børnepasning i § 69b.

Efter denne bestemmelse er ophold i daginstitution og kommunal dagpleje sammen med pasningsordninger efter bistandslovens § 70 (puljeordninger) et led i kommunens samlede generelle og forebyggende tilbud til børn, og ordningerne skal i samarbejde med forældrene og børnene skabe rammer, der fremmer børns udvikling, trivsel og selvstændighed.

Formålsbestemmelsen angiver således, at dagtilbud tjener flere formål: de udgør et pasningstilbud, et socialt og et pædagogisk tilbud til børn. Formålene er ligestillede. Børn, der ikke har et egentligt pasningsbehov, kan således ikke udelukkes fra optagelse i dagtilbud.

Kommunalbestyrelsen har det overordnede ansvar for kommunens dagtilbud oprettet efter bistandsloven og skal fastsætte mål og rammer for dagtilbuddenes virksomhed. Dette gælder både kommunale og selvejende daginstitutioner og den kommunale dagpleje samt puljeordninger.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at der er det nødvendige antal pladser i dagtilbud til børn.

Dette indebærer en forpligtelse for hver enkelt kommune til at have et vist nødvendigt udbud af dagtilbud. Der ligger heri, at kommunen selv skønner over, hvor mange pladser, der skal etableres. I dette skøn indgår en række faktorer, herunder det faktiske udbud, den aktuelle og forventede fremtidige efterspørgsel efter dagtilbud samt økonomiske forhold.

Kommunens forpligtelse efter § 69 retter sig mod alle børn med ophold i kommunen. Forpligtelsen bortfalder, når barnet flytter fra kommunen. Ved flytning kan barnet fortsætte i dagtilbuddet, hvis der foreligger en aftale mellem de to kommuner, og forældrene ønsker det.

Typer af dagtilbud:

Vuggestuer er tilbud til de ½-2 årige børn.

Børnehaver er tilbud til de 3-5 årige børn.

Fritidshjem retter sig mod børn i skolealderen.

Aldersintegrerede institutioner har i de fleste tilfælde børn fra ½ til omkring 6 år. Nogle aldersintegrerede institutioner har optaget børn til 9-10 års alderen. Fordele ved denne institutionsform er især, at søskende kan være sammen, og børnene kan blive i det samme dagtilbud i flere år.

Puljeordninger oprettes af private, typisk forældregrupper, der indgår en

aftale med kommunen om et økonomisk tilskud pr. barn til ordningen.

Dagpleje:

Udover daginstitutionerne findes der kommunal dagpleje, hvor børn passes i dagplejerens private hjem eller andre lokaler i børnenes hjemlige miljø. Dagplejerne udvælges, ansættes og aflønnes af kommunen, ligesom det er kommunen, der fastlægger, hvilke børn der skal passes i det enkelte hjem.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Daginstitutioner for børn kan oprettes og drives af en eller flere kommuner eller som private institutioner, med hvilke kommunalbestyrelsen indgår overenskomst. Private institutioner skal være selvejende, hvis der er plads til mindst 6 børn, medmindre der oprettes en puljeordning.

Selvejende institutioner er selvstændige juridiske enheder med selvstændig forvaltningsmyndighed. Driften baseres på en driftsoverenskomst mellem kommunalbestyrelsen og bestyrelsen for den selvejende institution om, at institutionen står til rådighed for det offentlige, og at kommunen betaler institutionens driftsudgifter.

Bestemmelse om optagelse i et dagtilbud træffes af kommunalbestyrelsen. Bestemmelsen omfatter både optagelse i dagtilbud efter § 69 og puljeordninger efter § 70. For så vidt angår puljeordninger

kan optagelseskompetencen delegeres til puljeordningen selv.

Kommunalbestyrelsen kan desuden efter BIL § 9, stk. 2, overlade sine beføjelser til selvejende daginstitutioner, som har driftsoverenskomst med kommunen.

Kommunalbestyrelsens afgørelse om optagelse i dagtilbud kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Udviklingstendenser

Bestemmelserne vedrørende dagtilbud til børn er videreført i lov om social service (SEL), der træder i kraft 1. juli 1998, jf. SEL Kapitel 4. Kommunalbestyrelsens pligt til at føre tilsyn med dag- og klubtilbud er indarbejdet i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (RTL) § 16.

Finansiering

En kommunes udgifter til dagtilbud til børn og unge efter § 69 afholdes endeligt af kommunen, jf. § 133, stk. 1, og endvidere afholder kommunen endeligt den offentlige andel af udgifterne til private pasningsordninger efter § 70 (puljeordning).

Brugerbetaling: Forældrene betaler maksimalt 30 pct. af udgifterne ved ophold i dagtilbud excl. ejendomsudgifter herunder udgifter til husleje og vedligeholdelse. Betalingen kan fastsættes således, at den enten svarer til 30 pct. af udgifterne i det enkelte dagtilbud eller af de gennemsnitlige udgifter i dagtilbud af samme type i kommunen. Betalingen kan fastsættes, så den varierer med barnets alder under hensyn til udgifterne vedrørende pågældende aldersgruppe. Kommunen kan yde tilskud til nedsættelse af betalingen. Der er desuden regler om nedsættelse eller bortfald af betalingen af økonomiske eller socialpædagogiske grunde samt søskenderabat.

Kommunalbestyrelsens afgørelser om forældrebetaling kan i visse tilfælde indbringes for det sociale ankenævn og Ankestyrelsen.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Antallet af pladser i daginstitutioner og formidlet dagpleje har været stigende igennem de seneste år, bl.a. til opfyldelse af målsætninger om pasningsgaranti.

Antal indskrevne børn	1994	1995	1996
Vuggestuer	22.751	21.460	21.142
Børnehaver	101.966	105.234	109.866
Fritidshjem	28.380	32.096	31.150
Aldersintegrerede institutioner	85.942	89.032	97.377
Formidlet dagpleje	76.046	68.436	74.844

Indskrevne i alt	315.085	316.258	334.419

Pr. januar året, incl. indskrevne i puljeordninger efter BIL §§ 70 og 70a.

Antallet af ansatte ved dagtilbud for børn i januar 1996 var godt 76.300 omregnet til fuldtidsbeskæftigede. De offentlige udgifter (nettodriftsudgifter efter forældrebetaling) er for 1997 budgetteret til knap 16 mia. kr.

Puljeordninger som dagtilbud for børn

Regelgrundlag, formål og indhold

Kommunalbestyrelsen kan efter reglerne i bistandslovens § 70 yde private pasningsordninger for børn et tilskud pr. barn. Kommunen kan således give tilskud til en gruppe forældre eller andre, f.eks. en virksomhed, der ønsker at drive en privat pasningsordning (puljeordning).

Formålet med puljeordninger er dels at give mulighed for størst mulig fleksibilitet for kommunerne med hensyn til at dække efterspørgslen efter dagtilbud, dels at give forældre og andre bedre betingelser for på egne præmisser at medvirke til at løse børns behov for dagtilbud. Initiativtagerne forudsættes selv at finde egnede lokaler, fastsætte børnetal, personalenormering, åbningstid mv. Den daglige drift, herunder regnskabsføring, tilrettelægges således af puljeordningen.

Kommunalbestyrelsen afgør, om den vil yde støtte til en puljeordning og i givet fald med hvilket beløb. En kommunalbestyrelse er ikke uden videre forpligtet til at indgå aftale om en puljeordning, blot fordi den tidligere har indgået en tilsvarende aftale med en anden puljeordning. Kommunalbestyrelsen er således berettiget til i sin beslutning at tage hensyn til, hvorledes den generelt ønsker at udmønte sin forpligtelse.

Der er ikke i bistandsloven fastsat nogen øvre eller nedre grænse for størrelsen af det tilskud, som kommunen kan yde pr. barn. Tilskuddets størrelse aftales mellem kommunalbestyrelsen og puljeordningen.

Puljeordningerne skal være åbne også for børn, som kræver en særlig indsats. Modtages børn med særlige behov, må der tages hensyn hertil ved fastsættelse af tilskuddets størrelse, eller det må indgå i aftalen, at spørgsmålet om ændring af tilskuddet kan tages op i forbindelse med optagelse af børn med særlige behov.

Organisatorisk tilrettelæggelse

En puljeordning skal baseres på en aftale mellem kommunalbestyrelsen og den forældregruppe, virksomhed eller andre, som ønsker at drive puljeordningen.

Aftalen, der regulerer forholdet mellem kommunen og puljeordningen og danner grundlag for kommunens udførelse af tilsynsforpligtelsen, skal indeholde følgende elementer:

- Udpegning af en juridisk ansvarlig for modtagelsen af tilskuddet.
- Antal børn og alderssammensætningen.
- Personalemæssige forhold.
- Størrelsen af tilskuddet.
- Optagelse, herunder optagelse af børn med særlige behov.

- Forældrebetaling.
- Lokaleforhold.
- Opsigelse af aftalen.
- Ordningens ophør.
- Sikring af røgfri miljøer.

Puljeordningerne er som udgangspunkt omfattet af den centrale pladsanvisning i kommunerne. Kommunalbestyrelsen kan dog bestemme, at dette ikke skal være tilfældet. I så fald skal puljeordningen selv stå for optagelsen til ordningen.

Udviklingstendenser

Bestemmelserne om puljeordninger er videreført i SEL § 11.

Finansiering

Forældrene betaler for opholdet med et beløb, der svarer til 30 pct. af udgifterne ved ophold i den enkelte puljeordning, bortset fra ejendomsudgifter, herunder husleje og vedligeholdelse. Der er desuden fastsat regler om nedsættelse eller bortfald af betalingen af økonomiske eller socialpædagogiske grunde svarende til reglerne for dagtilbud, jf. BIL § 69.

Kommunen afholder endeligt den offentlige andel af udgifterne til puljeordningerne.

Til private pasningsordninger oprettet i tilknytning til virksomheder beliggende i andre kommuner, betaler kommunen dog et fast tilskud pr. barn optaget i ordningen, svarende til halvdelen af de gennemsnitlige driftsudgifter (BIL § 70a).

Kvantitative/statistiske oplysninger

Antal puljeordninger, januar i 1994-1996, efter bistandslovens §§ 70 og 70a

	1994	1995	1996
Vuggestue	6	8	8
Børnehave	66	63	76
Fritidshjem	10	23	15
Aldersintegreret	105	90	87
Klubber	23	30	31
Åbne pædagogiske tilbud	2	2	1

I alt	212	216	218
Heraf §70	199	203	204
Heraf §70a	13	13	14

Klubtilbud og andre socialpædagogiske tilbud for børn og unge

Regelgrundlag, formål og indhold

Fra den 1. juli 1995 blev der i bistandsloven indført selvstændige bestemmelser om klubtilbud og andre socialpædagogiske fritidstilbud til større børn og unge, bistandslovens § 73 a (før 1. juli 1995 efter § 69).

Med de nye bestemmelser skabtes der i bistandsloven en sondring mellem dagtilbud med kontrolleret fremmøde til de mindre børn (§ 69), og klubtilbud mv. uden kontrol af fremmøde til større børn og unge (§ 73 a).

Klubtilbuddene efter bistandsloven retter sig mod større børn og unge, der er vokset fra pasningsordningerne, men som har behov for et tilbud om aktiviteter, positive oplevelser og samvær med andre børn og unge i trygge omgivelser og med mulighed for voksenkontakt og særlig støtte.

Det er vigtigt, at børn og unge opnår kendskab til øvrige aktivitets-, kultur- og fritidsmuligheder, så de bliver i stand til at tilrettelægge eget fritidsliv på en konstruktiv og indholdsrig måde, når deres tid i klubben er forbi.

Klubtilbuddene skal fremme den enkeltes oplevelse af at have en værdi, et positivt selvbillede, og at være i stand til at deltage i et socialt fællesskab. Klubmedlemmerne skal desuden sikres indflydelse på klubbens aktiviteter og indhold.

Evnen til at kunne indgå i forpligtende relationer til andre mennesker er af afgørende betydning for deltagelse i såvel arbejds- og uddannelsesmæssige sammenhænge som i private forhold. Evnen til at kunne påtage sig et personligt ansvar for egne beslutninger og handlinger indgår som et væsentligt led heri. Klubben har således en vigtig rolle med hensyn til at fremme de unges ansvarlighed og sociale og kulturelle forståelse som forudsætning for deltagelse i demokratiske beslutningsprocesser.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Det påhviler kommunalbestyrelsen at sørge for, at der er de nødvendige klubtilbud og andre socialpædagogiske fritidstilbud til større børn og unge.

Tilrettelæggelsen af udbuddet af klubber og andre socialpædagogiske fritidstilbud skal ses i sammenhæng med de øvrige tilbud, der findes i kommunen til børn og unge, og klubtilbud mv. indgår således som led i en lokal overordnet børne- og ungdomspolitik.

Klubber og andre socialpædagogiske fritidstilbud kan oprettes og drives af en eller flere kommuner eller som private institutioner, med hvilke kommunalbestyrelsen indgår overenskomst. Private institutioner skal være selvejende, hvis der er plads til mindst 6 børn eller unge.

Bestemmelse om optagelse i og udmeldelse af klubber og andre socialpædagogiske fritidstilbud

træffes af kommunalbestyrelsen, hvis afgørelse ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed.

Udviklingstendenser

Bestemmelserne i lov om social service (SEL) kapitel 5, om klubtilbud og andre socialpædagogiske fritidstilbud til større børn og unge, viderefører de særskilte regler i bistandsloven, der trådte i kraft den 1. juli 1995.

Finansiering

En kommunes udgifter efter bistandsloven til klubtilbud og andre socialpædagogiske fritidstilbud til større børn og unge afholdes endeligt af kommunen, jf. § 133, stk. 1.

For særlige daginstitutioner/klubtilbud til børn og unge med fysiske og/eller psykiske handicap efter § 95 a er der delt finansiering, således at kommunen og amtskommunen hver afholder 50 pct. af udgifterne, jf. § 135, stk. 3.

Brugerbetaling: Kommunalbestyrelsen fastsætter betaling for deltagelse i klubber og andre socialpædagogiske fritidstilbud. Betalingen kan højst udgøre 20 pct. af udgifterne ved driften af det enkelte tilbud eller af de gennemsnitlige udgifter ved driften af samme type af tilbud i kommunen. Der kan opkræves særskilt betaling for materialeforbrug og forplejning. Der kan ske nedsættelse eller bortfald af betaling under hensyn til forældrenes økonomiske forhold og barnets eller den unges særlige behov for deltagelse i tilbuddet.

Kommunalbestyrelsens afgørelser om forældrebetaling kan i visse tilfælde af forældrene indbringes for det sociale ankenævn og Ankestyrelsen.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Antallet af børn og unge indskrevet i klubber og andre socialpædagogiske fritidstilbud efter bistandslovens bestemmelser har været stigende de senere år. De samlede udgifter er for 1997 budgetteret til 1,0 mia. kr.

Antal indskrevne i:	1994	1995	1996
Klubber for børn og unge	60.023	62.074	62.760

Pr. januar året. For 1994 er tallet incl. indskrevne i andre socialpædagogiske fritidstilbud og for 1995 og 1996 incl. indskrevne i åbne socialpædagogiske tilbud.

På landsplan er der godt 1.500 klubber for børn og unge, heraf dog kun ca. 700 klubber oprettet efter bistandslovens bestemmelser. Klubtilbud efter bistandsloven er særligt udbredt i hovedstadsområdet, mens kommunerne i det øvrige land lige så ofte eller oftere anvender anden lovhjemmel.

Koordineringsmekanismer

Kommunerne kan oprette klubber for børn og unge efter flere forskellige lovgivninger. Ud over

reglerne i bistandslovens § 73a anvendes bl.a. folkeoplysningslovens § 4, stk. 3, folkeskolelovens § 3, stk. 4, samt reglerne i Ungdomsskoleloven.

Frit valg af dagpasningsordning

Regelgrundlag, formål, indhold

Som led i udmøntningen af satsreguleringspuljen for 1996 er der afsat et beløb på 30 mill. kr. i hvert af årene 1996 og 1997 til en forsøgsordning i et mindre antal kommuner. Forsøgsordningen indebærer, at forældre, der har et af kommunen accepteret behov for pasning af deres børn, får mulighed for at vælge, om de ønsker at gøre brug af en plads i et offentligt dagtilbud eller i stedet få et tilskud fra kommunen til brug for en privat pasningsordning.

Formålet med forsøget er at få afprøvet en ordning, hvorefter forældrene får valgmulighed mellem at benytte et kommunalt dagtilbud eller at få tilskud til delvist at dække udgifter til en privat pasningsordning, som de selv sørger for uden for det offentlige dagtilbudssystem. Der er med andre ord tale om at lade det være op til forældrene at vælge mellem en offentlig og en privat pasningsform.

Ordningen retter sig mod forældre med børn i alderen ½ - 5 år (dvs. indtil barnet fylder 6 år).

Kommuner med lange ventelister kan ikke deltage i forsøget. Begrundelsen herfor er, at forældre ikke skal føle sig presset til at tage imod et tilskud som eneste reelle løsning på et pasningsproblem.

Det økonomiske tilskud skal af forældrene anvendes til dækning af udgifter til en privat pasningsordning, f.eks. en privat daginstitution eller en privat børnepasser (ung pige M/K) i hjemmet. Tilskuddet kan ikke ydes som et tilskud til forældrenes egen økonomi. Forældrene skal over for kommunen kunne dokumentere, hvilke udgifter de har til den private pasningsordning. Tilskuddet kan således ikke udbetales til forældrenes egen pasning af barnet/børnene.

Tilskuddet kan maksimalt udgøre et beløb svarende til 85 % af den billigste nettoudgift (driftsudgift efter fradrag af forældrebetaling) pr. plads i et kommunalt dagtilbud til samme aldersgruppe i kommunen.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Alle private pasningsordninger eller pasningsaftaler, som forældrene etablerer eller benytter sig af til børnepasning i forbindelse med ordningen, skal godkendes af kommunen. Forsøgskommunerne skal føre løbende tilsyn med de private ordninger.

Udviklingstendenser

Ved SEL § 141 er ordningen om frit valg af dagpasningsordning lovfæstet med virkning fra 1. januar 1998 (BIL § 63b jf. SEL § 142, stk. 3).

Enhver kommune kan herefter beslutte at give forældre med børn i alderen fra 24 uger til og med 5 år - dog længst til barnet begynder i børnehaveklasse - mulighed for at vælge et økonomisk tilskud til brug for en privat pasningsordning i stedet for at benytte en plads i dagtilbud. Tilskuddet kan højst udgøre 70 pct. af forældrenes dokumenterede udgifter og maksimalt 85 pct. af den billigste nettoudgift.

Kvantitative/statistiske oplysninger

I 1996 var 57 kommuner godkendt som forsøgskommuner og i 1997 95 kommuner.

Tilskud til privat dagpasning af børn

Lovgrundlag, formål, indhold

Efter bistandslovens § 63a (udløber 31. december 1997) kan kommunalbestyrelsen beslutte at give forældre med børn i alderen fra 24 uger op til og med 2 år et ensartet tilskud pr. barn til delvis dækning af udgifter til privat børnepasning. Det er en betingelse, at barnet har et pasningsbehov, der kan opfyldes ved, at barnet passes mod betaling. Barnet må ikke være optaget i et offentligt dagtilbud. Tilskud kan maksimalt ydes i 12 måneder. Tilskuddet må højst udgøre 50 pct. af den samlede udgift til børnepasningen og kan ikke overstige 20.000 kr. årligt.

Efter bistandslovens § 69b kan kommunalbestyrelsen beslutte at give supplerende tilskud op til 35.000 kr. årligt til forældre, der modtager orlovsydelse til børnepasning, jf. lov om orlov. Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at tilskuddet varierer med barnets alder og/eller at der kun gives tilskud til forældre med børn i en bestemt aldersklasse.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Tilskud efter § 63 a ydes efter ansøgning og udbetales månedligt forud. Tilskuddet bortfalder, når barnet tilbydes plads i et offentligt dagtilbud. Tilskud efter § 69 b udbetales af kommunen mod dokumentation for modtagelse af orlovsydelse.

Udviklingstendenser

BIL § 69b om tilskud til orlovsydelsen videreføres i SEL § 27.

Finansiering

Udgifterne afholdes af kommunen.

Kvantitative/statistiske oplysninger

I januar 1996 var der 224 børn, hvis forældre modtog tilskud til privat pasning efter bistandsloven § 63a og 11.379 forældre, der modtog supplerende tilskud efter § 69b.

Godkendelse af privat familiepleje for børn og unge

Lovgrundlag, formål, indhold

Ønskes et barn under 14 år i privat familiepleje ud over 3 måneder skal tilladelse dertil gives af kommunalbestyrelsen. Plejetilladelse kan kun udstedes, når opholdet må antages at være til gavn for barnet (Bistandslovens § 65). Forældremyndighedsindehaveren skal forvisse sig om, at familieplejen har førnøden plejetilladelse fra kommunen.

Hjem der modtager flere end 4 børn under 18 år i pleje, og som drives af private uden offentlige midler, må kun drives med kommunalbestyrelsens tilladelse (§ 65a).

Udviklingstendenser

Bestemmelserne i BIL §§ 65 og 65a videreføres i SEL § 64. Der sker desuden den ændring, at undergrænsen på 4 børn udgår, samtidigt med at døgnplejehjem, dvs. hjem af mere institutionslignende karakter, fremover skal godkendes af amtskommunen, som herefter har tilsynspligten.

Hjælpeforanstaltninger for truede familier, børn og unge

Regelgrundlag, formål og indhold

Kommunalbestyrelsen fører tilsyn med de forhold, hvorunder børn og unge under 18 år i kommunen lever (BIL § 32, stk. 1).

I forbindelse hermed må ses en bestemmelse om, at den, der får kendskab til, at et barn under 18 år fra forældres eller andre opdrageres side udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, har *pligt til at underrette kommunalbestyrelsen* (BIL § 20). Derudover kan forskellige persongrupper have en tilsvarende pligt, når de under udøvelsen af offentlig tjeneste eller hverv eller deres erhverv får kendskab til forhold, som bevirker, at der kan være anledning til hjælpeforanstaltninger efter bistandsloven (BIL § 19). I tilknytning hertil har Socialministeriet udsendt en *vejledning om forholdet mellem oplysnings-/underretningpligt og tavshedspligt*.

Kommunalbestyrelsen skal yde forældremyndighedsindehaveren eller andre, der faktisk sørger for et barn eller en ung, rådgivning og støtte, når barnet eller den unge har vanskeligheder i forhold til sine omgivelser eller i øvrigt lever under utilfredsstillende forhold (BIL § 32, stk. 2). Må det antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, skal kommunalbestyrelsen sørge for, at barnets eller den unges forhold undersøges (BIL § 32c).

Kommunen kan efter bistandslovens § 33, stk. 1, træffe beslutning om foranstaltninger, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til et barns eller en ungs særlige behov for støtte.

Beslutning om iværksættelse af foranstaltninger efter § 33, stk. 2, træffes med samtykke fra forældremyndighedens indehaver og barnet når det er fyldt 15 år.

Kommunen kan træffe afgørelse om iværksættelse af følgende foranstaltninger:

1. at yde konsulentbistand med hensyn til barnets eller den unges forhold og kan herunder bestemme, at barnet eller den unge skal søge et dagtilbud, en ungdomsklub, et uddannelsessted, eller lignende.
2. at yde praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet.
3. at yde familiebehandling eller lignende støtte.
4. at etablere døgnophold for både forældremyndighedens indehaver, barnet eller den unge og andre medlemmer af familien.
5. at etablere en aflastningsordning.
6. at udpege en personlig rådgiver for barnet eller den unge.
7. at udpege en fast kontaktperson for barnet eller den unge.
8. at yde økonomisk støtte til udgifter, der følger af foranstaltninger nævnt i nr. 1-5, når forældremyndighedsindehaveren ikke selv har midler dertil.
9. at yde økonomisk støtte til udgifter, der bevirker, at en anbringelse uden for hjemmet kan undgås, at en hjemgivelse kan fremskyndes, eller at støtten i væsentlig grad kan bidrage til

en stabil kontakt mellem forældre og børn under et eller flere børns anbringelse uden for hjemmet.
10. at yde økonomisk støtte til ophold på kost- eller efterskole, når forældremyndighedsindehaveren ikke selv har midler dertil.
11. at anbringe barnet eller den unge uden for hjemmet, på en døgninstitution, i en plejefamilie eller andet godkendt opholdssted, som må anses for egnet til at imødekomme barnets eller den unges særlige behov, jf. §§ 66 og 96.

Det bør tilstræbes, at barnet eller den unge kan blive i hjemmet. Dette er dog ikke ensbetydende med, at der skal være prøvet enhver form for hjælp i hjemmet, før der kan ske en egentlig anbringelse uden for hjemmet.

Såfremt kommunen finder det påkrævet at anbringe et barn uden for hjemmet, og det ikke er muligt at opnå samtykke fra forældremyndighedindehaveren, kan kommunen træffe afgørelse om barnets tvangsmæssige anbringelse uden for hjemmet. I et sådant tilfælde skal særlige betingelser i loven være opfyldt, og beslutningen skal forelægges børn og unge-udvalget i kommunen.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Amtsrådet yder kommunalbestyrelsen vejledning og konsulentstøtte vedrørende såvel planlægning som udførelse af kommunalbestyrelsens forebyggende og støttende virksomhed for børn og unge.

Det påhviler såvel amtsrådet som kommunalbestyrelsen at samarbejde om den forebyggende og støttende virksomhed for børn og unge.

Kommunens afgørelser om hjælpeforanstaltninger over for et barn kan af forældremyndighedsindehaveren indbringes for det sociale ankenævn og Ankestyrelsen, hvis nævnets afgørelse anses for at være af principiel eller generel betydning.

Udviklingstendenser

I SEL § 6 videreføres fra 1. juli 1998 bistandslovens regler om den særlige tilsynsforpligtelse, kommunen har med hensyn til børn og unge under 18 år, som opholder sig i kommunen. Bistandslovens regler i § 33, stk. 1-2, videreføres i servicelovens § 40, stk. 1-2.

Finansiering

Kommunen og amtskommunen afholder hver 50 pct. af udgifterne til foranstaltningerne. Dette gælder dog ikke udgifterne vedrørende dag- og klubtilbud efter § 69, § 70 og § 73a, der afholdes endeligt af kommunen, § 135, stk. 7.

Kvantitative/statistiske oplysninger

I de senere år har der været en stigning i antallet af forebyggende foranstaltninger, jf. nedenfor.

Antal børn og unge med forebyggende foranstaltninger

	1993	1994	1995

Beskikket personlig rådgiver	1.681	1.698	1.474
Aflastningsophold	2.948	3.981	4.476
Støtte til ophold på kost/efterskole	911	1.348	1.478
Børn og unge i alt	5.463	6.928	7.349

Ultimo året

Anbringelse uden for hjemmet, børn og unge-udvalget

Lovgrundlag, formål og indhold

En beslutning om at anbringe barnet eller den unge uden for hjemmet kræver samtykke fra forældremyndighedens indehaver.

En anbringelse uden for hjemmet skal vurderes i sammenhæng med de øvrige hjælpeforanstaltninger. For at kunne opfylde formålet med anbringelsen, kan der derfor være behov for en kombination af foranstaltninger over for hele familien.

Kan der ikke opnås samtykke fra indehaveren af forældremyndigheden, kan en anbringelse uden for hjemmet kun gennemføres, hvis de særlige betingelser for en sådan tvangsmæssig anbringelse er opfyldt, jf. BIL § 34.

Sagen skal derfor forelægges det efter den sociale styrelseslov § 2, stk. 2, nedsatte børn og unge-udvalg i kommunen.

Efter bistandslovens § 35 kan børn og unge-udvalget, når der på grund af

1. utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet eller den unge,
2. vold eller andre alvorlige overgreb,
3. misbrugsproblemer, kriminel adfærd eller andre svære sociale vanskeligheder hos barnet eller den unge eller
4. andre adfærds- eller tilpasningsproblemer hos barnet eller den unge

er åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade, uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, træffe beslutning om, at barnet eller den unge anbringes uden for hjemmet.

Børn og unge-udvalget skal endvidere træffe afgørelse i sager om f.eks. brev- og telefonkontrol mellem forælder og barn, gennemførelse af en tvangsmæssig undersøgelse af barnet og ved afbrydelse af samværet mellem forælder og barn.

I disse sager yder kommunen vederlagsfri advokatbistand til forældremyndighedsindehaveren samt til barnet, hvis det er fyldt 15 år og nægter at give sit samtykke i sagen.

I tilfælde af, at der træffes beslutning om *anbringelse* uden for hjemmet af et barn eller ung, skal kommunen træffe beslutning om valg af opholdssted i overensstemmelse med den udarbejdede plan for anbringelsen, jf. § 66d.

Valget af det konkrete anbringelsessted inden for den valgte type af opholdssteder (døgninstitution, familiepleje el.lign.) tilkommer kommunen. Amtskommunen stiller det fornødne antal institutionspladser til rådighed.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Det påhviler kommunalbestyrelsen at nedsætte børn og unge-udvalget. Børn og unge-udvalget består af 3 medlemmer, der vælges af kommunalbestyrelsen blandt dens medlemmer. Som medlem udpeges endvidere byretsdommeren i retskredsen samt en pædagogisk-psykologisk sagkyndig. Er der flere dommere i retskredsen, bestemmer justitsministeren, hvem af disse der skal modtage hvervet. Den pædagogisk-psykologisk sagkyndige udpeges af amtsrådet for den kommunale valgperiode.

Efter samme regler vælges og udpeges tillige for hvert medlem en stedfortræder, der indkaldes til at give møde ved medlemmets forfald.

Børn og unge-udvalgets beslutninger kan indbringes for Den Sociale Ankestyrelse. Ankestyrelsens beslutninger kan indbringes for landsretten.

Udviklingstendenser

Der har været konstateret et fald i antallet af anbragte børn i de senere år. En væsentlig årsag hertil har imidlertid været det faldende antal personer i befolkningsgruppen.

Fremskrives antallet af anbragte børn og unge med den forventede befolkningsudvikling fremover, indikeres et fald i antallet af anbringelser med ca 1 pct. frem til år 2000, hvor det alt andet lige igen begynder at stige.

Fra 1. juli 1998 afløses bistandslovens bestemmelser om anbringelse uden for hjemmet af SEL §§ 41 ff. Bestemmelserne i bistandslovens § 126 om børn og unge-udvalget afløses af RTL § 18.

Finansiering

Af udgifter vedrørende formidlet døgnophold, jfr. § 66, afholder kommunen og amtskommunen hver 50 pct.

Brugerbetaling: Efter bistandslovens § 100 betales for opholdet efter regler, som fastsættes af socialministeren.

Administrationsudgifterne til børn og unge-udvalget afholdes fuldt ud af kommunen, jf. § 133, stk. 1. Af en kommunes udgifter til advokatbistand efter § 124 refunderer staten 50 pct., jf. § 133, stk. 2.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Antal børn og unge med anbringelse uden for hjemmet har været faldende i de senere år, bl.a. på grund af udviklingen i børnetallet. Men samtidigt har antallet af tvangsanbringelser været stigende. De samlede udgifter til døgnophold for børn og unge uden for eget hjem er for 1997 budgetteret til 1.112 mio. kr. (incl. aflastningsophold, svangre- og mødrehjem mv.).

Antal børn og unge i	1993	1994	1995
familiepleje	5.044	5.102	5.058
døgninstitution	3.250	3.249	3.280

kostskole	1.913	1.600	1.613
eget værelse	739	770	770
socialpædagogisk kollektiv	1.076	1.068	1.089
andet (og uoplyst)	65	61	62
Børn og unge uden for hjemmet i alt	12.087	11.850	11.872

Ultimo året

4.3. Sikringsydelser m.v.

Dagpenge ved sygdom eller fødsel

Lovgrundlag, formål og indhold

Lovgrundlaget er lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel, Lov nr. 852 1989.

1. Dagpenge i forbindelse med sygdom

Når en lønmodtager er fraværende på grund af sygdom, er det arbejdsgiveren og/eller kommunen, der udbetaler dagpengene.

Privatansatte lønmodtagere har ret til dagpenge fra deres arbejdsgiver i de 2 første uger af en sygeperiode. Det er en betingelse, at lønmodtageren har været ansat i de sidste 13 uger og i denne periode har været beskæftiget i mindst 120 timer. Offentligt ansatte lønmodtagere, der opfylder beskæftigelseskravet modtager dagpenge fra deres arbejdsgiver under hele sygeperioden.

Kommunen udbetaler dagpenge til lønmodtagere, når arbejdsgiveren har udbetalt dagpenge i den periode, pågældende efter loven har pligt til.

Endvidere udbetaler kommunen dagpenge til lønmodtagere, der ikke opfylder beskæftigelseskravet for udbetaling af dagpenge fra arbejdsgiveren, men som opfylder følgende krav:

- tilknytning til arbejdsmarkedet i de sidste 13 uger før sygemeldingen og i denne periode har været beskæftiget i mindst 120 timer,
- er berettiget til dagpenge fra arbejdsløshedskassen, eller
- inden for den seneste måned har afsluttet en erhvervsmæssig uddannelse af mindst 18 måneders varighed eller
- er elev i lønnet praktik i en uddannelse, der er reguleret ved eller i henhold til lov.

Personer med indtægt ved selvstændig erhvervsvirksomhed har ret til dagpenge fra kommunen fra 1. dag efter 3 ugers sygdom. De kan efter dagpengeloven tegne en forsikring, der sikrer dem dagpenge fra kommunen allerede fra sygdommens indtræden. Dagpengene udgør mindst 2/3 af dagpengenes maksimumbeløb.

Efter sygedagpengelovens § 24 skal kommunen følge op på borgerens situation senest efter 8 uger og derefter mindst hver 8. uge tage den sygemeldtes forhold op til vurdering.

2. Dagpenge ved graviditet, barsel og adoption

En kvinde er berettiget til dagpenge fra det tidspunkt, hvor der ifølge de lægelige oplysninger skønnes at være 4 uger til fødslen. Der er dog ret til barseldagpenge før 4-ugers perioden i følgende tilfælde:

- graviditeten har et sygeligt forløb,
- arbejdets særlige karakter medfører risiko for fostret,
- offentligt fastsatte bestemmelser påbyder kvinden at ophøre med arbejdet før 4-ugers dagen.

Efter fødslen har barnets forældre ret til barseldagpenge i tilsammen 24 uger. Adoptionssøgende har en tilsvarende ret til dagpenge, når den adoptionsundersøgende myndighed bestemmer, at én af forældrene skal være fraværende fra arbejdet i forbindelse med modtagelsen af adoptivbarnet.

Lønmodtagere og selvstændige erhvervsdrivende samt medarbejdende ægtefæller er ligestillet med hensyn til dagpenge ved graviditet, barsel og adoption.

Organisatorisk tilrettelæggelse

På grundlag af en anmeldelse om sygdomstilfældet/fraværet på grund af graviditet eller fødsel træffer kommunen afgørelse om retten til dagpenge.

Dagpengene udbetales fra kommunen fra 1. fraværsdag. Udbetaler arbejdsgiveren løn under fraværet, kan denne modtage refusion fra kommunen fra den fraværsdag, hvor lønmodtageren selv kunne have modtaget dagpenge fra kommunen.

Kommunernes afgørelser om dagpenge ved sygdom eller fødsel kan indbringes for Dagpengeudvalget. Dagpengeudvalget består af 4 medlemmer samt en opmand.

Forsikringsordningerne administreres af Den Sociale Ankestyrelse, der tillige er sekretariat for Dagpengeudvalget.

Udviklingstendenser

Dagpengeudvalget nedlægges pr. 28. februar 1999. Kommunernes afgørelser kan fra 1. juli 1998 indbringes for de sociale nævn og Den sociale Ankestyrelse, hvis sagerne er af principiel eller generel karakter. Der er i RTL § 54 fastsat særlige regler om Ankestyrelsens behandling af dagpengesagerne, idet ekspertisen fra arbejdsmarkedet ønskes videreført.

Bestemmelserne i bistandslovens § 48a om godtgørelse til forældre med alvorligt syge børn er ved lovforslag i efteråret 1997 foreslået overført til dagpengelovens regelsæt med virkning fra 1. juli 1998, dvs. samtidigt med bistandslovreformens gennemførelse. Herved sidestilles alvorlig sygdom hos børn under 14 år dagpengemæssigt med forældrenes egen sygdom. Det fremsatte lovforslag indeholder samtidigt forslag om forlængelse af arbejdsgiverperioden til 3 uger.

Finansiering

Private arbejdsgivere afholder udgifterne til dagpenge i de første 2 uger af en fraværsperiode under sygdom, mens de øvrige udgifter til dagpenge afholdes af den kommune, hvor den sikrede har bopæl. Offentlige arbejdsgivere afholder udgifterne til dagpenge under sygdom i hele fraværsperioden.

Forsikringsordningerne er præmiefinansierede efter særlige regler herom.

Staten afholder kommunens udgifter til sygedagpenge for de første 13 uger (fra 1. april 1997 8 uger) og dens udgifter til barseldagpenge. I øvrigt afholder staten 50 % af kommunens udgifter.

Kvantitative/statistiske oplysninger

	Året 1995		Året 1996	
	1000 dagpengeuger	sml. off. udgifter mio. kr.	1000 dagpengeuger	Udgifter mio. kr.
Sygedagpenge	2.666	6.156	2.918	6.965
Fødsel/adoption	2.055	4.695	1.919	4.607

Koordineringsmekanismer

Søfarende forhyret på danske skibe, der udelukkende sejler i dansk indenrigsfart, har ret til dagpenge efter de almindelige regler for lønmodtagere. Andre søfarendes ret til dagpenge er reguleret i Socialministeriets bekendtgørelse nr. 172 af 13. marts 1990, "Sømandsbekendtgørelsen", der administreres af *Søfartsstyrelsen*, hvis afgørelser kan afprøves af *Dagpengeudvalget*.

Kriminalforsorgen skal underrette kommunen, såfremt en dagpengemodtager undergives frihedsberøvende foranstaltninger, herunder varetægtsfængsling, jf. SY-DPL § 36, stk. 3.

Med henblik på at lette kommunernes administration af dagpengelovens regel om regres er der i 1997 vedtaget en lov (lov nr. 893 af 3. december 1997)om, at skadevolders forsikringsselskab får pligt til at orientere skadelidtes kommune, når der udbetales erstatning som følge af personskade.

Kontanthjælp efter bistandsloven

Regelgrundlag, formål og indhold.

Kontanthjælp ydes efter § 37 i bistandsloven til personer, der har været ude for en ændring af sine forhold, og som er afskåret fra at afskaffe det fornødne til sit eget eller familiens underhold.

Hjælpen efter § 37 ydes efter faste takster bestemt af, om ansøgeren har forsørgelsespligter over for børn eller ej, og for unge under 25 år af i hvor lang tid forinden, ansøgeren har haft arbejdsindtægter, og om den unge er hjemmeboende eller udeboende.

Til kontanthjælpen efter § 37 kan ydes et særligt tillæg efter bistandslovens § 37a, hvis ansøgeren har en kombination af forsørgelsesforpligtigelser og boligudgifter over et vist niveau.

Ud over ansøgers indtægtsforhold er retten til hjælp betinget af, at ansøger ikke har formue eller evt. en ægtefælle, der har indtægter eller formue til at dække ansøgerens forsørgelse.

Retten til kontanthjælp er endvidere betinget af, at ansøgeren forsøger at udnytte sine arbejdsmuligheder og tager imod tilbud om aktivering eller anden beskæftigelsesfremmende foranstaltning.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Pligten til at yde kontanthjælp på grundlag af bistandslovens bestemmelser og udfyldende bekendtgørelser for hjælpen i særlige situationer påhviler ansøgerens opholdskommune.

Til brug for kommunernes administration har Socialministeriet udarbejdet en vejledning.

Udviklingstendenser

Når der ydes hjælp efter § 37, skal kommunalbestyrelsen vurdere, om der er grund til at iværksætte særlige hjælpeforanstaltninger, og den skal i øvrigt senest 3 måneder efter hjælpens påbegyndelse tage den pågældendes og familiens forhold op til bedømmelse af, om der er grundlag for at yde andre former for bistand end løbende økonomisk hjælp (BIL § 41).

Efter lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (RTL) § 7 skal kommunen hurtigst muligt og senest 8 uger efter første udbetaling af løbende hjælp vurdere, om hjælp efter kap. 4 i lov om aktiv socialpolitik (AKL) er tilstrækkeligt til, at modtageren kan klare sig selv, jf. § 8 i AKL.

Det følger af RTL § 4, at denne vurdering skal ske i samarbejde med modtageren, således at der bliver en fælles forståelse af problemer og muligheder. Det er fortsat princippet, at kommunen skal foretage en samlet individuel bedømmelse af ansøgerens personlige forhold, for at vurdere, om ændringerne heri kan begrunde udbetaling af hjælp.

Der er desuden foretaget præciseringer af betingelserne for og udvidelse af aktiveringstilbud og -krav knyttet til kontanthjælp, jf. AKL kapitel 4.

Reglerne i bistandslovens § 37a om særlig støtte til personer med høje boligudgifter eller stor forsørgerbyrde videreføres i AKL § 34 med mindre ændringer.

Finansiering

Staten yder 50 pct. refusion af kommunernes udbetaling af kontanthjælp. Kommunen afholder uden refusion de administrative udgifter i forbindelse med udbetaling af kontanthjælp.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Antal personer med kontanthjælp og udgifterne hertil har i de senere år udviklet sig således:

	1994	1995	1996
Antal modtagere (personer)	221.000	196.000	192.000
Udgifter mia. kr.	11,8	9,4	9,2

Tallene er incl. flygtninge. Beløbet for 1996 er et skøn.

Hjælp i særlige tilfælde efter bistandsloven

Lovgrundlag, formål og indhold

Efter bistandslovens § 46 kan kommunalbestyrelsen yde en person, som kommer ud for ændringer i sine forhold, hjælp til dækning af rimeligt begrundede enkeltudgifter, såfremt pågældendes egen afholdelse af disse i afgørende grad ville vanskeliggøre pågældendes og familiens økonomiske muligheder for fremtidig at klare sig selv. Behovet for hjælp skal som udgangspunkt have været uforudseelig.

Efter bistandslovens § 46 a kan kommunalbestyrelsen yde hjælp til sygebehandling, medicin eller lignende, når udgiften ikke kan dækkes ved anden lovgivning, såfremt pågældende ikke selv har midler til at afholde udgiften.

Efter bistandslovens § 46 b og c kan kommunalbestyrelsen yde hjælp **dels** til dækning af udgifter ved samvær og udgifter til opretholdelse af samvær mellem børn under 18 år og forældre, som ikke bor sammen med barnet, når ansøgeren ikke har midler dertil og **dels** til dækning af forsørgelse af børn, når forældremyndigheden ved forældremyndighedsindehaverens død er tillagt en anden eller andre, der ikke har forsørgelsespligt over for barnet, og når barnets indtægt, herunder det særlige børnetilskud, jf. § 4 stk. 2, i lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag, ikke er tilstrækkelig til at dække udgifterne ved forsørgelsen.

Efter bistandslovens § 47 stk. 1, kan kommunalbestyrelsen yde hjælp til flytning, som ansøgeren ikke selv har midler til, hvis flytningen medfører en forbedring af pågældendes eller familiens boligmæssige eller erhvervsmæssige forhold.

Kommunalbestyrelsen skal, hvis flytningen sker til en anden kommune indhente samtykke fra kommunalbestyrelsen i denne kommune, inden hjælpen ydes. Hvis fremgangsmåden ikke er fulgt, betragtes den kommune, der har ydet hjælpen, fortsat som opholdskommune, indtil pågældende i mindst 3 måneder har klaret sig uden bistand efter bistandsloven, dog maksimalt i 2 år.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Det påhviler ansøgerens opholdskommune at yde råd og vejledning med hensyn til muligheden for at få hjælp efter §§ 46 til 47. Der er ligeledes opholdskommune, der yder hjælpen, hvis pågældende anses for at være berettiget dertil.

Til brug for kommunernes administration har Socialministeriet udarbejdet en vejledning.

Udviklingstendenser

Bestemmelserne i BIL § 46 er med enkelte redaktionelle ændringer videreført i AKL § 81.

Bestemmelserne i BIL §§ 46a, 46b, 46c og 47, stk. 1, er blevet præciseret i AKL §§ 82-85.

Finansiering

Staten yder 50 pct. refusion af kommunernes udbetaling af hjælp i særlige tilfælde. Kommunen afholder uden refusion de administrative udgifter i forbindelse med ydelse af hjælp i særlige tilfælde.

Kvantitative oplysninger

Hjælp til enkeltudgifter og til flytning. § 46 og § 47 stk. 1

	1994	1995	1996
Antal modtagere	82128	59060	52521
Udgifter mill. kr.	355	270	253

Hjælp til sygebehandling, medicin m.v. § 46 a

	1994	1995	1996
Antal modtagere	61597	45495	38831
Udgifter mill. kr.	186	176	150

Hjælp til dækning af udgifter ved samvær, opretholdelse af samvær m.v.

mellem børn under 18 år og forældre m.v. § 46 b og c

	1994	1995	1996
Antal modtagere	6182	4376	3535
Udgifter mill. kr.	24	16	15

4.4. Aktivering, revalidering m.v.

Kommunal aktivering

Lovgrundlag, formål, indhold

Målgruppen i lov om kommunal aktivering (Aktiveringsloven) er kontanthjælpsmodtagere, dvs. personer der modtager kontanthjælp efter bistandsloven eller som ville være berettiget til denne hjælp, hvis de ikke var omfattet af tilbud efter aktiveringsloven.

Formålet med loven er at aktivere ledige kontanthjælpsmodtagere under 25 år samt alle kontanthjælpsmodtagere over 25 år gennem tilbud om beskæftigelse og uddannelse. Aktiveringen gennemføres med henblik på at øge kontanthjælpsmodtagerens muligheder for at opnå ordinær beskæftigelse eller - hvis dette ikke umiddelbart skønnes muligt - at forbedre kontanthjælpsmodtagerens livssituation for på lidt længere sigt at forbedre pågældendes chancer for beskæftigelse på arbejdsmarkedet.

Kravet om aktivering har sammenhæng med, at aktivering ikke kun har et erhvervsmæssigt sigte. For personer, som har omfattende problemer ud over ledighed, og hvor beskæftigelse på arbejdsmarkedet ikke er et umiddelbart nærliggende perspektiv, er formålet først og fremmest at forbedre livskvaliteten og medvirke til at forebygge yderligere sociale problemer.

Tilbud efter aktiveringsloven kan være jobtræning, individuel jobtræning, særligt tilrettelagte uddannelsesaktiviteter, særligt tilrettelagte aktiverende forløb, frivillige og ulønnede aktiviteter samt voksen- og efteruddannelsesforløb. Der kan endvidere udbetales igangsætningsydelse i

forbindelse med kontanthjælpsmodtagerens etablering af selvstændig virksomhed.

Kommunerne skal ved afgivelse af tilbud tage udgangspunkt i den enkeltes forudsætninger og behov samt arbejdsmarkedets behov.

Kommunerne har i forbindelse med aktiveringen pligt til at yde rådgivning og vejledning. Personer over 25 år har ret til at få udarbejdet en handlingsplan senest når personen har modtaget kontanthjælp i 6 måneder.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Ansvaret for at give aktiveringstilbud til kontanthjælpsmodtagere er placeret i kommunerne. Opgaven med formidling af ordinært arbejde er for såvel kontanthjælpsmodtagere som dagpengemodtagere placeret i Arbejdsformidlingen, men (amts)kommunen kan overtage formidlingen til kontanthjælpsmodtagere og andre grupper, der er omfattet af den sociale lovgivning.

Udviklingstendenser

Fra 1. juli 1998 bliver de hidtidige regler i aktiveringslovens Kapitel 1-9 overført til lov om aktiv socialpolitik Kapitel 4 med en række ændringer og præciseringer. Kommunen får således også pligt til at aktivere de personer under 25 år, der har problemer ud over ledighed, ligesom kommunen skal aktivere personer under 30 år - i modsætning til de nugældende 25 år - efter en sammenhængende periode på 13 uger med kontanthjælp.

Finansiering

Ved aktivering af kontanthjælpsmodtagere refunderer staten 50 pct. af kommunens udgifter til forsørgelsesydelser. Der ydes ligeledes 50 pct. statsrefusion af kommunens driftsudgifter, dog inden for et nærmere fastsat rådighedsbeløb.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Antallet af personer i aktivering mv. har i de senere år udviklet sig således:

Antal personer i løbet af året i	1994	1995	1996
visitation/mellemperioder u. 25 år	50.600	45.600	36.800
ungdomsydelse (til 1. juli 1995)	51.300	30.400	-
aktivering u. 25 år (fra 1. juli 1995)	-	29.800	41.900
aktiveringsydelse (til 1. juli 1995)	11.600	14.800	-
aktivering fyldt 25 år (fra 1. juli 1995)	-	22.100	36.000
igangsætningsydelse	2.100	3.300	3.600

flygtninge i aktivering	1.200	2.200	3.800
Antal aktiverede i alt	90.500	99.500	98.600

Antallet er afrundet

De samlede udgifter til forsørgelse under aktivering, opgjort i 1996-prisniveau, udgør 2,0 mia.kr., 2,8 mia kr. og 3,2 mia.kr. i henholdsvis 1994, 1995 og 1996

Koordineringsmekanismer

Lov om kommunal aktivering (Aktiveringsloven) var et led i arbejdsmarkedsreformen og skal ses i sammenhæng med Arbejdsministeriets Lov om en aktiv arbejdsmarkedspolitik.

Aktiveringsloven skal endvidere ses i sammenhæng med andre bestemmelser om aktivering i den sociale lovgivning, hvor bl.a. reglerne i bistandsloven om rådgivning og vejledning, om revalidering og om beskyttet beskæftigelse er relevante. Der kan også henvises til anden lovgivning om kommunernes mulighed for at give tilbud om aktiverende foranstaltninger, f.eks. tilbud om ophold på produktionsskoler.

Pr. 1. juli 1998 får kommunerne pligt til at oprette *koordinationsudvalg for den forebyggende arbejdsmarkedsindsats*. Koordinationsudvalgene skal følge og rådgive kommunalbestyrelsen om bl.a. aktivering, revalidering, skånejob med løntilskud mv.

Revalidering (kommunernes opgaver)

Lovgrundlag, formål, indhold

Efter lov om social bistand § 43 yder kommunerne hjælp til uddannelse og erhvervsmæssig genoptræning eller omskoling, når det må anses for påkrævet for at støtte en person i at komme ind på eller vende tilbage til arbejdsmarkedet. Herunder ydes en fast revalideringsydelse.

Det er kommunens ansvar i samarbejde med revalidenden at planlægge, sammensætte og styre det samlede revalideringsforløb, herunder at fastlægge en *erhvervsplan*.

Revalidering kan omfatte:

- arbejdsprøvning
- erhvervsmodnende og afklarende aktiviteter
- uddannelse
- optræning hos offentlige eller private arbejdsgivere
- hjælp til selvstændig virksomhed
- værktøj og arbejdsredskaber.

Aktiviteter, revalidenden gennemfører i den afklarende fase før det erhvervsmæssige sigte, kaldes forrevalidering.

Aktiviteter, der foregår efter at det erhvervsmæssige sigte er afklaret, fastlægges i en erhvervsplan eller sker som optræning eller uddannelse på arbejdsmarkedet eller som etablering af selvstændig virksomhed. Endelig kan der gives hjælp til værktøj og arbejdsredskaber. til personer med nedsat erhvervsevne.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Det primære ansvar for den revalideringsmæssige indsats hører under kommunerne (BIL §§ 43 - 45). Disse regler videreføres i lov om aktiv socialpolitik §§ 46-67.

Kommunerne yder rådgivning og vejledning herom efter BIL § 28. Vejledningsbestemmelserne findes fremover i AKL § 7 og SEL § 3.

De amtskommunale revalideringstilbud er beskrevet ovenfor i afsnit 3.3.

Udviklingstendenser

De kommunale og amtskommunale opgaver i forbindelse med revalidering videreføres i lov om aktiv socialpolitik (AKL) Kapitel 6.

Kapitlet om revalidering er i vidt omfang en videreførelse af de i dag gældende regler. Der indføres dog et arbejdsevnekriterium i stedet for det gældende erhvervsevnekriterium, og revalideringsydelsen kan fremover bevares under barsel.

De kommunale opgaver findes i AKL §§ 46-67. Den amtskommunale indsats er videreført i AKL §§ 68-69. De kommuner, der har den fornødne revalideringsekspertise, kan varetage revalideringsindsatsen over for borgere med særlige behov, evt. I samarbejde med amtskommunen. Den ekspertise, der efter AKL § 68 skal være til stede skal svare til den indsats, der i dag ydes af amtskommunerne efter bistandslovens § 91-95.

Pr. 1. juli 1998 overføres ansvar/kompetence for bevilling af støtte til etablering af selvstændig virksomhed fra revaliderings- og pensionsnævnene til kommunerne.

Finansiering

Hjælp til revalidering efter BIL § 43 afholdes af kommunerne og staten med hver 50 pct.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Knap 69.000 personer modtog i løbet af 1996 hjælp efter § 43. Af disse modtog ca. 50.000 revalideringsydelse, mens de resterende inkluderer hjælp til arbejdsredskaber., lønvederlag mv. samt hjælp til flygtninge. De 69.000 personer svarer til godt 30.000 helårsmodtagere. De samlede udgifter til revalidering budgetteres (1997) til ca. 2,8 mia. kr.

Koordineringsmekanismer

Amtskommunerne skal efter BIL §§ 91-95 sørge for den specialiserede revalideringsindsats efter indstilling fra kommunerne i det enkelte tilfælde. Samarbejdet mellem kommune og amtskommune, herunder mulighederne for fleksibel opgavefordeling, er fra den 1. juli 1998 lovfæstet i RTL § 42, stk. 2-4.

Skånejob, fleksjob, 50/50-ordningen

Lovgrundlag, formål, indhold

Bestemmelserne om individuelt beskyttede enkeltpladser findes bistandsloven §§ 91 -95.

Personer med nedsat arbejdsevne, der ikke modtager social pension, og hvor revalidering til beskæftigelse på normale vilkår ikke er mulig, har ret til et tilbud om skånejob med løntilskud hos en privat eller offentlig arbejdsgiver. Retten til tilbud skal ses i sammenhæng med kommunernes generelle pligt til at sørge for sådanne stillinger, dvs. inden for rimelighedens grænser når job og person skal passe sammen.

Kommuner og amtskommuner kan oprette stillingerne, amtskommunen efter indstilling fra kommunen. Den ansatte modtager normalt mindst den mindste overenskomstmæssige løn inden for det pågældende område. Arbejdstiden er principielt fuld tid men med fastlagte skånehensyn.

Udviklingstendenser

Ved ændring af bistandsloven (forventet ikrafttræden 1. januar 1998) indføres fleksjob i stedet for 50/50 ordningen. Fleksjob kan etableres hos private og offentlige arbejdsgivere, og tilskuddet til lønnen er 1/3, ½ eller 2/3 af lønnen, afhængig af graden af den nedsatte arbejdsevne.

Der indføres samtidigt en ledighedsydelse til personer, der bliver uforskyldt ledige og som har været ansat i fleksjob i 12 sammenhængende måneder. Ydelsen udgør 82 pct. af arbejdsløshedsdagpengenes højeste beløb, dog højest op til den gennemsnitlige arbejdsindtægt de seneste 3 måneder.

Reglerne om fleksjob og ledighedsydelse videreføres i AKL §§ 71-74

Organisatorisk tilrettelæggelse

De job, der kan komme på tale, vil være job på arbejdsmarkedet, dog således, at skånehensynet skal tilgodeses.

Finansiering

Tilskuddet ydes af kommunerne med refusion fra staten af 50 pct. af udgiften.

Fra 1. juli 1998 ændres finansieringen, idet staten herefter betaler 100 pct. af kommunernes udgifter til løntilskud til fleksjob, mens der bliver 50 pct. refusion af udgifterne til ledighedsydelse.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Antal stillinger under 50/50-ordningen i 1996 var opgjort til knap 2.200 og i 1997 til godt 2.300.

Koordineringsmekanismer

Retten til tilbud skal ses i sammenhæng med amtskommunernes forpligtelse til at yde tilbud om beskyttet beskæftigelse.

Skånejob, beskyttet beskæftigelse, 1/3-ordningen

Lovgrundlag, formål, indhold

Bestemmelserne om individuelt beskyttede enkeltpladser findes i bistandsloven §§ 91 -95.

Til førtidspensionister, er det muligt at få etableret en stilling med løntilskud under 1/3-ordningen. Som ansat modtager personen minimum 1/3 af den mindste overenskomstmæssige løn inden for det pågældende område. Personen modtager lønnen ved siden af førtidspensionen. Arbejdstiden aftales individuelt.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Stillinger kan oprettes i såvel en privat som en offentlig virksomhed. Amtskommunen træffer afgørelse efter indstilling fra kommunen. Kommunen og amtskommunen kan oprette stillingerne.

Udviklingstendenser

Fra 1. juli 1998 er bestemmelserne om skånejob til personer, der modtager førtidspension efter lov om social pension, samlet i lov om aktiv socialpolitik §§ 75-77. Kommunen giver tilbud om skånejob med løntilskud. Amtskommunen kan give tilbud, når den er arbejdsgiver, eller efter aftale med kommunen.

Finansiering

Udgiften til løntilskud, svarende til højst 1/3 af mindste overenskomstmæssige timeløn, deles lige mellem kommune og amtskommune.

Fra 1. juli 1998 ændres finansieringen af skånejob, således at kommunen udbetaler et tilskud på halvdelen af den løn, arbejdsgiveren betaler, dog mindst 1/6 af den mindste overenskomstmæssige timeløn. Staten refunderer 50 pct. af kommunernes udgifter til skånejob med løntilskud og overtager således amtkommunernes hidtidige finansieringsandel.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Antal stillinger under 1/3-ordningen blev i 1996 opgjort til godt 3.500 og i 1997 til godt 4.200.

4.5. Personer med handicap

Den kommunale rådgivning og vejledning om handicap

Lovgrundlag, formål og indhold

Kommunalbestyrelsen kan i henhold til § 28 i bistandsloven tilbyde vederlagsfri løbende vejledning og rådgivning og kommunen er forpligtet til ved opsøgende virksomhed at give et sådant tilbud til enhver, som må antages at trænge hertil.

Målet for vejledningsarbejdet er at hjælpe de pågældende over øjeblikkelige vanskeligheder og på længere sigt sætte dem i stand til at løse problemer ved egen hjælp. Vejledningen kan ydes alene eller i forbindelse med anden hjælp eller bistand. Rådgivning og vejledning skal kunne ydes anonymt og som et åbent tilbud til enhver, herunder børn og unge, som alene søger rådgivning og

vejledning.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Siden bistandslovens vedtagelse og især i de senere år er der sket en væsentlig udvikling i måden, den kommunale indsats er organiseret på. Dette gælder ikke mindst varetagelsen af rådgivnings- og vejledningsvirksomheden. Det drejer sig bl.a. om hel eller delvis sammenlægninger af forvaltninger, etablering af særlige rådgivningsgrupper, udgående rådgivning fra institutioner, samarbejde om indsatsen med PPR-rådgivningen mv.

I de tilfælde, hvor der er behov for særlig fagkyndig bistand, inddrages desuden ekspertise f.eks. fra den amtskommunale specialrådgivning jf. Bistandslovens § 29 og 58a, eller fra de statslige konsulentordninger for handicappede.

Udviklingstendenser

Hensigten med at tillægge vejledningsopgaven kommunen var at styrke den decentrale indsats tæt ved brugerne. Dette skete i overensstemmelse med principperne om normalisering af livsvilkårene for mennesker med særlige sociale behov, og herunder bl.a. afinstitutionalisering som tilskyndelse til lokal indsats i form af støtte til klienter og familier i deres eget hjem.

Der er hermed tale om en kommunal forpligtelse til at yde nødvendig og tilstrækkelig rådgivning og vejledning til kommunens borgere.

Lov om social service (SEL) § 68 fastlægger kommunernes pligt til at organisere en rådgivningsindsats over for borgere med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Dvs. at det fortsat som udgangspunkt påhviler kommunerne at varetage den rådgivning, der retter sig direkte til borgerne.

Kommunerne har desuden, jf. SEL § 101, stk. 1, en særlig rådgivningsforpligtelse, når det drejer sig om hjælpemidler.

Finansiering

Udgifterne vedrørende den kommunale rådgivning og vejledning afholdes fuldt og helt af kommunen. Evt. inddragelse af særlige fagkyndige, jf. ovenstående, betales af enten amtskommunen eller staten. Der er således ikke på dette område delt finansiering eller hjemmel til opkrævning af en takst.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Der foreligger ikke oplysninger, der kan belyse omfanget af den primærkommunale rådgivning vedrørende handicap.

Børn med vidtgående handicap, dækning af merudgifter

Regelgrundlag, formål og indhold

Bistandslovens § 48, stk. 1-3, giver hjemmel til at dække merudgifter ved forsørgelsen af børn med et fysisk eller psykisk handicap i eget hjem, under forudsætning af at merudgiften skyldes

handicappet. Formålet er, at medvirke til at barnet kan forblive i eget hjem, og at familien kan leve så normalt som muligt på trods af barnets handicap.

Merudgifter ved forsørgelse kan dække mange forskellige ting. I Socialministeriets vejledning af 3. juli 1987 om hjælp efter bistandslovens § 48 er eksempelvis nævnt: Kost og diætpræparater, medicin og briller, merudgifter til befordring til uddannelse, behandling og fritid, handicaprettede kurser, beklædning, vask og personlig hygiejne mv.

Ud over dækning af merudgifter kan der ydes hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, jf. BIL § 48, stk. 3. Denne ydelse gives i tilfælde, hvor det er en nødvendig følge af handicappet, at barnet passes i hjemmet, og det er mest hensigtsmæssigt, at det er moderen/faderen, der passer barnet.

Efter BIL § 48a har forældre med alvorligt syge børn under 14 år ret til en økonomisk godtgørelse, hvis de i forbindelse med barnets sygdom helt eller delvis opgiver lønarbejde eller personligt arbejde i selvstændig virksomhed. Godtgørelsen svarer til de sygedagpenge, modtageren ville være berettiget til ved egen sygdom

Udviklingstendenser

Antal personer, der har modtaget merudgiftsydelser, har været stigende i en årrække. Efter en hastig udvikling gennem 80'erne er stigningstakten dog fladet noget ud i de senere år. Det er på FL 97 forudsat, at udgifterne efter § 48, stk. 1-3, vil stige med ca. 5 pct. årligt i budgetperioden.

Dækningen af merudgifter til børn afløses pr. 1. juli 1998 af en merudgiftsydelse (SEL §§ 28-29), der udmåles som et fast beløb, ud fra en samlet vurdering af merudgifterne. Som udgangspunkt udgør merudgiftsydelsen 2000 kr. pr. måned. Tildeling kan ske med multipla af 1/8-dele, dvs. at der reelt er en mindstegrænse på 250 kr.

Bestemmelserne i bistandslovens § 48a om godtgørelse til forældre med alvorligt syge børn er ved lovforslag i efteråret 1997 foreslået overført til sygedagpengelovens regelsæt med virkning fra 1. juli 1998, dvs. samtidigt med bistandslovreformens gennemførelse.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Beslutning om ydelser efter § 48, stk. 1-3, træffes af kommunen. Afgørelser truffet af kommunen om dækning af merudgifter ved forsørgelsen i eget hjem, kan indbringes for det sociale ankenævn.

Finansiering.

Dækning af merudgifter finansieres med 50 % fra kommunen og 50 % fra staten.

Kvantitative/statistiske oplysninger.

I FL 97 er kommunernes udgifter anslået til ca. 807 mio.kr. Antallet af modtagere (helårs) anslås til ca. 35.000

Koordineringsmekanismer.

En familie med et barn med handicap kan ofte have behov for flere ydelser både efter bistandsloven og efter anden lovgivning. Har et barn behov for flere ydelser, er der ikke central

fastlagt mekanismer, der sikrer koordination mellem de forskellige instanser på kommunalt og amtskommunalt niveau, og der kan være stor forskel fra amt til amt.

Voksne med vidtgående handicap, dækning af merudgifter

Regelgrundlag, formål og indhold.

Bistandslovens § 48, stk. 4, giver hjemmel til at dække merudgifter ved forsørgelsen af voksne med et vidtgående fysisk eller psykisk handicap i eget hjem, under forudsætning af at merudgiften skyldes handicappet. Bestemmelsen tager som hovedregel sigte på ikke-pensionister.

Formålet er, at medvirke til at personer med handicap kan forblive i eget hjem, og at familien kan leve så normalt som muligt på trods af handicappet.

Eksempler på de merudgifter ved forsørgelsen, der kan søges dækket, fremgår af pkt. 43-49 i Socialministeriets vejledning af 3. juli 1987 om hjælp efter bistandslovens § 48.

Der kan i særlige tilfælde ydes dækning af udgiften ved ansættelse af hjælpere til pleje, overvågning og ledsagelse til personer med vidtgående fysisk og psykisk handicap i eget hjem. Denne ydelse gives også til pensionister. Det er en forudsætning at det drejer sig om behov, der ikke kan dækkes af hjemmehjælp, og at det medfører udgifter, som ikke kan dækkes af plejetillægget til førtidspension.

Det drejer sig om personer, der i ret høj grad er afhængige af andre i almindelige daglige funktioner. Personen skal desuden have et aktivitetsniveau, som gør det nødvendigt at yde en ganske særlig intensiv støtte, og som pågældende selv skal kunne administrere ordningen og fungere som arbejdsgiver.

Døvblinde: Personer, der er døvblinde, har ret til at få hjælp af en kontaktperson. Disse personer, kan ikke som pensionister, få dækket merudgifter i øvrigt. Hensigten er at give voksne hjemmeboende døvblinde mulighed for at få hjælp til at bryde isolationen, samt bidrage til at de pågældende kan leve så normalt som muligt på trods af deres meget svære kommunikationshandicap og massive ledsagebehov.

Kontaktpersonens opgave kan f.eks. være at besøge og kommunikere med den døvblinde, at orientere om hverdagen (avislæsning mv.), at være bindeled til omgivelserne, at bistå med at oversætte breve mv., at ledsage til indkøb mv. og at være bindeled til myndigheder mv.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Beslutninger om ydelser efter § 48, stk. 4, træffes af kommunen. Afgørelser truffet af kommunen om dækning af merudgifter kan indbringes for det sociale ankenævn.

Udviklingstendenser

Efter en voldsom udgiftsudvikling i slutningen af 80'erne er stigningstakten faldet betydeligt, omend der de seneste 5 år har været en del udsving i udgifterne. Der har været en stigning både i antal familier, der modtager hjælp, og i udgifter.

Bestemmelserne i bistandslovens § 48, stk. 4, videreføres i SEL § 84 for så vidt angår dækning af nødvendige merudgifter ved forsørgelsen og i §§ 77 og 79 vedrørende udgifter til ansættelse af

hjælpere og kontaktpersoner til døvblinde.

Finansiering

Dækning af merudgifter finansieres med 50 pct. fra kommunen og 50 pct. fra staten.

Kvantitative/statistiske oplysninger

På FL 97 er kommunernes udgifter anslået til ca. 358 mio.kr. Antallet af modtagere af hjælp anslås til ca. 5.800. Det er ikke muligt statistisk, at udtrække de personer, der modtager hjælpeordninger, eller personer med en kontaktpersonordning.

Hjælp til boligindretning

Regelgrundlag, formål og indhold

Efter bistandslovens § 59, stk. 1 kan der ydes nødvendig hjælp til indretning af bolig for personer med invaliditet eller varig sygdoms- eller aldersbetinget svagelighed. Hjælpen ydes med henblik på at gøre boligen bedre egnet som opholdssted for personen.

For at modtage hjælp i henhold til bistandslovens § 59, stk. 1 skal hjælpen være nødvendig. Hjælpen anses som nødvendig når det ved en konkret vurdering af indretningen og handicappet, skønnes at boligindretningen kan afhjælpe eller i betydelig grad formindske de boligmæssige ulemper ved ophold i eget hjem.

Der kan ydes hjælp til såvel pensionister som andre personer, der på grund af deres handicap eller varig svagelighed har behov for hjælp til boligindretning. Hjælpen kan ydes uanset om pågældende bor i eget hus, ejerlejlighed, lejlighed eller har varigt ophold hos familie eller andre.

Hjælpen omfatter ændring og indretning af allerede bestående bolig. Det følger heraf, at der som hovedregel ikke kan ydes hjælp til erhvervelse af selvstændig bolig.

Ved omfattende og bekostelige ændringer, påhviler det sociale udvalg at undersøge om en mere hensigtsmæssig afhjælpning af boligforholdene, eventuelt ved flytning, kan tilvejebringes.

Såfremt ansøgeren bor i egen bolig, og der er tale om en betydelig udgift, og boligændringen forbedrer ejendommen, og dermed medfører en forøgelse af dennes værdi, ydes hjælpen som et rente- og afdragsfrit lån, der forfalder til betaling ved ejerskifte. Afgørende for hvorvidt der skal ske tilbagebetaling er, om ændringen vil øge boligens værdi også for andre.

Hjælpen er indkomstuafhængig, og den ydes efter behov uden hensyn til modtagerens økonomiske forhold. Udgangspunktet er dog, at udgiften skal anses for at være rimelig i forhold til modtagerens økonomiske situation.

Der kan ikke ydes hjælp til boligindretning, som alene eller overvejende har karakter af istandsættelse, almindelig vedligeholdelse eller modernisering.

Udviklingstendenser

Opmærksomheden henledes på, at SEL § 102, der træder i kraft 1. juli 1998, er bredere end den nuværende bestemmelse i BIL § 59, stk. 1.

Finansiering

Udgifterne i medfør af bistandslovens § 59 afholdes for så vidt angår personer over 67 år af kommunen og for så vidt angår personer under 67 år med 50% af kommunen og 50% af amtskommunen, jfr. bistandslovens § 135.

Kvantitative/statistiske oplysninger

På baggrund af tællinger fra 1991 over boligændringer mv. skønnes det helt løst, at der årligt gives støtte til boligindretning i ca. 28.500 husstande.

Hjælpemidler, herunder invalidebiler

Lovgrundlag, formål og indhold

Efter BIL § 58 yder kommunen hjælp til anskaffelse af hjælpemidler til personer med invaliditet eller aldersbetinget svagelighed. Hjælpemidlerne tildeles med henblik på at kompensere for en varigt nedsat funktionsevne og dermed bidrage til, at mennesker med handicap får en mere normal og selvstændig tilværelse, uafhængig af andres bistand i dagligdagen.

Der er adgang til at yde hjælp til hjælpemidler, når de generelle betingelser, fastsat i bekendtgørelse, er opfyldt. I de fleste tilfælde ydes hjælpen som udlån af det produkt, der i den konkrete situation skønnes at være det bedst egnede og billigste til at kompensere for den nedsatte funktionsevne.

Der findes ikke en liste eller anden fortegnelse over støtteberettigede hjælpemidler. For enkelte hjælpemidler er der knyttet særlige betingelser til at opnå støtte. Støtte til hjælpemidler bevilges uafhængigt af ansøgerens indkomstforhold.

Invalidebil-området (BIL § 58, stk. 5-12) adskiller sig fra det øvrige hjælpemiddelområde, bl.a. derved at afgørelseskompetencen ligger i det regionale statslige revaliderings- og pensionsnævn.

Formålet med at yde støtte til køb af bil er at tilvejebringe muligheder for at dække et kørselsbehov for personer med en varig nedsættelse af funktionsevnen, der bevirker, at de ikke eller kun med betydelig vanskelighed kan fungere i den daglige tilværelse uden brug af bil. Udover støtte til køb af bilen er der mulighed for at yde tilskud til særlige indretninger, der er nødvendiggjort af ansøgerens handicap, samt tilskud til kørekort.

Organisatorisk tilrettelæggelse

I praksis træffes de fleste afgørelser af sagsbehandleren i kommunens socialforvaltning. Derudover er det op til kommunalbestyrelsen at tilrettelægge administrationen af hjælpemiddelforsyningen under hensyn til kommunens størrelse, befolkningens sammensætning og aldersmæssige fordeling mv. Nogle steder har kommunerne indgået et samarbejde om fælles indkøb og genbrug af hjælpemidler.

Afgørelseskompetencen vedrørende invalidebiler er henlagt til revaliderings- og pensionsnævnet. Nævnets afgørelse træffes efter indstilling fra kommunen.

Udviklingstendenser

Pr. 1. juli 1998 overføres ansvar/kompetence for bevilling af visse hjælpemidler (optiske synshjælpemidler, arm- og benproteser, særlige infoteknologiske hjælpemidler) fra kommune til amtskommune, jf. SEL § 97, stk. 2. Samtidigt overføres ansvar/kompetence for bevilling af invalidebiler fra staten/revaliderings- og pensionsnævnene til amtskommunerne, hvorefter kommunerne afgiver indstilling om tildeling af bil til amterne.

Pr. 1. juli 1998 foretages der endvidere en opdeling i hjælpemidler og forbrugsgoder. Kommunen/amtskommunen vil i visse tilfælde kunne yde hjælp til forbrugsgoder, når betingelserne i SEL § 97, stk. 1, er opfyldt. Hjælpen vil som hovedregel ikke længere ydes som udlån men som et kontant beløb svarende til 50 pct. af prisen på et alm. standardprodukt. Det bliver således brugeren, der selv køber forbrugsgodet og får ejendomsretten hertil.

Finansiering

For personer, der er fyldt 67 år, afholder kommunen endeligt udgifterne til hjælpemidler efter § 58, herunder udgifter til invalidebiler. For personer under 67 år afholder kommunen og amtskommunen hver halvdelen af udgifterne.

Til invalidebiler yder kommunen hjælp til køb i form af et delvist tilbagebetalingspligtigt lån inden for en fast låneramme.

Fra 1. juli 1998 finansieres hjælpemidler, tildelt af amtskommunen, fuldt ud af amtet.

Kvantitative/statistiske oplysninger

På baggrund af tællinger over antal nyregistrerede invalidebiler skønnes det, at der i 1996 er givet lån til knapt 2.100 invalidebiler.

	1994	1995	1996
Antal nyregistrerede inv.-biler	2.363	2.101	2.100
Off. nettoudgifter mill. kr.	228,6	241,5	270,9

Udgiftstallet for 1996 er budgettal.

Koordineringsmekanismer

De af amterne oprettede hjælpemiddelcentraler mv. orienterer og vejleder kommunerne i spørgsmål om tekniske hjælpemidler, herunder invalidebiler.

Det er desuden ofte hjælpemiddelcentralerne, der udøver den personlige vejledning, demonstration og tilpasning af hjælpemidler. Administration af genbrugsordninger varetages også i et vist omfang af hjælpemiddelcentralerne.

Amterne driver i fællesskab *Hjælpemiddelinstituttet*. Det er et landsdækkende informations- og videnscenter på hjælpemiddelområdet. Udover at indsamle og formidle viden om hjælpemidler har Hjælpemiddelinstituttet til opgave at udvikle og beskrive faglige metoder, anspore til forskning og igangsætte udviklingsopgaver inden for hjælpemiddelområdet.

Forsøg m.v.

Kommunerne har siden 1. juli 1994 haft mulighed for at søge om at få overført revaliderings- og pensionsnævnenes afgørelseskompetence i sager om støtte til invalidebil, jf. BIL § 138c. Erfaringsgrundlaget fra de relativt få kommuner (ca. 30) der har fået overført kompetencen er endnu ret beskedent. Forsøgsordningen videreføres ikke.

Bistand til personer med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne

Lovgrundlag, formål, indhold

Efter bistandslovens institutionsbestemmelser er det forudsat, at hjælp, omsorg og støtte samt træning og hjælp til vedligeholdelse af færdigheder er et integreret tilbud i institutionstilbuddet eller ydes som del af pleje- og omsorgstilbuddene efter bistandslovens §50.

Tilbud om sygeplejemæssig, fysioterapeutisk, specialpsykiatrisk, psykologisk, specialterapeutisk, tandplejemæssig eller anden behandling ydes primært af amtskommunerne, når det drejer sig om specialtilbud over for grupper med særlige behov.

Udviklingstendenser

I takt med, at kommunerne har ansvaret for tilbud til stadigt sværere handicappede og specielle grupper, f.eks. udviklingshæmmede, multihandicappede, stærkt sindslidende, hjerneskadede m.fl. er det fundet, at også kommunerne bør have mulighed for at kunne yde denne form for tilbud.

Efter SEL § 73 skal kommunen sørge for tilbud om hjælp, omsorg eller støtte samt optræning og hjælp til udvikling af færdigheder til personer, der har behov herfor på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

Hjælpen skal tage udgangspunkt i den enkeltes individuelle situation, og den bør tage sigte på hjælp til selvhjælp, både på det praktiske og det personlige plan.

Udskillelsen af reglerne om denne hjælp fra botilbuddet skal ses som et yderligere skridt i rækken af initiativer om ligestilling og ligebehandling af mennesker med handicap. Beboerne betaler, jf. SEL § 95, fortsat for opholdet.

Efter SEL § 86 kan kommunen (ud over tilbud efter SEL § 73) give tilbud af behandlingsmæssig karakter til personer med betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller mede særlige problemer, når dette er nødvendigt for at bevare eller forbedre den pågældendes fysiske, psykiske eller sociale funktioner, og når dette ikke kan opnås gennem de behandlingstilbud, der kan tilbydes efter anden lovgivning.

Tilskud til nødvendig antaget hjælp i eget hjem

Lovgrundlag, formål, indhold

Efter bistandslovens § 56 kan kommunalbestyrelsen yde tilskud til dækning af udgifter til hjælp, som en hjemmehjælpsmodtager selv antager, såfremt kommunen ikke kan stille den fornødne hjælp til rådighed.

Udviklingstendenser

Bistandslovens bestemmelser i § 56 videreføres i lov om social service (SEL) § 76, stk. 1.

SEL § 76, stk. 2, giver fra 1. juli 1998 personer under 67 år med betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne adgang til at vælge at få udbetalt et kontant tilskud til køb af den hjælp, som de er berettiget til, i stedet for en naturalydelse. Betingelsen er, at de har behov for hjælp efter §§ 71 og 72 i mere end 20 timer ugentlig.

Kommunen kan dog bestemme, at hjælpen skal gives som en naturalydelse eller udbetales til en nærtstående person, som passer den pågældende, hvis det skønnes, at en bruger ikke selv vil kunne administrere tilskuddet eller tilrettelægge ordningen.

Som nærtstående anses ægtefælle, samlever, forældre, søskende, voksne børn samt andre, der har et nært forhold til den pågældende. Der er dog ikke hjemmel til at pålægge ægtefællen eller andre nærtstående at varetage disse opgaver. De hensyn, der kan tale for, at kommunen vælger at udbetale tilskuddet til en nærtstående, er f.eks. at familien kan fungere så normalt som muligt på trods af et stort behov for hjælp og pleje.

Det er en forudsætning, at kommunen efter en nøje vurdering af den pågældendes situation, herunder mulighed for selvstændig livsførelse, boligforhold, adgangsforhold, netværksressourcer mv., finder det hensigtsmæssigt, at det er nærtstående, der varetager plejen. Særligt når der er tale om yngre personer, må der lægges vægt på den unges mulighed for selvstændig livsudfoldelse.

Organisatorisk tilrettelæggelse

For at lette administrationen af ordningen er der adgang for kommunen til at udbetale tilskuddet på grundlag af anslåede udgifter. Det er imidlertid forudsat, at tilskuddet skal tage udgangspunkt i de udgifter, der er forbundet med den pågældende foranstaltning. Tilskuddet kan maksimalt udgøre et beløb, der svarer til kommunens udgift i forbindelse med levering af tilsvarende serviceydelser i medfør af SEL §§ 71 og 72.

Kommunen skal ved beregningen af dette beløb tage hensyn til *alle* de udgifter, kommunen har med at udføre opgaverne, herunder også udgifter til administration i forbindelse med udførelsen mv.

Kommunen bevarer ansvaret for, at personer, der får udbetalt tilskud til selv at antage hjemmehjælp, modtager den fornødne hjælp, og kommunen skal derfor påse dette.

Finansiering

Udgiften afholdes for personer under 67 år af amtskommunen og kommunen med 50% hver.

Ledsageordning for børn og voksne med nedsat funktionsevne

Lovgrundlag, formål, indhold

På de årlige finanslove, jf. FL 97 § 15.13.17., har der været afsat midler til forsøg med ledsageordning i 4 kommuner. Ordningen gøres nu landsdækkende og permanent efter anbefalinger fra Udvalget om hjælpemidler og andre handicapkompenserende ydelser som led i bestræbelserne på at sikre normalisering og ligebehandling af personer med nedsat funktionsevne.

Personer med nedsat funktionsevne på grund af sindslidelse eller af sociale årsager er ikke

omfattet af ordningen.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Administrationen af ledsageordningen er foregået på forskellig måde i de 4 forsøgskommuner. Kommunerne har haft gode erfaringer med at inddrage personer med nedsat funktionsevne i administrationen af forsøgene.

Udviklingstendenser

Efter SEL § 78 får voksne under 67 år, som har en betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der medfører, at de ikke kan færdes på egen hånd uden for hjemmet, ret til 15 timers ledsagelse pr måned.

Der kan efter SEL § 31 efter en konkret vurdering tilbydes ledsagelse til unge mellem 16 og 18 år med betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne efter samme regler. Dog kan kommunen til gruppen af unge tilbyde et månedligt timetal på mindre end 15. Unge kan bl.a. have behov for at kunne komme uden for hjemmet, uden at det nødvendigvis er forældrene, der ledsager dem eller i øvrigt administrerer ledsagelsen for dem.

Ledsageordningen omfatter personer, der opfylder kriterierne uanset boform, dvs. herunder også personer med ophold i kommunale og amtskommunale boformer. Ved vurderingen af, om der er et ledsagebehov, kan der dog tages hensyn til den hjælp, der i øvrigt ydes den pågældende som en integreret del af botilbuddet, herunder socialpædagogisk bistand og anden form for hjælp.

Finansiering

Udgiften afholdes af amtskommunen og kommunen med 50 pct. hver.

Kommunale bofællesskaber

Regelgrundlag, formål og indhold.

Efter Bistandslovens § 68, stk. 1, kan voksne med vidtgående fysisk eller psykisk handicap anbringes i pleje i private hjem eller tilbydes ophold i bofællesskab. Formålet hermed er at sikre hensigtsmæsige botilbud til personer med vidtgående handicap, som ikke har behov for institutionstilbud, men som på den anden side har behov for støtte og vejledning.

Ophold i bofællesskab kan også tilbydes personer med særlige sociale vanskeligheder (ressourcesvage grupper).

Organisatorisk tilrettelæggelse

Tilbud om optagelse i § 68 pleje eller bofællesskab gives af kommunen. Ved anbringelse af handicappede i pleje i private hjem skal kommunen på baggrund af en undersøgelse godkende hjemmet, som skal være egnet til at modtage mennesker med vidtgående fysisk eller psykisk handicap.

Kommunen opretter og driver bofællesskaber efter bestemmelsen i § 68. Der kan til botilbuddet knyttes en særlig medhjælp. Tilbud efter § 68 er ikke institutionstilbud. Bofællesskaber betragtes

som beboernes egen bolig.

Bofællesskaber oprettes og drives undertiden af private organisationer i samarbejde med en kommune.

Udviklingstendenser.

Bofællesskaber anses for at være en god og fleksibel boform for personer med vidtgående psykisk og fysisk handicap, der med mere eller mindre støtte har mulighed for at bo i eget hjem. Boformen er derfor i de senere år blevet stadig mere anvendt, og bofællesskaber oprettes ofte i samarbejde mellem kommuner og amtskommuner.

Efter 1. juli 1998 er der ikke længere hjemmel for kommuner til at oprette bofællesskaber som *varige botilbud*.

Boformerne vil efter 1. juli 1998 være adskilt fra den service, den enkelte skal have. Den kommunale forpligtelse til at tilvejebringe egnede botilbud til personer med handicap ligger f.eks. i lov om almene boliger § 105.

Dette kan ses som en konsekvens af målsætningen om i videst muligt omfang at sidestille handicappede med øvrige befolkningsgrupper, således at personer med handicap principielt får tilbudt egnede boliger i den almindelige boligmasse og på lige vilkår, det vil f.eks. sige med en lejekontrakt.

Finansiering

For personer under 67 år, finansierer kommunen 50 pct. og amtskommunen 50 pct. af udgifterne, mens kommunen fuldt ud finansierer udgifterne for så vidt angår personer over 67 år.

Brugerbetaling: Beboerne betaler, jf. § 68, stk. 2 for opholdet i pleje eller i bofællesskab. I bofællesskaber betaler beboerne husleje mv., og kommunen kan fastsætte en økonomisk ydelse for den eventuelle medhjælp i bofællesskabet og for fællesaktiviteter. For plejeforhold fastsætter kommunen en takst. Den enkelte beboer skal dog have et passende beløb til rådighed til personlige fornødenheder og lommepenge.

Kvantitative/ statistiske oplysninger

Antallet af beboere (indskrevne) i § 68, stk. 1, bofællesskaber er i 1996 opgjort til ca. 4.040. I de kommunale budgetter for 1996 var udgifterne skønnet til ca. 950 mio. kr.

Koordineringsmekanismer

Tilsynet med familiepleje og med bofællesskaber er en kommunal forpligtigelse, herunder at de retningslinier for bofællesskaber og familiepleje, som Socialministeriet har fastsat, opfyldes.

4.6. Socialt udsatte og truede grupper

Boligsocialt arbejde

Lovgrundlag, formål, indhold

Statens tilskud til boligsocialt arbejde i belastede boligområder for perioden 1994-97 og 1998-2002 bevilges over de årlige finanslove. Vejledninger om Økonomisk Støtte til Boligsocial indsats, udsendt februar 1994 og juli 1997 angiver de nærmere formål, vilkår for støtte mv.

Udviklingstendenser

Programmets 1. etape omfattede perioden 1994-97. På Socialministeriets område drejer indsatsen i boligområderne sig om: Generelle sociale aktivitetstilbud, modelområder, målrettede dagtilbud til indvandrer- og flygtningemødre, indslusning af 0-6 årige indvandrer- og flygtningebørn i dagtilbud samt fritidstilbud målrettet udsatte unge.

Regerings Byudvalg fremsatte oktober 1993 et 30-punkts handlingsprogram med henblik på at gøre en helhedsorienteret og koordineret indsats i belastede boligområder. Socialministeriets forslag i Byudvalgets handlingsplan har resulteret i ca. 100 boligsociale projekter fordelt på 50 kommuner. I tæt samspil med de sociale aktivitetstilbud er der - som et af Boligministeriets forslag i handlingsplanen - oprettet beboerrådgiverordninger.

Socialministeriet har i april 1997 udsendt en midtvejsredegørelse over boligsociale projekter under Byudvalgets 1. etape.

Byudvalgets 2. fase blev igangsat april 1995. Byudvalget blev hermed udvidet, således at det nu består af 11 ministre, og opgaverne omfatter et bredt udsnit af sociale, miljømæssige, fysiske, økonomiske, beskæftigelsesmæssige og andre problemer. Belastede byområder er karakteriseret ved et *sammenfald* af sådanne problemer, og en effektiv løsning forudsætter tværgående samarbejde.

Såvel Socialministeriet som kommunale socialforvaltninger er hermed gået ind på nye opgaveområder som f.eks. kvarterløft, forebyggelse af social udstødning som led i den generelle bypolitik og sammenknytning af miljø- og socialpolitik bl.a. i Agenda 21 sammenhæng.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Kommunerne har det bevillingsmæssige ansvar for de statslige tilskud, der er blevet bevilget af Socialministeriet til de boligsociale projekter, der blev sat i gang med 30-punkts handlingsprogrammet fra 1993.

Finansiering

De boligsociale aktivitetstilbud for perioden 1994-97 betales dels af staten (satspuljen) og dels af de pågældende kommuner. Der er afsat i alt 305 mill. kr. til disse aktiviteter samt til evaluering og formidling. Finansieringen fordeler sig således:

	1994	1995	1996	1997
Staten (Socialministeriet)	62,5%	44%	20%	0%
Kommunerne	37,5%	56%	80%	100%

Af det på finansloven for 1998-2002 afsatte beløb til boligsociale aktiviteter ydes et statsligt tilskud på op til 50 pct. af de godkendte udgifter. Den resterende del afholdes af kommunen med et beløb mindst svarende til det statslige tilskud.

Koordineringsmekanismer

Indsatsen skal ske i tæt samarbejde mellem kommunen, boligselskab og beboere samt andre lokale parter, samt at det boligsociale arbejde udgør et led både i kommunernes almindelig sociale aktiviteter og i den tværsektorielle udvikling hen imod bæredygtige lokalområder.

Med henblik på koordinering og formidling af viden er der som en del af Socialministeriets aktiviteter oprettet regionale og landsdækkende erfaringsudviklingsgrupper, der udgives faste nyhedsbreve og avis, ligesom der er regelmæssige seminarer.

På centralt plan er der under Byudvalget nedsat en Boligsocial Initiativgruppe, og under denne embedsmandsgruppe på departementschefniveau er der oprettet en række arbejdsgrupper med deltagelse af de involverede ministerier og organisationer.

Kommunale bofællesskaber med støtte

Lovgrundlag, formål, indhold

Kommunalbestyrelsen kan tilbyde personer med særlige sociale vanskeligheder ophold i bofællesskaber eller andre boformer, hvortil der kan ydes den nødvendige medhjælp, jf. Bistandslovens § 68 b.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Det er kommunalbestyrelsen, der afgør, om der skal tilbydes medhjælp i bosituationen. Da flere af de grupper, der kan have behov for medhjælp enten er eller har været under amtskommunalt tilbud, bør kommunen samarbejde med amtskommunen om etablering af en medhjælpsordning og om, hvilke brugere, der skal have tilbuddet.

Udviklingstendenser

Med virkning fra 1. april 1995 blev indført kommunal hjemmel for at tilknytte medhjælp i bofællesskaber for personer med særlige sociale vanskeligheder. Bestemmelsen har givet mulighed for, at kommunalbestyrelsen såvel i bofællesskaber som i andre boformer kan tilknytte medhjælp, der kan støtte med rådgivning, vejledning og bistand til deltagelse i beskæftigelse og fritidsaktiviteter.

Fra 1. juli 1998 adskilles reglerne om botilbud og medhjælp, idet bofællesskaber til personer med særlige sociale vanskeligheder omfattes af reglerne i SEL § 91 og lov om almene boliger, mens reglerne om medhjælp er indeholdt i SEL § 73.

Finansiering

Udgifterne efter BIL § 68 b og SEL §§ 73 og 91 afholdes af kommunerne og amtskommuner med hver 50 pct. når modtagerne er under 67 år.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Antallet af beboere (indskrevne) i bofællesskaber efter § 68b er (pr. januar 1996) opgjort til ca. 1400.

Væresteder efter bistandsloven

Lovgrundlag, formål, indhold

Efter bestemmelsen i § 68b, stk. 4, kan kommunalbestyrelsen iværksætte dagforanstaltninger i form af åbne være- og omsorgssteder mv.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Etablering og drift af sådanne foranstaltninger for personer med særlige sociale vanskeligheder kan ske på kommunens initiativ og/eller efter aftale med foreninger, organisationer mv. eller andre private kredse. Mange væresteder for personer med særlige sociale vanskeligheder er etableret af eller i samarbejde med frivillige sociale organisationer.

Udviklingstendenser

Pr. 1. juli 1998 overføres "forsyningsansvaret", dvs. ansvaret for, at der er de nødvendige væresteder, fra kommune til amtskommune. Overordnet bliver der således en forpligtelse for amtskommunen til at sørge for de fornødne samværs- og aktivitetstilbud, herunder tilbud om pladser i væresteder, jf. SEL § 88.

Finansiering

Udgifter efter BIL § 68b og SEL §88 til væresteder afholdes af kommunerne og amtskommuner med hver 50 pct. når modtagerne er under 67 år.

Kvantitative/statistiske oplysninger

I de kommunale budgetter for 1996 er udgifterne til væresteder for personer med sociale problemer eller sindslidelser opgjort til i alt 37 mio. kr.

Sociale tilbud særligt til sindslidende

Regelgrundlag, formål, indhold

Der er ikke et samlet regelsæt for den sociale indsats for mennesker med sindslidelser. Sindslidende har samme adgang som alle andre borgere til de almindelige sociale tilbud, rådgivning og vejledning.

Men derudover kan nogle personer med sindslidelser have brug for særligt målrettede kommunale (og amtslige) tilbud, der tager specielt sigt på den sindslidedes sociale problemer, f.eks. særlige botilbud, væresteder, beskæftigelsestilbud og støtte- og kontaktpersoner.

Botilbud i form af bofællesskaber, jf. bistandslovens § 68, stk. 1, tager bl.a. sigte på den gruppe af sindslidende, der skønnes egnet til at klare sig i eget hjem, når der ydes nødvendig medhjælp og med støtte fra bofællesskabets andre beboere.

En væsentlig forudsætning for ophold i bofællesskaber er, at der er let adgang til medhjælp og støtte. Den nødvendige medhjælp og socialpædagogiske støtte kan tilgodeses ved støttecentre, der etableres i nær tilknytning til bofællesskaberne, hvorfra der kan hentes opbakning til hverdagens aktiviteter og med let adgang til behandlingsmæssig støtte.

Efter bistandslovens § 68b, stk. 4, kan kommunalbestyrelsen drive dagforanstaltninger for bl.a. sindslidende i form af åbne være- og omsorgssteder mv.

Væresteder for mennesker med sindslidelser kan groft inddeles i to typer:

- Væresteder, der er et tilbud til de svagest fungerende sindslidende, og hvor aktiviteterne typisk er opfyldelse af basale fysiske, psykiske og sociale behov
- Væresteder, der er et tilbud til de bedre fungerende sindslidende, som i højere grad kan klare sig selv, men som har brug for et fristed, hvor de på egne betingelser kan dyrke interesser og forskellige aktiviteter.

Støtte- og kontaktpersonordning: Efter bistandslovens § 68c, stk. 1, kan kommunalbestyrelsen tilbyde personer med sindslidelser en støtte- og kontaktperson. Mennesker med sindslidelser står oftere end andre mennesker med et spinkelt socialt netværk, og det drejer sig ofte om behov for hjælp til at sikre de basale muligheder i dagligdagen - at kunne bo, deltage og have kontakt med andre mennesker.

Målgruppen for støtte- og kontaktpersonordningen er de mest socialt udsatte og isolerede grupper af sindslidende, som ikke almindeligvis gør brug af eller kan gøre brug af de allerede eksisterende tilbud. Støtte-og kontaktpersonordningen skal være et supplement til eksisterende tilbud til sindslidende og ikke en erstatning for disse.

Institutionstilbud: Kommunen kan desuden henvise til de amtskommunale specialtilbud for sindslidende, herunder ophold i en § 112, stk.2,-døgninstitution. Botilbud i form af pladser på døgninstitutioner tager sigte på den gruppe af sindslidende, der både har behov for social og behandlingsmæssig støtte, dvs. de mere vanskeligt stillede grupper af sindslidende. Gennem omsorg og pleje etableres der en stabil og tryg tilværelse, hvor de sindslidende både har mulighed for at leve en privat tilværelse i egne værelser og for at få hjælp og støtte døgnet rundt.

Tilbud om beskæftigelse og uddannelse: Efter bistandslovens § 43 kan der gives støtte til uddannelse og gennem § 91 kan kommuner og amter bl.a. give støtte til etablering af beskyttede arbejdspladser for personer med sindslidelser.

Udviklingstendenser

Indberetningerne til Socialministeriet viser, at indsatsen er blevet forstærket i de senere år.

Fra 1. juli 1998 findes reglerne om tilbud til målgruppen i lov om social service (SEL): Bl.a. i

SEL § 80 om støtte- og kontaktpersoner til mennesker med sindslidelser, i SEL § 87 om beskyttet beskæftigelse, i SEL § 88 om aktivitets og værestedstilbud, i SEL § 91 om ophold i bofællesskaber og andre midlertidige boformer og i SEL § 92 om tilbud om længerevarende ophold i boformer (institutioner) med omfattende tilbud om hjælp, omsorg eller behandling. Herudover er der i lov om aktiv socialpolitik (AKL) kapitel 6, indeholdt regler om revalideringstilbud, og i §§ 75-77 findes reglerne om skånejob.

Finansiering

Udgifterne til tilbud efter bistandslovens § 68 (bofællesskaber), § 68b (væresteder) og § 68c (støtte og kontaktpersonordningen) afholdes af kommunerne og amtskommunerne med hver 50 pct., når den der modtager tilbuddet er under 67 år, jf. BIL § 135, stk. 6, og SEL § 131, stk 2.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Der skønnes i alt at være ca. 30.000 personer med sindslidelser i alderen 18-64 år, der har behov for social støtte. En medtagelse af ældre personer med sindslidelser øger det samlede antal med ca. 20 pct.

Ca 150 kommuner oplyste ved udgangen af 1996, at de vil kunne tilbyde §68-bofællesskabspladser i 1997. Det planlagte antal pladser ligger på 1.800-1.900.

125 kommuner planlagde at kunne tilbyde pladser i væresteder med opsøgende og rådgivende arbejde i 1997. Kommunerne skønner, at i alt knap 9.000 personer jævnligt benytter tilbuddet, af disse er ca. 60 pct. sindslidende og ca. 40 pct. personer med særlige sociale vanskeligheder. Udover kommunerne har 8 amter væresteder i amtsligt regi. Der er knap 1.000 brugere af disse pladser.

Omkring 170 kommuner oplyste i 1996, at de i 1997 vil kunne tilbyde støtte- og kontaktpersoner. Kommunerne skønner, at der i 1997 vil være godt 5.000 brugere af ordningen.

Koordineringsmekanismer

Regeringen pegede i Statusrapport om tilbuddene til sindslidende 1995 på, at der i højere grad sker et samarbejde mellem sundhedssektoren og socialsektoren på amts- og kommuneplan om, hvorledes indsatsen i fællesskab kan styrkes, således at den sindslidende oplever et sammenhængende system og en sammenhængende vifte af tilbud i det lokalområde, hvor den sindslidende bor.

Regeringen indgik endvidere den 4. april 1997 aftale med de kommunale parter om indsatsen for perioden 1997-2000 om en fortsat udbygning af de sociale tilbud. Det aftaltes også, at der skulle gennemføres en regional debat om indsatsen, hvor brugerne inddrages, og at amtsrådene, Københavns og Frederiksberg Kommuner forestår en tilbagemelding, om hvor langt man er med udbygningen og resultatet af de regionale og lokale drøftelser inden udgangen af 1997. Socialministeriet og Sundhedsministeriet indsamler, efter aftalen, årligt opgørelser fra amter, HS og kommuner over udbygningen og planer for yderligere udbygning.

Forsøg m.v.

Der er i de senere år etableret mange projekter og særlige samarbejdsformer af hensyn til en mere koordineret og bæredygtig indsats for mennesker med sindslidelser.

Tilbud til personer med svære psykiske og sociale problemer

Kommunalbestyrelsen kan efter bistandslovens § 68a, stk. 1, i en periode tilbyde de nævnte personer, hvor hovedproblemet ikke består i stofmisbrug støtte i form af dag- eller døgnophold efter bestemmelserne i bistandslovens §§ 66 og 96.

Tilbud efter § 66 kan bestå i opholdssteder eller plejefamilier, som er godkendt som egnede af den stedlige kommunalbestyrelse eller anden offentlig myndighed.

Tilbud efter § 96 er under amtsrådets forsyningsansvar. Institutionerne kan dog oprettes og drives af en eller flere kommuner.

Bo-tilbudspuljen for Sindslidende.

Ved udmøntningen af satsreguleringspuljen for 1996 blev der bl.a. afsat midler til at fremme den fortsatte udbygning af botilbudene til især de sværest stillede grupper af sindslidende og de yngre sindslidende, herunder gruppen af unge skizofrene. Med Botilbudspuljen for Sindslidende blev der således i efteråret 1996 bevilget støtte for mere end 300 mio. kr. til etablering og drift af ca. 700 nye pladser i form af støttecentre, akutboliger samt beskyttede pensionater. Botilbudsprojekterne skal være igangsat inden 1. januar 1998, med mindre der gives dispensation for denne frist.

Udviklingstendenser

Fra 1. juli 1998 er bistandslovens regler om socialpædagogiske kollektiver, familiepleje mv. til personer, der er fyldt 18 år, og som har svære psykiske eller sociale vanskeligheder, samlet i SEL § 91

Finansiering

Udgifterne til tilbud visiteret til efter § 68 a, stk. 1, herunder tilbud efter § 66 og 96, er delt mellem amt og kommune med 50 pct. til hver når brugerne er under 67 år. Der er fastsat regler om brugerbetaling.

Visse opgaver vedrørende senil demens

Regelgrundlag, formål, indhold

For midler (Finanslovens § 15.13.18), som Folketinget bl.a. i 1993 besluttede at afsætte til støtte af initiativer for senil demente og deres pårørende, har Socialministeriet igangsat en række aktiviteter, blandt andet kan nævnes støtte til efteruddannelse af det personale, der arbejder med senil demente. Kommunerne har på baggrund af ansøgninger fået tilsagn om i alt ca. 20 mio. kr. til efter- og videreuddannelse af ansatte, der dagligt i plejeboliger eller eget hjem arbejder med senil demente og deres pårørende.

Demente er en svag gruppe, der stiller særlige krav til indsatsen fra det offentliges side, herunder et samarbejde mellem forskellige offentlige myndigheder. Det er væsentligt, fordi svært demente typisk ikke selv er i stand til at formulere, hvilke behov for hjælp de har.

Der er ingen særlig lovgivning vedrørende demente. Hjælpen til demente ydes på

Socialministeriets område ydes efter de almindelige regler om hjemmehjælp m.v.

Finansiering

Udgifter til hjemmehjælp m.v. til demente afholdes efter bistandslovens almindelige regler, jf. ovenfor. Socialministeriets særlige initiativer til fordel for senil demente er finansieret af satspuljemidler.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Antallet af personer med senil demens kan naturligvis kun anslås med betydelig usikkerhed og bl.a. afhængigt af opgørelsesmetode og afgrænsning af gruppen. På baggrund af indberetninger til Det sociale Informations- og Analysesystem i 1995 er det på baggrund af opregnede skøn fra godt 200 kommuner anslået, at der i landet er ca. 36.000 personer med senil demens.

Koordineringsmekanismer

Formidlingscenter Nord, der er en institution under Socialministeriet (Socialministeriet har 7 formidlingscentre, der er omtalt andetsteds), har til opgave at beskæftige sig med dokumentation, udviklings- og formidlingsarbejde vedrørende svage ældre. Socialministeriets har bedt formidlingscenteret om især at beskæftige sig med bl.a. dementes forhold.

4.7. Social pension, botilbud til ældre, service mv.

Social pension

Regelgrundlag, formål og indhold

Social pension er en aktuel ydelse, der udbetales til personer, der af en eller anden grund ikke varigt kan forsørge sig selv. Pensionen er således en forsørgelsesydelse, der for de fleste af pensionsydelsernes bestanddele er indtægtsafhængig.

Pension efter lov om social pension (SPL) er folkepension, førtidspension, invaliditetsydelse samt en række tillæg. Modtagere af invaliditetsydelse betragtes i almindelighed ikke som pensionister.

Folkepension kan udbetales til personer, der er fyldt 67 år, hvis de almindelige betingelser er opfyldt.

Førtidspension kan udbetales til personer i alderen mellem 18 og 67 år enten som en helbredsbetinget eller en behovsbestemt førtidspension. De pensionsformer der kan tilkendes er højeste førtidspension, mellemste førtidspension, almindelig (og forhøjet almindelig) førtidspension. I stedet for førtidspension kan der være mulighed for at tilkende invaliditetsydelse.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Det er som hovedregel den faktiske bopælskommune, der varetager administrationen af lov om

social pension. Det kan dog også være bestemt, at en anden kommune end bopælskommunen administrerer loven, jf. SPL § 58.

Bopælskommuneforpligtelsen indebærer bl.a., at kommunen skal modtage pensionsansøgningen, vejlede pensionisten, træffe afgørelse, indstille til revaliderings- og pensionsnævnet om ret til pension, beregne pensionen, finansiere den kommunale andel af udgifterne til pensionen og udbetale pensionen.

Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om forhøjet almindelig og almindelig førtidspension og videresender ansøgninger om højeste og mellemste førtidspension, om bistands- eller plejetillæg og invaliditetsydelse med indstilling til revaliderings- og pensionsnævn.

Revaliderings- og pensionsnævnet træffer efter indstilling fra kommunalbestyrelsen afgørelse som 1. instans i sager om højeste og mellemste førtidspension, om bistands- eller plejetillæg og om invaliditetsydelse.

Kommunalbestyrelsens afgørelser om pension efter lovens § 14, stk. 3 (almindelig og forhøjet førtidspension) kan påklages til revaliderings- og pensionsnævnet. Afgørelser truffet af revaliderings- og pensionsnævnet kan påklages til Den Sociale Ankestyrelse.

Ankestyrelsen kan antage sager af principiel eller generel karakter, når de 1) er egnede til at udstikke retningslinier for et bestemt område, 2) kan belyse almindelig praksis, 3) strider imod Ankestyrelsens praksis, 4) viser væsentlige forskelle i praksis lokalt eller regionalt eller 5) indeholder spørgsmål, som Ankestyrelsen ikke tidligere har taget stilling til, eller 6) hvor ændringer i retsopfattelsen begrundet i f.eks. ændringer i samfundsudviklingen skaber behov for fornyet stillingtagen.

Ankestyrelsen har som led i sin praksiskoordinering mulighed for at indhente sager og afgørelser fra såvel nævn som kommuner med henblik på at kunne følge praksis og sikre en mere ensartet praksis på landsplan. Ankestyrelsen har tillige mulighed for henvende sig til en kommune med henblik på en drøftelse af kommunens praksis, f.eks. hvis det viser sig, at den praksis som kommunen følger, afviger væsentligt fra praksis på landsplan.

Udviklingstendenser

Kommunalbestyrelsen har fra 1. juli 1994 efter SPL § 62b efter anmodning kunnet få socialministerens tilladelse til at få overført revaliderings-og pensionsnævnets kompetence i sager om mellemste og højeste førtidspension, bistands- eller plejetillæg og invaliditetsydelse.

Pr. september 1997 havde 32 kommuner fået overført kompetencen og oprettet sociale koordinationsudvalg som led heri.

Det sociale koordinationsudvalg er rådgivende over for kommunalbestyrelsen og skal bl.a. være med til at styrke den forebyggende indsats, så færre får brug for førtidspension. Koordinationsudvalgene skal som hovedregel bestå af repræsentanter for kommunalbestyrelsen, LO, DA, De samvirkende Invalideorganisationer, Praktiserende lægers Organisation samt Arbejdsmarkedsstyrelsen.

Ved L 456 af 10. juni 1997 om ændring af lov om social pension og lov om delpension (tilkendelseskompetence, administration m.v.) har kommunerne fra 1. juli 1998 fået overført den fulde afgørelseskompetence. Revaliderings- og pensionsnævnene nedlægges.

Ved lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (RTL) § 22 får samtlige kommuner fra 1. juli 1998 pligt til at oprette koordinationsudvalg for den forebyggende arbejdsmarkedsindsats, der bliver det nye navn for de sociale koordinationsudvalg, der samtidigt udvides med repræsentanter fra Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd (FTF).

Fra 1. juli 1998 vil reglerne om sagsoplysning, sagsbehandling og klageadgang fremgå af RTL. Den aktuelle opholdskommune skal fremover administrere pensionsloven. Der indføres et énstrenget ankesystem. En ansøgning om førtidspension skal behandles i forhold til alle relevante muligheder efter den sociale lovgivning.

Finansiering

Ved lov nr. 456 af 10. juni 1997 om ændring af lov om social pension mv., der var en del af socialreformen, blev den statslige refusion af kommunernes udgifter til førtidspension til 60-66 årige nedsat fra 100 til 50 pct.

Ændringen trådte i kraft fra 12. juni 1997 med virkning for alle pensioner, der er tilkendt fra denne dato.

Staten afholder herefter 100 pct. af kommunernes udgifter til folkepension, samt til førtidspension, invaliditetsydelse, bistandstillæg og plejetillæg til personer, der er fyldt 67 år. Staten afholder 50 pct. af kommunernes tilsvarende udgifter til personer under 67 år.

Den kommunale andel på 50 pct. af udgifterne til førtidspension mv. gælder for alle pensionens bestanddele, dvs. inkl. tillæg til pensionen. Med hensyn til personlige tillæg henvises til særskilt afsnit herom nedenfor.

Kvantitativ/statistiske oplysninger

	Antal modtagere af social pension		Off. udgifter mia. kr. 1997
Pensionstype:	1996	1997	
Folkepension	709.100	707.600	52,4
Førtidspension *	278.000	279.000	27,7
I alt	987.100	986.600	80,1

*) Incl. modtagere af invaliditetsydelse, som udgør henholdsvis 6.300 og 6.200 personer i januar 1996 og 1997.

Personlige tillæg

Regelgrundlag, formål, indhold

Reglerne om personlige tillæg findes i lov om social pension (SPL) § 17.

Der kan ydes personligt tillæg til pensionister, der modtager pension efter loven. Der kan ikke ydes personligt tillæg til modtagere af invaliditetsydelse og til personer, der alene modtager udenlandsk pension, og som ikke modtager pension efter loven.

Personligt tillæg kan tildeles pensionister, hvis økonomiske forhold er særlig vanskelige. Tildeling af personligt tillæg afgøres efter en konkret individuel vurdering af pensionistens økonomiske forhold. Tildelt personligt tillæg beregnes efter bindende regler, dvs. at der udbetales en andel af det personlige tillæg svarende til den personlige tillægsprocent, der fastsættes årligt ud fra pensionistens indtægtgrundlag.

Der kan ydes personligt tillæg til betaling af pensionistens varmeudgifter. Varmetillæg tildeles og beregnes efter nærmere fastlagte regler. Varmetillæg beregnet efter disse regler udbetales med den personlige tillægsprocent.

Herudover kan der undtagelsesvis ydes et særligt personligt tillæg til pensionister, hvis økonomiske forhold er ganske særlig vanskelige. Dette tillæg indtægtsreguleres ikke efter tildeling og udbetales således ikke efter den personlige tillægsprocent.

Der kan ydes et tillæg til udgifter til petroleum under visse nærmere angivne betingelser. Dette tillæg indtægtsreguleres ikke.

Organisering

Kommunen træffer afgørelse om tildeling af personlige tillæg. Personligt tillæg ydes kun, når det økonomiske behov ikke kan afhjælpes gennem private midler eller støtte efter anden lovgivning. Kontanthjælp efter bistandsloven kan som hovedregel ikke udbetales, da pensionister ikke står til rådighed for arbejdsmarkedet i det omfang, det er påkrævet efter bistandslovens regler. Hvis en folke- eller førtidspensionist har behov for supplerende hjælp, kan dette dækkes efter lovens regler om personligt tillæg.

Finansiering

Staten afholder 75 pct. af kommunernes udgifter til personligt tillæg efter lovens § 17. For så vidt angår udgifter til personlige tillæg efter § 17, stk. 1 og 3, (dvs. eksklusiv varmetillæg og petroleumstillæg) ydes der dog kun statsrefusion af kommunale udgifter inden for en vis grænse - rådighedsbeløbet - der er fastsat i lovens § 49, stk. 3. Hvis den enkelte kommune yder personlige tillæg efter § 17, stk. 1, eller stk. 3, udover rådighedsbeløbet, sker det uden refusion fra staten. Rådighedsbeløbet fastsættes efter den enkelte kommunes antal af pensionister, der efter beregningsreglerne kunne modtage fuldt personligt tillæg.

Pr. 1. januar 1998 nedsættes refusionen af kommunernes udgifter til personlige tillæg efter SPL § 17, stk. 1 og 3, fra 75 pct. til 50 pct. Samtidigt ophæves rådighedsbeløbet.

Kvantitativ/statistiske oplysninger

De samlede offentlige udgifter til personlige tillæg er på FL 97 skønnet at udgøre 1.037 mio. kr. Hertil kommer varmetillæg, der skønnes at udgøre 683 mio. kr. i 1997.

Delpension

Regelgrundlag, formål og indhold

Formålet med lov om delpension er at give mulighed for en gradvis tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet.

Delpension kan udbetales til lønmodtagere og personer med anden erhvervsindtægt end lønindtægt i alderen 60 til 67 år. Den gennemsnitlige arbejdstid skal for lønmodtagere nedsættes med mindst 7 timer eller mindst ¼ af den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid under de sidste 9 måneders arbejde før overgangen. Den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid efter overgangen til delpension skal være mindst 12 og højest 30 timer om ugen. Delpensionen beregnes forholdsmæssigt på grundlag af et basisbeløb, der udgør 82 pct. sygedagpengenes højeste beløb. Delpensionen udgør

1/37 af basisbeløbet for hver time den gennemsnitlige arbejdstid nedsætte.

Selvstændige skal nedsætte arbejdstiden med 18½ time til 18½ time om ugen i gennemsnit om året.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Bopælskommunen varetager administrationen af loven.

Udviklingstendenser

Fra 1. juli 1998 er det opholdskommunen og ikke som hidtil bopælskommunen, der administrerer loven.

Finansiering

Staten afholder kommunernes udgifter efter delpension.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Antallet af delpensionister har i de senere år været faldende. Ved udgangen af 1996 var det samlede antal delpensionister ca. 4.700. Heraf udgjorde knap halvdelen lønmodtagere. Tendensen forventes at ville fortsætte i 1997. Udgifterne til delpension var i 1996 271,6 mio. kr. For 1997 skønnes udgiften til 291,1 mio. kr.

Forebyggende hjemmebesøg til ældre

Regelgrundlag, formål, indhold

Efter lov om forebyggende hjemmebesøg til ældre mv. skal kommunalbestyrelsen tilbyde forebyggende hjemmebesøg til alle, der er fyldt 75 år, og som bor i kommunen. Kommunalbestyrelsen tilrettelægger besøgene efter behov, dog skal forebyggende hjemmebesøg tilbydes mindst 2 gange om året. Socialministeren kan i samarbejde med sundhedsministeren fastsætte regler om de kommunale forpligtelser efter denne lov, herunder om samordning med andre generelle kommunale forebyggende og aktiverende foranstaltninger.

Ved forebyggende hjemmebesøg forstås uopfordrede, men ikke uanmeldte, besøg i eget hjem med det generelle formål at drøfte den pågældendes aktuelle livssituation. Hjemmebesøgene forudsættes dermed at hjælpe de ældre til bedre at udnytte egne ressourcer og bevare funktionsniveauet længst muligt. Formålet med tilbud om hjemmebesøg er at opprioritere den forebyggende og sundhedsfremmende indsats over for ældre ved at skabe tryghed og trivsel samt yde råd og vejledning om aktiviteter og støttemuligheder.

Udviklingstendenser

Loven trådte i kraft den 1. juli 1996, fra hvilket tidspunkt kommunalbestyrelsen skal tilbyde forebyggende hjemmebesøg til alle, der er fyldt 80 år, og fra 1. juli 1998 også til alle, der er fyldt 75 år.

Tilbuddet kan ses som et led i og en udvidelse af den almindelige kommunale rådgivnings- og vejledningsforpligtigelse efter bistandslovens § 28-29.

Organisering

Kommunalbestyrelsen har ansvaret for udførelsen af opgaven

Finansiering

Udgiften afholdes af kommunen.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Kommunernes udgifter til forebyggende hjemmebesøg er for 1997 skønnet til 50 mio. kr.

Hjemmehjælp

Regelgrundlag, formål, indhold

Kommunalbestyrelsen har efter § 50, stk. 1, nr. 1, og § 51 pligt til at oprette en ordning, der sikrer, at personer, der midlertidigt eller varigt har behov for hjælp til personlig pleje og praktisk bistand til nødvendige opgaver i hjemmet, kan modtage og få hjælp til disse funktioner. Hjemmehjælp er således ikke forbeholdt de ældre aldersgrupper alene.

Hjemmehjælp er et tilbud, der bl.a. skal medvirke til at give ældre og handicappede, der ønsker at blive boende i deres eget hjem, reel mulighed for at vælge denne løsning. Hjemmehjælp skal samtidig medvirke til, at disse personer fungerer bedst muligt. Hjælpen kan dog ydes uanset modtagerens boligform.

Der er ikke fastsat nærmere retningslinier for omfanget af den hjælp, der kan gives.

Organisering

Kommunalbestyrelsen har det overordnede ansvar for hjemmehjælpsordningen og for, at denne indgår som et led i kommunens øvrige sociale og sundhedsmæssige tilbud til ældre og personer med handicap. Der stilles ikke i bistandsloven krav om at hjemmehjælp skal udføres af personale, der er ansat i kommunen. Kommunalbestyrelsen har derfor mulighed for at overdrage sådanne opgaver til f.eks. private firmaer, herunder hjemmeservicefirmaer.

For at opnå den bedst mulige service og den mest hensigtsmæssige udnyttelse af ressourcerne er det vigtigt, at der er et tæt og smidigt samarbejde mellem hjemmehjælpsordningen og hjemmesygeplejerskeordningen samt andre kommunale sundhedsordninger og tilbud på et sociale område i øvrigt.

Hjemmesygeplejen er reguleret af lov om hjemmesygeplejerskeordninger. De nærmere retningslinier for tilrettelæggelse og udførelse af disse ordninger er fastsat af Sundhedsstyrelsen, jf. Sundhedsstyrelsens retningslinier af marts 1987 med supplement fra november 1989.

Udviklingstendenser

Siden slutningen af 1980'erne har været en klar udvikling bort fra institutionstilbud til fordel for ydelse af hjemmehjælp mv. i modtagerens egen bolig.

Udviklingen har også omfattet en opgavemæssig integration, således at der ikke længere skelnes så skarpt mellem visse sygeplejemæssige opgaver og hjemmehjælpsopgaverne.

Fra 1. juli 1996 skal afgørelser om hjemmehjælp meddeles skriftligt. Der skal endvidere anvendes et visitationsskema ved afgørelsen. Dette har bl.a. betydning for klagerådets virksomhed.

Ved bistandslovreformen er reglerne om personlig hjælp, omsorg og pleje, herunder hjælp, omsorg og pleje, der i dag gives sammen med botilbud, blevet samlet i lov om social service (SEL) kapitel 14. Den sociale service, den enkelte skal have, vil blive givet uafhængig af boformen.

Reglerne om skriftlighed er ved bistandslovreformen videreført i SEL § 110, hvorved kravet om skriftlighed udvides til at gælde alle former for personlig hjælp, omsorg og pleje, herunder ved institutionsophold.

Fra 1. juli 1998 får personer, der er berettiget til hjælp eller støtte til nødvendige praktiske opgaver i hjemmet (jf. SEL § 71, stk. 1, nr. 2) mulighed for at vælge selv at udpege en person til at udføre opgaven.

Fra 1. juli 1998 kan personer under 67 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der har behov for hjælp til pleje og praktiske opgaver i mere end 20 timer ugentligt vælge at få udbetalt et kontant tilskud til hjælp som pågældende selv antager (SEL § 76). Kommunen skal indgå en skriftlig aftale med den udpegede person.

Finansiering

Udgiften til hjemmehjælp til personer under 67 år afholdes af amtskommunen og kommunen med 50 pct. hver. For personer på 67 år og derover afholdes udgiften af kommunen.

Kommunalbestyrelsen kan træffe beslutning om betaling for bistand ydet efter bistandslovens § 50. For hjemmehjælp der ydes på grund af en længerevarende lidelse eller svækkelse kan der ikke opkræves betaling for udgifter til personale. For hjemmehjælp, der ydes ved midlertidig lidelse eller svækkelse beregnes der en betaling, der er nærmere fastlagt i loven.

Kvantitativ/statistiske oplysninger

Antallet af husstande der modtager varig hjemmehjælp ligger på knap 190.000 i både 1995 og 1996. Blandt husstande med personer på 80 år og derover er der ca. 45 pct. der modtager hjemmehjælp.

Tilbud med aktiverende og forebyggende sigte

Regelgrundlag, formål, indhold

Kommunalbestyrelsen skal, jf. bistandslovens § 50 stk. 1, nr. 1 og 2, sørge for tilbud om personlige pleje og praktisk bistand til opgaver, som normalt udføres i hjemmet, og om hjælp til vedligeholdelse af fysiske og psykiske færdigheder til personer med behov herfor samt iværksætte eller yde støtte til generelle omsorgstilbud med aktiverende og forebyggende sigte for personer, der modtager social pension bortset fra invaliditetsydelse. Formålet med tilbuddene er bl.a. at øge

og bevare pensionisternes muligheder for at klare sig selv i eget hjem.

§ 50 omfatter alt fra dag- og døgntilbud til personer i almindelige boliger og i plejeboliger efter ældreboligloven til mindre tilskud til pensionistforeninger.

Tilbuddene omfatter ydelser, som tildeles efter en konkret individuel vurdering af modtagerens behov, f.eks. hjemmehjælp, madudbringning, dagcenterlignende tilbud mv. Tilbud om hjemmehjælp er omtalt ovenfor.

Tilbuddene omfatter endvidere generelle tilbud, som tilbydes bredt til alle pensionister. Generelle tilbud skal bidrage til at skabe rammer, som i videst muligt omfang tilstræber trivsel.

Sondringen mellem tilbud ydet efter visitation og andre tilbud har bl.a. betydning i forbindelse med reglerne om betaling.

Organisering

Kommunalbestyrelsen beslutter, hvilke aktiverende og forebyggende tilbud den vil stille til rådighed. Kommunalbestyrelsens tilrettelæggelse af tilsynet med opgavernes udførelse skal så vidt muligt ske i samarbejde med brugerne af. Brugerne af tilbuddene skal have størst muligt medansvar for og indflydelse på udformningen af tilbuddene.

Det er overladt til kommunalbestyrelsen at bestemme, om kommunen selv står for tilbuddene, eller om den vælger at overlade opgaven til foreninger, organisationer eller andre private kredse. Kommunen kan også vælge at yde økonomisk støtte til tilbuddene eller stille lokaler til rådighed for forskellige aktiverende og forebyggende aktiviteter.

Specielt for så vidt angår tilbud om vedligeholdelsestræning og genoptræning gælder, at der er en glidende overgang for egentlig genoptræning (i sundhedsvæsenets regí) til vedligeholdelsestræning, der typisk omfattes af kommunens forpligtigelse til at stille aktiverende og forebyggende tilbud til rådighed. Afgrænsningsproblemer mellem de to sektorer kan især opstå i forbindelse med udskrivning fra sygehus.

Udviklingstendenser

Ved ændring af bistandsloven ved lov nr. 1114 af 20 december 1995 om indførelse af ældreråd og klageråd på hjemmehjælpsområdet mv. blev det aktiverende og forebyggende sigte med omsorgsarbejdet understreget. Efter lovændringen er det ikke længere et krav, at visse dele af omsorgsarbejdet skal foregå i institution, og at ikke-kommunale institutioner skal være selvejende institutioner. Kommunalbestyrelsen kan derfor beslutte, at aktiviteter, der hidtil har fundet sted i daghjem og dagcentre mv. ikke længere skal foregå i institutionsregi.

Reglerne om tilbud med aktiverende og forebyggende sigte videreføres i lov om social service (SEL) §§ 65 og 71, idet dog personkredsen udvides. Fra 1. juli 1998 kan kommunerne selv fastsætte retningslinjer for, hvilke persongrupper, der kan benytte generelle tilbud med aktiverende og forebyggende sigte (ikke-visiterede tilbud). Efter gældende regler (BIL § 50, stk.1, nr. 2) er tilbuddene forbeholdt personer, der modtager social pension.

Finansiering

Udgiften til hjemmehjælp til personer under 67 år afholdes af amtskommunen og kommunen med 50 hver. For personer på 67 år og derover afholdes udgiften af kommunen. Kommunen kan træffe beslutning om betaling for tilbud efter bistandslovens § 50. For visiteret hjælp (bortset fra

madserviceordninger) kan der ikke opkræves betaling for personaleudgifter.

Kvantitativ/statistiske oplysninger

Der er knap 47.000 dagcenterpladser på landsplan (1996).

Botilbud, plejehjem, beskyttede boliger mv.

Regelgrundlag, formål, indhold

Kommunalbestyrelsen skal efter bistandslovens § 79 sørge for døgntilbud til personer, som af helbredsmæssige grunde har behov for det. Forpligtigelsen kan opfyldes ved oprettelse af døgnberedskab.

Efter bistandslovens § 81 kan plejehjem og beskyttede boliger fortsat drives efter bistandsloven efter istandsættelse og ombygning. Nye plejehjem og beskyttede boliger kan ikke oprettes.

Organisering

Kommunalbestyrelsen fører tilsyn med den daglige drift af plejehjem og beskyttede boliger i kommunen, så vidt muligt i samarbejde med beboerråd. Der er ikke regler om, hvordan, hvor tit eller af hvem disse tilsyn skal foretages.

Amtsrådet yder vejledning og kan foretage undersøgelser i forbindelse med spørgsmål om driften af plejehjem og beskyttede boliger i amtskommunen.

Kommunalbestyrelsen træffer bestemmelse om optagelse i et plejehjem eller en beskyttet bolig jf. BIL § 83. Kommunen afgør efter en vurdering af ansøgernes behov, hvem der kan få tilbud om plejehjem eller beskyttet bolig.

Udviklingstendenser

Siden den 1. januar 1988 har kommunerne ikke kunnet opføre plejehjem og beskyttede boliger. Boliger til ældre mv. er i stedet opført efter lov om almene boliger (tidl. ældreboligloven), der hører under Boligministeriet. Plejehjem og beskyttede boliger er institutioner. Beboere i plejehjem og beskyttede boliger er således ikke lejere omfattet af lejelovens regler mv. i modsætning til beboere i f.eks. ældreboliger.

Mange kommuner har indført integrerede ordninger, hvor det samme personale yder service til personer i eget hjem og til beboere i plejehjem eller andre særlige boliger for ældre. Denne udvikling er udtryk for en politik, hvor der lægges mindre vægt på en boligs formelle status og mere på fleksibilitet i pleje og omsorg.

Ophævelsen af institutionsbegrebet i forbindelse med servicelovens gennemførelse pr. 1. juli 1998 medfører en principielt helt ny situation. Selvom indholdet i de enkelte boformer kan videreføres med det samme indhold som det kendes i dag, vil selve organisationsformen ændres.

Boformerne vil efter de fra 1. juli 1998 gældende regler i lov om social service være adskilt fra den service, den enkelte skal have. Fremover vil det således blive sådan, at beboerne modtager et botilbud, hvorefter dette suppleres med tilbud om en række tilbud om hjælp, pleje, aktiviteter mv.

Udskillelsen af reglerne om denne hjælp fra botilbuddet skal ses som et yderligere skridt i rækken

af initiativer om ligestilling og ligebehandling. For at styrke retssikkerheden vil beboere på plejehjem og beskyttede boliger blive beskyttet mod ufrivillig flytning inden for institutionen.

Som følge af nedlæggelser eller ombygning af utidssvarende plejehjem mv. til plejeboliger efter lov om almene boliger mv. (tidl. ældreboligloven) vil de bestående plejehjem og beskyttede boliger gradvis få antalsmæssigt mindre betydning.

Reglerne om botilbud og betaling herfor er derfor placeret i en overgangsbestemmelse i SEL § 140, stk. 1, der under hensyn til den allerede stedfundne udvikling træder i kraft med virkning fra og med regnskabsåret 1997.

Finansiering

Udgiften til ophold i plejehjem mv. for personer under 67 år afholdes af amtskommunen og kommunen med 50 hver. For personer på 67 år og derover afholdes udgiften af kommunen.

Beboerne i plejehjem bevarer en eventuel social pension og betaler for husleje og for andre tilbud efter samme retningslinjer som for personer i eget hjem. Huslejebetalingen er søgt tilnærmet nettohuslejen i ældreboliger (efter boligydelse).

Efter overgangsbestemmelsen i SEL § 140, stk. 1, fastsætter socialministeren regler, der svarer til de gældende regler i bistandslovens §§ 81-83 og §§ 85-86. Bemyndigelsen kan anvendes til at fastsætte regler, der er tilnærmet reglerne i lignende almindelige boliger, dvs. ældreboliger og plejeboliger efter lov om almene boliger.

Kvantitative/statistiske oplysninger

De senere år har der været en stigning i antallet af plejehjemslignende plejeboliger. Stigningen forventes at fortsætte de kommende år.

	1994	1995	1996
Døgnpladser plejehjem	37.683	36.377	36.429
Ældreboliger med servicearealer	7.160	8.913	9.531
Plejeboliger i alt	44.843	45.290	45.960

Antallet af ældreboliger for 1994 er beregnet antal.

Tilskud til befordring

Regelgrundlag, formål, indhold

Efter bistandslovens § 61 kan kommunen give tilskud til abonnement til kollektive transportmidler.

Personer, der modtager social pension bortset fra invaliditetsydelse, kan visiteres til tilskud efter bestemmelsen. Reglen omfatter tilskud til betaling for kørselsabonnement til kollektive trafikmidler i kommunen og tilgrænsende kommuner.

Kommunen har også mulighed for at give tilskud til befordring med individuelle transportmidler. Personkredsen er den samme som i relation til kollektive transportmidler, men hjælp kan kun ydes, når helbredsmæsige grunde taler derfor. Det er således en forudsætning, at pensionisten af helbredsmæssige grunde ikke kan benytte kollektive transportmidler. Kommunens afgørelser kan ikke ankes.

Hvis der gives afslag på tilskud efter § 61, kan tilskud til transport eventuelt ydes efter pensionslovens regler om personligt tillæg til pensionister, hvis økonomiske forhold er særligt vanskelige, jf. ovenfor.

Organisering

Kommunalbestyrelsen tilrettelægger selv tilskudsordningen og bestemmer, hvordan hjælpen til den enkelte skal gives, herunder om der skal træffes aftale med et transportselskab eller lign., eller om pensionisten selv skal kunne vælge.

Udviklingstendenser

Fra 1. juli 1998 er bistandslovens regler videreført i SEL § 103. Ved lovændringen ændres personkredsen, således at der kan ydes tilskud til alle, som på grund af varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har behov for befordring med individuelle transportmidler. Samtidig bortfalder muligheden for at yde bistand til abonnement til kollektive transportmidler.

Finansiering

Udgiften til transporthjælp efter bistandslovens § 61 til personer under 67 år afholdes af amtet og kommunen med 50 pct. hver. For personer på 67 år og derover afholdes udgiften af kommunen.

Koordineringsmekanismer

Der findes - uden for Socialministeriets lovgivning - forskellige transportordninger, som kan have betydning for pensionister:

1. Individuel handicapkørsel (Trafikministeriet),
2. Transport til/fra sygehus ved sygehusbehandling (sygehusloven, Sundhedsministeriet),
3. Befordringsgodtgørelse ved transport til og fra alment praktiserende læge og speciallæge (sygesikringsloven, Sundhedsministeriet),
4. DSB’s 65-billetordning samt lokale rabatordninger mv.

Plejevederlag ved pasning af døende

Regelgrundlag, formål, indhold

Efter kapitel 12a i bistandsloven kan der ydes hjælp i forbindelse med pasning af døende, der ønsker at dø i eget hjem.

Hjælpen omfatter:

1. Plejevederlag (godtgørelse for tabt arbejdsfortjeneste),
2. Hjælp til dækning af egenudgiften til medicin, sygeplejeartikler og lignende,

3. Hjemmehjælp i tilslutning til pasning af døende.

Det er en betingelse for at yde hjælp i forbindelse med pasning af døende efter kapitel 12 a, at en læge skal have fastslået, at de medicinske behandlingsmuligheder er udtømte eller udsigtsløse, og at prognosen er kort levetid.

Plejevederlag kan udbetales til nærtstående, der mister en arbejdsindtægt som følge af, at de påtager sig plejeopgaven.

Organisering

Ordningen administreres af kommunen. Kommunalbestyrelsens afgørelser om plejevederlag mv. kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Plejevederlag og anden hjælp efter kapitel 12 a udbetales af den døendes aktuelle opholdskommune, da det er den døendes forhold, som er afgørende for, om der kan ydes hjælp. Hvis den døende f.eks. tager ophold i en anden kommune for at blive plejet i plejerens hjem eller i et hospice, skal denne kommune udbetale hjælpen.

Udviklingstendenser

Ved en lovændring der trådte i kraft 1. januar 1996 blev der mulighed for at yde hjælp til medicin mv. til en bredere personkreds end hidtil , bl.a. i tilfælde hvor et hospice varetager plejen til plejekrævende. Et hospice er en institution, hvor der ydes pleje af og omsorg for alvorligt syge og døende.

Fra 1. juli 1998 fastsættes plejevederlag som 1,5 gange det dagpengebeløb, som modtageren i tilfælde af sygdom ville have ret til efter bestemmelserne i lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel, jf. SEL § 104. Efter § 106, stk.2, kan kommunen undtagelsesvis træffe afgørelse om ophør af plejevederlag, hvis pleje i hjemmet ikke længere er hensigtsmæssig.

Fra 1. juli 1998 kan kommunens afgørelser om plejevederlag mv. indbringes for Det sociale Nævn.

Finansiering

Udgifterne til plejevederlag mv. finansieres efter samme regler som praktisk bistand i hjemmet og hjælpemidler mv., jf. ovenfor. Den samlede hjælp, herunder plejevederlag betragtes i relation til fordelingen af udgifter mellem kommune og amt som ydet til den døende.

Kvantitativ/statistiske oplysninger

I 1994 var der ca. 1.100 personer, der modtog plejevederlag til pasning af døende. Udgifterne hertil er for 1994 beregnet til ca. 47 mio. kr.

Ældreråd

Regelgrundlag, formål, indhold

Kommunalbestyrelsen skal efter bistandslovens § 56a etablere et ældreråd, der rådgiver

kommunalbestyrelsen i ældrepolitiske spørgsmål og fungerer som kontaktorgan mellem borgere og kommunalbestyrelsen ved tilrettelæggelsen af kommunens ældrepolitik. Kommunalbestyrelsen er forpligtet til at høre ældrerådet om alle forslag, der vedrører ældre.

Ældrerådet skal medvirke til at øge medindflydelsen og medansvaret for kommunens ældre borgere.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Medlemmerne af ældrerådet skal vælges ved direkte valg. Ældrerådet kan ikke etableres på andre måder. Der skal afholdes valg mindst hvert fjerde år. Ældrerådet skal bestå af mindst 5 medlemmer.

Alle personer, der har fast bopæl i kommunen, og som er fyldt 60 år, kan deltage i valget og kan vælges til ældrerådet. Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at også førtidspensionister under 60 år kan deltage/vælges. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for, at der afholdes valg til ældrerådet, og fastsætter i samarbejde med ældrerådet regler for valgets afholdelse.

Ældrerådet er en selvstændig forvaltningsenhed, og rådet er derfor omfattet af forvaltningslovens regler om indhentelse og videregivelse af oplysninger, tavshedspligt mv.

Udviklingstendenser

Krav om oprettelse af ældreråd blev gennemført ved lov om indførelse af ældreråd og af klageråd på hjemmehjælpsområdet (L 1114 af 20 december 1995). Kommunerne skulle senest den 1. januar 1997 have etableret ældreråd.

Mange kommuner havde i forvejen på eget initiativ etableret ældreråd. Med loven blev disse eksisterende samarbejdsformer udbygget og gjort landsdækkende.

Fra 1. juli 1998 findes reglerne om ældreråd i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (RTL) §§ 30-33.

Finansiering

Medlemskab af ældrerådet er et frivilligt og ulønnet hverv, og der er således ikke tale om et borgerligt ombud. Udgifterne til ældrerådets virksomhed afholdes af kommunalbestyrelsen, der også stiller lokaler og - hvis rådet ønsker det - sekretariatsbistand til rådighed.

Klageråd

Regelgrundlag, formål, indhold

Kommunalbestyrelsen skal efter bistandslovens § 56b oprette et klageråd, der drøfter og videreformidler klager, der forelægges rådet over tildeling af hjemmehjælp, omfanget og udførelsen af hjemmehjælpsopgaverne med henblik på at følge og medvirke til, at hjemmehjælpen løses i overensstemmelse med kommunalbestyrelsens egne målsætninger på dette område.

Klagerådet har ikke kompetence til at omgøre kommunalbestyrelsens afgørelser om hjemmehjælp. Men rådet kan ved forelæggelsen for kommunalbestyrelsen udtale kritik, komme med forslag til og henstillinger mv.

Klagerådet består af 3 medlemmer udpeget af og blandt medlemmerne af kommunens ældreråd, 1 medlem udpeget af invalideorganisationerne i kommunen og 2 medlemmer udpeget af og blandt medlemmer af kommunalbestyrelsen.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Kommunalbestyrelsen sørger for, at der udpeges medlemmer til klagerådet mindst hvert fjerde år og fastsætter i samarbejde med ældrerådet regler for udpegningen. Klagerådet er en selvstændig forvaltningsenhed, og rådet er derfor undergivet forvaltningslovens regler om indhentelse og videregivelse af oplysninger, tavshedspligt mv.

Udviklingstendenser

Krav om oprettelse af klageråd blev gennemført ved en ændring af bistandsloven om indførelse af ældreråd og klageråd på hjemmehjælpsområdet. Kommunerne skulle senest 1. januar 1997 have etableret klageråd.

Fra 1. juli 1998 findes reglerne om klageråd i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (RTL) §§ 34-36. Klagerådets kompetence ændres til kun at omfatte tilbud til personer, der *er fyldt 67 år* (SEL §§ 71-72). Samtidig reduceres antallet af medlemmer af klagerådet til 5, idet invalideorganisationerne i kommunerne ikke længere skal udpege et medlem til rådet. Amtskommunale afgørelser på området kan indbringes for brugerrådet, jf. RTL § 41, stk. 3.

For personer *under 67 år* indbringes klage over kommuners afgørelser vedrørende hjemmehjælp for Det sociale Nævn.

Finansiering

Udgifterne til klagerådets virksomhed afholdes af kommunalbestyrelsen, der også stiller sekretariatsbistand og lokaler til rådighed for rådet. Kommunalbestyrelsen skal herudover sørge for, at klagerådets medlemmer får de nødvendige generelle og lokale oplysninger om hjemmehjælpsområdet. Dette kan ske ved udarbejdelse af informationsmateriale, tilrettelæggelse af kursusvirksomhed og orienteringsmøder mv.

5. Sociale opgaver i privat regi

5.1 Erhvervsrelaterede ordninger

Sygedagpenge fra arbejdsgiveren og dagpenge til selvstændige

Lovgrundlag, formål, indhold

Efter lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel, § 3, har lønmodtagere, der ikke får udbetalt fuld løn under sygdom, ret til 2 ugers dagpenge fra arbejdsgiveren, hvis de har været ansat i de sidste 13 uger og i denne periode har haft mindst 120 timers beskæftigelse hos arbejdsgiveren.

Kommunen overtager herudover pligten til at udbetale dagpenge til lønmodtageren.

Udbetaler arbejdsgiveren løn under fraværet, kan arbejdsgiveren modtage refusion fra kommunen fra den fraværsdag, hvor lønmodtageren selv kunne have modtaget dagpenge fra kommunen.

Personer med indtægt ved selvstændig erhvervsvirksomhed har ret til dagpenge fra kommunen fra 1. dag efter 3 ugers sygdom. De kan efter dagpengelovens § 20 tegne en forsikring, der sikrer dem dagpenge fra kommunen allerede fra sygdommens indtræden. Dagpengene udgør mindst 2/3 af dagpengenes maksimumbeløb.

Klage om dagpenge under sygdom indgives til Dagpengeudvalget, som har sekretariat i Den Sociale Ankestyrelse, der også administrerer forsikringsordningerne.

Udviklingstendenser

Dagpengeudvalget nedlægges pr. 28. februar 1999. Kommunernes afgørelser kan fra 1. juli 1998 indbringes for de sociale nævn og Den sociale Ankestyrelse, hvis sagerne er af principiel eller generel karakter. Der er i RTL § 54 fastsat særlige regler om Ankestyrelsens behandling af dagpengesagerne, idet ekspertisen fra arbejdsmarkedet ønskes videreført.

Finansiering

Private arbejdsgivere udbetaler dagpenge i de første 2 uger af en fraværsperiode under sygdom og afholder udgifterne hertil. Herudover udbetales dagpengene fra kommunen. Offentlige arbejdsgivere afholder dog udgifterne til dagpenge under sygdom i hele fraværsperioden.

Arbejdsgivere med forsikringsordning efter § 27 skal betale en nærmere fastsat præmie, der fastsættes således, at den skønnes at dække 50 pct. af de samledes udgifter til forsikringsordningen. Præmien i den frivillige forsikring efter § 20 fastsættes, således at præmieindtægterne skønnes at dække 40 pct. af udgifterne.

Lovforslag, fremsat i efteråret 1997, indeholder forslag om forlængelse af arbejdsgiverperioden til 3 uger. Samtidigt foreslås bl.a. givet de mindre forsikrede private arbejdsgivere samt forsikrede selvstændige mulighed for frit at vælge mellem selv at afholde dagpengeudgiften de første 2 sygedage eller acceptere en præmieforhøjelse.

Arbejdsskadeforsikring

Lovgrundlag, formål, indhold

Lovgrundlaget for lovpligtig arbejdsskadeforsikring er Lov om forsikring mod følger af arbejdsskade (ARL).

Enhver der antages som ulønnet eller lønnet medhjælper i en arbejdsgivers tjeneste til at udføre arbejde i Danmark eller på skib indført i et dansk skibsregister er efter ARL forsikret mod arbejdsskader. Det betyder, at en ansat, der kommer ud for en skade på sit arbejde, kan få erstatning under nærmere fastsatte betingelser.

Efter loven kan en arbejdsskade være et ulykkestilfælde, en skadelig påvirkning af kortere varighed, en pludselig løfteskade eller en erhvervssygdom.

Alle arbejdsgivere har efter ARL pligt til at tegne forsikring for deres ansatte, bortset fra medhjælp under arbejde i privat husholdning under 400 timer pr. kalenderår.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Arbejdsskadestyrelsen træffer afgørelser efter ARL, bl.a. om anerkendelse af arbejdsskader, méngodtgørelse samt erstatning for tab af erhvervsevne og forsørger.

Arbejdsskadestyrelsens afgørelser efter loven kan af den skadelidte, forsikringsselskabet eller arbejdsgiveren indbringes for Den sociale Ankestyrelse.

Arbejdsskadeforsikring tegnes i et godkendt forsikringsselskab, der opkræver præmie og udbetaler erstatninger. Staten har dog ikke pligt til at afgive risikoen til et forsikringsselskab men afholder udgifterne til erstatning over finansloven.

Finansiering

Arbejdsskadeforsikringen er præmiefinansieret. Det er arbejdsgiverne, der gennem præmiebetaling til forsikringsselskaberne finansierer udgifterne til erstatningsydelser mv. i forbindelse med arbejdsskader.

Arbejdsskadeforsikringen tegnes af arbejdsgiveren i et godkendt forsikringsselskab. Det enkelte forsikringsselskab skal efter Lov om forsikringsvirksomhed have koncession til at tegne arbejdsskadeforsikring.

De private forsikringsselskaber fastsætter selv deres præmie. Efter lov om forsikringsvirksomhed er der avancebegrænsning på arbejdsskadeforsikring. Finanstilsynet påser, at selskaberne fastsætter præmierne i overensstemmelse hermed.

Virksomhedernes sociale engagement

Kampagnen om virksomhedernes sociale ansvar er et led i Socialministeriets overvejelser om fornyelse af den danske velfærdsmodel. En fornyelse som bl.a. retter søgelyset mod den hidtidige *opgave- og ansvarsfordeling* i samfundet.

Målet er at skabe øget bevidsthed om nye samarbejds- og sociale partnerskabsformer, der inddrager virksomhedernes rolle i social udvikling. I et udvidet samarbejde mellem offentlige myndigheder og virksomheder kan der hentes nye ideer til løsning af de sociale udfordringer og opgaver samfundet står overfor. De sociale udfordringer, kampagnen handler om er:

- at forebygge udstødning fra arbejdsmarked ved sygdom, nedslidning mv. samt at fastholde sygemeldte på arbejdspladsen
- at fremme sociale aspekter i personalepolitikken f.eks. tiltag, der gør arbejdspladsen mere familievenlig, forebygger misbrug eller støtter initiativer til en seniorkarriere.
- at integrere erhvervshæmmede, handicappede og andre socialt udsatte grupper på arbejdsmarked

Udviklingstendenser

Kampagnen har haft stor gennemslagskraft i de tre år den har været i gang, og skal nu til at tænkes ind i nye rammer om, hvordan den på længere sigt kan transformeres fra kampagne til politisk initiativ.

Af konkrete arbejdsopgaver i efteråret 1996/foråret 1997 kan nævnes:

1. Igangsætning og opfølgning af projekt "Arbejdsfastholdelse i 34 kommuner (34-K)".
2. Udmelding af virksomhedspuljen marts 1997 og bevillinger i juni 1997. Puljen målrettes i forhold til nye aktiviteter omkring aktuelle temaer i stedet for blot at iværksætte nye

projekter, som ligner de allerede etablerede.
3. Sekretariatsbetjening af det nationale netværk af virksomhedsledere af møder i februar, juni og september. Netværket skal medvirke til at fastholde og videreudvikle diskussionen om virksomhedernes sociale ansvar.
4. Kortlægningsundersøgelse af virksomhedernes sociale ansvar i 3000 offentlige og private virksomheder ved SFI.
5. Pilotundersøgelse af socialt engagement på offentlige arbejdspladser ved Formidlingscenter Århus.
6. Samarbejde med Det Centrale Handicapråd om handicappede og arbejdsmarked blandt andet om en række OBS-udsendelser om løntilskudsordninger.
7. Afholdelse af "Sæby konference II" med SID om viderevikling af redskaber til arbejdsfastholdelse.
8. Arbejdsgruppe om udvikling af sociale regnskaber med bl.a Herlev kommune, SAS og Formidlingscenter Århus.
9. Udgivelse af indstik i Jyllandsposten og i Aktuelt i anledning af kampagnens 3 års fødselsdag.
10. Bidrag fra den danske kampagne til forberedelse af den internationale konference i 1997 om virksomhedernes rolle i løsning af sociale opgaver.

Den 16.-18. oktober 1997 afholdes en international konference i København: "New Partnership for Social Cohesion - The Social Commitment of Enterprises", som arrangeres i samarbejde med EU-kommissionen. Konferencen vil fokusere på potentialet for virksomhedernes sociale engagement i en dialog mellem virksomheder, regeringer og det øvrige samfund.

Finansiering

Der har i 1995 været afsat 11, 4 mio. kr., i 1996 35, 9 mio. kr., og for 1997 41,8 mio. kr. (reservationsbevilling 15.13.13) som led i udmøntningen af satsreguleringspuljen. For 1998 er reserveret 31 mio. kr. og for 1999 20,5 mio. kr.

Koordineringsmekanismer

For at styrke koordinationen af aktiviteter på sammenhængende områder med kampagnen er der nedsat en strategigruppe repræsentanter fra blandt andet Socialministeriet, Arbejdsministeriet, Erhvervsministeriet, Undervisningsministeriet og Forskningsministeriet.

Formidling og kommunikation sker gennem afholdelse af konferencer, seminarer, udgivelse af publikationer, (redskabs)pjecer, pressedækning, artikelskrivning, oplæg, undervisning, produkt- og metodeudvikling mv.

Samarbejds- og informationsopgaverne foregår i tæt dialog med forskellige parter i kampagnen (DA, LO, KL, Amtsrådsforeningen, Arbejdsministeriet, det nationale netværk). Produktudvikling sker i samarbejde med virksomhedsledere og interesseorganisationer.

Som led i forberedelserne af den internationale konference 16.-18. oktober 1997 har socialministeren nedsat en international tænketank. Tænketankens medlemmer består af repræsentanter fra EU-kommissionen, ILO, UNIDO, UNDP, The Japan Institute of Labour, internationale erhvervsledere samt forskere. Socialministeren er formand og Socialforskningsinstituttet sekretariat for tænketanken.

5.2 Andet socialt arbejde i ikke-offentligt regi

Det frivillige sociale arbejde

Grundlag, formål indhold

Frivilligt socialt arbejde er et samlebegreb for enkeltpersoners frivillige ulønnede indsats og de frivillige sociale organisationers indsats samt arbejdet i selvhjælpsgrupper, frivillighedsformidlinger mm.

Det frivillige sociale arbejde vinder især indpas, hvor det offentlige har svært ved at hjælpe, bl.a. i relation til særligt sårbare og udsatte grupper.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Frivilligt socialt arbejde foregår såvel organiseret i foreninger med sociale formål som udenfor ved enkeltpersoners eller borgergruppers indsats. Frivilligt arbejde er aktiviteter, der udføres over for andre end familie og slægt og omfatter ikke husholdningsarbejde og uformel omsorg over for familiemedlemmer.

Den frivillige indsats vil normalt have en vis formel karakter, dvs. der skal være tale om en vis grad af organisering ud over almindelig hjælpsomhed. Den kan f.eks. være organiseret i forbindelse med sociale velfærdstiltag enten i privat regi eller i grænsefladen til det offentlige. Socialt arbejde foregår også i organisationer mv. med andet end primært socialt sigte, herunder idræts- og andre fritidsorganisationer, kirkelige organisationer, boligforeninger mv.

Udviklingstendenser

Det frivillige sociale arbejde fungerer traditionelt som et supplement til den offentlige indsats. I de senere år er der dog set en udvikling, hvor frivilligt arbejde i stigende grad ses som en integreret del af den samlede velfærdsindsats.

I Lov om social service (SEL), der træder i kraft 1. juli 1998, er det således i § 115 fastlagt, at kommuner og amtskommuner skal samarbejde med de frivillige sociale organisationer, og at der årligt skal afholdes et beløb som støtte for det frivillige sociale arbejde lokalt.

Det er mellem staten og de kommunale parter aftalt, at der ydes tilskud til frivilligt socialt arbejde inden for en ramme på 100 mill.kr., hvor staten kompenserer kommuner og amtskommuner for deres udgift via de generelle tilskud (bloktilskud).

Den større grad af frihed i opgavevaretagelsen, der følger af bistandslovreformen, kan bl.a. bruges til i højere grad at inddrage de frivillige organisationer og grupper af borgere, der udfører aktiviteter f.eks. for at forbedre de sociale rammer i deres by- eller boligområde.

De nye muligheder medfører dog ingen begrænsninger i kommunernes og amternes ansvar for den sociale opgavevaretagelse.

Kvantitative/statistiske oplysninger

Der er ca. 300 landsdækkende frivillige sociale organisationer og hertil kommer et ukendt antal lokale foreninger. Omkring 35 pct. af de landsdækkende organisationer driver dag- eller døgninstitutioner og 20 pct. væresteder, spisesteder og sociale cafeer. Omkring 70 pct af organisationerne har en eller flere personrettede aktiviteter som f.eks.: rådgivning, vejledning, terapi, etablering af selvhjælpsgrupper og besøgstjenester.

Nogle af organisationerne arbejder for klart afgænsede målgrupper, mens andre har et mere generelt præg.

Børn, unge og familier er den målgruppe de fleste organisationer arbejder for (65 pct.). Over halvdelen arbejder for fysisk og psykisk handicappede. Knap en tredjedel for ældre og lidt under 20 pct. for særligt udsatte grupper.

Det er især de humanitære og kirkelige organisationer, der arbejder for de udsatte grupper - grupper som det offentlige system har svært ved at nå. Det drejer sig om den allermest elementære omsorg for grupper med psykiske problemer, misbrugsproblemer og ensomhed. De har bl.a. etableret et stort antal væresteder og sociale cafeer i de senere år for nogle af de svageststillede og ensomme over hele landet. Mange driver også behandlingsinstitutioner.

På det lokale plan er der desuden i de senere år etableret mange nye aktiviteter og foreninger som selvhjælpsgruppeprojekter og frivillighedsformidlinger.

Finansiering

Ser man bort fra de organisationer, der har driftoverenskomst med det offentlige (især på dag- og døgninstitutionsområdet), kommer den overvejende støtte fra staten: socialministeriets puljer samt tips-og lotto midler, i alt 32 pct af finansieringen, mens kommunernes støtte kun bidrager med ca. 1 pct. I øvrigt finansieres det frivillige sociale arbejde via egenindtægter.

Koordineringsmekanismer

Kontaktudvalget til det Frivillige Sociale Arbejde med repræsentanter fra de frivillige sociale organisationer og det offentlige, har til formål at fremme samarbejdet mellem det private og det offentlige sociale arbejde. Kontaktudvalget blev nedsat af Socialministeriet i 1983. Center for Frivilligt Socialt Arbejde er et selvejende landsdækkende støtte- og udviklingscenter vedrørende frivilligt socialt arbejde, jf. pkt. 2.3 og 2.4 ovenfor.

Selvejende institutioner med driftsoverenskomst

Lovgrundlag, formål, indhold

Efter bistandsloven (§ 9, stk. 2) kan kommunalbestyrelsen eller amtsrådet indgå driftsoverenskomst med en selvejende institution om udførelsen af opgaver omfattende administration og drift. Myndigheden fastsætter omfanget og retningslinjer for udførelsen.

Driftsoverenskomsten skal bl.a. indeholde regler om optagelse i institutionen, ansættelse og afskedigelse af leder, bestemmelser om kasse-, regnskabs- og revisionsspørgsmål, opsigelsesvarsel mm.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Mange af de sociale tilbud, der igangsættes af frivillige organisationer, etableres som selvejende institutioner, hvilket f.eks. når det drejer sig om institutionstilbud, åbner mulighed for at forhandle driftsoverenskomst med vedkommende sociale myndighed.

Udviklingstendenser

Fra 1. juli 1998 reguleres de sociale selvejende institutioners virksomhed for det offentlige efter

RTL §§ 43 og 89, stk. 6. Der er herved især tilsigtet en tydeliggørelse af de selvejende institutioners og andre entreprisehaveres forhold til forvaltningslovens og offentlighedslovens bestemmelser.

Finansiering

Se selvejende institutioners sociale virksomhed finansieres ved, at en eller flere kommunalbestyrelser/amtsråd indgår driftsoverenskomst med institutionens bestyrelse om, at institutionen står til rådighed for det offentlige, som til gengæld betaler institutionens (netto-)driftsudgifter i forhold til det antal pladser, man råder over.

Fra 1. juli 1998 er en aftale med den selvejende institutions bestyrelse om udførelse af sociale opgaver tilstrækkeligt. For allerede indgåede driftsoverenskomster gælder, at de beføjelser, kommunalbestyrelser og amtsråd har overladt til selvejende institutioner kan videreføres uændret efter de gældende regler.

Kvantitative/statistiske oplysninger

En meget stor del af institutionspladserne på det sociale område findes i de af private organisationer oprettede selvejende institutioner, der således udgør et væsentligt fundament for de enkelte kommuners og amters sociale bæredygtighed.

Af de ca. 4.900 daginstitutioner er ca. 1.800 (37 pct.) selvejende/private. Af de ca. 900 plejehjem i landet er ca. 200 (22 pct.) selvejende/private (1995).

Væresteder i frivilligt regi

Grundlag, formål, indhold

Private hjælpeorganisationer, kirkelige og sociale organisationer har igennem mange år drevet væresteder for mindrebemidlede, hjemløse, psykisk syge og misbrugere, hvor de kunne komme og få dækket deres behov for mad, husly og omsorg.

I forbindelse med en større fokus på de socialt svageste grupper i samfundet blev der fra Folketingets side oprettet puljemidler, som var målrettet disse grupper. Dette har betydet en kraftig udvikling i antallet af væresteder, samtidig med at værestedstilbuddet - bl.a. på baggrund af den stigende arbejdsløshed - også har bredt sig til andre målgrupper, såsom børn, unge, arbejdsløse m.fl. Fra hovedsageligt at have været et omsorgstilbud fungerer værestederne nu også som netværks- og aktivitetsskabende tilbud.

De fleste af værestederne drives af de større organisationer og foreninger, eventuelt i samarbejde med kommune eller amt. Men der ses også en udvikling, hvor mindre foreninger og frivillige grupperinger etablerer væresteder, f.eks. i boligområderne.

Kontaktpersoner (besøgsvenner mv.) i frivilligt regi

Grundlag, formål, indhold

Kontaktpersoner, som udfører en frivillig indsats, udfører typisk opgaver, som ikke bliver varetaget af det offentlige. Besøgsvenner er et tilbud hovedsageligt til ensomme eller syge ældre, der har et behov for en social kontakt, som ikke kan dækkes via den kommunale hjemmepleje.

Størstedelen af besøgsvennetjenesterne er organiseret i Dansk Røde Kors, De Samvirkende Menighedsplejer og Ældre Sagen.

I de senere år har kontaktpersonordningen også bredt sig til andre målgrupper. Der er således f.eks. etableret et samarbejde i et af amterne mellem Dansk Røde Kors og Foreningen Sind om besøgstjeneste for hjemmeboende sindslidende. Ligeledes har Foreningen Børns Voksenvenner organiseret et korps af frivillige, der fungerer som faste støtter for børn med behov for en voksenkontakt.

Åben anonym (telefon-)rådgivning

Grundlag, formål, indhold

Mange frivillige initiativer og organisationer har tilbud om åben anonym rådgivning bl.a. via telefon. Denne rådgivning er et supplement til det kommunale tilbud om åben anonym rådgivning efter Bistandslovens § 28. Den frivillige rådgivning kan ofte inddrage spørgsmål (f.eks. eksistentielle) i grænseområdet for den almene rådgivning i kommunalt regi.

Frivillige åben telefonrådgivning kendes på mange sociale områder, f.eks. i forhold til børn og unge og truede grupper.

Udviklingstendenser

Med væksten i det frivillige sociale arbejde op gennem 80'erne har organisationerne stået for udvikling eller intensivering af arbejdsformer, der ofte opleves som en god hjælp for truede grupper, herunder åben anonym rådgivning bl.a. telefonrådgivning i aften- og nattetimer og i weekenden - anonymt og uforpligtende for begge parter.

Organisatorisk tilrettelæggelse og finansiering

Rådgivningsvirksomheden finansieres overvejende for private midler, tilskud fra fonde mv. I et vist omfang ydes tilskud fra det offentlige. Eksempler herpå er Sinds telefonlinje og Livslinjen:

Sinds telefonlinje begyndte i 1994 som et forsøg. Der modtages ca. 10.000 opringninger årligt, hvilket indikerer et udækket behov for anonym rådgivning. Den ansøgte årlige bevilling fra 1997 er 2,5 mio. kr.

Livslinjen er en landsdækkende og anonym telefonrådgivning, som henvender sig til selvmordstruede mennesker samt til pårørende og efterladte. Telefonrådgivningen blev etableret i 1995 med tilskud fra Socialministeriet, og over 500 mennesker i krise har henvendt sig til Livslinjen. Statstilskuddet er for 1997 1,0 mio. kr.

Mødrehjælpen af 1983

Grundlag, formål, indhold

Mødrehjælpen af 1983 er en selvejende institution, hvis formål er:

- at yde social, sundhedsmæssig, økonomisk og uddannelsesmæssig støtte til enlige forsørgere, gravide og børnefamilier, som herigennem kan sikre deres børn bedre opvækst og levevilkår.
- at arbejde for øget offentlig og politisk forståelse for de vanskelige vilkår, der bydes enlige forsørgere, gravide og børnefamilier.
- at virke for en lovgivning, der i højere grad sikrer mulighed for en social, sundheds- og uddannelsesmæssig støtte til disse grupper.

Mødrehjælpen af 1983 driver bl.a. 6 rådgivninger i de større byer, 5 cafe-butikker og 2 familiebehandlingscentre.

Forside - Indhold - Top/Bund - Forrige/Næste - Hovedside

Udgivet af Indenrigsministeriet

Sundhedsministeriet

Indholdsfortegnelse

1. Indledning

2. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt
2.1 Sygehusvæsenet
2.2 Primærsektoren - sygesikringen
2.3 Primærsektoren - hjemmesygeplejen, den kommunale tandpleje og de forebyggende sundhedsordninger
2.3.1 Hjemmesygepleje.
2.3.2 Den kommunale tandpleje
2.3.3 Forebyggende sundhedsordninger for børn og unge
2.4 Apotekervæsenet
2.5 Sammenfatning

3. Beskrivelse af de enkelte opgaver
3.1. Sygehusvæsenet - generelt
3.1.1 Hovedstadens Sygehusfællesskab (HS)
3.2 Psykiatri
3.3 Sygesikringen
3.3.1 Internationale (syge)sikringsaftaler
3.4 Planlægning
3.5 Hjemmesygepleje
3.6 Svangerskabshygiejne og fødselshjælp
3.7 Forebyggelse generelt
3.8 Forebyggende sundhedsordninger for børn og unge
3.9 Vaccinationer
3.10 Tandpleje for børn og unge og omsorgstandpleje
3.11 Forebyggelse af smitsomme sygdomme
3.12 Kontaktopsporing/kontaktrådgivning ved seksuelt overførbare sygdomme, herunder HIV-smitte
3.13 Foranstaltninger mod alkoholmisbrug
3.14 Bekæmpelse af narkotikamisbrug herunder forebyggelse
3.15 Doping
3.16 Forebyggelsespolitisk Råd
3.17 Oplysningsvirksomhed på tobaksområdet
3.18 Embedslægevæsenet
3.19 Lovgivning om sundhedspersonalet
3.20 Erstatningsordninger m.v.
3.21 Aktindsigt
3.22 Videnskabsetisk Komitésystem og Etisk Råd
3.23 Kunstig befrugtning

3.24 Lægemidler
3.25 Isotop-apotek
3.26 Apotekervæsenet
3.27 Medicinsk udstyr
3.28 Statens Seruminstitut
3.29 Statistik indsamling

1. Indledning

Fremstillingen i dette kapitel er opdelt i to hovedafsnit. Der gives først en kortere og helt overordnet beskrivelse af udviklingen i opgavefordelingen mellem stat, amter og kommuner på sundhedsområdet siden 1970. Derefter gennemgås de enkelte opgaveområder mere detaljeret med vægt på en beskrivelse af den aktuelle opgavefordeling.

2. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

Primærsektorens og sygehusvæsenets administrative og politiske organisering stammer i hovedtræk tilbage fra begyndelsen af 1970'erne, mens organiseringen af apotekervæsenet i al væsentlighed kan føres endnu længere tilbage.

I de følgende afsnit gives et kort rids over udviklingen siden 1970 inden for sygehusvæsenet, primærsektoren og apotekervæsenet.

2.1 Sygehusvæsenet

Sygehusvæsenet var indtil kommunalreformen i 1970 en købstadskommunal og amtskommunal opgave. En struktur, der blev grundlagt ved en Kgl. reskript af 1806. Der var således før kommunalreformen hen ved 100 sygehuskommuner.

Udviklingen i retning af et mere specialiseret sygehusvæsen indebar imidlertid et stadigt stigende behov for at dimensionere de enkelte sygehuse til at betjene et større befolkningsgrundlag end hidtil.

Med henblik på at etablere bæredygtige enheder blev de somatiske sygehuse - bortset fra enkelte statslige sygehuse - ved kommunalreformen derfor overført til de 14 nye amtskommuner samt Københavns og Frederiksberg kommuner. Senere i 1977 blev de psykiatriske sygehuse ligeledes overført fra staten til amtskommunerne.

Samlet fandt der med overførelsen af sygehusene til amterne en tilpasning sted af den politisk-administrative struktur i forhold til udviklingen i sygehusstrukturen.

Ansvaret for udarbejdelsen af sygehusplaner blev også henlagt til de nye sygehuskommuner i forbindelse med kommunalreformen. Planerne skulle imidlertid fortsat forelægges Indenrigsministeriet til godkendelse, der samtidigt udarbejdede vejledende retningslinier for planlægningen.

Som led i opfølgningen af Planredegørelse nr. 3 fra 1983, der anbefalede en ophævelse af statslige

godkendelsesbeføjelser inden for den offentlige planlægning, og den almindelige udvikling i retning af at styrke det kommunale selvstyre, blev den statslige godkendelsesbeføjelse ophævet i 1985.

Ved ændringer af sygehusloven i 1993 og 1995 blev der indført bemyndigelse til, at sundhedsministeren efter forhandling med amtsrådene kan fastsætte regler for visitation af patienter i tilfælde, hvor kvalitets- eller ressourcehensyn taler for, at visse behandlinger samles på ét eller få sygehuse. Bestemmelsen har ikke hidtil været anvendt.

Den seneste ændring i sygehusvæsenets organisering skete i 1995, hvor sygehusopgaven for borgerne i Københavns og Frederiksberg kommuner blev overført til en ny selvstændig forvaltningsenhed - Hovedstadens Sygehusfællesskab (HS).

De to kommuners hospitaler samt det statslige Rigshospital blev overført til HS, hvorved tre sygehusmyndigheder blev reduceret til én. Med overførelsen af Rigshospitalet til HS ophørte statens rolle som driftsherre inden for sygehusvæsenet.

HS omtales nærmere i afsnit 3.1.1, men det skal allerede her bemærkes, at hvor andet ikke eksplicit er anført, omfatter betegnelsen amt i det følgende også HS.

Afslutningsvis skal det fremhæves, at indførelsen i 1993 af frit sygehusvalg for den enkelte patient markerede en ny udvikling i reguleringen af sygehusområdet.

Det frie sygehusvalg tilgodeser for det første patienternes krav om medbestemmelse, når det gælder valg af behandlingssted. For det andet blev det ved indførelsen af det frie valg anført, at borgernes brug af det frie valg kan medvirke til at give sygehusene og sygehusejerne et indtryk af befolkningens tilfredshed med det enkelte sygehus.

I denne sammenhæng bør det også nævnes, at der i sundhedsvæsenet som helhed inden for den seneste halve snes år er sket en nærmere regulering af bl.a. patienternes ret til aktindsigt i egen journal og om information og samtykke i patientbehandlingen.

Sammenfattende kan der således peges på to hovedtræk i udviklingen af reguleringen på sygehusområdet siden kommunalreformen. Dels en udbygning og styrkelse af sygehuskommunernes selvstyre og dels en styrkelse af den enkelte borgers medindflydelse og selvbestemmelsesret.

2.2 Primærsektoren - sygesikringen

Den offentlige sygeforsikring blev etableret ved sygesikringsreformens ikrafttræden i 1973, hvor sygekasserne blev afviklet og administrationen af sygehjælp overført til kommuner og amtskommuner som en offentlig skattefinansieret ordning, men fortsat med en vis egenbetaling for nogle ydelser.

Etableringen af den offentlige sygesikring skal ses i sammenhæng med, at der i stigende grad blev stillet andre sociale- og sundhedsmæssige ydelser til rådighed ved kommunale og statslige foranstaltninger.

Behovet for en samordning mellem disse foranstaltninger og den sygehjælp, der blev varetaget gennem sygekasserne, gjorde sig derfor stadigt stærkere gældende.

Sygekasserne var foreninger, hvis medlemmer havde sluttet sig sammen med henblik på ved nærmere fastsatte bidrag at sikre hinanden gensidig hjælp i tilfælde af sygdom.

Medlemsskab af en sygekasse var i princippet valgfrit, men der blev efterhånden i lovgivningen indført bestemmelser, der tilskyndede til medlemsskab af en anerkendt sygekasse. Lønarbejdere havde for eksempel i henhold til sygeforsikringsloven kun ret til sygedagpenge, såfremt de var

medlem af en sygekasse. Og i 1960 blev personer, der ikke ønskede at være medlem, pålagt at bidrage med et nærmere fastsat årligt beløb til en sygekasse, uanset at de ikke herved opnåede ret til ydelser fra kassen.

Medlemmerne var opdelt i A- og B-medlemmer, hvor adgangen til at være A-medlem kun var åben for personer, hvis indtægt ikke oversteg en bestemt grænse. Ydelserne var forskellige for A- og B-medlemmer.

Sygeforsikringsloven angav kun i store træk sygekassernes ydelser.

De nærmere regler om omfanget af og betingelserne for de enkelte ydelser var fastsat i kassens vedtægt eller i overenskomster, som sygekasserne eller en sammenslutning heraf havde afsluttet med læger, tandlæger m. fl. I medfør af loven havde sygekasserne dog pligt til at yde lægehjælp ved alment praktiserende læge, speciallægehjælp, sygehusbehandling, tilskud til visse slags medicin, barselshjælp, tandbehandling og begravelseshjælp.

Andre ydelser var frivillige, hvor den enkelte sygekasse kunne beslutte, om den ville yde eksempelvis ophold på privatklinik, kuranstalt, hjælp til briller, fysiurgisk behandling, rejsesygeforsikring etc.

Sygekassernes virksomhed blev hovedsageligt finansieret ved bidrag fra medlemmer og tilskud fra staten.

Ved sygesikringsreformen i 1973 blev grundlaget for den nuværende sygesikringsordning i det væsentligste etableret. Således som det stadig er tilfældet, angav lov om offentlig sygesikring kun i store træk sygesikringens ydelser.

Med loven blev der oprettet et centralt forhandlingsudvalg, som fik beføjelse til at indgå overenskomster på sygesikringens vegne om ydelser og lignende med sammenslutninger af læger, tandlæger etc. Overenskomsterne skal imidlertid forelægges sundhedsministeren til godkendelse.

Sygesikringens Forhandlingsudvalg (SFU) består som i 1973 fortsat af 7 medlemmer, hvoraf de 6 medlemmer vælges af Amtsrådsforeningen og 1 medlem udpeges af Københavns Magistrat og Frederiksberg Kommunalbestyrelse i forening.

Sammenfattende er udviklingen på primærområdet således kendetegnet ved, at sygekasserne, der i deres oprindelse var baseret på et forsikrings- og frivillighedsprincip, i begyndelse af -70'erne blev afløst af en obligatorisk skattefinansieret sygesikring for alle borgere.

2.3 Primærsektoren - hjemmesygeplejen, den kommunale tandpleje og de forebyggende sundhedsordninger

2.3.1 Hjemmesygepleje

Siden 1957 har kommunerne haft pligt til at have en hjemmesygeplejerskeordning. Den nuværende ordning er baseret på en lov fra 1973.

Kapaciteten i den kommunale plejesektor er siden 1980 udbygget betydeligt. Udviklingen afspejler intentionen om, at personer med plejebehov så vidt muligt skal tilbydes pleje i eget hjem.

I 1983 havde 39 kommuner oprettet aften- og døgnpleje, omfattende hjemmesygepleje og hjemmehjælp, mens 269 kommuner i 1995 tilbyder døgnpleje og 2 kommuner aftenpleje.

I samme tidsrum er antallet af døgnpladser på traditionelle plejehjem faldet, mens antallet af plejeboliger i tæt plejemiljø (moderne plejehjem) er øget.

Antallet af integrerede ordninger, hvor tilrettelæggelsen af den traditionelle hjemmesygepleje og

plejefunktionerne på plejehjem er samordnet, er steget konstant siden 1989. I 1989 var der oprettet hel- eller delintegrerede ordninger i 53 kommuner. I 1995 udgjorde antallet af kommuner 236.

2.3.2 Den kommunale tandpleje

En obligatorisk børnetandpleje for alle børn i den undervisningspligtige alder blev indført med virkning fra 1. august 1972. Omkring 105 af landets 277 kommuner havde på dette tidspunkt indført en form for skoletandpleje med statstilskud.

Loven trådte trinvis i kraft, således at den fra 1. august 1980 omfattede alle børn i den undervisningspligtige alder, dvs. 1.- 9. skoleår, normalt de 7 - 16 årige.

Ved en lovændring i 1977 blev den obligatoriske børnetandpleje med virkning fra 1981 udvidet til også at omfatte børn under den undervisningspligtige alder, således at disse børn trinvis blev inddraget i børnetandplejen. Pr. august 1986 var alle børn inddraget.

En ny kommunal tandplejeordning for børn og unge indtil 18 år med valgfrihed for kommunerne mellem offentlig kliniktandpleje og tandpleje i privat praksis samt med valgfrihed for de 16 og 17 årige mellem de to systemer blev indført ved lov om tandpleje fra 1986.

Med en ændring af tandplejeloven i 1994 fik kommunerne pligt til at tilbyde tandpleje til mennesker, der på grund af nedsat førlighed eller fysisk eller psykisk handicap kun vanskeligt kan udnytte de almindelige tandplejetilbud (omsorgstandpleje).

2.3.3 Forebyggende sundhedsordninger for børn og unge

De love om forebyggende sundhedsordninger for børn og unge, der var gældende op gennem 1970érne, 80érne og helt op til januar 1996, hvor den nye lov om forebyggende sundhedsordninger for børn og unge trådte i kraft og afløste lov om lægeundersøgelse af børn fra 1946, lov om skolelægeordning fra 1972 og lov om sundhedsplejerskeordninger fra 1973, havde det hovedsigte gennem undersøgelse af alle børn at identificere de mest udsatte og tilbyde dem særlig hjælp.

Behovet for større sammenhæng og kontinuitet i ordningerne og behovet for en øget og bedre indsats for de svagest stillede børn og unge var blevet stadig mere synlig i perioden frem til 1996.

Samtidig gik udviklingen i retning af stadig mere vægt på en forebyggende indsats.

Med loven om forebyggende sundhedsordninger for børn og unge blev kommuner og amter i 1996 forpligtet til at koordinere indsatsen vedrørende børn og unges sundhedsforhold og til at yde en forebyggende indsats i forhold til børn og unge samtidig med, at den øvrige indsats fra "de gamle ordninger" blev videreført.

2.4 Apotekervæsenet

Apotekervæsenet er som udgangspunkt et liberalt erhverv, men med en indgående statslig regulering af virksomheden. Via den statslige styring og administration reguleres antallet og placeringen af apoteksenheder, apotekernes opgaver samt prisdannelsen på lægemidler i apotekerleddet.

Denne regulering, der giver apotekerne monopol på detailhandel med lægemidler, bevillingssystemet og kravet om ens udsalgspriser i hele landet, har rødder tilbage til Christian den V's forordning af 1672 om medicis og apotekere. Kommunalreformen indebar ingen ændringer på apoteksområdet.

I Indenrigsministeriets betænkning "Lægemiddeldistribution i Danmark" fra 1974 blev forskellige modeller overvejet for en statslig overtagelse af enten apotekerne eller lægemiddelengrosfunktionen, herunder ejendomsretlige spørgsmål i forbindelse med en statsovertagelse af lægemiddeldistributionen. Betænkningen medførte imidlertid ingen lovgivningsmæssige ændringer på disse punkter.

I Sundhedsministeriets rapport "Fremtidens apotekervæsen - 5 modeller" fra 1991 beskrives 5 forskellige modeller for et ændret apoteksvæsen, som alle indebærer en mindre omfattende statslig regulering. Rapporten indeholder ikke en anbefaling af en bestemt model.

I høringssvarene til rapporten anbefalede Amtsrådsforeningen og Københavns Kommune, at den offentlige regulering af apoteksvæsenet overflyttes fra de statslige myndigheder til de enkelte amtskommuner og Københavns og Frederiksberg kommuner.

Rapporten medførte ingen ændringer i opgavefordelingen, for så vidt angår distributionen af lægemidler i primærsektoren.

Det kan afslutningsvis nævnes, at det i 1994 ved en ændring af apotekerloven blev overladt til de enkelte amtskommuner at træffe beslutning om oprettelse af sygehusapoteker. Før denne ændring skulle ansøgning om oprettelse af sygehusapoteker godkendes af sundhedsministeren.

2.5 Sammenfatning

Den overordnede opgavefordeling på sundhedsområdet mellem stat, amtskommuner og primærkommuner har således i hovedtræk været uændret gennem de seneste 25 år.

Folketinget og regeringen fastlægger således på landsplan - inden for rammerne af det decentraliserede sundhedsvæsen - de mere overordnede sundhedspolitiske målsætninger og foretager den retlige regulering på området.

Amtskommunerne har ansvaret for driften af sygehusvæsenet og for hovedparten af sygesikringsopgaverne, der i udgiftsmæssig og ydelsesmæssig henseende udgør de største opgaver på sundhedsområdet.

Kommunernes opgaver på sundhedsområdet vedrører fortrinsvis hjemmesygeplejen, børne- og omsorgstandplejen og en række forebyggende sundhedsordninger fortrinsvis rettet mod børn og unge.

Der er imidlertid inden for den politisk-administrative struktur, der blev etableret med kommunalreformen og sygesikringsreformen, sket en betydelig udvikling i opgavevaretagelsen.

Der er for det første tale om, at der på en række områder er sket en udbygning af sundhedsvæsenets tilbud. Dels som følge af at den medicinske og teknologiske udvikling har medført, at sundhedsvæsenet generelt og sygehusvæsenet i særdeleshed til stadighed har fået mulighed for at tilbyde behandling til flere og flere patienter, herunder også helt nye patientgrupper. Og dels er der gennemført udvidelser af eksempelvis sygesikringens ydelser, opbygningen af hjemmesygeplejen, en styrkelse af indsatsen inden for forebyggelse etc.

For det andet har ikke mindst politiske målsætninger om udlægning af opgaver fra sygehusene medvirket til, at udviklingen i opgavevaretagelsen samtidig har resulteret i forskydninger i opgavefordelingen mellem sektorerne.

Som eksempel på en sådan forskydning kan nævnes, at den medicinske og teknologiske udvikling har medført, at mindre kirurgiske indgreb i videre omfang end tidligere kan foretages ambulant i primærsektoren.

Et andet eksempel er udbygningen af den kommunale hjemmepleje, der har medført, at flere plejeopgaver nu løses uden for plejehjemmene og sygehusene. Dette har på sygehusene medvirket til at nedbringe liggetiderne for indlagte patienter samt understøttet omlægningerne til mere

ambulant behandling herunder såkaldt 1-dagskirurgi.

Styrings- og samarbejdsrelationerne mellem det statslige og det decentrale amts- og primærkommunale niveau er ud over den egentlige retlige regulering i hovedsagen baseret på et frivilligt samarbejds- og aftalesystem, hvori bl.a. indgår de årlige forhandlinger mellem regeringen og de kommunale parter om det kommende års økonomiske rammer.

3. Beskrivelse af de enkelte opgaver

3.1. Sygehusvæsenet - generelt

Efter sygehusloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 687 af 16. august 1995 med senere ændringer, yder amtskommunerne og HS vederlagsfri sygehusbehandling. Sygehusvæsenet skal endvidere efter en lovændring i 1995 medvirke til at udvikle den sundhedsfremmende og forebyggende indsats.

Der ydes vederlagsfri behandling til personer, der har bopæl i amtskommunen og akut behandling til personer med midlertidigt ophold uden for eget bopælsamt samt behandling af patienter, der i henhold til sygehuslovens regler om frit sygehusvalg vælger behandling uden for eget amt.

Reglerne om frit sygehusvalg omfatter samtlige offentlige sygehuse. En række mindre foreningsejede behandlingssteder er ligeledes omfattet inden for en fast økonomisk ramme. Til sygehusafdelinger, der varetager lands- og landsdelsfunktioner, er det frie valg betinget af, at patienten efter en lægelig vurdering har behov for højtspecialiseret behandling.

Amtskommunerne og HS er forpligtet til at indgå aftaler om benyttelse af lands- og landsdelsafdelinger m.h.p. at sikre alle borgere adgang til nødvendig specialiseret behandling.

Den enkelte sygehuskommune forventes således ikke at varetage alle sygehusopgaver på egne sygehuse.

Det skyldes, at visse undersøgelser og behandlinger er sjældne, særligt komplicerede og tillige kan være særligt kostbare, hvorfor det af hensyn til kvaliteten i patientbehandlingen og en effektiv drift er hensigtsmæssigt at samle varetagelsen af disse opgaver på ét eller få sygehuse.

Med henblik på at motivere kommunerne til at tilvejebringe nødvendige plejeforanstaltninger kan amtskommunerne opkræve betaling hos kommunerne for færdigbehandlede patienter, der fortsat er indlagt på sygehus pga. manglende kommunale plejetilbud. Ordningen blev indført i 1993 for somatiske patienter og i 1995 udvidet til også at omfatte psykiatriske patienter.

Videre er der i 1997 etableret hjemmel til, at sygehuskommunerne kan indgå aftaler med kommunerne om amtskommunal medfinansiering af tilbud i kommunalt regi, som kan fungere som alternativ til sygehusindlæggelse.

Amtskommunerne og HS er videre forpligtet til at yde vederlagsfri befordring med ambulance eller særligt sygekøretøj til patienter, der har krav på vederlagsfri behandling, såfremt deres tilstand nødvendiggør dette (liggende befordring). Endvidere er amtskommunerne og HS forpligtet til at yde befordring eller befordringsgodtgørelse til visse persongrupper efter regler fastsat af sundhedsministeren (siddende befordring). Såvel den siddende som den liggende befordring finansieres af amtskommunerne og HS, og administreres ligeledes af disse.

Ambulancetjenesten er en del af amtskommunernes samlede sundhedstjeneste og kan etableres med egne ambulancer eller med ambulancer, der efter aftale stilles til rådighed af andre amtskommuner, kommuner eller private. I praksis har alle amter med undtagelse af HS udliciteret ambulanceopgaven til en privat entreprenør - Falck - i enkelte tilfælde suppleret med et kommunalt brandvæsen.

Det amtskommunale sygehusvæsen varetager endvidere opgaver i forbindelse med undervisning

og uddannelse af plejepersonale og lægers kliniske videreuddannelse samt sundhedsvidenskabelig forskning.

Det amtskommunale sygehusvæsen finansieres af amtskommunerne. Finansieringen af HS er nærmere beskrevet i næste afsnit.

I tabel 1 og 2 er vist nogle få nøgletal for sygehusvæsenet.

Tabel 1: Udgifter til sygehuse (somatiske og psykiatriske) 1985, 1990 og 1995 i faste priser - 1995 niveau

	1980	1990	1996
Udgifter (mio. kr.)	30.161	31.311	34.230

Kilde: De kommunale regnskaber.

*Tabel 2**:** Antal udskrivninger, sengedage og ambulante besøg 1980 og 1994 på somatiske sygehuse (1.000).*

	1980	1990	1994	1995
Udskrivninger	898	1.058	1.091	1.068
Sengedage	8.645	7.157	6.693	6.395
Ambulante besøg	3.155	3.611	4.270	-

Kilde: Virksomheden ved sygehusene 1995.

For så vidt angår borgernes vurdering af sygehusvæsenets ydelser og service har en lang række undersøgelser vist en ganske høj tilfredshed blandt borgere/patienter. Finansministeriet har siden 1993 årligt gennemført undersøgelser af borgernes syn på den offentlige sektor. Vurderingen af sygehusvæsenet har i hele perioden ligget over gennemsnittet blandt de offentlige serviceområder. Det kan endvidere bemærkes, at sygehusene generelt vurderes mere positivt af patienter, der er blevet behandlet på et sygehus, end af borgere, der ikke er blevet behandlet på sygehusene.

3.1.1 Hovedstadens Sygehusfællesskab (HS)

Med lov nr. 1132 af 21. december 1994 om Hovedstadens Sygehusfællesskab (HS) blev sygehusopgaven for borgerne i Københavns og Frederiksberg kommuner med virkning fra den 1. januar 1995 overført til en ny selvstændig forvaltningsenhed - HS.

HS blev oprettet med henblik på at sikre en bedre udnyttelse af den samlede sygehuskapacitet i hovedstadsområdet gennem fælles planlægning og drift af sygehusfællesskabets sygehuse. HS blev endvidere forpligtet til at sikre Rigshospitalet som et sundhedsvidenskabeligt udviklingscenter med særlige opgaver inden for patientbehandling, forskning og uddannelse.

Det skal bemærkes, at etableringen af HS samtidig indebar en organisatorisk adskillelse af sygesikringen og sygehusvæsenet i Københavns og Frederiksberg kommuner. Denne adskillelse stiller særlige krav til samarbejdet mellem sygehusfællesskabet og de to kommuner. HS blev derfor i lovgivningen pålagt et selvstændigt ansvar for at sikre at dette samarbejde fungerer og udbygges.

HS er en offentlig myndighed, der ledes af en bestyrelse på 15 medlemmer, heraf 7 udpeget af Københavns Kommune, 2 udpeget af Frederiksberg Kommune og 6 udpeget af sundhedsministeren. De kommunale medlemmer udpeges blandt kommunalbestyrelsernes/magistratens medlemmer. Fra statslig side er udpeget embedsmænd og erhvervsledere.

HS finansieres af Københavns og Frederiksberg kommuner samt staten. Endvidere oppebærer HS indtægter fra amtskommunerne i forbindelse med behandling af patienter med bopæl uden for HS-området.

De to kommuner betaler en andel af sygehusfællesskabets udgifter svarende til deres forbrug.

Staten betaler et beløb, der dels medgår til finansiering af særlige opgaver inden for patientbehandling, forskning og uddannelse, dels finansierer en pulje, som HS årligt udbetaler til amterne, Københavns og Frederiksberg kommuner samt Grønlands og Færøernes Hjemmestyre. Puljen har til formål delvist at kompensere brugerne af lands- og landsdelsfunktionerne på Rigshospitalet for takststigninger i forbindelse med en omlægning af Rigshospitalets takstsystem i 1994.

Staten har endvidere i årene 1995 og 1996 ydet et tilskud på 1 mia. kr. til aflastning af de to kommuners sygehusudgifter. Tilskuddet nedtrappes fra og med 1997 med 100 mio. kr. årligt frem til og med år 2005.

HS indgår ikke som selvstændig forhandlingspart ved de årlige forhandlinger om den kommunale økonomi, men udgifterne til HS indgår i lighed med øvrige kommunale udgifter i forhandlingerne mellem staten og Københavns og Frederiksberg kommuner.

3.2 Psykiatri

Behandlingen af psykiatriske patienter varetages på de psykiatriske sygehuse eller psykiatriske afdelinger på somatiske sygehuse, i distriktspsykiatrien og hos privatpraktiserende speciallæger i psykiatri.

I sygehusvæsenet foretages diagnosticering, behandling og pleje enten under heldøgns- eller deldøgnsindlæggelse eller ambulant.

Udover de love og bekendtgørelser, der i øvrigt gælder for behandling på sygehuse, er behandlingen på psykiatriske afdelinger reguleret af lov nr. 331 af 24. maj 1989 med senere ændringer om frihedsberøvelse og anden tvang i psykiatrien.

Reglerne om frit sygehusvalg gælder også psykiatriske patienter. Adgangen til at vælge sygehus kan dog begrænses for psykiatriske patienter, hvis hensynet til den pågældende taler herfor. I praksis vil det bero på en konkret lægefaglig vurdering, om valgfriheden skal begrænses.

I løbet af 1980'erne er der sket en ændring i tilrettelæggelsen af den psykiatriske behandling med indførelsen af distriktspsykiati. Den distriktspsykiatriske indsats er generelt organiseret som lokale ambulante behandlingstilbud. De distriktspsykiatriske centre er som hovedregel organisatorisk og ledelsesmæssigt tilknyttet en sygehusafdeling.

Den psykiatriske sygehusbehandling og den distriktspsykiatriske indsats under sygehusvæsenet er amtsligt finansieret som den øvrige sygehusbehandling.

Den samlede psykiatriske sengekapacitet i landet er ved udgangen af 1996 på 4.229 senge fordelt på 3.739 almenpsykiatriske senge og 490 specialiserede senge (retspsykiatri, børne- og ungdomspsykiatri samt anden funktion).

3.3 Sygesikringen

I henhold til lovbekendtgørelse nr. 77 af 31. januar 1994 med senere ændringer om offentlig sygesikring ydes helt eller delvist offentligt tilskud til følgende ydelser:

- Almen lægehjælp,
- speciallægehjælp,
- medicin,
- tandlægebehandling,
- fysioterapi,
- kiropraktik,
- fodterapeuter,
- briller,
- rejsesygesikring,
- begravelseshjælp,
- befordring til læge og
- psykologhjælp.

Sygesikringen er overvejende en amtskommunal opgave.

Kommunerne bistår amtskommunerne ved udstedelse af sygesikringsbeviser og administrerer blandt andet reglerne om befordringsgodtgørelse og lægevalg.

Som allerede beskrevet i afsnit 2.2 foretages den nærmere afgrænsning af og vilkårene for ydelserne ved overenskomster mellem Sygesikringens Forhandlingsudvalg (SFU) og de respektive faglige organisationer for læger, tandlæger m.fl. Overenskomsterne skal forelægges sundhedsministeren til godkendelse.

SFU har som nævnt 7 medlemmer, hvoraf Amtsrådsforeningen udpeger 6 medlemmer mens Københavns og Frederiksberg kommuner i fællesskab udpeger 1 medlem. Endvidere deltager Sundhedsministeriet og Finansministeriet i SFU's møder med hver 1 repræsentant samt Kommunernes Landsforening med 2 repræsentanter.

Der har op igennem 1980'erne i stigende omfang været fokus på, at primær sektoren også burde have en rolle i forbindelse med forebyggelsen. Dette har bl.a. givet sig udslag i, at der i praktiserende lægers overenskomst er blevet indføjet et honorar for forebyggelsessamtaler.

De offentlige sygesikringsudgifter finansieres helt overvejende af amtskommunerne. Kommunerne finansierer således kun udgifterne i forbindelse med begravelseshjælp samt befordringsgodtgørelse inden for sygesikringsområdet. Staten yder ikke refusion på området.

For patienterne er ydelser ved de alment praktiserende læger og speciallæger som hovedregel vederlagsfri. Fysioterapeutisk behandling til personer med vidtgående fysisk handicap som følge af muskelsvind, sclerose, spastisk lammelse og lignende er ligeledes vederlagsfri. På de øvrige områder yder sygesikringen et tilskud til behandling på mellem 20 og 80 pct.

For psykologbehandling ydes tilskud fra sygesikringen for indtil 12 konsultationer pr. behandlingsforløb. Personer med ret til psykologbehandling med tilskud fra sygesikringen er bl.a. røveri-, volds- og voldtægtsofre samt trafik- og ulykkesofre.

Den offentlige sygesikring yder tilskud til lægeordinerede lægemidler, der er optaget på en af sundhedsministeren udstedt fortegnelse, med enten 100 pct. (insulin), 74,7 pct. eller 49,8 pct.. Fra 1993 ydes tilskud til synonyme lægemidler som et fast kronetilskud i stedet for som en procentdel af lægemidlets pris.

Lægemiddelstyrelsen afgiver indstilling til sundhedsministeren om hvilke lægemidler, der skal have tilskud. Styrelsen indhenter rådgivning fra Medicintilskudsnævnet, der er sammensat af 1 repræsentant fra Sundhedsministeriet, 1 repræsentant fra Sygesikringens Forhandlingsudvalg samt

5 uafhængige læger

På baggrund af de tidligere års vækst i det offentliges udgifter til medicin blev det i forbindelse med vedtagelsen af finansloven for 1997 besluttet at nedsætte et medicinudvalg, som bl.a. skal fremkomme med forslag til omlægninger af medicintilskudsordningen efter sygesikringsloven. Udvalget skal fremlægge resultatet af sit arbejde eller væsentlige dele heraf den 1. januar 1998.

Tabel 3: *Udgifter for sygesikringsydelser i årene 1985, 1990 og 1996 i faste priser, 1996-niveau (mio. kr.).*

	1985	1990	1996
Udgifter i alt	6.743	7.075	10.315
Almen lægehjælp	2.987	3.292	3.822
Speciallægehjælp	.947	1.188	1.320
Medicin	1.658	1.416	3.475
Tandlægehjælp	1.007	952	.916
Øvrige sygesikring	.268	441	.782

Kilde: De kommunale regnskaber.

3.3.1 Internationale (syge)sikringsaftaler

Ved EF-forordning 1408/71 om social sikring af vandrende arbejdstagere m.v., Nordisk Konvention om Social Sikring, samt ved bilaterale sikringsaftaler, foretages en koordinering af de sociale sikringssystemer for borgere, som rejser/flytter mellem landene. Koordineringen på sundhedsområdet omfatter adgang til ydelser efter sygesikringsloven, sygehusloven, samt loven om svangerskabshygiejne og fødselshjælp.

Ansvaret for tildeling af sundhedsydelser påhviler amtskommunerne m.v.

Sundhedsministeriet er centralt kontaktorgan for administrationen af sundhedsydelser efter internationale aftale og for koordineringen til dansk lovgivning . Ministeriet repræsenterer sundhedsområdet i internationale forhandlinger på området og forestår rådgivning af amter, kommuner, private m.fl. om reglernes forståelse og anvendelse.

Administrationen af den mellemstatslige refusion af sundhedsudgifterne efter EF-forordningen varetages af Sundhedsministeriet. Udgifterne til sygebehandling i Danmark af sikrede fra andre lande afholdes af amterne, mens staten afholder udgifterne ved sygebehandling af danske sikrede i udlandet. En evt. patientandel betales af den sikrede.

3.4 Planlægning

De lovgivningsmæssige bestemmelser om samarbejde og planlægning i sundhedsvæsenet er indeholdt i sygesikringslovens kapitel 6 a.

Bestemmelserne tager sigte på at etablere samarbejds- og dialogprocedurer, som tilgodeser behovet for et velfungerende samarbejde mellem sundhedsvæsenet og de tilgrænsende dele af socialvæsenet.

Amtskommunerne, Københavns og Frederiksberg kommuner, HS og primærkommunerne er således forpligtet til i fællesskab at etablere et samarbejde om den samlede indsats på sundhedsområdet samt mellem sundhedssektoren og de tilgrænsende sektorer. Sundhedsministeren afgiver ved hver kommunal valgperiodes begyndelse en redegørelse som oplæg til planarbejdet.

For hver amtskommune skal der foreligge en plan for tilrettelæggelsen af virksomheden på sundhedsområdet. Planen skal blandt andet indeholde en beskrivelse af sundhedstilstanden, betjeningen af borgerne på sygesikringsområdet, sygehusvæsenet, svangerskabshygiejne og fødselshjælp, vaccinationer, lægeundersøgelser af børn, forebyggelse og sundhedsfremme, ambulancetjeneste, sundhedsberedskab og herunder et lægemiddelberedskab.

Planen skal endvidere indeholde en beskrivelse af samarbejdet med kommunerne i amtskommunen, praksissektoren og andre amtskommuner. Amtskommunerne inddrager den lokale embedslægeinstitution i planarbejdet og forelægger planen for kommunerne i amtskommunen, praksissektoren og Sundhedsstyrelsen til udtalelse.

Københavns og Frederiksberg Kommuner samt Hovedstadens Sygehusfællesskab udarbejder tilsvarende en samlet plan for tilrettelæggelsen af virksomheden på sundhedsområdet.

Kommunerne skal tilsvarende i hver kommunal valgperiode udarbejde en redegørelse, der omfatter kommunens betjening af borgerne med hensyn til sundhedspleje, skolelægeordning, tandpleje m.v., hjemmesygepleje, forebyggelse og sundhedsfremme samt sundhedsberedskab.

I forbindelse planrunde 1994-97 blev der udmeldt følgende hovedtemaer for planarbejdet:

- Alkohol - forebyggelse og behandling
- Genoptræning og de dermed forbundne pleje- og omsorgsopgaver
- Betjening af borgere med pludselig opstået behandlings- og plejebehov.

Genoptræningsopgaven blev valgt fordi, der her er tale om et område, som kræver samarbejde mellem amtskommunerne og kommunerne, idet vanskelighederne ved at foretage en præcis afgrænsning af opgavefordelingen hidtil har ført til, at der ikke er gennemført en lovregulering heraf.

I temaoplægget anbefales det bl.a., at der indgås samarbejdsaftaler mellem sektorerne om løsningen af opgaven herunder samarbejdsaftaler mellem kommuner og sygehuse om hjælpemidler. Der lægges således op til at etablere de lokalt hensigtsmæssige løsninger.

3.5 Hjemmesygepleje

Hjemmesygeplejerskeordningen er reguleret i lov nr. 408 af 1973, senest ændret ved lov nr. 1024 af 19. december 1992.

Hjemmesygeplejen har til opgave at forebygge sygdom, fremme sundhed og imødekomme behovet for hjemmesygepleje i tilslutning til sygdomsbehandling og optræning.

Ordningen står til rådighed for personer i alle aldre i tilfælde af akut eller kronisk sygdom, hvor sygeplejefaglig indsats er påkrævet, og ydelserne er vederlagsfri. Patienterne får herved mulighed for at forblive i eget hjem, såfremt dette ud fra en lægelig, social og sygeplejefaglig vurdering skønnes forsvarligt.

Ved lovændringen i 1992 blev det på nærmere fastsatte vilkår muligt for kommunalbestyrelserne at overlade beføjelserne efter hjemmesygeplejerskeloven til en selvejende institution, som har driftsoverenskomst med kommunen.

Hjemmesygeplejerskeordningen er et kommunalt ansvarsområde, og hjemmesygeplejerskerne ansættes af kommunen.

For personer, der er fyldt 67 år, afholder kommunerne udgifterne vedrørende hjemmesygepleje, mens kommunerne og amtskommunerne afholder hver 50 pct. af udgifterne til hjemmesygepleje for personer under 67 år bortset fra administrationsudgifterne, der afholdes af kommunerne.

Hjemmesygeplejen er især siden begyndelsen af -80'erne blevet udbygget. Antallet af aflagte besøg var i 1970 på knap 4,5 mio. De var i 1981 vokset til knap 6,5 mio., hvorefter væksten accelererede, og i 1995 var besøgstallet nået op på godt 15,7 mio.

3.6 Svangerskabshygiejne og fødselshjælp

I henhold til lovbekendtgørelse nr. 622 af 19. juli 1995, senest ændret ved lov nr. 462 af 10. juni 1997, om svangerskabshygiejne og fødselshjælp yder amtskommunerne vederlagsfri forebyggende helbredsundersøgelser under graviditet - dels hos læge dels hos jordemoder - samt fødselshjælp på hospital eller i hjemmet. Endvidere ydes vejledning om anvendelse af prævention hos egen læge eller anden alment praktiserende læge efter den vejledningssøgendes eget valg.

Der var i 1995 67.675 fødsler (levende fødte).

Udgifterne afholdes af amtskommunerne.

HS varetager de opgaver som udføres af sygehuse og jordemoder, mens Københavns og Frederiksberg kommuner afholder udgifterne til helbredsundersøgelser hos de praktiserende læger. Vejledning om prævention ydes ligeledes af de to kommuner.

3.7 Forebyggelse generelt

Forebyggelse omfatter en lang række foranstaltninger, som finder sted inden for de fleste af samfundets sektorer og på såvel statsligt, amtsligt og kommunalt niveau som i privat regi.

De meget væsentlige forbedringer af befolkningens sundhedstilstand, der har fundet sted inden for de seneste par hundrede år, kan i meget betydeligt omfang henføres til forskellige forebyggende foranstaltninger. Her kan bl.a. fremhæves etableringen af en effektiv kloakering og en ren vandforsyning, bedre boliger, vaccinationsprogrammer etc.

I sundhedsvæsenet er den forebyggende indsats i perioden siden 1970 blevet opprioriteret. Det kom bl.a. til udtryk i betænkningen fra Indenrigsministeriets Sundhedsprioriteringsudvalg i 1977, hvor en af hovedanbefalingerne var at øge den forebyggende indsats i sundhedssektoren såvel som i andre samfundssektorer. Senere blev oprettelsen af et selvstændigt Sundhedsministerium i 1987 af den daværende regering ikke mindst begrundet i et ønske om at styrke indsatsen omkring sundhedsfremme, sundhedspædagogik og sygdomsforebyggelse.

Inden for sundhedsvæsenet kan forebyggelsesopgaverne principielt inddeles i to områder.

Der er for det første en række klassiske og i vid udstrækning lovregulerede foranstaltninger og ordninger, som skal forebygge sygdomme og ulykker, som befolkningen ikke eller kun vanskeligt kan afværge.

Det gælder svangerskabshygiejne, sundhedsplejerskeordningen, den forebyggende tandpleje, børnevaccinationsprogrammet og andre vaccinationer, foranstaltninger mod smitsomme sygdomme som hepatitis, meningitis, HTLV, difteri og streptokokker, sygehusinfektioner, regulering af den lovlige anvendelse af euforiserende stoffer, beskyttelse mod forurening af levnedsmidler og mod passiv rygning, den almene hygiejne og screeningsprogrammer.

For det andet er der opgaver, der knytter sig til mere livsstilsprægede forhold så som forebyggelse af alkoholmisbrug, en del tilfælde af astma-allergi, tobaksrygning, en del muskel-

/skeletsygdomme, HIV/AIDS, kønssygdomme, narkotikamisbrug, doping, uønsket svangerskab, visse typer af fritidsulykker, visse typer af psykiske lidelser samt forbedring af motion og sund ernæring - herunder amning.

Overordnet er opgavefordelingen mellem de centrale sundhedsmyndigheder og amter og kommuner karakteriseret ved, at indsatsen rettet mod enkeltpersoner og grupper af personer overvejende er forankret lokalt i tråd med sundhedsvæsenet generelle decentrale struktur.

De centrale sundhedsmyndigheder understøtter indsatsen i kommunerne og amtskommunerne bl.a. ved at stille data til rådighed, udpege risikoadfærd og risikosituationer i de forskellige sammenhænge, udvikle forebyggelsesmetoder, støtte lokale projekter samt opsamle og formidle gode og dårlige lokale erfaringer.

For så vidt angår oplysningsvirksomhed forestår de centrale myndigheder den landsdækkende oplysningsvirksomhed til befolkningen.

De centrale sundhedsmyndigheder yder støtte til lokalt sundhedsfremmende og forebyggende arbejde, som kan styrke og udvikle den sundhedsfremmende og sygdomsforebyggende indsats.

De seneste års udvikling på forebyggelseområdet er gået i retning af at tilstræbe en højere grad af målretning i den forebyggende indsats til gavn for udsatte individer og personer/grupper i risikosituationer.

I efteråret 1995 tog Sundhedsministeriet initiativ til en brugerundersøgelse, som belyste befolkningens samt amters, kommuners, sundhedsprofessionelles og private foreningers generelle holdning til oplysningsindsatsen.

Undersøgelsen viste, at befolkningen ikke tager afstand fra, at de centrale sundhedsmyndigheder oplyser om, hvordan den enkelte kan leve sundere, og at det offentlige bruger penge på at oplyse om sikker sex, alkohol, tobak, ernæring og motion.

Men undersøgelsen bekræftede også, at befolkningen har grundlæggende forskellige holdninger til kampagnerne. Opbakningen til oplysningsindsatsen er større blandt veluddannede, mens kortere uddannede nærer en vis mistro - og har mindre kendskab - til kampagnerne. En del finder indholdet moraliserende og opfatter budskaberne som forvirrende og modstridende.

3.8 Forebyggende sundhedsordninger for børn og unge

Lov nr. 438 af 14. juni 1995 om forebyggende sundhedsordninger for børn og unge, der trådte i kraft den 1. januar 1996 erstattede de tidligere love om lægeundersøgelser af børn, om sundhedsplejerskeordninger og om skolelægeordningen.

Formålet med de forebyggende sundhedsordninger er at bidrage til at sikre børn og unge en sund opvækst og skabe gode forudsætninger for en sund voksentilværelse.

Det skal ske ved at yde en generel sundhedsfremmende og sygdomsforebyggende indsats, at styrke og forbedre indsatsen over for børn og unge med særlige behov, at yde en individorienteret indsats, at medvirke til så tidligt som muligt at opspore eventuelle fysiske, psykiske og sociale problemer hos et barn og iværksætte tiltag over for disse, samt at forbedre og samordne tilbud, der retter sig mod alle børn og unge.

Den nye lov videreførte de hidtidige bestemmelser om, at kommunerne ved ansættelse af sundhedsplejersker yder vederlagsfri vejledning og bistand med hensyn til sundhedstilstanden hos børn, der er under den undervisningspligtige alder, og som ikke går i skole eller i børnehaveklasse.

Ligeledes blev bestemmelserne videreført om, at kommunerne ansætter læger, sundhedsplejersker, sygeplejersker og hjælpepersonale i nødvendigt omfang med henblik på, at foretage forebyggende

helbredsundersøgelser af alle børn i den undervisningspligtige alder samt føre kontrol med sundhedstilstanden i skolerne.

Endvidere kan børn under den undervisningspligtige alder fortsat vederlagsfrit få foretaget forebyggende helbredsundersøgelser af en læge. I alt 7 undersøgelser og heraf 3 i barnets første leveår.

I forhold til de tidligere regler indebar loven om forebyggende sundhedsordninger følgende ændringer:

- en lægeundersøgelse er flyttet fra førskolealderen til skolealdealderen som en obligatorisk udskolingsundersøgelse,
- kommunerne skal ved en kommunalt ansat læge og sundhedsplejerske m.fl. rådgive og vejlede daginstitutioner og dagplejere generelt om børns sundhed og trivsel, og
- for børn med særlige behov skal kommunerne etablere sundhedsfaglige grupper, hvor et medlem har ansvar for at koordinere en tværfaglig indsats.

Kommunerne varetager administrationen og finansieringen af de forebyggende sundhedsordninger bortset fra finansieringen af de forebyggende lægeundersøgelser af børn i førskolealderen, der finansieres af amtskommunerne og Københavns og Frederiksberg kommuner. De kommunale udgifter på området udgjorde i 1996 469,2 mio. kr. mens de amtskommunale udgifter udgjorde 71.3 mio. kr.

3.9 Vaccinationer

I henhold til lov nr. 634 af 17. december 1976 om tilbud om gratis vaccination mod visse sygdomme yder amtskommuner og Københavns og Frederiksberg kommuner vederlagsfri vaccination til børn og unge under 18 år mod kighoste, difteri, stivkrampe og polio samt mæslinger, røde hunde og fåresyge. Endvidere ydes vederlagsfri vaccination mod røde hunde til kvinder over 12 år og vaccination mod Hæmophilus influenza, type b (Hib) til børn under 6 år.

Udgifterne, der i 1996 udgjorde 81,8 mio. kr., afholdes af amtskommunerne samt Københavns og Frederiksberg kommuner.

3.10 Tandpleje for børn og unge og omsorgstandpleje

I henhold til lovbekendtgørelse nr. 411 af 26. maj 1994 om tandpleje skal kommunerne sikre alle børn og unge under 18 år adgang til vederlagsfri forebyggende og behandlende tandpleje samt tilbyde omsorgstandpleje i form af forebyggende og behandlende tandpleje til personer, der på grund af nedsat førlighed eller vidtgående fysisk eller psykisk handicap kun vanskeligt kan udnytte de almindelige tandplejetilbud.

Den kommunale tandpleje skal tilbydes enten på offentlige klinikker eller hos praktiserende tandlæger, som kommunerne indgår aftale med.

Kommunerne afholder udgifterne til tandplejen. Brugerne af omsorgstandplejen kan dog afkræves en vis egenbetaling.

3.11 Forebyggelse af smitsomme sygdomme

I henhold til lov nr. 114 af 21. marts 1979 om foranstaltninger mod smitsomme sygdomme med senere ændringer nedsætter amtskommunerne en epidemikommission.

Epidemikommissionen kan under visse nærmere angivne betingelser iværksætte en række foranstaltninger til bekæmpelse af alment farlige sygdomme og øvrige smitsomme sygdomme, som optræder på en ondartet måde eller med en stor udbredelse.

Under epidemikommissionerne henhører også foranstaltninger mod smitsomme sygdommes indførelse i landet, herunder undersøgelse for og udryddelse af rotter på skibe.

Med undtagelse af udgifterne til undersøgelse af skibe, der er gebyrfinansierede, afholdes udgifterne på området af amtskommunerne og Københavns og Frederiksberg kommuner.

3.12 Kontaktopsporing/kontaktrådgivning ved seksuelt overførbare sygdomme, herunder HIV-smitte

Den tidligere kønssygdomslov blev ophævet i 1988. Forebyggelse og behandling af de seksuelt overførbare sygdomme sker i dag inden for rammerne af sygehus- eller sygesikringsloven.

I Sundhedsministeriets retningslinier af 31. marts 1989 for den administrative organisering af forebyggelse og behandling af kønssygdomme blev det fremhævet som helt afgørende, at det smitteopsporende arbejde blev fastholdt, uanset om man i det enkelte amt besluttede at organisere indsatsen inden for rammerne af sygehusvæsenet eller sygesikringen eller i en kombination.

3.13 Foranstaltninger mod alkoholmisbrug

I medfør af sygehusloven er amtskommunerne forpligtede til at drive behandlingsinstitutioner for alkoholmisbrugere i det omfang behandlingen ikke finder sted på psykiatriske hospitaler eller afdelinger.

Amtskommunerne skal desuden yde faglig bistand til kommunale støtteforanstaltninger efter behandling for alkoholmisbrug samt til kommunale foranstaltninger til forebyggelse af alkoholmisbrug. Amtskommunerne kan indgå aftale med private institutioner eller foreninger om driften af behandlingsinstitutioner.

I medfør af lov nr. 97 af 9. februar 1994 om foranstaltninger mod alkoholmisbrug nedsætter sundhedsministeren et Alkoholpolitisk Kontaktudvalg, der har til opgave at fremme foranstaltninger til forebyggelse og behandling af alkoholmisbrug.

Kontaktudvalget, der har sundhedsministeren som formand, er sammensat af 1 repræsentant udpeget af hver af Folketingets partier, 3 medlemmer udpeget af henholdsvis sundheds-, social- og erhvervsministeren, 2 medlemmer udpeget efter indstilling fra henholdsvis Kommunernes Landsforening og Amtsrådsforeningen, 1 medlem udpeget efter indstilling fra Afholdsselskabernes Landsforbund, 1 medlem udpeget efter indstilling fra Københavns og Frederiksberg kommuner i fællesskab og 1 medlem udpeget efter indstilling fra øvrige private, landsdækkende alkoholmisbrugsbekæmpende organisationer.

Til Kontaktudvalgets virksomhed afsættes på de årlige finanslove en særskilt bevilling på mindst 31,5 mio. kr. (indexreguleret).

Bevillingen skal efter Kontaktudvalgets nærmere bestemmelse anvendes til at yde tilskud til:

- kommunale, amtskommunale og andre lokale aktiviteter til forebyggelse og behandling af alkoholmisbrug,
- private, landsdækkende alkoholmisbrugsbekæmpende organisationer, dokumentationsmateriale til statslige, amtskommunale og kommunale myndigheders samt frivillige organisationers indsats for bekæmpelse af alkoholmisbrug,
- forskning ved eller i tilknytning til universiteter og andre forskningsinstitutioner, der kan

danne grundlag for tilrettelæggelse af indsatsen mod alkoholmisbrug,
- etablering af tværsektionel og tværfaglig efteruddannelse af undervisere og konsulenter samt
- gennemførelse af landsdækkende informationsvirksomhed.

3.14 Bekæmpelse af narkotikamisbrug herunder forebyggelse

Lov om euforiserende stoffer, jf. lovbekendtgørelse nr. 391 af 21. juli 1969, som senest ændret ved lov nr. 160 af 28. april 1982, fastlægger reglerne for den lovlige anvendelse af euforiserende stoffer til medicinsk og videnskabeligt brug.

Det er forbudt at importere, eksportere, sælge, købe, udlevere, modtage, fremstille, forarbejde og besidde euforiserende stoffer med andre formål for øje.

Stoffer, som er defineret som euforiserende, er opført i Sundhedsministeriets bekendtgørelse om euforiserende stoffer. Listen revideres i takt med, at nye stoffer dukker op på det illegale marked. Overtrædelse af reglerne om euforiserende stoffer kan straffes med bøde, hæfte eller fængsel op til 2 år. Grov narkotikakriminalitet dømmes efter straffeloven med en strafferamme på op til 10 år.

Ved lov nr. 435 af 14. juni 1995 om ændring af lov om sygehusvæsenet og lov om udøvelse af lægegerning (metadonloven) blev ansvaret for metadonbehandling af narkomaner henlagt til amterne samt Københavns og Frederiksberg kommuner. Den tidligere metadonbehandling hos praktiserende læger og private klinikker er hermed afløst af behandlingstilbud i amtskommunalt regi.

Amter og kommuner samarbejder om forebyggelse af narkotikamisbrug. Forebyggelsen foregår primært lokalt i direkte dialog og kontakt med de unge i skolen og på andre uddannelsesinstitutioner, fritidscentre mv., hvor også de lokale SSP-konsulenter spiller en væsentlig rolle. Sundhedsstyrelsen støtter det lokale forebyggende arbejde med rådgivning, økonomisk støtte til konkrete forebyggelsesprojekter m.v..

Det anslås, at der er op mod 12.000 hårdt belastede injektionsmisbrugere. Tilsyneladende udbydes der mere og mere stof på det illegale marked, og prisniveauet er faldende. Stofmisbrugernes problemer bliver tiltagende tungere. Statistikken over årlige dødsfald blandt stofmisbrugere viser, at i 1990 var der 115 dødsfald, men i 1995 var tallet steget til 274, det højeste nogensinde.

3.15 Doping

Med lov nr. 916 af 8. december 1993 blev der indført et lovfæstet forbud mod visse dopingmidler, så som anaboliske steroider, testosteron samt andre stoffer. Disse må ikke fremstilles, indføres, udføres, forhandles, udleveres, fordeles eller besiddes, medmindre der er tale om anvendelse til sygdomsforebyggelse, behandling eller til videnskabelige formål. Overtrædelse heraf straffes med bøde, hæfte eller fængsel i indtil 2 år.

I forbindelse med efterforskning af sager vedrørende overtrædelse af loven rådgiver de centrale sundhedsmyndigheder politiet om, hvorvidt konkrete stoffer er omfattet af loven.

3.16 Forebyggelsespolitisk Råd

Sundhedsministeren nedsætter i henhold til lov nr. 406 af 22. maj 1996 om ændring af lov om et Forebyggelsespolitisk Råd og et Tobaksskaderåd et selvstændigt Forebyggelsespolitisk Råd.

Rådet skal inden for områderne sundhedsfremme samt sygdoms- og ulykkesforebyggelse følge udviklingen i forebyggelsesindsatsen såvel i sundhedssektoren som i andre samfundssektorer,

overvåge og vurdere den offentlige forebyggende indsats, herunder prioriteringer og metoder, samt stille forslag til forebyggelsesinitiativer.

Det Forebyggelsespolitiske Råd består af 7 medlemmer, der udpeges af ministeren i deres personlige egenskab. Til rådet knyttes et repræsentantskab bestående af repræsentanter bl.a. fra amtskommuner og kommuner.

Staten afholder udgifterne til Det Forebyggelsespolitiske Råds virksomhed.

3.17 Oplysningsvirksomhed på tobaksområdet

Sundhedsministeren nedsætter ligeledes et Tobaksskaderåd i henhold til lov nr. 406 af 22. maj 1996 om ændring af lov om et Forebyggelsespolitisk Råd og et Tobaksskaderåd.

Rådet har til opgave at styrke indsatsen for begrænsning af tobaksrygningens gener og helbredsskadelige virkninger for såvel aktive som passive rygere.

Tobaksskaderådet består af 7 medlemmer, der udpeges af sundhedsministeren som sagkyndige inden for en række forskellige områder. Staten afholder udgifterne til Tobaksskaderådets virksomhed.

Kommunerne og amterne skal i henhold til lov nr. 436 af 14. juni 1995 om røgfri miljøer fastsætte bestemmelser om røgfri miljøer i kommunale og amtskommunale institutioner, transportmidler m.v.

I henhold til lov nr. 426 af 13. juni 1990 med senere ændringer er der fastsat regler for mærkning af tobaksvarer og regler for tjæreindholdet i cigaretter. Alle tobaksvarer skal forsynes med to advarselstekster. Herudover skal tjære- og nikotinindholdet fremgå af cigaretpakken. Grænseværdien for tjæreindholdet i cigaretter for tiden er fastsat til 12 mg pr. cigaret.

3.18 Embedslægevæsenet

De overordnede rammer for embedslægernes virksomhed er fastlagt i lov nr. 381 af 13. juni 1973 om embedslægeinstitutioner, bekendtgørelse nr. 474 af 19. september 1974 om embedslægeinstitutionernes virksomhed samt bekendtgørelse nr. 475 af 19. september 1974 om stadslægeembedet i København. Det bemærkes, at der ikke er nogen indholdsmæssig forskel på embedslægernes og stadslægens opgaver.

Embedslægerne opgaver er herudover bl.a. beskrevet i sygehusloven, sygesikringsloven og loven forebyggende sundhedsordning for børn og unge.

Der er i hver af landets 14 amtsrådskredse oprettet en institution med én eller flere embedslæger. Embedslægerne er som ansatte i Sundhedsstyrelsen statsansatte, medens Stadslægen i Københavns Kommune er kommunalt ansat..

Embedslægeinstitutionerne har en generel indberetningspligt overfor Sundhedsstyrelsen og rådgiver i øvrigt statslige myndigheder og kommunale og amtskommunale myndigheder inden for den pågældende amtskommunes område i lægelige, hygiejniske, miljømæssige og socialmedicinske forhold.

Embedslægeinstitutionerne fører - på vegne af Sundhedsstyrelsen - tilsyn med den virksomhed, der inden for amtskommunen udføres af apoteker, læger, tandlæger, jordemødre, sygeplejersker, terapiassistenter med flere.

Herudover ydes bistand til rets- og politimyndighederne vedrørende blandt andet ligsyn,

obduktioner, udarbejdelse af ligpas, undersøgelse af personers sundhedstilstand, erklæringer i faderskabssager og vurdering af lægeattester til brug ved erhvervelse eller fornyelse af førerbevis.

Embedslægeinstitutionerne skal følge sundhedsforholdene i amtsrådskredsen, påse at sundhedslovgivningen overholdes, henlede myndighedernes opmærksomhed på mangler ved de sundhedsmæssige foranstaltninger og fremkomme med forslag til forbedringer.

Embedslægeinstitutionerne medvirker som nævnt i afsnit 3.6 i den lokale sundhedsplanlægningsproces.

3.19 Lovgivning om sundhedspersonalet

Sundhedspersonalets rettigheder og pligter, herunder meddelelse om autorisation, varetagelsen af tilsyn og behandling af klagesager reguleres i følgende love:

Lov nr. 142 af 26. april 1972 om fodterapeuter, lov nr. 276 af 26. maj 1976 om tandlæger, lov nr. 671 af 13. december 1978 om jordemødre, lov nr. 100 af 14. marts 1979 om kliniske tandteknikere, lov nr. 397 af 10. juni 1987 om sundhedsvæsenets centralstyrelse (kap. 2), lov nr. 415 af 6. juni 1991 om kiropraktorer m.v., lov om sygeplejersker, jf. lovbekendtgørelse nr. 759 af 14. november 1990, lov om terapiassistenter, jf. lovbekendtgørelse nr. 631 af 30. august 1991, lov nr. 379 af 18. maj 1994 om optikere m.v., lov om udøvelse af lægegerning, jf. lovbekendtgørelse nr. 632 af 20. juli 1995, lov nr. 307 af 24. april 1996 om kliniske diætister og lov nr. 498 af 12. juni 1996 om tandplejere.

Sundhedsministeriet fastlægger de overordnede rammer, medens Sundhedsstyrelsen meddeler autorisationer og varetager tilsyn.

Sundhedsvæsenets Patientklagenævn behandler klager fra borgerne over den sundhedsfaglige behandling.

Opgaverne er skattefinansierede bortset fra meddelelse af autorisationer, der finansieres ved opkrævning af gebyrer.

I henhold til lov om udøvelse af lægegerning fastsætter Sundhedsministeriet og Sundhedsstyrelsen rammerne for lægers postgraduate kliniske og teoretiske videreuddannelse. Den kliniske videreuddannelse varetages på sygehusafdelinger og hos de alment praktiserende læger.

Udgifterne finansieres af amtskommunerne, idet staten dog refunderer amtskommunernes udgifter til uddannelsen hos de alment praktiserende læger og finansierer den teoretiske videreuddannelse, der forestås af Sundhedsstyrelsen.

I henhold til lov nr. 1137 af 22. december 1993 om sundhedspersonalets videreuddannelse m.v. fastsætter Sundhedsministeriet de overordnede rammer for videreuddannelsen af ikke-lægeligt sundhedsfagligt personale.

Danmarks Sygeplejerskehøjskole varetager diplomuddannelser for sygeplejersker og jordemødre samt kandidatuddannelsen for sygeplejersker. Skolen for Videreuddannelsen af Ergo- og Fysioterapeuter varetager videreuddannelser for ergo- og fysioterapeuter.

Staten finansierer driften af Danmarks Sygeplejerskehøjskole og Skolen for Videreuddannelsen af Ergo- og Fysioterapeuter.

Andre efter- og videreuddannelser for sundhedspersonale varetages og finansieres af kommuner og amtskommuner.

3.20 Erstatningsordninger m.v.

Lov om patientforsikring, jf. lovbekendtgørelse nr. 228 af 24. marts 1997 og lov nr. 1120 af 20. december 1995 om erstatning for lægemiddelskader regulerer muligheden for at opnå erstatning for skader, som er påført ved undersøgelse, behandling eller lignende, og for skader, der skyldes egenskaber ved lægemidler, som er anvendt ved undersøgelse, behandling eller lignende.

Patientforsikringsforeningen, som er en forening oprettet i fællesskab af forsikringsselskaber, der har tegnet forsikringer omfattende de nævnte skader, behandler og træffer afgørelse i sagerne.

Afgørelser truffet af Patientforsikringsforeningen kan indbringes for Patientskadeankenævnet og Lægemiddelskadeankenævnet, som er nedsat af sundhedsministeren.

Patientforsikringsforeningen afholder udgifter forbundet med patientforsikringsordningen, medens staten afholder udgifter forbundet med lægemiddelskadeerstatningsordningen.

Blødererstatningsfonden blev oprettet med lov nr. 440 af 14. juni 1995. Fonden yder støtte dels til blødere, der efter behandling med blodprodukter ved danske sygehuse er blevet konstateret HIV-smittede, dels til efterladte efter sådanne blødere. Blødererstatningsfonden er en selvejende institution. Staten har én gang for alle ydet fonden et beløb på 20 mio. kr.

I følge lov nr. 82 af 8. marts 1978, som senest ændret ved lov nr. 915 af 8. december 1993 om erstatning for vaccinationsskader, giver staten erstatning til en vaccineret person eller dennes efterladte, hvis personen har lidt skade, som med rimelig sandsynlighed er opstået pga. en vaccination, der er omfattet af førnævnte vaccinationslov. Staten giver desuden tilsvarende erstatning for skade, som med rimelig sandsynlighed skyldes smitte fra en person, der er blevet vaccineret. Arbejdsskadestyrelsen behandler de konkrete sager om erstatning.

3.21 Aktindsigt

Lov nr. 504 af 30. juni 1993 om aktindsigt i helbredsoplysninger regulerer borgernes/patienternes muligheder for aktindsigt i helbredsoplysninger.

Opgaven finansieres af det offentlige, dog således at gentagen aktindsigt er brugerfinansieret, idet der kan opkræves gebyr i forbindelse med aktindsigten.

3.22 Videnskabsetisk Komitésystem og Etisk Råd

I henhold til lov nr. 503 af 24. juni 1992 om et videnskabsetisk komitésystem og behandling af biomedicinske forskningsprojekter nedsætter amtskommunerne og Københavns og Frederiksberg kommuner regionale videnskabsetiske komiteer. Forskningsministeren nedsætter herudover en Central Videnskabsetisk Komité.

Komitésystemets opgave er at sikre beskyttelsen af forsøgspersoner, der deltager i forskningsprojekter samtidig med, at der skabes mulighed for udvikling af ny værdifuld viden. For kliniske afprøvninger af lægemidler gælder særligt, at de skal godkendes af såvel det videnskabsetiske komitesystem som Lægemiddelstyrelsen.

Udgifterne til de regionale komiteer afholdes af amtskommunerne, som dog til delvis dækning kan opkræve et gebyr pr. projekt. Den Centrale Videnskabsetiske Komités udgifter afholdes af staten.

Etisk Råd nedsættes af sundhedsministeren i henhold til lov nr. 353 af 3. juni 1987 om oprettelse af et Etisk Råd og regulering af visse biomedicinske forsøg. Rådet følger udviklingen inden for sundhedsvæsenet i relation til etiske problemer, forestår udredende, oplysende og debatskabende funktioner inden for den biomedicinske forskning og yder rådgivning til sundhedsvæsenets

myndigheder.

Udgifterne forbundet med Det Etiske Råds virksomhed afholdes af staten.

3.23 Kunstig befrugtning

Lov nr. 460 af 10. juni 1997 om kunstig befrugtning i forbindelse med lægelig behandling, diagnostik og forskning m.v. regulerer behandling med kunstig befrugtning, der udføres af en læge eller under en læges ansvar.

Endvidere er de regler vedr. forskning og forsøg, der tidligere fandtes i

lov om et videnskabsetisk komitésystem og behandling af biomedicinske forskningsprojekter, udbygget og overført til et særligt kapitel i loven. Loven om kunstig befrugtning viderefører således en række restriktioner for forskning på menneskelige æg og kønsceller, forbud mod forsøg på fremstilling af artshybrider m.v., og der blev med den nye lov indført forbud mod menneskelig kloning.

3.24 Lægemidler

Der er i henhold til lovbekendtgørelse nr. 656 af 28. juli 1995 om lægemidler med senere ændringer fastsat regler om godkendelse af lægemidler, mærkning og indlægssedler, kvalitet og standardisering, virksomhedsgodkendelse og -kontrol, overvågning - bivirkninger, udleveringstilladelser, klinisk afprøvning, statistik, priser, reklame, eksportregister og -certifikater samt regler for magistrelle (ikke-industrielt fremstillede) lægemidler.

Lægemidler skal inden de markedsføres godkendes af Lægemiddelstyrelsen bortset fra ganske få tilfælde, hvor et lægemiddel er godkendt efter en særlig central EU-procedure. Ansøgeren om markedsføringstilladelse til et lægemiddel skal dokumentere lægemidlets kvalitet, sikkerhed og effekt. Lægemiddelstyrelsen tager stilling til, hvilken udleveringsgruppe lægemidlet skal placeres i (recept, særlig recept eller håndkøb).

Naturlægemidler kan ligeledes først bringes på markedet, efter at de er godkendt. Kravene til naturlægemidler giver forbrugerne sikkerhed for, at naturlægemidler har en høj kvalitet og er uskadelige. De giver endvidere en rimelig sikkerhed for, at naturlægemidler har den beskrevne effekt.

Der blev i 1994 indført en registreringsordning for homøopatiske lægemidler. Registreringsordningen giver forbrugere og professionelle brugere sikkerhed for, at homøopatiske lægemidler er uskadelige, lever op til visse grundlæggende kvalitetskrav samt er ensartede fra parti til parti. Der indgår ingen vurdering af homøopatiske lægemidlers effekt i registreringen.

Godkendelsen af lægemidler er udover lægemiddelloven også reguleret i Rådets forordning (EØF) nr. 2309/93 om fastlæggelse af fællesskabsprocedurer for godkendelse og overvågning af human- og veterinærmedicinske lægemidler og om oprettelse af et europæisk agentur for lægemiddelvurdering.

Godkendelse af lægemidler inden for EU sker i stigende omfang i fælles europæisk regi i form af The European System. Der opereres således med tre mulige godkendelsesprocedurer:

Godkendelse kan som før nævnt for det første ske efter en central procedure, hvor ansøgningen indsendes til Lægemiddelagenturet i London (EMEA), der vælger et af medlemslandene som rapporteur, dvs. "sagsbehandler" på ansøgningen.

Når Danmark udpeges som rapporteur, udfører Lægemiddelstyrelsen på hele EU’s vegne den

faglige behandling af ansøgningen. Markedsføringstilladelser, der udstedes af Europakommissionen efter den centrale procedure, har gyldighed i alle EU-lande.

For det andet kan godkendelse ske efter en gensidig anerkendelsesprocedure, hvor godkendelse i det første land (referencelandet) danner udgangspunkt for godkendelse i de øvrige EU-lande. Hovedparten af arbejdet med at vurdere et nyt lægemiddel udføres af referencelandets lægemiddelmyndigheder.

Og endelig er der for det tredje den almindelige nationale procedure, som er beskrevet foran.

I 1995 udgjorde antallet af ansøgninger efter den centrale procedure 17 og efter den gensidige anerkendelsesprocedure 24. Danmark blev udpeget som rapporteur i 6 ansøgninger.

Virksomheder, der håndterer lægemidler, skal godkendes af Lægemiddelstyrelsen. Forud for godkendelsen bliver virksomhederne inspiceret med henblik på, om de kan leve op til en række faglige krav, og efter godkendelsen er virksomhederne underkastet en løbende kontrol.

Herudover føres der tilsyn med laboratorier, der udfører toksikologiske undersøgelser, som skal anvendes i forbindelse med godkendelse af lægemidler. Kontrollen har til formål at sikre, at laboratorierne lever op til regler om god laboratoriepraksis.

Senest er tilsynsområdet blevet udvidet til også at omfatte inspektion af kliniske afprøvninger. Formålet er at kontrollere, om afprøvningerne udføres i overensstemmelse med god klinisk praksis.

Lægemiddelstyrelsen overvåger løbende sikkerheden ved de lægemidler, der anvendes i Danmark. På baggrund af det indsamlede materiale, herunder indstillinger fra et særligt Bivirkningsnævn, vurderes det løbende, om patientsikkerheden tilsiger initiativer over for et godkendt lægemiddel.

Apoteker og sygehusapoteker skal indberette detaljerede oplysninger om deres omsætning af lægemidler til Lægemiddelstyrelsen. Formålet med statistikken er at forbedre beslutningsgrundlaget for de centrale sundhedsmyndigheder på lægemiddel- og apoteksområdet samt at gøre det muligt at følge forbrug og prisudvikling.

Opgaverne vedr. godkendelse af og tilsyn med lægemidler er i stor udstrækning gebyrfinansieret. Lægemiddelstyrelsen har bevillingsmæssig status som statsvirksomhed og har i 1997 et nettotal på 8,7 mio. kr., der udgør forskellen mellem styrelsens udgifter og indtægter ved registrering af lægemidler m.m.

I følgende boks er angivet en række forventede nøgletal for Lægemiddelstyrelsens virksomhed i 1997:

Nøgletal for Lægemiddelstyrelsen 1997 (forventet)

Antal sager vedr. naturlægemidler, mineraler og vitaminer:	1144
Antal kliniske afprøvninger:	1140 nye sager
Virksomhedsgodkendelser :	24
Ansøgninger om markedsføringstilladelse:	300 nye sager
Forlængelse af markedsføringstilladelse:	395 nye sager
Markedsføringstilladelse parallelimporterede lægemidler:	375 nye sager
Årsafgifter (på godkendte lægemidler):	6875 sager
Sager om variationer mv. på godkendte lægemidler:	2203 sager

Der er i perioden 1993-1996 gennemført to brugertilfredshedsundersøgelser vedrørende registreringen af lægemidler. Den seneste undersøgelse fra 1996 viste en markant større tilfredshed blandt brancheorganisationerne og lægemiddelvirksomhederne end det var tilfældet i den tidligere

undersøgelse fra 1993. Det gælder især i forhold til sagsbehandlingstiderne for de fleste typer af registreringsansøgninger.

3.25 Isotop-apotek

Isotop-Apoteket, der er en del af Lægemiddelstyrelsen, beskæftiger sig med radioaktive lægemidler, jf. lovbekendtgørelse nr. 656 af 28. juli 1995 om lægemidler med senere ændringer.

Isotop-Apoteket varetager både egentlige myndighedsopgaver, som godkendelse af radioaktive lægemidler, og apoteksopgaver i form af levering af radioaktive lægemidler til sygehuse og laboratorier. Isotop-Apoteket leverer omkring 75 pct. af forbruget af radioaktive lægemidler i Danmark.

Godkendelse og kontrol med radioaktive lægemidler er gebyrbelagt, ligesom der er fastsat priser for de radioaktive lægemidler, der leveres til sundhedsvæsenet.

Brugerne har senest i 1996 tilkendegivet i en uafhængig brugerundersøgelse, at serviceydelserne fra Isotop-Apoteket har væsentlig eller afgørende betydning.

3.26 Apotekervæsenet

Forhandling af lægemidler til forbrugerne må kun ske gennem apoteker, med mindre andet - undtagelsesvis - er fastsat i lovgivningen, jf. lovbekendtgørelse nr. 657 af 28. juli 1995 om apotekervirksomhed med senere ændringer.

Der er i alt omkring 291 apoteker, 40 apoteksfilialer, 140 apoteksudsalg og 850 håndkøbsudsalg. Endvidere er der 21 sygehusapoteker.

Der stilles i apotekerloven og i bestemmelser, der er fastsat i medfør af apotekerloven, særdeles detaljerede krav til apotekers indretning og drift.

Lægemiddelstyrelsen fører tilsyn med, at apoteker og sygehusapoteker lever op til disse krav. Det overordnede mål med tilsynet er at sikre, at apotekerne drives forsvarligt, bl.a. med hensyn til receptekspedition, lægemiddelhåndtering, information, fremstilling af magistrelle lægemidler, organisation samt indretning.

Apotekernes opgaver er opdelt i to kategorier: Dels opgaver, der skal varetages, dels opgaver som apotekerne må varetage.

I den første kategori falder bl.a. forhandling af apoteksforbeholdte lægemidler, forhandling af ikke apoteksforbeholdte lægemidler, der er ordineret på recept, information om lægemidler samt indsamling af medicinrester.

I den anden kategori falder bl.a. fremstilling af magistrelle lægemidler, udøvelse af servicevirksomhed samt forhandling af ikke apoteksforbeholdte lægemidler og andre varer end lægemidler.

Oprettelse, nedlæggelse og flytning af apoteker afgøres af sundhedsministeren. Apoteksstrukturen søges løbende tilpasset befolkningsudvikling mv., samtidig med at det tilstræbes, at det enkelte apotek har mulighed for at opnå et tilfredsstillende driftsøkonomisk resultat.

Bevilling til at drive et apotek meddeles af sundhedsministeren.

For at gøre det muligt at opretholde apoteksdrift i tyndere befolkede områder, udlignes de enkelte apotekers indtjeningsgrundlag. Apoteker med stor omsætning betaler afgift til

udligningsordningen, mens apoteker med lille omsætning modtager tilskud. Herudover kan apotekerne i særlige tilfælde opnå ekstraordinært tilskud.

I medfør af apotekerlovens § 45 og § 46 fastsættes størrelsen af det samlede beløb, der udgør apotekssektorens bruttoavance ved salg af lægemidler og frihandelsvarer m.v. ved aftale mellem sundhedsministeren og Danmarks Apotekerforening. Apotekerne skal udarbejde udførlige årsregnskaber, som bearbejdes bl.a. med henblik på Sundhedsministeriets forhandlinger med Danmarks Apotekerforening om bruttoavancen. Bruttoavancen fastsættes for to år ad gangen.

Gennem aftaleforhandlingerne søges det sikret, at apotekerlovens målsætning, om at lægemiddeldistributionen skal ske til samfundsøkonomisk rimelige omkostninger, opfyldes. Forhandlingerne om bruttoavancen erstatter den manglende priskonkurrence i apotekssektoren.

Lægemiddelstyrelsen foretager årligt omkring 100 visitatser (tilsyn) på apoteker. Antallet af sager om tilpasning af apoteksstrukturen til samfundsudviklingen og om udnævnelse af nye apotekere varierer fra år til år, men normalt vil der være omkring henholdsvis 5 og 15.

3.27 Medicinsk udstyr

Med lov nr. 368 af 6. juni 1991 om medicinsk udstyr er der fastsat regler, der gennemfører de bestemmelser, der er vedtaget i EU om medicinsk udstyr.

Formålet med reglerne er at sikre den fri bevægelighed for produkterne inden for EU samtidig med at en høj sundhedsbeskyttelse af patienter, brugere og tredjemand sikres.

Reglerne fastsætter krav til produkternes sikkerhed, egnethed, mærkning mv. Medicinsk udstyr i høje risikoklasser skal endvidere godkendes og efterfølgende inspiceres af et særligt bemyndiget organ. I Danmark drejer det sig om "Dansk Godkendelse af Medicinsk Udstyr".

Herudover udfører Lægemiddelstyrelsen kontrolopgaver i forbindelse med medicinsk udstyr, der findes på det danske marked. Tilsynet er i et vist omfang gebyrfinansieret.

I denne sammenhæng skal også nævnes, at ethvert røntgenanlæg skal anmeldes til Sundhedsstyrelsen - Statens Institut for strålehygiejne, jf. lov nr. 147 af 15. april 1930.

Der er i medfør af loven fastsat bestemmelser om godkendelse, anmeldelse, ansvarsforhold, strålebeskyttelse, teknisk udførelse af røntgenapparater, afskærmning af røntgenrum, årlige eftersyn, besigtigelse samt diverse vejledninger.

3.28 Statens Seruminstitut

Statens Seruminstitut er center for forebyggelse og bekæmpelse af smitsomme sygdomme og medfødte lidelser. Instituttets virksomhed omfatter en række opgaver, der finansieres af staten, og en forretningsmæssig del, der finansieres af indtægter fra leverancer til offentlige og private institutioner samt virksomheder i ind- og udland.

Seruminstituttet er en kontraktstyret statsvirksomhed med over 1000 medarbejdere og et årligt omsætningsbudget på mere end 500 mio. kr.

Seruminstituttet udfører en række funktioner, der samlet benævnes beredskabsfunktioner, herunder bl.a.:

- Overvågning af udbredelsen af smitsomme sygdomme og forebyggelse gennem vaccination samt overvågning af resistensudvikling.
- Rådgivning af sundhedspersonale, myndigheder og institutioner om smitsomme sygdomme

og medfødte lidelser.
- Kontrol af laboratorier gennem afprøvning af diagnostiske kits og udsendelse af testpaneler og testsera til kvalitetskontrol af decentrale laboratoriers diagnostiske metoder og rutiner.
- Undervisning af sundhedspersonale inden for mikrobiologi og hygiejne, herunder varetagelse af undervisningsdelen af speciallægeuddannelsen i klinisk mikrobiologi m.v.

Instituttet sælger diagnostiske ydelser til sygehuse, praktiserende læger og i mindre omfang til industrien. Analyserne udføres inden for mikrobiologi, immunologi og klinisk kemi.

Seruminstituttet producerer en række lægemidler i form af immunologiske terapeutika (f.eks. blødermedicin) og profylaktiske præparater (vacciner og immunglobuliner). Disse produkter sælges i Danmark og i udlandet.

Seruminstituttet producerer et meget stort antal medier til brug for dyrkning af mikroorganismer, diagnostiske kits og sera til brug for påvisning af mikroorganismer. Substrater og reagenser afsættes hovedsagligt til hospitalernes klinisk mikrobiologiske afdelinger, men instituttet eksporterer også diagnostiske sera.

Udover forskning og udvikling i relation til produktion af varer og tjenesteydelser, udfører Seruminstituttet forskning for staten, nationale og internationale forskningsfonde og -programmer.

3.29 Statistik indsamling

De centrale sundhedsmyndigheder har som led i den løbende overvågning af sundhedsvæsenet til opgave at indsamle sundhedsrelateret statistik.

I henhold til lov om sygehusvæsenet, jf. lovbekendtgørelse nr. 687 af 16. august 1995 med senere ændringer skal de centrale sundhedsmyndigheder indsamle oplysninger om sygehuses virksomhed.

I følge lov nr. 397 af 10. juni 1987 om sundhedsvæsenets centrale styrelse med senere ændringer kan Sundhedsstyrelsen pålægge personer inden for sundhedsvæsenet at foretage anmeldelser og indberetninger vedrørende deres faglige virksomhed.

I følge lov om lægegerning, jf. lovbekendtgørelse nr. 632 af 20. juli 1995, er læger og lægemiddelfremstillere forpligtet til at afgive de indberetninger og anmeldelser, som afkræves dem af sundhedsmyndighederne, samt at opfylde gældende oplysnings- og indberetningspligt.

I følge lov om lægemidler, jf. lovbekendtgørelse nr. 656 af 28. juli 1995 med senere ændringer, har private apoteker og sygehusapoteker pligt til at indberette oplysninger om omsætning m.v. af lægemidler.

Formålet med indsamling af relevante data er at sikre myndighedernes mulighed for at udarbejde statistikker til belysning af kapacitet, forbrug og aktivitet i sundhedssektoren med henblik på planlægning og kontrol af denne.

Data samles i registre som for eksempel Landspatientregisteret, Ventelisteregisteret, Sygesikringsregisteret, Lægemiddeldataregisteret, Dødsårsagsregisteret etc. Sundhedsstyrelsen varetager driften af registrene.

Driften af registrene finansieres hovedsageligt af staten.

Sundhedsministeriet og Sundhedsstyrelsen har i alt 11 landsdækkende registre:

Landspatientregisteret, Ventelisteregisteret, Ydelsesregisteret, Det medicinske Fødselsregister, Dødsårsagsregisteret, Misdannelsesregisteret, Abortregisteret, Cancerregisteret, Forebyggelsesregisteret, Narkoregisteret og Lægemiddelregistret (der dog er placeret i Lægemiddelstyrelsen).

Det sundhedstatistiske råd har blandt andet til opgave at koordinere indsamlingen af data på sundhedsområdet. Rådet består af medlemmer fra amterne, de centrale sundhedsmyndigheder samt fra andre ministerier.

Forside - Indhold - Top/Bund - Forrige/Næste - Hovedside

Udgivet af Indenrigsministeriet

Trafikministeriet

Indholdsfortegnelse

1.Vejområdet

2. Landtransportområdet

3. Havne- og kystområdet

4. Området vedr. færdsels-, vej- og eksproprationslovgivning

5. Området vedr. luftfart, lufthavne og meteorologi

6. Området vedr. internationale forhold og de faste forbindelser
6.1. Trafikministeriet internationale arbejde
6.2. Trafikministeriets arbejde vedr. de faste forbindelser

7. Jernbanedriftsområdet

8. Jernbaneinfrastruktur og konkurrence på jernbaneområdet

9. Området vedr. post, Scandlines A/S og Combus a/s

Trafikministeriet

Da opgaverne er både talrige og mangeartede inden for trafik til lands, til vands og i luften og også omfatter anlæg på søterritoriet, meteorologi, postforhold og lovgivning vedr. ekspropriation m.v., er beskrivelsen opdelt i 9 delområder, inden for hvilke opgaverne er beskrevet i henhold til Opgavekommissionens udkast til disposition i det omfang, det er fundet hensigtsmæssigt.

1. Vejområdet

- Dette område omfatter
- Statens (Vejdirektoratets) funktion som vejbestyrelse for hovedlandevejene.
- Statens (Vejdirektoratets) funktion som sektormyndighed på vejområdet.

Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

Vejloven fik sin nuværende udformning i 1971 som led i den ændrede byrde- og opgavefordeling, der fulgte med kommunalreformen.

De offentlige veje er i henhold til ovennævnte lov om offentlige veje (vejloven) inddelt i tre klasser: Hovedlandeveje der bestyres af staten, landeveje der bestyres af amterne samt kommuneveje der bestyres af kommunerne.

Administrationen af hovedlandevejene er i henhold til vejlovens § 2 stk. 2 henlagt til Vejdirektoratet. Med hjemmel i lovens § 15 er indgået samarbejdsaftaler mellem trafikministeren og de 14 amtskommuner og 27 bykommuner, hvorefter disse udfører drifts-, anlægs-, og vedligeholdelsesarbejder på hovedlandevejsnettet for statens regning.

Samarbejdsaftalekonstruktionen har baggrund i de ønsker, der var ved vejlovens vedtagelse i 1971 om at bevare de amtskommunale vejvæsener i nogenlunde uændret form. Herved undgik man samtidig at skulle opbygge en organisation i Vejdirektoratet til at varetage de praktiske markopgaver, der knytter sig til drift og anlæg på hovedlandevejene.

Samarbejdsaftalerne har betydet, at der ikke har været reel ligestilling mellem de tre vejbestyrelsesniveauer, idet staten har været forpligtet til at lade en meget betydelig del af de opgaver, der knytter sig til funktionen som vejbestyrelse for hovedlandevejene, udføre gennem amter og kommuner.

Opdelingen med tre vejbestyrelsesniveauer har gennem årene givet anledning til diskussion. Et gennemgående synspunkt i debatten har været, at tre er for mange landets størrelse taget i betragtning. Der har imidlertid ikke været enighed om, hvilket niveau der er overflødigt, idet det dog generelt har været forudsat, at kommunerne under alle omstændigheder vedblivende vil være vejbestyrelse. Striden har således primært stået om statens og amternes rolle.

I 1990 blev samarbejdsaftalerne opsagt af den daværende trafikminister til udløb pr. 31. december 1992 med henblik på overvejelser om ændring af den gældende vejbestyrelsesordning. Da der ikke kunne opnås politisk enighed om en nyordning på området, blev samarbejdsaftalerne videreført i en moderniseret form, hvor det væsentligste punkt var et krav om udbud af samtlige drifts- og vedligeholdelsesopgaver på statsvejnettet. Det blev samtidig forudsat, at de kommunale samarbejdspartnere selv skulle kunne byde på de udbudte opgaver.

I perioden 1. januar 1989 til 31. december 1993 blev gennemført et frikommuneforsøg i Københavns Amt, hvor vejbestyrelseskompetencen for hovedlandevejene med enkelte undtagelser blev overført fra staten til amtet, som i forvejen forestod vejenes daglige drift i henhold til den indgåede samarbejdsaftale. Formålet med forsøget var at undersøge, om der ved decentralisering og enhedsadministration for stats- og amtsveje under et kunne opnås fordele bl.a. af økonomisk art. Der kunne ikke opnås enighed om evalueringen af forsøget. Finansministeriets Administrations og Personaledepartement, der fulgte forsøget, vurderede, at forsøget i sin form ikke på kvalificeret måde kunne bidrage med information og erfaringer, der ville kunne nyttiggøres i forbindelse med overvejelser om den fremtidige vejbestyrelsesordning.

Som led i den samlede aftale mellem regeringen og Amtsrådsforeningen om amternes økonomi for 1997 blev det aftalt at overføre ca. to tredjedele af det nuværende hovedlandevejsnet til amterne. Aftalen er udmøntet ved lov nr. 466 af 10. juni 1997 om ændring af lov om offentlige veje m.fl., der træder i kraft den 1. januar 1998. Loven fastholder vejlovens nuværende tredeling af vejbestyrelsesansvaret for de offentlige veje, men med loven sker en omfordeling af vejnettet mellem staten og amterne og nogle enkelte primærkommuner.

Beskrivelse af den enkelte opgave

Det lovmæssige grundlag for begge funktioner er lov om offentlige veje jf. lovbekendtgørelse nr. 532 af 20. juni 1994, som ændret ved lov nr. 466 af 10. juni 1997, §§ 1 og 5.

Vejloven bygger på det hovedprincip, at det er den enkelte vejbestyrelse, der i enhver henseende har ansvaret for de veje, den bestyrer. Til vejbestyrelsesfunktionen knytter sig en række opgaver af såvel driftsmæssig som myndighedsmæssig karakter. Opgaven er fuldt skattefinansieret.

Den 1. januar 1996 havde hovedlandevejsnettet en længde på ca. 4.500 km. Landevejsnettet havde på samme tidspunkt en længde på ca. 7.000 km fordelt på 14 amter og det kommunale vejnet en længde på ca. 59.700 km fordelt på 275 kommuner.

Efter ovennævnte omfordeling vil statsvejnettet have en længde på ca. 1.600 km, mens amtsvejnettet vil have en længde på ca. 10.000 km fordelt på 14 amtslige vejbestyrelser. Statsvejnettet vil herefter kun omfatte de helt overordnede veje, som forbinder landsdelene og landets regioner. Lovændringen indebærer bl.a., at staten (Vejdirektoratet) fremover har det fulde ansvar for såvel drift og anlæg af hovedlandevejene. Som følge heraf ophører samarbejdsaftalerne med amtskommunerne og primærkommunerne vedrørende hovedlandevejene ved lovens ikrafttræden.

Lovændringen indebærer desuden en styrkelse af statens sektoransvar for det samlede vejnet.

Som et virkemiddel til fremme af regeringens trafikpolitiske målsætninger er det ved lovændringen forudsat, at de særlige midler (puljer), der i dag af staten er afsat til cykelistformål, trafiksikkerhedsfremmende arbejder, støjbekæmpelse, miljøprioriterede gennemfarter, omfartsveje og telematik på statens egne veje, opretholdes. Disse midler vil imidlertid fremover kunne bruges også til hel eller delvis finansiering af arbejder på de kommunale og amtskommunale veje.

2. Landtransportområdet

Området omfatter lovgivning mv. vedr. bus,- gods- og taxikørsel.

Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

Bus- og godskørselslovgivningen er fra sidst i 70-erne. Lovgivningerne bygger på et centralt godkendelsessystem for så vidt angår generel adgang til erhvervet og markedet.

Taxilovgivningen er fra sidst i 70'erne og bygger på, at taxikørsel er lokalt - det vil sige henlagt til kommunerne.

Beskrivelse af den enkelte opgave

Statsligt niveau

Godskørsel

Lovbkg. nr. 259 af 12. april 1995 om godskørsel og lov nr. 257 af 22. maj 1974 om international godstransport med motorkøretøjer med ændring ved lov nr. 304 af 9. juni 1982.

Lovenes formål er at regulere adgangen til at udføre godskørsel for fremmed regning. Tilladelse hertil gives af Vejtransportrådet. Dette råd består af 8 medlemmer, der beskikkes af trafikministeren. 2 af medlemmerne beskikkes efter indstilling fra vognmandsbranchens organisationer. Færdselsstyrelsen fungerer som sekretariat for rådet. Færdselsstyrelsen kan bemyndiges til at træffe afgørelser efter loven. Færdselsstyrelsen blev oprettet i 1994. Samtidig

blev Direktoratet for Vejtransport nedlagt.

For så vidt angår international godstransport, er den endvidere omfattet af et stort antal bilaterale aftaler vedrørende kørselstilladelser og kørselsforhold. De løbende forhandlinger på dette område forestås af Trafikministeriet.

Buskørsel

Lovbkg. nr. 323 af 6. maj 1992 om buskørsel med senere ændring ved lov nr. 500 af 12. juni 1996.

Loven regulerer adgangen til at udføre erhvervsmæssig personbefordring med et køretøj, der er indrettet til befordring af flere end 9 personer, føreren medregnet. Tilladelse hertil gives af Persontrafikrådet.

Persontrafikrådet består af 11 medlemmer, der beskikkes af trafikministeren. 5 af medlemmerne beskikkes efter indstilling af henholdsvis Amtsrådsforeningen, Kommunernes Landsforening, Landsforeningen Danmarks Bilruter, Turistvognmændenes Landsforening og Specialarbejderforbundet.

International buskørsel

Lov nr. 254 af 22. maj 1974 om international buskørsel med ændring ved lov nr. 305 af 9. juni 1982.

Forhandlinger vedrørende tilladelser til etablering af internationale busruter forestås af Trafikministeriet/Færdselsstyrelsen.

Køre- hviletidsbestemmelser m.v.

Arbejdsministeriets bekendtgørelse nr. 1018 af 15. december 1993 om arbejderbeskyttelse i vejtransport og bekendtgørelse nr. 930 af 21. december 1987 om uddannelse efter arbejdsmiljøloven af visse førere af køretøjer i vejtransport. Området er pr. 1. januar 1994 overført fra Arbejdsministeriet til Trafikministeriet. Området administreres af Færdselsstyrelsen.

Vejtransport af farligt gods

Trafikministeriets bekendtgørelse nr. 762 af 20. august 1996 om vejtransport af farligt gods.

Der er her grundlæggende tale om statslige opgaver. Det skal imidlertid bemærkes, at etableringen af tvangsruter for transport af farligt gods fastsættes af politimestrene efter forelæggelse for de relevante kommunale myndigheder.

Amtskommunalt niveau

Buskørsel

Lovbkg. nr. 323 af 6 maj 1992 om buskørsel med senere ændringer ved lov nr. 500 af 12. juni 1996.

Tilladelse til at udføre såvel almindelig som speciel rutekørsel gives,

1) hvor kørslen forløber inden for Københavns og Frederiksberg Kommuner samt Københavns, Frederiksborg og Roskilde Amtskommuner (hovedstadsområdet), af Hovedstadsområdets Trafikselskab,

2) hvor kørslen forløber inden for en amtskommune uden for hovedstadsområdet

a) af det udvalg, der er nævnt i loven om den lokale og regionale kollektive personbefordring uden for hovedstadsområdet, såfremt der er oprettet en fælleskommunal trafikvirksomhed i amtskommunen,

b. i andre tilfælde af kommunalbestyrelsen, såfremt kørslen udelukkende forløber inden for en kommune, og
a. ellers af amtsrådet

3) hvor kørslen forløber inden for to amtskommuner uden for hovedstadsområdet eller inden for hovedstadsområdet og en tilstødende amtskommune, af den under nr. 1, nr. 2a eller 2c nævnte myndighed, i hvis område den længste del af kørslen forløber. Tilladelse kan dog kun gives, hvis begge områders myndigheder er enige herom, eller hvis Persontrafikrådet træffer bestemmelse herom.

Kollektiv trafik i hovedstadsområdet (HT)

Lovbkg. nr. 492 af 16. juni 1995 om hovedstadsområdets kollektive personbefordring.

Denne lov fastslår, at Hovedstadsområdets Trafikselskab (HT) varetager den almindelige rutekørsel med bus inden for hovedstadsområdet omfattende Københavns og Frederiksberg Kommuner samt Københavns, Frederiksborg og Roskilde Amtskommuner.

HTs nettoudgifter til busdriften dækkes af de nævnte kommuner og amtskommuner.

HT foretager løbende udbud af den nævnte buskørsel. Senest i 2002 skal hele kørselen udføres på grundlag af udbud.

Buskørselen kan udføres af statslige eller private virksomheder, herunder af et aktieselskab, der er stiftet af HT eller af de nævnte kommuner og amter.

HT udarbejder i samarbejde med DSB og med inddragelse af letbanerne en samlet plan for den kollektive persontrafik.

Planen skal angive retningslinier for anlæg, linieføring, kørselsomfang og køreplanlægning for den trafik, der udføres som almindelig rutekørsel med bus, af DSB med tog, der alene betjener hovedstadsområdet, og af privatbanerne samt letbanerne.

HT udarbejder i samarbejde med handicaporganisationerne en plan for den individuelle handicapkørsel for svært bevægelseshæmmede.

Uoverensstemmelser om planlægningen kan indbringes for trafikministeren.

Kollektiv trafik uden for hovedstadsområdet

Lovbkg. nr. 493 af 16. juni 1995 om den lokale og regionale kollektive personbefordring uden for hovedstadsområdet (kollektivtrafikloven)

Denne lov har til formål, at fremme en samordning af den lokale og regionale kollektive personbefordring ad vej og bane uden for hovedstadsområdet i sammenhæng med den fysiske

planlægning i øvrigt inden for de enkelte områder og under hensyntagen til den øvrige kollektive personbefordring (fjerntrafikken)

Trafikministeren udarbejder en beskrivelse af det overordnede, landsdækkende trafiksystem, der skal tjene til afviklingen af den kollektive personbefordring mellem landsdelene (fjerntrafikken).

Hvert amtsråd uden for hovedstadsområdet udarbejder på grundlag dels af denne beskrivelse, dels forslag fra kommunalbestyrelserne inden for amtskommunen, en plan for den lokale og regionale kollektive persontrafik i amtskommunen. Forinden planen vedtages, forhandles der om indholdet med amtsrådene i de tilstødende amtskommuner eller, hvis disse er beliggende inden for hovedstadsområdet, Hovedstadsområdets Trafikselskab samt DSB, de inden for amtskommunen værende privatbaner, Landsforeningen Danmarks Bilruter og de virksomheder, der udfører fly- eller færgetrafik til amtskommunen.

Planen skal angive linjeføring og kørselsomfang for den trafik, der udføres

1) som almindelig rutekørsel i henhold til lov om buskørsel, og som forløber inden for højst 2 amtskommuner eller 1 amtskommune og hovedstadsområdet

2) med tog af de i amtskommunen værende privatbaner

3) af DSB med tog, der alene forløber inden for en amtskommune, samt

4) af DSB med tog, der alene forløber inden for 2 amtskommuner, når der foreligger konkret aftale herom mellem DSB og de pågældende amtsråd.

Samtidig med planen skal udarbejdes en redegørelse for dens forudsætninger og den forudsatte tidsfølge for dens gennemførelse. Redegørelsen skal tillige belyse, hvorledes planen forholder sig til planerne i de tilgrænsende amtskommuner, eller hovedstadsområdet samt til den nævnte beskrivelse af fjerntrafikken.

I efteråret 1997 igangsætter DSB og trafikselskaberne et bus-tog samarbejde om fælles billet til bus og tog, jf. p. 27.

Amtsrådet og kommunalbestyrelserne i mindst 1/3 af kommunerne i en amtskommune kan under forudsætning af, at de pågældende kommuner tillige efter de senest offentliggjorte registerfolketal omfatter et flertal af indbyggere i amtskommunen, træffe beslutning om, at amtsrådet og kommunalbestyrelserne i amtskommunen i fællesskab opretter en trafikvirksomhed, der udfører almindelig rutekørsel i amtskommunen.

Virksomheden ledes af et udvalg, hvortil amtsrådet vælger flertallet af medlemmerne. Medmindre andet aftales mellem amtsrådet og samtlige kommunalbestyrelser i amtskommunen, består udvalget af 11 medlemmer, hvoraf 6 vælges af amtsrådet og resten af kommunalbestyrelserne for de i amtskommunen værende kommuner i fællesskab. De nærmere bestemmelser om virksomhedens organisation m.v. fastsættes i en vedtægt, der godkendes af trafikministeren og indenrigsministeren.

Hvert amtsråd uden for hovedstadsområdet udarbejder i samarbejde med handicaporganisationerne en plan for den individuelle handicapkørsel for svært bevægelseshæmmede.

Denne pligt for amtsrådene/ trafikselskaberne (og HT) til at udføre individuel befordring af svært bevægelseshæmmede personer, som rækker ud over kørsel til behandling, terapi og lignende blev indført ved lovændringerne i 1992.

Trafikministeriet har i maj 1996 nedsat en arbejdsgruppe, der nærmere skal vurdere, hvorledes denne befordring har fungeret. Amtsrådsforeningen og Kommunernes Landsforening deltager i udvalgets arbejde tillige med Det Centrale Handicapråd og De Samvirkende Invalideorganisationer. Udvalget har ikke sluttet sit arbejde.

Kommunalt niveau

Lovbkg. nr. 823 af 29. september 1992 om hyrekørsel

Loven regulerer adgangen til at udføre hyrekørsel, hvorved forstås erhvervsmæssig personbefordring med motorkøretøjer indrettet til befordring af højst 9 personer, føreren medregnet - medmindre køretøjet udelukkende anvendes til enten almindelig rutekørsel eller til sygetransport.

Efter loven fastsætter trafikministeren nærmere regler for afmærkning af køretøjerne og nærmere regler for krav til førerens uddannelse.

Lovgivningen henlægger administrationen af sagsområdet til de kommunale myndigheder.

Bevilling til at udføre hyrekørsel gives således af en kommunalbestyrelse.

Kommunalbestyrelsen kan i henhold til hyrekørselsloven fastsætte yderligere bestemmelser om hyrevognes indretning udstyr og benyttelse.

De beføjelser, der er tillagt kommunalbestyrelsen, udøves i Københavns og Frederiksberg Kommuner samt kommunerne i Københavns Amt af et hyrevognsnævn for Storkøbenhavn. Nævnet består af 4 medlemmer valgt af Københavns kommunalbestyrelse, 1 medlem valgt af Frederiksberg kommunalbestyrelse og 6 medlemmer valgt af Foreningen af Kommuner i Københavns Amt.

Det tilføjes, at en ny lov om taxikørsel m.v., jf. lov nr. 329 af 14. maj 1997, træder i kraft den 1. januar 1998. Ved denne lov indføres der adgangskrav (økonomisk baggrund, faglige kvalifikationer, vandel m.v.) der i princippet svarer til adgangskravene buskørselsområdet. Samtidig bliver sygetransport tilladelsespligtig med tilsvarende adgangskrav. Kompetencen til tilladelsesudstedelse ligger fortsat hos kommunalbestyrelsen (Storkøbenhavns Hyrevognsnævn), der således skal kontrollere, om adgangskravene er opfyldt.

Opgaver på ministeriets område, der løses af selskaber eller private organisationer m.fl.

Indenfor den kollektive personbefordring er der etableret regionale trafikselskaber, herunder HT. Selve buskørslen udføres på grundlag af offentligt udbud i henhold til EU's regler herom.

3. Havne- og kystområdet

Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

Opgaverne på dette område er reguleret dels gennem lovgivningen på havne- og kystområdet og dels ved statens højhedsret over søterritoriet. Siden kommunalreformen er visse opgaver både vedr. kystbeskyttelse og mindre anlæg på søterritoriet overgået til amterne. På havneområdet er visse opgaver ligeledes overført til kommunerne således som det fremgår af næste afsnit.

Beskrivelse af den enkelte opgave

Statsligt niveau

Havneområdet

Havneområdet er reguleret ved lov nr. 316 af 16. maj 1990 om trafikhavne m.v., der tillige har til formål at skabe basis for udvikling af en egentlig konkurrencesituation på trafikhavneområdet.

Statshavnene styres af Trafikministeriet, men den umiddelbare forvaltning varetages af havneråd nedsat af trafikministeren , jf. § 17, stk. 1 i trafikhavneloven.

Statshavnene er nettostyrede statsvirksomheder, der i vid udstrækning er brugerfinansierede.

For at skabe mulighed for parallelitet i konkurrencemæssig henseende mellem statshavnene og de kommunalt styrede havne har trafikministeren adgang til at uddelegere kompetencen til andre til at fastsætte afgifter i statshavnene, jf. lov nr. 234 af 4. april 1995 om ændring af lov om trafikhavne m.v.

Bemyndigelsen er foreløbig udmøntet i forhold til Esbjerg Trafikhavn i forbindelse med ikrafttræden af en forsøgsordning for perioden 1. april 1995 til udgangen af 1998.

Ved lov nr. 294 af 28. april 1997. er kompetencen i sager om tildeling af *anløbsplads i havne*, hvortil der er offentlig adgang, overført til et særligt uafhængigt nævn nedsat af Trafikministeren. Disse sager er således ikke omfattet af den almindelige klageregel i trafikhavnelovens § 6, og nævnets afgørelser kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Ifølge § 14 i lov om trafikhavne m.v. kan trafikministeren efter forhandling med vedkommende havnebestyrelse udfærdige et ordensreglement for en havn.

Ved bekendtgørelse nr. 355 af 12. maj 1997 er der udfærdiget et standardreglement for overholdelse af orden i danske havne.

Københavns Havn

Københavns Havn har i henhold til lov nr. 504 af 24. juni 1992 det dobbelte formål at drive havnevirksomhed og at omdanne de havnearealer, som ikke længere indgår i havnedriften. Københavns Havn er en særlig, statslig forvaltningsenhed.

Bestyrelsen består af 12 medlemmer, hvoraf regeringen vælger 6; 3 vælges af Københavns Kommune, 1 af Det Danske Handelskammer og 2 er medarbejdervalgt.

Ministeriet meddeler konkret tilladelse til udvidelse af havnens område og til opfyldninger inden for søområdet. Endvidere er ministeriet klageinstans.

Før 1992 var Københavns Havn ligeledes undergivet en særlig lov, der var udstedt i 1913 og ændret i 1924.

Kystområdet

I henhold til bkg. nr. 352 af 6. maj 1994 om Kystinspektoratets beføjelser giver Kystinspektoratet, som er en styrelse under ministeriet, tilladelser til *foranstaltninger på søterritoriet*, strandbredden. Foranstaltningerne kan være opfyldninger, inddæmninger, faste anlæg, uddybninger etc.

En eventuel tilladelse meddeles bl.a. efter høring af amtet, hvori foranstaltningen konkret agtes etableret.

Ministeriet er klageinstans for afgørelser truffet af Kystinspektoratet.

Ved lov nr. 469 af 10. juni 1997 om ændring af lov om kystbeskyttelse har trafikministeren fået hjemmel til i forbindelse med Søfartsstyrelsens godkendelse af *sejlads med hurtigfærger* af hensyn

til beskyttelsen af kyster samt sikkerheden for diger og anlæg på søterritoriet at fastsætte nærmere vilkår for sejladsen med hensyn til fart, maksimal bølgepåvirkning, ruteforløb m.v.

Med henblik på at undgå tab af menneskeliv og værdier er der - i henhold til lov nr. 271 af 8. juni 1977 om fremskudt dige for Tønder Marsk - indgået en aftale mellem Sønderjyllands Amt og Tønder og Højer Kommuner om *regulering af bebyggelsen i Marsken*. Ministeriet godkender konkrete bebyggelsesinitiativer indenfor aftaleområdet.

Tilsvarende bestemmelser gælder i henhold til lov nr. 319 af 10. juni 1976 om forstærkning af Ribe dige og anlæg af veje langs nogle diger.

Aftalen vedr. Tønder Marsken er under revision og bliver eventuelt afskaffet.

VVM-vurderinger

En VVM-vurdering gennemføres i henhold til bkg. nr. 379 af 1. juli 1988 om miljømæssig vurdering af anlæg på søterritoriet ved Trafikministeriets foranstaltning, såfremt ministeriet skal give tilladelse, og såfremt foranstaltningen på søterritoriet skønnes at have en væsentlig virkning på miljøet.

Som oftest administreres Trafikministeriets bekendtgørelse på linje med de parallelle regler udfærdiget af Miljø- og Energiministeriet for så vidt angår anlæg på land.

Det vil sige, at der sker en koordination af de to enslydende regelsæt - en koordination, som letter administrationen, men som ikke er lovbunden.

Afløbsforholdene i vestjyske fjorde

I henhold til lov nr. 71 af 29. marts 1924 om ordning af afløbsforholdene i Ringkøbing Fjord m.m. er der nedsat Sluseudvalget for Ringkøbing Fjord, bestående af repræsentanter for Trafikministeriet, Landbrugs- og Fiskeriministeriet, Ringkøbing og Ribe Amter samt for fiskeriorganisationerne ved fjorden.

Udvalget rådgiver Trafikministeriet om den slusepraksis, der skal følges af slusemesteren ved Hvide Sande-slusen med hensyntagen til de forskellige interesser omkring fjorden.

Tilsvarende bestemmelser er fastsat i lov nr. 143 af 17. juni 1929 om ordning af afløbsforholdene ved Nissum Fjord m.m.

Amtskommunalt niveau

Færger

Ved lov nr. 32 af 21. marts 1874 om Bestyrelsen af Færgevæsenet kan der efter indstilling fra det berørte amt gives eneret til at drive færgefart.

Forlængelse af eneretsbevillinger sker på amtets foranstaltninger uden ministeriets medvirken.

Kystbeskyttelse

Ifølge lovbkg. nr. 243 af 5. april 1994 om lov om kystbeskyttelse træffer amterne afgørelse om 1. instans i sager om kystbeskyttelse, dvs. amtet træffer afgørelse, om der skal være en beskyttelse,

hvorledes beskyttelsen skal udformes, hvem der skal betale etc. Loven er gennemført med henblik på at kunne gennemtvinge en kystbeskyttelse, hvor de berørte lodsejere ikke kan opnå enighed om at iværksætte en samlet kystbeskyttelse.

Den konkrete tilladelse til foranstaltningen indhentes hos Kystinspektoratet.

Ministeriet rådgiver generelt om kystbeskyttelsesinitiativer og er klageinstans for afgørelser truffet af amtet som 1. instans.

Bade- og bådebroer

I henhold til bkg. nr. 489 af 28. september 1981 om bade- og bådebroer kan amtet meddele tilladelse til mindre broers etablering såfremt en påtænkt bade-bådebro er under visse nærmere specifikationer. Amtet administrerer da i overensstemmelse med den praksis, som Kystinspektoratet/Trafikministeriet har skabt, men kompetencen er blot delegeret til amtet.

Ministeriet er klageinstans for afgørelser truffet af amtet i første instans.

Kommunalt niveau

Havne

I forhold til den tidligere trafikhavnelov af 1976 indebar den ovenfor under statsligt niveau nævnte havnelov en betydelig indskrænkning af Trafikministeriets tilsynsbeføjelser specielt i relation til de kommunalt styrede trafikhavne, bl.a. med bortfald af de hidtidige regler om central takstfastsættelse og investeringskontrol. Før 1976 var de kommunale havneopgaver reguleret dels gennem statens højhedsret over søterritoriet og dels gennem § 69 i lov om kommunernes styrelse.

De kommunalt styrede trafikhavne styres af kommunalbestyrelsen. Den umiddelbare forvaltning varetages af havneudvalget, jf. § 19, stk. 2, i lov om kommunernes styrelse.

4. Området vedr. færdsels-, vej- og eksproprationslovgivning

Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

Færdselslovsområdet blev i 1993 overført fra Justits- til Trafikministeriet ved en ressortændring.

Vejloven fik sin nuværende udformning i 1971 som led i den ændrede byrde- og opgavefordeling, der fulgte med kommunalreformen.

Den nuværende lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom trådte i stedet for en tilsvarende lov fra 1964.

Beskrivelse af den enkelte opgave

For området som helhed gælder, at der tale om næsten udelukkende skattefinansierede myndighedsopgaver.

Statsligt niveau

1. Færdselsloven: Lovbekendtgørelse nr. 735 af 24.8.1992 af færdselsloven med senere ændringer.

Opgaverne i medfør af denne lov omfatter følgende:

- regeludstedelse
- lovændringer
- lovfortolkning
- sekretariatsfunktion for Færdselssikkerhedskommissionen
- opgaver vedr. *Færdselsstyrelsen* og *Statens Bilinspektion*, som er oprettet i henhold til § 134 a i færdselsloven, hvorefter trafikministeren kan bemyndige en under Trafikministeriet oprettet styrelse eller tilsvarende institution til at udøve de beføjelser, der i loven er tillagt ministeren.

Bemyndigelsen er udmøntet i bekendtgørelse nr. 215 af 22. marts 1994 om henlæggelse af beføjelser til Færdselsstyrelsen. Herefter kan afgørelser truffet af Færdselsstyrelsen i henhold til færdselsloven ikke indbringes for anden administrativ myndighed, men trafikministeren kan bestemme, at en afgørelse, der i henhold til bekendtgørelsen træffes af Færdselsstyrelsen i stedet træffes af trafikministeren, ligesom ministeren kan bestemme, at en afgørelse skal kunne indbringes for ministeren, uanset bekendtgørelsens bestemmelse om det modsatte.

Herudover træffer politiet afgørelse i en række sager inden for færdselslovens område, f.eks. vedrørende kørekort og registrering af køretøjer.

Politi og vejbestyrelse har efter brev kompetence til at træffe visse beslutninger, f.eks. om færdselsregulering.

Politiet er kontrolmyndighed.

2. Vejlovene: Lovbekendtgørelse nr. 532 af 20.6.1994 af lov om offentlige veje, nr. 429 af 31.5.1991 af lov om grundejerbidrag til offentlige veje, nr. 432 af 31.5.1991 af lov om vintervedligeholdelse og renholdelse af veje og nr. 625 af 21.7.1993 af lov om private fællesveje (privatvejslov), som ændret ved lov nr. 466 af 10. juni 1997.

Opgaverne i medfør af disse lov omfatter følgende:

- regeludstedelse
- lovændringer
- lovfortolkning.

Vejlovene administreres for så vidt angår offentlige veje af vejbestyrelserne, det vil sige staten, amterne og kommunerne, jf. afsnit 1. om administrationen af statens veje.

Enkelte opgaver har tidligere været administreret af trafikministeren. Det drejer som om fastsættelse af og dispensation fra de i medfør af § 72 i lov om offentlige veje fastsatte adgangsbestemmelser.

Dispensation fra disse bestemmelser blev ved lov nr. 197 om ændring i vejlove af 3. maj 1978 overdraget til vejbestyrelserne, og fastsættelse af bestemmelserne blev ved lov nr. 185 om ændringer i vejlove af 8. maj 1985 overdraget til vejbestyrelserne.

Ministeren er *klagemyndighed* i forhold til afgørelser, der træffes af kommunerne og amterne i henhold til de nævnte love.

3. Lov om ekspropriation: Lovbekendtgørelse nr. 522 af 4.7.1991 af lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom.

Opgaverne i medfør af disse lov omfatter følgende:

- administration af ekspropriationsprocesloven (lovbekendtgørelse nr. 522 af 4. 7.1991) og lov nr. 96 af 31.3.1965 om ekspropriationer under Ministeriet for Offentlige Arbejder.
- beslutningstagning om hjemmel til ekspropriation og om meddelelse til ekspropriationsbemyndigelse.
- nedsættelse af ekspropriationskommissioner og taksationskommissioner, der dels fastsætter erstatninger ved de ekspropriationer, der gennemføres for de statslige myndigheder og koncessionerede selskaber, og dels er klageinstans for så vidt angår størrelsen af de af ekspropriationskommissionerne fastsatte erstatninger, jf. §§ 5 og 7 i lovbekendtgørelsen af 4.7.1991.
- opgaver vedr. Kommissarierne for Statens ekspropriationer henholdsvis i Jylland og på Øerne, som varetager opgaver i forbindelse med gennemførelse af for staten og for koncessionerede selskaber, herunder fastsætter erstatningsstørrelser i 1. instans.

Amtskommunalt niveau

I perioden fra 1970 til 1974 var amterne 1. instans klagemyndighed for afgørelser truffet af kommunerne i medfør af vejlovene, men ved lov nr. 311 af 19. juni 1974 om ændring af forskellige bestemmelser om kommunal og amtskommunal administration mv. (bekæmpelse af dobbeltadministration) blev trafikministeren eneste klagemyndighed.

Herudover nedsætter trafikministeren de i lovens §§ 57 og 58 omtalte taksations- og overtaksationskommissioner.

Disse kommissioners opgave er at fastsætte erstatningen ved (amts)kommunale ekspropriationer, når der ikke kan opnås enighed om disse erstatninger med de berørte grundejere. Disse kommissioner skal derfor være uafhængige af amterne og kommunerne.

Kommunalt niveau

Københavns og Frederiksberg kommuner har i medfør af færdselsloven fået overladt kontrollen af visse parkeringsforseelser.

I forlængelse af aftalen mellem Finansministeriet og kommunerne om kommunernes økonomi i 1998 er der taget skridt til at gøre ordningen permanent og til at udvide ordningen, således at alle kommuner får mulighed for at foretage kontrol af en række parkeringsforseelser. Den nærmere udformning af P-kontrollen drøftes p.t. med kommunerne med henblik på, at den kan træde i kraft pr. 1. januar 1998.

Vejlovene administreres for så vidt angår de private fællesvejes vedkommende af kommunerne.

5. Området vedr. luftfart, lufthavne og meteorologi

Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

Opgaverne på luftfartsområdet er i vid udstrækning uddelegeret til Statens Luftfartsvæsen, det forhenværende Luftfartsdirektorat, hvorfra det tidligere Københavns Lufthavnsvæsen og Havarikommissionen for Civil Luftfart blev udskilt i henholdsvis 1971 og1979.

Københavns Lufthavnsvæsen var tidligere en statsvirksomhed under finanslovens § 2.

I juni 1990 vedtog Folketinget Lov nr. 428 af 13. juni 1990 om Københavns Lufthavne A/S,

hvorefter et nyt selskab blev stiftet den 19. september 1990. Trafikministeren blev samtidig bemyndiget til på statens vegne at sælge op til 25 % af aktierne i det nye selskab. Selskabet indtrådte ifølge loven i alle Københavns Lufthavnsvæsens rettigheder og forpligtelser og overtog således driften af lufthavnene i Kastrup og Roskilde den 1. oktober 1990. Pr. samme dato blev loven om Københavns Lufthavnsvæsen ophævet og lufthavnsvæsenet formelt nedlagt.

Efter godt 3 år som statsejet aktieselskab blev det i 1994 besluttet at nedbringe statens ejerandel i Københavns Lufthavne A/S til 75 % samt at søge selskabets aktier optaget til notering på Københavns Fondsbørs.

Som et led i udmøntningen af finanslovsaftalen for 1996 blev det besluttet yderligere at nedbringe statens ejerandel i Københavns Lufthavne A/S, idet staten efter aktiesalget som minimum skal bevare 51 % af aktierne. Aktieudbuddet blev gennemført i foråret 1996.

Aalborg Lufthavn er pr. 1. juli 1997 blevet overdraget fra staten til drift i et fælleskommunalt selskab ved navn Aalborg Lufthavn A.m.b.a.

Efter rationaliseringsovervejelser siden midten af 70'erne dannedes det nuværende Danmarks Meteorologiske Institut pr. 1. januar 1990 ved en sammenlægning af de 3 tidligere vejrtjenester, Danmarks Meteorologiske Institut, Forsvarets Vejrtjeneste, Statens Luftfartsvæsens Vejrtjeneste samt Forsvarets observationstjeneste.

Beskrivelsen af de enkelte opgaver

Alle opgaver på området løses på statsligt niveau.

Opgaverne omfatter luftfartslovgivningen (Luftfartsloven med tilhørende administrative forskrifter) og luftfartspolitikken, herunder bl. a. bilaterale luftfartsaftaler og konsultationer med fremmede stater, luftfartslicenser, priser og afgifter, rute-, charter- og taxaflyvning, og internationale luftfartsorganisationer (ICAO, ECAC) og EU-sager vedrørende luftfart.

Hertil kommer ansvaret for statslige lufthavne og flyvepladser uden for hovedstadsområdet, bl.a. i relation til navigation og hjælpemidler m.v. Det tekniske arbejde hermed varetages i stort omfang af Statens Luftfartsvæsen.

Opgaverne omfatter endelig statens relationer til SAS i kraft af statens aktiebesiddelse i SAS Danmark A/S.

Som nævnt ovenfor varetager Statens Luftfartsvæsen en langs række opgaver vedr. luftfart og vedr. de statslige lufthavne. Der er tale om såvel myndigheds- som driftsopgaver. Næsten hele virksomheden er brugerfinansieret.

Opgaverne vedr. Københavns Lufthavne A/S omfatter det lovgivningsmæssige grundlag selskabets investeringsplaner, afgifter for luftfartsselskabernes benyttelse af selskabets lufthavne, miljø- og planspørgsmål samt EU-retlige spørgsmål.

Opgaverne for Havarikommissionen for Civil Luftfart er at fremme sikkerheden inden for luftfart ved undersøgelse af flyvehavarier og flyvehændelser.

Danmarks Meteorologiske Institut varetager den meteorologiske betjening af samfundet inden for rigsfællesskabet Danmark, Grønland og Færøerne med omliggende farvande og luftrum. Dette omfatter prognose- og varslingstjeneste samt kontinuerlig overvågning af vejr, klima og dertil relaterede miljømæssige forhold i atmosfæren, på landjorden og i havet.

De alment publikumsorienterede tjenester er skattefinansierede, medens specialtjenester, som f.eks. rutevejledning for skibsfarten, udføres som indtægtsdækket virksomhed; internationale forskningsprojekter udføres som tilskudsfinansieret forskningsvirksomhed.

Beskrivelse af eventuelle opgaver på ministeriets område, der løses af selskaber eller private organisationer m.fl.

Arbejdsmiljørådet for Luftfart medvirker ved udarbejdelse af nye regler vedrørende arbejdsmiljø for besætninger i luftfartøjer.

6. Området vedr. internationale forhold og de faste forbindelser

Beskrivelsen af de enkelte opgaver

Alle opgaver på området løses på statsligt niveau.

6.1. Trafikministeriet internationale arbejde består i følgende:

Koordinationen af det internationale arbejde på Trafikministeriets ressortområde. Udover arbejdet vedrørende Den Europæiske Union drejer det sig om koordination af ministeriets involvering i arbejdet i Den Europæiske Transportministerkonference (CEMT), Nordisk Ministerråd, ECE og andre internationale organisationer.

Den kvantitativt største del af det internationale arbejde vedrører Den Europæiske Union. Kontoret forestår forberedelse af ministerrådsmøder (transport), herunder behandlingen af sagerne i den nationale danske beslutningsproces (EF-specialudvalg, EF-Udvalg, Regeringens Udenrigspolitiske Udvalg og Folketingets Europaudvalg). Kontoret varetager formandskabs- og sekretariatsfunktionen i EF-specialudvalget vedrørende transportspørgsmål, og chefen for kontoret er Trafikministeriets repræsentant i EF-udvalget.

Opgaverne omfatter herudover den substantielle sagsbehandling af tværgående EU-sager på transportområdet, herunder kombineret transport og Transeuropæiske Netværk.

Arbejdet i CEMT består i forberedelse af det årlige ministermøde og møder i CEMT's stedfortræderkomite. Herudover koordineres besvarelse af diverse henvendelser fra CEMT vedrørende spørgsmål inden for ministeriets ressortområde, og henvendelser til ministeriet i øvrigt videregives til relevante fagkontorer.

Arbejdet vedrørende Nordisk Ministerråd indebærer bl.a. forberedelse af ministerens deltagelse i Nordisk Råds sessioner og deltagelse i arbejdsgrupper nedsat under Nordisk Ministerråd på transportområdet.

Opgaverne omfatter endelig behandling af korrespondance fra andre internationale organisationer, herunder ECE og OECD.

6.2. Trafikministeriets arbejde vedr. de faste forbindelser omfatter følgende:

***A**nlæg af fast forbindelse over Storebælt.* Projektering og anlæg af den faste forbindelse over Storebælt forestås i henhold til lov nr. 380 af 10. juni 1987 og ændringslov nr. 1233 af 27. december 1996 af aktieselskabet A/S Storebæltsforbindelsen

Anlæg af fast forbindelse over Øresund. Projektering og anlæg af landanlæggene i tilknytning til den faste forbindelse over Øresund forestås i henhold til lov nr. 590 af 19. august 1991 af aktieselskabet, A/S Øresundsforbindelsen, som bygherre. Samme selskab har i henhold til loven indgået en aftale med et af den svenske stat stiftet aktieselskab (SVEDAB) om dannelsen af et

konsortium (Øresundskonsortiet). Dette selskab forestår som bygherre projektering m.v. samt finansiering, bygning og drift af Øresundsforbindelsens kyst til kyst del.

Efter ibrugtagning af Storebæltsforbindelsen samt de danske landanlæg på Øresundsforbindelsen vil driftsopgaverne vedrørende disse anlæg overgå til Sund og Bælt Holding A/S.

7. Jernbanedriftsområdet

Trafikministeriet opgaver på dette område omfatter de opgaver, der udføres af DSB, Jernbanetilsynet og privatbanerne.

Alle opgaver på de 2 førstnævnte områder løses på statsligt niveau.

Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

DSB-området

DSB er en statsvirksomhed under Trafikministeriet. DSB ledes af en bestyrelse og en administrerende direktør, jf. Lov om styrelsen af DSB.

DSB varetager som en statsvirksomhed befordring af passagerer og transport af gods på statens jernbanestrækninger, jf. bekendtgørelse af lov om DSB.

Pr. 1. august 1996 oprettedes et særligt Jernbanetilsyn under Trafikministeriet. Jernbanetilsynets primære opgave er at føre tilsyn med at de sikkerhedsregler, som gælder for jernbaneinfrastrukturforvaltere og jernbanevirksomheder, overholdes, jf. Lov om jernbanesikkerhed m.v.

Regeringen, CD, Venstre og Det Konservative Folkeparti har den 24. oktober 1996 bl.a. indgået aftale om følgende ændringer i DSB's organisation:

- Pr. 1. januar 1997 udskiltes DSB's baneinfrastruktur i en selvstændig statsvirksomhed kaldet Banestyrelsen. DSB's opgave er herefter alene at være operatør. Banestyrelsen er ejer af jernbaneinfrastrukturen og forvalter af denne, jf. EU's bestemmelser herom.
- Senest med udgangen af 1998 etableres DSB som en selvstændig offentlig virksomhed, jf. Post Danmark modellen.
- Under DSB etableres hurtigst muligt DSB Intercity og DSB S-tog som to aktieselskaber med egne bestyrelser. De to aktieselskaber finansierer deres aktiviteter på kapitalmarkedet på samme vilkår som for andre aktieselskaber, dvs. uden statsgaranti. Trafikministeriet indgår kontrakt med DSB S-tog A/S om levering af trafikale ydelser mod betaling herfor. Betalingen medgår sammen med selskabets passagerindtægter og øvrige indtægter til dækning af selskabets omkostninger, herunder afskrivninger og renteudgifter.
- Driftstilskuddet til DSB, der fortsat skal drive den øvrige del af operatørvirksomheden, herunder regional- og godstrafikken m.v., skal senest fra 1. januar 1999 fastsættes med udgangspunkt i kontrakter, hvori aftales omfang, kvalitets- og serviceniveau for de trafikale ydelser samt - eventuelt efter udbud - betalingen herfor.

Beskrivelsen af de enkelte opgaver

DSB's aktiviteter finansieres ved brugerbetaling og ved tilskud fra staten (skattefinansiering). Som nævnt ovenfor vil udskillelsen af DSB Intercity og DSB S-tog i to aktieselskaber medføre, at selskabernes aktiviteter skal finansieres ved brugerbetaling og på kapitalmarkedet på samme vilkår som for andre aktieselskaber, dvs. uden statsgaranti. For DSB S-tog A/S' vedkommende vil

Trafikministeriet dog indgå kontrakt om levering af trafikale ydelser mod betaling herfor.

DSB's produktion i 1996 kan opgøres til:

1996	Fjerntog	Regionaltog	S-tog	Int. tog	Pass. tog	Godstog
					I alt	
Rejser, tus.	6857	43356	92827	1269	144309	
Personkm, mio.	1509	1824	1197	188	4718	
Godstrafik, tus. ton						8141
Kørsel, tus. km.	9846	24074	14477	1618	50015	7150

DSB modtog i 1996 et driftstilskud på 2,47 mia. kr., havde driftsindtægter på 4,87 mia. kr. og driftsomkostninger på 7,39 mia. kr., hvorfor DSB's driftsresultat i 1996 blev på -0,05 mia. kr.

Til finansiering af investeringer modtog DSB et anlægstilskud i 1996 på 2,29 mia. kr.

DSB's køreplanlægning sker i samarbejde med amter og de amtslige trafikselskaber med henblik på at koordinere den kollektiv tog- og bustrafik.

Der blev i foråret 1997 indgået politisk forlig om en nedsættelse af taksterne for S-tog, regionaltog, HT, privatbaner og de regionale trafikselskaber. Taksterne nedsættes pr. 28. september 1997.

Takstnedsættelsen falder samtidig med, at DSB og trafikselskaberne igangsætter bus-tog samarbejdet om fælles billet til bus og tog. Bus-tog samarbejdet gør det muligt at rejse på samme billet eller kort med såvel bus som tog, som tilfældet er i dag i HT-området.

I efteråret 1997 forventes vedtaget en ny jernbanelov.

Privatbaneområdet

Beskrivelsen af de enkelte opgaver

Der findes 13 privatbaner i Danmark, der alle er underlagt lov nr. 295 af 6. juni 1984 om privatbanerne, med de ændringer der følger af lov nr. 192 af 29. marts 1989 og lov nr. 233 af 4. april 1995, jf. bekendtgørelse nr. 286 af 2. maj 1995.

Alle 13 baner er organisatorisk konstrueret som aktieselskaber med stat, amter og kommuner samt privatpersoner som aktionærer. I én bane (Hads-Ning Herreders Jernbane A/S) har staten ingen aktier.

Staten udøver normalt ikke sin stemmeret på generalforsamlingen og er ikke repræsenteret i nogen af banernes bestyrelser.

I henhold til privatbanelovens § 2, stk. 1 og 2 står banevirksom-hederne under trafikministerens administrative, økonomiske og tekniske tilsyn; ligesom at trafikministeren skal godkende vedtægterne, der bl.a. skal indeholde bestemmelser om ministerens beføjelser over for privatbanerne.

I henhold til privatbanelovens § 2, stk. 3. skal finansministeren godkende regler vedrørende løn-, ansættelses- og pensionsvilkår for tjenestemænd, der er ansat ved banevirksomhederne.

Trafikministeren har såvel den tilladelsesgivende myndighed, som tilsynskompetencen i relation til de enkelte aktieselskabers aktiviteter. Det udøvende sikkerhedsmæssige, tekniske og økonomiske tilsyn varetages af Jernbanetilsynet.

Til finansiering af privatbanernes aktiviteter modtager banerne for deres entreprenørkørsel betaling fra amternes trafikselskaber.

Staten, og de i banerne interesserede amter og kommuner yder tilskud til dækning af såvel driftsunderskud som investeringer, hvor staten finansierer 70% af tilskuddet og amter/kommuner de resterende 30%. Trafikministeren afgør i henhold til privatbaneloven hvilke amter og kommuner, der er interesserede i de respektive privatbaner.

Drifts- og anlægstilskud og er opført på de årlige finanslove. Udbetaling af tilskud eller á conto af tilskud sker på grundlag af et årsregnskab henholdsvis et budget, der er godkendt af Trafikministeriet.

Ved opgørelse af banernes driftstilskud ses bort fra pensionsudgifterne. Staten betaler 85% af disse udgifter, og de i banen interesserede amter og kommuner betaler de resterende 15%.

Følgende nøgletal er udledt af Privatbanernes beretning for 1996:

Økonomi, mio. kr.	1996
Driftsindtægter	189
Driftsudgifter	315
Driftstilskud	126
Investeringstilskud	150
Tilskud i alt	276
Heraf statens andel, 70%	193
Heraf amter og kommuner, 30%	83
Produktion	
Togrejser, mio.	11,6
Togkm, mio.	7,4
Personkm.	200,7
Busrejser, mio.	2,6
Buskm, mio.	2,8
Godston, tusinde	315,0

Privatbanerne indgår kontrakt med de respektive amtslige trafikselskaber om kørsel på banen mod betaling herfor. Amternes trafikselskaber fastlægger taksterne og privatbanerne afvikler kørslen på entreprenørbasis.

Ved ændring af privatbaneloven i april 1995 blev det muligt for privatbanerne at udskille deres busvirksomheder i selvstændige aktieselskaber. Således har A/S Lollandsbanen, Østbanen A/S, Odsherreds Jernbane A/S, Hjørring Privatbane A/S og Hads-Ning Herreders Jernbane A/S stiftet et 100% ejet datterselskab, der varetager busdriften. Efterfølgende er A/S Lollandsbanens datterselskab LF-Bus A/S trådt i betalingsstandsning i sommeren 1997.

Det økonomiske grundlag for privatbanernes virke i perioden 1993-96 hviler på indgået politisk rammeaftale om privatbanerne af 25. maj 1993.

8. Jernbaneinfrastruktur og konkurrence på jernbaneområdet

Området omfatter relationer til Banestyrelsen, herunder investeringer i statens jernbaneinfrastruktur, anlægs- og projekteringslove og rammer for konkurrence på jernbaneområdet.

Den overordnede opgave er at sikre sammenhæng i statens investeringsplaner og konkurrenceudviklingen i sektoren med henblik på at tilvejebringe rammerne for en fortsat udvikling af jernbaneområdet.

Banestyrelsen

Alle Banestyrelsens opgaver løses på statsligt niveau.

Banestyrelsen blev i henhold til aftale af 24. oktober 1996 mellem Regeringen, Venstre og Det Konservative Folkeparti oprettet som statsvirksomhed pr. 1. Januar 1997, jf. Lov nr. 1230 af 27. december 1996 om Banestyrelsen m.v.

Trafikministeren har ansvaret for den statslige jernbaneinfrastrukturs forvaltning, planlægning og udbygning gennem investeringsplaner for infrastrukturen, fremsættelse af forslag til love, herunder bidrag til bevillingslove m.v. Forvaltningen af jernbaneinfrastrukturen varetages af Banestyrelsen.

Banestyrelsen skal forvalte statens jernbaneinfrastruktur økonomisk, effektivt og med et serviceniveau, der giver en god og tidssvarende betjening af operatørerne og samfundet.

Banestyrelsen forestår således drift og vedligeholdelse af statens jernbaneinfrastruktur samt styring af trafikken på jernbanenettet. Banestyrelsen rådgiver endvidere trafikministeren om udbygning af jernbaneinfrastrukturen og varetager som bygherre den af Folketinget besluttede udbygning af infrastrukturen. Endelig varetager Banestyrelsen i forbindelse med anlægsaktiviteter udførelse af de arbejdsopgaver, som vindes af styrelsen efter udbud.

I henhold til lov om Banestyrelsen skal styrelsen tildele jernbaneoperatørerne infrastrukturkapacitet på grundlag af trafikministerens retningslinjer, dvs. tildele retten til at benytte jernbaneinfrastrukturen i forbindelse med udførelse af en specificeret transport-ydelse. Herudover skal Banestyrelsen som infrastrukturforvalter opkræve den af trafikministeren fastsatte infastrukturafgift for brug af jernbanenettet.

Banestyrelsen finansierer sine aktiviteter ved opkrævning af infrastrukturafgifter samt ved tilskud fra staten. Styrelsen er underlagt de almindelige bevillingsmæssige regler for statsvirksomheder med de frihedsgrader, som fastlægges ved bevillingslovene.

Udviklingen af statens jernbanenet

De væsentligste områder i de kommende år vil især omfatte:

- Kapacitetsforbedring København-Ringsted (projekteringslov vedtaget foråret 1997)
- Opgradering og elektrificering Fredericia - Århus (igangsat i henhold til lov nr. 106 af 23. Maj 1979 om elektrificering).
- Baneudretning Østjylland (Projekteringslov vedtaget i foråret 1997).

Konkurrence på jernbaneområdet

Det er kontorets opgave at tilvejebringe rammerne for en gradvis liberalisering af

jernbaneområdet. Første skridt i denne retning forventes taget med fremsættelse af lov om jernbanevirksomhed i efteråret 1997.

9. Området vedr. post, Scandlines A/S og Combus a/s

Postområdet

Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet varetog indtil september 1994 myndighedsopgaverne vedr. post - og teleforhold. Generaldirektøren stod som departementschef umiddelbart under ministeren. Post- og Telegrafvæsenet var 1970'erne og 80'erne underlagt forskellige ministerområder. Fra regeringsdannelsen i 1993 var Generaldirektoratet en del af Ministeriet for Kommunikation og Turisme. I september 1994 betød en ressortændring, at Generaldirektoratet for P&T, hvad angår postområdet, blev underlagt Trafikministeriet, medens teleområdet overførtes til Forskningsministeriet.

En række reformer i P&T op igennem 1980'erne medførte, at der blev foretaget en opdeling mellem faktisk forvaltningsvirksomhed og offentlig myndighedsudøvelse, og at en meget betydelig del af de faktiske tjenesteydelser blev lagt ud i aktieselskaber.

For postområdets vedkommende var et af de første led i denne proces en udskillelse i 1988 af statsvirksomheden Postgiro fra det egentlige postvæsen.

Postgiro blev i 1991 omdannet til et aktieselskab, under navnet GiroBank A/S, jf. lov nr. 322 af 31. maj 1991.

Det blev fastsat i lov om GiroBank A/S og i en samtidig ændring af postloven, at Postvæsenet skulle forpligtes til mod betaling at stille posthusene til rådighed for udførelse af finansiel virksomhed for GiroBank A/S, ligesom det blev pålagt GiroBank at anvende posthusene som filialnet.

Ved en lovændring i 1993 blev der givet regeringen mulighed for at sælge op til 51 % af aktierne i GiroBank A/S, og der skete derefter i efteråret 1993 et sådant salg. GiroBank blev herefter optaget til notering på Københavns Fondsbørs.

Frem til vedtagelsen af lov om Post Danmark (lov nr. 88 af 8. februar 1995) blev Postvæsenet drevet efter statsvirksomhedsmodellen. Ved denne lov blev Post Danmark etableret som en selvstændig offentlig virksomhed. I forbindelse hermed blev Generaldirektoratet for P&T nedlagt, og de departementale og myndighedsmæssige opgaver på postområdet blev overført til Trafikministeriet, hvortil også overførtes ejerskabet vedr. Statens aktier i GiroBank A/S.

I efteråret 1995 indledte GiroBank A/S og Sparekassen Bikuben A/S drøftelser om en fusionering af de to banker. En af forudsætningerne for en gennemførelse af fusionen var en ophævelse af lov om GiroBank A/S.

Det blev fra Trafikministeriets side anset for overordentligt betydningsfuldt, at det fusionerede pengeinstitut kunne fortsætte i aftaleforholdet mellem GiroBank og Post Danmark for også fremover at kunne opretholde et landsdækkende posthusnet. En forudsætning for at Post Danmark kunne få adgang til at indgå en aftale med den fusionerede bank om brug af posthusene til udførelse af finansielle serviceydelser var, at en ændring af lov om Post Danmark blev vedtaget af Folketinget.

Folketinget vedtog lov om ophævelse af lov om GiroBank A/S og lov om ændring af lov om Post Danmark, som trådte i kraft den 16. februar 1996, efter forudgående forelæggelse for EU-Kommissionen. Herefter kunne fusionen gennemføres. Efterfølgende indgik Post Danmark og den nye bank, BG Bank, en 13-årig eneforhandlingsaftale om brugen af posthusnettet til udførelse af

finansielle serviceydelser.

I forbindelse med fusionens gennemførelse blev Statens aktiebeholdning på 49 % i GiroBank ombyttet til en procentvis mindre aktiebeholdning i BG Bank. Herudover modtog staten et kontant vederlag. Den aktiebeholdning, som staten modtog ved fusionen, blev herefter afhændet på kommercielle vilkår.

Trafikministeriets opgavevaretagelse omfatter herefter departementale og myndighedsmæssige opgaver på postområdet.

Opgavevaretagelsen

På statsligt niveau varetages lovgivning og regelfastsættelse på postområdet. Under ministeriet hører Posttilsynet, som fører tilsyn med postvirksomheder og med Post Danmarks overholdelse af vilkårene i koncessionen.

Postlovgivningen indeholder ikke bestemmelser om opgaveløsning på det amtskommunale niveau.

I lov om postvirksomhed, § 20, er det fastsat, at kommuner kan indgå aftale med koncessionshaveren (Post Danmark) om at kommunen mod betaling kan udføre postale tjenesteydelser.

Baggrunden for denne bestemmelse er følgende:

Kommuner kan efter almindelige offentligretlige retsgrundsætninger om kommunernes opgavevaretagelse normalt ikke lovligt udføre eller bidrage økonomisk til løsning af opgaver, som det påhviler statslige myndigheder at varetage. Bestemmelsen i lov om postvirksomhed er indsat for at give kommunerne videre adgang til mod betaling af udføre postale tjenesteydelser, således at der eksempelvis etableres samdrift mellem et postkontor og et folkebibliotek, hvor det findes hensigtsmæssigt.

Lovgrundlaget

Postområdet er reguleret ved to love:

1) lov om Post Danmark, lov nr. 88 af 8. februar 1995

2) lov om postvirksomhed, lov nr. 89 af 8. februar 1995.

Formålet med lov om Post Danmark var at give Postvæsenet de frihedsgrader, som var nødvendige for at kunne begå sig i konkurrencen med inden- og udenlandske postvirksomheder, både hvad angår den styringsmæssige, økonomiske og opgavemæssige side. Hertil kom de tilpasninger af den danske lovgivning, som udmøntningen af EU-reguleringen på postområdet vil resultere i, specielt hvad angår et forventet krav om adskillelse af myndigheds- og driftsopgaver.

Lov om Post Danmark fastslår, at Post Danmark etableres som en selvstændig offentlig virksomhed. I loven er fastsat Post Danmarks formål, opgaver, ledelse og etablering. Endvidere er fastlagt regnskabsmæssige forhold, optagelse af lån, offentlighed m.v.

Et vigtigt element ved omdannelsen af Postvæsenet har været ønsket om fortsat at sikre det danske samfund en ensartet, landsdækkende postbetjening af høj kvalitet. I Lov om postvirksomhed er fastsat, at Staten skal sikre landsdækkende postbefordring af en række nærmere angivne forsendelser. Samtidig er fastlagt de områder, hvor staten har eneret.

Endvidere er fastsat en række bestemmelser, bl.a. om posthemmelighed og poståbning, som er

gældende for alle postvirksomheder, som udøver erhvervsmæssig postbefordring af adresserede forsendelser op til 20 kg.

I medfør af lov om postvirksomhed, har trafikministeren meddelt Post Danmark koncession. Efter koncessionen forpligtes Post Danmark til at sikre en effektiv, indsamling, transport og omdeling af adresserede breve, pakker, dag-, uge-, og månedsblade, tidsskrifter samt blindeforsendelser inden for nærmere angivne vægtgrænser.

Som modydelse herfor har Post Danmark eneret vedrørende indenlandske og ankommende breve fra udlandet op til en øvre vægtgrænse på 250 gram. For indenlandske breve er eneretten tillige afgrænset af en prisgrænse, svarende til taksten for et brev af 1. vægtsats ganget med faktoren 6 for et indenlandsk brev.

I koncessionen er tillige fastsat vilkår for bl.a. service- og kvalitetsmål, takstfastsættelse på eneretsområdet, posthusnettets omfang m.v.

Ved udviklingen af Post Danmark - modellen er der i høj grad skelet til den norske "statsforetak"-model.

I Danmark har man som nævnt valgt at opretholde en eneret på postbefordring af adresserede breve, som modydelse for den landsdækkende befordringspligt. Derved har det været formålet at opretholde en selvregulerende mekanisme, således at indtægterne fra eneretsområdet i et vist omfang kan finansiere udgifterne ved varetagelsen af den landsdækkende befordringspligt. I den danske model har man dermed afstået fra at lade udgifterne til landsdækkende befordringspligt finansiere ved offentlige tilskud. Eneste undtagelse herfra er en videreførsel af det statslige tilskud til Post Danmark til delvis finansiering af underskuddet ved postbefordring af blade, som fremkommer ved, at udgiverne kan få aviser og blade omdelt til kunstigt lave takster.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Som nævnte varetages de departementale og myndighedsmæssige opgaver på postområdet af Trafikministeriet.

Trafikministeren har fastsat vilkårene for Post Danmarks udnyttelse af koncessionen og fører tilsyn med, at Post Danmark overholder vilkårene. Efter lov om postvirksomhed er ministeren bemyndiget til at henlægge tilsynsopgaverne til en dertil oprettet tilsynsmyndighed under Trafikministeriet.

Posttilsynet blev etableret i april 1995 og skal føre tilsyn med, at koncessionshaveren, Post Danmark, overholder vilkårene i koncessionen. Derudover fører Posttilsynet tilsyn med andre virksomheder, der udøver erhvervsmæssig postbefordring af adresserede forsendelser, der vejer op til 20 kg.

Post Danmark er en selvstændig offentlig virksomhed, der udøver sin virksomhed på grundlag af en koncession. Virksomheden ledes af en bestyrelse på 9 medlemmer, hvoraf 6 medlemmer er udpeget af trafikministeren og 3 af medarbejderne.

Staten er eneejer af virksomheden, og trafikministeren udøver i Post Danmark de beføjelser, der efter aktieselskabslovens kapitel 9 og kapitel 16, tilkommer generalforsamlingen i et aktieselskab.

Økonomi

Post Danmark er udskilt fra finansloven, og virksomheden agerer uden statens økonomiske hæftelse eller garanti. Det indebærer f.eks. mulighed for at optage lån med sikkerhed i egen formue inden for en låneramme, som fastsættes af trafikministeren. Staten hæfter ikke for lån,

optaget af Post Danmark.

Som en følge af de særligt lave takster på bladområdet påføres Post Danmark et underskud ved bladdistributionen. Der er derfor etableret en tilskudsordning, hvorefter Staten yder et tilskud til Post Danmark svarende til en del af underskuddet ved bladdistributionen.

Ud over den nævnte bladtilskudsordning ydes der ikke offentlige tilskud til Post Danmark.

Opgavens omfang, antal enheder, antal brugere m.v.

Posttilsynet har ved udgangen af 1996 registreret 1376 postvirksomheder. Når der ses bort fra Post Danmark, foreligger der ikke statistiske oplysninger om postvirksomhederne.

Post Danmark er forpligtet til at sikre landsdækkende postbefordring, det vil sige, indsamling, transport og omdeling på alle ugens 6 hverdage. Det må derfor antages, at antallet af brugere af Post Danmark omfatter stort set hele befolkningen.

Posthusnettet bestod ultimo 1996 af 1278 posthuse, der fordelte sig således:

Postkontorer og posthuse (egendrift): 636

Postbutikker: 618

Øvrige: 24 *)

*) Øvrige posthuse er bl.a. posthuse i postcentre med begrænset publikumsbetjening.

Post Danmarks afsætning vedr. breve var i 1996 på 1.462 mio. stk.

På det økonomiske område var Post Danmarks overskud før skat i 1996 på 565 mio. kr. Den samlede omsætning beløb sig til 9,3 mia. kr.

Staten modtog for 1996 et udbytte af Post Danmark på 188 mio. kr.

Staten ydede i 1996 et tilskud til Post Danmarks bladdistribution på ca. 500 mio. kr.

Øvrige forhold

Der er ikke inden for postområdet etableret særlige koordinationsprocedurer eller lignende.

Der foreligger ikke undersøgelser eller andet materiale, der belyser, hvorledes brugerne/borgerne ser på opgavens placering. Der foreligger ikke i Trafikministeriets regi undersøgelser angående opgavernes løsning. Postvæsenet har tidligere ladet en række emner afdække gennem eksterne undersøgelser. Det gælder f.eks. i forbindelse med fastlæggelsen i 1992 af et koncept for kundebetjeningen via postbutikker. Her gennemførte AIM en undersøgelse af kundernes opfattelser af postbutikker.

Scandlines A/S og Combus a/s

Ved Lov om DSB Rederi A/S og Lov om DSB Busser A/S blev de 2 virksomheder omdannet til aktieselskaber med virkning fra 1. januar 1995, så de kunne operere på de nye og mere konkurrenceprægede markeder på lige og ikke-diskriminerende vilkår.

Begge love blev ændret med udgangen af 1996, så det i dag er Trafikministeriets departement, der

står som eneejer af de 2 selskaber.

For begge selskaber gælder, at staten skal sælge 25 % af aktierne inden udgangen af 1998.

Scandlines A/S

Rederiets rolle i varetagelsen af den danske infrastruktur falder bort i takt med færdiggørelsen af de faste forbindelse over Storebælt og Øresund.

Senest den 1. december 1998 vil selskabet ikke være pålagt varetagelsen af flere samfundsmæssige forpligtigelser, idet overfarterne Bøjden-Fynshav og Kalundborg-Samsø er udbudt i licitation, hvor Scandlines A/S kan byde på linie med andre operatører. Herefter sejler Scandlines A/S kun i henhold til kommercielle kontrakter mv.

Pr. 21. maj 1997 har rederiet ændret navn fra DSB Rederi A/S til Scandlines A/S.

Combus a/s

Næsten hele selskabets kørsel sker som operatør for kommunerne og de amtskommunale trafikselskaber. Omfanget bestemmes i dag af selskabets konkurrenceevne i kampen om de kontrakter, som udbydes i licitation.

På landsplan er selskabet den største operatør med 20-25 % af markedet.

Pr. 28. august 1997 har selskabet ændret navn fra DSB busser a/s til Combus a/s.

Udgivet af Indenrigsministeriet

Udenrigsministeriet

1. Udenrigstjenestens hovedformål

Udenrigstjenesten har i henhold til lov om Udenrigstjenesten (Lov nr. 150 af 13. april 1983) til hovedformål at varetage rigets mellemfolkelige anliggender.

Udenrigstjenesten forestår og koordinerer udenrigspolitiske og udenrigsøkonomiske forbindelser til udlandet, herunder Danmarks deltagelse i samarbejdet inden for EU, internationale organisationer, det internationale udviklingssamarbejde samt behandlingen af folkeretlige spørgsmål.

Udenrigstjenesten varetager i det væsentligste det internationale udviklingssamarbejde, herunder bilateralt med udviklingslandene og multilateralt i de internationale organisationer.

Udenrigstjenesten yder bistand til danske statsborgere samt bistand til danske virksomheder i deres erhvervsmæssige forbindelser i udlandet.

Eksportfremmearbejdet varetages og koordineres i udenrigstjenesten i samarbejde med erhvervslivet og andre ministerier.

Også en række spørgsmål under andre ministerier berører udenrigstjenesten, herunder bekæmpelse af ulovlig narkotikahandel, terrorismebekæmpelse, internationalt samarbejde om miljøbeskyttelse, energi og om ligestilling mellem mænd og kvinder samt flygtningespørgsmål.

2. Udenrigstjenestens organisation

Den danske udenrigstjeneste udgøres af tre grene 1) Udenrigsministeriet 2) de diplomatiske repræsentationer 3) de konsulære repræsentationer.

Udenrigsministeriet er opdelt i to søjler: Nordgruppen og Sydgruppen, samt 2 tværgående sekretariater: Sekretariatet for Udenrigshandel og Fællessekretariatet.

A. Opgaver i Udenrigsministeriet

Nedenfor følger en nærmere beskrivelse af Udenrigsministeriets hovedopgaver.

3. Nordgruppens opgaver

Nordgruppen varetager spørgsmål, der er knyttet til generel udenrigs- og sikkerhedspolitik, Danmarks generelle Europa-politik, EU-samarbejdet, Øststøtten samt Danmarks bilaterale relationer til landene i Europa, Nordamerika, Centralasien samt Japan, Australien og New Zealand, herunder også Grønlands og Færøernes internationale relationer. Til Nordgruppen hører endvidere Udenrigsministeriets juridiske tjeneste.

3.1 EU-samarbejdet

På EU-området er Nordgruppen ansvarlig for følgende områder, som er Udenrigsministeriets ressort: EU's institutioner, EU's budget og finansiering, EU's strukturpolitik, EU-aspekter af handelspolitik samt finansielle aspekter af landbrugspolitikken. Den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik i EU i samarbejde med Sydgruppen.

Nordgruppen indtager en central rolle i udformningen af den overordnede generelle danske EU-politik, f.eks. i forbindelse med regeringskonferenceforhandlinger.

Nordgruppen varetager den interministerielle koordination af EU-sagsområder både på interministerielt og påregeringsniveau, herunder i forhold til Folketingets Europaudvalg. Udover sekretariatsfunktionerne i forhold til det interministerielle EF-udvalg og Regeringens Udenrigspolitiske Udvalg består koordinationen i varetagelse af forhandlingerne i EU via den danske EU-Repræsentation, rådgivning af den øvrige centraladministration om EU-spørgsmål, repræsentation i samtlige EU-specialudvalg, overvågningsfunktioner samt planlægnings- og analyseopgaver med henblik på at sikre en effektiv varetagelse af danske interesser i EU i tæt samspil med alle de involverede fagministerier.

3.2 Sikkerhedspolitikken.

Nordgruppen varetager følgende områder af sikkerheds- og forsvarspolitikken:

- NATO og WEU, EAPC og Partner-skab-for-fred, FN's fredsbevarende operationer samt nedrustningsspørgsmål og våbeneksportkontrol
- Organisationen for sikkerhed og samarbejde (OSCE), hvor Danmark i 1997 har formandskabet
- Andre sikkerhedspolitiske spørgsmål
- Sekretariat for Det Udenrigspolitiske Nævn
- Det udenrigs- og sikkerhedspolitiske embedsmandsudvalg
- Forsvarskommissionen
- Nordisk udenrigspolitisk samarbejde.

3.3 International handelspolitik

Nordgruppen varetager desuden opgaver inden for international handelspolitik, herunder multilaterale handelsforhandlinger i Verdenshandelsorganisationen WTO samt udenrigsøkonomiske spørgsmål, herunder OECD.

Nordgruppen forestår sekretariat for Det Handelspolitiske Specialudvalg og forhandler investeringsfremme- og beskyttelsesaftaler.

3.4 De nordlige områder

Nordgruppen er ansvarlig for varetagelse af Færøernes og Grønlands interesser i forholdet til andre lande og internationale organisationer. Endvidere henhører sager vedrørende forsvarsområderne i Grønland under Nordgruppen og i tillæg også det arktisk samarbejde.

3.5 Øststøtten

Under Nordgruppens opgaver på dette område hører:

- Overordnet koordinering af dansk øststøtte og dansk østpolitik, herunder Danmarks bilaterale og multilaterale bistand til de central-og østeuropæiske lande
- Det tværministerielle Østlandeudvalg (TMØ-udvalget)
- Internationale organisationers økonomiske og bistandsmæssige samarbejde med østlandene, herunder EU's PHARE- og TACIS-programmer, Verdensbankens og IMF's øststøtte, OECD's, UNDP's og Europarådets østprogrammer samt trustfonde i østlandene
- Østersøsamarbejdet og Østersørådet, hvor Danmark varetager formandskabet i 1997-98.

3.6 Nordisk samarbejde.

Nordgruppen varetager sekretariatsfunktionerne for Ministeren for Nordisk Samarbejde. Det indebærer koordination af det formelle samarbejde i Nordisk Ministerråd, herunder den løbende kontakt til det parlamentariske samarbejde i Nordisk Råd.

3.7 Den juridiske Tjeneste.

Juridiske tjeneste bistår Udenrigstjenesten og den øvrige centraladministration med rådgivning i folkeretlige og EU-retlige spørgsmål og fungerer i øvrigt som Udenrigstjenestens juridiske rådgivningsenhed. Juridisk tjeneste varetager endvidere internationale retssager, hvori Danmark er part (Den internationale Domstol, EF-Domstolen, Den Europæiske Menneskerettighedskommission og - Domstol). Herudover varetager Juridisk Tjeneste sager vedr. bl.a. Danmarks menneskerettighedspolitik, international terrorisme, international havret, Danmarks maritime grænser, erstatning for udenlandske nationaliseringer, EU's traktatgrundlag og EF-Domstolen som institution.

3.8 Andre (tværgående) opgaver

Nordgruppen varetager interesser i forhold til Europarådet, internationale transportspørgsmål, internationale spørgsmål vedrørende fiskeri, internationale energi- og kerneenergispørgsmål samt internationale telekommunikations-, forsknings-, rum- og post-spørgsmål.

4. Sydgruppens opgaver

Sydgruppen varetager spørgsmål, der er knyttet til det internationale udviklingssamarbejde, Miljø- og Katastroferammen, det internationale samarbejde omkring FN og andre internationale bistandsorganisationer, EU's udviklingspolitik og -bistand, Danmarks politiske, økonomiske og bistandsmæssige forbindelser til landene i Afrika, Asien, Latinamerika, Mellemøsten og Stillehavet (undtagen Australien, Japan og New Zealand) samt EU's økonomiske og politiske relationer til disse lande.

Administration af Danmarks statslige bistand til udviklingslandene gennemføres på grundlag af den i marts 1994 fremlagte strategi for dansk udviklingspolitik frem mod år 2000 og i overensstemmelse med den dagsorden, som Folketinget vedtog den 22. marts 1994. Folketinget har besluttet, at bistanden skal udgøre 1 pct. af BNI og fordeles nogenlunde ligeligt mellem bilateral og multilateral bistand.

Det fundamentale sigte med den danske udviklingsbistand er bekæmpelse af fattigdom gennem fremme af en bæredygtig økonomisk vækst, udbygning af de sociale sektorer og fremme af den folkelige deltagelse i udviklingsprocessen. Som tværgående hensyn i bistanden lægges vægt på styrkelse af kvindernes rolle i udviklingsprocessen, varetagelse af miljøhensyn og fremme af menneskerettigheder og demokratisering.

Sydgruppen er endvidere sekretariat for Styrelsen for internationalt Udviklingssamarbejde, der er rådgivende for udviklingsministeren i gennemførelsen af det statslige udviklingssamarbejde.

4.2 Bilateral bistand

Det bistandspolitiske mål for de bilaterale sektorprogram- og projektsamarbejder er en fortsat koncentration på færre modtagerlande og færre sektorer i de enkelte lande. Der er udvalgt 20 programsamarbejdslande. Det er målet, at bevillingsandelen til disse lande skal stige fra nu godt 50 % af den samlede bilaterale bistand til 60 % i år 2000. Bistanden skal koncentreres inden for 2-4 sektorer i hvert land, og bistanden vil gå i retning af sektorprogrammer i stedet for enkeltstående projekter.

Indsatsen i de enkelte modtagerlande baseres på landestrategier. De af regeringen udpegede 20 programsamarbejdslande er følgende:

Afrika: Benin, Burkina Faso, Egypten, Eritrea, Ghana, Kenya, Malawi, Mozambique, Niger, Tanzania, Uganda, Zambia, Zimbabwe.

Asien: Bangladesh, Bhutan, Indien, Nepal, Vietnam.

Latinamerika: Bolivia, Nicaragua.

For hvert modtagerland fastsættes årligt rammebeløb bl.a. i lyset af bistandsforhandlinger om de planlagte projekter og programmer.

Desuden ydes der bilateral bistand som:

- Overgangsbistand, dvs. midlertidig bistand til ikke-programsamarbejdslande, der gennemlever store samfundsmæssige omvæltninger
- Udfasningsbistand, dvs. gradvis afvikling af igangværende projektsamarbejde med ikke-programsamarbejdslande
- Regionalbistand, dvs. program- og projektindsatser, der retter sig mod flere lande i en region
- Særlig projektbistand, der omfatter støtte til forskningsbistandsprojekter, støtte til demokratisering mv.
- Støtte til private hjælpeorganisationers (NGO'er) udviklingsarbejde
- Blandede kreditter til udviklingslandene, der administreres i samarbejde med Eksportkreditfonden, og som sigter mod at lette udviklingslandenes adgang til at opnå kreditter til finansiering af danske leverancer af kapitaludstyr, varer og tjenesteydelser
- PS-programmet, Danidas privatsektorprogram, har til formål at etablere et langtsigtet samarbejde mellem danske virksomheder og lokale virksomheder i ulandene
- Anden bilateral bistand, der omfatter en række øvrige bistandsformer heriblandt personelbistand, forskningsbistand, oplysningsvirksomhed, kultursamarbejde med udviklingslandene.

4.3 Multilateral og humanitær bistand.

Den multilaterale bistand består af bidrag og tilskud til internationale organisationer og institutioner, der yder udviklingsbistand og humanitær bistand. Det drejer sig primært om

bistandsorganisationer under FN-systemet, Verdensbankgruppen, de regionale banker og fonde, bistand gennem EU samt de internationale humanitære organisationer.

Danmarks strategi på det multilaterale og humanitære område er udformet i "Handlingsplanen for aktiv multilateralisme", som blev fremlagt i foråret 1996. Hovedelementerne heri er at fastholde den nogenlunde ligelige fordeling mellem bilateral og multilateral bistand, at påvirke og styrke det international bistandssystem i retning af danske bistandspolitiske målsætninger, og at øge bidragene til de organisationer, som skønnes mest effektive og har den største udviklingseffekt af deres bistandsindsats.

Multilateral og humanitær bistand gives bl.a. gennem/som:

- Bistandsorganisationerne under FN, herunder bl.a. UNDP, UNICEF og WFP
- Banker og fonde: Verdensbankgruppen, de regionale udviklingsbanker og fonde (De afrikanske, asiatiske og interamerikanske udviklingsbanker- og fonde)
- Globale miljøprogrammer, herunder FN's miljøprogram (UNEP) og Den globale Miljøfacilitet (GEF)
- En række mindre bidrag til multilaterale aktiviteter, der er iværksat som opfølgning på FN's konference om miljø og udvikling (UNCED)
- Bistanden gennem EU, herunder Den europæiske Udviklingsfond (EUF)
- Multilateral regionalbistand og overgangsbistand
- Internationale forskningsinstitutioner, herunder international landbrugsforskning (CGIAR), andre institutioner, der forsker i naturvidenskabelige og samfundsfaglige emner
- Humanitær bistand og flygtningebistand, herunder humanitære organisationer under FN-systemet og Den internationale Røde Kors Komite (ICRC) samt ekstraordinære humanitære bidrag og International humanitært beredskab (IHB)
- EU's humanitære bistand (ECHO)
- Katastrofebistand og anden humanitær bistand gennem private danske hjælpeorganisationer.

4.4 Miljø- og Katastroferammen (MIKA)

Folketinget besluttede i 1992 at oprette en Miljø- og Katastroferamme, som er additionel i forhold til bistandsrammen, og som i år 2002 skal udgøre 0,5 pct. af BNI. Rammen fordeles ligeligt mellem miljø- og katastrofebistand. Sydgruppen er ansvarlig for planlægning og gennemførelse af Danidas miljøbistand under MIKA.

4.5 Relationerne til landene i Afrika, Asien, Latinamerika, Mellemøsten og Stillehavsområdet.

Sydgruppen er ansvarlig for de bilaterale relationer til lande i ovennævnte regioner. En særlig tæt dialog finder sted med Danmarks 20 programsamarbejdslande i forbindelse med årlige forhandlinger.

Sydgruppen er ligeledes ansvarlig for arbejdet vedrørende EU's økonomiske og politiske relationer til disse lande, herunder den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik.

5. Sekretariatet for Udenrigshandel

Udenrigsministeriets opgaver på eksportfremmeområdet varetages af Sekretariatet for Udenrigshandel.

Aktiviteterne på eksportfremmeområdet er rettet mod at bistå danske virksomheder med den ønskede støtte, rådgivning og informationer i forbindelse med deres udenlandske aktiviteter. Målet er således at bistå i relation til både de direkte afsætningsmæssige aspekter og andre aspekter, der er med til at sikre virksomhedernes konkurrenceevne.

Aktiviteterne omfatter:

- Generelle eksportrelevante analyser og formidling af informationer om markedsforhold
- Konkret individuel bistand til virksomheder og andre aktører på de udenlandske markeder
- Koordinering af den danske eksportfremmeindsats i samarbejde med andre eksportrelevante ministerier, hovederhvervsorganisationer og erhvervschefer.

5.1 Generelle eksportrelevante analyser og formidling af information om markedsforhold.

Udenrigsministeriets analyser belyser de forventede rammer for dansk eksport i lyset af den internationale markedsudvikling. Desuden analyseres udviklingen på de enkelte markeder, således at danske virksomheder får adgang til bearbejdede oplysninger af såvel strategisk som operationel karakter

Kortlægningen af afsætningsmulighederne på markederne danner ligeledes grundlag for udarbejdelse af regionale handlingsplaner for den kollektive eksportfremmeindsats.

Analyser og markedsinformation udgives bl.a. i form af:

- Større analyser af fremtidige internationale rammebetingelser for dansk eksport. Seneste analyse foreligger i publikationen "Dansk Eksport mod år 2000"
- Redegørelse til Folketinget om dansk eksportpolitik, som udarbejdes årligt
- Årlig analyse af globale markedsmuligheder. Seneste analyse er i samarbejde med hovederhversorganisationerne og eksportrelevante ministerier udgivet i form af en "Markedsprioritering 1998" med informationer om på
- hvilke markeder der planlægges særlige eksportfremmeaktiviteter
- Halv- eller helårlige analyser af udviklingen på de enkelte markeder, som udkommer i form af Markedsprofiler
- Publikation af de eksportrelevante tidsskrifter EXPORT og ØSTNYT, som indeholder aktuel markedsinformation. Desuden publiceres Denmark Review, som sendes til udenlandske forretningsforbindelser 4 gange årligt
- Vare- og sektorrapporter, der beskriver konkurrencesituationen for enkelte varegrupper på konkrete markeder
- Projekteksportorienteringer vedrørende de internationale bistandsorganisationer.

5.2 Konkret individuel konsulentbistand til virksomheder og andre aktører

Størstedelen af de eksportfremmende aktiviteter foregår ude på markederne og består i at yde en konkret service, som imødekommer den enkelte virksomheds specifikke behov på et eller flere markeder. Målet er at yde efterspurgt service og bistand til såvel globaliserede virksomheder som førstegangseksportører.

Den konkrete service til virksomhederne foregår både i udetjenesten og i Sekretariatet for Udenrigshandel.

Udetjenestens service er typisk konkret markedsrettet eksportarbejde for individuelle virksomheder. Rådgivningen består i kontaktformidling, markedsanalyser, etableringsrådgivning ved direkte investeringer i udlandet, strategiske alliancer og anden formidling af virksomhedssamarbejder, teknologi- og forskningssamarbejde,"Døråbner"-funktion, lobbyvirksomhed, konkurrentovervågning, specialiseret sektorrettet rådgivning fra sektoreksperter/teknologiattachéer.

De fleste af ovennævnte rådgivningsydelser baseres på konkrete tilbud til virksomheden og afregnes i henhold til betalingsordningen. Det konkrete eksportfremmearbejde varetages dels af fastansatte handelskyndige medarbejdere, dels af åremålsansatte eksperter.

Den direkte service understøttes af opsøgende arbejde, som f.eks. de eksportrelaterede tjenesterejser og deltagelse med udeværende medarbejdere på udvalgte udstillinger.

Blandt opsøgende arbejde på markederne kan nævnes de ministerledede- og andre delegationsrejser, hvor der ydes støtte til planlægning og gennemførelse.

Sekretariatet for Udenrigshandels service omfatter et bredt udbud af ydelser, som oftest har en tværgående karakter i forhold til enkeltmarkeder. Servicen omfatter bl.a.:

- Multimarkedsrådgivning, der retter sig mod virksomheder, der bearbejder flere markeder ad gangen
- Rådgivning om eksportfinansiering, herunder rådgivning om internationale projekter og licitationer, som bliver suppleret af en omfattende database
- Rådgivning om deltagelse i de internationale øststøtteprogrammer
- Tegning af forsikringer under Investeringsgarantiordningen for Østlandene. Ordningen dækker politisk betingede risici
- Rådgivning om eksportudnyttelse af EU's strukturfonde m.v.
- Informationscenter for erhvervslivet, herunder eksportbiblioteket og rådgivning om told og andre eksporttekniske spørgsmål
- Planlægning og gennemførelse af ministerledede og andre delegationsrejser på højt niveau i udlandet
- Gennemførelse af Økonomiske konsultationer med en række Central- og Østeuropæiske lande samt Kina.

5.3 Koordinering af den danske eksportfremmeindsats i samarbejde med andre eksportrelevante ministerier, hovederhvervsorganisationer og erhvervschefer.

Udenrigsministeriet planlægger og gennemfører kollektive eksportfremstød i samarbejde med de danske aktører i eksportfremmesystemet både de private - især hovederhvervsorganisationerne - og de offentlige aktører - især Fødevareministeriet og Erhvervsministeriet, herunder Eksportfremmerådet. Samarbejdet udmøntes bl.a. i regionale handlingsplaner for den kollektive eksportfremme. Der er således etableret handlingsplaner for indsatsen i Asien, Latinamerika og Mellemøsten/Nordafrika.

6. Fællessekretariatets opgaver

Fællessekretariatet varetager administrative opgaver og hjælpefunktioner for hele ministeriet samt visse udadrettede opgaver såsom konsulære sager, protokol, presse- og kultursager samt flygtningesager.

6.1 Administrationen

Fællessekretariatet varetager sager vedrørende personaleadministration, bevillingslove og bevillingsadministration, herunder relationer til Finansministeriet og Rigsrevisionen, samt udenrigstjenestens organisation og repræsentationsstruktur.

6.2 Konsulære opgaver

Der varetages konsulære opgaver i videste forstand, d.v.s. repræsentationernes (ambassadernes og generalkonsulaternes) myndighedsudøvelse og beskyttelse af danske borgere og disses interesser i udlandet samt betjening af udenlandske statsborgere. Til disse opgaver hører:

- koordination af retlige og indre anliggender i EU, herunder EU-samarbejde om strafferet;
- international privat- og procesret, herunder retshjælp, adoptioner, forkyndelser, ægteskabs opløsning og underholdningsbidrag samt ikke-kommerciel incasso;
- Krise- og katastrofesituationer i udlandet.

6.3 Flygtningesager

Flygtningesager omfatter bl.a. medvirken i Flygtningenævnet og varetagelse af asylsager, Nordisk og EU-samarbejde på flygtningeområdet samt FN's flygtningekonvention.

6.4 Det protokolære område

Udenrigsministeriets protokolære opgaver omfatter bl.a.

- Koordinering af besøg fra udlandet. Arrangementer for det diplomatiske korps. Diplomaters forhold i Danmark. Diplomat- og konsullisten.
- sager vedrørende kongehuset og fremmede statsoverhoveder samt lykønskninger og kondolencer til samt notifikationer fra fremmede statsoverhoveder og regeringer.
- internationalt samarbejde vedrørende regler for diplomatiske og konsulære forbindelser samt diplomaters, konsulers internationale organisationers personales rettigheder m.v.
- forbindelsen til det diplomatiske og konsulære korps i Danmark.

6.5 Presse- og kulturområdet

Fællessekretariatets informationsvirksomhed omfatter bl.a.

- Pressearrangementer ved statsbesøg og internationale konferencer. Presserejser for danske journalister.
- Rådgivning for u-landsoplysning, Danidas informationspublikationer, herunder Danidas årsberetning, Danida Nyt, tidsskriftet "Udvikling", Udenrigsministeriets hjemmeside på internettet, fremmedesprogede publikationer om Danmark, Udstillinger.
- Internationalt Presse Center (IPC). (Selvejende institution).

Fællessekretariatet deltager i koordineringen gennem FN-systemet, OSCE, NATO, og EU af informationspolitik og mediespørgsmål.

Under Fællessekretariatet hører også Demokratifonden. Fællessekretariatet yder derudover tilskud til private organisationers og foreningers oplysningsvirksomhed.

B. Repræsentationernes opgaver

Udenrigsrepræsentationerne er organer under Udenrigsministeriet og opretholdes på de steder i udlandet, hvor varetagelse af danske interesser gør det påkrævet. Repræsentationerne repræsenterer den danske stat og regering og varetager dansker interesser i videste forstand. De diplomatiske repræsentationer består af ambassader, generalkonsulater med udsendte medarbejdere eller repræsentationer ved internationale organisationer. De konsulære repræsentationer består af generalkonsulater, konsulater eller vicekonsulater med honorære (ulønnede) medarbejdere.

Danmark opretholder diplomatisk forbindelse med næsten alle lande. Dette betyder dog ikke, at Danmark har diplomatiske repræsentanter domicileret i alle disse lande, idet en del ambassadører er akkrediteret ikke blot i det land, hvor de bor, men i et eller flere nærliggende lande. Danmark er

endvidere diplomatisk repræsenteret ved en række internationale organisationer.

Strukturen i udetjenesten, der aktuelt omfatter 100 repræsentationer med udsendte medarbejdere og 480 honorære konsulater, tilpasses løbende udviklingen i ministeriets opgaveprioritering og de ændrede behov for dansk tilstedeværelse.

I Udenrigstjenesten indgår tillige den såkaldte specialattachéordning, d.v.s. de ved udenrigsrepræsentationerne udsendte specialattachéer, der kommer fra Folketinget, de øvrige ministerier samt Rigspolitiet.

De konkrete opgaver på de enkelte udenrigsrepræsentationer henfører typisk under flere af de oven for nævnte hovedopgaver i Udenrigsministeriet.

Forside - Indhold - Top/Bund - Forrige/Næste - Hovedside

Udgivet af Indenrigsministeriet

Undervisningsministeriet

Indholdsfortegnelse

1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt
1.1. Tilskud til private skoler
1.2. Erhvervsuddannelser og andre erhvervsrettede ungdomsuddannelser
1.3. Universitetsuddannelserne og andre videregående uddannelser
1.4. Folkeoplysningsområdet generelt
1.5. Gymnasiet og hf
1.6. Folkeskoleområdet
1.6.1. Statens Pædagogiske Forsøgscenter
1.6.2. Amtscentraler for undervisningsmidler
1.6.3. Folkeskolen

2. Beskrivelse af de relevante opgaver inden for ministeriets område
2.1. Tilskud til private skoler
2.2. Erhvervsrettede ungdomsuddannelser
2.3. Universiteter og øvrige videregående uddannelser
2.4. Folkeoplysningsområdet
2.5. Gymnasiet/hf
2.6. Folkeskoleområdet
2.7. Vejledningsindsatsen

3. Beskrivelse af de enkelte opgaver
3.1. Tilskud til private skoler
3.2. Erhvervsrettede ungdomsuddannelser
3.2.1. Erhvervsuddannelserne
3.2.2. Landbrugsuddannelserne
3.2.3. Erhvervsgymnasiale uddannelser
3.2.4. Korte Videregående Uddannelser
3.2.5. Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse
3.2.6. Social og sundhedsuddannelserne
3.2.7. Økonomauddannelsen
3.2.8. Uddannelses- og jobkvalificerende forløb på erhvervsskoler
3.2.9. Erhvervsgrunduddannelse
3.2.10. Brobygning
3.3. Universiteterne og øvrige videregående uddannelser (lange og mellemlange)
3.3.1. Introduktion
3.3.2. Lægeuddannelsen
3.3.3. Ergoterapeut-, fysioterapeut- og jordemoderuddannelserne
3.3.4. Hospitalslaborantuddannelsen
3.3.5. Sygeplejerskeuddannelsen
3.3.6. Radiografuddannelsen

3.3.7. Pædagoguddannelsen
3.3.8. Læreruddannelsen
3.3.9. Socialrådgiveruddannelsen
3.4. Det folkeoplysende område
3.4.1. Frie kostskoler: folkehøjskoler, efterskoler, husholdnings- og håndarbejdsskoler
3.4.2. Daghøjskoler og produktionsskoler
3.4.3. Lov om støtte til folkeoplysning
3.4.4. Den fri ungdomsuddannelse
3.4.5. Almen voksenuddannelse (AVU)
3.4.6. Undervisning af voksne indvandrere mfl.
3.4.7. Specialundervisning af voksne og læsekurser for voksne
3.4.8. Lov om støtte til Voksenuddannelse (VUS)
3.4.9. Ungdomsskoler
3.5. Gymnasiet/hf
3.6. Folkeskoleområdet
3.6.1. Statens Pædagogiske Forsøgscenter
3.6.2. Centre for undervisningsmidler mv. (tidligere amtscentraler for undervisningsmidler)
3.6.3. Folkeskolen

1. Udviklingen i opgavevaretagelsen generelt

1.1. Tilskud til private skoler

Frie grundskoler

Opgaven har siden kommunalreformen (og også før) været varetaget i statsligt regi. I perioden 1988 til 1991 blev opgaven varetaget af Kulturministeriet, ellers af Undervisningsministeriet.

Det har ikke i perioden været gennemført generelle reformer af de frie grundskoler. Der blev dog i to omgange i 1988 og 1992 foretaget en omlægning af tilskudssystemet, således at tilskud tildeles efter objektive kriterier, efter 1992 efter et taxameterbaseret system.

Private gymnasier

Området har i hele perioden været varetaget af Undervisningsministeriet.

Med virkning fra 1. januar 1988 gennemførtes en omlægning af statstilskuddet i lighed med tilskudsreformen på de frie grundskoler

1.2. Erhvervsuddannelser og andre erhvervsrettede ungdomsuddannelser

Vedrørende udviklingen i opgavefordelingen på Erhvervsskoleafdelingens område siden kommunalreformen kan nævnes:

Erhvervsskolerne er selvejende skoler, der er statsligt taxameterfinansierede. Ved ændring af

erhvervsskoleloven i 1994 (om bygningstaxameter mv.) indsattes en bestemmelse om, at kommuner og amtskommuner kan yde tilskud til erhvervsskolernes anlægsudgifter ved etablering eller senere udbygning. Tilskud kan ikke ydes i form af lån. Kommuner og amtskommuner kan ikke yde tilskud til erhvervsskolernes driftsudgifter. Bestemmelsen er overensstemmende med praksis - dog med den ændring, at kommende långivning efter bestemmelsen er udelukket.

Med loven om *de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser (SOSU*-loven), der trådte i kraft i 1991, etableredes et samordnet system af social- og sundhedsuddannelser, hvor amtskommunerne fik ansvaret for skoledriften. I forbindelse hermed overtog amtskommunerne en række statslige plejehjemsassistentskoler og beskæftigelsesvejlederskoler. Der blev indført et regionalt styrings-, dimensionerings- og finansieringssystem. Loven bygger på betænkning 1180/1989 om "Rammer for fremtidens bistands-, pleje- og omsorgsuddannelser".

Ved ændring i 1994 af SOSU-loven fik undervisningsministeren hjemmel til statslig dimensionering efter behov. Ændringen blev foretaget for at sikre, at aftalen mellem regeringen, de kommunale parter samt Forbundet af Offentligt Ansatte og Dansk Sygeplejeråd om en forstærket indsats på sygehus- og plejeområdet under alle omstændigheder kunne opfyldes, og der ikke opstår situationer i fremtiden, hvor social- og sundhedsuddannelser dimensioneres for lavt. Hjemlen har indtil videre været benyttet én gang over for en amtskommune.

HS-loven, der trådte i kraft 1. januar 1995, har for sit område medført en ændret opgaveløsning i forhold til SOSU-loven. Hovedstadens Sygehusselvskab står nu som ansvarlig sammen med Københavns og Frederiksberg kommuner i et nyt forpligtende samarbejde. Det drejer sig dels om nedsættelse af én fællesbestyrelse, dels om ansvaret for skoledriften.

Ved en ændring af loven om *erhvervsgrunduddannelse* i 1996 fik erhvervsskolerne adgang til at stå som arrangør af erhvervsgrunduddannelse for at give bedre muligheder for, at unge ledige dagpengemodtagere kan få flere tilbud om uddannelsesaktivering. Indtil da havde alene kommunerne mulighed for at stå som arrangør.

1.3. Universitetsuddannelserne og andre videregående uddannelser

Universiteter mv. har altid været en statslig opgavevaretagelse. Der findes både selvejende institutioner (fx de fleste seminarier) og statsinstitutioner (fx de fleste universiteter).

I 1980 overtog staten de sociale højskoler, som var selvejende institutioner (nu LBK nr. 679 af 29.7.92).

Sygeplejeskolerne er nu omfattet af SOSU-loven, der trådte i kraft 1. januar 1991, og er ændret flere gange siden, jf. omtalen heraf i afsnittet om SOSU-uddannelserne under *Erhvervsuddannelser.* Sygeplejerskeuddannelsen indgår i lovens samordnede system af social- og sundhedsuddannelser især af hensyn til dimensioneringen af uddannelserne efter det regionale behov og af praktikpladsproblematikken.

Loven af 1991 om en fælles pædagoguddannelse, der trådte i kraft pr. 1. januar 1992, trådte i stedet for LBK 769 af 1986 om uddannelse af børnehave- og fritidspædagoger og bestemmelsen i bistandsloven om uddannelse af socialpædagoger. Den er udarbejdet på grundlag af betænkning En fælles Pædagoguddannelse (nr. 1213 af 1990). (Se nu LBK nr. 796 af 3.9.96.)

Lov om sygehusvæsenets deltagelse i uddannelse inden for kliniske fag ved det lægevidenskabelige studium mv. blev ændret i 1994 **(**L nr. 457 af 1. juni 1994).

I 1993 blev universitetsloven revideret (L nr. 334 af 27. maj 1993).

I 1996 blev lovgivningen om en række uddannelsesinstitutioner, som ikke er omfattet af universitetsloven, samlet i en ny lov om selvejende institutioner for videregående uddannelser mv. (L nr. 311 af 24. april 1996).

Lov om uddannelse af lærere til folkeskolen blev ændret i 1997 (LBK nr. 608 af 10.7.97).

1.4. Folkeoplysningsområdet generelt

Dette store, mangeartede område omfatter både statslig, amtskommunal og kommunal opgavevaretagelse i samspil.

Ganske kortfattet kan den generelle udvikling inden for folkeoplysningen i bred forstand beskrives ved følgende:

- forenkling af regler og tilskudssystemer
- øget decentralisering af administrative afgørelser
- færre ministerielle godkendelser af ledere, konkrete kurser osv.
- men inden for den seneste tid generelt øget økonomisk tilsyn
- omlægning af produktionsskoler og daghøjskoler til primært statslig finansiering
- generelt stigende aktivitet, således at den samlede aktivitet i 1996 for hele Folkeoplysningsafdelingens (FOL's) ressort var 1.120 skoler og institutioner, 20.000 kredse og initiativer samt 135 lokale folkeuniversitetskommiteer.

Der deltog mindst 3,6 millioner personer i aktiviteter og undervisning, heraf modtog 10.000 personer voksenuddannelsesstøtte.

De offentlige udgifter beløb sig til knapt 12 milliarder kr. Heraf var 3,1 milliard kr. statslig udgift, 8,5 milliarder kommunal udgift og 157 millioner kr. stammede fra tipsmidlerne

1.5. Gymnasiet og hf

Indtil 1973 var de offentlige gymnasier enten statsskoler eller kommunale skoler, men i forbindelse med kommunalreformen blev de kommunale gymnasier i 1973 overført til amterne. Statsskolernes tilhørsforhold blev også diskuteret, og i et debatoplæg fra 1978 foreslog amterne således, at de skulle overtage al ungdomsuddannelse.

I 1984 besluttedes det at overføre samtlige statsskoler på nær Sorø Akademis Skole til amtskommunerne (herunder Københavns og Frederiksberg kommuner) med virkning fra 1. januar 1986.

Umiddelbart efter beslutningen om den ændrede status for statsskolerne blev der nedsat et udvalg, der skulle "fastlægge og afgrænse indholdet af den centrale pædagogiske styring" og overveje, hvordan der kunne skabes sikkerhed for et ensartet niveau på landsplan.

Dette udvalgs konklusion - nemlig at en decentralisering af det centrale pædagogiske tilsyn ikke var mulig eller ønskelig - danner på mange måder grundlaget for Gymnasieafdelingens varetagelse af arbejdsopgaverne i dag.

1.6. Folkeskoleområdet

1.6.1. Statens Pædagogiske Forsøgscenter

Med lov nr. 142 af 13. maj 1964 oprettedes en statsskole som forsøgscenter for 8. - 10. skoleår, jf. nu lovbekendtgørelse nr. 670 af 29. juni 1992.

1.6.2. Amtscentraler for undervisningsmidler

Med lov nr. 419 af 13. juni 1973 oprettedes en landscentral for undervisningsmidler, medens regionale amtscentraler blev oprettet med lov nr. 239 af 12. juni 1975 om amtscentraler for undervisningsmidler.

Baggrunden herfor var en betænkning afgivet af Folkeskolens Læseplansudvalg i september 1970 om formidlingen af undervisningsmidler inden for folkeskolen. Der fremsattes i betænkningen forslag om en ændret fordeling af de funktioner, der var knyttet til skolernes forsyning med undervisningsmidler, herunder om en samling og koordinering af funktionerne såvel på amtsplan som på landsplan. Herved skulle de fælleskommunale samlinger og skolecentralerne, som hidtil havde været organisatorisk adskilte, sluttes sammen i amtscentraler. Endvidere skulle der oprettes en landscentral for undervisningsmidler til varetagelse af opgaver, som dengang for en dels vedkommende var henlagt til andre centrale institutioner.

Med lov nr. 140 af 7. marts 1990 blev Landscentralen for undervisningsmidler nedlagt. På baggrund af et analysearbejde vedrørende omlægning af Landscentralens opgaver til andre institutioner, fx Bibliotekscentralen (i dag: Dansk Bibliotekscenter), amtscentralerne m.fl., og som led i regeringens plan for afbureaukratisering blev lovforslaget fremsat. Om ændringer i opgavevaretagelse, se afsnit 3.6.2.

Den 18. december 1996 fremsatte undervisningsministeren *Forslag til Lov om pædagogiske centre (L 130)* til afløsning af den nuværende lov om amtscentraler for undervisningsmidler. Den nugældende lov er ikke længere tidssvarende.

Med forslaget, der ikke indebærer ændringer i centrenes forvaltningsmæssige placering i amtskommunerne, bringes lovgivningen i overensstemmelse med de aktiviteter og styrelsesforhold, der i vidt omfang allerede er kendetegnende for de nuværende amtscentraler. Med forslaget indføres en ny aktivitet, der bevirker, at de pædagogiske centre som brugerfinansieret ydelse kan udbyde pædagogisk og teknisk rådgivning (support) til undervisningsinstitutionerne i amtet i forbindelse med disses brug af elektroniske net (IT).

Sammenfattende er den stedfundne udvikling på amtscentralerne søgt tilgodeset med det fremsatte lovforslag.

Efter ændring af bl.a. lovens titel blev forslaget vedtaget af Folketinget i maj 1997. Lov om centre for undervisningsmidler mv. (lov nr. 471 af 10. juni 1997) trådte i kraft den 1. august 1997.

1.6.3. Folkeskolen

I 1970 blev den første egentlige styrelseslov for den kommunale folkeskolevirksomhed vedtaget. Frem til 1993 har lovændringer i perioden primært vedrørt afbureaukratisering, forenkling af styrelsesreglerne, etablering af skolebiblioteker, vedtagelse af delegationsbeføjelser og ophævelse af klageadgang til amtsråd og til Undervisningsministeriet.

Med lov nr. 509 af 30. juni 1993 blev den nye lov om folkeskolen vedtaget. Efter de anførte ændringer op gennem 1980'erne af rammerne for folkeskolen og dens virksomhed vedrørte 1993-loven først og fremmest undervisningens indhold og organisering. Dermed afsluttedes en gennemgribende reform af folkeskoleloven. Se nu LBK nr. 561 af 25. juni 1997.

Sammenfattende er der i perioden sket en yderligere decentralisering af den i forvejen kommunalt styrede folkeskolevirksomhed.

2. Beskrivelse af de relevante opgaver inden for ministeriets område

Generelt om beskrivelse af områderne

Indenrigsministeriets disposition er: Statslige, amtskommunale og kommunale opgaver på ministeriets område beskrives i en kortfattet form - først alle opgaver på statsligt niveau, dernæst opgaver på amtskommunalt niveau og endelig opgaver på kommunalt niveau.

Undervisningsministeriet har på sit område søgt at overholde dispositionen sådan, at fx et rent statsligt område som tilskud til private skoler er nævnt først - og folkeskoleområdet med decentraliseret kommunal opgavevaretagelse er nævnt til sidst. Dispositionen er imidlertid tillempet sådan, at større uddannelsesområder med fælles "overskrift" som fx det folkeoplysende område beskrives samlet, men som underopdeling er disponeret sådan, at overvejende statslige opgavevaretagelse nævnes først, dernæst den overvejende amtskommunale, til sidst den overvejende kommunale.

Undervisningsministeriet har vurderet, at det til opgavens formål ikke er nødvendigt nærmere at beskrive typiske statslige ressortopgaver såsom administration af Statens Uddannelsesstøtte, selv om der er tale om administration af store ressourcer. Voksenuddannelsesstøtte-ordningen, som er af nyere oprindelse, og som er statsligt finansieres, administreres nu af SU-Styrelsen. Af hensyn til opgavevaretagelse også på amtskommunalt plan, er den dog omtalt nedenfor.

Vi har derfor heller ikke redegjort for Byggedirektoratets virksomhed og det internationale samarbejde, der findes i forbindelse hermed.

Efter lov om åben uddannelse (erhvervsrettet voksenuddannelse mv.) (L nr. 508 af 30. juni 1993 uddannelsesinstitutioner udbyde de uddannelser eller dele heraf på deltid (eller op til et år på heltid), som institutionen er godkendt til at udbyde. Hertil får institutionerne statsligt taxametertilskud, og der er deltagerbetaling. Denne mulighed er ikke nærmere omtalt nedenfor under erhvervsuddannelser og videregående uddannelser (undtagen opskolingsuddannelse på det amtskommunale SOSU-område).

Statslige opgaver på Undervisningsministeriets område er følgende:

2.1. Tilskud til private skoler

Tilskud til private skoler (frie grundskoler og private gymnasier). Der er tale om selvejeprincip, dvs. med selvejende institutioner styret af selvstændige bestyrelser, med statstilskud. Opgaven har både før og efter kommunalreformen været varetaget i statsligt regi. Tilskud har siden 1992 været ydet efter et taxameterbaseret system.

2.2. Erhvervsrettede ungdomsuddannelser

For de erhvervsrettede ungdomsuddannelser (erhvervsuddannelser, landbrugsuddannelser,hhx/htx) og korte videregående uddannelser har staten ansvar for skolerne og deres opgaver. Der er tale om selvejende institutioner styret af selvstændige bestyrelser med statslig taxameterfinansiering og med høj grad af dispositionsfrihed indenfor de rammer, Undervisningsministeriet har fastsat. Undervisningsministeriet fastsætter bekendtgørelser om uddannelserne efter rådgivning.

Tilsvarende har ministeriet ansvaret for *Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse.*

For *de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser* inden for bistands-, plejer-, og omsorgsområdet mv. (SOSU-uddannelserne) gælder, at Undervisningsministeriet fastsætter bekendtgørelser om uddannelserne, som er et led i et samordnet system af social- og sundhedsuddannelser inkl. sygeplejerskeuddannelsen.

Amtskommunerne har ansvaret for skoledriften. Skolerne indgår i et samordnet skolesystem for

uddannelserne oprettet af amtsrådet og kommunalbestyrelserne i amtsrådskredsen. Amtsrådet nedsætter en fælles bestyrelse for skolesystemet med repræsentanter for amtsrådet og kommunalbestyrelserne mfl. Fællesbestyrelsen skal forestå den samlede koordinering af elevansættelser i regionen.

Uddannelses-- og jobkvalificerende forløb på erhvervsskoler, der finansieres af Undervisningsministeriet, tilrettelægges med hjemmel i erhvervsskoleloven.

Erhvervsgrunduddannelsen (egu), der består af elementer af virksomhedspraktik og skoleundervisning, tilrettelægges af kommunalbestyrelsen i samarbejde med uddannelsesinstitutioner med hjemsted i kommunen eller andre uddannelsesinstitutioner, som normalt anvendes af unge fra kommunen. Erhvervsskolerne kan tilrettelægge egu for ledige dagpengeberettigede unge under 25 år og kan samarbejde med andre uddannelsesinstitutioner herom. Undervisningsministeriet fastsætter rammerne for uddannelserne. Uddannelserne finansieres i henhold til. den lovgivning, der gælder for den pågældende uddannelsesaktivitet (statslig, amtslig eller kommunal).

2.3. Universiteter og øvrige videregående uddannelser

Universiteter og øvrige videregående uddannelser har altid været en statslig opgavevaretagelse, og uddannelserne foregår på statsejede institutioner eller statsfinansierede selvejende institutioner.

Undtagelserne er sygeplejerskeuddannelsen og radiografuddannelsen, der er amtskommunalt finansieret (uddannelsesregler fastsættes af Undervisningsministeriet) og indgår i SOSU-loven - og andre, statslige, uddannelser, hvor der ligeledes indgår praktik, hvor der er en amtskommunal eller kommunal forpligtelse til at skaffe praktikpladser.

Følgende uddannelser har derfor fået en mere udførlig omtale her, end hvad der ellers er tilfældet i de i øvrigt summarisk omtalte uddannelsesområde: lægeuddannelsen, ergoterapeut-, fysioterapeut- og jordemoderuddannelserne, hospitalslaborantuddannelsen, sygeplejerskeuddannelsen, radiografuddannelsen - hvor den kliniske del af uddannelserne foregår ved det amtskommunale sygehusvæsen, evt. for visse uddannelser tillige i den primærkommunale sektor. Lovgrundlaget for den kliniske/praktiske undervisning er enten lov om sygehusvæsenets deltagelse i den kliniske undervisning i lægeuddannelsen mv. (læger, terapeuter og jordemødre), aftale (hospitalslaborant) eller SOSU-loven (sygeplejersker og radiografer).

Endvidere pædagoguddannelsen, læreruddannelsen og socialrådgiveruddannelsen, hvor tilvejebringelse af tilstrækkelige praktikpladser i den amtskommunale/kommunale sektor også er sikret.

2.4. Folkeoplysningsområdet

På det brede folkeoplysende område er der både statslig, amtskommunal og kommunal opgavevaretagelse:

Frie kostskoler (folkehøjskoler, efterskoler, husholdnings- og håndarbejdsskoler) har især følgende statslige opgaver: udbetaling af tilskud, pædagogisk og økonomisk tilsyn, udvikling af regelgrundlag og tilskudssystem. Skolerne har altid været startet og drevet på privat initiativ og er selvejende institutioner. - Kommunerne bidrager med ydelse af elevstøtte til nedsættelse af

deltagerbetalingen for efterskoleelever under 18 år.

Finansieringen af produktionsskoler og daghøjskoler er blevet omlagt til primært statslig finansiering. Siden 1. januar 1996 er der pålagt Undervisningsministeriet en egentlig tilsynspligt. Ministeriets opgaver er herefter at beregne og udbetale statstilskud og føre kontrol med, at skolerne opfylder betingelserne for tilskud. Herudover føres et almindeligt tilsyn med skolerne. - Amtskommunerne kan støtte daghøjskoler og produktionsskoler efter samme regler som kommuner. Det er dog kun enkelte amtskommuner, der har benyttet sig heraf. Kommunernes opgaver er begrænset til at godkende de selvejende skolers vedtægter og at yde grundtilskud. Der kan desuden ydes supplerende tilskud efter den enkelte kommunes bestemmelse.

Folkeuniversitetsvirksomheden er beskrevet i afsnit 3. Der er både statslige, amtskommunale og kommunale opgaver.

Den fri ungdomsuddannelse er et individuelt tilrettelagt uddannelsesforløb, der giver alsidige kvalifikationer og udvikler den unges kompetence. Den varetages på skoler, der af Undervisningsministeriet er godkendt til at være uddannelsesansvarlige. Der ydes statstilskud til disse skoler. De amtskommunale og kommunale opgaver afhænger af de regler, der er for den enkelte uddannelsesansvarlige skole.

Almen voksenuddannelse (AVU): Undervisningsministeriet har det overordnede ansvar for undervisningen, fastsætter regler for undervisningen og prøverne, tilrettelægger de skriftlige prøver mv. og medvirker ved sikring af undervisningens kvalitet og udvikling. - Amtskommunerne opretter og driver voksenuddannelsescentrene, har det økonomiske og pædagogiske ansvar for AVU-undervisningen, varetager tilsynet med undervisningen, fastsætter de økonomiske betingelser for undervisningen i form af rammebevillinger, ansætter forstander og lærere ved VUC, foretager den overordnede prioritering og samlede godkendelse af undervisningstilbudet på VUC.

Undervisningen af voksne indvandrere. Undervisningsministeriet har især det overordnede ansvar for undervisningen, fastsætter regler for undervisningen, behandler klager over amtsrådets afgørelser, giver tilskud til uddannelse af ledere, lærere og vejledere. - Amtskommunerne opfylder deres pligt til at sørge for undervisning ved at indgå overenskomst herom med flere forskellige initiativtagere (som kan være amtsrådet selv). Udgifterne afholdes af amtskommunerne. Derudover er en række opgaver udlagt til amterne.

Ungdomsskolen er forankret i kommunalt regi og kommunalt finansieret. Reglerne er fastsat af Undervisningsministeriet.

2.5. Gymnasiet/hf

Undervisningsministeriet har opgaver iht.. lovgivningen, der i første række har til hensigt at fastholde kvaliteten i og sikre ensartetheden af gymnasie- og hf-uddannelserne. Undervisningsministeriet har det overordnede ansvar for og fører tilsyn med gymnasierne, hf-kurserne samt VUC'ernes hf-undervisning. Ministeriet fastsætter regler for undervisningen og

eksamen samt for en række områder i relation hertil og forestår lærernes pædagogiske uddannelse mv. Ministeriet yder tilskud til forsøgs- og udviklingsarbejder og til lærernes efteruddannelse. Ministeriet tilrettelægger eksamen.

Amtskommunerne har det økonomisk/administrative ansvar for driften af gymnasier, studenterkurser og hf-kurser. Amterne har derudover en række personalemæssige kompetencer, som er nærmere beskrevet i afsnit 3.5. Amterne har ansvar for kapaciteten.

2.6. Folkeskoleområdet

På *folkeskoleområdet* findes *Statens Pædagogiske Forsøgscenter*, som er nærmere omtalt.

Endvidere *centre for undervisningsmidler m.v.* Hver amtskommune skal oprette et center for undervisningsmidler mv. Lov nr. 471 af 10. juni 1997 om centre for undervisningsmidler mv. afløser den tidligere lov om amtscentraler for undervisningsmidler. Der er ikke sket nogen ændring i centrenes forvaltningsmæssige placering i amtskommunerne.

Endelig *folkeskolen*, hvor kommunalebestyrelsen har det overordnede ansvar for kommunens skolevæsen, som er kommunalt finansieret. Dog er den vidtgående specialundervisning amtskommunalt finansieret. I dette decentraliserede system er Undervisningsministeriet (Folkeskoleafdelingen) den centrale myndighed, der udøver undervisningsministerens overordnede ansvar for den danske folkeskole, bl.a. udarbejder regler om formålet med undervisningen i fag og obligatoriske emner, angiver Centrale Kundskabs- og Færdighedsområder og udsender vejledende læseplaner med beskrivelse af indholdet i undervisningen mv. Undervisningens kvalitet følges og dokumenteres bl.a. gennem de centralt stillede afsluttende prøver og gennem ministeriets kvalitetsudviklingsprojekt.

2.7. Vejledningsindsatsen

Undervisningsministeriets uddannelses- og erhvervsvejledning er meget decentralt opbygget og knyttet til de forskellige skolesystemer: Folkeskolen, gymnasiet, erhvervsuddannelserne, de videregående uddannelser og voksenuddannelserne. For at sikre sammenhæng mellem de enkelte sektorer er der - især i forbindelse med overgang fra et skolesystem til et andet - etableret samarbejdsordninger mellem det afgivende og modtagende niveau.

Vejlederen er karakteriseret ved at være knyttet til det uddannelsessted, hvor eleven befinder sig. Man starter som lærer eller studerende, og kan efterfølgende blive udpeget som vejleder og gennemgå en kortere eller længere vejlederuddannelse.

Fordelene ved dette system er den klare betoning af, at det drejer sig om at forstå en række sammenhænge mellem uddannelse og erhverv, og at vejlederen er klart forankret i det system, som eleverne befinder sig i. Ulemperne er, at det er vanskeligt for vejlederen at få det fulde overblik over alle uddannelses- og erhvervsmuligheder.

En række af de forskellige vejledningsordninger er centralt regulerede gennem love, bekendtgørelser og lignende.

Undervisningsministeren vil i foråret fremlægge en redegørelse for Folketinget om Undervisningsministeriets uddannelses- og erhvervsvejledning.

Rådet for Uddannelses- og Erhvervsvejledning arbejder på en samlet kortlægning og analyse af hele det danske vejledningssystem. Denne rapport forventes færdiggjort i løbet af 1. halvdel af 1998.

3. Beskrivelse af de enkelte opgaver

3.1. Tilskud til private skoler

Opgavens lovgrundlag, formål og indhold og udvikling

Frie grundskoler

Grundlaget for de frie grundskoler er lov om friskoler og private grundskoler, jf. lovbkg. nr. 62 af 23. januar 1997.

Loven om frie grundskoler udstikker rammerne for den undervisning, der skal gives elever i den undervisningspligtige alder og som ikke foregår i Folkeskolen, jf. Grundlovens § 76. Loven omfatter som følge heraf også undervisning i hjemmet (lovens kap. 8). Der kan dog også på Socialministeriets område gennemføres undervisning på grundskoleniveau.

Loven fastsætter regler om skolernes styrelse, antal klassetrin, indhold, tilsyn og retningslinjer for beregning og udbetaling af statstilskud, herunder om betingelserne for at modtage tilskud.

Undervisningsministeren varetager følgende opgaver iflg. loven:

- Godkender vedtægter
- Yder generelt driftstilskud til skolerne efter nærmere angivne regler, herunder påser, om skolerne opfylder kravene for at modtage tilskud.
- Yder tilskud til specialundervisning og til støtteundervisning i dansk for fremmedsprogede elever.
- Yder tilskud til skolerne til dækning af ekstraudgifter for elever med svære handicap.
- Yder tilskud til nedbringelse af betaling af skolepenge, for ophold på en kostafdeling og til befordringsudgifter.
- Yder tilskud til skolefritidsordninger.
- Gennemgår skolernes regnskaber.

Skolerne skal efter loven give undervisning inden for 1.- 9. klassetrin, som står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

Tilsynet med en fri grundskoles almindelige virksomhed påhviler forældrene til børn i skolen. Forældrene vælger en person til at føre tilsyn med elevernes standpunkt i dansk, regning/matematik og engelsk eller anmoder kommunalbestyrelsen om at varetage dette tilsyn.

Staten yder et generelt driftstilskud til de frie grundskoler ud fra antallet af årselever ved skolerne. Det gennemsnitlige tilskud pr. årselev fastsættes på de årlige finanslove med udgangspunkt i den seneste regnskabsopgjorte udgift pr. elev i folkeskolen eksklusive udgiften til pension. Hertil kommer et tillæg pr. årselev til dækning af pensionsudgiften ved skolerne. I 1997 er tilskuddet fastsat ud fra en andel af folkeskoleudgiften på 75 %.

Skolerne skal hvert år sende elevernes bopælskommuner en fortegnelse over alle børn fra kommunen, som pr. 5. september er tilmeldt skolen, og som skal indgå i tilskudsberegningen. Kommunen skal godkende den enkelte elev som hjemmehørende i kommunen, og som ikke er tilmeldt folkeskolen eller en anden fri grundskole eller en efterskole.

Kommunerne betaler et bidrag til staten for de elever, der indgår i opgørelsen af årselever. Bidraget fastsættes på de årlige finanslove som en andel af af statens gennemsnitlige driftstilskud pr. årselev. I 1997 er bidraget fastsat til 85 %. De af kommunerne attesterede elevlister indgår som grundlag for beregning af kommunernes bidrag til staten.

Private gymnasier

Grundlaget for de private gymnasier, hf m.v., er lov om gymnasiet, jf. lovbkg. nr. 63 af 23. januar 1997 og lov om kursus til højere forberedelseseksamen og om studieforeberedende enkeltfags-undervisning for voksne, jf. lovbkg. nr. 64 af 23. januar 1997.

Lovene fastsætter regler om skolernes styrelse, tilsyn og retningslinjer for beregning og udbetaling af statstilskud, herunder om betingelserne for at modtage tilskud. For så vidt angår spørgsmål om undervisningens indhold følger de private gymnasier m. v. reglerne for de offentlige gymnasier.

Undervisningsministeren varetager følgende opgaver ifl. loven:

- Godkender vedtægter
- Yder tilskud til skolerne efter nærmere angivne regler, herunder påser, om skolerne opfylder kravene for at modtage tilskud.
- Yder tilskud til nedbringelse af betaling for undervisningen mv. og til nedbringelse af betalingen for ophold på en privat kostafdeling.
- Gennemgår skolernes regnskaber.
- Godkender ansættelse af rektor.

Staten yder et generelt driftstilskud til de private gymnasier mv. ud fra antallet af årselever ved skolerne. Det gennemsnitlige tilskud pr. årselev fastsættes på de årlige finanslove som en procentdel af den seneste regnskabsopgjorte amtskommunale udgift pr. fuldtidselev i gymnasiet, på studenterkurser og på 2-årige forløb til højere foreberdelseseksamen pris- og lønreguleret frem til det pågældende finansår. I 1997 er procentdelen fastsat til 85 %.

Skolerne skal hvert år sende elevernes hjemamtskommuner en fortegnelse over alle elever fra amtskommunen, som pr. 5. september er tilmeldt skolen, og som skal indgå i tilskudsberegningen. Hjemamtskommunen skal godkende, at den enkelte elev er hjemmehørende i amtskommunen og ikke er tilmeldt en anden gymnasieskole eller et andet kursus som fuldtidselev.

Amtskommunerne betaler et bidrag til staten for de elever, der indgår i opgørelsen af årselever. Bidraget udgør statens gennemsnitlige driftstilskud pr. årselev. De af amtskommunerne attesterede elevlister indgår som grundlag for beregning af amtskommunernes bidrag til staten.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Frie grundskoler

Administrationen af de frie grundskole varetages med enkelte undtagelser i Undervisningsministeriets Økonomiafdeling. Tilskuddene til specialundervisning og til svært handicappede varetages dog af ministeriets Folkeskoleafdeling.

En række særlige tilskud administreres af en række udvalg, der er oprettet som selvejende institutioner med egne vedtægter, der godkendes af Undervisningsministeriet. Udvalgsmedlemmerne udpeges af skoleforeningerne.

Det drejer sig om: Vikarkassen, Befordringsudvalget, Friplads- og opholdsstøtteudvalget.

Private gymnasier

Administrationen af de private gymnasier mv. varetages for så vidt angår. tilskudsberegning og -udbetaling i Undervisningsministeriets Økonomiafdeling. Øvrige forhold administreres af ministeriets Gymnasieafdeling.

Et særligt tilskud til vikarudgifter og sygeundervisning administreres af en vikarkasse, hvis vedtægter skal godkendes af Undervisningsministeriet. Udvalgsmedlemmerne udpeges af

skoleforeningen og rektorerne.

Opgavens finansiering

Frie grundskoler

Hovedparten af udgifterne på de frie skoler finansieres af staten. I 1996 udgjorde statens udgifter til frie grundskoler 2.204,1 mio kr.

Skolerne skal have indtægter fra anden side, som hovedregel i form af forældrebetaling. Forældrebetalingen udgjorde i 1995/96 ca. 7.100 kr. om året pr. elev.

I 1995 udgjorde statstilskuddet som gennemsnit ca. 70 % af skolernes samlede indtægter.

Kommunerne bidrager til statens udgifter. Kommunernes bidrag udgjorde i 1996 1.648,3 mio. kr.

Private gymnasier

Tilskuddene udgjorde i 1996 460,6 mio. kr.

Heraf amtskommunal refusion 269,3 mio. kr.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Frie grundskoler

I 1996 var der 424 skoler og 70.293 elever, 691 kostelever, 16.951 elever i SFO og 252 elever i kombinerede fri- og efterskoler.

Private gymnasier

I 1996 var der 21 skoler, 2.512 gymnasieelever, 503 studenterkursister, 270 hf kursister, 457 kostelever, 1.093 enkeltfagselever.

Eventuelle koordinationsmekanismer

Der er ikke etableret særlige koordinationsprocedurer eller lignende på området.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Frie grundskoler

Af Finansministeriets undersøgelser af borgernes syn på den offentlige sektor fremgår det, at borgerne ytrer en markant større tilfredshed med privatskolerne (dvs. de frie grundskoler) end med folkeskolerne.

Private gymnasier

Finansministeriets undersøgelser skelner ikke mellem offentlige og private gymnasier. Der er ikke gennemført sammenlignende undersøgelser i andet regi.

3.2. Erhvervsrettede ungdomsuddannelser

3.2.1. Erhvervsuddannelserne

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling:

Erhvervsuddannelserne er hjemlet i LBK 122 af 5. februar 1997, og hertil kommer LBK 521 af 22. juni 1995 om skolepraktik.

Erhvervsuddannelserne er tilrettelagt i et samordnet system med henblik på den private og den offentlige sektors forskellige beskæftigelsesområder. Erhvervsuddannelserne skal motivere unge til uddannelse og sikre at de, der ønsker en erhvervsuddannelse får reelle muligheder herfor samt for at vælge inden for en større flerhed af uddannelser. Med en erhvervsuddannelse skal unge have en uddannelse, der giver grundlag for deres fremtidige arbejdsliv samt bidrager til deres personlige udvikling og forståelse af samfundet og dets udvikling.

Erhvervsuddannelserne skal desuden imødekomme arbejdsmarkedets behov for erhvervsfaglige og generelle kvalifikationer samt give de uddannelsessøgende grundlag for videreuddannelse.

Uddannelserne er vekseluddannelser, således at der senest efter gennemførelse af 2. skoleperiode skiftes mellem skoleundervisning og praktikuddannelse i én eller flere virksomheder (eller undtagelsesvis i skolepraktik). Uddannelserne varer i almindelighed ikke over 4 år, og varigheden af skoleundervisningen kan normalt ikke overstige 80 uger.

Ved ændring af erhvervsskoleloven i 1994 (om bygningstaxameter mv.) indsattes en bestemmelse om, at kommuner og amtskommuner kan yde tilskud til erhvervsskolernes anlægsudgifter ved etablering eller senere udbygning. Tilskud kan ikke ydes i form af lån. Kommuner og amtskommuner kan ikke yde tilskud til erhvervsskolernes driftsudgifter. Bestemmelsen er overensstemmende med praksis - dog med den ændring, at kommende långivning efter bestemmelsen er udelukket.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Uddannelserne gennemføres på erhvervsskoler, der er selvejende institutioner med bestyrelser på 6-12 medlemmer, hvoraf et medlem udpeges af amtsrådet og mindst et medlem udpeges af kommunalbestyrelsen, jf. LBK nr. 529 af 17. juni 1996 om erhvervsskoler.

Undervisningsministeren nedsætter et *Erhvervsuddannelsesråd* med 24 medlemmer og udpeger formanden. 1 medlem udpeges af Amtsrådsforeningen i Danmark, Kommunernes Landsforening, Københavns Kommune og Frederiksberg Kommune i forening.

Skolerne samarbejder, jf. erhvervsskoleloven, med andre erhvervsskoler, arbejdsmarkedsuddannelsescentre og andre uddannelsesinstitutioner i et lokalt fællesskab. Samarbejdet har til formål at sikre, at skolerne udnytter deres ressourcer bedst muligt, og at de informerer og vejleder samordnet om deres samlede uddannelsesudbud. Samarbejdet kan angå udbudet af uddannelser. Som led i samarbejdet danner skolerne et *lokalt fælles samarbejdsforum*, som mødes mindst en gang hvert kvartal.

Opgavens finansiering

Opgaven er skattefinansieret fra Undervisningsministeriet. Herudover finansieres visse udgifter i forbindelse med praktik i uddannelserne via Arbejdsgivernes Elevrefusion (AER), i henhold til lov 412, 1996. Udgifter til skolepraktik finansieres kun med 50% af AER, resten er skattefinansieret. Dette betyder, at de private og offentlige arbejdsgivere, som AER-loven omfatter, skal betale bidrag til AER til dækning af en række udgifter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Antal skoler: 108

Antal årselever: 45.377 (FL 97)

Udgiftsbevilling: 2.296,4 mio. kr. (FL 97) til undervisningen. Hertil kommer en andel af finanslovbevillingen til erhvervsskolernes fællesudgifter og af finanslovbevillingen til erhvervsskolernes bygningsudgifter.

Eventuelle koordinationsmekanismer

(Amts)kommunal repræsentation i bestyrelser, i erhvervsuddannelsesrådet og det lokale samarbejde.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Der foreligger ingen undersøgelser, der belyser, hvordan borgerne/brugerne ser på opgavens placering. Undervisningsministeriet foretager med mellemrum vurderinger af uddannelserne. De enkelte skoler foretager i et vist omfang selv brugerundersøgelser.

Udenlandske erfaringer

Der foreligger ingen erfaringer fra udlandet, der har bidraget til overvejelser om ændret opgavefordeling.

3.2.2. Landbrugsuddannelserne

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Landbrugsuddannelserne er hjemlet i lov nr. 371 af 6. juni 1991.

Landbrugsuddannelserne består af en grunduddannelse og en overbygningsuddannelse. Grunduddannelsen skal give eleverne grundlag for erhvervsudøvelse og videreuddannelse samt bidrage til elevernes personlige udvikling og forståelse af omverden.

Overbygningsuddannelserne skal give eleverne grundlag for erhvervsudøvelse som selvstændig landmand eller erhvervsudøvelse på et videregående niveau samt for videreuddannelse.

Grunduddannelsen er en vekseluddannelse, således at der skiftes mellem skoleundervisning og praktikuddannelse i flere landbrugsbedrifter.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Uddannelserne gennemføres på landbrugsskolerne, der er selvejende institutioner med bestyrelser med 6-12 medlemmer, hvoraf et medlem udpeges af amtsrådet og mindst et medlem udpeges af kommunalbestyrelsen, jf. LBK nr. 529 af 17. juni 1996 om erhvervsskoler.

Landbrugsuddannelsesrådet er nedsat af Undervisningsministeren. Rådet har ikke repræsentation fra amter eller kommuner.

Skolerne samarbejder, jf. erhvervsskoleloven, med andre erhvervsskoler, arbejdsmarkedsuddannelsescentre og andre uddannelsesinstitutioner i et lokalt fællesskab. Samarbejdet har til formål at sikre, at skolerne udnytter deres ressourcer bedst muligt, og at de informerer og vejleder samordnet om deres samlede uddannelsesudbud. Samarbejdet kan angå udbudet af uddannelser. Som led i samarbejdet danner skolerne et *lokalt fælles samarbejdsforum*, som mødes mindst en gang hvert kvartal.

Opgavens finansiering

Opgaven er skattefinansieret fra Undervisningsministeriet. Herudover finansieres visse udgifter i forbindelse med praktik i uddannelserne via Arbejdsgivernes Elevrefusion (AER), i henhold til lov 412, 1996. (Skolepraktikordning gælder kun for erhvervsuddannelser, ikke for landbrugsuddannelser.) Dette betyder, at de private og offentlige arbejdsgivere, som AER-loven omfatter, skal betale bidrag til AER til dækning af en række udgifter.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Antal skoler: 27

Antal årselever: 1772 (FL 97)

Udgiftsbevilling: 117,7 mio. kr. (FL 97) til undervisningen. Hertil kommer en andel af finanslovbevillingen til erhvervsskolernes fællesudgifter og af finanslovbevillingen til erhvervsskolernes bygningsudgifter.

Eventuelle koordinationsmekanismer

(Amts)kommunal repræsentation i bestyrelser og det lokale samarbejde.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Der foreligger ingen undersøgelser, der belyser, hvordan borgerne/brugerne ser på opgavens placering. Undervisningsministeriet foretager med mellemrum vurderinger af uddannelserne.

Udenlandske erfaringer

Der foreligger ingen erfaringer fra udlandet, der har bidraget til overvejelser om ændret opgavefordeling.

3.2.3. Erhvervsgymnasiale uddannelser

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

De erhvervsgymnasiale uddannelser er hjemlet i LBK nr. 495 af 10. juni 1994 om de erhvervsgymnasiale uddannelser til højere handelseksamen og højere teknisk eksamen.

De erhvervsgymnasiale uddannelser skal give grundlag for videregående uddannelse samt bidrage til de unges personlige udvikling og forståelse af samfundet og dets udvikling med særlig vægt på erhvervslivets forhold.

De erhvervsgymnasiale uddannelser varer 3 år. Dog udbydes højere handelseksamen også som en 1-årig uddannelse.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Uddannelserne gennemføres på erhvervsskoler, der er selvejende institutioner med bestyrelser på 6-12 medlemmer, hvoraf et medlem udpeges af amtsrådet og mindst et medlem udpeges af kommunalbestyrelsen, jf. LBK nr. 529 af 17. juni 1996 om erhvervsskoler.

Erhvervsuddannelsesrådet er rådgivende for ministeren om erhvervsgymnasiale uddannelser i almindelighed. I rådet er der 1 repræsentant for de kommunale parter.

Skolerne samarbejder, jf. erhvervsskoleloven, med andre erhvervsskoler, arbejdsmarkedsuddannelsescentre og andre uddannelsesinstitutioner i et lokalt fællesskab. Samarbejdet har til formål at sikre, at skolerne udnytter deres ressourcer bedst muligt, og at de informerer og vejleder samordnet om deres samlede uddannelsesudbud. Samarbejdet kan angå udbudet af uddannelser. Som led i samarbejdet danner skolerne et *lokalt fælles samarbejdsforum*, som mødes mindst en gang hvert kvartal.

Opgavens finansiering

Opgaven er skattefinansieret fra Undervisningsministeriet.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven:

Antal skoler: Uddannelserne gennemføres på langt de fleste af de 108 handelsskoler og tekniske skoler.

Antal årselever: 32.161 (FL 97).

Udgiftsbevilling: 1.171,6 mio. kr. (FL 97) til undervisningen. Hertil kommer en andel af finanslovbevillingen til erhvervsskolernes fællesudgifter og af finanslovbevillingen til erhvervsskolernes bygningsudgifter.

Eventuelle koordinationsmekanismer

(Amts)kommunal repræsentation i bestyrelser, i erhvervsuddannelsesrådet og det lokale samarbejde.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Der foreligger ingen undersøgelser, der belyser, hvordan borgerne/brugerne ser på opgavens placering. Undervisningsministeriet foretager med mellemrum evalueringer af uddannelserne. De enkelte skoler foretager selv i et vist omfang brugerundersøgelser.

Udenlandske erfaringer

Der foreligger ingen erfaringer fra udlandet, der har bidraget til overvejelser om ændret opgavefordeling.

3.2.4. Korte Videregående Uddannelser

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

De korte videregående uddannelser (KVU) er hjemlet i LBK nr. 370 af 30. maj 1990 om videregående teknikeruddannelser mv. som ændret ved lov nr. 1235 af 27. december 1996 om ændring af lov om erhvervsuddannelser, af lov om videregående teknikeruddannelser m.v.

Korte videregående uddannelser på handelsskoleområdet er hjemlet i erhvervsskoleloven, LBK 529 af 17. juni 1996.

De videregående teknikeruddannelser bygger på erhvervsuddannelserne. Uddannelserne omfatter undervisning af teoretisk og praktisk karakter, herunder i teknologiske og værksteds- eller laboratorietekniske fag samt i almene fag. Uddannelserne varer mellem 1 og 2 år. Herudover findes uddannelser på konstruktørniveau.

På handelsskoleområdet omfatter KVU uddannelserne til markedsøkonom, datamatiker og erhvervsakademiuddannelserne.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Uddannelserne gennemføres på erhvervsskoler, der er selvejende institutioner med bestyrelser på 6-12 medlemmer, hvoraf et medlem udpeges af amtsrådet og mindst et medlem udpeges af kommunalbestyrelsen, jf. LBK nr. 529 af 17. juni 1996 om erhvervsskoler.

Undervisningsministeren nedsætter et Teknikerråd vedrørende de videregående teknikeruddannelser og udpeger formanden. Rådet har ikke repræsentation fra amter eller kommuner.

Skolerne samarbejder, jf. erhvervsskoleloven, med andre erhvervsskoler, arbejdsmarkedsuddannelsescentre og andre uddannelsesinstitutioner i et lokalt fællesskab. Samarbejdet har til formål at sikre, at skolerne udnytter deres ressourcer bedst muligt, og at de informerer og vejleder samordnet om deres samlede uddannelsesudbud. Samarbejdet kan angå udbudet af uddannelser. Som led i samarbejdet danner skolerne et *lokalt fælles samarbejdsforum*, som mødes mindst en gang hvert kvartal.

Finansiering

Opgaven er skattefinansieret fra Undervisningsministeriet.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Antal årselever: 10.701 (FL 97)

Udgiftsbevilling: 645,3 mio. kr. (FL 97) til undervisningen. Hertil kommer en andel af finanslovbevillingen til erhvervsskolernes fællesudgifter og af finanslovbevillingen til erhvervsskolernes bygningsudgifter.

Eventuelle koordinationsmekanismer

(Amts)kommunal repræsentation i bestyrelser og det lokale samarbejde.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Der foreligger ingen undersøgelser, der belyser, hvordan borgerne/brugerne ser på opgavens placering. Undervisningsministeriet foretager med mellemrum evalueringer af uddannelserne. De enkelte skoler foretager selv i et vist omfang brugerundersøgelser.

Udenlandske erfaringer

Der foreligger ingen erfaringer fra udlandet, der har bidraget til overvejelser om ændret opgavefordeling.

3.2.5. Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse (DEL) er hjemlet i lov nr. 311 af 24. april 1996 om selvejende institutioner for videregående uddannelser mv. Institutionen tilrettelægger og gennemfører pædagogisk uddannelse og efteruddannelse af lærere fra erhvervsskoler m.fl. skoler og gennemfører forsøgs- og udviklingsarbejde i forbindelse hermed.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse er pr. 1. januar 1997 en selvejende institution, der ledes af en bestyrelse. Der er ikke (amts)kommunal repræsentation i bestyrelsen.

Opgavens finansiering

Opgaven er skattefinansieret fra Undervisningsministeriet.

Kvalitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Antal institutioner: 1

Nettoudgiftsbevilling: 28,9 mio. kr. i 1996, skattefinansieret. Der er brugerbetaling i øvrigt. - Fra finansåret 1997 overgår DEL til taxameterfinansiering, som værende omfattet af L 311 af 24. april 1996 om selvejende institutioner for videregående uddannelser.

Eventuelle koordinationsmekanismer

Ingen

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Der foreligger ingen undersøgelser, der belyser, hvordan borgerne/brugerne ser på opgavens placering. Undervisningsministeriet foretager med mellemrum vurderinger af uddannelserne.

Udenlandske erfaringer

Der foreligger ingen erfaringer fra udlandet, der har bidraget til overvejelser om ændret opgavefordeling.

3.2.6. Social og sundhedsuddannelserne

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Social- og sundhedsuddannelserne er hjemlet i LBK 828 af 17. september 1996 om grundlæggende social- og sundhedsuddannelser mv. (SOSU-loven). Loven dækker uddannelserne til social- og sundhedshjælper, social- og sundhedsassistent samt pædagogisk grunduddannelse.

Uddannelserne er et led i et samordnet system af social og sundhedsuddannelser. De grundlæggende uddannelser består af en grunduddannelse til social- og sundhedshjælper, en overbygningsuddannelse til social- og sundhedsassistent samt en grundlæggende pædagogisk uddannelse til pædagogmedhjælper, dagplejer, omsorgsmedhjælper mv.

Uddannelserne skal tilrettelægges under hensyn til de social,- sundheds- og personalepolitiske mål henholdsvis de pædagogiske mål inden for uddannelsernes beskæftigelsesområde og skal tilgodese områdernes kvalifikationsbehov. Uddannelserne skal ligeledes give eleverne mulighed for at erhverve almene uddannelseskvalifikationer af hensyn til videre uddannelse.

Uddannelserne er tilrettelagt som vekseluddannelse skiftende mellem praktikuddannelse inden for de kommunale områder og skoleundervisning.

Det samordnede system af social- og sundhedsuddannelser, hvor amtskommunerne fik ansvaret for skoledriften, etableredes med SOSU-loven, der trådte i kraft i 1991. I forbindelse hermed overtog amtskommunerne en række statslige plejehjemsassistentskoler og beskæftigelsesvejlederskoler. Der blev indført et regionalt styrings-, dimensionerings- og finansieringssystem.

Opskolingsuddannelse på det grundlæggende social- og sundhedsområde er tilrettelagt under lov nr. 508 af 30. juni 1993 om åben uddannelse (erhvervsrettet voksenuddannelse mv.) med statslig taxameterfinansiering og deltagerbetaling. Opskolingsuddannelsen forudsætter, at ansøgeren har en af de nu nedlagte uddannelser som hjemmehjælper, sygehjælper, plejer eller plejehjemsassistent.

Opgavens organisatoriske tilrettelæggelse

Undervisningsministeren nedsætter et *råd for Social- og Sundhedsuddannelserne* og udpeger formanden. Af rådets øvrige 18 medlemmer udpeger Amtsrådsforeningen i Danmark 2, Kommunernes Landsforening 2, Københavns og Frederiksberg Kommuner i forening 1 og Hovedstadens Sygehusfællesskab 1. Herudover udpeger Landsorganisationen i Danmark 5 medlemmer, Dansk Sygeplejeråd udpeger 2 medlemmer, Socialministeriet og Sundhedsministeret udpeger hver 2 medlemmer og endelig udpeger Erhvervsuddannelsesrådet 1 medlem.

Skolerne, som amtskommunerne har ansvaret for, indgår i et samordnet skolesystem for uddannelserne oprettet af amtsrådet og kommunalbestyrelserne i amtsrådskredsen. Amtsrådet nedsætter en fællesbestyrelse for skolesystemet med repræsentanter for amtsrådet og kommunalbestyrelserne m.fl., der skal forestå den samlede koordinering af elevansættelser. Fællesbestyrelsen følger herunder, at amtsrådet og kommunalbestyrelserne gennem elevansættelser sikrer tilgangen til uddannelserne.

Ved ændring i 1994 af SOSU-loven fik undervisningsministeren hjemmel til statslig dimensionering efter behov. Ændringen blev foretaget for at sikre, at aftalen mellem regeringen, de kommunale parter og de færdiguddannedes organisationer om en forstærket indsats på sygehus- og plejeområdet under alle omstændigheder kunne opfyldes, og der ikke opstår situationer i fremtiden, hvor social- og sundhedsuddannelser dimensioneres for lavt. Hjemlen har været benyttet én gang over for en amtskommune.

HS-loven, der trådte i kraft 1. januar 1995, har for sit område medført en ændret opgaveløsning i forhold til SOSU-loven. HS står nu som ansvarlig sammen med Københavns og Frederiksberg kommuner i et nyt forpligtende samarbejde. Det drejer sig dels om nedsættelse af én fællesbestyrelse, dels om ansvaret for skoledriften. Københavns og Frederiksberg kommuner og HS har hver for sig de pligter mht. praktikuddannelsen, som kommunerne og amtskommunerne har generelt i henhold til SOSU-loven. Parterne har konkret aftalt, at HS står for drift af sygeplejeskoler, mens Københavns og Frederiksberg kommuner varetager driften af SOSU-skolerne.

Opgavens finansiering

Skattefinansiering via amtskommuner. Herudover finansieres visse udgifter i forbindelse med praktik i uddannelserne via Arbejdsgivernes Elevrefusion (AER), i henhold til lov 412, 1996. Dette betyder, at de private og offentlige arbejdsgivere, som AER-loven omfatter, skal betale bidrag til AER til dækning af en række udgifter. Om finansiering af opskolingsuddannelse som åben uddannelse, se ovenfor under lovgrundlag, indhold mv.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Antal skoler: 23 (heraf 3 private)

Antal elever 1996:

Social- og sundhedshjælper - 7.282 (antal elever, ikke årselever)

Social- og sundhedsassistent - 3.012 (antal elever, ikke årselever)

Fra 1997 optages elever i pædagogisk grunduddannelse

Udgiftsbevilling: 287,0 mio kr. (B 1996).

Eventuelle koordinationsmekanismer

Koordinering mellem amtskommuner og kommuner, se ovenfor under opgavens organisatoriske tilrettelæggelse.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Amtsrådsforeningen, Kommunernes Landsforening og Undervisningsministeriet har i oktober 1996 udsendt en evaluering af de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser. Den indeholder ikke overvejelser om ændring af opgavens placering.

Udenlandske erfaringer

Der foreligger ingen erfaringer fra udlandet, der har bidraget til overvejelser om ændret opgavefordeling.

3.2.7. Økonomauddannelsen

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

LBK nr. 529 af 17 juni 1996 Erhvervsskoleloven

Uddannelsen er p.t. under grundlæggende revision. Den eksisterende uddannelse, der har en varighed af 2 år, foregår dels i godkendte hospitalskøkkener i amtsligt regi, dels på Økonomaskolen i København og på Holstebro Tekniske Skole.

Organisatorisk tilrettelæggelse

De studerende optages på skolerne via elevansættelse i de godkendte hospitalskøkkener i amtsligt regi.

Finansiering

Der er elevløn, finansieret af amterne under hele uddannelsen.

Kvantitativ/statisk beskrivelse

Uddannelsen foregår på to erhvervsskoler i henholdsvis København og Holstebro. Bestanden af økonoma studerende var i 1995 på 90 studerende.

3.2.8. Uddannelses- og jobkvalificerende forløb på erhvervsskoler

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Uddannelses- og jobkvalificerende forløb på erhvervsskoler er hjemlet i erhvervsskoleloven, LBK 529 af 17. juni 1996 om erhvervsskoler samt i BEK 149 af 19. marts 1996 om disse forløb.

De uddannelses- og jobkvalificerende forløb skal dels forbedre deltagernes beskæftigelsesmuligheder, herunder på det lokale arbejdsmarked, dels motivere og kvalificere deltagerne til at fortsætte i anden uddannelse.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Forløbene tilrettelægges, så de enten selvstændigt udgør et fuldt 18 måneders uddannelsesforløb, eller er egnede til at indgå som en del af en 18 måneders uddannelsesplan eller et aktiveringsforløb, tilrettelagt for den enkelte deltager af arbejdsformidlingen henholdsvis kommunen. Et forløb varer mindst 2 uger.

Forløbene gennemføres på erhvervsskoler, der er selvejende institutioner med bestyrelser på 6-12 medlemmer, hvoraf et medlem udpeges af amtsrådet og mindst et medlem udpeges af kommunalbestyrelsen, jf. LBK nr. 529 af 17. juni 1996 om erhvervsskoler.

Skolerne samarbejder, jf. erhvervsskoleloven, med andre erhvervsskoler, arbejdsmarkedsuddannelsescentre og andre uddannelsesinstitutioner i et lokalt fællesskab. Samarbejdet har til formål at sikre, at skolerne udnytter deres ressourcer bedst muligt, og at de informerer og vejleder samordnet om deres samlede uddannelsesudbud. Samarbejdet kan angå udbudet af uddannelser. Som led i samarbejdet danner skolerne et *lokalt fælles samarbejdsforum*, som mødes mindst en gang hvert kvartal.

Opgavens finansiering

Opgaven er skattefinansieret fra Undervisningsministeriet.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Antal skoler: Alle erhvervsskoler udbyder det uddannelses- og jobkvalificerende forløb.

Antal årselever: 1.062 (regnskabstal 1996)

Udgiftsbevilling: 98 mio. kr. (FL 97)

Eventuelle koordinationsmekanismer

(Amts)kommunal repræsentation i bestyrelser samt det lokale skolesamarbejde.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Der foreligger ingen undersøgelser, der belyser, hvordan borgerne/brugerne ser på opgavens placering eller løsning.

Udenlandske erfaringer

Der foreligger ingen erfaringer fra udlandet, der har bidraget til overvejelser om ændret opgavefordeling.

3.2.9. Erhvervsgrunduddannelse

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Erhvervsgrunduddannelse er hjemlet i LBK 1160 af 20. december 1995.

Formålet med erhvervsgrunduddannelsen er, at den unge opnår personlige, sociale og faglige kvalifikationer, som dels giver umiddelbar adgang til at fortsætte i en erhvervskompetencegivende uddannelse, dels giver grundlag for beskæftigelse på arbejdsmarkedet.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Uddannelsen består af elementer af virksomhedspraktik og skoleundervisning. Uddannelsen varer 2 år, hvoraf mindst 20 uger og højst 40 uger er skoleundervisning. Praktikdelen foregår enten på en arbejdsplads eller på værkstedsskole.

Uddannelserne tilrettelægges af kommunalbestyrelsen i samarbejde med uddannelsesinstitutioner med hjemsted i kommunen eller andre uddannelsesinstitutioner, som normalt anvendes af unge fra kommunen. Erhvervsskolerne kan tilrettelægge erhvervsgrunduddannelse for ledige dagpengeberettigede unge under 25 år og kan samarbejde med andre uddannelsesinstitutioner herom.

Skoleundervisningen skal bestå af et eller flere elementer fra 19 forskellige uddannelsesaktiviteter, der gennemføres iht. anden lovgivning.

Opgavens finansiering

Skoleundervisningen er skattefinansieret iht. den lovgivning, der gælder for pågældende uddannelsesaktivitet (statslig/amtslig eller kommunal).

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Antal skoler: Skoleundervisningen kan foregå på AMU-centre, voksenuddannelsescentre, daghøjskoler, ungdomsskoler, efterskoler, produktionsskoler, erhvervsskoler, social- og sundhedsskoler og lignende skoler, der er godkendt iht. anden lovgivning.

Antal årselever: Fra lovens ikrafttræden 1/8-93 og frem til udgangen af 1. kvartal 95 er indgået 1.122 aftaler om erhvervsgrunduddannelse.

Udgiftsbevilling: Foreligger ikke opgjort.

Eventuelle koordinationsmekanismer

Erhvervsuddannelsesrådet, der har repræsentation for de kommunale parter, afgiver indstilling om de nærmere regler om uddannelsen.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Der foreligger ingen undersøgelser, der belyser, hvordan borgerne/brugerne ser på opgavens placering. Undervisningsministeriet har i 1995 publiceret en status over aktiviteter og erfaringer inden for dette område.

Udenlandske erfaringer

Der foreligger ingen erfaringer fra udlandet, der har bidraget til overvejelser om ændret opgavefordeling.

3.2.10. Brobygning

Lovgrundlag, formål og indhold

Brobygningen mellem grundskolen og ungdomsuddannelserne er hjelmet i Lov om ungdomsvejledning og brobygningsforløb til ungdomsuddannelse, lov nr. 447 af 14. juni 1995.

Formålet med brobygningen er at sikre en lettere overgang mellem grundskolen og ungdomsuddannelserne for den del af grundskoleeleverne, som endnu ikke er afklarede mht. uddannelsesvalg. Brobygningen kan således siges at ligge i grænsefeltet mellem en egentlig ungdomsuddannelse og ungdomsvejledning. Formålet med brobygningen er at give den unge bedre mulighed og motivation til at gennemføre en ungdomsuddannelse.

Et brobygningsforløb skal vare fra 8 til 40 uger og sammensættes af 2 til 4 elementer fra forskellige skoleformer. Hvert element varer fra 4 til 36 uger. Mindst 1 af de elementer forløbet består af skal foregå på en ungdomsuddannelsesinstitution.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Følgende skoler kan udbyde elementer til brobygningsforløbene:

Efterskoler

Kommunale ungdomsskoler

Offentlige og privat gymnasier, hf-kurser og studenterkurser

Erhvervsskoler

Social- og sundhedsskoler.

Der skal i samarbejde mellem eleven og vejledningen på de involverede skoler, udarbejdes en plan over de elementer, der indgår i brobygningsforløbet samt en oversigt over elementernes varighed.

Opgavens finansiering

Udgifterne til brobygningsforløbet finansieres efter reglerne i den lovgivning, der gælder for den pågældende skoleform eller aktivitet.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

I skoleåret 1996/97 deltog ca. 5000 elever i brobygningsforløb. De første tilbagemeldinger tyder på stor tilfredshed blandt eleverne og på at, deres behov for vejledning reelt imødekommes.

3.3. Universiteterne og øvrige videregående uddannelser (lange og mellemlange)

3.3.1. Introduktion

Der er i dette afsnit givet en summarisk beskrivelse af universitetslovs- og andre videregående uddannelsesinstitutioner, som kun har - og altid kun har haft - statslig opgavevaretagelse (enten statslige institutioner eller fuldt statsfinansierede selvejende institutioner). Områder, hvor der er en opgavefordeling mellem staten og amtskommuner eller kommuner pga. praktikundervisning, er behandlet forholdsvis mere udførligt.

Der findes både selvejende institutioner (fx de fleste seminarier) og statsinstitutioner (fx de fleste universiteter).

De videregående uddannelser omfatter hhv. korte videregående uddannelser (KVU), mellemlange videregående uddannelser (MVU) og lange videregående uddannelser (LVU). Fælles for de videregående uddannelser er, at de som hovedregel kræver en afsluttet ungdomsuddannelse som adgangsgrundlag.

De korte (1-3 års varighed) og de mellemlange videregående uddannelser (3-4 års varighed) omfatter en lang række professionsuddannelser. Korte videregående uddannelser udbydes på erhvervsskoler, og mellemlange videregående uddannelser udbydes typisk på specialiserede uddannelsesinstitutioner, som kun udbyder denne ene uddannelse. Principielt er de tre-årige bacheloruddannelser, der udbydes på universitetslovsinstitutionerne, også omfattet af kategorien MVU.

Universitetslovsinstitutionernes uddannelser er for langt de flestes vedkommende opbygget med bachelor-, kandidat- og ph.d.-uddannelser (2+3+3-strukturen).

Der er under Universitetsafdelingen oprettet et evalueringscenter, som foretager evalueringer af uddannelse inden for Universitetsafdelingens ressort normalt som turnusevalueringer, men også som rekvirerede evalueringer.

Lovgrundlag

De væsentligste love er:

- universitetsloven (LBK nr. 334 af 27. maj 1993)
- lov om selvejende institutioner for videregående uddannelser m.v. (L nr. 311 af 24. april 1996) og
- seminarielovene (LBK nr. 608 af 10. juli 1997 om uddannelse
- af lærere til folkeskolen og LBK nr. 796 af 3. september 1997 om uddannelse af pædagoger).

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Inden for lovgivningens rammer fastlægger Undervisningsministeriet de overordnede regler og retningslinjer for institutionernes aktiviteter. De vigtigste er regler om uddannelsernes indhold og struktur, som fastsættes i en lang række uddannelsesbekendtgørelser for de enkelte

uddannelser/uddannelsesområder og samlede regler om adgangskrav til uddannelserne.

Der findes ingen formaliserede regler for samarabejdet med institutioner og andre, men hvert uddannelsesområde har et rektorkollegium eller rektorforsamling, som afdelingen er i jævnlig dialog med. Desuden modtager afdelingen og undervisningsministeren rådgivning fra 5 uddannelsesråd (for de humanistiske, de samfundsvidenskabelige og de naturvidenskabelige uddannelser, sundhedsuddannelserne og de tekniske uddannelser) og to seminarieråd (for henholdsvis læreruddannelsen og pædagoguddannelseen). Dertil kommer, at Universitetsafdelingen har kontaktmøder med forskellige organisationer, f.eks. AC og KL og studenterorganisationerne, og med andre ministerier, f.eks. Sundhedsministeriet.

Finansiering

De videregående uddannelser er statsfinansierede fra Undervisningsministeriet.

Efter budgetreformen i 1994 får de videregående uddannelsesinstitutioner en blokbevilling til undervisning, forskning samt til opgaver som administration og bygningsdrift mv. Blokbevillingen er til fri disposition, forudsat at bevillingsforudsætninger og disponeringsregler i øvrigt overholdes. Bloktilskuddet består af følgende: 1) En taxameterbevilling pr. studenterårsværk til undervisning; taksterne fastsættes på de årlige finanslove. 2) En basisbevilling til forskningsinstitutionernes forskning. 3) En bevilling til dækning af kapitaludgifter (husleje, bygningsvedligeholdelse mv.). 4) En grundbevilling på 1 mio. kr. til hver institution.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Universitetsafdelingen har ansvaret for ca. 110 videregående udddannelsesinstitutioner og efteruddannelsesinstitutioner.

De videregående uddannelsesinstitutioner har i øjeblikket et bestand på 140.500 studerende. Det samlede budget - inkl. forskning - er på ca. 9.5 mia. kr. i 1997.

Følgende uddannelser har på grund af praktikundervisningen relevans i forhold til opgavefordelingen mellem stat og kommuner:

3.3.2. Lægeuddannelsen

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

LBK nr. 334 af 27. maj 1993 om universiteter mfl. L nr. 296 af 26. juni 1975 om sygehusvæsenets deltagelse i uddannelse inden for kliniske fag ved det lægevidenskabelige studium mv., som ændret ved L nr. 475 af 1. juni 1994 og L nr. 1133 af 21. december 1994 § 13.

Undervisningsministeriet fastsætter regler om lægeuddannelsen.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Undervisningsministeriet fastsætter det årlige optagelsestal for hver af de 3 universiteter. Den kliniske del af uddannelserne foregår ved universitetshospitalerne. Lovgrundlaget for den kliniske undervisning er lov om sygehusvæsenets deltagelse i klinisk undervisning mv., som forpligter amter/primærkommuner til at stille det fornødne antal praktikpladser til rådighed.

Videreuddannelsen (den 1 1/2 årige turnusuddannelse) sorterer under Sundhedsstyrelsen.

Finansiering

Uddannelsen er statsfinansieret. De studerende modtager SU under hele uddannelsen, inkl.. den kliniske del, som primært foregår ved universitetshospitalerne. Universiteterne modtager fra Undervisningsministeriet et praktiktaxameter (til betaling af praktikundervisning på sygehuse) og indgår på denne baggrund selv aftaler med hospitalerne om praktikundervisningen.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Uddannelsen foregår ved 3 universiteter (Københavns, Aarhus og Odense Universiteter). Bestanden af læge studerende var i 1995 på 4298 studerende.

3.3.3. Ergoterapeut-, fysioterapeut- og jordemoderuddannelserne

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

LBK nr. 631 af 30. august 1991 om terapiassistenter, som ændret ved L nr. 352 af 14. maj 1992 § 19. L nr. 671 af 13. december 1978 om jordemødre, som ændret ved L nr. 314 af 16. maj 1990 og L nr. 352 af 14. maj 1992.

Uddannelsesregler fastsættes af undervisningsministeren i medfør af ovennævnte love.

Ergoterapeutuddannelsen, fysioterapeutuddannelsen og jordemoderuddannelsen, der fører frem til autorisation, varer alle 3 år.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Undervisningsministeriet fastsætter de årlige optagelsestal for alle tre uddannelser. Den kliniske del af uddannelserne foregår ved sygehuse - for terapeutuddannelserne tillige i den primærkommunale sektor.

Finansiering

Uddannelserne er statsfinansierede. De studerende modtager SU under hele uddannelsen.

Kvantitativ/statisk beskrivelse

Uddannelserne foregår ved henholdsvis 13 terapeutskoler og 2 jordemoderskoleafdelinger. Som for lægeuddannelsen modtager skolerne et praktiktaxameter og indgår på denne baggrund selv aftaler med de enkelte praktiksteder. Lovgrundlaget for den kliniske undervisning er ligeledes lov om sygehusvæsenets deltagelse i klinisk undervisning**,** jf. under lægeuddannelsen. Bestanden af fysio- og ergoterapeut studerende var i 1995 på 2244 studerende. For jordemoder studerende var det samme tal i 1995 på 206.

3.3.4. Hospitalslaborantuddannelsen

Lovgrundlag, formål, indhold, udvikling

L nr. 352 af 14. maj 1992 om ændring af forskellige uddannelseslove m.m. § 29.

Uddannelsen er fornyligt grundlæggende revideret og varer nu 3 1/2 år. Uddannelsen foregår dels på laboratoriemedicinske afdelinger på sygehuse inden for en sygehusregion, dels på hospitalslaborantskolen i Københavns eller Århus.

Organisatorisk tilrettelæggelse

Hospitalslaborantuddannelsen er ikke omfattet af den ovenfor nævnte lov om klinisk undervisning, og praktikstedernes forpligtelse til at stille tilstrækkelig kapacitet til rådighed fremgår således udelukkende af en aftale.

Finansiering

Uddannelsen er statsfinansieret, og de studerende modtager SU i de første 2 år og løn de sidste 1 1/2 år (tidligere var de studerende ansat på praktikstedet). Den kliniske undervisning foregår på sygehuse (mindst 3 steder) og varer sammenlagt 2 år.

Kvantiativ/statistisk beskrivelse

Uddannelsen foregår på to skoler, i henholdsvis Århus og København. I 1995 var bestanden af studerende på hospitalslaborant ikke opgjort da denne uddannelse fra 1996 afløste følgende 3 uddannelser: Klinisk-kemisk laborant, blodtypeserologisk laborant og patalog-anatomisk laborant. I 1996 var antallet af studerende på uddannelsen 140 studerende. På de 3 øvrige uddannelser fandtes 295 studerende.

3.3.5. Sygeplejerskeuddannelsen

Lovgrundlag, formål, indhold m.v.

LBK nr. 759 af 14. november 1990 om sygeplejersker, som ændret ved L nr. 352 af 14. maj 1992 § 23. LBK nr. 828 af 17. september 1996 om grundlæggende social- og sundhedsuddannelser mv., som ændret ved L nr. 1235 af 27. december 1996 § 4.

Uddannelsen, der fører frem til autorisation som sygeplejerske, varer 3 3/4 år og består af teori og praktikuddannelse i forholdet 5:4. Uddannelsesreglerne udstedes af Undervisningsministeriet i medfør af ovennævnte lov om sygeplejersker.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Sygeplejeskolerne indgår i SOSU-lovens samordnede skolesystem for uddannelserne oprettet af amtsrådet og kommunalbestyrelserne i amtsrådskredsen. Amtsrådet nedsætter en fællesbestyrelse for skolesystemet med repræsentanter for amtsrådet og kommunalbestyrelserne m.fl. Amterne dimensionerer uddannelsen efter forslag fra fællesbestyrelsen, jf. bestemmelserne herom i SOSU-loven, men undervisningsministeren har efter en ændring af SOSU-loven fået hjemmel til statslig dimensionering efter behov.

Undervisningsministeren nedsætter et *råd for Social- og Sundhedsuddannelserne*, der på sygeplejerskeuddannelsen område skal udtale sig om udviklingen i dimensioneringen. Se nærmere i afsnit 3.2.6. om de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser (SOSU).

HS-loven, der trådte i kraft 1. januar 1995, har for sit område medført en ændret opgaveløsning i forhold til SOSU-loven. HS står nu som ansvarlig sammen med Københavns og Frederiksberg kommuner i et nyt forpligtende samarbejde. Det drejer sig dels om nedsættelse af én fællesbestyrelse, dels om ansvaret for skoledriften. Københavns og Frederiksberg kommuner og HS har hver for sig de pligter mht. praktikuddannelsen, som kommunerne og amtskommunerne har generelt i henhold til SOSU-loven. Parterne har konkret aftalt, at HS står for drift af sygeplejeskoler.

Finansiering

Uddannelsen er amtsligt finansieret, og de studerende modtager SU de første 3 år og løn det sidste 3/4 år.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Uddannelsen finder sted ved 25 sygeplejeskoler. Bestanden af sygeplejeske studerende var i 1995 på 8968 studerende.

Anden evaluering af opgavens løsning

Sygeplejerskeuddannelsen er endvidere for nyligt blevet evalueret. Evalueringsrapporten er særdeles kritisk, især for så vidt angår den kliniske undervisning.

3.3.6. Radiografuddannelsen

Lovgrundlag

L nr. 352 af 14. maj 1992 om ændring af forskellige uddannelseslove mv. § 29.

Uddannelsen varer 3 år.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Den kliniske uddannelse udgør størstedelen af uddannelsen og foregår på sygehuse. Se i øvrigt sygeplejerskeuddannelsen, for så vidt angår SOSU-loven.

Opgavens finansiering

Uddannelsen er amtsligt finansieret. De studerende lønnes under hele uddannelsesforløbet.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Uddannelsen foregår på 3 sygeplejeskoler (København, Odense og Ålborg). Der var i 1995 en

bestand på 145 radiograf studerende.

3.3.7. Pædagoguddannelsen

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

LBK nr. 796 af 3.9.1996 om uddannelse af pædagoger.

Uddannelsen har til formål at uddanne pædagoger til at arbejde med børn, unge og voksne, herunder børn, unge og voksne med sociale vanskeligheder eller psykiske eller fysiske handicap. Uddannelsen varer 3½ år og tilrettelægges sådan, at der veksles mellem undervisning på seminariet og praktik.

Loven af 1991 om en fælles pædagoguddannelse, der trådte i kraft pr. 1. januar 1992, trådte i stedet for LBK 769 af 1986 om uddannelse af børnehave- og fritidspædagoger og bestemmelsen i bistandsloven om uddannelse af socialpædagoger. Den er udarbejdet på grundlag af betænkning En fælles Pædagoguddannelse (nr. 1213 af 1990).

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Den praktiske del af uddannelsen foregår på institutioner altovervejende under amtskommuner og kommuner. Amter og kommuner er ved lov forpligtet til i samarbejde at stille det nødvendige antal praktikpladser til rådighed for uddannelsen.

Antallet af uddannelsespladser ved seminarierne fastsættes af undervisningsministeren efter forslag fra regionale praktikpladsudvalg. Disse udvalg, hvori amt, kommuner og faglige organisationer er repræsenteret, har desuden til opgave at koordinere arbejdet med at tilvejebringe praktikpladser.

Undervisningsministeren nedsætter et *Seminarieråd,* der er rådgivende for ministeren inden for lovens område. Rådet består af Universitetsafdelingens direktør som formand og 13 andre medlemmer. Heraf udpeges 1 medlem af ARF, 1 af KL og 1 af Københavns og Frederiksberg kommuner i fællesskab.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Undervisningen foregår på 32 seminarier, der er godkendt af ministeren til at uddanne pædagoger. Der er 4 statsseminarier og 28 selvejende institutioner. Den samlede bestand af pædagogstuderende var i 1995 på 15884 studerende.

Finansiering

Uddannelsen er statsligt finansieret, bortset fra den lønnede del af praktikken.

I den lønnede praktik (2 x 6 mdr.) modtager de studerende løn for deres arbejde fra praktikinstitutionen. Den øvrige del af uddannelsestiden er (29 mdr.) er SU-berettigende.

3.3.8. Læreruddannelsen

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

LBK nr. 608 af 10. juli 1997 om uddannelse af lærere til folkeskolen.

Uddannelsen, der varer 4 år, har til formål at uddannede lærere til folkeskolen og tillige at give grundlag for anden undervisning. Uddannelsen skal give de studerende den faglige og pædagogiske indsigt og praktiske skoling, der er nødvendig for at kunne virke som lærer, og skal bidrage til at fremme de studerende personlige udvikling. 15% af uddannelsen er praktik, opdelt i perioder af forskellig længde. Praktikken foregår alt overvejende på folkeskolerne i primærkommunerne.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Enhver offentlig skole og enhver privat skole, der modtager statstilskud, har pligt til at stille sig til rådighed for gennemførelsen af praktikken. Staten fastsætter antallet af studiepladser.

Opgavens finansiering

Uddannelsen finansieres af staten med et fast beløb pr. lærerstuderende (taxameter). De studerende kan modtage Statens Uddannelsesstøtte efter de herom gældende regler. Til praktikken giver Staten et lidt lavere "praktiktaxameter", der skal dække seminariernes udgifter til honorering af de folkeskolelærere, der fungerer som vejledere og undervisere på praktikskolerne.

Kvantitativ /statistisk beskrivelse af opgaven

Der findes ialt 20 lærerseminarier. Heraf er 6 offentlige, 12 er offentlige selvejende institutioner og de sidste 2 er selvejende private institutioner. Den samlede bestand af lærerstuderende var i 1995 på 11525 studerende.

3.3.9. Socialrådgiveruddannelsen

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

LBK nr. 679 af 29. juli 1992 om statens overtagelse af de sociale højskoler i København, Århus, Odense og Esbjerg; LBK nr. 334 af 27. maj 1993, for så vidt angår. AUC.

Uddannelsen er 3 årig (ved AUC 3½ årig, inkl. basisuddannelsen).

Organisatorisk tilrettelæggelse

Uddannelsesstederne har ansvaret for at skaffe og fordele praktikpladserne. Undervisningsministeriet har det endelige ansvar for antallet af uddannelsespladser, men der er p.t. frit optag, det vil sige, at uddannelsesinstitutionerne kan optage det antal studerende, de har plads og lærerkapacitet til.

Opgavens finansiering

Uddannelsen er statsligt finansieret, også for praktikdelen. Praktikken skal foregå inden for det sociale område og foregår hovedsagelig i primærkommunerne. Praktikpladserne stilles gratis til

rådighed. Uddannelsen er SU-finansieret.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Uddannelsen foregår ved 4 sociale højskoler og ved Aalborg Universitet (AUC). Der var i 1995 en bestand på 1815 socialrådgiver studerende.

3.4. Det folkeoplysende område

På dette område er der tale om både statslig, amtskommunal og kommunal opgavevaretagelse i samspil.

Den samlede aktivitet i 1996 for hele Folkeoplysningsafdelingens (FOL's) ressort var 1.120 skoler og institutioner, 20.000 kredse og initiativer samt 135 lokale folkeuniversitetskommiteer. Der deltog mindst 3,6 millioner personer i aktiviteter og undervisning, heraf modtog 10.000 personer voksenuddannelsesstøtte. De offentlige udgifter beløb sig til knapt 12 milliarder kr. Heraf var 3,1 milliard kr. statslig udgift, 8,5 milliarder kommunal udgift og 157 millioner kr. stammede fra tipsmidlerne.

3.4.1. Frie kostskoler: folkehøjskoler, efterskoler, husholdnings- og håndarbejdsskoler

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

- Lovbkg. nr. 569 af 20. juni 1996 om folkehøjskoler, efterskoler, husholdnings- og håndarbejdsskole.
- Bkg. nr. 734 af 7. september 1996 om tilskud mv. til folkehøjskoler, efterskoler, husholdnings- og håndarbejdsskole som ændret ved bkg. nr. 1158 af 13. december 1996.
- Bkg. nr. 733 af 7. september 1995 om revision mv. ved folkehøjskoler, efterskoler, husholdnings- og håndarbejdsskole.
- Bkg. nr. 637 af 20. juli 1995 om garantistillelse for lån optaget i Kongeriget Danmarks Hypotekbank og Finansforvaltning.
- Bkg. nr. 1192 af 23. december 1993 om statslig og kommunal elevstøtte til elever på folkehøjskoler, efterskoler, husholdnings- og håndarbejdsskole mv. som ændret ved bkg. nr. 1075 af 10. december 1996.

Formålet for området er undervisning og samvær på kurser, hvis hovedsigte er folkelig oplysning. Undervisningen er af almendannende karakter og for efterskoleelevers vedkommende mhp. elevernes hele menneskelige udvikling og modning samt deres almene opdragelse og uddannelse. Nogle husholdningsskoler tilbyder den kompetencegivende køkkenlederuddannelse, og de fleste efterskoler afholder folkeskolens afsluttende prøver.

Statens opgaver er især:

- driftsmæssig udbetaling af tilskud,
- pædagogisk og økonomisk tilsyn,
- støtte til og initiering af forsøg og udvikling, samt
- udvikling af regelgrundlag og tilskudssystem.

Skolerne har altid været startet og drevet på privat initiativ og er selvejende institutioner.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Området er kendetegnet ved dialog og samarbejde mellem ministerium og skoleforeninger.

Opgavens finansiering

Det er en betingelse for statstilskud, at skolen opkræver en mindste ugentlig elevbetaling. Deltagerbetalingerne udgør dog mindre end halvdelen af skolernes indtægter.

For svært handicappede elever betaler staten i første omgang det særlige tilskud til skolerne, hvorefter elevens bopælsamt efterfølgende bidrager til dækning af statens udgifter.

Kommunerne bidrager med ydelse af elevstøtte til nedsættelse af deltagerbetalingen for efterskoleelever under 18 år.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgave

I 1996 var der i alt 358 frie kostskoler med til sammen 83.500 deltagere, hvilket svarer til ca. 28.000 taxameterudløsende årselever. Der blev ydet 2,1 milliard kr. i statstilskud og elevstøtte samt 205 millioner kr. i kommunal elevstøtte.

Koordineringsmekanismer
Der afholdes bl.a. løbende uformelle kontaktmøder mellem ministerium og skoleforeninger. Der nedsættes arbejdsgrupper ad hoc.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Normalt udtrykkes der generelt tilfredshed med forvaltningen/ministeriet på skoleområdernes årsmøder, men løbende gives der også nogen kritik af tilskudssystemet og beregningsfejl fra ministeriets side.

Udenlandske erfaringer

Der foreligger ingen erfaringer fra udlandet, der har bidraget til overvejelser om ændret opgave fordeling.

3.4.2. Daghøjskoler og produktionsskoler

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

- Lov nr. 449 af 14. juni 1995 om daghøjskoler og produktionsskoler mv.
- Bkg. nr 36. af 15. januar 1997 om statstilskud, skoleydelse mv. ved produktionsskoler

Daghøjskoler tilbyder undervisning, hvis hovedsigte er folkeoplysning, til personer over 18 år.

Tilbuddet tilrettelægges for kortuddannede. *Produktionsskoler* tilbyder kombinerede undervisnings-og produktionsprogrammer til unge under 25 år, som ikke har gennemført en ungdomsuddannelse. Begge skoletypers tilbud skal styrke deltagernes personlig udvikling og forbedre deres muligheder i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet.

Siden 1. januar 1996 er der pålagt *Undervisningsministeriet* en egentlig tilsynspligt. Ministeriets opgaver er herefter at beregne og udbetale statstilskud og føre kontrol med, at skolerne opfylder betingelserne for tilskud. Herudover føres et almindeligt tilsyn med skolerne.

Staten varetager ligeledes udvikling af regelgrundlag og tilskudssystem og yder støtte til og initierer forsøg og udviklingsprojekter.

Pr. 1. januar 1996 er der gennemført en finansieringsomlægning, således at hovedparten af skolernes finansiering udgøres af statsligt driftstilskud - kombineret med kommunalt grundtilskud. Samtidig er forhandlingsretten tilført staten. Ved samme lovændring ophørte muligheden for at sammenkæde *produktionsskoler* med kommunale ungdomsskoler.

Daghøjskoler har deres udspring i den almindelige fritidsundervisning for voksne, og blev oprindelig finansieret med 1/3 statstilskud og 1/3 kommunalt tilskud, mens 1/3 forudsattes dækket ved deltagerbetaling.

I 1990 fik daghøjskolerne et selvstændigt lovgrundlag, der bl.a. indebar en blandet kommunal-statslig finansiering. Desuden skulle skolerne være selvejende institutioner, med vedtægter godkendt af den tilskudsydende kommune.

Produktionsskolerne stammer fra beskæftigelsesprojekter for unge arbejdsløse. Nogle af disse udviklede i 70´erne og begyndelsen af 80´erne den særlige kombination af praktisk arbejde, produktion og undervisning, der skulle blive disse skolers særkende. De blev i starten støttet økonomisk via div. beskæftigelsesordninger, kommunale tilskud, forsøgs- og puljemidler m.m.

I 1985 fik produktionsskolerne et selvstændigt lovgrundlag, der bl.a. indebar en blandet kommunal-statslig finansiering kombineret med evt. indtægter ved salg af skolernes produktion. Desuden skulle skolerne være selvejende institutioner.

Vedtægter, budget og regnskab skulle godkendes af kommunen, som dog var frit stillet med hensyn til, om den ville engagere sig i en produktionsskole.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Der er uformel dialog og samarbejde med skoleorganisationerne.

Opgavens finansiering

Finansieringen sker dels ved et kommunalt tilskud (grundtilskud), dels ved statsligt taxametertilskud.

Det kommunale grundtilskud udgør 300.000 kr. (som reguleres). Statstilskud ydes med faste beløb pr. årselev, fastsat på finansloven. For så vidt angår aktiverede elever ved produktionsskoler ydes statstilskud kun med 80 pct. af de fastsatte satser.

Ved produktionsskoler ydes desuden fuldt tilskud til udgifter til skoleydelse til deltagerne.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Pr. marts 1997 er der 307 skoler (ca. 200 daghøjskoler og 107 produktionsskoler) med i alt ca. 45.000 deltagere, hvilket svarer til ca. 14.600 taxameterudløsende årselever. Udgiften til det kommunale grundtilskud udgjorde i 1996 i alt 96 millioner kr., og udgiften til det statslige driftstilskud udgjorde 895 millioner kr.

Koordineringsmekanisme

Ingen formelle.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Der er ikke gennemført undersøgelser heraf.

Udenlandske erfaringer

På institutionsniveau er der en del internationale kontakter, og der foregår en række projekter, fx systemeksport til Baltikum.

Beskrivelse af de enkelte opgaver, der løses på amtskommunalt niveau

Amtskommuner kan støtte daghøjskoler og produktionsskoler efter samme regler som kommuner. Det er dog kun enkelte amtskommuner, der har benyttet sig heraf.

Beskrivelse af de enkelte opgaver, der løses på kommunalt niveau

Kommunernes opgaver er begrænset til at godkende de selvejende skolers vedtægter og at yde grundtilskud. Der kan desuden ydes supplerende tilskud efter den enkelte kommunes bestemmelse.

Det er den enkelte kommunes afgørelse, om man vil støtte en daghøjskole eller produktionsskole. Hvis en kommune vil ophøre med at yde støtte, skal der gives et års varsel.

3.4.3. Lov om støtte til folkeoplysning

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

- Lovbkg. nr. 560 af 20. juni 1996 om støtte til folkeoplysning.
- Bkg. nr. 1008 af 14. december 1995 om støtte til folkeoplysning, som ændret ved bkg. nr. 967 af 15. november 1996.

Formålet med loven er at sikre offentlige tilskud og lokaler til den frie folkeoplysende virksomhed med respekt for initivtagernes (kredsenes) egenart og egen forvaltning.

Folkeoplysningens grundlæggende frihedsrettigheder er: frit emnevalg, fri deltagelse, frit initiativ,

frit lærervalg og for børn og unge frit lokalevalg.

Loven trådte i kraft den 1. januar 1991, blev revideret i 1995 og skal på ny revideres i 1999-2000.

Statens opgaver er:

- støtte til og initiering af forsøg og udvikling
- overordnet tilsyn og kontrol med henblik på udvikling af regelgrundlag
- yde statstilskud til folkeuniversitetsvirksomhed
- yde statstilskud til konsulentvirksomhed og medarbejderuddannelse
- yde statstilskud til handicappedes deltagelse i folkeoplysende virksomhed.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

På det amtskommunale niveau gælder at amtsrådet er forpligtiget til at anvise lokale og udendørsanlæg samt yde lokaletilskud til foreningsarbejde på amtsplan for børn og voksne.

Folkeoplysningsloven er forankret lokalt i kommunen. I hver kommune nedsættes et folkeoplysningsudvalg bestående af 9-15 medlemmer og sammensat af kommunalbestyrelsesmedlemmer og brugere. Kommunalbestyrelsen fastsætter inden for lovens rammer nærmere regler om folkeoplysningsudvalgets sammensætning, om valg af udvalgets medlemmer samt om udøvelse af udvalgets virksomhed. Der er pligt for kommunen til at yde tilskud til undervisning mv. samt aktiviteter i tilknytning hertil, til aktiviteter for børn og unge og eventuelt til aktiviteter for voksne, stille lokaler til rådighed og yde tilskud til driftsudgifter til private lokaler mv.

Opgavens finansiering

Den folkeoplysende virksomhed (undervisning og aktivitet) og lokaletilskud er finansieret ved kommunale tilskud og ved deltagerbetaling. Ved undervisning på normale vilkår må de offentlige tilskud maksimalt udgøre 2/3 af lærer-lønudgifterne.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgave

Den folkeoplysende virksomhed i form af undervisning, studiekredse og foredragsvirksomhed for voksne og for børn og voksne sammen og aktiviteter for børn og unge under 25 år udføres af ca. 17.000 kredse (initiativtagere) for mere end 3 mio. deltagere.

Kommunerne yder årligt 3,4 mia. kr. i tilskud og lokaler, mens staten yder 32 mio. kr. til konsulentvirksomhed og medarbejderuddannelse. Amterne yder 10 mio. kr. i lokaletilskud.

Folkeuniversitetsvirksomheden, der består af 5 afdelinger og 135 lokale komitéer, tilbyder kurser og forelæsninger for 190.000 deltagere. Folkeuniversitetsvirksomheden finansieres ved tilskud på 24 mio. kr. fra staten og ved deltagerbetaling. Den samlede deltagerbetaling skal som minimum udgøre 1/4 af udgifterne til aflønning af lærere og 1/3 af udgifterne til aflønning af foredragsholdere.

Koordineringsmekanismer

Området er generelt kendetegnet ved dialog og samarbejde mellem Undervisningsministeriet og baglandets mange organisationer, både formelt og uformelt.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Normalt udtrykkes der generelt tilfredshed - hvis loven overhovedet er kendt af den enkelte borger - med administrationen af loven, men selvfølgelig rettes der også kritik, især imod kommunernes forvaltning af loven.

Brugerne (kredsene og kommunerne) er vel inden for rammerne af den gældende lovgivning rimeligt tilfredse, men begge parter fremfører dog ønsker til en lovgivning efter helt andre principper.

Udenlandske erfaringer

På dette område spørger udlandet til vores og især baglandets erfaringer.

Beskrivelse af de enkelte opgaver, der løses på amtskommunalt niveau

Formålet er at sikre offentlige lokaler og udendørsanlæg samt tilskud til lokaler til foreningsarbejde på amtsplan for børn og unge.

3.4.4. Den fri ungdomsuddannelse

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Den fri ungdomsuddannelse er hjemlet i Lov nr. 459 af 1. juni 1994.

Formålet med den fri ungdomsuddannelse er, at den unge opnår alsidige kvalifikationer og udvikler sin personlige kompetence. Uddannelsen kan tilrettelægges, så den unge gennem uddannelsen opnår kvalifikationer, der kan godskrives i det øvrige uddannelsessystem og derved danne grundlag for tilbagevendende uddannelse.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Den fri ungdomsuddannelse varer 2 år med mulighed for forlængelse op til 3 år. Mindst halvdelen af uddannelsen skal være skolebaseret undervisning. Derudover kan f.eks. indgå praktikophold og unges egne projekter. Dele af uddannelsen kan foregå i udlandet. Uddannelsen skal sammensættes af mindst 3 forskellige dele (4 dele, hvis den er længere end 2 år).

Ved uddannelsens start udarbejdes en uddannelsesplan i samarbejde mellem den unge og en vejleder på en skole, som Undervisningsministeriet har godkendt som uddannelsesansvarlig.

Opgavens finansiering

Der ydes statstilskud til de uddannelsesansvarlige skoler til vejledning af eleverne. Desuden ydes tilskud til køb af uddannelsesdele, der ikke i forvejen er finansieret efter anden lovgivning. Når elever under den fri ungdomsuddannelse følger undervisning på offentligt finansierede

uddannelser, udløser eleverne tilskud i henhold til den lovgivning, der gælder for det pågældende skoleområde.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgave

Antal skoler: Ca. 600 skoler er godkendt som uddannelsesansvarlige. Det drejer sig først og fremmest om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler, håndarbejdsskoler, kommunale ungdomsskoler, produktionsskoler, daghøjskoler, voksenuddannelsescentre og tekniske skoler.

Antal årselever: Ultimo 1996 var ca. 4.000 unge i gang med den fri ungdomsuddannelse.

Udgiftsbevilling: I 1996 blev der ydet i alt 38,5 millioner kr. i statstilskud til de uddannelsesansvarlige skoler til vejledning og køb af uddannelsesdele.

Koordineringsmekanismer

Den fri ungdomsuddannelse følges af Fællesrådet for den fri ungdomsuddannelse, der skal rådgive ministeren om alle forhold vedrørende uddannelsen.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Der foreligger endnu ingen undersøgelser om brugernes/borgernes syn på uddannelsen. Til juni 1997 vil der foreligge en statusundersøgelse om FUU, udarbejdet af Institut for fremtidsforskning. Samtidig igangsættes en større, kvalitativ evaluering af FUU.

Udenlandske erfaringer

Over 40% af de unge, der er i gang med en fri ungdomsuddannelse, har indlagt dele i deres uddannelsesplan, der foregår i udlandet.

Der foreligger ingen erfaringer fra udlandet, der har bidraget til overvejelser om ændret opgavefordeling.

Beskrivelse af de enkelte opgaver, der løses på amtskommunalt niveau

Afhænger af de regler, der er for den enkelte uddannelsesansvarlige skole.

Beskrivelse af de enkelte opgaver, der løses på kommunalt niveau

Afhænger af de regler, der er for den enkelte uddannelsesansvarlige skole.

3.4.5. Almen voksenuddannelse (AVU)

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

- Lovbkg. nr. 557 af 20. juni 1996 om almen voksenuddannelse.

- Bkg. nr. 611 af 20 september 1989 om voksenuddannelsescentre, senest ændret ved. bkg. nr. 807 af 28. august 1996.

Loven har til formål at sikre voksne mulighed for at forbedre eller supplere deres almene kundskaber og færdigheder. Uddannelsen skal styrke voksnes forudsætninger for aktiv medvirken i samfundslivet og for at forstå og påvirke egen livssituation.

Uddannelsen skal endelig give voksne mulighed for at opnå almene forudsætninger for fortsat uddannelse og almene kundskaber og færdigheder, som er relevante i forhold til arbejdslivet.

Undervisningsministeriet

- har det overordnede ansvar for undervisningen,
- fastsætter regler for undervisningen og prøverne,
- tilrettelægger de skriftlige prøver og fordeler censorer ved skriftlige og mundtlige prøver,
- medvirker ved sikring af undervisningens kvalitet og udvikling bl.a. ved fagkonsulenter tilknyttet de enkelte AVU-fag samt
- følger udviklingen i forsøget med indførelse af frit optag og aktivitetsafhængige amtslige bevillinger til VUC pr. 1. januar 1997.

I perioden 1968-1978 blev den prøveforberedende undervisning for voksne udbudt i henhold til den daværende fritidsundervisningslov. Med virkning fra den 1. august 1978 blev den prøveforberedende voksenundervisning overført til amtsligt regi.

Lov om almen voksenuddannelse af 24. maj 1989 har sit udspring i folketingsbeslutning af 30. maj 1984 om et 10-punkts-program for voksenundervisning og folkeoplysning. I 1989 blev Betænkning nr. 1146 om prøveforberedende enkeltfagsundervisning på grundlæggende niveau afgivet.

Forslaget til den nugældende lov om almen voksenuddannelse, der bl.a. byggede på et omfattende 3-årigt forsøgs- og udviklingsarbejde, fulgte i hovedsagen betænkningens indstilling. AVU-loven bibragte den hidtidige amtskommunale enkeltfagsundervisning på grundlæggende niveau en egentlig voksenprofil med egen identitet.

Den organisatoriske tilrettelæggelse & Opgavens finansiering

Amtskommunerne og de to hovedstadskommuner afholder de med undervisningsvirksomheden forbundne udgifter og driver og finansierer voksenuddannelsescentrene.

Ifølge loven fastsætter amtsrådet hvert år en budgetramme for de enkelte voksenuddannelsescentre. Som led i den generelle styrkelse af voksen- og efteruddannelsesindsatsen er der indgået aftale mellem regeringen og Amtsrådsforeningen (med inddragelse af hovedstadskommunerne) om ændrede finansieringsprincipper fra 1. januar 1997 hvorved der indføres frit optag og aktivitetsafhængige amtslige bevillinger på VUC.

Den almene voksenuddannelse gennemføres primært på de ca. 75 amtskommunale voksenuddannelsescentre, der tillige udbyder hf-enkeltfag på studieforberedende niveau.

Ved hvert VUC findes et centerråd med repræsentanter fra de lokale arbejdsmarkedsparter, de kommunale og amtskommunale myndigheder samt fra voksenuddannelsescentrets lærere og kursister.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

De årlige driftsudgifter beløber sig til ca. 400 mio. kr. for AVU og ca. 500 mio. kr. for hf-

undervisningen. Deltagelsen er gratis, bortset fra et mindre deltagergebyr.

De statslige udgifter til prøveadministrationen beløber sig til ca. 2,2 mio. kr. (FL 1997).

Deltagerantallet på VUC er ca. 100.000 pr. år svarende til ca. 30.000 årskursister fordelt nogenlunde ligeligt mellem AVU- og hf-undervisningen.

Koordineringsmekanismer

Ingen formelle.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen
Kendes ikke.

Udenlandske erfaringer

Der er ikke overordnet kendskab til udenlandske erfaringer med almen voksenuddannelse.

Beskrivelse af de enkelte opgaver, der løses på amtskommunalt niveau.

Amtskommunerne

- opretter og driver voksenuddannelsescentrene og nedsætter et centerråd ved det enkelte VUC,
- har det økonomiske og pædagogiske ansvar for AVU-undervisningen,
- varetager tilsynet med AVU-undervisningen,
- fastsætter de økonomiske betingelser for undervisningen på VUC i form af rammebevillinger til centrenes faste udgifter og taxametertilskud til undervisningen,
- ansætter forstander og lærere ved VUC,
- foretager den overordnede prioritering og samlede godkendelse af undervisningstilbudet på VUC.

3.4.6. Undervisning af voksne indvandrere m.fl.

Betegnelsen "indvandrere" anvendes for såvel indvandrere som flygtninge.

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

- Lovbkg. nr. 655 af 29. juni 1994 om undervisning af voksne indvandrere m.fl.
- Bkg. nr. 664 af 12. juli 1994 om uddannelses- og erhvervsvejledning i tilknytning til undervisning af voksne indvandrere.
- Bkg. nr. 58 af 23. januar 1995 om undervisning af voksne indvandrere m.fl.

Loven skal sikre, at amtsrådene sørger for, at udlændinge over 18 år kan få undervisning, der sigter mod at gøre det muligt for dem at fungere i det danske samfund. Der skal undervises i dansk sprog, dansk kultur og danske samfundsforhold. I forbindelse med undervisningen skal der tilbydes uddannelses- og erhvervsvejledning.

Undervisningstilbuddet skal være til stede senest tre måneder efter, at deltageren har anmodet om undervisning. Der skal som hovedregel tilbydes mindst 18 ugentlige lektioner i 40 uger om året.

Undervisningsministeriet

- har det overordnede ansvar for undervisningen,
- fastsætter regler for undervisningen,
- behandler klager over amtsrådets afgørelser
- følger udviklingen på området
- bidrager bl.a. med forsøgsmidler til kvalitetsudviklingen på området samt
- giver tilskud til uddannelse af ledere, lærere og vejledere.

Den første systematiske danskundervisning af voksne indvandrere startede omkring 1970, og indtil 1986 blev undervisningen udbudt i henhold til fritidsundervisningslovens bestemmelser om specialundervisning.

Med vedtagelsen af lov nr. 301 af 8. juni 1978 om specialundervisning for voksne blev en del af specialundervisningen - den såkaldte handicapkompenserende specialundervisning - overflyttet til amtskommunerne, mens den hensyntagende specialundervisning forblev i primærkommunalt regi.

Dette betød, at undervisningen af voksne indvandrere, der var analfabeter, blev overført til amtskommunalt regi og finansiering. Den øvrige undervisning fortsatte på de hidtidige betingelser. Hvilket betød, at staten og kommunerne ydede tilskud med hver 50 % af udgiften til lærer- og lederløn. Kommunerne stillede gratis lokaler til rådighed. Deltagerne betalte selv undervisningsmaterialer og et indskrivningsgebyr, der dækkede udgifter til administration mv.

Ved lov nr. 355 af 4. juni 1986 om undervisning af voksne indvandrere fik amtskommunerne forpligtelsen til at sørge for undervisning af voksne indvandrere.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Undervisningen foregår på ca. 70 sprogskoler, som er oplysningsforbundenes eller Dansk Flygtningehjælps skoler og et mindre antal "andre" skoler (f.eks. studieskolerne i København, Århus og Odense).

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgave & Opgavens finansiering

Der var i 1996 et samlet deltagerantal på 40.200 og de amtslige driftsudgifter til skolerne var 379 mio. kr. Deltagelsen i undervisningen er gratis, bortset fra udgifter til undervisningsmaterialer, som deltagerne selv skal betale.

Koordineringsmekanismer

Ingen formelle.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Kendes ikke.

Udenlandske erfaringer

Ikke mange, men der har været ministeriel kontakt med lande, der har stor migration, fx Canada.

Beskrivelse af de enkelte opgaver, der løses på amtskommunalt niveau

Amtskommunerne opfylder deres pligt til at sørge for undervisning ved at indgå overenskomst herom med flere forskellige initiativtagere, hvoraf amtsrådet selv kan være én (af initiativtagerne)

Amtskommunerner har i øvrigt

- det økonomiske og pædagogiske ansvar for indvandrerundervisningen,
- varetager tilsynet med undervisningen, orienterer familiesammenførte om danskundervisningstilbuddet, samt
- udarbejder regler om løn- og andre ansættelsesforhold for ledere og lærere.

3.4.7. Specialundervisning af voksne og læsekurser for voksne

Lovbkg. nr. 866 af 7. november 1995 om specialundervisning for voksne og læsekurser for voksne.

§ 1: specialundervisning for voksne. Målet med specialundervisning og specialpædagogisk bistand for voksne er at afhjælpe eller begrænse virkningerne af deltagernes handicap, så deltagerens muligheder for aktiv deltagelse i samfundslivet fremmes.

Undervisningens indhold skal være afpasset den enkelte deltagers forudsætninger, færdigheder og behov.

§ 1a: Læsekurser for voksne. Målet med læsekurser for voksne er at fremme deltagerens mulighed for aktiv deltagelse i samfundslivet gennem en undervisning, der forbedrer deltagerens læse-, stave- og skrivefærdigheder, så deltageren kan læse og forstå dagligdagens almindelige tekster og kan meddele sig skriftligt.

Undervisningens indhold skal tage højde for den enkelte deltageres forudsætninger, færdigheder og behov f.eks. gennem differentieret undervisning.

Lov om specialundervisning for voksne har siden særforsorgens udlægning i 1980 hørt til undervisningsministeriets ressortområde.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Såvel specialundervisning som læsekurser for voksne forvaltes af amterne. Specialundervisning udbydes af amtets egne institutioner og/eller institutioner, der tegner overenskomst med amtet - typisk oplysningsforbund. Læsekurser for voksne udbydes af en bred kreds af overenskomsttagere - typisk VUC samt oplysningsforbund.

Opgavens finansiering

Udgifterne til såvel specialundervisning som læsekurser afholdes af amtskommunerne og er finansieret via bloktilskud. Læsekurserne er i perioden 1996 - 1998 stjernemarkeret på finansloven, således at afregning mellem stat og amt sker på baggrund af den faktiske aktivitet, hvorefter en endelig fastlæggelse af udgiftsniveauet skal finde sted i 1999.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

Der afholdes årligt ca. 600 millioner kr. i amtslig driftsudgift, mens staten yder projektstøtte på ca. 2 millioner kr. Der er ingen statistik over antallet af deltagere.

Specialundervisning for voksne: Siden udlægningen af særforsorgen i 1980 er udgiften til specialundervisning for voksne vokset med 10%. Denne stigning skyldes dels en generel udvidelse af handicapgruppen.

Læsekurser: ca. 2.300 deltagere i 1996. Et læsekursus er beregnet til 5.700 kr. pr. deltager.

Koordineringsmekanismer

Ingen formelle.

Brugernes syn på opgaveløsningen

Ingen systematiske undersøgelser.

Udenlandske erfaringer

Hospitalsundervisningen af senhjerneskadede er vokset betydeligt i forbindelse med sygehussektorens udvidelse af behandlingstilbuddet til gruppen af apopleksiramte (blodprop i hjernen). Denne funktion varetages i nabolande som Sverige og Tyskland af sygehussektoren, idet talepædagoger her er ansat i den sektor, hvor de fysisk arbejder. Danmark er således det eneste land i EU, hvor taleundervisning af hjerneskadede voksne, tilrettelagt som hospitalsundervisning, varetages af undervisningssektoren.

Beskrivelse af de enkelte opgaver, der løses på amtskommunalt niveau

I forbindelse med indførelse af læsekurser for voksne i 1995 blev loven ændret i henhold til lovbekendtgørelse nr. 866 af 7. november 1995 om specialundervisning for voksne § 1 og læsekurser for voksne § 1a med udlægning af følgende punkter til amterne:
- efteruddannelsesforpligtelsen for lærere og ledere

- lærergodkendelse og dispensation

- undervisningens omfang.

Ovenstående har siden bevirket, at Undervisningsministeriets årlige lederkonference for områdets ledere nu afholdes af ARF med deltagelse fra Undervisningsministeriet.

Efteruddannelsesaktiviteter i forbindelse med svømmekurser, handicapridning, blindeundervisning samt lederkurser for oplysningsforbundene er således overgået til amterne.

3.4.8. Lov om støtte til Voksenuddannelse (VUS)

(Behandles her mere summarisk, da en nærmere beskrivelse af SU ikke er medtaget under de statslige opgaver. VUS har imidlertid opgavefordeling mellem staten og amtskommunerne.)

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

- Lovbkg. nr. 1157 af 20. december 1995 om støtte til voksenuddannelse. Loven, der har reguleret VUS-ordningen siden 1989, har til formål at skabe økonomisk grundlag for, at voksne beskæftigede med kortvarig uddannelse kan deltage i almendannende og erhvervsrettet uddannelse i arbejdstiden.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Støtteordningen administreres af SU-styrelsen, der udbetaler støtten og godkender visse kurser. Indtil 1994 varetog amtskommunerne udbetalingen af støtten efter anmodning fra Undervisningsministeriet. Undervisningsministeriet yder tilskud til amtskommunernes ansættelse af VUS-konsulenter og til den amtskommunale information om støtteordningen.

Opgavens finansiering & Koordineringsmekanismer

Staten afholder udgiften. Der er ingen formelle koordineringsmekanismer.

Beskrivelse af de enkelte opgaver, der løses på amtskommunalt niveau

Amtskommunerne medvirker til at sørge for, at der etableres et samarbejde mellem de lokale uddannelsesinstitutioner, øvrige uddannelsessteder og offentlig myndigheder med henblik på at sikre et bredt udbud af almene, folkeoplysende og erhvervsrettede uddannelsestilbud, der er relevante for den uddannelsessøgende.

3.4.9. Ungdomsskoler

Lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

- Lovbkg. nr. 679 af 1. august 1995 om ungdomsskoler.
- Bkg. nr. 73 af 13. februar 1996 om ungdomsskolen.
- Bkg. nr. 790 af 20. november 1990 om ungdomsskolebestyrelser.

Ungdomsskolen skal give unge mulighed for at fæstne og uddybe deres kundskaber, give dem forståelse af og dygtiggøre dem til samfundslivet og bidrage til at give deres tilværelse forøget indhold.

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Ungdomsskolen er forankret i kommunalt regi. Ved hver ungdomsskole oprettes en ungdomsskolebestyrelse bestående af 7-11 medlemmer. Regler for valg til ungdomsskolebestyrelsen, dens nedsættelse og funktion fastsættes af Undervisningsministeren.

Opgavens finansiering

Ungdomsskolen er kommunalt finansieret, dog skal klub- og anden fritidsvirksomhed gennemføres på samme økonomiske vilkår som tilsvarende virksomhed efter lov om folkeoplysning.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse af opgaven

I skoleåret 1995/1996 har godt 159.000 unge været elever på landets ungdomsskoler fordelt nogenlunde ligeligt på begge køn. I samme skoleår var der 309 ungdomsskoler.

I 1996 udgjorde de kommunale tilskud 800 millioner kr. årligt, mens staten ydede konsulentstøtte på 1,5 millioner kr.

Koordineringsmekanismer

Ingen formelle.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

Der foreligger ingen undersøgelser af dette.

Udenlandske erfaringer

Ingen på overordnet niveau.

Beskrivelse af de enkelte opgaver, der løses på kommunalt niveau

Finansiering, udarbejdelse af plan for ungdomsskolevirksomheden og fastsættelse af medlemstal samt sammensætning af bestyrelsen.

3.5. Gymnasiet/hf

Lovgrundlag, formål og indhold

Det aktuelle lovgrundlag for gymnasie- og hf-undervisningen fremgår af

- Lovbekendtgørelse nr. 63 af 23. januar 1997 om gymnasiet m.v.
- Lovbekendtgørelse nr. 64 af 23. januar 1997 om kursus til højere forberedelseseksamen og om studieforberedende enkeltfagsundervisning for voksne m.v.

Formålet med gynmasieskolens 3 årige forløb er give en almendannende og samtidigt studieforberedende uddannelse. Forløbet afsluttes med en prøve (studentereksamen).

Formålet med hf (højere forberedelseseksamen) er at give voksen en almendannende og studieforberedende uddannelse. Forløbet afsluttes med en prøve (højere forberedelseseksamen).

Den organisatoriske tilrettelæggelse

Undervisningsministeriets opgaver

De opgaver, der i henhold til disse love varetages af Undervisningsministeriet, har i første række til hensigt at fastholde kvaliteten i og sikre ensartetheden af gymnasie- og hf-uddannelserne.

1) Undervisningsministeriet har det overordnede ansvar for og fører tilsyn med gymnasierne, hf-kurserne samt VUC'ernes hf-undervisning. Tilsynet udføres bl.a. af en række fagkonsulenter, der på samme tid fungerer som lovgivningens garanter og kontrollanter og virker som rådgivere, igangsættere og inspiratorer. Rektorerne har et direkte ansvar over for ministeriet, for så vidt angår. uddannelse, pædagogik og undervisning.

2) Undervisningsministeriet fastsætter regler for undervisningen og eksamen samt for en række områder i relation hertil. Som eksempel kan nævnes regler for læreres og rektorers faglige og pædagogiske kompetence.

3) Undervisningsministeriet afholder udgifterne til driften af Sorø Akademis Skole, der p.t. er det eneste statsgymnasium. Staten overtog driften i 1958. Indtil da blev skolen drevet af Stiften Sorø Akademi som en privat skole. Udgiften modsvares af amtskommunale bidrag for så vidt angår. angår gymnasieeleverne og kommunale bidrag for så vidt angår. angår 10. klasses eleverne. Bevillingen for finansåret 1997 er 29,7 mio. kr. (netto). Skolen har ca. 460 gymnasieelever og 18 10. klasses elever. Heraf er 130 kostelever. Udgiften pr. elev svarer til de gennemsnitlige udgifter pr. elev ved de amtskommunale gymnasier, hhv. folkeskolens 10. klasse.

4) Undervisningsministeriet afholder udgifterne til hf-undervisning ved seminarierne. I finansåret 1997 er der 3 hf-kurser ved seminarierne med ca. 600 hf-kursister. Der er i 1997 afsat 33,2 mio. kr. til disse hf-kurser. Bevillingen gives som et taxametertilskud med 51.020 kr. (ekskl. moms) pr. hf-kursist ved hf-kurser tilknyttet statsseminarier og 53.570 (inkl. moms) pr. hf-kursist på et hf-kursus ved et privat selvejende seminarium. Herudover ydes et bygningstilskud, hhv. et bygningstaxameter pr. årskursist.

5) Undervisningsministeriet forestår lærernes pædagogiske uddannelse ('pædagogikum') og studievejlederuddannelsen samt den gymnasiale suppleringsundervisning (GSK). Udgifterne hertil er i Finansloven for 1997 budgetteret til at være 5,3 mio. kr. til pædagogikum (250 kandidater), 1,7 mio. kr. til studievejlederuddannelsen samt 20,6 mio. kr. til GSK-undervisning.

6) Gymnasieafdelingen yder tilskud til forsøgs- og udviklingsarbejder og til lærernes efteruddannelse. Finansloven for 1997 indeholder til dette formål en bevilling på 33,3 mio. kr., der kan benyttes til tilskud til fagligt/pædagogiske initiativer af forsknings- og udviklingsmæssig karakter på gymnasie- og hf-området eller til tilskud til videre- og efteruddannelse af lærere ved gymnasier, studenterkurser og hf-kurser. En del af det nævnte beløb vil blive overført til amterne som konsekvens af Folketingets beslutning i december 1996 om styrkelse af matematikundervisningen i gymnasiet.

7) Gymnasieafdelingen tilrettelægger for hver eksamenstermin såvel skriftlig som mundtlig eksamen og foretager udpegning og fordeling af censorer. Finansloven for 1997 indeholder en driftsbevilling på 46,7 mio. kr. til udarbejdelse af de centralt stillede skriftlige eksamensopgaver ved studenter- og hf-eksamen samt til censorudgifter mv. i forbindelse med skriftlig eksamen og den større skriftlige opgave.

Amtskommunernes opgaver

Amtskommunerne har det økonomisk/administrative ansvar for driften af gymnasier, studenterkurser og hf-kurser. Det er således amterne (herunder Københavns og Frederiksberg

kommune), der fastsætter den økonomiske ramme (serviceniveauet), idet lovene dog foreskriver et minimumsniveau for antallet af lærerskematimer på den enkelte skole.

Amterne har derudover en række personalemæssige kompetencer, idet de ansætter rektorer (efter at Undervisningsministeriet har udtalt sig om ansøgernes kvalifikationer) samt ansætter og afskediger lærere (efter indstilling fra rektor). Rektorerne er statstjenestemænd og kan derfor kun afskediges uansøgt af Undervisningsministeriet.

Endelig er det amterne, der har ansvar for kapaciteten, således at alle ansøgere, der opfylder optagelsesbetingelserne til gymnasiet og hf, kan optages.

Finansiering, kvantitativ/statistisk beskrivelse m.v.

I 1994 var de samlede offentlige udgifter til gymnasier knap 3,5 mia. kr. De fordelte sig med ca. 3,3 mia. kr. til de amtskommunale gymnasier og hf-kurser og ca. 166 mio. kr. til de private gymnasier og hf-kurser.

Antallet af elever var i samme år henholdsvis 68.300 på de amtskommunale gymnasier og hf-kurser og 3.700 på de private. Udgiften pr. elev på de amtskommunale skoler steg med ca. 7% i perioden 1986-94, mens stigningen på de private skoler kun var ca. 1% i samme periode.

Mens driften af de amtskommunale gymnasier som nævnt ovenfor påhviler amterne (via de statslige bloktilskud), modtager de private gymnasier et tilskud direkte fra staten, jf. punkt 3.1. Driftstilskuddet pr. års-elev udgør 85% af den gennemsnitlige amtslige udgift og er på Finansloven for 1997 opgjort til 45.655 kr. Den resterende del af de private gymnasiers driftsudgifter finansieres via elevbetaling.

Brugernes/borgernes syn på opgavevaretagelsen

Gymnasieafdelingen har i årene 1988 og 1993 gennemført bruger-undersøgelser af afdelingens virksomhed gennem et spørgeskema, der blev sendt til samtlige gymnasier, studenterkurser og hf-kurser. Resultaterne af disse undersøgelser er offentliggjort i Gymnasieafdelingens serie af temahæfter (henholdsvis tema 21 og tema 41). Den næste brugerundersøgelse er planlagt til at finde sted i 1998.

Hovedkonklusionen af undersøgelsen i 1993 var, at skolerne er tilfredse med Gymnasieafdelingen, dens opgaver og de måder, de bliver løst på.

3.6. Folkeskoleområdet

3.6.1. Statens Pædagogiske Forsøgscenter

Opgavens grundlag, formål, indhold samt udvikling

Med lov nr. 142 af 13. maj 1964 oprettedes en statsskole som forsøgscenter for 8. - 10. skoleår, jf. nu lovbekendtgørelse nr. 670 af 29. juni 1992.

Lovens § 1, stk. 1 lyder: "Der oprettes en statsskole som forsøgscenter for undervisning i 8. - 10. skoleår. Skolen indrettes i tilknytning til Ungdomsbyen i Rødovre...". Virksomheden omfatter aktiviteter vedrørende koordination af det pædagogiske forsøgs- og udviklingsarbejde, der foregår på en række udviklings- og forskningsinstitutioner i Danmark.

SPF's tre hovedaktiviteter udgøres af skolen ved forsøgscentret, forsøgs- og udviklingsarbejde og

formidling heraf gennem kursusvirksomhed over for lærere samt erhvervspraktiske kursustilbud til 8. - 10. klasser på alle grundskoler.

Opgavens finansiering:

Statsfinansiering mod refusion til staten fra kommunerne pr. elev ved skolen på forsøgscenteret som for elever ved de frie grundskoler.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Bevillingen for finansåret 1997 er på 13,7 mio. kr., der vedrører undervisning af 144 elever på 8. - 10. klassetrin, kursusvirksomhed for ca. 2.000 lærere samt erhvervspraktiske kurser for ca. 22.000 elever.

3.6.2. Centre for undervisningsmidler mv. (tidligere amtscentraler for undervisningsmidler)

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

I medfør af lov nr. 239 af 13. juni 1975 om amtscentraler for undervisningsmidler skal hver amtskommune oprette en amtscentral for undervisningsmidler. Formålet med amtscentralen er dels en stationær samling af apparatur og materialer, dels en materialesamling beregnet til udlån til de i amtskommunen beliggende skoler og andre undervisningsinstitutioner.

Med lov nr. 140 af 7. marts 1990 blev Landscentralen for undervisningsmidler nedlagt. På baggrund af et analysearbejde vedrørende omlægning af Landscentralens opgaver til andre institutioner, fx Bibliotekscentralen (i dag: Dansk Bibliotekscenter) amtscentralerne m.fl., og som led i regeringens plan for afbureaukratisering blev lovforslaget fremsat.

I forhold til Landscentralens hidtidige opgavevaretagelse fik ændringen konsekvenser inden for 4 hovedområder:

1) producenter af undervisningsmaterialer står selv for fremskaffelse af informationsmateriale (kataloger mv.) i det omfang, det er ønskeligt,

2) kopiering og distribution af radio og tv-udsendelser overgik til amtscentralerne,

3) distribution af bøger mv. fra forlagene til amtscentralernes informationsafdelinger aftales direkte mellem de implicerede parter,

4) oprettelse af en tilskudspulje i Undervisningsministeriet, som anvendes til støtte til producenter, der tillige forestår salg og distribution af programmer inden for lyd, video og edb.

Af bemærkningerne til det i december 1996 fremsatte lovforslag er undervisningsmiddelcentrenes (tidligere amtscentralernes) aktivitetsområde udvidet til at omfatte teknisk og pædagogisk support til undervisningsinstitutionerne i amtet. Denne opgave, der må karakteriseres som en driftsopgave, skal udbydes af centrene som fuldt brugerfinansieret virksomhed under hensyntagen til eventuelle andre private udbydere.

Sammenfattende er den stedfundne udvikling i centrene søgt tilgodeset med det fremsatte lovforslag.

Opgavens finansiering

Amtslig finansiering.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Ud over de 14 amtscentraler er der i 5 amter oprettet en amtscentralafdeling.

Det samlede antal bøger til udlån er ca. 3 mio. bind. I 1995 udgjorde udlånsaktiviteten ca. 4,6 mio. bind.

Udgifterne til drift af amtscentralerne andrager ca. 143 mio. kr. (1994).

3.6.3. Folkeskolen

Opgavens lovgrundlag, formål, indhold og udvikling

Lovbekendtgørelse nr. 534 af 18. juni 1996.

Kommunalbestyrelsen har det overordnede ansvar for kommunens skolevæsen og påser, at alle børn i den undervisningspligtige alder opfylder undervisningspligten enten i folkeskolen eller på en af de måder, der i øvrigt er fastsat i folkeskoleloven.

I dette decentraliserede system er *Undervisningsministeriets Folkeskoleafdeling* den centrale myndighed, der udøver undervisningsministerens overordnede ansvar for den danske folkeskole. Således er Folkeskoleafdelingen

- rådgiver for ministeren og ansvarlig for at udføre de af ministeren trufne beslutninger og

- bindeled mellem undervisningsministeren, folkeskolen og andre parter vedrørende gensidig information om udviklingen.

Opgaverne vedrører gennemførelsen af den nye folkeskolelov og stadige udvikling af folkeskolevirksomheden generelt.

Det anføres i den forbindelse, at Folkeskoleafdelingen via et bredt sammensat udvalg gennem en årrække har beskæftiget sig med decentralisering til kommunerne af den del af folkeskolens specialundervisning, der fortsat ligger i amtsligt régi. Der er imidlertid fortsat ikke fuld tilslutning hertil blandt folkeskolens parter.

Opgavens finansiering

Kommunal/amtskommunal finansiering. Statslig pulje på 25 mio. kr. årlig til særlige indsatsområder.

Kvantitativ/statistisk beskrivelse

Medens de samlede udgifter til folkeskolens virksomhed kan anslås til 22 mia. kr., omfattende ca. 522.000 elever, 60.000 lærere/medarbejdere og ca. 1.700 skoler, kan udgiften til den vidtgående specialundervisning anslås til 1 mia. kr. vedrørende ca. 6 000 elever og småbørn.

Brugernes/borgernes syn på opgaveløsningen

I den afsluttende rapport vedrørende et af ministeriets iværksatte kvalitetsudviklingsprojekter på folkeskoleområdet, "Forventningsundersøgelse - folkeskolen i søgelyset", fremgår en række sammenfatninger af befolkningens syn på folkeskolevirksomheden. Sammenfatningen af befolkningens vurdering af folkeskolen som sådan kan karakteriseres som svagt positivt. Den del af befolkningen, som vurderer folkeskolen mest positivt er den, der i øjeblikket har børn i folkeskolen. Folkeskolen vurderes mindre positivt af forældre til børn i privatskoler (frie grundskoler) og af befolkningen i hovedstadsområdet.

Kvalitetsudviklingsprojektet vil i løbet af foråret 1998 resultere i en række værktøjer, der af skolerne kan udnyttes til at måle resultaterne af og videreudvikle både skolens undervisning og dens andre opgaver. Resultaterne vil også kunne anvendes af Undervisningsministeriet i det fortsatte arbejde med lovgivning på folkeskoleområdet og med udsendelse af vejledende materiale til skolerne.

Økonomiministeriet

1. Økonomiministeriet

Økonomiministeriets opgaver er at overvåge udviklingen i dansk økonomi samt at foretage generelle økonomiske analyser og bidrage ved tilrettelæggelsen af den økonomiske politik. Økonomiministeriet varetager endvidere lovgivning, regulering og tilsyn med den finansielle sektor. Ministeriet deltager i det internationale økonomisk-politiske samarbejde, herunder ØMU-forberedelserne. Yderligere forestår Økonomiministeriet udarbejdelse og formidling af statistik samt modeludvikling.

Ministerområdet består af:

- Departementet
- Danmarks Statistik
- Finanstilsynet
- Det Økonomiske Råd.

2. Departementet

Opgaver

Departementet varetager 3 hovedopgaver:

- Overvåge dansk økonomi og bidrage ved fastlæggelsen af den økonomiske politik
- Lovgivning og regulering på det finansielle område
- International økonomi og økonomisk-politisk samarbejde i EU.

Arbejdet i departmentet omfatter konjunkturovervågning af dansk og international økonomi, og departementet medvirker ved tilrettelæggelsen af den økonomiske politik. Til disse vurderinger og analyser anvendes bl.a. den økonomiske model ADAM (Annual Danish Aggregated Model) samt internationale modeller fra blandt andet OECD og IMF.

Departementet udarbejder og offentliggør 3-4 gange årligt regeringens officielle skøn for udviklingen i dansk økonomi. Publikationerne indeholder som hovedregel også specialkapitler med mere dybtgående analyser af et konkret område. Konjunkturvurderingerne anvendes bl.a. til at fastlægge forudsætningerne for finanslovforslaget. Vurderingerne er også udgangspunkt for udarbejdelsen af det danske beskæftigelses- og konvergensprogram til EU.

Departementet har ansvaret for lovmodelarbejdet, inklusive den løbende udvikling og vedligeholdelse af modellen. Lovmodellens formål er hurtigt at kunne give dækkende og pålidelige oplysninger om de fordelings- og budgetmæssige konsekvenser af gældende lovgivning og ændringer heri. Beregninger på Lovmodellen offentliggøres årligt i publikationen "Familier og indkomster". Med henblik på at kunne forbedre beslutningsgrundlaget for regering og Folketing er en Erhvervsmodel under opbygning. Modellen skal kunne belyse de erhvervsøkonomiske

konsekvenser af forskellige tiltag på erhvervsområdet.

Ministeriet har ansvaret for den finansielle lovgivning og tilsynet med den finansielle sektor. Økonomiministeren er endvidere Kongelig Bankkommissær og varetager forbindelsen til Danmarks Nationalbank på det monetære område.

Ministeriet deltager i det internationale økonomisk-politiske samarbejde, herunder ØMU-samarbejdet. Økonomiministeren er dansk medlem af Rådet af EU's økonomi- og finansministre (ECOFIN) og af Nordisk Ministerråd. Departementet udarbejder 1-2 publikationer om året om udviklingen i EU-samarbejdet og relaterede emner.

Under ministeriets område henhører endvidere Den Internationale Valutafond (IMF), Nordisk Investeringsbank (NIB) og Den Europæiske Bank for Genopbygning og Udvikling (EBRD), ligesom departementet deltager i internationalt samarbejde vedrørende økonomisk politik i OECD og Nordisk Ministerråd. Departementets arbejde i relation til de internationale organisationer omfatter både det generelle internationale samarbejde og disse organisationers drøftelser af dansk økonomi.

Departementet er involveret i to større programmer i Baltikum. Der er dels tale om at bistå den litauiske regering med opbygningen af et banktilsyn, dels et fællesnordisk investeringsprogram, der yder teknisk bistand og formidler kapital til investeringer i små og mellemstore virksomheder i Estland, Letland og Litauen.

3. Danmarks Statistik

Opgaver

Danmarks Statistik indsamler, bearbejder og offentliggør statistiske oplysninger om samfundsforhold. Institutionen er oprettet ved L 196 1966 som central myndighed for den danske statistik. Loven tilsigter en statistisk belysning, der er uafhængig af særinteresser, og sikrer institutionen en udstrakt grad af selvstændighed. Danmarks Statistik ledes af en styrelse bestående af rigsstatistikeren som formand og 6 medlemmer, der beskikkes af økonomiministeren. I den årlige arbejdsplan fastlægger styrelsen de behov for statistik, der skal tilgodeses inden for den givne bevilling.

Danmarks Statistik varetager den danske del af det internationale statistiske samarbejde, herunder på EU-området. Det europæiske statistiksystem omfatter EU-og EFTA-landene. Endvidere er integrationen af de central- og østeuropæiske lande i det europæiske statistiksystem i gang. Danmarks Statistik deltager i det nordiske statistiksamarbejde samt i øvrigt internationalt samarbejde, især inden for rammerne af FN, OECD og ILO.

Danmarks Statistik forestår vedligeholdelse og videreudvikling af den økonomiske model ADAM og de hertil knyttede databanker.

For at styrke grundlaget for at vurdere konsekvenserne af strukturpolitiske tiltag for samfundsøkonomi og indkomstfordeling er der pr. 1. januar 1997 påbegyndt et arbejde med udvikling og drift af en generel ligevægtsmodel (AGL-model). Arbejdet skal udnytte viden baseret på bl.a. nationalregnskab, arbejdsmarkedsdatabaser, lovmodel og erhvervsmodeller.

Danmarks Statistik skal ifølge L417 1996 endvidere stå for etablering og drift af Det Centrale Virksomhedsregister (CVR), som skal erstatte Det Centrale Erhvervsregister i 1998.

Resultaterne af de statistiske opgørelser offentliggøres i en række publikationer. En voksende del af statistikken lagres i databanker med online-adgang.

4. Finanstilsynet

Opgaver

Finanstilsynet har til formål at bidrage til, at den finansielle sektor under ændrede ydre betingelser fortsat kan løse sine opgaver på en samfundsmæssigt hensigtsmæssig måde, og at tilliden til sektoren bevares både i samfundet og hos den enkelte.

Det sker ved, at Finanstilsynet kontrollerer, at den finansielle sektors virksomheder, for eksempel pengeinstitutter, forsikringsselskaber, realkreditinstitutter og fondsmæglerselskaber, overholder gældende regler.

Ved vurderingen af, om gældende regler overholdes, samler Finanstilsynets virksomhed sig om følgende hovedopgaver:

- tilladelse til at drive finansiel virksomhed
- overvågning af de finansielle virksomheder via indberetningssystemer
- overvågning af værdipapirmarkedet
- undersøgelser på stedet, det vil sige ude i virksomhederne
- tilsyn med virksomhedernes anvendelse af edb
- udvikling af nye tilsynsmetoder og –værktøjer.

Endvidere udvikler og tilpasser Finanstilsynet - i samarbejde med Økonomiministeriets departement og brancheorganisationerne - det samlede regelsæt for den finansielle sektor. Der tages herved hensyn til den internationale udvikling på området for at sikre konkurrenceevnen for danske virksomheder og for at søge at opfylde den enkelte borgers behov for et velfungerende kapitalmarked.

Finanstilsynet er sekretariat for Forsikringsrådet, Fondsrådet og Pensionsmarkedsrådet.

Udgifterne ved Finanstilsynets virksomhed dækkes ifølge lovene fuldt ud af afgifter fra de under tilsyn værende virksomheder.

5. Det Økonomiske Råd

Opgaver

Det Økonomiske Råd er oprettet i henhold til lov nr. 302 af 5. september 1962 og ændret i forbindelse med lov nr. 301 af 27. april 1994. Det økonomiske Råd har som uafhængig institution til opgave at følge landets økonomiske udvikling og belyse de langsigtede udviklingsperspektiver og samspillet mellem økonomi og natur samt at bidrage til at samordne de forskellige økonomiske interesser. Til gennemførelse af de undersøgelser, Rådets formandsskab finder nødvendige, er der oprettet et sekretariat.

Sekretariatet udarbejder med udgangspunkt i den makroøkonomiske model SMEC konjunkturvurderinger af dansk og international økonomi. Hertil kommer analyser af makroøkonomiske problemstillinger med vægt på anvendelsesorienterede analyser inden for finans-, penge, og valutakurspolitik samt arbejdsmarkedspolitik.

For de mere langsigtede udviklingsperspektiver lægges vægt på anvendelsesorienterede analyser inden for miljø- og ressourceøkonomi, strukturøkonomiske analyser af vækst, forskning og uddannelse, samt analyser af indkomstfordelingen og erhvervs- og strukturpolitikken.

Formandskabet udsender årligt 2 redegørelser, som drøftes af Rådet forud for offentliggørelse.

Udgivet af Indenrigsministeriet